

MILITAIR-RECHTELIJK TIJDSCHRIFT

GEDRUKT EN UITGEGEVEN OP LAST VAN DE
MINISTERIES VAN MARINE EN VAN OORLOG

DEEL XXXIX
1946

N.V. BOEK- EN KUNSTDRUKKERIJ v/h MOUTON & Co., 's-GRAVENHAGE

Redactie-Commissie.

Voor het Ministerie van Marine:

H. Bakker, Officier van Administratie 1e klasse.

W. H. Vermeer, Officier van Administratie 1e klasse.

Dr. L. M. Rollin Couquerque.

Voor het Ministerie van Oorlog:

Prof. Mr. J. M. van Bemmelen, Hoogleeraar.

Mr. A. F. Steffen, Majoor der Infanterie.

Het adres van de Redactie is:

Dr L. M. Rollin Couquerque,

Nassau-Dillenburgstraat no. 33 te 's Gravenhage.

Telefoon no. 776083.

Herrezen!

Dank zij de beslissing van de Ministers van Marine en van Oorlog is het weder verschijnen van het Militair-rechtelijk Tijdschrift mogelijk gemaakt.

Veertig jaren achtereen, de eerste twee onder den naam van Militaire Jurisprudentie, heeft het medegewerkt aan de vergrooting van de belangstelling bij Zee- en Landmacht in wat er op het gebied van het militair straf- en tuchtrecht omging, heeft het voorlichting van belangstellenden beoogd en, wanneer het pas gaf, kritiek niet gespaard. Zoo werd verworven, niet alleen dat het aangewezen werd als orgaan van de Militair-rechtelijke Vereeniging, welke de praeadviezen voor in hare ledenvergaderingen te behandelen vraagstukken in ons Tijdschrift liet publiceeren, maar ook dat geregelde kennisneming, van zijn inhoud aan alle officieren van hoogerhand werd aanbevolen en eindelijk dat het kort vóór het uitbreken van den laatsten oorlog en niet medegerekend de officieele verzending van 640 exemplaren, bijna 300 abonnés had.

Deze oorlog maakte aan zijn voortbestaan niet aanstonds een einde. Na de capitulatie op 15 Mei 1940 bleef onze krijgsmacht met haar administratie, daaronder begrepen de militaire justitie, nog eenigen tijd in leven, zij het ook dat deze administratie tot een afwikkelingsprocedure of liquidatie was beperkt geworden. Eerst met ingang van 20 October 1940 werd de militaire justitie bij leger en vloot opgeheven en gingen hare bevoegdheden over op burgerlijke rechtscolleges en gerechten¹⁾. Daarmede verviel de voornaamste levensbron van ons Tijdschrift en was men nog slechts aangewezen op hetgeen aan rechtspraak in portefeuille was uit den vóóroorlogschen tijd en wat daaraan uit den vijfdaagschen oorlog en uit de periode sedert 15 Mei 1940 over militair gezag op bezet gebied te vermelden viel.

De toenmalige redactie gevoelde zeer sterk, dat het levend object, voor welks welzijn, ontwikkeling en bruikbaarheid in den strijd zij tot dusverre had gewerkt, haar ontvallen was. Niettemin bleef zij van meening, dat zij haar arbeid zoo goed mogelijk en met het verleden op den achtergrond moest voortzetten; het voortbestaan van het Tijdschrift leek haar een eerste eisch om bij het einde van de bezetting haar arbeid aan den wederopbouw van leger en vloot dienstbaar te maken. Aan de komst van dit oogenblik heeft zij nooit getwijfeld en zij heeft toen, wijl de materie belangrijk minder overvloedig werd, de studie van de geschiedenis van ons militair straf- en tuchtrecht ter hand genomen om daaruit stof te putten voor het beter begrijpen en voor betere toepassing van onze grootendeels nog uit de achttiende eeuw stammende wetboeken.

¹⁾ Zie de desbetreffende verordening hierna op blz. 4.

Aldus heeft zij, dank zij de medewerking van de hoofdamtbenaren van het afwikkelingskantoor, de geregelde verschijning kunnen volhouden tot en met de laatste aflevering van den jaargang 1942-1943, welke in Juli 1943 verscheen. Toen maakte de ingetreden papier-schaarschte medoogenloos een einde aan de voortzetting, hetwelk allerminst aan de redactie aangenaam was.

De bevrijding van ons land bracht aanstonds mede, dat ons leger en onze vloot opnieuw moesten worden opgebouwd en de militaire ministers hebben al spoedig begrepen, dat ook ons Tijdschrift bij dien herbouw een rol mocht vervullen, daarbij in de eerste plaats gebruik makende van de ervaring, welke onze militaire rechtspraak bij het doorstaan van de vuurproef in den vooral buiten ons land gevoerden zee-, land- en luchtoorlog onder woorden had gebracht.

Eene nieuwe, uit jongeren bestaande redactie, van welker leden althans enkelen deze oorlogservaring van nabij hebben kunnen volgen en opdoen, is benoemd en zij heeft hare taak aanvaard met de overtuiging, dat deze oorlog opnieuw en onomstootelijk bewezen heeft, dat de krijgsmacht, om aan haar doel te beantwoorden, ter wille van de tuchthandhaving, ook reeds in vreedetijd, een door officieren uitgeoefende militaire justitie niet missen kan, ja zelfs dringend noodig heeft. In deze richting stelt zij zich voor haren arbeid en hare voorlichting van belangstellenden te doen gaan, daarbij andere dan straf- en tuchtrechtelijke onderwerpen van juridischen aard niet vergetende.

Doch alvorens haar taak aan te vangen is het haar een behoefte — en zij is ervan overtuigd hierbij tevens namens de vroegere lezers van het Tijdschrift te spreken — om den schout-bij-nacht tit. van administratie E. G. de Wijs en dr. L. M. Rollin Couquerque, die gedurende zoovele jaren tezamen dit tijdschrift hebben geredigeerd, haar dank te betuigen en haar bewondering uit te spreken voor de wijze waarop zij deze taak hebben verricht. Zij hebben hierdoor in niet geringe mate medegewerkt om de belangstelling in het militaire straf- en tuchtrecht levendig te houden en te bevorderen. De redactioneele bijdragen uit die jaren zijn veelvuldig een richtsnoer geweest voor hen, die het militaire straf- en tuchtrecht moesten toepassen en waren aldus zeer dikwijls van invloed op de vorming der jurisprudentie.

Hoewel de schout-bij-nacht de Wijs niet meer aan de redactioneele arbeid zal deelnemen twifelen wij er niet aan of zijn belangstelling voor het militaire straf- en tuchtrecht in het algemeen en in dit Tijdschrift in het bijzonder zal onverflauwd blijven bestaan en zij hoopt van harte, dat hij deze belangstelling nog vele jaren zal kunnen toonen.

Wat betreft de heer Rollin Couquerque, de redactie prijst zich gelukkig, dat deze zich bereid heeft verklaard haar in de toekomst bij de dagelijksche, aan de redactie verbonden, arbeid bij te staan. Zijn groote ervaring op dit gebied blijft hierdoor voor het Tijdschrift behouden.

De redactie is den heer Rollin Couquerque hiervoor zeer erkentelijk

en zij spreekt de hoop uit, dat het hem gegeven moge zijn nog langen tijd zijn krachten aan dit Tijdschrift te wijden.

In de ingetreden derde periode van zijn bestaan zal het Tijdschrift groote behoefte hebben aan medewerkers, grooter en veelzijdiger nog dan vroeger. Moge ook die hunne bijdragen beschikbaar stellen; de redactie zal die met belangstelling ontvangen. Door de verschijning van deze eerste aflevering van den negen en dertigsten jaargang kan het een ieder duidelijk zijn, dat het Militair-rechtelijk Tijdschrift herrezen is.

OFFICIEEL GEDEELTE.

Opheffing van de militaire justitie in 1940.

Verordening van 15 October 1940 van den „Deutsche(n) Kommissar für die Demobilmachung der Niederländischen Wehrmacht“, tot overdracht van de bevoegdheden van den Nederlandschen militairen rechter aan Nederlandsche burgerlijke rechtscolleges en gerechten.

Der Deutsche Kommissar
für die Demobilmachung
der Niederländischen Wehrmacht.

Den Haag den 15. Oktober 1940.

An die

Hauptabwicklungsstelle
z.Hd. von Herrn Gen. Maj. N. T. Carstens

Den Haag

Korte Voorhout 14/16.

Betr.: Übergang der niederländischen Militärgerichtsbarkeit auf die niederländische bürgerliche Gerichtsbarkeit.

In Übereinstimmung mit dem Vertreter des Reichsjustizministeriums beim Reichskommissar für die besetzten niederländischen Gebiete, der seinerseits Übereinstimmung mit dem Generalsekretär für Justiz hergestellt hat, ordne ich im Nachgang zu meinem Befehl vom 5.7.40 Ziff. 13 an:

- 1). Die Dienststellen des juristischen Dienstes
Hoog Militair Gerechtshof Den Haag
Krijgsraad Den Haag
Zeekrijgsraad Den Haag
Krijgsraad Utrecht
der Garnisonskommandanten Den Haag u. Utrecht und der Korps-Untersuchungskommissionen
haben ihre Tätigkeit sofort einzustellen.
Sie sind aufzulösen, die dort beschäftigten Militärpersonen nach den allgemein gegebenen Weisungen zu entlassen.
- 2). Sämtliche bei den genannten Dienststellen anhängigen Ermittlungs- und Strafverfahren gehen in dem Stand, in dem sie sich befinden, auf die Strafverfolgungsbehörden der niederländischen bürgerlichen Gerichtsbarkeit über.
- 3). Die Weiterverfolgung findet statt
bei *Übertretungen* durch die Amtsgerichte in Den Haag, Amsterdam, Hertogenbosch, Leeuwarden und Arnheim, je nach territorialer Zuständigkeit,

bei *Verbrechen* durch das Landgericht in Den Haag.

Die genannten Amtsgerichte sprechen Recht in der gewöhnlichen Besetzung.

Das Landgericht in Den Haag urteilt durch eine verstärkte Strafkammer, die durch 2 Berufsoffiziere der Abwicklungsstellen als Beisitzer ergänzt ist.

- 4). Auf die Fortführung der Verfahren findet die *bürgerliche Strafprozessordnung* Anwendung. Die Militärstrafgerichtsordnung ist damit praktisch ausser Kraft gesetzt; die hat nur noch Bedeutung hinsichtlich der vorläufigen Festnahme von beschuldigten, noch aktiven Soldaten, die gemäss den Artikeln 4 u. 5 der bisherigen Prozessordnung für die Landmacht durch den Disziplinarvorgesetzten erfolgen kann (s. unten).
- 5). Materiell-rechtlich gilt das Militärstrafgesetzbuch weiter. Seinen Bestimmungen unterliegen ausser den noch aktiven Angehörigen der Abwicklungsstellen die früheren Angehörigen der niederländischen Wehrmacht, soweit sie sich während ihrer Zugehörigkeit zu dieser nach dem Militärstrafgesetzbuch strafbar gemacht haben.
- 6). Für die Einleitung neuer Verfahren gilt:
 - a. Anzeigen gegen *frühere* Angehörige der niederländischen Wehrmacht sind beim Amtsanwalt (Übertretungen) oder beim Staatsanwalt (Verbrechen) anzubringen.
 - b. Anzeigen gegen noch *aktive* Militärpersonen sind dem Disziplinarvorgesetzten, auf den die Befugnisse des Justiz-Garnisonskommandanten übergehen, zuzuleiten. Dieser prüft bei Übertretungen pflichtsgemäss, ob die Sache noch im Disziplinarwege nach dem Kriegszuchtgesetz erledigt werden kann, und übergibt sie anderenfalls dem Amtsanwalt. Bei *Verbrechen* übersendet er die Vorgänge dem Staatsanwalt. Dieser übernimmt die strafrechtliche Verfolgung, sofern nicht zwischen ihm und dem Disziplinarvorgesetzten Übereinstimmung darüber besteht, dass die Sache im Wege der Kriegszucht erledigt werden kann. In Streitfällen entscheidet der Gerichtshof.
- 7). Der Disziplinarvorgesetzte behält bei noch aktiven Soldaten das Recht, Untergebene vorläufig festnehmen zu lassen (Artikel 4 u. 5 der Prozessordnung für die Landmacht). Soweit ein Übergang von Sachen auf den Amtsanwalt oder den Staatsanwalt erfolgt, gilt die Haft vom Zeitpunkt der Übersendung ab als gerichtliche Untersuchungshaft; über ihre Fortdauer entscheiden die zuständigen bürgerlichen Justizorgane.
- 8). Als Disziplinarvorgesetzten aller bei den Abwicklungsstellen beschäftigten Militärpersonen bestimme ich General-major N. T. Carstens. Er kann für die Prüfung, ob vorkommendenfalls Erledigung auf dem Wege der Kriegszucht oder Abgabe an die

Strafvervolgungsbehörden in Frage kommt, 1 bis 2 jüngere Offiziere heranziehen.

Die Hauptabwicklungsstelle meldet bis zum 20.10.1940

- a. die vollzogene Auflösung und Entlassung gemäss Ziff. 1),
- b. die erfolgte Abgabe aller laufenden Ermittlungs- und Strafverfahren durch die unter Ziff. 1) genannten Dienststellen an die unter Ziff. 3) genannten Gerichte.

Eine Verlängerung der gestellten Frist ist nicht möglich.

SCHWABEDISSEN.

Generalmajor.

Verwijzingsbevoegdheid.

Beschikking van den Bevelhebber der Zeestrijdkrachten te Londen van 30 October 1944, n°. A 16/63/2/44, betreffende militair-justitiële bevoegdheden ten aanzien van ter beschikking van den Commandant-Zeemacht-Nederland staande militairen.

DE BEVELHEBBER DER ZEESTRIJDKRACHTEN,

Gelezen het schrijven van den Commandant-Zeemacht-Nederland van 23 October 1944 No. CZM/J.Z/462/1/2;

Gelet op de artikelen 4 t/m 8 van de Regtspleging bij de Zeemagt en op het Koninklijk besluit van 22 October 1942, No. C. 65 ¹⁾;

Overwegende, dat in het Vereenigd Koninkrijk personeel ter beschikking is gesteld van den Commandant-Zeemacht-Nederland voor diensten direct verband houdende met de vrijwording van Nederland, welk personeel in andere opzichten is blijven ressorteeren onder den Commandant der Marine in het Vereenigd Koninkrijk, waardoor twijfel is ontstaan wie der bovenbedoelde autoriteiten ten aanzien van dit personeel als Commandeerende Officier van de Directie, de Vloot, het Eskader of minder smaldeel in den zin van artikel 8 der Regtspleging bij de Zeemagt en in den zin van hooger vermeld Besluit moet worden aangemerkt;

Overwegende, dat er nauwe aanraking en samenwerking bestaat tusschen het hiervorenbedoelde personeel en het personeel dat in alle opzichten ressorteert onder den Commandant der Marine in het Vereenigd Koninkrijk, en het mitsdien wenschelijk is, dat ten aanzien van beide groepen éénzelfde vervolgingsbeleid wordt betracht;

Bepaalt, dat de ter beschikking van den Commandant-Zeemacht-Nederland staande militairen, voor wat de militaire justitie betreft, blijven ressorteeren of komen te ressorteeren onder den Commandant der Marine in het Vereenigd Koninkrijk;

Bepaalt voorts, dat de door artikel 8 van de Regtspleging bij de Zeemacht en door artikel 2 van het Koninklijk besluit van 22 October 1942, No. C 65 ¹⁾, gevorderde rapporten door de ter beschik-

¹⁾ Zie het desbetreffende besluit hierna op blz. 132.

king van den Commandant-Zeemacht-Nederland staande militairen, die als Commandeerende Officier in den zin dezer wettelijke voorschriften moeten worden aangemerkt, zullen worden ingezonden door tussehenkomst van evenbedoelde Autoriteit;

Bepaalt ten slotte, dat deze maatregelen moeten worden beschouwd als overgangsmaatregelen;

Geeft hiervan kennis, door toezending van een doordruk van deze beschikking aan:

- den Commandant der Marine in het Vereenigd Koninkrijk;
- den Commandant-Zeemacht-Nederland;
- den President van den Zeekrijgsraad;
- den Fiscaal bij den Zeekrijgsraad.

De Luitenant-Admiraal
Bevelhebber der Zeestrijdkrachten,

J. TH. FURSTNER.

Zeekrijgsraad in Europa.

KONINKLIJK BESLUIT van 12 Januari 1946 (Staatsblad n°. G 15), tot aanwijzing van de directie van de Marine, waarin de eenige binnen het Rijk in Europa gevestigde Krijgsraad voor de zeemacht zal worden gehouden.

WIJ WILHELMINA, BIJ DE GRATIE GODS, KONINGIN DER NEDERLANDEN, PRINSES VAN ORANJE-NASSAU, ENZ., ENZ., ENZ.

Gelet op artikel 123 van de Regtspleging bij de Zeemagt;

Op de voordracht van Onze Ministers van Justitie en van Marine van 4 Januari 1946, 6e Afdeeling Kabinet Bureau A, no. 1850 G en van 9 Januari 1946, no. AzD 16/1/4/46,

Hebben goedgevonden en verstaan:

Artikel 1.

1. Er zal binnen het Rijk in Europa voor de zeemacht slechts één Krijgsraad zijn.

2. Als de directie der Marine, waarin die Krijgsraad wordt gehouden, wordt aangewezen het Commandement der Zeemacht in Nederland.

Artikel 2.

1. Dit besluit treedt in werking met ingang van den tweeden dag na dien zijner afkondiging.

2. Op dat tijdstip vervalt Ons besluit van 2 October 1913 (*Staatsblad* No. 376).

Onze Ministers van Justitie en van Marine zijn, ieder voor zooveel hem betreft, belast met de uitvoering van dit besluit, hetwelk in het *Staatsblad* zal worden geplaatst.

's-Gravenhage, den 12den Januari 1946.

WILHELMINA.

De Minister van Justitie,
KOLFSCHOTEN.

De Minister van Marine,
DE BOOY.

Uitgegeven den vijf en twintigsten Januari 1946.

De Minister van Justitie,
KOLFSCHOTEN.

Rechtsmacht Zeekrijgsraad in Europa.

KONINKLIJK BESLUIT van 12 Januari 1946 (Staatsblad n°. G 16), tot aanwijzing van het rechtsgebied van den Krijgsraad bij de zeemacht binnen het Rijk in Europa, zoomede tot aanwijzing van den Krijgsraad bij de zeemacht, bedoeld in artikel 92 van de Invoeringswet militair straf- en tuchtrecht.

WIJ WILHELMINA, BIJ DE GRATIE GODS, KONINGIN DER NEDERLANDEN, PRINSES VAN ORANJE-NASSAU, ENZ., ENZ., ENZ.

Gelet op het tweede lid van artikel 142 van de Regtspleging bij de Zeemagt en op artikel 92 van de Invoeringswet militair straf- en tuchtrecht (*Staatsblad* 1921 no. 841);

Op de voordracht van Onze Ministers van Justitie en van Marine van 4 Januari 1946, 6e Afdeeling Kabinet Bureau A, no. 1850 G en van 9 Januari 1946 no. AzD 16/1/4/46,

Hebben goedgevonden en verstaan:

Artikel 1.

Als rechtsgebied van den krijgsraad, welke wordt gehouden in het Commandement der Zeemacht in Nederland, wordt aangewezen het Rijk in Europa.

Artikel 2.

Van de strafbare feiten, tot de berechting waarvan geen krijgsraad bevoegd is volgens paragraaf 4 van titel VIII van de Invoeringswet militair straf- en tuchtrecht, neemt de in artikel 1 van dit besluit bedoelde krijgsraad kennis.

Artikel 3.

1. Dit besluit treedt in werking met ingang van den tweeden dag na dien zijner afkondiging.

2. Op dat tijdstip vervalt Ons besluit van 18 Augustus 1922 (*Staatsblad* no. 502).

Onze Ministers van Justitie en van Marine zijn, ieder voor zooveel hem betreft, belast met de uitvoering van dit besluit, hetwelk in het *Staatsblad* zal worden geplaatst.

's-Gravenhage, den 12den Januari 1946.

WILHELMINA.

De Minister van Justitie,
KOLFSCHOTEN.

De Minister van Marine,
DE BOOY.

Uitgegeven den vijf en twintigsten Januari 1946.

De Minister van Justitie,
KOLFSCHOTEN.

Krijgstuchtelijke bevoegdheid.

KONINKLIJK BESLUIT van 2 December 1943 (Staatsblad No. D 51), houdende aanwijzing van alle in het Vereenigde Britsche Koninkrijk garnizoen houdende onderdeelen der Koninklijke landmacht, die zullen worden gesteld onder de bevelen van den hoofdofficier te belasten met de afwikkeling van de in het Vereenigde Britsche Koninkrijk loopende militaire aangelegenheden, gezamenlijk als een formatie als bedoeld bij artikel 39, eerste lid, 3°., van de Wet op de Krijgstucht.

WIJ WILHELMINA, BIJ DE GRATIE GODS, KONINGIN DER NEDERLANDEN, PRINSES VAN ORANJE-NASSAU, ENZ., ENZ., ENZ.

Op de voordracht van Onzen Minister van Oorlog van 23 November 1943, Afdeeling I C, nr. 16;

Gelet op de artt. 39 en 41 van de Wet op de Krijgstucht;

Hebben goedgevonden en verstaan:

Met ingang van een door Onzen Minister van Oorlog te bepalen tijdstip en voor den duur van een door Onzen Minister van Oorlog te bepalen tijd zullen alle in het Vereenigde Britsche Koninkrijk gar-

nizoen houdende onderdeelen der Koninklijke landmacht, die door Onzen Minister van Oorlog zullen worden gesteld onder de bevelen van den hoofofficier te belasten met de taak van afwikkeling der in het Vereenigde Britsche Koninkrijk loopende militaire aangelegenheden, gezamenlijk een formatie zijn als bedoeld bij artikel 39, eerste lid, 3°, van de Wet op de Krijgstucht.

Onze Minister van Oorlog is belast met de uitvoering van dit besluit, dat in het *Staatsblad* zal worden geplaatst.

Londen, den 2den December 1943.

WILHELMINA.

De Minister van Oorlog,

VAN LIDTH DE JEUDE.

Uitgegeven den *een en dertigsten* December 1943.

De Minister van Justitie,

VAN ANGEREN.

Besluit Buitengewoon Strafrecht.

KONINKLIJK BESLUIT van 22 December 1943
(Staatsblad No. D 61), houdende vaststelling van het
Besluit Buitengewoon Strafrecht.

WIJ WILHELMINA, BIJ DE GRATIE GODS, KONINGIN DER NEDERLANDEN, PRINSES VAN ORANJE-NASSAU, ENZ., ENZ., ENZ.

Op de voordracht van Onze Ministers voor Algemeene Oorlogvoering van het Koninkrijk, van Algemeene Zaken, van Buitenlandsche Zaken, van Justitie, van Binnenlandsche Zaken, van Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen, van Financiën, van Oorlog, van Marine, van Waterstaat, van Handel, Nijverheid en Scheepvaart, van Landbouw en Visscherij, van Sociale Zaken, van Koloniën en van Onze Ministers zonder Portefeuille van 10 December 1943, No 2722/G. 92 (a);

Overwegende, dat de veiligheid van den Staat het dringend noodzakelijk maakt buitengewone bepalingen van strafrecht vast te stellen voor de berechting van zekere gedurende den tijd van den huidige oorlog begane feiten, welke in zoo ernstige mate strafwaardig zijn, dat hun strafbaarheid daarmede in overeenstemming dient te worden gebracht, zonder dat een beroep op het bepaalde in artikel 1 van het Wetboek van Strafrecht bij die berechting dient te worden toegelaten;

Den Buitengewonen Raad van Advies gehoord;

Hebben goedgevonden en verstaan:

Artikel 1.

De bepalingen van dit besluit zijn van toepassing op de misdrijven, gedurende den tijd van den huidigen oorlog begaan, welke zijn omschreven in:

1°. een der Titels I en II van het Tweede Boek of een der artikelen 137*a*, 137*b*, 179, 205, 278, 363 en 365 van het Wetboek van Strafrecht, een der Titels I en II van het Tweede Boek of artikel 150 van het Wetboek van Militair Strafrecht of een der artikelen 26 en 27 van dit besluit;

2°. een der artikelen 141, 145, 148—151, 157, 159, 161, 161*bis*, 162, 164, 166, 168, 170, 172, 242—250, 250*ter*, 279, 281—283, 284, eerste lid, onder 1°, 287—289, 300—304 van het Wetboek van Strafrecht, indien de schuldige gebruik heeft gemaakt of heeft bedreigd te maken van macht, gelegenheid of middel, hem door den vijand of door het feit der vijandelijke bezetting geboden;

3°. een der artikelen 131—134*bis*, 189 en 416—417*bis* van het Wetboek van Strafrecht of een der artikelen 143 en 146 van het Wetboek van Militair Strafrecht, met dien verstande, dat, waar in die artikelen van strafbaar feit of misdrijf wordt gesproken, daaronder ten deze alleen wordt verstaan een misdrijf, als hiervoor onder 1° of 2° bedoeld.

Artikel 2.

Voor zoover in dit besluit niet anders wordt bepaald, vinden ten aanzien van de in het voorgaande artikel bedoelde misdrijven de bepalingen van het Wetboek van Militair Strafrecht en die ter uitvoering daarvan, alsmede, behoudens de afwijkingen bij dat Wetboek vastgesteld, de bepalingen van het gemeene strafrecht toepassing, met dien verstande, dat, waar in het Wetboek van Militair Strafrecht gesproken wordt van den militairen rechter of de militaire rechtsmacht, daaronder de bij het Besluit op de Bijzondere Gerechtshoven aangewezen rechter onderscheidenlijk diens rechtsmacht wordt begrepen.

Artikel 3.

Het bepaalde in artikel 1 van het Wetboek van Strafrecht blijft voor de werking van dit besluit buiten toepassing.

Artikel 4.

1. Onverminderd het bepaalde in de artikelen 2—8 van het Wetboek van Strafrecht en in de artikelen 4 en 5 van het Wetboek van Militair Strafrecht is de Nederlandsche strafwet toepasselijk op een

ieder, die zich buiten het Rijk in Europa schuldig heeft gemaakt of maakt aan:

1°. een misdrijf, omschreven in een der artikelen 179, 278 en 365 van het Wetboek van Strafrecht of een der artikelen 26 en 27 van dit besluit, of een misdrijf, als bedoeld in artikel 1, onder 2°, van dit besluit, indien het feit is gepleegd tegen of met betrekking tot een Nederlander of een Nederlandsch rechtspersoon of indien eenig Nederlandsch belang daardoor is of kon worden geschaad;

2°. een misdrijf, omschreven in een der artikelen 131—134*bis*, 189 en 416—417*bis* van het Wetboek van Strafrecht, met dien verstande, dat, waar in die artikelen van strafbaar feit of misdrijf wordt gesproken, daaronder ten deze alleen wordt verstaan een misdrijf, omschreven in een der artikelen 92—96, 97*a*, onder 1°, 105 en 108—110 van het Wetboek van Strafrecht, of een misdrijf als hiervoor onder 1°. bedoeld.

2. De Nederlandsche strafwet is insgelijks toepasselijk op den Nederlander, die zich buiten het Rijk in Europa schuldig heeft gemaakt of maakt aan eenig misdrijf, in artikel 1 genoemd.

Artikel 5.

1. Het bepaalde in artikel 9 van het Wetboek van Militair Strafrecht blijft voor de werking van dit besluit buiten toepassing.

2. Nochtans wordt ter zake van een misdrijf, waarop de doodstraf is gesteld, die straf niet opgelegd dan ingeval de rechter met eenparigheid van stemmen dat misdrijf bewezen en den verdachte deswege strafbaar acht. Deze bepaling geldt niet voor het rechtsgeding in cassatie.

Artikel 6.

Het bepaalde in artikel 17 van het Wetboek van Militair Strafrecht blijft voor de werking van dit besluit buiten toepassing.

Artikel 7.

In alle gevallen van veroordeeling tot vrijheidsstraf, vervangende hechtenis daaronder begrepen, kan de rechter bepalen, dat de schuldige, zoo hij tot werken in staat is, de straf geheel of gedeeltelijk in een rijkswerkinrichting zal ondergaan.

Artikel 8.

1. In afwijking in zoverre van het bepaalde in de artikelen 28 en 29 van het Wetboek van Strafrecht en in artikel 35 van het Wetboek van Militair Strafrecht kan ontzetting van de rechten, vermeld in artikel 28, eerste lid, onder 1°, 2°, 3° en 4°, van eerstgenoemd Wet-

boek, worden uitgesproken in alle gevallen van veroordeeling wegens eenig misdrijf, in artikel 1 genoemd.

2. In al deze gevallen kan de schuldige insgelijks worden ontzet van het recht om bepaalde beroepen of groepen van beroepen uit te oefenen of bepaalde functies of groepen van functies te bekleeden, waarvoor hij naar het oordeel van den rechter de in het algemeen belang vereischte waardigheid of betrouwbaarheid mist.

Artikel 9.

In afwijking van het bepaalde in artikel 31, eerste lid, van het Wetboek van Strafrecht bepaalt de rechter, wanneer ontzetting van rechten wordt uitgesproken, den duur als volgt:

1°. bij veroordeeling tot de doodstraf of tot levenslange gevangenisstraf, voor het leven;

2°. bij veroordeeling tot tijdelijke gevangenisstraf, tot militaire detentie of tot hechtenis, voor een tijd den duur der hoofdstraf ten minste vijf jaren te boven gaande en ten hoogste voor het leven;

3°. bij veroordeeling tot geldboete, voor den tijd van ten minste drie jaren en ten hoogste voor het leven.

Artikel 10.

In geval van eenig misdrijf, waarop de bepalingen van dit besluit van toepassing zijn, omdat de schuldige gebruik heeft gemaakt of heeft gedreigd te maken van macht, gelegenheid of middel, hem door den vijand of door het feit der vijandelijke bezetting geboden, kan de rechter bepalen, dat geen straf wordt toegepast, indien blijkt, dat de schuldige het feit heeft begaan om den vijand te benadeelen of door of vanwege den vijand of diens helpers beraamde maatregelen te beletten, belemmeren of verijdelen.

Artikel 11.

1. De schuldige aan een misdrijf, waarop de bepalingen van dit besluit van toepassing zijn, kan worden veroordeeld:

1°. indien op dat misdrijf bij het Wetboek van Strafrecht gevangenisstraf van vijftien jaren of meer is gesteld, tot de doodstraf, levenslange gevangenisstraf of tijdelijke van ten hoogste twintig jaren;

2°. indien op dat misdrijf bij het Wetboek van Strafrecht gevangenisstraf van minder dan vijftien jaren doch meer dan zeven jaren en zes maanden is gesteld, tot levenslange gevangenisstraf of tijdelijke van ten hoogste twintig jaren;

3°. indien op dat misdrijf bij het Wetboek van Strafrecht gevangenisstraf van niet meer dan zeven jaren en zes maanden doch meer dan twee jaren en zes maanden is gesteld, tot het dubbele der daarop gestelde straf;

4°. indien op dat misdrijf bij het Wetboek van Strafrecht gevangenisstraf van niet meer dan twee jaren en zes maanden is gesteld, tot het dubbele der daarop gestelde straf;

nisstraf van twee jaren en zes maanden of minder of hechtenis is gesteld, tot gevangenisstraf van ten hoogste vijf jaren;

5°. indien op dat misdrijf bij het Wetboek van Strafrecht geldboete is gesteld, tot het tienvoud der daarop gestelde geldboete;

een en ander onverminderd de mogelijkheid van oplegging van een zwaardere straf, welke bij het Wetboek van Militair Strafrecht op het misdrijf mocht zijn gesteld.

2. Het bepaalde in artikel 45 van het Wetboek van Militair Strafrecht blijft buiten toepassing.

Artikel 12.

In afwijking van het bepaalde in de artikelen 45, tweede en derde lid, en 49, eerste en tweede lid, van het Wetboek van Strafrecht en de artikelen 49 en 50 van het Wetboek van Militair Strafrecht kunnen bij poging tot of medeplichtigheid aan een misdrijf dezelfde hoofdstaffen tot dezelfde maxima worden opgelegd als op het misdrijf zijn gesteld.

Artikel 13.

1. De samenspanning tot eenig misdrijf, in artikel 1 genoemd, wordt gestraft gelijk het misdrijf.

2. Nochtans is de strafvervolgung uitgesloten tegen den deelnemer aan eenige samenspanning, die, vóórdat de overheid met het bestaan daarvan bekend is, haar op zoodanige wijze daarvan kennis geeft, dat dientengevolge het plegen van het voorgenomen misdrijf wordt voorkomen. Deze bepaling geldt niet voor hem, van wien blijkt, dat hij de aanlegger is.

Artikel 14.

In afwijking van het bepaalde in artikel 60, onder 1°. van het Wetboek van Strafrecht worden in de daar bedoelde gevallen de straffen van ontzetting van dezelfde rechten opgelost in ééne straf, in duur de opgelegde hoofdstraf of hoofdstraffen ten minste vijf jaren te boven gaande en ten hoogste voor het leven, of indien geene andere hoofdstraf dan geldboete is opgelegd, in ééne straf van ten minste drie jaren en ten hoogste voor het leven.

Artikel 15.

1. Het bepaalde in artikel 68, eerste lid, van het Wetboek van Strafrecht blijft buiten toepassing, tenzij het gewijsde van een bij het Besluit op de Bijzondere Gerechtshoven aangewezen rechter of een Nederlandschen rechter buiten het Rijk in Europa afkomstig is.

2. Het bepaalde in artikel 68, tweede lid, van dat Wetboek is niet toepasselijk dan voor zoover de vervolging strijdig zou zijn met den inhoud of de strekking van een overeenkomst, door Ons met een vreemde mogendheid gesloten.

3. Nochtans kan in de gevallen, waarin het bepaalde in artikel 68 van het Wetboek van Strafrecht voor de werking van dit besluit buiten toepassing blijft, bij de rechterlijke uitspraak worden bepaald, dat de tijd der vrijheidsstraf of het bedrag der geldboete, door den veroordeelde vóór de tenuitvoerlegging van die uitspraak ondergaan of betaald ingevolge diens eerdere veroordeeling wegens hetzelfde feit, bij de uitvoering van de hem opgelegde tijdelijke vrijheidsstraf of geldboete geheel of gedeeltelijk in mindering zal worden gebracht; wat de geldboete betreft, volgens den zoo noodig in de uitspraak te bepalen maatstaf.

Artikel 16.

Bij veroordeeling tot de doodstraf wordt de termijn, bedoeld in artikel 59 van het Wetboek van Militair Strafrecht, tot vijf jaren verlengd.

Artikel 17.

Waar in eenige wettelijke bepaling van misdrijf in het algemeen of van eenig misdrijf in het bijzonder wordt gesproken, wordt daarvoor voor de toepassing van dit besluit samenspanning tot dat misdrijf mede begrepen, voor zoover dit met de strekking dier bepaling niet onverenigbaar is; onverminderd het bepaalde in artikel 78 van het Wetboek van Strafrecht.

Artikel 18.

Waar in het Wetboek van Strafrecht gesproken wordt van „grondwettigen regeeringsvorm”, worden daarmede gelijkgesteld de bestuursorganen, genoemd in de zevende afdeling van het Tweede Hoofdstuk en in het Vierde, Vijfde, Zesde en Elfde Hoofdstuk der Grondwet.

Artikel 19.

Onder openbaar gezag wordt verstaan het Nederlandsch souverein gezag, waaronder deszelfs organen mede worden begrepen.

Artikel 20.

Onder een Nederlandsch rechtspersoon wordt verstaan een rechtspersoon, welker plaats van vestiging in het Koninkrijk is gelegen, welke uitsluitend of mede door een of meer Nederlanders wordt bestuurd of tot welker vermogen een of meer Nederlanders geheel of gedeeltelijk gerechtigd zijn.

Artikel 21.

Waar in de artikelen 44, 249 en 365 van het Wetboek van Straf-

recht van ambtenaar wordt gesproken, wordt daarmede gelijkgesteld ieder ambtenaar, beambte of ander persoon, werkzaam voor het burgerlijk of militair gezag van een vijandelijke mogendheid, hetzij in vasten of tijdelijken dienst, hetzij in eenig ander dan dienstverband; onverminderd het bepaalde in artikel 84 van het Wetboek van Strafrecht.

Artikel 22.

Onder den vijand hulp verleenen wordt mede begrepen het bevorderen of verspreiden van vijandelijke propaganda, het aan den vijand ter beschikking stellen van eenig geld of goed, het verrichten van eenige daad ten voordeele van den vijand en het beletten, belemmeren of verijdelen van eenigen tegen den vijand gericht maatregel.

Artikel 23.

1. Onder den tijd van den huidigen oorlog wordt verstaan de tijd van den huidigen oorlog tegen het Koninkrijk en mede begrepen de tijd, waarin die oorlog dreigende was.
2. Onder een misdrijf gedurende den tijd van den huidigen oorlog gepleegd, wordt mede begrepen het geval, dat de schuldige het misdrijf heeft gepleegd met het oog op den door hem aanstaand geachten huidigen oorlog tegen het Koninkrijk.

Artikel 24.

1. Waar in de artikelen 101 en 205 van het Wetboek van Strafrecht van krijgsdienst wordt gesproken, wordt daarmede eenige Staats- of publieke dienst gelijkgesteld.
2. Voor zoover betreft artikel 205 van dat Wetboek, wordt voor de toepassing van dit besluit dienst bij een bondgenoot van den Staat in den huidigen oorlog onder vreemden krijgs-, staats- of publieken dienst niet begrepen.

Artikel 25.

1. Onder een bondgenoot van den Staat in den huidigen, gemeenschappelijken oorlog wordt verstaan elke niet-vijandelijke mogendheid, elk ander niet-vijandelijk, door Ons erkend bewind en elke niet aan het gezag van een vijandelijke mogendheid onderworpen, georganiseerde krijgsmacht, oorlog voerende of vijandelijkheden verrichtende tegen een vijandelijke mogendheid.
2. In afwijking in zooverre van het bepaalde in artikel 75 van het Wetboek van Militair Strafrecht wordt de werking van dat artikel niet beperkt door de voorwaarde, dat bij wet of traktaat wederkeerigheid gewaarborgd zij.

Artikel 26.

1. Hij, die gedurende den tijd van den huidigen oorlog opzettelijk

een ander blootstelt aan opsporing, vervolging, vrijheidsberoving of -bepanking, eenige straf of eenigen maatregel door of vanwege den vijand, diens helpers of een persoon, als in artikel 21 bedoeld, wordt gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste vijf jaren.

2. De schuldige wordt gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste tien jaren, indien het feit vrijheidsberoving van langer dan een maand ten gevolge heeft gehad.

3. De schuldige wordt gestraft met levenslange gevangenisstraf of tijdelijke van ten hoogste twintig jaren, indien het feit zwaar lichamelijk letsel ten gevolge heeft gehad.

4. De schuldige wordt gestraft met de doodstraf, levenslange gevangenisstraf of tijdelijke van ten hoogste twintig jaren, indien het feit den dood ten gevolge heeft gehad.

5. Niet strafbaar is hij, die een feit heeft gepleegd met het oogmerk om aan door Ons gegeven wettelijke voorschriften te beantwoorden of om het algemeen belang te dienen.

Artikel 27.

Hij, die gedurende den tijd van den huidige oorlog opzettelijk gebruik maakt of dreigt te maken van macht, gelegenheid of middel, hem door den vijand of door het feit der vijandelijke bezetting geboden, om een ander in zijn vermogen wederrechtelijk te benadeelen of om zich of een ander wederrechtelijk te bevoordeelen, wordt gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste vijftien jaren.

Artikel 28.

De bij de beide voorgaande artikelen strafbaar gestelde feiten worden beschouwd als misdrijven.

Artikel 29.

1. Dit besluit, ten aanzien waarvan de bevoegdheid, bedoeld in artikel 9, tweede lid, van het Besluit op den bijzonderen staat van beleg, niet kan worden uitgeoefend, treedt in werking op den dag zijner afkondiging.

2. Het kan worden aangehaald onder den titel: Besluit Buitengewoon Strafrecht.

Onze Minister van Justitie is belast met de uitvoering van dit besluit, dat in het *Staatsblad* zal worden geplaatst.

Londen, den 22sten December 1943.

WILHELMINA.

*De Minister voor Algemeene
Oorlogvoering van het Koninkrijk,*
P. S. GERBRANDY.

*De Minister van
Algemeene Zaken a.i.,*
VAN BOEIJEN.

*De Minister van
Buitenlandsche Zaken,*
E. N. VAN KLEFFENS.

De Minister van Justitie,
VAN ANGEREN.

*De Minister van
Binnenlandsche Zaken,*
VAN BOEIJEN.

*De Minister van Onderwijs,
Kunsten en Wetenschappen,*
G. BOLKESTEIN.

De Minister van Financiën,
J. VAN DEN BROEK.

De Minister van Oorlog,
VAN LIDTH DE JEUDE.

De Minister van Marine,
J. TH. FURSTNER.

De Minister van Waterstaat,
J. W. ALBARDA.

*De Minister van Handel,
Nijverheid en Scheepvaart,*
P. KERSTENS.

*De Minister van Landbouw
en Visscherij a.i.,*
P. KERSTENS.

De Minister van Sociale Zaken,
J. VAN DEN TEMPEL.

De Minister van Koloniën,
H. J. VAN MOOK.

De Minister zonder Portefeuille,
E. MICHIELS VAN VERDUYNEN.

De Minister zonder Portefeuille,
J. A. W. BURGER.

Uitgegeven den vierden September 1944.

De Minister van Justitie,
G. J. VAN HEUVEN GOEDHART.

Besluit op de Bijzondere Gerechtshoven.

*KONINKLIJK BESLUIT van 22 December 1943
(Staatsblad No. D 62), houdende vaststelling van het
Besluit op de Bijzondere Gerechtshoven.*

WIJ WILHELMINA, BIJ DE GRATIE GODS, KONINGIN DER
NEDERLANDEN, PRINSES VAN ORANJE-NASSAU, ENZ., ENZ., ENZ.

Op de voordracht van Onze Ministers voor Algemeene Oorlog-
voering van het Koninkrijk, van Algemeene Zaken, van Buiten-

landsche Zaken, van Justitie, van Binnenlandsche Zaken, van Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen, van Financiën, van Oorlog, van Marine, van Waterstaat, van Handel, Nijverheid en Scheepvaart, van Landbouw en Visscherij, van Sociale Zaken, van Koloniën en van Onze Ministers zonder Portefeuille van 10 December 1943, No. 2723/G 92 (a);

Overwegende, dat de veiligheid van den Staat het dringend noodzakelijk maakt, dat in het Rijk in Europa terstond met de bevrijding van de vijandelijke bezetting bijzondere gerechten worden ingesteld, ten einde een snelle en doeltreffende berechting van zekere gedurende den tijd van den huidigen oorlog begane misdrijven te verzekeren;

Den Buitengewonen Raad van Advies gehoord;

Hebben goedgevonden en verstaan:

Artikel 1.

In het Rijk in Europa worden, naarmate hetzelve van de vijandelijke bezetting wordt bevrijd, door Ons zoo spoedig mogelijk Bijzondere Gerechtshoven ingesteld, welker rechtsgebied en plaats van vestiging door Ons wordt bepaald.

Artikel 2.

1. Ieder Bijzonder Gerechtshof wordt samengesteld uit een rechtsgeleerden president en zooveel rechtsgeleerde vice-presidenten en rechtsgeleerde en militaire raadsheeren en raadsheeren-plaatsvervangers als voor een goede en snelle berechting der aan zijn kennisgeving onderworpen zaken noodig zullen blijken te zijn.

2. Bij ieder Bijzonder Gerechtshof zijn voorts een procureur-fiscaal en een griffier, alsmede zooveel advocaten-fiscaal en substituut-griffiers als noodig zullen blijken te zijn.

Artikel 3.

1. De presidenten en vice-presidenten der Bijzondere Gerechtshoven, alsmede de rechtsgeleerde raadsheeren en raadsheeren-plaatsvervangers worden door Ons op gemeenschappelijke voordracht van Onze Ministers van Justitie, van Marine en van Oorlog aangesteld voor den duur der instandhouding van het college, bij hetwelk die aanstelling geschiedt. Zij kunnen op voordracht van Onze genoemde Ministers door Ons uit hun ambt worden ontzet of ontslagen of in hunne bediening worden geschorst op de gronden, onderscheidenlijk in de artikelen 11, 12 en 13 der Wet op de Rechterlijke Organisatie en het Beleid der Justitie genoemd; ook kan hun op eigen verzoek ontslag worden verleend.

2. De militaire leden van en de in het tweede lid van het voor-

gaande artikel genoemde rechterlijke ambtenaren bij de Bijzondere Gerechtshoven worden door Ons op gemeenschappelijke voordracht van Onze Minsters van Justitie, van Marine en van Oorlog tot wederopzeggens toe benoemd.

Artikel 4.

1. Tot de bedieningen, in artikel 2 genoemd, zijn benoembaar Nederlandsche onderdanen, die den vollen ouderdom van dertig of, voor zoover de substituut-griffiers betreft, van vijf en twintig, doch nog niet dien van zeventig jaren hebben bereikt; bij het bereiken van den vollen ouderdom van zeventig jaren wordt hun door Ons ontslag verleend met ingang van de eerstvolgende maand. Het bepaalde in artikel 10 der Wet op de Rechterlijke Organisatie en het Beleid der Justitie is te hunnen aanzien van overeenkomstige toepassing.

2. Met uitzondering van de militaire raadsheeren en raadsheeren-plaatsvervangers moeten zij aan eene Rijks- of daarmede gelijkgestelde Nederlandsche universiteit hebben verkregen hetzij den graad van doctor in de rechtswetenschap, hetzij den graad van doctor in de rechtsgeleerdheid of de hoedanigheid van meester in de rechten, mits de laatstbedoelde graad of hoedanigheid verkregen is op grond van het afleggen van een examen in het Nederlandsch burgerlijk en handelsrecht, staatsrecht en strafrecht. Zij kunnen tevens een ander ambt bij de rechterlijke macht bekleeden of, voor zoover dit de vervulling hunner dienstplichten niet belet, eenig ander ambt of beroep uitoefenen.

3. De militaire raadsheeren en raadsheeren-plaatsvervangers moeten zijn officieren der zee- of landmacht, behoorende hetzij tot het beroeps-, hetzij tot het reserve-personeel, onverschillig of zij al dan niet in actieven dienst zijn. Zij zullen bij voorkeur worden benoemd uit vlag-, opper- en hoofdofficieren en bij voorkeur een graad of hoedanigheid bezitten, als in het voorgaande lid bedoeld. Bij ieder Bijzonder Gerechtshof zal zooveel mogelijk het aantal raadsheeren, behoorende tot de zeemacht, gelijk zijn aan dat der raadsheeren, behoorende tot de landmacht.

Artikel 5.

1. In geval van afwezigheid, belet of ontstentenis worden vervangen:

1°. de president van een Bijzonder Gerechtshof door een vice-president of, bij gebreke van dezen, door den oudst benoemden rechtsgeleerden raadsheer;

2°. een rechtsgeleerde raadsheer, bij gebreke van een anderen rechtsgeleerden raadsheer, door een rechtsgeleerden raadsheer-plaatsvervanger;

3°. een militaire raadsheer door een anderen militair raadsheer of een militair raadsheer-plaatsvervanger, met dien verstande, dat zooveel mogelijk een raadsheer, behoorende tot de zeemacht, wordt

vervangen door een tot de zeemacht behoorenden raadsheer of raadsheer-plaatsvervanger en een raadsheer, behoorend tot de landmacht, door een tot de landmacht behoorenden raadsheer of raadsheer-plaatsvervanger;

4°. de procureur-fiscaal, bij gebreke van een waarnemend procureur-fiscaal, door een der advocaten-fiscaal — voor zoover van Onzentwege niet anders is bepaald, volgens den rang hunner benoeming — en, bij gebreke ook van een advocaat-fiscaal, door een door den president aan te wijzen rechtsgeleerden raadsheer;

5°. de griffier door een substituut-griffier en, bij gebreke van een substituut-griffier, door een beëdigden klerk ter griffie.

2. Als waarnemend procureur-fiscaal kan door Ons een procureur- of advocaat-fiscaal bij een ander Bijzonder Gerechtshof worden aangewezen.

3. De beëdigde klerken ter griffie worden op aanbeveling van den griffier door den president tot wederopzeggens benoemd. Zij moeten zijn Nederlandsche onderdanen, die den vollen ouderdom van vijf en twintig jaren hebben bereikt. Beëdigde klerken ter griffie, die niet een graad of hoedanigheid bezitten, als in het tweede lid van het voorgaande artikel bedoeld, zijn niet bevoegd den griffier ter terechtzitting te vervangen.

Artikel 6.

1. De presidenten van en de procureurs-fiscaal bij de Bijzondere Gerechtshoven leggen, alvorens in bediening te treden, in handen van Ons of van een hiertoe door Ons of van Onzentwege aangewezen bijzonderen gemachtigde den eed (belofte) af, bedoeld in artikel 29 der Wet op de Rechterlijke Organisatie en het Beleid der Justitie.

2. De overige leden der rechterlijke macht bij de Bijzondere Gerechtshoven leggen dien eed (belofte) af in handen van den president van het college, waartoe zij behooren.

Artikel 7.

De bezoldiging der leden van en rechterlijke ambtenaren bij de Bijzondere Gerechtshoven is gelijk aan die van leden van en rechterlijke ambtenaren bij het Gerechtshof te Arnhem in overeenkomstige functie, met dien verstande, dat op deze bezoldiging in mindering wordt gebracht al hetgeen, waarop zij uit eenigen anderen hoofde als bezoldiging, wachtgeld of pensioen ten laste van het Rijk, een provincie, gemeente of ander openbaar lichaam aanspraak mochten hebben. De raadsheeren-plaatsvervangers genieten als zoodanig geen bezoldiging.

Artikel 8.

1. De leden van en rechterlijke ambtenaren bij de Bijzondere Gerechtshoven hebben hun vast en voortdurend verblijf binnen het rechtsgebied van hun college, voor zoover hun niet van Onzentwege een andere verblijfplaats wordt aangewezen.

2. Indien zij zich buiten den tijd hunner vacantiën langer dan acht dagen van hun vast en voortdurend verblijf willen verwijderen, hebben zij daartoe verlof noodig:

voor zoover den president en den procureur-fiscaal betreft, van Onzen Minister van Justitie;

voor zoover de advocaten-fiscaal betreft, van den procureur-fiscaal;

voor zoover de overige leden der rechterlijke macht bij de Bijzondere Gerechtshoven betreft, van den president van het college, waartoe zij behooren.

Artikel 9.

De vacantiën worden bij elk Bijzonder Gerechtshof door den president en, voor zoover de leden van het openbaar ministerie betreft, door den procureur-fiscaal geregeld door zoodanige bepaling van toerbeurten, dat de afdoening van zaken niet of zoo weinig mogelijk wordt opgehouden. Zooveel mogelijk zal de duur der vacantie voor alle leden der rechterlijke macht bij een college dezelfde zijn, met dien verstande, dat ieder hunner jaarlijks op ten minste twee weken vacantie aanspraak kan doen gelden.

Artikel 10.

De Bijzondere Gerechtshoven vonnissen met drie rechtsgeleerde en twee militaire leden; van de militaire leden zal zooveel mogelijk één tot de zeemacht en één tot de landmacht behooren.

Artikel 11.

1. Elk Bijzonder Gerechtshof is verdeeld in zooveel kamers als door Ons zal worden bepaald.

2. De samenstelling en bezetting van, alsmede de verdeeling der werkzaamheden onder de kamers, de dagen der gewone zittingen en het uur van den aanvang derzelve worden door den president in overleg met de overige leden van zijn college, den procureur-fiscaal en den griffier geregeld en telkens, als hiertoe aanleiding bestaat, herzien. Daarbij kan tevens worden bepaald, dat een of meer kamers hetzij uitsluitend, hetzij mede zitting zullen houden op een of meer andere plaatsen, gelegen binnen het rechtsgebied van het college, dan waar hetzelfde gevestigd is.

3. Alle beschikkingen, als in het voorgaande lid bedoeld, worden onverwijld aan Onzen Minister van Justitie medegedeeld en op de door dezen te bepalen wijze bekend gemaakt. Indien aan Onzen Minister van Justitie van bezwaren tegen de getroffen beschikkingen blijkt, is hij bevoegd daarin de door hem noodig geachte wijzigingen aan te brengen.

Artikel 12.

1. De Bijzondere Gerechtshoven nemen, met uitsluiting van eeni-

gen anderen burgerlijken of militairen rechter, in eersten aanleg en tevens, behoudens het beroep in cassatie, in het laatste ressort kennis van de misdrijven, waarop de bepalingen van het Besluit Buitengewoon Strafrecht van toepassing zijn.

2. Zij nemen bovendien in eersten aanleg en, behoudens het beroep in cassatie, in het laatste ressort kennis van de jurisdictiegeschillen tusschen de Bijzondere Gerechtshoven eenerzijds en eenigen anderen burgerlijken of militairen rechter, uitgezonderd den Bijzonderen Raad van Cassatie, anderzijds.

Artikel 13.

1. Tegen de sententiën der Bijzondere Gerechtshoven is in de gevallen en volgens de regelen, in het Besluit Buitengewone Rechtspleging bepaald, voorziening in cassatie toegelaten.

2. Van den eisch tot cassatie neemt kennis een door Ons in te stellen Bijzondere Raad van Cassatie, welks plaats van vestiging door Ons wordt bepaald.

3. De Bijzondere Raad van Cassatie neemt bovendien in eersten aanleg en tevens in het laatste ressort kennis van de jurisdictiegeschillen tusschen de Bijzondere Gerechtshoven onderling, alsmede van de jurisdictiegeschillen tusschen den Bijzonderen Raad van Cassatie eenerzijds en eenigen anderen burgerlijken of militairen rechter, de Bijzondere Gerechtshoven daaronder begrepen, anderzijds.

Artikel 14.

Ten aanzien van den Bijzonderen Raad van Cassatie is het bepaalde in de artikelen 2—9 en 11 van overeenkomstige toepassing, behoudens dat:

1°. de leden van en rechterlijke ambtenaren bij dien Raad niet tevens een ambt kunnen bekleeden bij een Bijzonder Gerechtshof;

2°. de militaire raadsheeren en raadsheeren-plaatsvervangers in dien Raad moeten zijn hetzij vlag- of opperofficieren, hetzij hoofdofficieren, die een graad of hoedanigheid hebben als in artikel 4, tweede lid, bedoeld;

3°. bij de toepassing ten deze van artikel 7 als maatstaf van bezoldiging geldt de bezoldiging van leden van en rechterlijke ambtenaren bij den Hoogen Raad in overeenkomstige functie;

4°. de leden van en rechterlijke ambtenaren bij den Bijzonderen Raad van Cassatie hun vast en voortdurend verblijf hebben binnen de provincie, waarin de plaats van vestiging van dien Raad is gelegen, voor zoover hun niet van Onzentwege een andere verblijfplaats wordt aangewezen.

Artikel 15

De Bijzondere Raad van Cassatie vonnist met vijf leden, waaronder ten minste één en ten hoogste twee militaire leden; indien er twee

militaire leden zijn, zal zooveel mogelijk één hunner tot de zeemacht en één tot de landmacht behooren.

Artikel 16.

1. De Bijzondere Raad van Cassatie vernietigt de sententiën der Bijzondere Gerechtshoven op de gronden, genoemd in artikel 99, eerste lid, der Wet op de Rechterlijke Organisatie en het Beleid der Justitie, met dien verstande, dat met verkeerde toepassing der wet ten deze wordt gelijkgesteld de oplegging van een straf of maatregel, welke niet geacht kan worden te beantwoorden aan den ernst van het misdrijf, de omstandigheden, waaronder het is begaan, of den persoon of de persoonlijke omstandigheden van den veroordeelde.

2. Het bepaalde in de artikelen 96, 98 en 104—107 der Wet op de Rechterlijke Organisatie en het Beleid der Justitie is van overeenkomstige toepassing.

Artikel 17.

1. Ten aanzien van het openbaar ministerie bij de Bijzondere Gerechtshoven en den Bijzonderen Raad van Cassatie vinden de artikelen 4 en 5 der Wet op de Rechterlijke Organisatie en het Beleid der Justitie overeenkomstige toepassing.

2. De procureur-fiscaal bij den Bijzonderen Raad van Cassatie waakt voor de handhaving en de uitvoering der wetten en reglementen bij dien Raad en bij de Bijzondere Gerechtshoven. Hij geeft daartoe de noodige bevelen aan de procureurs-fiscaal bij de Bijzondere Gerechtshoven, welke deze verplicht zijn na te komen.

3. De procureurs-fiscaal bij de Bijzondere Gerechtshoven zijn, ieder binnen zijn ressort, met uitsluiting van eenig ander openbaar ministerie, belast met de uitoefening en het beleid der crimineele justitie in zaken, waarvan de kennisneming aan die Gerechtshoven behoort, alsmede met de handhaving en uitvoering der wetten en reglementen bij het college, waarbij zij zijn aangesteld. De procureurs-generaal bij de Gerechtshoven verleenen aan de procureurs-fiscaal bij de Bijzondere Gerechtshoven alle medewerking, welke deze bij de uitoefening van hun taak behoeven.

Artikel 18.

1. Ten aanzien van de Bijzondere Gerechtshoven en van den Bijzonderen Raad van Cassatie zijn overigens van overeenkomstige toepassing de artikelen 14 en 20—28 der Wet op de Rechterlijke Organisatie en het Beleid der Justitie, alsmede de artikelen 3, 4, 16—21, 23—25, 26, 29—34, 46—51*d*, 57—60*b* en 61—71 van het Reglement van Openbaar Bestuur No. 1 ter voldoening aan artikel 19 dier wet.

2. Alle andere beschikkingen, rakende den inwendigen dienst dezer colleges, welke mochten worden noodig gevonden, worden voor elk dier colleges door den president in overleg met de overige leden, den procureur-fiscaal en den griffier getroffen. Het bepaalde in artikel 11, derde lid, is ten aanzien van deze beschikkingen van toepassing.

Artikel 19.

Op de terechtzittingen van de Bijzondere Gerechtshoven en van den Bijzonderen Raad van Cassatie dragen de rechtsgeleerde leden van en de rechterlijke ambtenaren bij die colleges voor zoover mogelijk een costuum, gelijk aan dat der rechterlijke ambtenaren bij de Gerechtshoven, als omschreven in artikel 2 van het Reglement van Openbaar Bestuur No. 2 ter voldoening aan artikel 19 der Wet op de Rechterlijke Organisatie en het Beleid der Justitie, althans een zwarte toga en een witte bef, en dragen de militaire leden van die colleges voor zoover mogelijk hun uniform.

Artikel 20.

1. Dit besluit, ten aanzien waarvan de bevoegdheid, bedoeld in artikel 9, tweede lid, van het Besluit op den bijzonderen staat van beleg, niet kan worden uitgeoefend, treedt in werking op den dag zijner afkondiging.

2. Het kan worden aangehaald onder den titel: Besluit op de Bijzondere Gerechtshoven.

Onze Ministers van Justitie, van Marine en van Oorlog zijn, ieder voor zoover hem betreft, belast met de uitvoering van dit besluit, dat in het *Staatsblad* zal worden geplaatst.

Londen, den 22sten December 1943.

WILHELMINA.

*De Minister voor Algemeene
Oorlogvoering van het Koninkrijk,*
P. S. GERBRANDY.

*De Minister van
Algemeene Zaken a.i.,*
VAN BOEIJEN.

*De Minister van
Buitenlandsche Zaken,*
E. N. VAN KLEFFENS.

De Minister van Justitie,
VAN ANGEREN.

*De Minister van
Binnenlandsche Zaken,*
VAN BOEIJEN.

*De Minister van Onderwijs,
Kunsten en Wetenschappen,*
G. BOLKESTEIN.

De Minister van Financiën,
J. VAN DEN BROEK.

De Minister van Oorlog,
VAN LIDTH DE JEUDE.

De Minister van Marine,
J. TH. FURSTNER.

De Minister van Waterstaat,
J. W. ALBARDA.

*De Minister van Handel,
Nijverheid en Scheepvaart,*
P. KERSTENS.

*De Minister van Landbouw
en Visscherij a.i.,*
P. KERSTENS.

De Minister van Sociale Zaken,
J. VAN DEN TEMPEL.

De Minister van Koloniën,
H. J. VAN MOOK.

De Minister zonder Portefeuille,
E. MICHIELS VAN VERDUYNEN.

De Minister zonder Portefeuille,
J. A. W. BURGER.

Uitgegeven den vierden September 1944.

De Minister van Justitie,
G. J. VAN HEUVEN GOEDHART.

REDACTIONEEL GEDEELTE.

Samenstelling van de redactie.

Bij de verschijning van de eerste aflevering van de derde levensperiode van ons Tijdschrift behoort in de eerste plaats eene mededeeling, aan wie de redactie van deze officieele publicatie is opgedragen. Deze opdracht geschiedde tot nu toe slechts bij beschikking van den Minister van Marine van 29 Maart 1946, AD 18/4/17/46, bij welke tot leden van de redactie werden benoemd de Officier van Administratie 1e klasse *Mr. R. J. Brunner*, Fiscaal bij den Krijgsraad in het Commandement der Zeemacht in Nederland, te 's-Gravenhage, en de Officier van Administratie der 1e klasse *H. Bakker*, aangewezen officier-instructeur in strafrecht bij het Koninklijk Instituut voor de Marine te den Helder.

Zijnerzijds heeft de Minister van Oorlog bij beschikking van 8 Juni 1946, Mil. Jur. Adviseur n° 61, tot wederopzeggens toe als leden van bovengemelde redactie aangewezen *Prof. Mr. J. M. van Bemmelen*, Hoogleraar in het strafrecht te Leiden, en den Majoor der Infanterie *Mr. A. F. Steffen*.

De Minister van Marine heeft bij zijne boven aangehaalde beschikking aan de redactie-commissie toegevoegd *Dr. L. M. Rollin Couquerque*, te 's Gravenhage.

In memoriam Mr. P. J. A. Clavareau.

De achter ons liggende oorlog heeft in alle kringen van onze bevolking leegten doen ontstaan. Ouden zoowel als jongen hebben het meest van de oorlogsomstandigheden te lijden gehad. Ook de kleine kring van belangstellenden in de militaire rechtswetenschap in het algemeen en in het Militair-Rechtelijk Tijdschrift in het bijzonder bleef voor dergelijke verliezen niet gespaard. In de eerste plaats en op deze eereplaats vermelden wij hem, wiens naam boven dit opstel staat.

Mr. Pierre Jean Auguste Clavareau, geboren te Deventer 11 Juli 1908, had zich al vroeg voor den militairen dienst aangemeld. Op 21 Juni 1926 verbond hij zich, waarschijnlijk daartoe aangetrokken door het voorbeeld van zijn vader, den lateren Kolonel der Cavalerie *E. P. M. Clavareau*, als adspirant-kornet bij het 1ste Regiment Huzaren, nog voordat hij dienstplichtig was geworden. Op 8 Januari 1927 werd hij reserve-korporaal, op 21 Juli d.a.v. reserve-wachtmeester-titulair en op 20 Augustus kornet. Na in Januari 1928 te zijn overgeplaatst bij het 2e Regiment Huzaren, werd hij met ingang van 11 Juli benoemd tot reserve-tweede-luitenant en na eenige malen actieven dienst te hebben verricht, precies vier jaren later, met ingang van 11 Juli 1932, tot reserve-eerste-luitenant. Ook nu vervulde hij eenige malen actieven dienst en ging in Januari 1939 bij plaats gehad hebbende reorganisatie over naar het 3de Regiment

Huzaren. Op 25 Augustus van dit jaar werd hij gemobiliseerd en op 24 Juni 1940 na de capitulatie ging hij met groot verlof.

Clandestien bleef hij echter nog rechtstreeks in 's Lands militair belang werkzaam.

Reeds tijdens zijn diensttijd als officier was hij eigener beweging medewerker van ons Tijdschrift geworden en menige in vorige jaargangen opgenomen verhandeling getuigt van zijne groote belangstelling in militair-rechtelijke onderwerpen.

Ook binnenskamers heeft de toenmalige redactie partij mogen trekken van zijne kennis op dit gebied. Tijdens de Deutsche overheersching had zij voorlichting en raad gevraagd van twee militaire juristen omtrent de wenschelijkheid om bij eene reconstructie van onze landmacht na den oorlog over te gaan tot de oprichting van een dienstvak, in hetwelk militaire juristen een toekomst zouden kunnen vinden om in 's lands belang werkzaam te zijn, het leger van eigen juristen te voorzien en niet meer afhankelijk te zijn van burger-juristen aan welke de eischen van den militairen dienst en de dientengevolge noodzakelijke afwijkingen van opvattingen en toestanden in de burgerlijke samenleving niet of niet duidelijk voor oogen stonden. Tot dit tweetal behoorde, behalve den later in Deutsche krijgsgevangenschap overleden Majoor A. J. J. M. Lohmeijer, ook Mr. Clavareau. Op hun voorstel nam ook den toenmaligen Kapitein van den generalen staf Fievez aan deze besprekingen deel en Mr. Clavareau belastte zich met de samenvatting van de verkregen resultaten, welke hij in een vrij uitvoerige, in ons bezit zijnde nota heeft neergelegd, in hoofdzaak hierop neerkomende, dat er voor militaire juristen in ons leger een vaste en behoorlijke positie zeker mogelijk mocht worden geacht.

Niet alleen als militair jurist vond zijn werkzame geest arbeidsveld. Een boekwerk van zijn hand zal door de zorg van de familie alsnog worden uitgegeven. In dat werk zal eene opgave voorkomen van de titels van door hem geschreven opstellen en verhandelingen.

Wij hebben van hem nog een drietal opstellen in portefeuille, welke de familie ons ter publicatie afstond. Het zal ons een voorrecht zijn van deze aanbieding gebruik te maken. Zij vormen een postume hulde aan dezen braven, dapperen vaderlander.

Want dapper is hij geweest tot het laatst toe, toen hij, naar wij meenen, op 21 Juni 1944 te Den Helder door de Duitschers voor het vuurpeloton werd geplaatst en moedig, stervend voor Vorstin en Vaderland, den dood inging. In alle stilte, zelfs voor zijn vader, had hij zijn werk voor den Lande verricht; in alle stilte is hij begraven. Doch zijn naam en zijn werk maakt, dat zijne nagedachtenis blijft leven.

Militaire rechtspraak in oorlogstijd.

Dank zij de medewerking van enkele bij de militaire rechtspraak in den oorlog betrokken geweest zijnde officieren is de Redactie in het bezit gekomen van eene groote hoeveelheid afschriften van vonnissen van Zeekrijgsraden en van Krijgsraden te velde, welke vonnissen, zooals begrijpelijk is, buiten Nederland zijn geveld in eveneens buiten Nederland voorgevallen strafzaken. Onder deze vonnissen zijn menige eene publicatie ten volle waard, niet alleen en niet altijd uit hoofde van de rechtsgeleerde zijde en van de daarbij besliste juridische vragen, maar ook om te doen zien, onder welke moeilijke omstandigheden de militaire dienst moest worden verricht en hoe op die omstandigheden justitiabelen hebben gereageerd.

Bij de publicatie van enkele uit dezen voorraad teekenen wij aan, dat wij, overeenkomstig de traditie van vóór den oorlog, aan de rechtspraak eene zeer groote plaats gunnen; daarnaast laten wij de vroegere groepeerings van de openbaar te maken stof in een officieel gedeelte, een redactioneel gedeelte en ingekomen bijdragen bestaan.

In het officieel gedeelte worden, onder meer opgenomen wettelijke regelingen en andere voorschriften, welke tijdens den oorlog zoowel door onze Regeering als door geallieerde overheden in het belang van eene goede militaire justitie over onze zee- en landmacht zijn vastgesteld en dus voor onze krijgsmacht hebben gegolden. Eenige van deze zijn reeds in ons bezit gekomen en vinden hiervóór een plaats. Wij hopen deze verzameling met medewerking van belangstellenden in volgende afleveringen voort te zetten.

In de ingekomen bijdragen publiceeren wij het eerste gedeelte van een overzicht van de hand van een onzer betreffende militair strafrecht bij onze Zeemacht in Engeland.

Op den duur zal ook de burgerlijke rechtspraak niet worden vergeten. Er zijn wellicht nog enkele beslissingen van het beruchte Vrederegerechtshof, met welke wij geen vrede hadden en welke ook daarom wel gepubliceerd mogen worden. Het contrast tusschen gecamoufleerde Duitsche (on)rechtspraak en eigen, in vrijheid ontstane beslissingen blijft er levendig door.

Wat de rechtspraak in oorlogstijd betreft, hierin stond de militaire rechter wel voor eigenaardige moeilijkheden. Sedert 1830 hadden wij oorlogservaringen in militaire rechtspleging niet gekend en deze was nog maar zeer gering. De desbetreffende bepalingen uit de R.L. en uit de P.I. dateeren uit 1814 en mogen, als elke wetgeving, wel beschouwd worden als — zooals een Engelsche adagium dat uitdrukt — *past jurisdiction*. De ervaringen uit den jongsten oorlog laten ons nu de toepassing van deze 130 jaar oude bepalingen zien en vormen, volgens het tweede gedeelte van dat adagium, *present law*, steunende op het lang geleden geformuleerde en op belangrijk gewijzigde oorlogsomstandigheden. Zoover wij van die beslissingen hebben kennis genomen, zijn er wel afwijkingen vast

te stellen en voorbeelden van „inlegkunst”. Daardoor bleek ook weer de rekbaarheid van die veel gesmade maar toch bruikbaar gebleken oude strafvordering met toepassing van het gezegde van een reeds lang geleden overleden voorzitter van het H.M.G.: wat er in staat hebben wij niet noodig en wat wij noodig hebben en er niet in voorkomt, brengen wij er in; zie in den vorigen jaargang blz. 359.

Zeekrijgsraad bij de strijdkrachten in het Oosten.

De installatie van den Zeekrijgsraad bij de strijdkrachten in het Oosten geschiedde aan boord van het Marinedepotschip „Plancius” te Colombo op 7 Juli 1942. De Redactie ontving een afschrift van de notulen van het verhandelde ter terechtzitting met open deuren, in welke het bij die installatie voorgevallene is beschreven. Dankbaar voor deze toezending, haast de Redactie zich om den inhoud van die notulen aan de lezers van de eerste aflevering van het herrezen Militair-rechtelijk Tijdschrift aan te bieden. Deze zeekrijgsraad heeft veel en goed werk verricht en wij zijn in de gelegenheid om van de resultaten van dien arbeid nu en dan wat mede te deelen. Thans volgt hier bovenbedoeld afschrift:

NOTULEN van het verhandelde ter terechtzitting met open deuren ter gelegenheid van de installatie van den

Zeekrijgsraad bij de Strijdkrachten in het Oosten
aan boord van het Marinedepotschip „Plancius” te Colombo.

Zitting van den 7en Juli 1942.

Aanwezig zijn:

C. H. Brouwer	President
J. J. M. Sterkenburg	} Leden
C. ter Poorten	
J. B. P. Haanappel	
C. P. van den Berg	
W. H. Vermeer	Fiscaal
D. J. Gouda	Secretaris
voorts:	
Jhr. H. A. van Foreest	plv. President
G. B. Fortuijn	} plv. Leden
K. G. Tiel	
A. H. W. von Freytag Drabbe	
J. Dekker	plv. Fiscaal
Mr. M. van Oordt	plv. Secretaris
G. P. de Lange	Officier-commissaris
C. J. Wingerder	plv. Officier-commissaris.

Zijne Excellentie, Vice-Admiraal C. E. L. Helfrich, Bevelhebber der Strijdkrachten in het Oosten, treedt binnen een spreekt de aanwezigen toe als volgt:

„Mijne Heeren,

Na aankomst te Colombo rees al dadelijk de vraag, of de instelling van een zeekrijgsraad bij de Strijdkrachten onder mijn bevel noodzakelijk was. In verband echter met het daarvoor benoodigde aantal officieren, hetwelk niet beschikbaar bleek, werd door mij voorloopig van die instelling afgezien en den Commandant opgedragen, gepleegde vergrijpen krijgstuchtelijk af te doen, waarbij werd medegedeeld, dat indien zulks in zeer ernstige gevallen niet mogelijk was, betrokkenen zouden worden opgezonden naar Engeland ter berechting door den Zeekrijgsraad aldaar.

Reeds spoedig bleek dat met deze voorloopige maatregelen niet kon worden volstaan.

Hoewel de gedeprimeerde stemming tijdens en na de evacuatie onder een aanzienlijk deel van het personeel na korten tijd overging in een zich schikken naar de veranderde omstandigheden, bleken enkelen zich niet over de depressie te kunnen heen zetten en uitten dit in den vorm van dienstweigering en desertie.

Hoewel deze enkele symptomen van zwakheid gelukkig geen barometer zijn gebleken voor de algemeene stemming, moet toch in het algemeen belang met krachtige hand hiertegen worden ingegaan en de invloed, welken anderen daarvan zouden kunnen ondervinden, in de kiem worden gesmoord.

Teneinde nog niet dadelijk tot de uiterste remedie in den vorm van verwijzing naar den zeekrijgsraad met de daaruit voortvloeiende gevolgen te moeten overgaan, werd aan den Minister van Marine in overweging gegeven, de den commandanten ter beschikking staande tuchtmiddelen uit te breiden in den geest der Engelsche voorschriften en de mogelijkheid te openen om de straf van tuchtklasse te doen ondergaan in een Engelsch militair detentiekamp, waarvan algemeen de opvoedende kracht in militairen zin wordt erkend.

De Minister van Marine verklaarde zich hiertoe bereid en binnenkort kan de hiervoor noodige wetswijziging worden verwacht.

Tegelijkertijd deelde de Minister echter mede, dat de instelling van een zeekrijgsraad bij de Strijdkrachten in het Oosten door hem noodzakelijk werd geacht, aangezien opzending van delinquenten naar het U.K. in ieder geval moest worden vermeden.

Waar inmiddels ook hier was geconstateerd, dat opzending naar Engeland, om aldaar te worden berecht, in stede van remmend, aansporend bleek te werken, werd door mij tot het instellen van een zeekrijgsraad besloten.

Zoals U echter uit hetgeen ik U hiervóór mededeelde omtrent de binnenkort te verwachten uitbreiding der tuchtmogelijkheden, waarover de commandanten kunnen beschikken, zult hebben kunnen concludeeren, zal deze krijgsraad eerst optreden, nadat met soepele toe-

passing van artikel 2 van de Wet op de Krijgstucht geen tucht-middel voldoende is om den misdrager in het rechte spoor terug te brengen.

Dat sluit dus in, dat de gevallen, welke U ter berechting zullen worden voorgelegd, in het algemeen als zeer ernstige misdragingen moeten worden aangemerkt, waarvan, indien de beklagde door U schuldig wordt bevonden, hij tot gevoelige straffen zal dienen te worden veroordeeld. Niet alleen uit het oogpunt van vergelding of verbetering, maar ook uit een oogpunt van preventie tegen tot misdragingen geneigde zwakke elementen onder het personeel.

Mijne Heeren, de taak welke U in deze hebt te vervullen is niet gemakkelijk, zij is een zeer verantwoordelijke, aan de eene zijde tegenover den misdrager, aan de andere zijde tegenover de groote belangen, welke er voor onze weermacht als apparaat van gezagshandhaving en als machtsmiddel ter bevrijding van ons geliefd Vaderland en zijne overzeesche gebiedsdeelen op het spel staan.

Ik ben er echter van overtuigd, dat U zich deze verantwoordelijkheid bewust zijt en met volle toewijding de U opgelegde taak zult verrichten."

In aansluiting hierop verleent de President het woord aan den Fiskaal.

De Fiskaal requireert, dat de beschikking van den Bevelhebber der Strijdkrachten in het Oosten van den 9en Juni 1942, No. I. 21, houdende de benoeming van President, Leden, Officier-Commissaris, Fiskaal en Secretaris van den Zeekrijgsraad bij de Strijdkrachten in het Oosten, zal worden voorgelezen en verzoekt, dat hem hiervan acte zal worden verleend.

De President verzoekt den Secretaris dit besluit voor te lezen, hetgeen geschiedt.

Na voorlezing van dit besluit verklaart de President de Zeekrijgsraad bij de Strijdkrachten in het Oosten geïnstalleerd en opent de eerste zitting van den zeekrijgsraad. De President beantwoordt hierna de rede van Z.E. Vice-Admiraal Helfrich met de volgende woorden:

Admiraal,

Mede namens mijne medeleden van de zoo juist door U benoemde Zeekrijgsraad dank ik U voor de woorden welke U tot ons hebt gericht en voor het vertrouwen dat U blijkens onze benoeming tot lid van dit college en met Uwe woorden, in ons hebt gesteld.

Mijne medeleden en ik zijn ten volle doordrongen van den grooten ernst dezer voor ons Vaderland zoo zware tijden en van de bijzondere eischen, welke in dit verband worden gesteld aan alle Autoriteiten en Colleges, aan welke de handhaving der krijgstucht en de militaire rechtspraak is opgedragen.

Ook voor ons was het een bemoedigend teeken dat, enkelingen uitgezonderd, het onder U ressorteerende personeel zich reeds merkbaar herstelde van de neerdrukkende gebeurtenissen welke in het afgelopen halfjaar plaats vonden. Wij zijn er ons van bewust, dat de daarmede aan den dag gelegde goede geest, wilskracht en volharding voor ons Volk en voor de Weermacht in het bijzonder, zeer kostbare waarden zijn. Zij zullen onder doeltreffende leiding krachtig bijdragen tot het toekomstige herstel van ons Koninkrijk. Het behoud dezer eigenschappen en hunne bescherming tegen minder gunstige elementen welke hen zouden kunnen aantasten, vereischen onder meer krachtige tuchtmaatregelen en militaire rechtspraak.

Onder deze omstandigheden en overwegingen aanvaardden wij onze verantwoordelijke posten met allen ernst en met opgewektheid. Wij zullen ons beijveren om de ons toevertrouwde taak stipt uit te voeren naar ons beste weten en kunnen, en aldus metterdaad recht te spreken volgens de wet in naam der Koningin.

Vervolgens richt Z.H.G. het woord tot de leden van den zeekrijgsraad:

Mijne Heeren Medeleden van den Zeekrijgsraad.

Ik wensch U geluk met Uwe benoeming tot den eervollen post welke gij hebt ingenomen. Ik ben ervan overtuigd dat wij allen onze gezamenlijke taak zullen verrichten in eene uitstekende samenwerking, welke ten zeerste zal bijdragen tot de richtige vervulling van onzen plicht.

Ook U, Mijnheer de Secretaris, moge ik binnen den kring mijner gelukwensen betrekken, en U mijn vertrouwen uitspreken in de wijze waarop gij in goede samenwerking uw belangrijken arbeid zult verrichten, die zoo bijzonder zal bijdragen tot de doeltreffendheid van ons college.

Voorts moge ik ook U, Mijnheer de Officier-Commissaris, — hoezeer gij niet rechtstreeks aan onzen raad verbonden zijt, — bij uwe benoeming mijne gelukwensen en die mijner medeleden aanbieden. Uwe verrichtingen toch leveren den gewichtigen grondslag waarop de leden van den krijgsraad hun oordeel vormen.

Tenslotte moge ik U, Mijnheer de Fiskaal, namens den Zeekrijgsraad gelukwensen met uwe benoeming. De groote verantwoording en de eervolle taak, welke met deze benoeming op uw schouders worden gelegd, zijn ons ten volle bekend.

Ik spreek gaarne onze beste wenschen uit voor de wijze waarop gij uw bijzonder en hoogst belangrijk ambt zult vervullen. Het is ons een voorrecht, te weten dat deze taak in uw kundige handen berust.

Een goede onderlinge verhouding tusschen het parket en den krijgsraad acht ik verzekerd, en deze zal in hooge mate het ons allen gestelde doel bevorderen om:

„streng doch rechtvaardig recht te spreken”.

Hierna verleent de President het woord aan den Fiskaal.

De Fiskaal antwoordt:

Admiraal, Mijnheer de President, Heeren Leden van den Zeekrijgsraad, Mijne Heeren plaatsvervangende President en Leden,

Namens het parket van dezen zeekrijgsraad dank ik den Vice-Admiraal, Bevelhebber der Strijdkrachten in het Oosten, en den Heer President voor hunne woorden.

Ik besef ten volle dat de aan dezen zeekrijgsraad opgedragen taak eene moeilijke en verantwoordelijke is en wat mijn deel van deze taak betreft, moge ik uit de eedsformule, zooals deze in de Wet voorkomt, citeeren: „*Ik zal mijnen post ter goeder trouwe en met alle vlijt en naarstigheid waarnemen*”.

Er zullen zich bij de werkzaamheden van het parket zeer zeker wel moeilijkheden voordoen, ook al omdat deze krijgsraad, wat literatuur betreft, niet zoo goed geoutilleerd is als ik wel zou wenschen; buiten het werk van *Van der Hoeven* en enkele niet geheel volledige jaargangen van het *Militair Rechdelijk Tijdschrift*, beschikken wij slechts over de bloote teksten van de voornaamste wetten en besluiten. Maar ik neem aan, dat deze moeilijkheden te boven gekomen zullen worden.

Ik zal mij voorts bij mijn werkzaamheden stellen op het formeele standpunt en zoo goed mogelijk de hand houden aan het beginsel van het eerste artikel van het Wetboek van Strafrecht, zonder hierbij nochtans te vervallen in een starre wetstoepassing.

Ik hoop tenslotte dat ik het door mijne benoeming in mij gestelde vertrouwen niet zal beschamen.

Ik dank U.

De President sluit de zitting met open deuren.

Aldus geresumeerd en gearresteerd denzelfden dag.

De President,
C. H. BROUWER.

De Secretaris,
D. J. GOUDA.

De Zeekrijgsraad te Colombo is aldaar gebleven tot overgang van den B.S.O. naar N.I.; toen is de zetel van den krijgsraad gevestigd te Batavia.

In 1943 is voor het gedeelte der zeemacht staande onder de bevelen van den Marine Commandant Australië een afzonderlijke krijgsraad benoemd met als standplaats Melbourne. Deze krijgsraad functionneert nog.

Ook werd ons bericht, dat de belangrijke jurisprudentie in Nederlandsch-Indië over de jaren 1940 en 1941 als verloren moet worden beschouwd.

Zeekrijgsraad te 's-Gravenhage.

Op 1 April 1946 had te 's-Gravenhage plaats de installatie van den Krijgsraad in het Commandement der Zeemacht in Nederland.

Bij deze gelegenheid werden onderscheidene toespraken gehouden. In de eerste plaats die van den President *Mr. D. B. A. Franken* luidende als volgt:

Ik verzoek den secretaris voor te lezen het K.B. van 14 Maart 1946, No. 88, houdende benoeming van den president, den fiscaal en de plvv. fiscaals van den zeekrijgsraad binnen het Rijk in Europa.

Ik verzoek den secretaris voor te lezen de beschikking van den Commandant der Zeemacht in Nederland dd. 27 Maart 1946 No. CZM/Int./460 2/1/46, tot aanwijzing van de leden en den secretaris van den zeekrijgsraad en hun plaatsvervangers.

Na de thans geschied zijnde installatie van mijzelf als president, van den fiscaal, de plvv. fiscaals, de leden en den secretaris van den zeekrijgsraad binnen het Rijk in Europa met hun plaatsvervangers, zij het mij vergund allereerst mede namens den fiscaal en diens vervangers eerbiediglijk onze diepe erkentelijkheid aan H.M. de Koningin te betuigen, die ons geroepen heeft tot onze niet-lichte, maar eervolle en mooie taak.

Daarna spreken wij onzen oprechten dank uit aan Hunne Excellenties de Ministers van Justitie en Marine, op wier gemeenschappelijke voordracht de Koningin bij besluit van 14 Maart 1946, No. 88, ons heeft willen benoemen in onze functies. Ten slotte breng ik namens de leden en den secretaris van den zeekrijgsraad en hun plaatsvervangers dank aan Z.E. den Vice-Admiraal C.Z.N. voor hun benoeming.

Het behoeft geen betoog, dat aan dezen krijgsraad dringende behoefte bestaat. De wet schrijft voor, dat binnen het Rijk in Europa in de directie der Marine ter standplaats van den C.O. een krijgsraad wordt gehouden. Allerlei moeilijkheden van internen en externen aard verhinderden voorloopig de instelling van dien raad. Het niet aanwezig zijn van den krijgsraad bracht echter allerminst mede, dat de criminaliteit bij de militairen der zeemacht binnen het Rijk in Europa eveneens afwezig bleef. De berechting daarvan had plaats door den krijgsraad in Engeland, terwijl ook in de mogelijkheid was voorzien om de executie der vrijheidsstraffen in de Britsche burgerlijke- en militaire strafinrichtingen te doen plaats vinden. Het moet van deze plaats af worden gezegd, dat ik diepe bewondering heb voor het gevoerde beleid, de deskundigheid, de werkkraft en de cordiale samenwerking van alle autoriteiten, die bij deze procedure hun taak op zoo'n uitnemende wijze hebben vervuld.

Echter het in de militaire strafprocedure diep verankerde beginsel, dat de Commandant verantwoordelijk is voor de handhaving van de tucht en orde bij het gedeelte der zeemacht onder zijn bevel, eischt, dat de Commandant der Zeemacht in Nederland zelfstandig,

zij het dan geadviseerd door zijn fiscaal, omtrent al of niet verwijzing naar den zeekrijgsraad binnen zijn rechtsgebied moet kunnen beslissen. De drijvende kracht van dit beginsel was oorzaak, dat ondanks de moeilijkheden, waarvan ik zoeven sprak, de instelling van dezen krijgsraad haar beslag kreeg. Het moge met dankbaarheid worden geconstateerd, dat Hunne Excellenties de Ministers van Marine en van Justitie voor dit beginsel een open oog en volle belangstelling hebben gehad.

Ik heb gemeend er van te moeten afzien om een overzicht te geven van de geschiedenis van den krijgsraad binnen het Rijk in Europa. Ik ben van oordeel, dat op den thans zoo kostbaren tijd van de autoriteiten, wier tegenwoordigheid op zeer hoogen prijs wordt gesteld, zoo min mogelijk beslag behoort te worden gelegd. Dringender plichten vergen al hun tijd en kracht. Dringender plichten ook wachten dit college en vergen de uiterste kracht van zijn leden en plaatsvervangende leden, van zijn fiscaat en secretariaat.

Wij zullen er naar streven de traditie van dien krijgsraad voort te zetten en al onze krachten inspannen om een snelle, doch niettemin degelijke militaire strafrechtspraak te bevorderen en daarbij aan de belangen van recht, tucht en orde als aan die der delinquenten volle recht te doen wedervaren.

Daarvoor is in de allereerste plaats noodig een vlot en prompt werkend fiscaat, dat in eensgezinde samenwerking met den C.Z.N. de zaken voorbereidt voor de berechting door den krijgsraad. Ik wensch den fiscaal en zijn vervangers bij dezen arbeid kracht en sterkte toe. Uw taak lijkt volgens de wet zoo bescheiden. Het is een *dienende* taak, bestaande in het geven van adviezen aan den C.Z.N. en later aan den krijgsraad. Een zelfstandig vervolgingsrecht hebt gij niet. Dit ligt bij den C.Z.N. en terecht, daar niet de fiscaal, doch de C.Z.N. verantwoordelijk is voor de tucht in diens rechtsgebied. Uw telastlegging aan den voet van het bevelschrift moet betreffen hetzelfde feit als dat vermeld in de beschikking tot verwijzing naar den krijgsraad van den C.Z.N. en terecht, aangezien anders de krijgsraad te beslissen zou krijgen niet het feit, waarvoor beklagde door den C.Z.N. naar den krijgsraad was verwezen, maar een feit, waarvoor beklagde door den fiscaal naar den krijgsraad was verwezen. Wat betreft doelmatigheidsvragen zult gij U moeten beschouwen als de vertegenwoordiger van den C.Z.N. en diens inzichten moeten verdedigen. Maar wat de rechtsquesties betreft zult gij zelfstandig naar eer en geweten onbevangen den C.Z.N. en den krijgsraad hebben te adviseeren. Gij zult bij die taak een traditie hebben hoog te houden, een traditie, waaraan gij het hebt te danken, dat gij als officier Uw mooie en eervolle functie moogt vervullen. Toen toch in het begin dezer eeuw tijdens de herziening van het R.Z. het proces Dreyfuss openbaar werd, waaruit bleek, dat slechts door de *geheime* militaire procedure Dreyfuss het slachtoffer had kunnen worden van een maljugé, waartoe hetzij rassenhaat, hetzij niet willen erkennen van gemaakte fouten, hetzij jalouzie of promotiezucht, de hoofd-

factoren hadden gevormd, is deze cause célèbre aangegrepen om de *geheele* militaire strafrechtspraak, ook die in ons land in miscrediet te brengen. Een eerlijk en objectief man als Mr. Levy verklaarde toen, dat hij na kennisneming van het proces in één dag tijds van een vurig voorstander in een vurig tegenstander van de militaire jurisdictie was veranderd. Bij de herziening werd er dan ook alles op gezet om de militaire justitiabelen uit de handen der militairen te redden. Het liefst had men de geheele militaire strafrechtspraak radicaal afgeschaft, en vervangen door een burger-rechtspraak. Toen dit niet ging, werd het burger-presidiaat en het burger-fiscaat geïntroduceerd. Op initiatief van het tweedekamerlid Prof. G. A. van Hamel is echter dit laatste gewijzigd in dien zin, dat het fiscaat ook door officieren mocht worden waargenomen. Waarom sprong Van Hamel voor de officieren in de bres? Hij had als hoogleeraar in het Strafrecht aan de G.U. te Amsterdam de officieren van administratie leeren kennen, die aldaar de colleges voor m.u.r. volgden. Door deze officieren was bij hem de belangstelling voor het militaire recht opgewekt. Zij hadden hem in de militaire procedure ingeleid. Zij hadden hem de werkmethode van het fiscaat getoond en hij had diepe bewondering gekregen voor die militaire fiscaals, die, ondanks het verouderde en versleten materiele en formeele militaire strafrecht, als moderne praetoren, dat recht hadden weten aan te passen aan de nieuwere eischen van recht, verkeer en techniek. Hij wenschte het werk van die officieren van administratie en door die officieren van administratie bestendig te zien. Vandaar zijn initiatief, hetwelk met succes werd bekroond, waardoor de Nederlandsche wetgever de tol zijner hulde betaalde voor het werk dier mannen. Ons past hier een eerbiedig saluut aan deze Uw oud-collega's. Mijnheer de fiscaal, kennende Uw felle belangstelling voor het militaire strafrecht en Uw grondige kennis daarvan, weet ik dat gij hun voetspoor op waardige wijze zult volgen.

De verdediging der justitiabelen der zeemacht zal voortaan in hoofdzaak in handen liggen van de Haagsche balie. Doordat het H.M.G. hier ter stede gevestigd is, heeft die balie reeds meer met de militaire rechtspraak te doen gehad. Bovendien heeft zij de krachten in haar midden, die wij behoeven om onze rechtspraak tot een zoo hoog mogelijk peil op te voeren. „Le droit croit en plaidant”. Welnu de pleidooien zullen met aandacht worden aangehoord en zeer zeker hun werking doen gelden bij de overwegingen, welke tot het oordeel van den krijgsraad zullen leiden.

Moge ik tenslotte de overtuiging uitspreken, dat de gewichtige taak, waartoe allen geroepen zijn, die in de militaire strafprocedure hun rol hebben te vervullen, in prettige samenwerking ons allen en tot voldoening van ons allen, zal worden volvoerd.

Ik dank U voor Uw aandacht.

Daarna richtte de fiscaal Mr. *R. J. Brunner* zich tot den seekrijgsraad met de volgende woorden:

Mijnheer de President, heeren Leden van den zee krijgsraad.

In de eerste plaats moge ik U, mijnheer de President, dank zeggen voor de goede wenschen, welke gij Uw parket wilt medegeven op het moeilijke pad dat voor ons ligt.

De taak welke ons wacht is *zwaar*, ik onderschat haar zeker niet.

Het zal niet gemakkelijk vallen om steeds op de juiste wijze de belangen van maatschappij en individu af te wegen na al hetgeen in de afgelopen jaren is geschied. De ontwrichting, welke deze oorlog met zich bracht, doet zich op velerlei gebied voelen.

Een open oog daarvoor is meer dan ooit noodig bij den wederopbouw in geestelijken zin van ons bevrijde Nederland.

Ook de militaire strafrechter heeft daarbij een taak van niet te miskennen beteekenis.

Immers de invloed van zijn uitspraken bepaalt zich niet uitsluitend tot de militaire maatschappij.

Voor hem verschijnen beroepsmilitairen maar ook dienstplichtigen, die dus tijdelijk aan hun eigen rechter zijn onttrokken en wier toekomst buiten de militaire samenleving ligt, wier declasseering en reclasseering de burgermaatschappij direct raken.

De zee krijgsraad h.t.l. heeft steeds blijk gegeven de nieuwere stroomingen op strafrechtelijk terrein te verstaan.

Had Uw raad reeds vroeger een open oog voor den persoon van den delinquenten, besefte hij dat het een maatschappelijk belang van de eerste orde is, dat een straf wordt toegemeten welke den delinquent past, met den groei van het voorlichtingswerk en de daarop voortbouwende reclasseering bleef hij niet achter.

Uit persoonlijke ervaring is mij bekend, hoe welkom het college een goede voorlichting omtrent den persoon van den delinquent was, en menig vonnis uit de jaren vóór de bezetting getuigt van 's Raads inzicht dat maatschappij noch individu gebaat zijn met een declasseerend vonnis.

Men versta mij goed, ik breek hier geen lans voor een weekhartig sentimentalisme. Nog te vaak wordt reclasseering daarvoor uitgekreten. De maatschappij, ook de militaire, zou daarmee niet gebaat zijn. Haar belangen mogen nimmer in het gedrang komen.

Waar uit generaal preventief oogpunt hard toegeslagen moet worden, zal dit dienen te geschieden.

Duidelijk zal moeten worden gemaakt hoe niet alleen een weermacht doch elke samenleving van menschen niet kan bestaan zonder orde of tucht; met de gebrekkige middelen waarover wij menschen beschikken en die — ben ik wel ingelicht — door overvolheid onzer strafgestichten nog niet eens ten volle te onzer beschikking staan, moet hiernaar worden gestreefd.

Dat dit op even vlotte wijze zal kunnen geschieden als destijds bij den zee krijgsraad te Willemsoord, meen ik voor de nabije toekomst te moeten betwijfelen.

Ik geef echter gaarne de verzekering dat gepoogd zal worden om

het voorbeeld, dat Uw President op deze plaats gaf, zooveel als dat in mijn vermogen ligt na te volgen.

Moge het Uwen Raad gegeven zijn om in samenwerking met de leden der Haagsche balie met Godes hulp den justitiabelen een goede justitie te bereiden in het belang van de weermacht en van het Nederlandsche volk.

Ik dank U, Mijnheer de President.

Vervolgens sprak de Commandant-Zeemacht-Nederland, Vice-Admiraal *G. W. Stoeve* als volgt:

Hr. President, Fiscaal, Leden van den Zeekrijgsraad.

Het is voor mij als Commandant-Zeemacht heden een voorrecht op de eerste zitting van den nieuw benoemden Zeekrijgsraad tegenwoordig te zijn.

Ik acht het tot stand komen van dit college een belangrijke gebeurtenis in het proces van den wederopbouw van ons land.

Toen het Commandement Zeemacht op den 10en Mei 1945 in Nederland werd gevestigd, had ik de belangrijke taak zoo spoedig mogelijk de Nederlandsche havens te openen voor de wereldscheepvaart, teneinde den aanvoer der meest noodzakelijke goederen mogelijk te maken.

Zulks moest geschieden met een kleine kern beroepspersoneel, aangevuld met hier te lande gerecruteerd en in een minimaal korten tijd opgeleid reserve-personeel. Werkende met een noodzakelijke sterke decentralisatie in de verspreide havens in een leeggeroofd land, waar het normale sociale leven praktisch tot stilstand was gekomen, zal het voor ieder duidelijk zijn, hoe moeilijk deze maanden zijn geweest voor een goede handhaving van de discipline en reeds direct bleek de dringende behoefte aan een krijgsraad, die ernstige inbreuken op de krijgstucht en strafrechtelijke zaken kon berechten.

Het eenige college, dat hiervoor echter in aanmerking kwam was de krijgsraad te Londen. Van meet af aan werd getracht een krijgsraad in Nederland te vestigen.

Het is evident, welke bezwaren deze wijze van werken met zich mee moest brengen. Nu de taak der Koninklijke Marine in Nederland zich sterk heeft gewijzigd en is geconcentreerd op de opleiding van nieuw personeel, is het een dringende eisch, dat wij terugkeeren tot een goed gehandhaafde traditioneele krijgstucht.

Daarvoor kunnen de organen niet worden gemist. Een ervan is de krijgsraad, welke hier heden voor de eerste keer is samengekomen.

Mijne Heeren, op U rust een belangrijke taak. Van U zal worden gevraagd een groote mate inzicht, wijsheid en ook begrip voor humor. Zoo heel vaak is humor of het gebrek er aan de oorzaak, dat zaken goed of scheef gaan. Hoe meer ervaring ik in onze Marine en in het leven heb opgedaan, des te dieper ik hiervan overtuigd ben geraakt.

Uw werk zal veel omvattend zijn, en Uwe uitspraken van groote

beteekenis voor den opbouw der Koninklijke Marine en als zoodanig voor den bouw van het Koninkrijk der Nederlanden in zijn uitgebreidsten vorm.

Moge Gods zegen op Uwen arbeid rusten.

Eindelijk sprak Mr. A. E. J. Nysingh, Deken van de Orde van Advocaten te 's-Gravenhage, aldus:

Mijnheer de President.

Het is voor mij een aangename taak heden als Deken van de Orde van Advocaten de Haagsche Balie te mogen vertegenwoordigen bij de installatie van den Zeekrijgsraad te 's-Gravenhage.

Een aangename taak, om verschillende redenen. Allereerst omdat de balie aldus contact neemt met de Nederlandsche Zeemacht, die zich in de achter ons liggende oorlogsjaren op alle zeeën en wateren, in Europa, in Indië, over de geheele wereld zoo voortreffelijk heeft gedragen — zoo boven alle lof verheven, met recht geroemd door vriend en vijand, zij het, wat deze laatste betreft, door gebrek aan ridderlijkheid en uit propaganda-overwegingen slechts negatief, nl. door niet te trachten onze Marine te kleineeren. Dat nalaten is veelzeggend; het is de beste hulde die de bezetter onze Marine heeft kunnen bewijzen.

Wij hier in Holland, die de daden en den strijd van de Marine hebben gevolgd uit radioberichten en clandestiene pers, wij hebben daaraan zoo grooten steun gehad bij het verdragen van de bezetting, wij zijn daardoor zoozeer gesterkt in ons innerlijk verzet en in ons vertrouwen in de toekomst, dat de Marine aanspraak mag maken niet alleen op onzen dank, maar ook op onze volle sympathie en steun.

Ons land heeft zijn zeemacht noodig, een krachtige, goed uitgeruste en goed geleide zeemacht, maar, naar het mij voorkomt, de zeemacht heeft, om goed voorbereid te zijn, de moreele steun van ons geheele volk noodig.

Niet alleen uit hoofde van haar taak, evenzeer — en dat is het punt dat ik hier naar voren heb willen brengen, — uit hoofde van de wijze, waarop zij zich in den oorlog heeft gedragen, komt haar die steun ten volle toe.

Het is mij een behoefte aan deze gevoelens van dankbaarheid, die in ons volk en ook in onze balie leven namens de balie bij deze gelegenheid uiting te kunnen geven.

Afgezien hiervan is mijn taak een aangename van wege het feit, dat uit het uitnoodigen van de balie bij deze installatie blijkt, dat ook bij dit college het inzicht bestaat, dat bij een goede rechtsbe-deeling een taak is weggelegd voor de verdediging, en dat het wenschelijk is, dat tusschen vervolging, verdediging en berechting, al heeft ieder daarbij zijn eigen taak, samengewerkt moet en kan worden in goede onderlinge verstandhouding.

De balie behoort daaraan mede te werken en zal zulks harerzijds ook gaarne doen. Mochten zich toch moeilijkheden voordoen, dan zal

ik gaarne met U, Mijnheer de President, in contact treden om te trachten daarvoor een oplossing te vinden.

Ik veroorloof mij te eindigen met een woord van dank tot den Commandant der Zeemacht voor diens uitnoodiging, om hier aanwezig te zijn, en aan U, Mijnheer den President en aan U Mijnheer den Fiscaal, voor de waardeerende woorden, tot de balie gericht.

Koninklijke Landmacht in Nederlandsch-Indië.

Sedert de bevrijding van ons land heeft de Regeering tactische eenheden behorende tot de Koninklijke Landmacht, naar Nederlandsch Indië uitgezonden. Deze troepen behoorden geheel als Nederlandsche militairen te worden behandeld, hetgeen medebracht, dat zij ten aanzien van de toepasselijkheid van straf- en tuchtrecht op gelijken voet stonden als de militairen der Zeemacht. Beide Krijgsmacht-onderdeelen hebben, zooals men dat pleegt uit te drukken, hun straf- en tuchtrecht naar overzee meegenomen. Dat is op zich zelf niets bijzonders.

Sedert de K.N.I.L. van de Nederlandsche militaire strafwetgeving losgemaakt is, heeft dat tengevolge gehad, dat de onderlinge verhouding van Koninklijke Marine en Koninklijke Landmacht eenerzijds en de K.N.I.L. verbroken werd en te wenschen heeft overgelaten. Sedert vele tientallen van jaren heeft de Legerleiding in Nederlandsch-Indië, daarbij gesteund door een constante jurisprudentie van het Hoog Militair Gerechtshof aldaar, aangedrongen op wijziging van de wetgeving in Nederland, in welke, na de bovenbedoelde losmaking van de K.N.I.L., aanvulling en wijziging noodig was geworden, omdat dit in Nederland bij de wet vastgestelde gedeelte van die rechtspositie door maatregelen van den Indischen wetgever niet konden worden beïnvloed.

In al die jaren hebben opeenvolgende Ministers van Justitie geen kans gezien om aan deze noodzaak de gewenschte oplossing te geven. In het laatst van 1939 benoemde de toenmalige Minister van Defensie een kleine ambtelijke commissie, in welke hij mede zitting gaf aan twee officieren van administratie der Zeemacht, om te trachten tot dit doel een wetsontwerp samen te stellen. Dit ontwerp, dat eenige dagen vóór het uitbreken van onze oorlogsdeelneming gereed gekomen was, kon niet meer ingediend worden en werd later in dit tijdschrift gepubliceerd ¹⁾.

De uitzending naar Nederlandsch-Indië van onderdeelen der Koninklijke Landmacht in dezen tijd van onlusten en ongeregelheden, welke het onafgebroken behoud van den staat van beleg en de paraatheid en samenwerking van al wat er aan Nederlandsche Krijgsmacht in dat gebiedsdeel aanwezig is vordert, heeft deze lacune, nu ten aanzien van de verhouding Koninklijke Landmacht en K.N.I.L., opnieuw acuut gemaakt en nog licht doen vallen op andere moeilijkheden, welke

¹⁾ Deel XXXVI, blz. 261, 277.

het gemis van een zoogenaamde imperiale wetgeving voor alle groot-Nederlandsche krijgsmacht-onderdeelen sterk voelbaar maakt. Deze moeilijkheden zijn informeel tot oplossing gebracht door de Verordening van het militair gezag in Nederlandsch-Indië n°. 505 van 31 Mei 1946, welke, met de daarbij behorende toelichting, hier volgt:

DE LEGERCOMMANDANT,

Overwegende, dat de huidige buitengewone omstandigheden een spoedige berechting van militairen, behoorende tot de Koninklijke Landmacht, voorzoover aanwezig in Nederlandsch Indië, dringend noodzakelijk maken en een nadere beslissing daaromtrent door den Nederlandschen wetgever, in verband met de orde en tucht in het Leger, niet kan worden afgewacht;

Gelet op artikel 37 van de Regeling op den staat van oorlog en van beleg;

Heeft vastgesteld de volgende VERORDENING:

Artikel 1.

De militairen, behoorende tot de Koninklijke Landmacht zullen worden berecht overeenkomstig de voor militairen in het Rijk in Europa geldende bepalingen met dien verstande dat het bepaalde in artikel 1, onder a, b, c, e en f van de Verordening van het Militair Gezag No. 43 (3 October 1940, Javasche Courant No. 83a) mede ten aanzien van de in Nederlandsch Indië aanwezige militairen van de Koninklijke Landmacht van toepassing blijft, alsmede behoudens na te noemen wijzigingen en aanvullingen.

Artikel 2.

Als Commandeerende Generaal in den zin van artikel 243 van de Regtspleging bij de Landmagt, gearresteerd bij besluit van den Souvereinen Vorst der Vereenigde Nederlanden van 20 Juli 1814 (Ned. Stbl. No. 85) zooals nader gewijzigd en aangevuld, wordt ten aanzien van de Koninklijke Landmacht in Nederlandsch-Indië aangewezen de Legercommandant in Nederlandsch-Indië.

Artikel 3.

De Regtspleging bij de Landmagt ondergaat de volgende wijzigingen en aanvullingen:

- a. *Na artikel 243 wordt een nieuw artikel 243a ingevoegd, luidende:
„De Commandeerende Generaal kan alle hem bij de Regtspleging bij de Landmagt toegekende bevoegdheden, met uitzondering van die, bedoeld in de artikelen 254 en 256, aan den President van den Krijgsraad overdragen. Indien door den Commandeerenden Generaal een of meer dezer bevoegdheden niet worden overgedragen, kan niettemin de President deze bevoegdheden witoefene-*

nen, indien, gelet op de omstandigheden, een beslissing van den Commandeerenden Generaal niet kan worden afgewacht.

Indien de President van deze bevoegdheid gebruik maakt, zal hij daarvan zoo spoedig mogelijk mededeeling doen aan den Commandeerenden Generaal."

- b. Aan artikel 250 worden twee nieuwe leden toegevoegd, luidende als volgt:

„Als Secretaris, die den Officier-Commissaris bijstaat, kan iedere militair, mits van niet lageren rang of stand dan de beklagde, worden aangewezen. Indien de omstandigheden zulks noodig maken, kan de Officier-Commissaris zelf een secretaris aanwijzen.

In dat geval zal de secretaris den vereischten eed in handen van den Officier-Commissaris afleggen."

- c. Artikel 254 wordt gelezen als volgt:

„De Commandeerende Generaal, of degene, welken hij of een daartoe door hem gemachtigde in zijne plaats mocht hebben benoemd, zal beoordeelen, of de zaak door den Krijgsraad te velde behoort te worden onderzocht, en in dit geval, zullen de stukken, daartoe behoorende, worden gesteld in handen van den Auditair-Militair te velde, ten einde, daaromtrent, te procederen ingevolge de wet."

- d. In artikel 256 wordt het woord „gewezen" vervangen door „uitgesproken".

- e. Artikel 257 vervalt.

Artikel 4.

Deze verordening treedt onmiddellijk in werking.

TOELICHTING.

Algemeen.

Zooals de considerans van het ontwerp reeds aangeeft, is een spoedige berechting van de militairen, behoorende tot de Koninklijke Landmacht, in verband met de orde en tucht in het Leger, noodzakelijk.

Aangezien er bij de uitzending van de Nederlandsche troepen naar Nederlandsch-Indië op den voorgrond heeft gestaan, dat deze troepen geheel als Nederlandsche militairen zouden worden behandeld, ligt het voor de hand, dat hunne berechting van het moederland uit wordt geregeld.

Tot op heden is, hoewel de troepen reeds meer dan een half jaar geleden werden uitgezonden, een desbetreffende regeling, niettegenstaande herhaaldelijk aandringen, nog steeds uitgebleven en in het bijzonder heeft geen aanwijzing van een Commandeerend Generaal, als bedoeld in artikel 243 Rechtspleging bij de Landmacht, plaats

gehad¹⁾. Bovendien schijnt niet algemeen te worden aangenomen, dat zonder nadere regeling tusschen het Rijk in Europa en Nederlandsch-Indië, de Nederlandsche wetgeving op deze militairen van toepassing is.

Aangezien, op gronden, in den aanhef vermeld, noodzakelijk is, dat zoo spoedig mogelijk regelingen worden getroffen en onzekerheden, te dezen opzichte bestaande, uit den weg worden geruimd, is het noodig, dat de Legercommandant, uitoefenende het Militair Gezag in Nederlandsch-Indië, hetgeen met zich brengt diens bevoegdheid om omtrent alle personen in Nederlandsch-Indië regelingen te treffen, ingrijpt.

Er van uitgaande eenerzijds, dat er verschil van meening bestaat, of de voor militairen in Nederland geldende bepalingen toepasselijk zijn op de militairen van de Koninklijke Landmacht in Nederlandsch-Indië en hieromtrent dus een regeling noodig is, anderzijds, dat het de bedoeling is, dat laatstgenoemde militairen op denzelfden voet zullen worden berecht als die in Nederland, is in deze verordening vastgelegd, dat de berechting zal plaats vinden overeenkomstig de voor de militairen in Nederland geldende bepalingen, met dien verstande, dat daarbij rekening is gehouden met de bijzondere omstandigheden, die een aanwezig zijn in Nederlandsch-Indië met zich brengt, en de in de praktijk noodzakelijk gebleken wijzigingen.

Bij de Artikelen.

Art. 1. Het is noodzakelijk, dat het gemeene recht, voorzover dit betreft feiten, niet geregeld in het Nederlandsche gemeene strafrecht, toepasselijk wordt verklaard ten einde aan te sluiten bij de hier te lande voorkomende bijzondere omstandigheden.

Aangezien Nederlandsch-Indische militairen zijn ingedeeld bij Nederlandsche onderdeelen en omgekeerd, is het bovendien noodig, in verband met de in het Wetboek van Militair Strafrecht neergelegde verhoudingen van meerdere tot mindere, dat ook Nederlandsch-Indische militairen als militairen in den zin van dit Wetboek worden aangemerkt.

Art. 2. Aanwijzing van een Commandeerend Generaal in den zin van art. 243 van de Rechtspleging bij de Landmacht is noodig om een autoriteit, bevoegd tot het instellen van krijgsraden, te scheppen.

Art. 3.

ad a. Dit is een eisch van de praktijk, aangezien niet steeds een officier als secretaris beschikbaar is, terwijl, gelet op de uitgestrektheid van het gebied, in noodgeval (ziekte e.a.) de Officier-Commissaris zelfstandig moet kunnen optreden.

¹⁾ Herinnerd moge worden aan het Koninklijk besluit van 27 December 1945 (Staatsblad no. F 328) bij hetwelk de Bevelhebber Strijdkrachten Oost is aangewezen als Commandeerende Generaal, in den zin van art. 243 R.L.

- ad b.* In bijzondere gevallen zal deze machtiging noodig zijn, b.v. indien bij het houden van zittingen buiten Batavia om een of andere reden een lid of secretaris uitvalt, terwijl het wachten op een beslissing van den Legercommandant ongewenschte vertraging zou veroorzaken.
- ad c.* Deze wijziging is noodig, omdat de Legercommandant, in verband met de bijzondere vraagstukken, welke de nauwe samenwerking tusschen de Koninklijke Landmacht en het Koninklijk Nederlandsch-Indisch Leger meebrengt, zijn bevoegdheid, om als Commandeerend Generaal officieren aan te wijzen, die in zijn plaats zullen beoordeelen, of een zaak door den Krijgsraad behoort te worden onderzocht, aan een officier van de Koninklijke Landmacht moet kunnen overdragen.
- ad d.* Deze wijzigingen maken het mogelijk, dat het vonnis wordt en e. uitgesproken vóór het „fiat executie” is verleend, hetgeen ook weer noodig is, omdat dikwijls zittingen zullen worden gehouden in andere plaatsen dan waarin de Legercommandant zetelt. Bovendien wordt deze wijze van handelen ook steeds in Nederland gevolgd.

Wij noemden deze regeling informeel omdat zij o.i. niet wortelt in de wet. Deze verordening mocht en behoefde ook niet vast te stellen, dat op de militairen der Koninklijke Landmacht de R.L. van toepassing is en de legercommandant heeft, klaarblijkelijk wachtersmoede op beslissingen van den Vorst als bedoeld in art. 243 van dat Wetboek, laten wij maar onderstellen, onder nadere goedkeuring van de Kroon gehandeld, als waren die beslissingen afgekomen. Bovendien heeft de legercommandant een van de maatregelen, welke in het hiervóór aangehaalde wetsontwerp van 1940 ook was voorgesteld, dat in bijzondere gevallen op tot de Krijgsmacht in Nederlandsch-Indië behorende militairen het gemeene Nederlandsch-Indische strafrecht van toepassing zou zijn, voor de militairen der Koninklijke Landmacht vastgesteld. Ook deze voorziening, welke voor militairen der Koninklijke Marine reeds vroeger op overeenkomstige wijze getroffen was, had bij de wet, althans bij wetsbesluit in Europa moeten geschieden. De militaire rechtspraak heeft dit meermalen — en o.i. terecht — ten aanzien van de toepasselijkheid van het Indische strafrecht op Marine-militairen uitgemaakt.

De toelichting op art. 1 doet het ook voorkomen dat de verhouding van meerderen tot minderen door deze informeele regeling opgelost is, doch wij meenen dit, met eene verwijzing naar meervermeld wetsontwerp van 1940, te moeten betwijfelen: daartoe is meer noodig dan het weinige wat hier binnengeloodst is.

Ook de bijzondere regelingen van art. 3 zijn formeel onwettig. Welke beteekenis aan de wijziging van art. 256 en het vervallen van art. 257 moet worden gehecht is ons uit de toelichting niet duidelijk geworden. Volgens den bestaanden tekst moet een vonnis van den Krijgsraad te

velde het fiat executie hebben verkregen voordat het mag worden geëxecuteerd. Verandert nu iets in dezen toestand indien men in plaats van geëxecuteerd leest uitgesproken? Daardoor heeft de praktijk in Nederland, zoover wij weten zonder uitdrukkelijke wettelijke regeling en dus bij onderling goedvinden, niet meer bereikt en ook niet meer willen bereiken dan dat de Krijgsraad na het afkomen van het fiat executie niet nogmaals zou moeten samenkomen om het vonnis uit te spreken. Ondersteld wordt dan, dat het verleende fiat executie mag terugwerken tot en met den dag van de uitspraak. Wordt het fiat executie niet verleend, dan mag het vonnis, ofschoon en omdat het reeds uitgesproken is, noch ten uitvoer gelegd noch gewijzigd worden. Wat ook bezwaren kan veroorzaken.

Doch deze op afspraken en usance berustende regeling is niet volledig overgenomen. Dat art. 257 vervallen is verklaard, lijkt ons onnoodig; slechts de vermelding van de pronuntiatie had daar moeten worden geschrapt. Nu is de plicht tot tenuitvoerlegging het kind dat met het badwater is weggeworpen. Men zou nu zelfs — denkende in den stijl der R.L. — kunnen volhouden, dat door het schrappen van art. 257 vonnissen van Krijgsraden te velde voor „eenigerlei „provocatie” vatbaar zijn geworden, iets wat toch zeker niet in de bedoeling heeft gelegen.

Wetgevende arbeid is ook een kunst. De noodmantel der liefde is echter in oorlogstijd even ruim als die der rechterlijke in- en uitlegkunde. Er zal dus wel op een of andere wijze moeilijkheid voorkomen of uit den weg geruimd worden.

In aansluiting aan deze regeling heeft de Legercommandant bij besluit van denzelfden dag, 31 Mei 1946, n°. Kab./312, het navolgende bepaald:

ten eerste:

te benoemen een Krijgsraad te velde voor de in Nederlandsch-Indië aanwezige militairen van de Koninklijke Landmacht;

ten tweede:

te benoemen in dezen Krijgsraad:

- a. tot President den Reserve-Luitenant-Kolonel der Artillerie Mr. J. J. Plugge;*
- b. tot Auditeurs-Militair den Reserve-Majoor voor Algemeenen Dienst Mr. B. H. van Everdingen;
den Reserve-Kapitein voor Algemeenen Dienst Mr. F. Oort- huys;*

- c. *tot Officiëren-Commissaris,*
tevens Secretarissen *de Reserve-Kapiteins voor*
Algemeenen Dienst:
Mr. G. Herman;
Mr. J. C. van Panthaleon
Baron van Eck;
Mr. G. J. E. Poerink;
Mr. H. Bergé;

ten derde:

den President van vorenbedoelden Krijgsraad te machtigen de be-
noemde leden en Secretarissen te beëdigën;

ten vierde:

den Adjudant-Generaal in Nederlandsch-Indië aan te wijzen als
degene, die, in zijne plaats, zal beoordeelen, of een zaak door den
Krijgsraad te velde behoort te worden onderzocht, en dezen tevens
te machtigen, anderen aan te wijzen, die zulks in zijne plaats zullen
doen.

Op deze beslissing volgde die van 5 Juni 1946, n^o. Kab./443, bij
welk besluit de Legercommandant goedgevonden heeft

1. *Te benoemen tot Militaire Leden van den Krijgsraad te Velde*
voor de Koninklijke Landmacht, voorzover deze Krijgsraad zijn
terechtzingen te Batavia zal houden:
den Reserve-Luitenant-Kolonel der Infanterie J. J. F. Borghouts;
den Reserve-Luitenant-Kolonel der Artillerie W. A. Schouten;
2. *Te benoemen tot Militaire Leden-plaatsvervangers van den Krijgs-*
raad te Velde voor de Koninklijke Landmacht, eveneens voorzover
deze Krijgsraad zijn terechtzingen te Batavia zal houden:
den Reserve-Majoor der Infanterie J. J. van Oort;
den Reserve-Kapitein voor Algemeenen Dienst J. E. Licht.

Hiermede was dus in de bezetting van de militair-justitieele func-
tiën te Batavia voorzien.

Intusschen had de adjudant-generaal, bij beschikking van 1 Juni
1946, n°. 5463/III C,

daartoe gemachtigd bij Besluit van 31 Mei 1946 Nr. Kab./312 van
den Legercommandant, tevens Commandeerend Generaal in den zin
van artikel 243 Regtspleging bij de Landmagt,

benoemd tot officier, die zal beoordeelen, of vergrjpen, begaan door
militairen van de Koninklijke Landmacht, door den Krijgsraad te
velde behooren te worden onderzocht:

den Assistent-Adjudant-Generaal III
den Luitenant-Kolonel der Cavalerie B. J. Buma.

Zij, wier verwanten of bekenden tot de uitgezonden Nederlandsche

eenheden behooren, zullen van deze gegevens met belangstelling kennis nemen.

Zij, wier belangstelling in de militaire justitie deze gegevens meer kritisch doet beschouwen, vinden er wellicht stof in voor eene betere, meer soepele regeling dezer materie in eene toekomstige imperiale militaire strafvordering.

Krijgsraden bij de K.N.I.L.

Wij ontvingen de navolgende lijst van Krijgsraden bij de K.N.I.L., zooals die thans, dat is einde Mei 1946, organiek bestaan, daargelaten of en in hoeverre zij nog werken:

<i>Temporaire Krijgsraad:</i>	<i>Rechtsgebied:</i>
<i>Amboina</i>	Afd. Amboina, onderafd.: Kei-, Aroe- en Tanimbar-eil.
<i>Bali</i>	
<i>Balikipapan</i>	Samarinda.
<i>Bandjermasin</i>	Afd. Bandjermasin, Poeloe Soengai, Kapoeas, Barito.
<i>Bangkok</i>	(binnenkort op te heffen, behandelt de kampen in Siam).
<i>Batavia</i>	Batavia, Buitenzorg, Priangan, Malakka, Singapore-eiland.
<i>Biak</i>	
<i>Hollandia</i>	Nieuw Guinea.
<i>Makassar</i>	Makassar en Gowa.
<i>Menado</i>	Menado en Tomohon.
<i>Medan</i>	
<i>Morotai</i>	Onderafd.: Tobelo, behalve Ternate.
<i>Palembang</i>	
<i>Pangkalpinang (Banka)</i>	Banka.
<i>Pontianak</i>	Residentie W. afd. Borneo.
<i>Semarang</i>	Residentie Semarang.
<i>Singapore</i>	Malakka en Singapore-eil., zetelt te Batavia (Zie Batavia).
<i>Soerabaya</i>	Oost-Java, Bali, Lombok.
<i>Tandjong-Pinang</i>	Residentie Riouw.
<i>Tarakan</i>	Afd. Boelongan, Borneo.
<i>Ternate</i>	Afd. Ternate, met uitzondering van Tobelo.
<i>Timorkoepang</i>	Timor en Onderhoorigheden.
 <i>Krijgsraden te velde:</i>	
<i>Batavia</i>	Gebied Legercommandant.
<i>Makassar</i>	Gouvernement Groote Oost, Residentie Z. en O. Afd. V Borneo.
<i>Australië</i>	te Kamp Columbia te Brisbane.

Ordinaire Krijgsraad:

Geene.

Krijgsraden te velde Koninklijke Landmacht:

De troepen der Koninklijke Landmacht in Indië en c.q. Malakka (als die daar nog zouden zijn.).

Zeekrijgsraad:

Koninklijke Marine (en dus ook de Mariniers); niet de Gouvernements-Marine, dit zijn burgers.

Artikel 37 W.K.

Bij het bestudeeren van de sinds het uitbreken van den oorlog in Mei 1940 verschenen afleveringen van dit tijdschrift, trof ons als minder juist eene beslissing op een beklag over een opgelegde krijgstuuchtelijke straf, genomen door den commandant der Marine te Willemsoord op 9 Februari 1940, welke beslissing is opgenomen in M.R.T. XXXVI, blz. 167 vlg.

De klager was gestraft met eene krijgstuuchtelijke straf van vier dagen streng arrest ter zake van een niet nader vermeld feit.

Nadat is vastgesteld, dat de klager terecht is gestraft, wordt ten aanzien van de strafmaat overwogen, dat blijkens mededeeling van den strafoplegger bij de bepaling van de straf is rekening gehouden met gedragingen van den gestrafte voorafgaande aan de in de strafmutatie omschreven feiten. Deze feiten, een zes-tal, hebben voornamelijk betrekking op tekortkomingen in klager's dienstverrichtingen.

Naar aanleiding hiervan wordt dan overwogen:

„dat, aangezien ten opzichte van deze gedragingen van klager in „de strafmutatie niets is vermeld, deze door den commandant ver„melde gedragingen géén invloed mogen uitoefenen op een ter zake „van genoemde strafreden op te leggen straf;

„dat zij ten hoogste eenig licht kunnen werpen op de persoonlijkheid „en de mentaliteit van klager;”

Hier wordt dus vastgesteld, dat bij de beoordeeling van de strafmaat de strafoplegger *alleen* rekening mag houden met de feiten, in de omschrijving der strafreden vermeld, en met name *niet* mag worden gelet op bijzonderheden, die „ten hoogste eenig licht kunnen werpen „op de persoonlijkheid en de mentaliteit van klager”.

Het komt ons voor, dat deze beslissing in botsing komt met het voorschrift van artikel 37 W.K., luidende:

„Bij de bepaling van de soort en van de mate van krijgstuuchtelijke „straf is de strafoplegger verplicht zoowel de omstandigheden „waaronder het vergrijp begaan is, als de persoonlijkheid en het door „gaand gedrag van den dader in aanmerking te nemen”, zoodat zij niet juist moet worden geacht.

INGEKOMEN BIJDLAGEN.

De herziene Rechtspleging bij de Landmacht in Nederlandsch-Indië Op den verkeerden weg

door

Dr. L. M. ROLLIN COUQUERQUE.

Van bevriende zijde gewerd mij een exemplaar van de bij ordonnantie d.d. 29 Augustus 1945 (Stb. no. 112) vastgestelde en bij ordonnantie van dienzelfden dag (Stb. no. 126) gewijzigde en als Herziene betitelde Rechtspleging bij de Landmacht zooals die thans bij de K.N.I.L. wordt toegepast, en, hoewel ik dankbaar ben voor deze toezending, mag ik niet nalaten, zoo spoedig mogelijk de aandacht, in het bijzonder van de militaire overheid te Batavia, te vestigen op de mishandeling, welke de goede, hoewel verouderde, wet van 1814 bij deze herziening heeft ondergaan. Een van de eerste en wel het voornaamste van de beginselen van die Rechtspleging werd namelijk met voeten getreden, zoo al niet geheel vernield: de positie van den commandeerenden officier (ouderwetsch genaamd garnizoenscommandant) als hoofdfiguur van het militaire strafproces werd geheel ondergraven en, ik moet het maar kras uitdrukken, totaal verknoeid.

Om dit aan te toonen moet ik beginnen met te herinneren aan de herziening van de R.L. hier te lande in 1912, toen voor het eerst scherp geformuleerd werd, dat een strafgeding niet mocht aanvangen zonder eene beschikking van den garnizoenscommandant tot verwijzing naar den militairen rechter. Voor deze wijziging bestond als onmiddellijke aanleiding de omstandigheid, dat art. 316 van de oude R.L., hetwelk naar den letter aan den auditeur-militair toestond ambtshalve tegen militaire justitiabelen strafvervolgingen in te stellen, in 1814 abusievelijk niet werd geschrapt toen die bevoegdheid uit een voorafgaand ontwerp niet was overgenomen¹⁾ en dat de dientengevolge gebleken twijfel en andere opvatting in het militair belang moest worden opgeheven. Het verleenen van rechtsingang moest in ééne hand blijven en wel in die van den commandeerenden officier (garnizoens- of plaatselijken commandant). Ditzelfde beginsel moest ook toepassing vinden in volgende stadia van het proces: zoo zou diezelfde autoriteit moeten beslissen over het al dan niet instellen van voorloopige informatiën en moeten worden aangewezen om het bevel uit te vaardigen, dat over een naar den krijgsraad

¹⁾ Zie mijne beoordeeling in den Militairen Spectator van Juni 1901 betreffende het werk van de Heeren Collette en van Dijk en M.R.T. deel I blz. 145.

verwezen zaak dat college zou worden bijeengeroepen. ²⁾ Zoo zou ook het buiten vervolging stellen van militaire beklaagden naar de meening van de toenmalige regeering, bijvoorbeeld wegens gebrek aan bewijs, in beginsel tot de bevoegdheid van genoemden commandant (en niet tot die van den auditeur-militair) behooren; zij wilde deze bevoegdheid destijds niet in de wet vastleggen, maar meende dat eene naar den krijgsraad verwezen zaak in elk geval en dus ook bij gebrek aan bewijs met een (alsdan vrijsprekend) vonnis zou *moeten* eindigen. ³⁾ Met dit standpunt hield ook verband de in art. 292 aangebrachte wijziging, volgens welke de auditeur-militair, die van buiten af kennis krijgt van een door een militair justitiabele gepleegd strafbaar feit, de daarop betrekking hebbende gegevens „ten spoede„digste” en, zooals later werd beslist, zonder bijvoeging van zijn advies, aan den commandeerenden officier van het garnizoen zou moeten doorzenden. Deze laatste heeft dan de plicht en de gelegenheid om zich onbevooroordeeld te beraden, welk gevolg hij aan de zaak zal geven. Verwijst hij na ingewonnen advies van den auditeur-militair de zaak naar den krijgsraad, dan draagt hij — om in den stijl van art. 274 R.L. te schrijven — de cognitie van die zaak aan den krijgsraad op en vangt de taak van den auditeur aan, voor zoover die van den officier-commissaris daaraan niet moet vooraf gaan. Het tweede lid van art. 274 heeft dientengevolge zijne practische beteekenis verloren. Zie in dezen geest reeds dan brief van Mr. M. S. Pols van 8 Februari 1877, ⁴⁾ de resolutie van het Hoog Militair Gerechtshof van 22 November 1907 ⁵⁾ en het redactioneel artikel in dit Tijdschrift, deel X blz. 434v.

Welk beginsel lag aan deze regeling ten grondslag?

Zoolang van militair strafrecht kan worden gesproken, is in de desbetreffende wetgeving vastgelegd, dat het militair gezag tot taak heeft in leger en vloot eene goede krijgstucht te onderhouden. De aangewezen commandeerende-officieren hebben dus te zorgen en zijn tegenover hoogerhand verantwoordelijk voor deze handhaving bij het onder hun bevel gestelde personeel. Die verantwoordelijkheid brengt mede en sluit in de hanteering van correctieve maatregelen bij voorvallende afwijkingen. Hanteering in verschillenden zin: negatief door het ongemoeid laten, desgewenscht na mondelijke terechtwijzing, dan wel positief door disciplinaire bestraffing of door het uitlokken van een strafrechterlijk onderzoek dat met een vonnis *moet* eindigen, zoolang hem niet door de wet of door rechterlijke interpretatie het recht tot seponering geschonken is. De keuze van deze wegen is aan hem, als aan de voor de militaire opvoeding van zijn onderhoorigen aansprakelijk gestelde autoriteit overgelaten en mag onder geen voorwaarde uit zijne handen genomen worden. Hij mag, hij moet in som-

²⁾ Zie M.R.T. I blz. 148.

³⁾ T.z.p. blz. 149.

⁴⁾ M.R.T. II blz. 254. Deze brief was een voorlooper van zijn praeadvies aan de Ned. Juristenvereniging van 1881.

⁵⁾ M.R.T. III blz. 288.

mige gevallen daarover het advies vragen van den auditeur-militair, welk advies, indien het gegeven wordt door een geschoold militair jurist, van groote waarde kan zijn. Doch diens optreden in het militair strafproces moet zijn en blijven dat van een raadsman, die van zijn consulent niets te „vorderen” heeft, hem niet passeeren of onderkruipen mag en zijn prestige als voor de tucht bij zijne ondergeschikten aansprakelijke persoon moet steunen in alle stadia van elk proces. Want elke strafzaak is, van dit oogpunt uit gezien, *zijn* strafzaak, welks uitslag moet medewerken om *zijn* beteekenis en beleid als militair opvoeder van die ondergeschikten te helpen teekenen.

In deze grondgedachte, met veel moeite en beleid in onze R.L. zoowel hier te lande als in onze gebieden overzee vastgelegd en toegepast geworden, heeft de bij dit opstel aangekondigde Herziene R.L. groote verwoesting aangericht. Blijkbaar heeft de steller van de ordonnantie deze grondgedachte van de militaire positie niet gekend; hij heeft de militaire maatschappij beschouwd als de burgerlijke in uniform en heeft niet vermoed, dat dit evenmin juist is als dat een burger-rechtsgeleerde, die tot openbaar aanklager gebombardeerd, van wege de oorlogsomstandigheden in uniform gestoken en van militaire rangsdistinctieven voorzien is, een militair-jurist wordt, zelfs al neemt hij bij het brengen van het militair saluut op behoorlijke wijze de houding aan.

De vermelding op den omslag van het boekje, dat het eene uitgave is van het Departement van Justitie, doet vermoeden, dat de ordonnantie in dit milieu van burger-juristen is geconcipeerd en dat men gemeend heeft goed te doen met de positie van den openbaren aanklager in militaribus te doen naderen tot die van den burgerlijken ambtenaar van het openbaar ministerie. Maar dan had de militaire critiek dien samensteller toch behooren te doen realiseren, dat de burger-maatschappij, in welke deze ambtenaar O.M. zijne functie uitoefent, er niet eene is waarin tucht gehandhaafd wordt op analoge wijze als dit bij leger en vloot geschiedt, dat niemand, en zeker niet het O.M. voor die handhaving verantwoordelijk is, dat zijn positie derhalve niet zoo moeilijk en wellicht zoo wankel kan zijn als die van een commandeerend-officier wanneer de maatschappelijke orde — zooals thans in hooge mate het geval is — decadent is, en dat, indien zoodanige verantwoordelijkheid in de burger-maatschappij zou moeten worden gevestigd, deze vermoedelijk eerder bij de politie zou komen te rusten dan bij het O.M. De taak van de politie toch, welke omschreven kan worden als: het afwachtend toezien op de naleving, het actieve speuren naar niet-naleving en het al dan niet na rechterlijke tusschenkomst dwingen tot naleving door de geregeerden van hun publieken plicht ⁶⁾, zou hiervoor veel meer geëigend zijn en dan zou de verhouding tusschen de politie-autoriteiten en de ambnaren van het O.M. moeten worden herzien in den geest van die van commandeerende officieren en openbare aanklagers.

⁶⁾ Zie Prof. C. van Vollenhoven, Staatsrecht overzee, 1934 blz. 270.

Juist dit groote verschil en het in één hand doen samenhangen met slechts gradueel verschil in in militaribus toepasselijke tucht- en strafmaatregelen verleenen aan de militaire rechtspraak het karakter van tuchtrechtspraak, welke, met inbegrip van de vervaardiging van wettelijke regelingen en het aanstellen van met de militaire rechtspraak te belasten militaire juristen, in handen moet zijn van de voor de zee- en voor de landmacht verantwoordelijke ministers of departementen, tegenover welke op hare beurt de bovenomschreven militaire verantwoordelijkheid der commandeerende officieren bestaat. De aanduiding van de militaire justitie als rechtspraak brengt geenszins als noodwendig gevolg mede dat het departementshoofd, onder hetwelk de burgerlijke rechtspraak ressorteert, ook de militaire justitie tot zich behoort te trekken. Zooals bij de Herziene R.L. gebleken is, bezit dit departement te Batavia niet de noodige kennis en ervaring van het militair straf- en tuchtrecht en is de neiging om aan de regelingen voor de burgerlijke justitie de militaire justitie te doen aansluiten zoodanig af te keuren, dat de militaire overheid alles in het werk moet stellen om aan deze op verkeerd spoor geleid hebbende werkzaamheden een einde te maken en deze in eigen hand te nemen. Dat de militaire overheid tevens en zoo spoedig mogelijk, desnoods met behulp van doorgaans goed onderlegde militaire juristen behorende tot de administratie der Koninklijke Marine, het initiatief moet nemen, dat zij al veel eerder en lang vóór den oorlog had behooren te doen, om eigen militaire juristen te doen vormen en in een eigen korps of dienstvak te vereenigen, behoeft geen betoog. Want aan de bemoeienis van burger-juristen in leiding gevende posities bij de militaire justitie behoort in het belang van die justitie hoe eer hoe beter een einde te worden gemaakt.

Thans wil ik de aandacht vestigen op de voornaamste in 1945 aangebrachte wijzigingen, welke met de zoeven beschreven principiele fout samenhangen.

In art. 10 wordt niet meer vermeld wat geschieden moet als de commandeerende officier van meening is, dat de zaak voor den militair rechter moet worden gebracht. Blijkbaar voorziet art. 15 hierin: de oude bepaling van art. 271 Ind. R.L. is hierheen als eerste lid overgebracht en houdt in, dat de auditeur-militair de beslissing heeft te nemen over het al of niet vervolgen van een zaak. In verband hiermede heeft de samensteller het oude art. 289, overeenkomende met het boven aangehaalde art. 292 van de Nederlandsche R.L. geheel doen vervallen.

Volgens art. 18 mag de auditeur-militair van den commandeerenden officier het doen instellen van een gerechtelijk vooronderzoek „vorderen”.

Hij mag voorts verdachten in arrest doen stellen of uit het arrest ontslaan (artt. 19 en 21) en art. 22 is wel zoo goed hem te verplichten hiervan aan den commandeerenden officier kennis te geven. Min-

der kon het al niet; of het belang van den dienst of van het kazerneleven een of ander toelaat, mag hem koud laten.

De commandeerende officier verneemt dan niets meer over zijne zaak voordat de auditeur-militair van oordeel is dat het door hem ingestelde opsporingsonderzoek of wel op diens vordering ingesteld gerechtelijk vooronderzoek afgelopen is. Eerst dan wordt verwijzing van de zaak naar de krijgsraad mogelijk (artt. 28 en 73). Hoewel dit niet uitdrukkelijk vermeld wordt, mag volgens de artt. 74 en 76 worden aangenomen, dat de commandeerende officier de beschikking tot verwijzing neemt. Of deze ook tot een andere beslissing gerechtigd is, blijkt niet. Wel mag hij die beschikking weer intrekken indien de auditeur-militair hem zulks verzoekt. Weigert de commandeerende officier aan dit verzoek te voldoen, dan heeft de verzoeker het recht om in hooger beroep te gaan bij het H.M.G.

Is er nog meer bewijs noodig om aan te toonen dat de commandeerende officier, voor wien elke straf- of tuchtzaak met de beoordeeling van zijn prestige en van zijne waarde als militair opvoeder van zijn onderhoorigen samenhangt, tot een ledepop is gedegradeerd? Kan er op deze wijze nog iets van die opvoeding terecht komen? Zijn gezag bij zijne onderhoorigen is, evenals vroeger bij de niet-militaire korpsen, grondig ondergraven; ieder hunner gevoelt, dat het meest krachtige middel om de orde te handhaven niet meer in zijne hand berust en handelt daarnaar.

Ook ontstaat er gevaar, dat bij den commandeerenden officier door deze ontneming van het krachtigste van de repressiemiddelen en den invloed, welken onwillekeurig het optreden van een buiten zijn gezag staanden burger-auditeur-militair tegen zijne ondergeschikten hebben moet op de regeling van zijn dienst, een gevoel van tot onverschilligheid uitgroeijende machteloosheid wordt verwekt. Want de beschikking over alle middelen van repressie, welke een zekere opvoedkundige weelde insluit, spruit niet voort uit machtswellust maar is noodig in het belang van alle ondergeschikten. Immers alleen door middel van eene op orde en tucht steunende strenge ondergeschiktheid is het moreel van de krijgsmacht hoog te houden, hetgeen op zijn beurt mogelijk maakt, dat de aanvoerders niet alleen die ondergeschikten in hunne verplichte samenwoning en in het verplicht gezamenlijk dienst doen tegen elkander kunnen beschermen maar ook dat zij in den oorlog zuinig kunnen omgaan met hunne levens en hun lichamelijk en geestelijk welzijn.

Het aldus verstevigd gezag eischt stevige beenen om die opvoedkundige weelde te dragen. Vergelijkt men de bevoegdheid tot het doen instellen van eene strafvervolgning met het werpen van een zwaren steen naar den verdachte, dan begrijpt men, waarom de militaire overheid van den werper vorderen mag en moet, dat hijzelf zonder zonden zij en op dien grond als voorbeeld van plichtsbetrachting en van onderwerping aan de militaire tucht moet kunnen gelden. Deze prikkel voor zelf-contrôle vermindert onvermijdelijk in kracht door de zoeven besproken degradatie. Zelfs zou zij kunnen

omslaan in eene verkeerde toepassing van het met eene kleine variant hier aangehaalde rijmpje, gelezen tegen den achtergrond van het maken van rapport van een begaan vergrijp: wat gij niet wilt dat u geschiedt, doe dat ook aan uw mind'ren niet.

Juist in dezen sterk bewogen tijd, in welken velen, bedorven door het infaam slechte voorbeeld van den Duitschen overheerscher, het met de moraliteit niet nauw meer nemen, kan in leger en vloot een krachtige volksopvoeding van jongelieden op den meest daarvoor vatbaren leeftijd worden in- en voortgezet. Indien dan de officieren zelf het goede voorbeeld geven en vergrijpen van ondergeschikten zelf mogen straffen of voor den tot zwaardere strafoplegging bevoegden militairen rechter mogen brengen, wanneer zij meenen dat eene minder ernstige maatregel niet of niet meer zou helpen, dan kunnen bij een groot deel der bevolking juistere begrippen over tucht en orde wortel schieten, hetgeen in het later leven van groot nut kan wezen, ook wanneer de uniform niet meer gedragen wordt.

De uitgave is ook als drukwerk met weinig zorg behandeld. Ik denk hier niet zoozeer aan vele drukfouten, maar vooral aan het zonderling mixtum compositum, dat van het zetsel der artikelen 146—148 is afgedrukt.

Alles saamgenomen: een broddellap van militaire strafwetgeving, welke, op initiatief van militaire zijde, hoe eer hoe beter door in-trekking behoort ter zijde gesteld te worden en door de vroegere te worden vervangen.

Voorts eveneens zoo spoedig mogelijk: opleiding onder deskundige voorlichting van militaire juristen, die de burgers in de bestaande wetgeving behooren te vervangen.

Militair Straf- en Tuchtrecht bij onze Zeemacht in het Vereenigd Koninkrijk van Groot-Brittannië en Noord-Ierland.

door H. BAKKER,

Officier van Administratie der 1e klasse.

Overzicht van de toepassing van het Militaire Straf- en Tuchtrecht bij de Zeemacht, gedurende den oorlog gestationneerd in het Vereenigd Koninkrijk van Groot-Brittannië en Noord-Ierland, en van de gedurende dat tijdvak in dit Recht aangebrachte wijzigingen.

§ 1. Inleiding.

Het moet den lezer niet moeilijk vallen zich een voorstelling te vormen van de situatie bij de zeemacht kort na de bezetting van het Vaderland. In talrijke kustplaatsen in het Vereenigd Koninkrijk (V.K.) arriveerden Nederlandsche oorlogsschepen en grootere of kleinere groepen marinepersoneel, die uit Nederland waren geëvacueerd. Onmiddellijk werd begonnen met de reorganisatie en al zeer spoedig was het mogelijk den strijd tegen den vijand van vreemden bodem voort te zetten. Dat dit met vele moeilijkheden, vooral op administratief gebied, gepaard ging, laat zich denken.

Ook op het gebied van het militaire straf- en tuchtrecht was het aanvankelijk niet eenvoudig om op gang te komen. Wetboeken en andere wettelijke voorschriften, rechtsliteratuur en jurisprudentie ontbraken nagenoeg geheel, doch de noodzaak tot het onderhouden van een gestrengere krijgstucht onder deze unieke omstandigheden, drong tot onmiddellijk handelen. Wat het tuchtrecht betreft, dit was hoofdzakelijk eene interne kwestie en leverde dan ook weinig moeilijkheden op, hoewel eenige nadere voorzieningen noodig waren, welke later zullen worden besproken. Hoe stond het echter met de toepassing van onze nationale strafwetgeving onder deze uitzonderlijke omstandigheden?

§ 2. Maatregelen ter voorbereiding van de toepassing van het militair strafrecht.

Van Nederlandsch standpunt bezien was de zaak vrij eenvoudig. Immers de artikelen 4 en 5 van het Wetboek van Militair Strafrecht (W.M.S.) regelen de toepasselijkheid van de Nederlandsche strafwet op eene wijze, die geen nadere voorziening behoefde, terwijl de voorschriften betreffende de instelling van een zeekrijgsraad en de regeling van diens bevoegdheid in elk opzicht in de nieuwe situatie voorzagen. Hierop zal nader worden teruggekomen bij de organisatie van de militair-rechterlijke macht.

Belangrijker is echter de vraag in hoeverre van internationaal-rechtelijk standpunt bezien deze krijgsraad bevoegd was, de door het Nederlandsche marinepersoneel gepleegde strafbare feiten te be-rechten.

Wij moeten hierbij de volgende gevallen nader bezien:

- a. strafbare feiten gepleegd door Nederlandsch marinepersoneel aan boord van Nederlandsche oorlogsschepen;
- b. strafbare feiten gepleegd door dat personeel in een op Britsch territorij gevestigde inrichting der Nederlandsche zeemacht;
- c. strafbare feiten gepleegd door dat personeel aan den wal in het Vereenigd Koninkrijk buiten eene onder *b* bedoelde inrichting.

Wat geval *a* betreft wordt internationaal algemeen het standpunt ingenomen, dat strafbare feiten gepleegd aan boord van vreemde oorlogsschepen door personen, dienende aan boord van deze schepen, onder de uitsluitende jurisdictie vallen van den commandant van het betreffende schip of van andere bevoegde autoriteiten van den vlaggestaat. Wat deze categorie strafbare feiten betreft kon dus onze zeekrijgsraad onmiddellijk zijn taak aanvangen.

Wat de gevallen *b* en *c* betreft, is de zaak minder eenvoudig. Immers van internationaal standpunt bezien bestaat op dit gebied geenszins eenstemmigheid.

Inderdaad is het uit hoffelijkheidsoverwegingen internationaal gebruikelijk de berechting van militairen van een in een buitenlandsche haven vertoevend oorlogsschip, die zich aldaar aan den wal aan eenig strafbaar feit schuldig maken, over te laten aan de betrokken marine-autoriteiten, doch is deze gewoonte ook vol te houden wanneer een dergelijk oorlogsschip min of meer permanent aldaar wordt gestationneerd?

Daar men tevergeefs een antwoord op deze vraag zal zoeken in het beschreven internationale recht en ook het geval *c* internationaal-rechtelijk niet is geregeld, zijn wij aangewezen op de meening van gezaghebbende schrijvers op dit gebied en de meening van de meerderheid van deze schrijvers wordt door Oppenheim-Lauterpacht ¹⁾ als volgt weergegeven:

“Whenever armed forces are on foreign territory in the service of their home state, they are considered extra-territorial and remain, therefore, under its jurisdiction. A crime committed on foreign territory by a member of these forces cannot be punished by the local civil or military authorities, but only by the commanding officer of the forces or by other authorities of their home state.

This rule, however, applies only in case the crime is committed, either within the place where the force is stationed, or in some place where the criminal was on duty; it does not apply, if, for example, soldiers belonging to a foreign garrison of a fortress leave the rayon of the fortress, not on duty but for recreation and pleasure, and then and there commit a crime. The local authorities are in that case competent to punish them.”

Het ligt voor de hand, dat deze materie, gezien de omstandigheid,

1) Deel I § 445, blz. 662.

dat in het Vereenigd Koninkrijk na Duinkerken duizenden militairen van allerlei nationaliteit moesten worden ondergebracht teneinde opnieuw voor den strijd te worden uitgerust en getraind, nader moest worden geregeld.

Allereerst werd van Britsche zijde bij Act of Parliament vastgesteld in hoeverre op Britsch grondgebied de uitoefening van de rechterlijke macht in strafzaken over militairen van een vreemde strijdkracht door de bevoegde instanties dier krijgsmacht volgens het eigen recht kon worden toegelaten. Zulks geschiedde in de „Allied Forces Act, 1940”¹⁾. De in die wet neergelegde beginselen hebben vervolgens tot grondslag gediend voor eene overeenkomst ter zake tusschen de Britsché- en de Nederlandsche Regeering, welke is opgenomen in Aanhangsel IV²⁾ van de overeenkomst van 5 Mei 1942 betreffende de organisatie en het gebruik van de Nederlandsche Strijdkrachten in het Vereenigd Koninkrijk.

De inhoud van dit Aanhangsel spreekt voor zichzelf. Het zal opvallen, dat deze regeling niet geheel overeenkomt met de hierboven weergegeven opvatting van de voornaamste schrijvers. In sommige opzichten immers gaan de extra-territoriale rechten der Nederlandsche krijgsmacht niet zoover als in het internationale recht wordt aangenomen (zie bv. art. 2), doch aan den anderen kant kent zij aan de militaire gerechten op vreemd gebied meer macht toe dan tot nu toe gebruikelijk was (zie art. 1 jo art. 4).

Voor zoover bekend heeft deze regeling in de practijk nimmer aanleiding gegeven tot conflicten. Verreweg het grootste gedeelte der door het Nederlandsche marinepersoneel aan den wal in het V.K. gepleegde strafbare feiten werd ter berechting overgelaten aan de Nederlandsche instanties. Slechts in een betrekkelijk klein aantal gevallen werden gepleegde strafbare feiten door Britsche gerechten berecht en dit geschiedde in den regel nog slechts alleen wanneer niet bekend was, dat de delinquent tot de Koninklijke Marine behoorde, omdat deze zijn identiteit had verzwegen. Gevallen als bedoeld in artikel 2 hebben zich tot op heden niet voorgedaan.

Wat betreft artikel 7 zij opgemerkt dat, in het geval Nederlandsch marinepersoneel toestemming kreeg over te gaan naar de Vrijwillige Reserve der Koninklijke Britsche Luchtmacht, het uit den dienst werd ontslagen of van den werkelijken dienst werd ontheven dan wel met groot verlof werd gezonden, zoodat dit artikel hier verder buiten beschouwing kan blijven.

Evenwel, de Marine Luchtvaart Dienst was een tak van dienst, waarbij de toepassing van deze overeenkomst wel eens moeilijkheden opleverde. Zulks komt reeds tot uiting in de in bijlage no. 2 gepubli-

¹⁾ Zie de na deze verhandeling afgedrukte bijlage no. 1 (blz. 99).

²⁾ Zie bijlage no. 2. Toestemming tot publicatie van Aanhangsel IV van deze „confidential” overeenkomst werd verkregen van den Minister van Buitenlandsche Zaken en het Britsche Foreign Office onder voorwaarde, dat ook de op dit Aanhangsel betrekking hebbende nota-wisseling van 5 Mei 1942 zou worden gepubliceerd (blz. 102 v.).

ceerde tweede nota. De M.L.D. nl. was de eenige vreemde luchtmacht, die van het V.K. uit opereerde en haar eigen karakter (van onderdeel der Nederlandsche Marine) had behouden. De luchtstrijdkrachten der andere geallieerde mogendheden (behalve dan later de Amerikaanse Luchtmacht) waren allen opgelost in de Koninklijke Britsche Luchtmacht en dus onderworpen aan de Britsche wettelijke voorschriften.

Aanvankelijk leverde deze regeling geen moeilijkheden op, daar het personeel van den M.L.D. gestationneerd was in twee vliegkampen met een Nederlandsch marine-officier als commandant. Geleidelijk aan evenwel werd om redenen, die hier verder onbesproken kunnen blijven, een gedeelte van dit personeel verspreid over talrijke vliegkampen, soms in groepen doch vaak ook werden enkelingen op Britsche vliegkampen gedetacheerd. Dikwijls konden officieren-detachementscommandanten worden medegezonden, doch veelal was zulks niet mogelijk. Onder deze omstandigheden was het dikwijls moeilijk t.a.v. deze verspreide militairen het militair straf- en tuchtrecht te blijven toepassen en het is een bewijs van de zeer goede verstandhouding en uiterst prettige samenwerking tusschen de Britsche luchtmacht en den M.L.D., dat het niet noodig is gebleken uitvoering te geven aan de voorwaarde van de Britsche Regeering, vermeld in bovenbedoelde nota.

Het zal opvallen, dat deze overeenkomst eerst in 1942 officieel tot stand kwam. In de practijk werkte zij echter reeds zeer kort na de totstandkoming van de „Allied Forces Act 1940”.

Thans kon dus de zeekrijgsraad, althans ook wat de hierboven genoemde gevallen *b* en *c* betreft, zijn taak aanvangen, doch hiermede was men er nog niet. Op twee belangrijke punten moest vervolgens nog overeenstemming worden bereikt nl.:

- 1e. het verzekeren van de medewerking van de Britsche autoriteiten bij het opsporen, aanhouden en uitleveren van deserteurs en ongeoorloofd afwezigen;
- 2e. de mogelijkheid van executie van vrijheidsstraffen in de Britsche burgerlijke- en militaire strafinrichtingen.

Van Britsche zijde werd deze materie geregeld in de “Allied Forces (Application of 23 Geo.5.c.6) (No. 1) Order, 1940¹⁾ en “The Allied Forces (Penal Arrangements) (No. 1) Order, 1940²⁾, terwijl nadere uitvoeringsregelingen zijn vervat in de, in overleg met de Nederlandsche Regeering tot stand gekomen, “Administrative Instructions relating to arrangements for detention or imprisonment of members of Allied Naval Forces in United Kingdom) under the Allied Forces (Penal Arrangements) (No. 1) Order, 1940”³⁾ en “Deserters and Absentees without leave from Allied Naval Forces in United Kingdom”.⁴⁾ Een korte uiteenzetting van de voornaamste be-

1) Zie bijlage no. 3 (bldz. 107 vlg.).

2) ” ” ” 4 (” 113 ”).

3) ” ” ” 5 (” 115 ”).

4) ” ” ” 6 (” 119 ”).

palingen van laatstgenoemde uitvoeringsregelingen moge hier volgen:

In een *burgerlijke* gevangenis wordt ingesloten de militair, die hetzij wegens een commuun delict als diefstal, verduistering, tot gevangenisstraf is veroordeeld, hetzij wegens een zuiver militair delict is veroordeeld tot een gevangenisstraf voor een tijd langer dan twee jaren, terwijl in een *militaire* gevangenis wordt ingesloten de militair, die tot een gevangenisstraf wordt veroordeeld wegens een zuiver militair delict voor een tijd korter dan twee jaar.

Een belangrijke bepaling is voorts, dat een militair, wien tevens de bijkomende straf van ontslag uit den militairen dienst is opgelegd, slechts tot eene strafinrichting zal worden toegelaten, indien het ontslag niet plaats heeft "until he has been repatriated to his 'own country'". Van Engelsch standpunt beschouwd was er alle reden voor dit voorschrift, doch het maakte het den Nederlandschen militairen rechter practisch onmogelijk — althans tot het tijdstip van de inwerkingtreding van de "Allied Powers (War Service) Act, 1942", waarbij dit standpunt werd gewijzigd — om de bijkomende straf van ontslag uit den militairen dienst op te leggen.

Een ander belangrijk voorschrift is, dat de voor de Britsche strafinrichtingen geldende remissievoorschriften van toepassing zijn, hetgeen hierop neerkomt, dat de gouverneur of commandant eener strafinrichting bij goed gedrag een remissie mag verleen tot 1/3 van den duur van den straftijd.

Voorts bevat de regeling administratieve bepalingen, betrekking hebbende op de voor toelating benodigde bescheiden, het ontslag, het leveren van een escorte e.d., welke hier verder buiten bespreking kunnen blijven.

Wat betreft de opsporing en aanhouding van deserteurs en ongeoorloofd afwezige Nederlandsche militairen binnen het V.K. zij vermeld, dat in dergelijke gevallen door den betrokken commandant aan verschillende daarvoor aangewezen Britsche militaire- en politieautoriteiten een verzoek daartoe werd gezonden, terwijl tevens een signalement van den gezochte in het Politieblad werd opgenomen.

Afzonderlijke vermelding behoeft de categorie Nederlanders, die op grond van de door de Nederlandsche Regeering afgekondigde dienstplichtbesluiten tot werkelijken dienst verplicht was, doch zich niet voor dezen dienst meldde.

Nu was een der bijzonderheden van deze dienstplichtbesluiten, dat zij een voorschrift bevatten, dat de tot gewoon dienstplichtige bestemde personen door de oproeping tot den werkelijken dienst geacht werden als gewoon dienstplichtige bij de zee- of landmacht te zijn ingelijfd, zoodat zij bij het niet voldoen aan de oproeping niet zouden behoeven terecht te staan voor den burgerlijken rechter wegens overtreding van artikel 47 der Dienstplichtwet, doch voor den militairen rechter wegens het misdrijf omschreven in artikel 150 W.M.S. Zulks was noodzakelijk, daar anders een strafvervolging tegen deze nalatigen niet kon worden ingesteld, daar de Nederlandsche burgerlijke rechter niet in staat was van deze delicten kennis te nemen.

Evenwel, het voorschrift miste zijn uitwerking, daar van Britsche zijde een dergelijke vervolging onmogelijk werd gemaakt. Immers de "Allied Forces Act, 1940" maakt mogelijk het uitoefenen van de jurisdictie over "members of those forces" door de bevoegde instanties van die geallieerde strijdkrachten (zie section 1 (I)). Evenwel section 5 (I) van de "Allied Powers (War Service) Act, 1942" geeft een nadere definitie van de woorden "member of force", zooals deze in de "Allied Forces Act, 1940" worden gebruikt. Deze definitie luidt:

Definition of member of force for purposes of Allied Forces Act and removal of doubts arising therefrom.

5. — (I) For the purposes of the Allied Forces Act, 1940, a person shall be deemed to be a member of the naval, military or air forces of any such allied Power or foreign authority as is mentioned in section one of that Act, if he has served in those forces on or after the date of the passing of that Act and has not been duly discharged therefrom, but a person who has not so served, shall not be deemed to be a member of any such forces by reason of his having been called upon to serve therein.

Hieruit blijkt dus, dat een dienstplichtige, die nog niet in werkelijken dienst was geweest, niet werd beschouwd als een "member of an Allied force" en dus de berechting van een dergelijke dienstplichtige niet werd toegestaan. Het spreekt vanzelf, dat het nuttig effect van bovenbedoelde dienstplichtbesluiten hierdoor voor een deel verloren ging.

Zooals uit het bovenstaande reeds blijkt, kon dus onder deze omstandigheden van eene executie van door den militairen rechter opgelegde straffen op de wijze als in ons penitentiaire recht zoo uitvoerig is geregeld geen sprake zijn, zoodat een nadere voorziening met betrekking tot onze nationale wetgeving op dit gebied noodzakelijk was. Hoewel deze voorziening vanzelfsprekend zijn beslag had moeten hebben voordat in feite werd overgegaan tot het doen executeeren van vrijheidsstraffen in Britsche inrichtingen, is deze eerst tot stand gekomen bij Koninklijk Besluit van 7 Juni 1943 (Stbl. no. D 17). De practijk heeft deze regeling echter niet afgewacht en met de executie der door de rechterlijke colleges bij zee- en landmacht opgelegde vrijheidsstraffen werd aangevangen zoodra de Britsche wetgeving zulks mogelijk maakte. Hierop wordt in een volgende paragraaf nader teruggekomen.

§ 3. *De organisatie van de militair-rechterlijke macht.*

In den aanvang van § 2 werd reeds betoogd, dat van Nederlandsch

standpunt beschouwd onze wettelijke voorschriften geheel op de uitzonderlijke situatie berekend waren voorzoover betref de toepasselijkheid van de Nederlandsche strafwet en de instelling van den zeekrijgsraad bij de Nederlandsche zeestrijdkrachten in het V.K. Immers ingevolge artikel 123, sub *b*, van de Regtspleging bij de Zeemagt (R.Z.) wordt een krijgsraad elders d.w.z. niet binnen het Rijk in Europa, gehouden aan boord van het schip, door den commandant van de vloot daartoe aangewezen, terwijl de bevoegdheid van dien zeekrijgsraad is geregeld in artikel 89 van de bij de wet van 5 Juli 1921 (Stbl. no. 841) vastgestelde „Invoeringswet Militair Straf- en Tuchtrecht” (Inv. Wet), in welk artikel is geregeld de betrekkelijke bevoegdheid voor de krijgsraden bij de zeemacht buiten het Rijk in Europa en buiten Oost-Indië.

De instelling van dezen zeekrijgsraad had dan ook al zeer spoedig plaats n.l. bij beschikking van den Bevelhebber der Zeestrijdkrachten van 7 Juni 1940, no. A 6/2/1. In die beschikking werd bepaald, dat deze zeekrijgsraad zitting zou houden aan boord van het wachtschip te Falmouth. Later werd Hr.Ms. „Medusa” en vervolgens het Marinèdepotschip voor dit doel aangewezen.

Reeds werd besproken, dat deze zeekrijgsraad internationaal-rechtelijk gezien volkomen bevoegd was kennis te nemen van de aan boord onzer oorlogsschepen gepleegde strafbare feiten en de eerste zaken werden dan ook reeds in de maand Juli naar den zeekrijgsraad verwezen, dus nog vóór de totstandkoming van de “Allied Forces Act, 1940”.

Wat betreft het Hoog Militair Gerechtshof lag de zaak geheel anders. Dit Hof is ingevolge artikel 1 van de Provisionele Instructie voor het Hoog Militair Gerechtshof (P.I.) gevestigd te 's-Gravenhage en was dus na de bezetting van Nederland niet in staat zijn taak te verrichten, waardoor op meer dan één gebied een leemte was ontstaan.

Weliswaar is blijkens artikel 209 R.Z. hooger beroep van vonnissen van den zeekrijgsraad bij de zeestrijdkrachten in het V.K. niet mogelijk, maar naast de kennisneming in hooger beroep heeft het H.M.G. andere functies, waaraan onder de nieuwe omstandigheden behoefte bleef bestaan.

Deze functies van het Hoog Militair Gerechtshof zijn:

- 1e. de berechting in eersten en laatsten aanleg van strafbare feiten waar ook begaan door vlag- en hoofdofficieren (art. 82 Inv. Wet);
- 2e. de berechting bij voorkeur in eersten en laatsten aanleg van strafbare feiten begaan door personen, aan de rechtsmacht van een krijgsraad onderworpen, in deelneming met een onder 1e bedoelden officier (art. 83 Inv. Wet);
- 3e. het oordeelen bij wijze van revisie over alle strafbare feiten, terzake waarvan de doodstraf is uitgesproken, door een zeekrijgsraad buitenslands en buiten Nederlandsch-Indië, doch het von-

- nis niet mag worden geëxecuteerd, hetzij ingevolge eene beslissing van een Raad van revisie, hetzij ingevolge direct wettelijk verbod (art. 199, 202 en 203 R.Z.);
- 4e. de beslissing op beklag over disciplinaire straffen, ingediend door militairen, die de eindbeslissing van het Hof inroepen nadat hun beklag door de hogere militaire autoriteit geheel of ten deele ongegrond bevonden werd (art. 67 en 68 W.K.);
 - 5e. de beslissing omtrent de rapporten, die iedere commandant van een oorlogsvaartuig gehouden is in te leveren om het verlies of de overgave daarvan aan den vijand te rechtvaardigen (art. 65 vlg. P.I.);
 - 6e. de beslissing over de redenen, welke het gedrag van een officier kunnen rechtvaardigen indien zulks bij Koninklijk Besluit aan het Hof is opgedragen (art. 74 P.I.);
 - 7e. de kennisneming ingevolge artikel 5 der wet van 11 Juli 1882, Stbl. no. 36, houdende bepalingen ter voorkoming van aanvragingen of aandrijvingen op zee, van de in die wet bedoelde strafbare feiten, indien zij zijn gepleegd aan boord van vaartuigen der Koninklijke Marine;
 - 8e. de beslissing in hooger beroep van de uitspraak van een zee-krijgsraad waarbij de voorgestelde onbevoegdheid van dien zee-krijgsraad is verworpen (art. 234 R.Z.);
 - 9e. het adviseeren op verzoeken om gratie ingevolge artikel 3 van het Gratiebesluit van 13 December 1887 (Stbl. no. 215).

Voorwaar een respectabele lijst van gevallen, waarin het Hoog Militair Gerechtshof een functie heeft te vervullen! En het zal den lezer dan ook wellicht vreemd aandoen te vernemen, dat in deze leemte niet, althans slechts zeer gedeeltelijk is voorzien. Alleen in de gevallen sub 3° en 9° is een nadere regeling getroffen, welke hierna zal worden besproken. In alle andere gevallen is deze leemte blijven bestaan. De reden hiervan is zeer waarschijnlijk, dat de Regeering eerst tot het wijzigen van de bestaande wettelijke voorschriften wilde overgaan wanneer de noodzaak hiertoe zich in de practijk deed gevoelen, zoodat mag worden aangenomen, dat in de hierboven genoemde gevallen sub 1, 2, 4 t/m 8 die noodzaak niet is gebleken.

§ 4. *Aanvulling van de Nederlandsche Straf- en Tuchtwetgeving.*

Het spreekt haast wel vanzelf, dat op den duur de zeer bijzondere omstandigheden, waaronder het Nederlandsche straf- en tuchtrecht werd toegepast, aanvulling en wijziging der bestaande wettelijke voorschriften op dit gebied noodzakelijk maakten. Trouwens de noodzaak hiertoe is hierboven reeds eenige keeren ter sprake gekomen. Voorzoover de zeemacht betreft komen de volgende voorzieningen voor verdere besprekingen in aanmerking:

- a. Wijziging van het bestaande penitentiaire recht in verband met de executie der vrijheidsstraffen in Britsche strafinrichtingen;

- b. Bijzondere voorzieningen met betrekking tot het indienen en de behandeling van gratieverzoeken;
- c. Nadere voorzieningen met betrekking tot de uitbreiding van de tuchtrechtelijke bevoegdheden der commandeerende officieren bij de zeemacht;
- d. De van de „Regtspleging bij de Zeemagt” afwijkende regelingen aanzien van de te volgen procedure zoolang het Hoog Militair Gerechtshof buiten staat is kennis te nemen van de gevallen, bedoeld in de artikelen 199, 202 en 203 R.Z.;
- e. De regeling waardoor de mogelijkheid wordt geopend tot executie van krijgstuuchtelijke arreststraffen in militaire strafinrichtingen of aan boord van oorlogsschepen van met het Koninkrijk in den oorlog verbonden mogendheden.

ad a. Wijziging van het bestaande penitentiare recht in verband met de executie van vrijheidsstraffen in Britsche strafinrichtingen.

In § 2 werd reeds besproken, welke voorzieningen van Britsche zijde waren getroffen om deze executie mogelijk te maken en werden eenige van de voornaamste bepalingen uit de voor ons van belang zijnde, in bijlage no. 5 opgenomen, uitvoeringsvoorschriften nader toegelicht. Het resultaat was dus, dat de door den zeekeijzerraad uitgesproken vrijheidsstraffen konden worden tenuitvoergelegd in de Britsche strafinrichtingen, waar zij echter op dezelfde wijze zouden worden geëxecuteerd als de overeenkomstige Britsche vrijheidsstraffen. Er kon dus geen sprake zijn van tenuitvoerlegging dier straffen op de wijze als in ons penitentiare recht zoo uitvoerig geregeld is, zoodat een nadere voorziening op dit punt noodzakelijk was. Zooals reeds opgemerkt, liep de practijk hier langen tijd op deze nadere wettelijke voorzieningen vooruit. Immers deze kwam eerst tot stand bij Koninklijk Besluit van 7 Juni 1943 (Stbl. no. D 17).¹⁾ Het oorspronkelijke ontwerp was reeds vóór de bezetting van Nederlandsch-Indië gereed, doch na den val van dat gebiedsdeel werd het gewenscht ook de executie der volgens de Indische strafwetgeving uitgesproken vonnissen in deze regeling te betrekken, hetgeen tot belangrijke vertragingen in de totstandkoming aanleiding heeft gegeven.

De voorziening, zooals deze is omschreven in artikel 1 van het Koninklijk Besluit, draagt wel zeer het karakter eener noodwetgeving. Ons tot in bijzonderheden uitgewerkte penitentiare recht werd hier als het ware stilzwijgend aan den kant gezet en vervangen door een algemeene machtiging om voor den duur van den oorlog de door de krijgsraden uitgesproken vonnissen, houdende veroordeeling tot eene vrijheidsstraf, te doen ten uitvoer leggen in een strafinrichting van een met het Koninkrijk in den oorlog verbonden mogendheid.

¹⁾ Bijlage no. 7 (bldz. 125 vlg.).

Zeer terecht is niet getracht eene meer uitgewerkte regeling te geven. Dit zou trouwens ondoenlijk zijn geweest, daar, zooals uit den tekst van artikel 1 reeds blijkt, het voorschrift niet alleen het oog heeft op de executie van vrijheidsstraffen in het V.K., doch in het algemeen eene machtiging inhoudt tot tenuitvoerlegging dier straffen in een strafinrichting van de andere geallieerde mogendheden, mits terzake met die mogendheden vooraf overeenstemming is bereikt. De wijze van tenuitvoerlegging werd vervolgens binnen de grenzen van artikel 1 geheel overgelaten aan den met de executie belasten ambtenaar. Een en ander sluit, blijkens artikel 2 van het Besluit, niet uit de mogelijkheden ten aanzien van de tenuitvoerlegging van vrijheidsstraffen, geboden door het Koninklijk Besluit van 7 Juli 1922 (Stbl. no. 440), hetgeen van belang is voor de zeemacht voor zoover de daarin voorgescreven wijze van executie van deze straffen in Suriname, in Curaçao en aan boord van een oorlogsvaartuig van kracht blijft.

Aan de tenuitvoerlegging van straffen in Britsche strafinrichtingen vóór het tijdstip van inwerkingtreding van het Besluit van 7 Juni 1943 werd alsnog een wettelijke basis verleend, doordat in artikel 5 werd bepaald dat, voorzoo veel betreft de toepasselijkheid in het Vereenigd Koninkrijk van Groot-Brittannië en Noord-Ierland, het bepaalde in artikel 1 geacht wordt te zijn in werking getreden tegelijk met de Britsche "Allied Forces (Penal Arrangements) (No. 1) Order, "1940 (Statutory Rules and Orders, 1940, no. 1817)".

ad b. Bijzondere voorzieningen met betrekking tot het indienen en de behandeling van gratieverzoeken.

Ingevolge artikel 205 R.Z. moet het vonnis zoo spoedig mogelijk worden geëxecuteerd nadat het in kracht van gewijsde is gegaan, tenzij de veroordeelde opschorting der executie verlangt tot het overwegen van een verzoek om gratie. Wordt binnen acht dagen een gratieverzoek ingediend, dan blijft de tenuitvoerlegging opgeschort totdat over het gratieverzoek is beslist.

Het ligt voor de hand, dat in oorlogstijd groote bezwaren aan dit systeem verbonden kunnen zijn, daar in de practijk steeds geruime tijd verloopt tusschen het indienen van en de beslissing op het verzoek. Dit zal geen verwondering baren als men bedenkt, dat gratieverzoeken van Colombo of Australië in verband met de ongeregelde verbindingen veelal maandenlang onderweg waren alvorens hunne bestemming te bereiken. Het gevolg was, dat veroordeelden, die voor de oorlogvoering vaak moeilijk langer dan strikt noodig was konden worden gemist, maandenlang ter beschikking moesten blijven in afwachting van de beslissing op het gratieverzoek, terwijl voorts onmogelijk was te voldoen aan een primairen eisch, waaraan de berechting in oorlogstijd moet voldoen n.l. dat zij snel geschiedt en dat het vonnis onverwijld wordt geëxecuteerd.

Zulks werd thans mogelijk gemaakt door de in artikel 3 en 4 van

het Koninklijk Besluit van 7 Juni 1943 (Stbl. n° D 17) ¹⁾ en in het Koninklijk Besluit van 7 September 1943 (Stbl. n° D 33) ²⁾ vervatte regeling. Eerstgenoemde artikelen spreken voor zichzelf; een voorschrift als vervat in de artikelen 1 en 2 van laatstvermeld besluit was noodzakelijk in verband met artikel 3 van het Gratiebesluit van 13 December 1887 (Stbl. no. 215), zooals dit sindsdien is gewijzigd, laatstelijk bij Besluit van 7 Juli 1925 (Stbl. no. 231). Ingevolge dit voorschrift nl. moet op verzoeken om gratie van een bij vonnis of sententie van een militairen rechter opgelegde straf, alvorens daarop wordt beslist, het advies worden ingewonnen van het Hoog Militair Gerechtshof en, indien het verzoek strekt tot het bekomen van gratie van de doodstraf, tevens van den Hoogen Raad, die dit in een algemeene vergadering vaststelt. Insteede van deze beide rechtscolleges, die beiden buiten staat waren van dergelijke verzoeken kennis te nemen, worden bij artikel 2 van het Besluit van 7 September 1943 tot het geven van advies aangewezen de rechter, die de straf heeft opgelegd en, indien het verzoek strekt tot het bekomen van gratie van de doodstraf, tevens de Nederlandsche Rechtbank te Londen. Deze rechtbank zal, ingevolge artikel 4, ook advies geven omtrent verzoeken om gratie van andere straffen dan de doodstraf, indien de Kroon zulks verlangt of de Minister van Justitie dit wenschelijk acht.

Tenslotte bevat artikel 5 van het Koninklijk Besluit van 10 Januari 1944 (Stbl. no. E 5) ³⁾ een verbod van executie van de doodstraf alvorens de Kroon in de gelegenheid is gesteld om gratie te verleenen, tenzij de verbinding met de Kroon volstrekt uitgesloten is en de dadelijke uitvoering door den commandeerenden officier niettemin gebiedend noodzakelijk wordt geacht.

ad c. Nadere voorzieningen met betrekking tot de uitbreiding van de tuchtrechtelijke bevoegdheden der commandeerende officieren bij de zeemacht.

Zooals bekend hebben ingevolge artikel 2, 2e t/m 6e van de Wet op de Krijgstucht de commandeerende officieren de bevoegdheid om onder de daar vermelde omstandigheden strafbare feiten krijgstuchtelijk af te doen (de zg. oneigenlijke krijgstuchtelijke vergrijpen). Bij onderscheidene van deze voor tuchtrechtelijke afdoening vatbare strafbare feiten wordt echter een voorbehoud gemaakt ingeval zij in oorlogstijd zijn gepleegd. In dit geval is de mogelijkheid tot disciplinaire afdoening nl. beperkt. Eene verklaring hiervoor lijkt voor de hand te liggen, indien men bedenkt, dat voor handhaving van de krijgstucht in oorlogstijd strengere eischen moeten worden gesteld dan in tijd van vrede. Hoewel dit laatste in vele opzichten juist is,

1) Zie bijlage no. 7 (bldz. 125 vlg.).

2) " " " 8 (" 127 ").

3) " " " 9 (" 129 ").

is niettemin in den loop van dezen oorlog ondubbelzinnig gebleken, dat de behoefte tot disciplinaire afdoening van strafbare feiten onder oorlogsomstandigheden veel grooter is dan in vreedestijd. De Regeering heeft dit ingezien en heeft bij Koninklijk Besluit van 22 October 1942. (Stbl. no. C 65) ¹⁾ zeer ver gaande bevoegdheden aan de daarvoor in aanmerking komende commandeerende officieren verleend. De motieven, die hiertoe hebben geleid, zijn duidelijk uiteengezet in eene bij het ontwerp-besluit bevoegde toelichting, die als volgt luidt:

„Reeds geruimen tijd werd de behoefte gevoeld aan een tijdelijke uitbreiding van de tuchtrechtelijke bevoegdheden der commandeerende officieren bij de zeemacht, ook voor de Nederlandsche zeestrijdkrachten in en nabij de Europeesche wateren. Uit mededeelingen van den bevelhebber der zeestrijdkrachten in het Verre Oosten is gebleken, dat in verband met de dislocatie van de vloot en de groote practische bezwaren, die het op korten termijn bijeenroepen van den zeekrijgsraad aldaar met zich medebrengt, uitbreiding van de tuchtrechtelijke bevoegdheden dringend noodzakelijk is. Ook aan geallieerde zijde wordt een dergelijke uitbreiding zeer gewenscht geacht.

Het militair straf-, tucht- en strafprocesrecht, zooals dit is vervat in het Wetboek van Militair Strafrecht, de Wet op de Krijgstucht en de beide Regtsplegingen bij de Zee- en bij de Landmagt, hebben in tijd van vrede zeer zeker aan de eischen van de practijk voldaan.

Thans, in tijd van oorlog, komen leemten in deze wetgeving naar voren, althans wat de Zeemacht betreft, die een dergelijke belemmering voor een juiste en snelle handhaving van de krijgstucht vormen, dat wijziging van deze wetgeving dringend noodzakelijk moet worden geacht. Immers onze wetgeving gaat uit van de veronderstelling, dat de strijdmacht ter zee voornamelijk optreedt in den vorm van onder een commandeerenden officier opereerende vloten, eskaders of mindere smaldeelen en de „Regtspleging bij de Zeemagt” scheidt dan ook de mogelijkheid bij deze formaties krijgswaarden te benoemen.

In den huidigen oorlog is de situatie echter geheel anders, in het bijzonder na de bezetting van Nederlandsch-Indië. Thans immers zijn organisatorisch de van de Nederlandsche Zeestrijdkrachten deel uitmakende oorlogsschepen in hoofdzaak wel vereenigd in een tweetal vloten met als bevelhebbers den commandant der Marine in Engeland voor de strijdkrachten in de Europeesche wateren en den Atlantischen Oceaan en den bevelhebber van de strijdkrachten in het Oosten voor de strijdkrachten in den Indischen Oceaan en den Stillen Oceaan, doch de tot die vloten behorende eenheden opereren als onderdeel van geallieerde eskaders. Het gevolg hiervan is, dat vele der oor-

¹⁾ Zie bijlage no. 10 (bldz. 132 vlg.).

logsschepen in den regel voor langeren tijd aan de vlag van de Nederlandsche bevelhebbers zijn onttrokken.

Een en ander brengt met zich mede, dat commandanten van schepen, ingeval van plegen van strafbare feiten door opvarenden, veelal genoodzaakt zijn de verdachten ter berechting op te zenden naar de standplaats van den commandeerenden officier van de vloot. Het zal geen betoog behoeven dat, gezien de omstandigheid, dat aan boord van het moderne oorlogsschip elke opvarende een onmisbare schakel vormt in het zeer ingewikkelde gevechtsmechanisme, elke overplaatsing van nadeeligen invloed is op de oorlogsgereedheid, veelal in die mate, dat overplaatsing op korten termijn zelfs niet mogelijk is. Bovendien heeft overplaatsing dit nadeel, zooals in de practijk reeds eenige keeren is gebleken, dat door ongunstige elementen strafbare feiten worden gepleegd ter forceering van een overplaatsing teneinde het oorlogsgevaar te ontloopen. Het ligt voor de hand, dat deze toestand niet bestendig kan blijven en de commandanten in staat gesteld moeten worden door onmiddellijk ingrijpen de krijgstucht te handhaven zonder dat overplaatsing noodzakelijk is. Dit kan goeddeels bereikt worden door de tuchtrechtelijke bevoegdheden van die commandanten uit te breiden en wel door deze niet langer te beperken tot de strafbare feiten, genoemd in artikel 2 sub 2e tot en met 6e van de Wet op de Krijgstucht.

Een regeling, als neergelegd in de artikelen 2 en 3 van bijgaand ontwerp-besluit, zal aan de bestaande bezwaren tegemoet kunnen komen zonder dat voor onnoodig of ondoelmatig gebruik van de aan de commandeerende officieren verleende uitgebreide bevoegdheden behoeft te worden gevreesd.

Een consequentie van de uitbreiding van de tuchtrechtelijke bevoegdheden was de verhooging van de maxima van enkele der bestaande krijgstuchtelijke straffen. Hier is dus niet het Engelsche systeem gevolgd, waarbij door commandanten een gevangenisstraf van maximaal drie maanden kan worden opgelegd. Aangenomen mag worden, dat in verband met den ernst der krijgstuchtelijk af te handelen strafbare feiten en gelet op de omstandigheden, waaronder arreststraffen aan boord worden ondergaan, van de in artikel 3 van bijgaand ontwerp-besluit vermelde verhooging der bestaande arreststraffen een voldoende preventieve en repressieve werking kan worden verwacht. Daarbij moet tevens in aanmerking genomen worden, dat de respectievelijk in de artikelen 25 en 26 van de Wet op de Krijgstucht omschreven bijkomende straffen van inhouding van soldij en vermindering van kost overeenkomstig kunnen worden verzwaaard."

De bij dit besluit aan de commandeerende officieren toegekende bevoegdheden komen hierop neer, dat alle strafbare feiten — zoowel militaire- als commune delicten, behalve die misdrijven, waarop naar

de bepalingen van het Wetboek van Strafrecht gevangenisstraf is gesteld van meer dan zes jaren — krijgstuuchtelijk kunnen worden afgedaan ingeval de kennismening door den militairen rechter van deze strafbare feiten niet binnen één maand tijds mogelijk zal zijn en de belangen van de krijgstuuch eene onmiddellijke bestraffing van den verdachte vorderen, tenzij naar het oordeel van den commandeerenden officier een zwaardere hoofdstraf dan gevangenisstraf van ten hoogste twee maanden dient te worden opgelegd of wegens de ingewikkeldheid der zaak behandeling door den militairen rechter noodzakelijk is. Wordt van deze bevoegdheid gebruik gemaakt, dan kan worden opgelegd:

licht arrest van ten hoogste drie en zestig dagen,
 verzwaaard arrest van ten hoogste twee en veertig dagen,
 streng arrest van ten hoogste twee en veertig dagen,

terwijl de bijkomende staffen van inhouding van soldij en vermindering van kóst dienovereenkomstig zwaarder kunnen zijn.

De aandacht wordt er op gevestigd, dat dus deze zwaardere hoofdstraffen *niet* kunnen worden opgelegd ter zake van *eigenlijke* krijgstuuchtelijke vergrijpen en voor wat betreft de *oneigenlijke* krijgstuuchtelijke vergrijpen, als bedoeld in artikel 2, sub 2° t/m 6° W.K., *uitsluitend* in geval hiertoe door den vlootvoogd machtiging is verleend of door den commandant van een schip, hetwelk van de vlag van den vlootvoogd is verwijderd, besloten is tot krijgstuuchtelijke afdoening op grond van meergenoemd Koninklijk Besluit.

Het zal opvallen, dat in de bij het Koninklijk Besluit gevoegde memorie van toelichting geen melding wordt gemaakt van den zee-krijgsraad als bedoeld in artikel 117 R.Z. Ingevolge dit artikel immers is het mogelijk een krijgsraad te houden aan boord van een schip, hetwelk zich geheel alleen buiten het Rijk in Europa bevindt. Inderdaad opent de wet, zij het met zekere beperkingen, deze mogelijkheid, doch in de practijk was deze procedure te eenenmale uitgesloten. Niet alleen ontbraken op de varende schepen de hiervoor onmisbare deskundigen op juridisch gebied bijkans geheel, doch bovendien was het practisch onmogelijk de door een dergelijken zee-krijgsraad op te leggen vrijheidsstraffen aan boord te doen executeren.

Tenslotte zij vermeld, dat vóór de inwerkingtreding van dit Besluit (29 October 1942) de absolute noodzaak de commandeerende officieren reeds meermalen drong tot disciplinaire afdoening van strafbare feiten in gevallen waarin de wet dit eigenlijk niet toeliet. Ook werd door den vlootvoogd meermalen toegepast een maatregel, die de wet niet kent en dus ook niet verbod. Gebruik makende nl. van zijn bevoegdheid om een verwijzing naar den zee-krijgsraad om redenen van opportuniteit achterwege te laten, werd door den vlootvoogd in daarvoor in aanmerking komende gevallen beslist, dat eene verwijzing achterwege zou blijven, tenzij de betrokkenene zich gedurende een bepaalden proeftijd wederom schuldig maakte aan

een strafbaar feit of aan een krijgstuuchtelijk vergrijp van ernstigen aard. Deze maatregel van „voorwaardelijke niet-verwijzing naar den „zeekrijgsraad” heeft in een behoefte voorzien en goede resultaten opgeleverd.

ad d. De van de Regtspleging bij de Zeemagt afwijkende regeling ten aanzien van de te volgen procedure zoolang het Hoog Militair Gerechtshof buiten staat is kennis te nemen van de gevallen, bedoeld in de artikelen 199, 202 en 203 R.Z.

De vonnissen van zeekrijgsraden, gewezen buiten het Rijk in Europa en buiten Nederlandsch-Indië zijn, zooals bekend, niet vatbaar voor hooger beroep, behalve in het geval een voorgestelde onbevoegdheid van den rechter wordt verworpen. De eerder genoemde vonnissen gaan in principe in kracht van gewijsde na het verleenen van het fiat-executie door den vlootvoogd.

De artikelen 197 t/m 203 van de Regtspleging bij de Zeemagt regelen de gevallen waarin dit fiat-executie al dan niet wordt verleend of niet mag worden verleend. Artikel 199 R.Z. schrijft voor, dat ingeval het fiat-executie wordt geweigerd met betrekking tot een vonnis, strekkende tot oplegging van de doodstraf, de veroordeelde in verzekerde bewaring moet worden gehouden totdat er gelegenheid is om hem naar het vaderland op te zenden en de zaak „ter cognitie van het Hoog Militair Gerechtshof te brengen”. In de artikelen 202 en 203 wordt voor de daar besproken gevallen een overeenkomstig voorschrift gegeven.

Daar het Hoog Militair Gerechtshof buiten staat was van deze gevallen kennis te nemen, was het noodzakelijk een andere regeling te treffen, welke zoo nauw mogelijk aansloot bij het systeem der wet. Het werd ongewenscht geacht om de oplossing in navolging van artikel 259 der Regtspleging bij de Landmagt uitsluitend te zoeken in het verleenen van gratie, doch de mogelijkheid van rechterlijke revisie der uitspraak werd gehandhaafd, terwijl tevens de gelegenheid tot het verleenen van gratie werd geschapen.

De regeling, welke is vervat in de artikelen 2, 3 en 4 van het Koninklijk Besluit van 10 Januari 1944 (Stbl. no. E 5)¹⁾ werd thans zoo, dat ingeval het fiat-executie niet werd verleend en de krijgsraad, na kennismeming van de bedenkingen tegen het vonnis, meende bij het vonnis, zooals het was geweest, te moeten volharden, de executie van het vonnis werd geschorst. Het vonnis en de processtukken moesten vervolgens worden gezonden aan de Kroon, die hetzif alsnog het verleenen van het fiat-executie kon gelasten, in welk geval tegelijkertijd eene beslissing werd genomen omtrent al dan niet verleenen van gratie, hetzij de zaak, indien bedenkingen tegen het vonnis mochten bestaan, toezond aan een daartoe nader aan te wijzen zeekrijgsraad, „die over de zaak zal erkennen en rechtspreken

¹⁾ Zie bijlage no. 9 (bldz. 129 vlg.).

„zooals deze raad zal bevinden te behooren”. Vervolgens werd het vonnis, nadat door den bevoegden commandeerenden officier het fiat-executie was verleend en met inachtneming van de wettelijke voorschriften betreffende het indienen van een gratieverzoek, geexecuteerd.

ad e. De regeling waardoor de mogelijkheid wordt geopend tot executie van krijgstuchtelijke arreststraffen in militaire strafinrichtingen of aan boord van oorlogsschepen van met het Koninkrijk in den oorlog verbonden mogendheden.

Deze mogelijkheid werd geopend door het voorschrift, vervat in artikel 5 van het Koninklijk Besluit van 2 October 1942 (Stbl. no. C 65) ¹⁾, met als eenige voorwaarde, dat bij de tenuitvoerlegging de voorschriften zullen worden in acht genomen, die aldaar van toepassing zijn ten aanzien der straffen, welke de ingevolge de Nederlandsche wettelijke voorschriften opgelegde krijgstuchtelijke straffen het meest nabij komen.

Deze voorziening verleende overigens slechts eene wettelijke basis aan een practijk, die onder den drang der omstandigheden reeds spoedig na de overkomst naar het V.K. werd toegepast, voornamelijk door commandanten van kleinere schepen en onderzeebooten en wel om de voor de hand liggende reden, dat de accomodatie aan boord de tenuitvoerlegging van arreststraffen eenvoudig niet toeliet.

De straf van plaatsing in de tuchtklasse kon tot den datum van inwerkingtreding van dit besluit niet worden opgelegd, daar de gelegenheid tot uitvoering van die straf ontbrak. Toch bestond aan deze straf behoefte, voornamelijk in verband met de onmogelijkheid om verkeerde elementen op grond van wangedrag uit den dienst te ontslaan. Immers dit impliceerde het loslaten van deze elementen in de Britsche maatschappij en hiervoor voelde het Home Office vanzelfsprekend bitter weinig. Dit Departement weigerde in dergelijke gevallen dan ook het ontslag uit Nederlandschen militairen dienst te erkennen en deze lieden te voorzien van de voor het dagelijksche leven onontbeerlijke documenten als een identiteitsbewijs, levensmiddelen- en kledingrantsoenkaarten e.d., zoodat wij wel gedwongen waren hen in dienst te houden totdat er gelegenheid bestond hen op Nederlandsch gebied los te laten.

Niet dat deze straf bij de zeemacht veelvuldig is toegepast, doch alleen reeds vanwege de preventieve werking is het voorschrift, dat de mogelijkheid tot uitvoering van deze straf opende, zeer nuttig gebleken.

De Bevelhebber der Zeestrijdkrachten deelde aan de commandeerende officieren onder zijn bevel mede, dat voor zoover betref de executie van de straf van plaatsing in de tuchtklasse in het V.K., deze zou plaats hebben in de Britsche militaire detentiebarakken op dezelfde wijze als de Britsche detentiestraf.

¹⁾ Zie bijlage no. 10 (blz. 132 vlg.).

Tenslotte moet nog de aandacht gevraagd worden voor de volgende beschikking van den Minister van Marine, in verband met het feit, dat overtreding van het in deze beschikking vervatte dienstvoorschrift tot strafrechtelijke vervolging aanleiding kon geven en het voorschrift rechtstreeks verband hield met de bijzondere omstandigheden, waaronder het marinepersoneel zijn taak verrichtte.

Velen zullen zich ongetwijfeld hebben afgevraagd of, en zoo ja welke, militaire verhouding tusschen de militairen der geallieerde mogendheden bestond. Het antwoord is, dat deze verhouding niet is geregeld. Wel bepaalt artikel 75 van het Wetboek van Militair Strafrecht, dat de straffen bij dit wetboek gesteld op de in dit artikel vermelde misdrijven (w.o. de misdrijven tegen de ondergeschiktheid) mede toepasselijk zijn wanneer een dier feiten wordt gepleegd tegen of met betrekking tot de bondgenooten van den Staat of personen, die deel uitmaken van hunne krijgsmacht in een gemeenschappelijken oorlog, echter onder voorwaarde dat bij wet of traktaat wederkeerigheid gewaarborgd zij, doch deze bepaling bleef buiten toepassing daar dergelijke traktaten tusschen de geallieerde mogendheden onderling niet gesloten zijn.

Naar aanleiding van het feit evenwel, dat de Britsche Admiraliiteit aan haar personeel de verplichting bekend maakte om in voorkomende gevallen de bevelen van in dienst boven hen gestelde meerderen der geallieerde strijdkrachten op te volgen, maakte de Minister van Marine bij beschikking van 22 December 1943 bekend, dat de militair der zeemacht verplicht was te gehoorzamen aan de bevelen van in den dienst boven hem gestelde militairen der geallieerde strijdkrachten. Tot het vaststellen van bovenvermeld dienstvoorschrift was overgegaan, nadat Hare Majesteit de Koningin bij Kabinetrescript van 3 December 1943, no. 3, hiertoe machtiging had verleend.

Voorts werd aan het personeel bekend gemaakt, dat overtreding van dit dienstvoorschrift eene strafvervolging tengevolge kon hebben op grond van het bepaalde in artikel 135 van het Wetboek van Militair Strafrecht.

Hoewel de zoeven besproken verhouding tusschen Nederlandsch marinepersoneel en geallieerde meerderen vanzelfsprekend veelvuldig heeft bestaan, hebben zich voor zoover bekend nimmer moeilijkheden voorgedaan; een strafvervolging op grond van artikel 135 W.M.S. is dan ook niet ingesteld.

§ 5. *Jurisprudentie van den zeekeijzerraad bij de zeevrijdkrachten in het Vereenigd Koninkrijk* ¹⁾.

Er zal ongetwijfeld in de toekomst nog gelegenheid zijn om de verschillende voor publicatie in aanmerking komende vonnissen van den

¹⁾ Het in dit opstel behandelde onderwerp had ik, in beknopten vorm, reeds gereed gemaakt voor opneming in een verzamelwerk, dat in Engeland zou verschijnen onder den titel van „Nederlandsch recht in oorlogs-

zeekrijgsraad in dit tijdschrift op te nemen en zoo kan thans worden volstaan met het geven van een overzicht van die uitspraken, die onmiddellijk verband houden met de oorlogsomstandigheden en met de bijzondere positie waarin de zeestrijdkrachten in het V.K. verkeerden door het verbreken van het contact met het moederland.

Alvorens echter dit overzicht aan te vangen moge eerst iets worden medegedeeld over de omstandigheden waaronder de zeekrijgsraad zijn taak vervulde. Reeds werd vermeld, dat al zeer spoedig de zittingen werden gehouden aan boord van het Marine-depôt-schip, hetwelk zich bevond te Holyhead, gelegen op het uiterste westelijke puntje in Noord-Wales. Dit schip bevatte eveneens accommodatie voor de krijgsvaardarrestanten. Fiscaal en officier-commissaris waren op het Hoofdkwartier te Londen geplaatst, waar zij eveneens met andere werkzaamheden waren belast. In feite waren voor die officieren deze functies nevenfuncties. Ook de president en leden van den zeekrijgsraad waren niet geregeld ter standplaats van den zeekrijgsraad aanwezig doch dienden verspreid over het Vereenigd Koninkrijk en waren in verband met hunne functies niet te allen tijde voor zittingen van den raad beschikbaar. Het contact tusschen deze functionarissen was dikwijls moeilijk; het toezenden van processtukken ging vooral in verband met de veelvuldige en wijdverspreide bombardementen dikwijls met groote vertraging gepaard; processtukken gingen door oorlogshandelingen verloren; het afnemen van getuigenverhooren moest dikwijls worden uitgesteld tot de betrokkenen van vaartochten in het V.K. terugkeerden. Talrijke factoren dus, die belemmerend werkten bij de berechting. Onder die omstandigheden was het dan ook slechts mogelijk één zitting per maand of per zes weken te houden. Dikwijls was het daardoor onvermijdelijk, dat de beklaagden zich geruimen tijd in voorloopig arrest bevonden. Voor de betrokkenen was dit van betrekkelijk weinig belang, daar practisch steeds het ondergane voorarrest in mindering werd gebracht op de opgelegde gevangenisstraf, doch op de in oorlogstijd zeer noodzakelijke snelle berechting waren deze omstandigheden van ongunstigen invloed.

Wel zeer duidelijk is tot uiting gekomen de preventieve werking, die uitgaat van opgelegde zware straffen. Vooral in gevallen van

„tijd, in Engeland ontstaan en toegepast”. De voltooiing van deze verzameling liet echter lang op zich wachten en eerst in het begin van Juli 1946 gewerd mij een exemplaar ervan, als uitgever vermeldende „The „Netherland Publishing Company Limited. 7 Park lane. London W 1.” met als jaar van verschijning 1945. Deze late toezending was oorzaak, dat ik de vermelding van een en ander niet meer kon doen bij het eerste gedeelte van deze in het belang van de in militair recht meer thuis zijnde lezers geheel omgewerkte, door medegedeelde jurisprudentie en beschouwingen aangevulde verhandeling, welke tevens van een tiental bijlagen werd voorzien. De eerste aflevering van dit Tijdschrift was toen reeds geheel persklaar en de door papierschaarschte veroorzaakte vertraging in het afdrukken maakte combinatie van de eerste en tweede afleveringen noodig; tengevolge daarvan kon deze mededeeling eerst hier eene passende plaats vinden.

desertie en ongeoorloofde afwezigheid heeft de krijgsraad dit van den aanvang af ingezien en de in den beginne opgelegde dikwijls langdurige vrijheidsstraffen zijn ongetwijfeld van invloed geweest op de opmerkelijke afneming van het aantal veroordeelingen voor dit soort delicten gedurende het verloop van den oorlog. Verschillende Britsche autoriteiten, die belangstelling voor onze rechtspraak hadden, lieten in den beginne wel eens doorschemeren, dat zij de opgelegde straffen in vergelijking tot de Britsche wel zwaar vonden, maar gaven later openlijk toe, dat het resultaat inderdaad verrassend gunstig was; bij andere weermachten zou nl. het aantal desertiegevallen in den loop van den oorlog aanmerkelijk zijn toegenomen. Het is mij echter niet bekend op welke gegevens deze herhaaldelijk gehoorde bewering berustte, daar mij hieromtrent geen gegevens ten dienste staan.

In verband met het bovenstaande zij voorts vermeld, dat de krijgsraad veelvuldig gebruik maakte van het bepaalde in artikel 204 R.Z., waar aan den krijgsraad de bevoegdheid wordt toegekend om desgewenscht het vonnis openlijk door den secretaris te doen uitlezen op eene door den raad te bepalen plaats. Zoo werd in een drietal vonnissen aan het einde van 1940 betreffende lieden, die zich na de vermissing van een onderzeeboot in de Noorsche wateren aan den onderzeedienst hadden trachten te onttrekken en deswege tot resp. 3, 4 en 5 jaren gevangenisstraf werden veroordeeld, door den krijgsraad overwogen, dat het met het oog op eene algemeene preventie gewenscht was het vonnis bij den Onderzeedienst openbaar te maken en werd bepaald, dat het door den secretaris zou worden voorgelezen ten overstaan van de bemanning van dien dienst. Later, toen de behoefte werd gevoeld om vonnissen ter kennis van het geheele personeel te brengen, overwoog de krijgsraad veelal: „dat het voorts wenschelijk is de uitspraak bij alle eenheden van de in Engeland verblijvende Koninklijke Marine te doen uitlezen; dat het echter — gezien de oorlogsomstandigheden — niet mogelijk is uitlezing van het vonnis door den secretaris aan boord van alle in Engeland aanwezige eenheden der Koninklijke Marine te doen plaats hebben en mitsdien moet worden volstaat met het opnemen van alle in Engeland aanwezige eenheden der Koninklijke Marine te doen plaats hebben en mitsdien moet worden volstaan met het opnemen van een uittreksel van de uitspraak in de Vlootorders ter bekendmaking” en beval vervolgens dienovereenkomstig.

Wat betreft de afwezigheidsdelicten mag de navolgende beslissing van den zeekrijgsraad niet onvermeld blijven. In vredestijd was het gebruikelijk in de telastelegging te doen uitkomen, dat de betrokkene ongeoorloofd afwezig was gebleven tot het tijdstip, waarop hij zich wederom bij eene Marine-instantie meldde, of gearresteerd zijnde, aldaar door de politie werd afgeleverd. Aan den overtreder werd dus verweten, dat hij zich aan den dienst bij de Marine in het algemeen had onttrokken, terwijl toch bij de afwezigheidsdelicten het hoofdkenmerk moet worden gezocht in de ongeoorloofde afwezigheid van de plaats of plaatsen, waar hij zich ter vervulling van de op hem

rustende dienstverplichtingen behoorde te bevinden (vgl. art. 106 W.M.S.).

De krijgsraad heeft zich hierover in onderscheidene gevallen uitvoerig uitgesproken en stond op het standpunt, dat de delinquent ongeoorloofd afwezig was zoolang hij niet beschikbaar was voor den dienst aan boord van het schip, waarop hij was geplaatst, tot het moment dus waarop hij al dan niet vrijwillig aldaar terugkeerde, tenzij hij voordien werd overgeplaatst. Men moet hierbij nl. in het oog houden, dat in oorlogstijd door de afwezigheid van een of meer leden der bemanning de oorlogsgereedheid van het schip soms zeer ongunstig kan worden beïnvloed. Het gevechtsmechanisme is nl. dermate ingewikkeld, dat de bezetters van vele posten op korten termijn moeilijk te vervangen zijn. Het gebeurde dan ook meermalen, dat deserteurs, die behoorden tot de bemanning van een schip, dat gereed lag voor een operatie tegen den vijand en zich elders hadden gemeld, naar hun schip werden teruggebracht tot het medemaken van deze operatie en eerst na afloop daarvan naar den zee-krijgsraad werden verwezen. Het spreekt vanzelf, dat deze handelwijze ook in anderen zin een nuttig effect had. Zij maakte het immers aan anderen, die eveneens het plan koesterden zich op deze wijze aan een gevaarlijke operatie te onttrekken, duidelijk, dat deze poging vruchteloos zou zijn.

De terzake van belang zijnde overwegingen van den zee-krijgsraad luiden als volgt:

„dat — afgezien van het feit, dat beklagde, mede gelet op de verklaringen van de getuigen K., v. D. en B., er niet in geslaagd is aannemelijk te maken, dat hij zich inderdaad te Portsmouth op het door hem genoemde tijdstip heeft gemeld — dit niet wegneemt, dat zijn ongeoorloofde afwezigheid van Hr.Ms. . . . bleef voortduren totdat hij aan boord van dien bodem wederom voor den dienst beschikbaar was; dat weliswaar in de „Verordeningen Koninklijke Marine” Deel 2, hoofdstuk IV, houdende de bij Koninklijk Besluit van 19 November 1938 No. 99 vastgestelde „Voorschriften voor de Commandeerende officieren van Hr. Ms. oorlogsschepen en inrichtingen der zeemacht” in artikel 187 is vermeld, dat de ongeoorloofde afwezigheid wordt geacht te zijn geëindigd op het tijdstip, waarop de betrokken scheepeling zich op een schip of in een inrichting der zeemacht terugmeldt of aldaar aankomt, indien hij zich elders heeft teruggemeld of elders is gearresteerd, doch dat dit voorschrift, hetwelk uit administratief oogpunt wellicht van belang is, bij de toepassing der strafwet buiten beschouwing moet blijven; dat immers artikel 106 van het Wetboek van Militair Strafrecht bepaalt, dat onder afwezigheid in de IVe Titel van dit wetboek wordt verstaan het afwezig zijn van de plaats, waar de militair zich ter vervulling van de op hem rustende dienstverplichtingen behoort te bevinden, zoodat er, gezien de omstandigheid dat zijn, beklagde's, plaatsing aan boord van Hr.Ms. . . . ook gedurende zijn afwezigheid is bestendigd, geen twijfel bestaat omtrent de vraag op welke plaats hij zich ter vervulling van de op hem rustende dienstverplichtingen behoorde te bevinden; dat weliswaar blijkens het ten

processe aanwezige uittreksel uit het scheepsjournaal de beklaagde op den 7en Juni 1944 werd afgevoerd uit de rol, doch dat dit slechts beteekenis heeft ter constatering van het feit, dat hij vanaf dat tijdstip als deserteur moet worden aangemerkt en niet moet worden beschouwd als een overplaatsing van Hr.Ms. . . . naar een ander schip of eene inrichting der zeemacht, hetgeen, zooals hierboven reeds werd overwogen, in feite ook niet is geschied; dat dan ook vaststaat dat zijn, beklaagde's, ongeoorloofde afwezigheid als bedoeld in artikel 98 van het Wetboek van Militair Strafrecht, eerst een einde nam na zijn terugkeer aan boord van meergenoemden bodem".

De zeekrijgsraad had meermalen kennis te nemen van een misdrijf, waaromtrent in Nederland betrekkelijk weinig jurisprudentie is gevormd. Het betrof hier het misdrijf van bigamie. In Nederland een weinig voorkomend misdrijf, wijl aldaar vele waarborgen bestaan, welke het begaan van dit delict uiterst moeilijk maken. In het Vereenigd Koninkrijk was het echter vooral in den beginne zeer eenvoudig voor een Nederlandsch militair om een dubbel huwelijk aan te gaan. Van contrôle op den burgerlijken staat van den huwelijks-candidaat van de zijde der Britsche autoriteiten was geen sprake. Het sluiten van een huwelijk geschiedde door den hiermede belasten ambtenaar of kerkelijken functionaris op verzoek van beide partijen zonder nader onderzoek. Van de zijde der Nederlandsche Marine-autoriteiten werd weliswaar onophoudelijk getracht de met het sluiten van huwelijken belaste functionarissen er toe te krijgen ingeval van een Nederlandsch marine-militair hiertoe eerst over te gaan als de betrokene een schriftelijke toestemming van zijn commandant kon overleggen, doch deze pogingen hadden aanvankelijk weinig succes.

Hoewel in den regel het motief tot het plegen van het misdrijf niet misdadig was (veelal was het meisje door het verkeer met den gehuwde in moeilijkheden gekomen, zoodat laatstgenoemde maar één uitweg zag nl. een huwelijk) ligt het voor de hand, dat hiertegen, vooral ook met het oog op eene generale preventie, streng moest worden opgetreden. Ook van deze vonnissen werd daarom een uittreksel in de Vlootorders opgenomen en voor zoover bekend is na het publiceeren van de eerste vonnissen geen bigamistisch huwelijk meer gesloten door een militair van de Koninklijke Marine. De straf varieerde tusschen 6 maanden en 1 jaar en drie maanden gevangenisstraf, behalve in één bijzonder ernstig geval waarin een gevangenisstraf van vier jaren is opgelegd.

De eerste vonnissen inzake bigamie zijn op 27 Augustus 1943 uitgesproken. De gepleegde feiten waren reeds geruimen tijd eerder bekend, doch de moeilijkheid bij de berechting was het ontbreken van rechtstreeksch contact met het vaderland, waardoor het bezwaarlijk was het niet ontbonden zijn van het eerste huwelijk vast te stellen. Een kort overzicht van de voor deze materie van belang zijnde wettelijke voorschriften moge hier volgen.

Ingevolge art. 254 van het Burgerlijk Wetboek (B.W.) wordt een huwelijk ontbonden:

- 1e. door den dood van een der partijen;
- 2e. door afwezigheid van een der echtgenooten gedurende tien jaren en een daarop gevolgd nieuw huwelijk van den anderen echtgenoot, overeenkomstig de bepalingen van de vijfde afdeeling van den negentienden titel (deze houdt in een speciale procedure waarbij de arrondissementsrechtbank een vonnis moet uitspreken van vermoedelijk overlijden);
- 3e. door regterlijk vonnis na scheiding van tafel en bed en inschrijving van de daarbij uitgesproken ontbinding van het huwelijk in de registers van den burgerlijken stand, overeenkomstig de bepalingen van de tweede afdeeling van den elfden titel;
- 4e. door echtscheiding, overeenkomstig de bepalingen van de derde afdeeling van den elfden titel.

De aandacht wordt erop gevestigd, dat het vonnis tot echtscheiding in de gevallen sub 3°. en 4°. in eerste instantie uitgesproken door de arrondissementsrechtbank het huwelijk niet ontbindt. Daarvoor is ingevolge art. 260 en 276 B.W. noodig de inschrijving van de bij het vonnis uitgesproken echtscheiding in de registers van den burgerlijken stand binnen zes maanden te rekenen van den dag, waarop het vonnis niet voor wettelijk beroep vatbaar is. Indien deze inschrijving binnen dien termijn niet is geschied vervalt daardoor de kracht van het vonnis, waarbij de echtscheiding is uitgesproken en mag die om dezelfde redenen niet opnieuw worden geëischt. De inschrijving geschiedt in de gemeente waar het huwelijk is voltrokken, in de registers van den burgerlijken stand.

Blijkens art. 25 B.W. wordt van een vonnis tot echtscheiding aantekening gehouden op den kant der huwelijksacte, onderteevend en gedagteekend door den ambtenaar van den burgerlijken stand, terwijl voorts aldaar is bepaald, dat geen uittreksels uit de registers van den burgerlijken stand zullen mogen worden afgegeven, „tenzij daarbij „worden gevoegd de aantekeningen, welke zich op den kant van de „akte mogen bevinden”.

Tenslotte bepaalt art. 24 B.W. dat die uittreksels, wanneer zij met de registers overeenstemmen, geloof verdienen tot op het oogenblik, dat de valsheid daarvan, met inachtneming van de regelen, bij het Wetboek van Burgerlijke Regtsvordering voorgeschreven, zal zijn beweerde. De legalisatie der handteekening van den bewaarder der registers op door hem als zoodanig uitgegeven stukken geschiedt, indien zij vereischt of door belanghebbende verlangd wordt, door den voorzitter der arrondissementsrechtbank, of door den rechter, die dezen vervangt.

Na dit overzicht van de bestaande wettelijke voorschriften is het duidelijk welk bewijsmateriaal in dergelijke bigamie-zaken moest worden verzameld nl.:

- 1e. Een attestatie de vita, waaruit blijkt, dat op den datum van

het sluiten van het tweede huwelijk het eerste huwelijk niet was ontbonden door den dood van beklagde's echtgenoot;

2e. een uittreksel uit het register van huwelijken en echtscheidingen der gemeente waar het eerste huwelijk was gesloten;

3e. een afschrift der huwelijksacte betreffende het tweede huwelijk, en het ligt voor de hand, dat tengevolge van de oorlogsomstandigheden het verkrijgen van deze processtukken uit bezet Nederland geruimen tijd in beslag nam. In één geval werden de moeilijkheden bij het verkrijgen van het noodige bewijsmateriaal nog vergroot doordat de identiteit van den verdachte, die voorgaf zijn geheugen te hebben verloren, niet vaststond en de door hem bij zijn aankomst in Engeland in Mei 1940 verstrekte gegevens betreffende datum en plaats van geboorte en burgerlijken staat valsch bleken te zijn. De benodigde bescheiden konden daardoor eerst worden verkregen, nadat een foto van verdachte in Nederland aan zijne echtgenoot was voorgehouden en was vastgesteld, dat de verdachte inderdaad in Nederland was gehuwd.

Dat de bigamistische huwelijken naar Nederlandsch recht volkomen wettig waren is door den zeerijksraad blijkbaar als vaststaand aangenomen, althans in geen dier vonnissen is hieraan een overweging gewijd. Volledigheidshalve moge deze vraag hieronder beantwoording vinden.

Allereerst moet worden nagegaan of het in het Vereenigd Koninkrijk gesloten huwelijk naar Engelsch recht geldig is. Zulks was in alle zaken het geval, blijkende uit de inschrijving in het register van huwelijken, betreffende welke inschrijving een gewaarmerkt uittreksel bij de processtukken was gevoegd.

Wat betreft de vorm van het huwelijk naar Engelsch recht gesloten bepaalt art. 10 der Wet „Algemeene Bepalingen der Wetgeving van „het Koninkrijk” dat: „De vorm van alle handelingen wordt beoordeeld naar de wetten van het land of de plaats alwaar die handelingen zijn verricht.”

Ten aanzien van huwelijken in het buitenland gesloten bepaalt art. 138 B.W.:

„De huwelijken, in een vreemd land aangegaan, hetzij tusschen Nederlanders, hetzij tusschen Nederlanders en vreemdelingen, zijn van waarde, indien dezelve voltrokken zijn naar den vorm, in dat land gebruikelijk, mits de Nederlandsche echtgenooten niet hebben gehandeld tegen bepalingen, in de eerste afdeeling van dezen titel vervat.

„Indien de Nederlandsche partijen binnen het Koninkrijk woonplaats hebben of binnen de laatste zes maanden gehad hebben, moet de huwelijksafkondiging, volgens de tweede afdeeling van dezen titel, geschieden in de Nederlandsche gemeenten, waar de partijen woonplaats hebben of binnen de laatste zes maanden gehad hebben.”

Dit moet aldus worden geïnterpreteerd, dat een in het buitenland gesloten huwelijk, wat den vorm betreft, moet zijn gesloten volgens de voorschriften van het vreemde land en dan ook naar de Nederlandsche wet als formeel bestaand wordt aangemerkt, doch dat het

materieel niet in strijd mag zijn met een van de bepalingen der eerste afdeling, in welk geval het nog niet automatisch nietig is, maar aan nietigverklaring volgens artikel 140 vlg. B.W. bloot staat.

Ware dit anders dan zou in het buitenland gepleegde bigamie nimmer strafbaar zijn, omdat een tweede huwelijk niet zou kunnen worden gesloten, zulks terwijl juist art. 5 Wetboek van Strafrecht de bigamie noemt als een der weinige afzonderlijke misdrijven die, ook indien zij door een Nederlander in het buitenland zijn gepleegd, onder de werking van de Nederlandsche strafwet vallen.

De bigamistische huwelijken zijn dan ook op grond van art. 10 Wet A.B. jo. art. 138 B.W. volkomen wettig naar Nederlandsch recht.

Zooals bekend bepaalt art. 61 W.M.S. dat van rechtswege als militair wordt aangemerkt hij die feitelijk dient bij de krijgsmacht, tenzij aannemelijk wordt gemaakt, dat hij niet valt onder eene der bepalingen van het eerste lid van art. 60 van dat wetboek. De zee-krijgsraad heeft meermalen een uitspraak moeten doen omtrent de vraag of de beklagde inderdaad was militair in den zin van de wet.

Zoo komen in een vonnis van 21 Mei 1941 eenige overwegingen voor ter weerlegging van het verweer van beklagde's raadsman, waarbij deze de onbevoegdheid van den zee-krijgsraad betoogde op grond van het feit, dat beklagde niet meer als ingezetene kon worden aangemerkt, uit dien hoofde niet meer dienstplichtig en alzoo geen militair in den zin van art. 60 (2) W.M.S. zou zijn. De krijgsraad overwoog dienaangaande, dat de vraag of beklagde, die in 1939 als dienstplichtige in Nederland in werkelijken dienst was gekomen en sindsdien was verbleven, op het moment der berechting als Nederlandsch ingezetene was aan te merken, gevoegelijk onbeantwoord kon blijven, aangezien overeenkomstig artikel 6 (1) van de Dienstplichtwet slechts wordt vereischt, dat beklagde op het moment, waarop hij voor den dienstplicht werd ingeschreven, ingezetene was; dat zoowel door beklagde als door zijn verdediger uitdrukkelijk was erkend, dat beklagde destijds regelmatig voor den dienstplicht was ingeschreven en dat beklagde — ongeacht zijn status — daarna dienstplichtige is gebleven daar hem door de bevoegde autoriteit geen ontslag of vrijstelling was verleend, zoodat beklagde mitsdien zoolang hij in werkelijken dienst was als militair in den zin van artikel 60 (2) W.M.S. moest worden aangemerkt en de zee-krijgsraad tot kennisneming van de zaak bevoegd was.

De vraag is of de zee-krijgsraad inderdaad onbevoegd zou zijn geweest indien was komen vast te staan, dat de beklagde niet was militair in den zin van de wet. Immers blijktens artikel 77 Inv. Wet neemt de militaire rechter kennis van de strafbare feiten begaan door hen die bij eene op voet van oorlog gebrachte krijgsmacht in dienstbetrekking zijn of haar met toestemming van de militaire overheid vergezellen of volgen. Omtrent de juiste beteekenis van het begrip „in dienstbetrekking zijn” tast men vrijwel in het duister en dikwijls

zal de militaire rechter dit uit de feitelijke omstandigheden moeten afleiden. Het komt mij echter voor, dat ten aanzien van iemand, die om welke reden dan ook militaire werkzaamheden verricht en daarvoor betaling ontvangt, de conclusie voor de hand ligt.

Trouwens uit een later vonnis van den zeekrijgsraad blijkt, dat de raad inderdaad dit standpunt inneemt. Het betrof hier een beklaagde, verdacht van het plegen van de zuiver militaire delicten omschreven in de artikelen 97, 98 en 114 W.M.S. De krijgsraad overwoog, nadat was vastgesteld dat de beklaagde niet was militair in den zin van het W.M.S., als volgt:

„dat, daar de den beklaagde ten laste gelegde feiten, zooals deze zijn omschreven in de artikelen 97, 98 en 114 van het Wetboek van Militair Strafrecht, slechts kunnen worden begaan door „militairen” in den zin van het Wetboek van Militair Strafrecht, terwijl het bepaalde in artikel 89 van dit wetboek niet op het telastegelegde sub I van toepassing is, beklaagde van het hem ten laste gelegde moet worden vrijgesproken;”, terwijl onder de aangehaalde wetsartikelen ook artikel 77 Inv. Wet wordt genoemd.

Hoewel niet direct voor den Zeekrijgsraad, is de vraag of iemand, die vroeger in Nederland dienstplichtig was geweest, in het Vereenigd Koninkrijk in werkelijken dienst kon worden geroepen, meermalen aan de orde geweest. Het betrof hier de successievelijk in het V.K. aankomende lieden, die tijdens den Spaanschen burgeroorlog aan de zijde der regeeringstroepen hadden medegevochten of dienst hadden gedaan in het Fransche Vreemdelingenlegioen zonder dat vooraf hiertoe de Koninklijke toestemming was gevraagd en verkregen en uit dien hoofde het Nederlandschap hadden verloren. Vele van deze lieden wenschten dienst te nemen bij de Nederlandsche strijdkrachten mits zij het Nederlandschap zouden terugkrijgen. Toen zulks om redenen, waarop hier niet verder zal worden ingegaan, niet mogelijk werd geoordeeld en zij dus weigerden als vrijwilliger dienst te nemen, rees de vraag, of zij wellicht als dienstplichtige in werkelijken dienst konden worden opgeroepen. Op grond van de sinds 8 Augustus 1940 uitgevaardigde dienstplichtbesluiten ¹⁾, die alleen betrekking hadden op Nederlanders, was zulks niet mogelijk. Zulks kon dus alleen geschieden indien was komen vast te staan, dat zij dienstplichtig waren in den zin van de Dienstplichtwet, doch dan nog alleen indien zij indertijd in Nederland bij de Zee- of Landmacht waren ingelijfd en sindsdien niet waren ontslagen (art. 1 sub i Dienstplichtwet jo. art. 59 vlg. Dienstplichtbesluit).

De zeekrijgsraad heeft een dergelijk geval niet ter berechting gehad, doch wel de krijgsraad te velde in het Vereenigd Koninkrijk. Het betrof hier den dienstplichtigen sergeant R., die gedurende den burgeroorlog in Spanje zonder Koninklijke vergunning in vreemden

¹⁾ Zie Staatsblad No's A10; B3, 4, 26, 34a, 92, 93; C3, 4, 5, 6, 13, 70; D1, 2, 12, 25, 52, 53; E26.

krijgsdienst was getreden en daardoor het Nederlandschap had verloren. Tegen genoemden R. was een misdrijf tegen de ondergeschiktheid gepleegd en eerst moest dus worden vastgesteld of R. militair was in den zin der wet, aangezien hieromtrent twijfel was gerezen. De krijgsraad overwoog:

„dat, blijkens zijn ten processe afgelegde verklaring, de getuige R., na als vrijwilliger bij het Nederlandsch-Indische leger te hebben gediend, in Nederland tweemaal voor herhalingsoefeningen onder de wapenen is gekomen, waaruit volgt, dat R. in Nederland dienstplichtig was;

„dat de lichting waartoe R. behoorde — hij is geboren in 1910 — thans nog niet uit den dienst is ontslagen en hij derhalve nog steeds in den zin der Dienstplichtwet dienstplichtig is;

„dat zulks anders zou zijn indien R. om eenige in de Dienstplichtwet of om een andere in de wet genoemde reden tusschentijds uit den dienst was ontslagen, doch hiervan ten processe niet is gebleken;

„dat met name verlies van Nederlandschap niet een der redenen vormt waaraan de wet ontslag uit den dienst verbindt — nog afgezien van het feit dat dit ontslag in casu niet is verleend — en een zoodanige regeling ook niet zou passen in het systeem der Dienstplichtwet welke immers ook niet-Nederlanders tot militairen dienst verplicht en dus als dienstplichtigen beschouwt;

„dat de getuige R. derhalve in 1943 als dienstplichtige wederom in werkelijken dienst is gekomen bij de Nederlandsche troepen in Canada en als gevolg daarvan, op grond van artikel 60, no. 2, van het Wetboek van Militair Strafrecht, sedertdien militair is in den zin van dit Wetboek.”

Ook in ander verband — ditmaal met succes — is een beroep gedaan op de omstandigheid, dat beklaagde, die voor den zeekrijgsraad terechtstond wegens opzettelijke ongeoorloofde afwezigheid e.q. desertie en opzettelijke ongehoorzaamheid, niet was „militair” in den zin van het W.M.S. De zeekrijgsraad overwoog in zijn vonnis van 25 Februari 1942 o.m.:

„dat, nu beklaagde, zij het dan niet met zooveel woorden, een beroep doet op de omstandigheid, dat hij niet is militair in den zin van het eerste lid van artikel 60 van het Wetboek van Militair Strafrecht, moet worden nagegaan of beklaagde „militair” is in den zin van genoemd Wetboek; dat uit de opgave van beklaagde en de beëdigde verklaring van getuige N. is komen vast te staan, dat beklaagde niet als dienstplichtige in werkelijken dienst is opgeroepen en zulks ook, in verband met beklaagde's leeftijd, niet mogelijk was; dat voorts is gebleken, dat beklaagde geen verbintenis heeft gesloten om het Rijk gedurende een bepaalden tijd bij de Zeemacht te dienen, als bedoeld in artikel 1 en volgende van de bij Koninklijk Besluit van 3 Mei 1935 No. 76 vastgestelde „Bepalingen betreffende aanneming en Reëngagement van het militair personeel der Zeemacht beneden den rang van officier”; dat getuige N. heeft verklaard, dat beklaagde op 15 Juli

1940 eene vrijwillige verbintenis bij de Koninklijke Marine heeft aangegaan op den voet van een gewoon dienstplichtige, zooals bedoeld in artikel 100 van de bij beschikking van den Minister van Defensie van 11 Juni 1937, IIIe Afd. A., No. 47, vastgestelde „Bepalingen betreffende de Dienstplichtigen der Zeemacht”; dat in het derde lid van dit artikel wordt bepaald, dat „de verbintenis wordt, „aangegaan door onderteekening van een verbintenisbiljet volgens het „formulier, opgenomen als bijlage No. 12”; dat voorts is komen vast te staan, dat een verbintenisbiljet als hier bedoeld niet is opgemaakt en door beklagde niet is onderteekend; dat uit de redactie van genoemd artikel 100, 3e lid, blijkt, dat de onderteekening van een verbintenisbiljet een essentieel bestanddeel uitmaakt van de verbintenis bij de Koninklijke Marine op den voet van een gewoon dienstplichtige; dat dan ook is komen vast te staan, dat beklagde niet is „militair” in den zin van het Wetboek van Militair Strafrecht”.

Het vonnis van den zee krijgsraad van 31 Maart 1943 is vermeldenswaard, daar het verwerpt een beroep van een dienstplichtige, die op grond van het Koninklijk Besluit van 8 Augustus 1940 (Stbl. No. A 10) in werkelijken dienst was opgeroepen, op de hem eertijds bij beschikking van den Minister van Defensie van 9 Maart 1940 ingevolge het bepaalde in artikel 15, 1e lid sub d, van de Dienstplichtwet met ingang van 11 Maart 1940 verleende vrijstelling van den dienstplicht voorgoed. De krijgsraad overwoog dienaangaande het volgende:

„dat beklagde bij monde van zijn raadsman ter terechtzitting de twijfel heeft uitgesproken, of hij in Augustus 1940 op wettige wijze in den Nederlandschen militairen dienst is opgeroepen en dus kan worden beschouwd als „militair” in den zin het Wetboek van Militair Strafrecht; dat beklagde tot staving van zijn verweer ter terechtzitting heeft overgelegd eene beschikking van den toenmaligen Minister van Defensie van 9 Maart 1940, VIIe Afd., Nr. 305 V, waarin aan beklagde met ingang van 11 Maart 1940 wordt verleend voorgoed vrijstelling van den dienstplicht, in verband met het bepaalde in artikel 1 van het bij de wet van 21 December 1936 (Staatsblad 1936, No. 99 P.) goedgekeurde Protocol van 12 April 1930 nopens de militaire verplichtingen in bepaalde gevallen van dubbele nationaliteit;

„overwegende ten aanzien hiervan, dat is komen vast te staan, dat beklagde op 28 Juni 1909 is geboren te Hull uit Nederlandsche ouders en — vermits niet is gebleken, dat beklagde ingevolge het bepaalde in artikel 7 van de wet van den 12en December 1892 (Staatsblad no. 268) zooals deze sindsdien is gewijzigd, laatstelijk bij de wet van 21 December 1936 (Staatsblad 209 en 913) ¹⁾, het Nederlander-schap heeft verloren — ook thans nog ingevolge de Nederlandsche wet Nederlander is, doch tevens de Engelsche nationaliteit bezit; dat

¹⁾ Het ontbreken van eene complete en „up to date” bijgewerkte verzameling voorschriften in het V.K. komt hier tot uiting. De staatsbladen 1937 no. 206 en 1938 no. 204 zijn nl. niet vermeld.

beklaagde in het tijdvak Augustus 1939—Maart 1940 als Nederlandsch dienstplichtige tijdens de algemeene mobilisatie in Nederland in werkelijken dienst is geweest, doch met ingang van 11 Maart 1940 bij beschikking van den Minister van Defensie ddo. 9 Maart 1940, VIIe Afd., nr. 305 V, voorgoed vrijstelling van den dienstplicht verkreeg; dat deze vrijstelling werd verleend op grond van artikel 15, 1e lid sub d, en 19 van de Dienstplichtwet jo. artikel 1 van het bij de wet van 21 December 1936 (Staatsblad 1936 nr. 99 P.) goedgekeurde Protocol van 12 April 1930 nopens de militaire verplichtingen in bepaalde gevallen van dubbele nationaliteit; dat evenwel na het uitbreken van den oorlog met het Duitsche Rijk en de vestiging van de Nederlandsche Regeering te Londen bij artikel 1 van het Koninklijk Besluit van 8 Augustus 1940 (Stbl. no. A. 10) werd bepaald, dat *alle* Nederlanders geboren tusschen 1 Januari 1904 en 1 Januari 1921, wonende in Groot Britannië, voor zoover niet in werkelijken dienst bij de zee- of landmacht, verplicht zijn zich voor den dienstplicht te doen inschrijven, welke verplichting geldt zoowel voor hen, die reeds militairen dienst hebben verricht, als voor hen, die niet tevoren tot de Nederlandsche of Nederlandsch-Indische weermacht hebben behoord; dat hier dus geen uitzondering wordt gemaakt voor hen, aan wie op grond van artikel 15, 1e lid sub d, van de Dienstplichtwet reeds eerder vrijstelling werd verleend; dat evenwel in artikel 7 van genoemd Koninklijk Besluit is bepaald, dat *in afwijking* van het bepaalde in Hoofdstuk IV van de Dienstplichtwet vrijstelling van dienstplicht mogelijk is, doch uitsluitend op grond van de in artikel 15, 1e lid onder b, c, d en e, dier wet genoemde redenen en dat de beslissing hieromtrent berust bij den Minister van Defensie;

„overwegende, dat beklagde op grond van de bepalingen van hooger vermeld Koninklijk Besluit op 20 Augustus 1940 in werkelijken dienst is gekomen; dat door hem op grond van artikel 7 van dit besluit geen vrijstelling is verzocht, zelfs niet met een beroep op een hem reeds eerder ingevolge artikel 15, 1e lid sub d, van de Dienstplichtwet verleende vrijstelling en die vrijstelling hem ook niet door den Minister van Defensie is verleend; dat beklagde dan ook ingevolge de bestaande wettelijke regelingen als dienstplichtige in werkelijken dienst is en op grond van artikel 60, 2e, „militair” is in den zin van het Wetboek van Militair Strafrecht”.

De volgende beslissing van den zee-krijgsraad toont aan, dat de raad aanpassing van de procedure aan de geldende bijzondere omstandigheden toelaatbaar achtte, ook al maakte deze aanpassing eene afwijking van de wet noodzakelijk. Men moet hierbij bedenken, dat alle bij het proces voor den zee-krijgsraad betrokkenen zich van de Engelsche taal als dagelijksche omgangstaal bedienden, zoodat het gebruik van beëdigde tolken tijdens het proces alleen een formeele betekenis had. Het medereizen van een beëdigde tolk — in den regel een marine-officier — met officier-commissaris en secretaris naar dikwijls afgelegen plaatsen, had onder deze omstandigheden weinig zin, terwijl

ook het door een beëdigd tolk doen vervaardigen van vertalingen van schriftelijke bescheiden als processen-verbaal der Britsche politie, van weinig nut werd geacht. De zee-krijgsraad overwoog hieromtrent in zijn vonnis van 4 November 1942:

„dat in afwijking van het — overigens niet op straffe van nietigheid — voorgeschrevene in artikel 93 van de Rechtspleging bij de Zeemacht, het verhoor voor den officier-commissaris van getuige H. heeft plaats gehad zonder gebruik van een tolk, zoodat het noodig is te onderzoeken of deze verklaring als wettig bewijsmiddel moet worden aangemerkt; dat te dien aanzien moet worden nagegaan de strekking van het in genoemd artikel vervatte voorschrift; dat deze strekking tweeledig is nl. in de eerste plaats dat de getuigenis van dengene, die de Hollandsche taal niet verstaat, op juiste wijze in de op te maken akte wordt weergegeven en voorts, dat beklagde in staat worde gesteld kennis te nemen van hetgeen ten processe voor of tegen hem wordt ingebracht; dat te dien aanzien geen twijfel bestaat; dat onder de huidige omstandigheden — nu voor officieren der Nederlandsche weermacht in het Vereenigd Koninkrijk de Engelsche taal reeds gedurende eenige jaren de dagelijksche omgangstaal is en zij geregeld als tolk bij de Engelsche gerechten optreden — de officier-commissaris met betrekking tot het hooren van een getuige, die zich bij het afleggen van zijn of haar verklaring van de Engelsche taal bedient, volkomen in staat is zonder gebruik van een tolk zijn taak op juiste wijze te vervullen; dat voorts ingevolge artikel 63 van de Regtspleging bij de Zeemagt de beklagde door den officier-commissaris volledig op de hoogte wordt gebracht van de verklaringen der getuigen, terwijl voorts in dit opzicht bij behandeling zijner zaak ter terechtzitting de belangen van beklagde volledig zijn gewaarborgd; dat dan ook ten processe met de strekking van het betreffende wetsvoorschrift volledig is rekening gehouden en de verklaring van getuige H. mitsdien als wettig bewijsmiddel moet worden aangemerkt”.

Hierboven werd reeds vermeld het geval, waarin het moeilijk was de identiteit vast te stellen van een schepeling, die verdacht werd van bigamie. Deze schepeling had zich ook aan andere strafbare feiten schuldig gemaakt en de berechting van deze feiten werd niet uitgesteld totdat het contact met het bezette Nederland tot het gewenschte resultaat had geleid. De zee-krijgsraad overwoog in zijn vonnis van 25 Augustus 1943:

„dat beklagde voorgeeft zijn geheugen te hebben verloren; dat beklagde blijkens de verklaring van getuige N. de op de afdeeling Personeel van het Departement van Marine aangehouden personeelskaart van beklagde voorkomende naam, voornamen en geboorteplaats zelf heeft opgegeven te Falmouth in Mei 1940, dus na de evacuatie uit Nederland als respectievelijk B., Johannes, Pieter, Hendrik, geboren te Santpoort op 3 Mei 1914; dat sindsdien beklagde's conduiteboekje spoorloos is verdwenen en vervangen door een duplicaat-

conduiteboekje waarin als naam en voornamen en geboorteplaats en -datum respectievelijk zijn vermeld B., Robert, Johannes, Arnoldus, geboren 3 Mei 1914 te Bloemendaal; dat dit duplicaat-conduiteboekje niet voor uitgifte is geteekend en ook geen datum van uitgifte is vermeld; dat ook het paybook van beklaagde op 18 September 1942 is vervangen door een boekje op naam van R. B.;

„dat voorts beklaagde op 14 November 1940 onder den naam van Robert B. te Holyhead in het huwelijk is getreden en tenslotte op 15 Juli 1941 eene onderteekende „aanvraag tot het verkrijgen van „kostwinnersvergoeding” heeft ingediend op naam van B., Robert, Johannes, Arnoldus, waarin hij verklaart op 14 November 1940 te zijn gehuwd;

„overwegende, dat onder de huidige omstandigheden niet kan worden nagegaan welke de juiste gegevens omtrent den naam, voornamen, geboorteplaats e.d. zijn, doch dat uit de verklaring van getuige N. en het bovenvermelde in ieder geval is komen vast te staan, dat beklaagde, die na aankomst in het Vereenigd Koninkrijk heeft opgegeven te zijn genaamd Johannes, Pieter, Hendrik B. en nadien om thans niet na te speuren redenen als zijn naam heeft opgegeven Robert, Johannes, Arnoldus B., dezelfde persoon is als die aan wien de in de telastelegging omschreven feiten worden te laste gelegd”.

In twee gevallen werd vonnis gewezen ter zake van het plegen van het misdrijf omschreven in artikel 85, 2e, W.M.S., nl. het in tijd van oorlog het krijgsvolk trachten te misleiden, te ontmoedigen of in verwoording te brengen. In het eerste geval betrof het een schepeping, die propaganda maakte voor de wijze waarop de belangen van den arbeider in Duitschland werden behartigd in vergelijking met elders en zijn toeoorders de overtuiging trachtte op te dringen, dat het uitgesloten was, dat Engeland den oorlog zou winnen. Hij werd mede wegens belediging van het openbaar gezag veroordeeld tot 3 jaren gevangenisstraf. Het tweede geval was ernstiger. Hier was een schepeping, die veel invloed had op zijn omgeving en dezen invloed gebruikte door systematisch en op geraffineerde wijze het vertrouwen in de marine-leiding in het bijzonder en in het korps marine-officieren in het algemeen te ondermijnen. Hij werd mede wegens eenige andere delicten, waaronder het verduisteren van afschriften van geheime bescheiden, bij vonnis van 4 April 1944 veroordeeld tot zeven jaren gevangenisstraf. Aannemende, dat deze vonnissen t.z.t. in dit tijdschrift zullen worden gepubliceerd zal hierop thans niet nader worden ingegaan.

Een geval heeft zich voorgedaan van overtreding van artikel 160 W.M.S. nl. het als militair, tot eene op voet van oorlog gebrachte krijgsmacht behorende, wederrechtelijk en opzettelijk eenige oorlogsbehoefte vernielen, beschadigen, onbruikbaar maken en wegmaken. De beklaagde had in dronkenschap aan boord van een in de haven liggende mijnenveger in de machinekamer zoodanige vernielingen aangericht, dat het schip gedurende twee dagen niet vaargereed was.

Alleen aan de omstandigheid, dat de vernieling onmiddellijk na het plegen werd ontdekt, was het te danken, dat het onbruikbaar geraken van de dynamo van bakboordshulpmotor kon worden voorkomen, daar anders het schip gedurende eenige weken niet vaargereed zou zijn geweest en onttrokken aan zijn oorlogstaak. De krijgsraad overwoog in zijn vonnis van 3 November 1943, dat bij de vaststelling van de strafmaat in aanmerking behoorde te worden genomen dat, gezien de persoonlijkheid van beklaagde en den toestand waarin hij zich bevond, aangenomen kon worden, dat hij weliswaar bewust zijn vernielingswerkzaamheden had verricht, doch dit niet heeft gedaan met het oogmerk om daardoor de onttrekking van het schip voor geruimen tijd aan zijn oorlogstaak te bewerkstelligen en daardoor de oorlogsvoering te benadeelen. Hij werd veroordeeld tot een gevangenisstraf van een jaar en acht maanden.

Voorts werd bij vonnis van 10 December 1941 een sergeant-vlieger veroordeeld wegens het plegen van het in artikel 87 W.M.S. omschreven misdrijf nl. het in tijd van oorlog opzettelijk eene militaire operatie doen mislukken. Het betrof de piloot van een vliegtuig, hetwelk zich bevond op een patrouillevlucht naar de Noorsche kust. De betrokkene achtte het noodzakelijk de operatie af te breken en naar de basis terug te keeren, als reden opgevende, dat hij zich onwel gevoelde. Later tijdens het gerechtelijk vooronderzoek bekende hij echter, dat de werkelijke reden was zijn angst voor de landing bij nacht na terugkomst, welke angst zoodanig werd, dat hij de operatie afbrak om nog bij daglicht op zijn basis te kunnen landen. De zeekrijgsraad overwoog dienaangaande:

„dat beklaagde heeft opgegeven niet tot doel te hebben gehad de militaire operatie te doen mislukken doch haar slechts heeft afgebroken om met daglicht te kunnen landen; dat echter dit verweer beklaagde niet kan baten, daar voor het plegen van het in artikel 87 van het Wetboek van Militair Strafrecht omschreven misdrijf het motief voor het opzettelijk doen mislukken der operatie van geen betekenis is; dat voorts beklaagde's verweer hierop neerkomt als zoude voor hem door zijn angst voor nachtvluchten een noodtoestand zijn ontstaan, waarbij de drang tot zelfbehoud ten slotte de overhand verkreeg; dat dit verweer echter volkomen onaanvaardbaar is, daar in het bijzonder in oorlogstijd waarin het succes van de oorlogsvoering in een zoo groote mate afhankelijk is van de stipte gehoorzaamheid en onvoorwaardelijke plichtsbetrachting der militairen, de militair de plicht heeft de hem gegeven opdrachten te volvoeren, zoo noodig met inzet van eigen leven”.

en ten aanzien van de op te leggen straf:

„dat beklaagde zich aan een der ernstigste misdrijven van het Wetboek van Militair Strafrecht heeft schuldig gemaakt, zoodat een langdurige gevangenisstraf geboden is; dat evenwel beklaagde in de voorafgaande elf jaar steeds zijn dienst op goede wijze heeft vervuld; dat voorts beklaagde ten processe zonder terughoudendheid de ware

reden van zijn falen heeft medegedeeld en er redenen zijn aan te nemen, dat inderdaad beklagde heeft getracht over zijne moreele depressie heen te komen, hetgeen ten gunste van beklagde pleit; dat het in verband hiermede wenschelijk is beklagde in de gelegenheid te stellen door het toonen van bijzondere plichtsbetrachting het ondergaan der hem op te leggen na te noemen gevangenisstraf te voorkomen; dat het militair belang zich in deze niet verzet tegen toepassing van het instituut der voorwaardelijke veroordeeling”.

De betrokken onderofficier werd veroordeeld tot eene voorwaardelijke gevangenisstraf van een jaar, met een proeftijd van een jaar.

Tenslotte zij nog vermeld het gedrag van een schepeling, die bij vertrek van H.Ms. „Willem van der Zaan” in den avond van 19 November 1940 tijdens het ontmeeren voor vertrek naar zee te Ponta Delgada (Azoren, dus neutraal gebied) zich van boord verwijderde door ongemerkt overboord te springen teneinde naar zijn gezin in bezet Nederland terug te keeren. Met hem verdween een tweede schepeling, doch deze schijnt tijdens het zwemmen naar den wal verdronken te zijn. De schepeling heeft uiteindelijk met Deutsche hulp omstreeks het midden van 1942 Nederland bereikt. Hij werd onmiddellijk na de bevrijding op 18 Mei 1945 te Utrecht gearresteerd.

Merkwaardig is, dat de betrokkene naar den zeekrijgsraad werd verwezen wegens het zich met het oogmerk om zich voorgoed aan zijne dienstverplichtingen te onttrekken en/of het oorlogsgevaar te ontgaan, althans opzettelijk ongeoorloofd verwijderen etc. Niet duidelijk is waarom niet is te laste gelegd het zich verwijderen met het oogmerk om naar den vijand over te loopen; hij wist immers, dat hij slechts met medewerking van den vijand zijn doel kon bereiken en inderdaad is hij ook na 2 jaar interneering uiteindelijk met behulp en op kosten van den vijand naar Nederland teruggekeerd. Waarschijnlijk stond reeds ten tijde van de verwijzing naar den zeekrijgsraad vast, dat de betrokkene op het moment van zijn desertie niet de verraderlijke bedoeling had om den vijand hulp te verleen of den staat tegenover den vijand te benadeelen, daar anders het misdrijf omschreven in artikel 100, 1°., niet in de telastelegging had mogen ontbreken.

De krijgsraad wijdt hieraan geen overweging, doch verklaart het te laste gelegde feit wettig en overtuigend bewezen, „met dien verstande, dat hij zich van H.Ms. „Willem van der Zaan” verwijderd heeft tijdens het vertrek van dien bodem naar zee, met het oogmerk om zich voorgoed aan zijn dienstverplichtingen te onttrekken”.

Vermeldenswaard is de overweging betreffende de op te leggen straf, luidende:

„dat beklagde ter uitvoering van zijn voornemen om naar zijn gezin terug te keeren zich als militair niet heeft ontzien om in vollen oorlogstijd in het buitenland te deserteeren van één van Hr.Ms. oorlogsbodems en om met hulp en op kosten van den vijand naar het door dezen bezette Nederland terug te keeren en het dan ook een eisch van rechtvaardig-

heid is ten opzichte van degenen, die den huidige oorlog tot zoover hebben medegemaakt en in het bijzonder ten opzichte van de nabestaanden van hen, die daarin het leven gelaten hebben, dat beklaagde zeer gestrengelijk wordt gestraft en dat hij op grond van het door hem begane misdrijf ongeschikt wordt geacht om in den militairen stand te blijven”.

Beklaagde werd veroordeeld tot een gevangenisstraf van zes jaren met aftrek voorarrest en ontslag uit den militairen dienst met ontzetting van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen.

§ 6. *Criminaliteit.*

Aan het slot van deze par. is in een tweetal tabellen een overzicht gegeven van de strafbare feiten, welke door den zee krijgsraad zijn berecht en de straffen, welke voor de militaire delicten werden opgelegd. De tabellen zijn in tijdvakken van een jaar verdeeld, waardoor het mogelijk is een indruk te krijgen van de criminaliteit tijdens het verloop van den oorlog. Ter vergelijking is tevens vermeld de gemiddelde personeelsterkte gedurende die tijdvakken. Daar deze sterkte evenwel nog niet voor publicatie is vrijgegeven, is deze voor het tijdvak 10 Mei 1940—9 Mei 1941 gesteld op 100. In herinnering wordt gebracht, dat de afnemng van het aantal veroordeelingen in belangrijke mate is beïnvloed door de toepassing van de bij Koninklijk Besluit van 22 October 1942 (Stbl. no. C 65) tot stand gekomen regeling betreffende de uitbreiding van de tuchtrechtelijke bevoegdheden van de commandeerende officieren.

Bij de samenstelling van de tabellen is uitgegaan niet van het tijdstip van veroordeeling maar van het tijdstip van het plegen van het strafbaar feit, daar hierdoor een meer betrouwbaaren indruk kan worden verkregen van de criminaliteit in de verschillende tijdvakken. Een veroordeeling wegens b.v. „diefstal, meermalen gepleegd” werd als één strafbaar feit aangemerkt.

In twaalf gevallen werd een voorwaardelijke gevangenisstraf opgelegd en in één geval een voorwaardelijke gevangenisstraf met een onvoorwaardelijke bijkomende straf nl. verlaging van sergeant tot den stand van matroos. Deze voorwaardelijke veroordeelingen zijn in de tabellen verwerkt.

In totaal werden vier beklaagden vrijgesproken t.w. twee wegens ontoerekeningsvatbaarheid, één beklaagde op grond van het niet bewezen zijn der te laste gelegde feiten en één beklaagde op grond van de omstandigheid, dat hij niet was „militair” in den zin van het W.M.S.

Het aantal veroordeelingen van Nederlandsche zeemacht-militairen door den Britschen rechter is, voor zoover deze ter kennis zijn gekomen van het Departement der Marine, gering geweest. Het betrof hier eenige veroordeelingen wegens diefstal, heling, baldadigheid, overtreding van verkeersvoorschriften e.d.

Geen veroordeeling door den Britschen rechter heeft plaats gehad

wegens een der misdrijven, waarvan de berechting door het Britsche Gouvernement was voorbehouden t.w. moord, doodslag en verkrachting.

Tenslotte zij vermeld, dat het gedrag van het marine-personeel aan den wal gedurende al deze jaren opvallend gunstig is geweest en nimmer aanleiding heeft gegeven tot klachten.

Wat betreft de zuiver militaire delicten nog het volgende:

In aanmerking nemende het feit, dat het misdrijf van ongeoorloofde afwezigheid in tijd van oorlog reeds is gepleegd zoodra een militair telaat komt, behoeft het geen verwondering te wekken, dat de afwezigheidsdelicten een overheerschende plaats innemen op de tabel van berechte strafbare feiten. Inderdaad zijn van de 254 berechte strafbare feiten 107 afwezigheidsdelicten. Het is wellicht interessant na te gaan welke motieven tot het plegen van een dezer misdrijven in oorlogstijd hebben geleid. Echter is niet altijd vast te stellen welke deze motieven zijn geweest; met name wordt, wanneer angst voor oorlogsgevaar de drijfveer was, zulks niet licht toegegeven. Slechts in vijf gevallen werd bekend, dat angst het motief was geweest. In één dier gevallen werd beklagde vrijgesproken op grond van een psychiatrisch rapport (chronische „shock”-toestand ontstaan tengevolge van bombardement en zinken van het schip); in een ander geval angst voor den dienst aan boord van een torpedootjager in den winter op den Atlantischen Oceaan tijdens een hevige stormperiode, in welk geval mede op grond van een psychiatrisch rapport verminderde toerekeningsvatbaarheid werd aangenomen en beklagde werd veroordeeld tot een voorwaardelijke hoofdstraf, doch onvoorwaardelijk tot de bijkomende straf van verlaging van sergeant tot den stand van matroos. In het derde geval was beklagde bevreesd voor epileptische aanvallen aan boord van een varend schip en inderdaad is hij hiervoor later afgekeurd en uit den dienst ontslagen. In beide andere gevallen was een aanwijsbare reden voor vrees niet aanwezig.

In drie gevallen volgde het onttrekken aan den dienst op het bericht van het verloren gaan van een onderzeeboot; deze gevallen deden zich voor bij de bemanning van een onderzeeboot en werden hiervoor reeds genoemd. Ook het geval van den schepeling, die deserteerde met het doel om zich wederom bij zijn gezin in bezet Nederland te voegen, werd reeds besproken.

Zes gevallen van desertie deden zich voor aan boord van schepen, waarvan met aan zekerheid grenzende waarschijnlijkheid kon worden aangenomen, dat de schuldigen aan de invasie van het vasteland van Europa zouden deelnemen. Ook hier is de krijgsraad uit een oogpunt van generale preventie streng opgetreden en werden gevangenisstraffen van $1\frac{1}{2}$ tot 3 jaren opgelegd.

In 29 gevallen onttrok men zich aan den dienst aan boord van schepen, die bestemd waren om gedurende langen tijd uit het Vereenigd Koninkrijk afwezig te blijven. In deze gevallen was het motief dikwijls niet aan te wijzen, doch naast gevallen van onttrekking aan

het oorlogsgevaar was hier dikwijls de reden, dat de betrokkenen in het V.K. wenschten te blijven, meestal in verband met bestaande innige relaties met een lid van het andere geslacht.

Een viertal schepelingen heeft zich practisch gedurende den geheelen oorlog aan den dienst onttrokken door onmiddellijk na ontslag uit de gevangenis wederom te deserteeren. Zij zijn elk meer keeren wegens desertie veroordeeld. Het strekt tot voldoening, dat deze lieden nog tot geruimen tijd na den oorlog in de gevangenis zullen vertoeven.

Negen militairen deserteerden met het oogmerk om bij de koopvaardij te gaan varen. Hier was dus geen sprake van het zich onttrekken aan het oorlogsgevaar maar moet veelal het motief worden gezocht in de zeer belangrijk hogere bezoldiging bij de koopvaardij.

In vier gevallen werd het schip achterzeild door telaat komen; in 10 gevallen was dronkenschap de aanleiding voor het telaat komen en bleef men eenige dagen langer weg omdat men toch gestraft zou worden; 2 schepelingen deserteerden als protest tegen de naar hunne meening zeer slechte accommodatie aan boord van het schip, terwijl tenslotte in twee gevallen desertie werd gepleegd teneinde zich te onttrekken aan strafrechtelijke vervolging wegens gepleegde andere delicten.

In de overige gevallen was de reden in den regel te zoeken in het eigendunkelijk en ongeoorloofd nemen van verlof gedurende korten of langeren tijd.

Opmerkelijk is het kleine aantal veroordeelingen wegens overtreding van artikel 129 W.M.S., een misdrijf, hetwelk in vreedstijd veelvuldig werd gepleegd. Slechts in één geval had door het plichtsverzuim gevaar voor het schip kunnen ontstaan. Het betrof hier een korporaalmachinist, die tijdens convooidiensten van H.Ms. „Campbeltown” op den Atlantischen Oceaen, belast zijnde met den dienst van manoeuvreerder bij het manoeuvreerbord, liggende en in dronken toestand in de nabijheid van genoemd bord werd aangetroffen en deswege werd veroordeeld tot een gevangenisstraf van zes maanden en verlaging tot stoker-olieman. In het algemeen echter werden de veelvuldige en dikwijls zeer eentonige en vermoeiende uitkijkdiensten, vooral in gebieden waar zich vijandelijke onderzeebooten en vliegtuigen konden bevinden, met nauwgezetheid verricht.

Aard der strafbare feiten	Aantal veroordeelingen				
	10-5-'40	10-5-'41	10-5-'42	10-5-'43	10-5-'44
	9-5-'41	9-5-'42	9-5-'43	9-5-'44	9-5-'45
Desertie (art. 98, 99 WMS)	32	18	12	6	19
Opzettelijke ongeoorloofde afwezigheid (art. 97 WMS)	8	2	4	4	1
Ongeoorloofde afwezigheid door schuld (art. 96 WMS)	—	1	—	—	—
Feitelijke insubordinatie (art. 117 WMS)	3	—	5	—	3
Opzettelijk een meerdere feitelijk met geweld bedreigen (art. 116 WMS)	—	—	1	—	—
Opzettelijke ongehoorzaamheid (art. 114 WMS)	19	8	8	3	3
Opzettelijke belediging van een meerdere (art. 108 WMS)	5	2	2	3	—
Als schildwacht zijn post verlaten e.d. (art. 129 WMS)	4	1	2	1	—
Als militair eene aantijging tegen een meerdere inbrengen (art. 113 WMS)	1	—	—	—	—
In tijd van oorlog het krijgsvolk trachten te ontmoedigen (art. 85 WMS)	—	1	—	1	—
Opzettelijk in tijd van oorlog eene militaire operatie doen mislukken (art. 87 WMS)	—	1	—	—	—
Mondeling een militair opruien tot ongehoorzaamheid in tijd van oorlog (art. 146 WMS)	—	1	—	—	—
Als militair wederrechtelijk en opzettelijk eenige oorlogsbehoefte vernielen (art. 160 WMS)	—	—	—	1	—
Opzettelijk in het openbaar zich beledigend uitlaten over het openbaar gezag (art. 137a WvS)	—	2	—	—	—
Diefstal (art. 310 WvS)	4	3	2	4	3
Diefstal onder verzwarende omstandigheden (art. 311 WvS)	4	2	—	3	5
Oplichting (art. 326 WvS)	—	1	1	—	—
Heling (art. 416 WvS)	—	1	—	—	1
Verduistering (art. 321 WvS)	2	2	2	3	1
Valschheid in geschrifte (art. 225 WvS)	—	2	—	—	—
Opzettelijk gebruik van een vervalscht geschrift (art. 225 WvS)	—	2	—	—	—
Opzettelijke belediging der Koningin (art. 111 WvS)	—	1	—	—	—
Bigamie (art. 237 WvS)	2	3	4	—	—
Een schriftelijke geneeskundige verklaring vervalschen (art. 229 WvS)	—	—	—	1	—
Gebruikmaken van deze vervalschte verklaring (art. 229 WvS)	—	—	—	1	—

Aard der strafbare feiten	Aantal veroordeelingen				
	10-5-'40	10-5-'41	10-5-'42	10-5-'43	10-5-'44
	9-5-'41	9-5-'42	9-5-'43	9-5-'44	9-5-'45
Opzettelijk onbevoegd onderscheidings- teekenen dragen (art. 196 WvS) ..	—	—	—	1	—
Poging tot diefstal	—	1	—	—	—
Buitenechtelijke vleeschelijke gemeen- schap met vrouw boven leeftijd 12 en onder 16 jaar (art. 245 WvS) ..	—	—	—	—	1
Huisvredebreuk (art. 138 WvS)	—	—	—	—	1
Bedreiging met zware mishandeling (art. 285 WvS)	—	—	—	—	1
Zaakbeschadiging (art. 350 WvS) ..	—	—	—	—	1
	84	55	43	32	40

Totaal aantal veroordeelingen .. 254
Totaal aantal veroordeelden 192

De verhouding der personeelsterkte is als volgt:

over het tijdvak	10 Mei 1940	—	9 Mei 1941	100
" "	"	10 Mei 1941	—	9 Mei 1942 98,5
" "	"	10 Mei 1942	—	9 Mei 1943 101
" "	"	10 Mei 1943	—	9 Mei 1944 108
" "	"	10 Mei 1944	—	9 Mei 1945 180

Artikelen	10 Mei 1940 9 Mei 1941					10 Mei 1941 9 Mei 1942					10 Mei 1942 9 Mei 1943					10 Mei 1943 9 Mei 1944					10 Mei 1944 9 Mei 1945									
	minder dan 3 mnd.	3-6 maanden	6 mnd. tot 1 jaar	1-2 jaar	2-3 jaar	3 jaar en hooger	minder dan 3 mnd.	3-6 maanden	6 mnd. tot 1 jaar	1-2 jaar	2-3 jaar	3 jaar en hooger	minder dan 3 mnd.	3-6 maanden	6 mnd. tot 1 jaar	1-2 jaar	2-3 jaar	3 jaar en hooger	minder dan 3 mnd.	3-6 maanden	6 mnd. tot 1 jaar	1-2 jaar	2-3 jaar	3 jaar en hooger						
<i>W.v.M.S.</i>																														
87																														
96																														
97	1	1	4																											
98/99	1	4	7	5	4	3	1	5	4	1	1	1	4	1	2	1	1	1	2	2	2	7	1	3						
108																														
114		3	6	1				1																						
117																														
129																														
160																														
Gezamenlijke gevallen	1	8	5	2		2			1	3	1	1	1	1	1	3	1	1	1	1	1	1	1	2						
TOTAAL	3	11	23	8	4	5	8	8	6	8	1	2	4	7	4	5	3	1	3	1	3	4	4	2	2	5	7	8	1	3

Gezamenlijke
gevallen

TOTAAL

§ 7. Nabeschouwing.

Aan het slot van dit overzicht zal ik trachten een antwoord te geven op de vraag of het straf- en tuchtrecht bij de zeemacht onder oorlogsomstandigheden aan de eischen van de practijk heeft voldaan. Ik zal mij hierbij tot de hoofdzaken bepalen omdat het antwoord op deze in het algemeen gestelde vraag immers door de hoofdzaken en niet door wijzigingen in details wordt bepaald.

Beginnende met het tuchtrecht bij de zeemacht kan ik deze vraag met volle overtuiging bevestigend beantwoorden, echter met één voorbehoud nl. dat artikel 2 W.K. gewijzigd behoort te worden. Het zou onjuist zijn te beweren, dat de ondoelmatigheid van de in artikel 2 W.K. neergelegde regeling nopens de disciplinaire afdoening van strafbare feiten eerst gedurende den oorlog zou zijn gebleken. Ook reeds voordien heeft men voorzien, dat wijziging geboden was en in dit verband moge ik verwijzen naar het ontwerp van wet tot regeling van enkele onderwerpen van interregionaal militair strafrecht, zooals dit door de bij Ministerieele beschikking van 14 November 1939, IIe Afd. A, no. 7, benoemde commissie werd geredigeerd ¹⁾, en het redactioneel artikel „Duitsch militair tuchtrecht”, waar deze algemeen gevoelde behoefte tot wijziging van artikel 2 W.K. omstandig wordt gemotiveerd. De oorlog heeft dan ook ten volle dit standpunt bevestigd en men is met de inwerkingtreding van het Koninklijk Besluit van 22 October 1942 (Stbl. No. C 65) een flinke schrede in de goede richting gekomen. Het staat onomstootelijk vast, dat de daarin vervatte regeling van groote waarde is geweest bij de handhaving van eene goede discipline. Niet alleen in verband met de in de bij dat Besluit behorende memorie opgenomen gronden, doch vooral ook als krachtig middel ter beschikking van de commandeerende officieren om oogenblikkelijk te kunnen optreden en daarmee ter plaatse een voorbeeld te stellen voor de rest van de bemanning. Het staat vast, dat in vele gevallen van een dergelijke wijze van afdoening van strafbare feiten veel meer preventieve werking is uitgegaan dan van een veroordeeling door een zee krijgsraad, zitting houdende op honderden mijlen afstand van het schip, waar men de interesse in het geval na de overplaatsing van den dader had verloren. Tenslotte heeft deze voorziening ook dikwijls heilzaam gewerkt t.a.v. het betrokken marine-personeel. Vele schepelingen, die gedurende den oorlog goede diensten aan het vaderland hebben bewezen, doch zich door welke oorzaak dan ook ernstig misdroegen, zijn op deze wijze gespaard gebleven voor een ontéerende gevangenisstraf.

Bij vergelijking van de door bovenbedoelde commissie voorgestelde wijziging van artikel 2 W.K. en de regeling van Staatsblad No. C 65 moet in het oog worden gehouden, dat laatstbedoelde eene tijdelijke voorziening was bij Koninklijk Besluit in een leemte in de Wet. Het

¹⁾ Zie artikel 2 en de Memorie van Toelichting opgenomen in M.R.T. XXXVI resp. op blz. 264, 265 en 272, 273.

²⁾ Zie M.R.T. XXXVI blz. 331 vlg.

betrokken wetsartikel bleef intact, alleen daarnaast werd eene aanvullende regeling van kracht. Deze geeft onder bepaalde voorwaarden uitgebreide bevoegdheden aan de vlootvoogden en bij wijze van uitzondering op dien regel ook aan commandanten van schepen, welke tijdelijk aan de vlag van den vlootvoogd zijn onttrokken. In zooverre is deze regeling dus beperkter dan die, neergelegd in meergenoemd ontwerp-wet; aan den anderen kant opent zij echter de mogelijkheid strafbare feiten van meer ernstigen aard disciplinair af te doen door verzwaring van de arreststraffen. Omtrent de vraag welke regeling de voorkeur verdient zal ongetwijfeld verschil van meening bestaan en ik kan slechts herhalen, dat de regeling van Staatsblad No. C 65 in de practijk zeer goed heeft voldaan. Het komt mij echter voor, dat een combinatie van beide regelingen zeer goed mogelijk is, dus wijziging van artikel 2 W.K. in den geest van het ontwerp-wet met dien verstande, dat eerst na verkregen machtiging van den vlootvoogd mag worden overgegaan tot het opleggen van zwaardere arreststraffen.

Wat betreft het recht van beklag over opgelegde krijgstuchtelijke straffen zij opgemerkt, dat het inroepen van de eindbeslissing van het Hoog Militair Gerechtshof in tijd van oorlog tot eene ongewenschte vertraging in de afdoening van disciplinaire vergrijpen aanleiding geeft, terwijl de practijk heeft geleerd, dat er geen behoefte aan bestaat. Trouwens de afschaffing daarvan is niet geheel nieuw. Immers in artikel 32 van het in Indisch Staatsblad 1939, No. 582 opgenomen Koninklijk Besluit van 13 September 1939, No. 32, houdende de „Regeling op den staat van oorlog en van beleg” wordt t.a.v. het onder de in dat artikel omschreven omstandigheden verkeerende gedeelte der zeemacht in lid (2) bepaald, dat de krijgstuchtelijk gestrafte alleen bij den commandeerenden officier zijn beklag kan doen en wordt van krijgstuchtelijke streffen door dien officier zelf opgelegd beklag niet toegelaten ¹⁾).

Ook ten aanzien van het materiele strafrecht is de opgedane ervaring zeer gunstig en zijn slechts op enkele punten wijzigingen gewenscht gebleken. Ik zal mij beperken tot de wijze van tenuitvoerlegging van vrijheidsstraffen en de voorwaardelijke veroordeeling. Zooals hierboven besproken werd in het Vereenigd Koninkrijk de opgelegde gevangenisstraf geëxecuteerd in de „military prison and „detention barracks”. De veroordeelden staan daar onder eene zeer strenge discipline; de behandeling is humaan doch de geringste overtreding van het huishoudelijk reglement wordt zwaar gestraft. De dag wordt in het begin van den straftijd besteed aan militaire training, welke inderdaad zeer intensief is. Na deze trainingsperiode krijgen zij een bepaalde taak te vervullen, hetzij als corveeër, hetzij in de kombuis, schoenmakerij, timmerwinkel etc. Het resultaat van dit systeem is, dat betrokkenen veelal als zeer bruikbare militairen op de vloot terugkeeren en het is mij gebleken, dat vele commandanten

¹⁾ Zie M.R.T. XXXV blz. 546 vlg.

gaarne lieden aan boord geplaatst zagen, die uit deze strafinrichting waren ontslagen. Het is dan ook van harte te wenschen, dat ook wij de invoering van de militaire gevangenis zeer spoedig zullen zien verwezenlijkt, daar van dit systeem niet alleen eene groote preventieve werking, doch zeer zeker ook een uit militair oogpunt opvoedende kracht uitgaat¹⁾.

Wat de voorwaardelijke veroordeeling betreft, deze is weinig toegepast door den zeekrijgsraad in het V.K. Eensdeels was dit het gevolg van het feit, dat de gevallen, die voor den zeekrijgsraad werden be-recht, te ernstig waren voor eene voorwaardelijke veroordeeling, doch anderszijds vond dit zijn reden in de omstandigheid, dat artikel 17 W.M.S. te beperkt is geredigeerd. Immers bij overplaatsing naar een schip, onder bevel van den Bevelhebber der Strijdkrachten in het Oosten, had deze voorwaardelijke veroordeeling weinig effect, daar de krijgsraden te Colombo en in Australië, voor zoover betref de toepassing van de artikelen 14f en 14h W.v.S., niet bevoegd waren op te treden als de rechter, die het in artikel 14a van dat wetboek bedoelde bevel heeft te geven. Dit artikel 17 W.M.S. moet aldus worden gewijzigd, dat alle zeekrijgsraden als zoodanig worden aange-merkt.

Voorts zij vermeld, dat de huidige regeling van de betrekkelijke bevoegdheid van de zeekrijgsraden, zooals deze is neergelegd in de artikelen 88—92 Inv.Wet, tot moeilijkheden aanleiding heeft ge-given. Het is nl. voorgekomen dat schepelingen, die naar een zee-krijgsraad binnen de keerkringen waren verwezen, tijdens de infor-matiën op korten termijn b.v. om gezondheidsredenen moesten worden overgeplaatst naar het V.K. In een dergelijk geval werd een bepaling als neergelegd in artikel 88 sub 3°. dier wet zeer noode gemist. Het is daarom zeer gewenscht de bevoegdheidsregeling zoodanig te wijzigen dat een militair, die naar een zeekrijgsraad werd verwezen, eventueel door een anderen zeekrijgsraad mag worden berecht.

Wat het formeele recht betreft, er is reeds tallooze keeren in dit tijdschrift op de wenschelijkheid gewezen tot moderniseering van de Regtsplegingen, zoodat een betoog hieromtrent gevoegelijk achter-wege kan blijven. Dat zij in de practijk nog steeds bruikbaar bleken in vredestijd is de verdienste van die officieren, die haar hadden leeren hanteeren en aanpassen aan de beginselen van de moderne strafvor-dering. Dit standpunt is ook in oorlogstijd ingenomen en de Regts-pleging bij de Zeemagt is dan ook onder oorlogsomstandigheden bruikbaar gebleken. De toepassing evenwel vereischt een grondige kennis van het systeem der wet en het blijft een ernstige handicap voor den jurist, die op korten termijn zich met de procedure, zooals deze in de practijk is gegroeid, vertrouwd moet maken, zooals veelal in oorlogstijd zal voorkomen. Dikwijls wordt als argument tegen de

1) Ook reeds bepleit in M.R.T. deel XXXVII, blz. 387.

Regtsplegingen aangevoerd, dat het zwaartepunt van het onderzoek ligt in de informatiën in zooverre, dat de in het gerechtelijk vooronderzoek onder eede afgelegde getuigen- en deskundigenverklaringen als zoodanig bij het onderzoek ter terechtzitting worden gebruikt bij de bewijsconstructie, zoodat veelal recht wordt gedaan op schriftelijke stukken. Inderdaad schuilen in dit systeem gevaren en het stelt hooge eischen aan de objectiviteit van den officier-commissaris. Mocht echter naar wij hopen in de naaste toekomst worden overgegaan tot de invoering van een nieuw wetboek van militaire strafvordering, dan zullen de samenstellers moeten bedenken, dat de huidige procedure tijdens den oorlog haar onmisbaarheid heeft bewezen. Het mobiele karakter van de vloot en haar personeel zou de rechtspraak eenvoudig onmogelijk maken indien getuigen en deskundigen ter terechtzitting zouden *moeten* verschijnen. Het zou niet alleen de rechtspraak, die in oorlogstijd snel moet zijn, op onverantwoordelijke wijze vertragen, doch ook een onaanvaardbare belemmering zijn voor het gebruik van het personeel. Mijn vaste overtuiging is dan ook dat, hoe men de Regtspleging bij de Zeemagt ook wil moderniseeren, de huidige hoofdzakelijk schriftelijke procedure gehandhaafd zal moeten blijven.

Wat betreft de samenstelling der militairrechterlijke colleges het volgende. De zee-krijgsraad in het Vereenigd Koninkrijk is steeds samengesteld geweest uit officieren, die actief aan den strijd hebben deelgenomen. De Marineleiding heeft zich steeds voor oogen gehouden, dat dit om tweeërlei redenen noodzakelijk was.

In de eerste plaats omdat het niet mogelijk is voor iemand, die de zeer bijzondere omstandigheden waaronder de militair in den strijd verkeert, niet persoonlijk heeft medegemaakt, zich daarvan een juist beeld te vormen, hetgeen een vereischte is voor een juiste waardeering van een onder dergelijke omstandigheden gepleegd strafbaar feit. Het is niet een kwestie van omstandigheden waaromtrent de rechter door deskundigen kan worden voorgelicht, doch een factor van groote psychologische waarde, welke bij de juiste beoordeeling van een dergelijk geval van groote beteekenis is. Slechts een rechter, die aan deze voorwaarden voldoet, kan aanvoelen in welke gevallen hij uit algemeen preventief oogpunt zeer streng zal moeten straffen en in welke gevallen hij oogenschijnlijk ernstige strafbare feiten niet alleen zonder gevaar voor, doch dikwijls juist in het belang van eene goede krijgstuicht met een lichte straf mag vergelden.

In de tweede plaats is het schadelijk voor het prestige van den krijgsraad in de oogen van het personeel als daarin personen zitting nemen, die den strijd niet van nabij hebben medegemaakt. Deze eisch, rechtspraak over militairen door militairen, die over eene groote ervaring beschikken t.a.v. den dienst aan boord onder alle omstandigheden, geldt niet alleen in tijd van oorlog doch ook in vreedstijd. Het is dan ook principieel onjuist, dat bij de wetswijziging van 1912 aan dit beginsel is getornd en hoe eerder men tot dit oude en toch zeer juiste beginsel terugkeert hoe beter. Natuurlijk mag het juridisch element

niet in den krijgsraad ontbreken, doch men zal de oplossing moeten vinden in eene opleiding van officieren voor deze functies.

Er bestaat dikwijls verschil van meening over de vraag of reserve-officieren aan de rechtspraak in oorlogstijd kunnen deelnemen. Mijns inziens is zulks zeer zeker mogelijk, mits men aan hen eveneens de hierboven omschreven eischen stelt.

Tenslotte nog een enkele opmerking over de discipline bij de zee-macht in het V.K. gedurende de afgelopen oorlogsjaren. Het doel van het militaire straf- en tuchtrecht is: den commandeerenden officier in staat te stellen eene strenge krijgstucht bij het onder zijne bevelen gestelde personeel te onderhouden. Eene bijzondere vorm van tucht dus, die onmisbaar is om dat personeel op te voeden tot bruikbare militairen. De uiterlijke tucht is immers noodig voor de ontwikkeling van de innerlijke tucht, de gevechtdiscipline, en het is deze gevechtdiscipline, die den militair stempelt tot een bruikbaar militair. Gaat men uit van het te bereiken doel, nl. de aanwezigheid van de vereischte gevechtdiscipline, dan kan zonder aarzelen worden geconstaerd, dat de tucht bij de zeemacht voor en tijdens den oorlog op juiste wijze werd gehandhaafd. Immers de Nederlandsche marineman heeft, eenige uitzonderingen daargelaten, onder gevaarlijke en moeilijke omstandigheden gedaan wat van hem werd verwacht. Het plegen van strafbare feiten onder dergelijke omstandigheden is practisch niet voorgekomen.

Het is den meerdere, die in oorlogstijd verantwoordelijk is voor de tucht onder de militairen onder zijn bevel, genoegzaam bekend, dat men onder omstandigheden, die veel vergen van de innerlijke tucht de eischen, te stellen aan de handhaving van de uiterlijke discipline, evenredig moet verminderen. De verhouding tusschen meerdere en mindere wordt onder deze omstandigheden geheel anders en krijgt een ongedwongen en veelal kameraadschappelijk karakter. Van deze verhouding, gebaseerd op onderling vertrouwen, gaat dan een groote stimulans uit. Het gevaar bestaat evenwel, dat na afloop van bedoelde omstandigheden, deze ongedwongen sfeer blijft bestaan en dan onvermijdelijk leidt tot eene verslapping van de uiterlijke discipline, welke funest werkt op nieuw in dienst tredende militairen. Ik geloof, dat de zooeven beschreven toestand momenteel bij de zeemacht dreigt te ontstaan. De gemoedelijke verhouding tusschen meerderen en minderen, die onder oorlogsomstandigheden verantwoord was, dreigt thans te leiden tot volkomen ontoelaatbare consequenties, thans nu duizenden jonge vrijwilligers in Marinedienst treden.

De oorlog heeft ons veel geleerd, doch ook iets doen vergeten nl. de wijze van handhaving der discipline in vreedestijd, de opvoeding in uiterlijke tucht dus. Ik geloof, dat het zijn nut kan hebben dit te constateeren. Het is wellicht een aansporing voor elken meerdere om zich zijn militaire plichten ten aanzien van dit uitermate belangrijke onderdeel van zijn taak in herinnering te brengen.

Falmouth, 28 Februari 1946.

Bijlage no. 1.

3 & 4 Geo. 6.

Ch. 51.

Allied Forces Act, 1940.

An Act to make provision with respect to the discipline and internal administration of certain allied and associated forces, and for the application in relation to those forces of the Visiting Forces (British Commonwealth) Act, 1933, the Naval Discipline Act, The Army Act and the Air Force Act. [22nd August 1940.]

Be it enacted by the King's most Excellent Majesty, by and with the advice and consent of the Lords Spiritual and Temporal, and Commons, in this present Parliament assembled, and by the authority of the same, as follows:—

Law applicable to allied and associated forces.

1.—(1) Where any naval, military or air forces of any foreign Power allied with His Majesty are for the time being present in the United Kingdom or on board any of His Majesty's ships or aircraft, the naval, military and air force courts and authorities of that Power may, subject to the provisions of this Act, exercise within the United Kingdom or on board any such ship or aircraft in relation to members of those forces, in matters concerning discipline and internal administration, all such powers as are conferred upon them by the law of that Power.

(2) Where any foreign authority is recognised by His Majesty as competent to maintain naval, military or air forces for service in association with His Majesty's forces, the said authority may by order made with the concurrence of the Admiralty or a Secretary of State, as the case may be, confer, whether by reference to the present or former national law of the authority or otherwise, upon naval, military and air force courts and authorities constituted in accordance with the order all such powers as may be necessary to secure the discipline and internal administration of any forces so maintained which are for the time being present in the United Kingdom or on board any ship or aircraft serving in association with His Majesty's forces or on board any of His Majesty's ships or aircraft.

23 & 24 Geo. 5. c. 6.

(3) His Majesty may by Order in Council provide for the application to any such naval, military and air forces as are mentioned in subsections (1) and (2) hereof, subject to such adaptations, modifications and exceptions as may be provided by the Order, of subsections (2) to (5) of section one, of sections two and three, of subsections (1) and (3) of section five, and section six, of the Visiting Forces (British Commonwealth) Act, 1933, as amended by or under any enactment whether passed before or after this Act:

Provided that the reference in subsection (1) of the said section five (which provides for the extension of the Act to colonies) to sections one to three of the Act shall be construed, for the purposes of this section, as a reference to such of the provisions of the said sections one to three as are applied under this section and to subsections (1) and (2) of this section.

Saving for jurisdiction of civil courts.

2.—(1) Nothing in the foregoing section shall affect the jurisdiction of any civil court of the United Kingdom, or of any colony or territory to which that section is extended, to try a member of any of the naval, military or air forces mentioned in that section for any act or omission constituting an offence against the law of the United Kingdom, or of that colony or territory, as the case may be.

(2) If a person sentenced by a court exercising jurisdiction by virtue of the foregoing section to punishment for an offence is afterwards tried by any such civil court as aforesaid in respect of any act or omission which constituted that offence, the civil court shall, in awarding punishment in respect of that act or omission, have regard to any punishment imposed on him by the said sentence.

(3) A court shall not have jurisdiction by virtue of the foregoing section to try any person for any act or omission constituting an offence for which he has been acquitted or convicted by any such civil court as aforesaid.

Application of Naval Discipline Act, Army Act and Air Force Act.

3.—(1) For the purpose of securing effective co-operation between His Majesty's forces and the forces of any such allied Power or foreign authority as is mentioned in section one of this Act, His Majesty may by Order in Council provide for the application of the Naval Discipline Act, the Army Act or the Air Force Act, as the case may be, to members of any of the forces of that Power or authority, subject to such adaptations, modifications and exceptions as may be provided by the Order, and, without prejudice to the generality of the foregoing provision, the Order may modify the procedure for the trial and punishment under the said Acts of offences committed by members of the forces of the allied Power or foreign authority and may in particular provide for enabling courts-martial trying such offences to comprise officers of those forces as well as officers of His Majesty's forces.

(2) Any Order in Council made under this section may make provision for securing that—

(a) no member of the forces of the allied Power or foreign authority shall be punished both under the Naval Discipline Act, the Army Act or the Air Force Act, as the case may be, and by virtue of section one of this Act for the same offence; and

- (b) in the case of offences which may be punished either under the Naval Discipline Act, the Army Act or the Air Force Act, as the case may be, or by virtue of the said section one, or in the case of such of those offences as may be specified in the Order, no proceedings shall be taken by virtue of the said section one without the consent of such authority as may be appointed by the Admiralty, the Army Council or the Air Council, as the case may be.

Provisions as to Orders in Council and orders.

4.—(1) Any Order in Council or order made under this Act may be varied or revoked by a subsequent Order in Council or order made in like manner.

(2) Evidence of any order made under subsection (2) of section one of this Act, or of any order varying or revoking such an order, may be given by the production of a copy of the order purporting to be printed by His Majesty's printer.

Short title and duration.

5.—(1) This Act may be cited as the Allied Forces Act, 1940.

(2) This Act shall expire on such date as may be fixed by His Majesty by Order in Council, but any such Order may provide for the continuance of any provisions of this Act or of any Order in Council or order made under the foregoing provisions of this Act, in so far as they relate to offences committed before the said date.

Bijlage no. 2.

AANHANGSEL IV.

Betreffende de Rechterlijke Macht over Leden van de
Nederlandsche Strijdkrachten.

Artikel 1.

Met inachtneming van de voorzieningen van de hierna te noemen artikelen 2, 3 en 7 zal de rechterlijke macht in straf- en tuchtzaken over leden van de Nederlandsche strijdkrachten in het Vereenigd Koninkrijk te land, ter zee en in de lucht worden uitgeoefend volgens het Nederlandsche militaire recht en vergripen tegen de krijgstuucht zullen dienovereenkomstig worden berecht en bestraft door Nederlandsche krijgsraden en militaire autoriteiten.

Artikel 2.

De misdrijven van moord, doodslag en verkrachting zullen slechts worden berecht door den burgerlijken rechter van het Vereenigd Koninkrijk.

Artikel 3.

Handelingen of verzuimen, die vergripen vormen tegen het recht van het Vereenigd Koninkrijk anders dan moord, doodslag of verkrachting, kunnen worden berecht door den burgerlijken rechter van het Vereenigd Koninkrijk.

Artikel 4.

In het geval van eenig vergriep, komende onder artikelen 2 of 3 hierboven genoemd, zullen — in overeenstemming met te maken afspraken tusschen de Nederlandsche en Britsche autoriteiten — de feiten onverwijld worden gemeld door de verantwoordelijke autoriteiten van het betrokken onderdeel van de Nederlandsche strijdkrachten aan de betreffende autoriteit in het Vereenigd Koninkrijk, tenzij de dader bereids in bewaring is van de burgerlijke autoriteiten.

Artikel 5.

Indien een lid van de Nederlandsche strijdkrachten zal worden berecht door den burgerlijken rechter van het Vereenigd Koninkrijk, zal de verantwoordelijke autoriteit van het betrokken onderdeel van de Nederlandsche strijdkrachten zoodanige medewerking verleenen aan de betreffende burgerlijke autoriteiten van het Vereenigd Koninkrijk, als noodzakelijk mocht zijn met het oog op het aanhangig maken van het rechtsgeding.

Artitel 6.

Ieder vergrijp of verzuim, begaan door eenig lid van de Nederlandsche strijdkrachten aan boord van een oorlogschip, dat de Nederlandsche vlag voert, valt niet onder de werking van de artikelen 2, 3, 4 en 5 van dit Aanhangsel.

Artikel 7.

(1) Leden van de Nederlandsche strijdkrachten, zoowel officieren als onderofficieren en minderen, dienende bij de Vrijwillige Reserve der Koninklijke Britsche Luchtmacht, zullen onderworpen zijn aan het Britsche luchtmachtrecht in plaats van het Nederlandsche militaire recht, zoolang zij in die Britsche macht blijven dienen. De krijgstucht in de eenheden waarin zij dienen, zal worden beheerscht door de reglementen, toepasselijk op gelijksoortige eenheden van de Britsche Luchtmacht, behalve dat, wanneer een krijgswaard van de Britsche Luchtmacht wordt samengesteld ter berechting van een Nederlandsch officier, onderofficier of mindere in dienst bij de Vrijwillige Reserve der Koninklijke Britsche Luchtmacht, deze zal bestaan uit een gelijk aantal Britsche en Nederlandsche officieren als leden, met toevoeging van een Britsch officier als voorzitter van den krijgsraad.

(2) Personeel van de Nederlandsche Luchtstrijdkrachten, dat als officier, onderofficier of mindere dient in de Vrijwillige Reserve der Koninklijke Britsche Luchtmacht, zal onderworpen zijn aan de rechterlijke macht van den burgerlijken rechter in het Vereenigd Koninkrijk op denzelfden voet en in dezelfde mate als Britsche onderdanen, die in overeenkomstige rangen dienen bij de Britsche Luchtmacht.

Artikel 8.

Wanneer leden van de Nederlandsche strijdkrachten dienen in eenig gebied buiten het Vereenigd Koninkrijk, hetwelk onder het gezag staat van de Regeering van het Vereenigd Koninkrijk, dan zal de uitdrukking „Vereenigd Koninkrijk”, met betrekking tot die leden, dat gebied zelf beteekenen.

(behoorende bij: Overeenkomst tusschen de Nederlandsche Regeering en de Regeering van het Vereenigd Koninkrijk betreffende de organisatie en het gebruik van de Nederlandsche strijdkrachten in het Vereenigd Koninkrijk, op 5 Mei 1942 te Londen opgemaakt).

NOTES RELATING TO THE AGREEMENT.

Foreign Office, London, S.W. 1.
May 5, 1942.

Your Excellency,

Article 6 of Appendix IV to the Agreement which we have concluded to-day provides, as part of the arrangements for jurisdiction over the personnel of the Netherlands Armed Forces, that any offence or act of omission committed by any member of the Netherlands Armed Forces on board warships flying the Netherlands naval flag shall be excluded from the scope of articles 2, 3, 4 and 5 of Appendix IV, and thus from the reservations which those articles contain in respect of the competence of the civil courts of the United Kingdom.

In view of the special circumstances arising from the fact that Netherlands warships in European waters are not only based upon ports in the United Kingdom, but also depend upon them for docking and repair facilities, His Majesty's Government in the United Kingdom wish, however, to place on record their understanding that the exclusion of this class of offences and acts of omission from the scope of the Agreement does not mean that they could not be tried by a civil court of the United Kingdom under the ordinary criminal law of this country in cases where the proper Netherlands authority had seen fit voluntarily to surrender the offender. His Majesty's Government might think it proper to request such a voluntary surrender for trial by the civil courts in a special case where a member of the crew of a Netherlands warship was accused of having committed a criminal offence against a member of the civil population who happened to be on board the ship when it was in a port of this country. For example, such a case might arise where the ship goes into port or dock for repairs and persons who are not members of the crew are employed on the ship for the purpose of carrying out the repairs.

His Majesty's Government in the United Kingdom are confident that the Netherlands Government will appreciate their point of view in this matter and that they might count upon a favourable response if they ever felt bound, in the special circumstances contemplated, to invite the competent Netherlands naval authority to waive immunity and to surrender for trial by a United Kingdom civil court a member of the Netherlands Armed Forces in respect of an act committed on board a Netherlands warship in a British port.

I have the honour to be,
With the highest consideration,
Your Excellency's obedient Servant,

ANTHONY EDEN.

His Excellency
Dr. Eelco van Kleffens.

Foreign Office, London, S.W. 1,

May 5, 1942.

Your Excellency,

It follows from the terms of Appendix IV to the Agreement which we have signed to-day concerning the organisation and employment of the Netherlands Forces in the United Kingdom that personnel of the Netherlands Air Forces who are not commissioned or enlisted in the British Royal Air Force Volunteer Reserve in accordance with Article 5 of Appendix III will remain subject to Netherlands law and discipline, even when serving at stations of the British Air Force commanded by British Officers. As provided in Article 7 of Appendix IV, members of the Netherlands Air Forces who are commissioned or enlisted in the British Royal Air Force Volunteer Reserve will, so long as they continue to serve in that British Force, be subject to British Air Force law and discipline.

2. As your Excellency is aware, this arrangement, which has been agreed to by the Air Ministry in deference to the representations made to them by the Netherlands authorities, represents a departure from the normal practice whereby units of Allied Air Forces operating alongside units of the British Air Force at British Air Force stations are subject to British Air Force law and discipline in the same way as British personnel, in order to avoid the inconvenience and uncertainty which might occur if more than a single code of discipline and Air Force law were to apply to a station.

3. It has been found possible to agree to this exceptional arrangement by reason of the fact that the personnel of the Netherlands Air Forces not serving in the British Royal Air Force Volunteer Reserve is all located at not more than two stations of the Royal Air Force Coastal Command; but if in the future any considerable expansion were to occur in the Netherlands Air Forces, as a result of which their personnel not in the British Royal Air Force Volunteer Reserve became spread over a number of Royal Air Force stations, His Majesty's Government in the United Kingdom would have to invite the Netherlands Government to consider the desirability of extending British Air Force law to this personnel.

4. Meanwhile, to avoid any risk of confusion and misunderstanding at stations where units of the Netherlands Air Forces are serving, His Majesty's Government in the United Kingdom will be grateful to receive from your Excellency, on behalf of the Royal Netherlands Government, an assurance that the necessary instructions will be issued by the appropriate Netherlands authorities to all personnel of the Netherlands Air Forces concerned who are serving at British Air Force stations to comply strictly with all aerodrome rules, station orders and similar regulations for the safety and security of the stations.

5. His Majesty's Government will further be grateful to receive

confirmation that the Netherlands Government agree that officers of the British Air Force commanding stations at which the units or personnel of the Netherlands Air Forces concerned are serving shall have the power, if necessary, to order the arrest of Netherlands Air Force personnel for any breaches of discipline on the station and to retain them in custody until they can be handed over to the appropriate Netherlands authorities for disciplinary action under Netherlands law.

I have the honour to be,
With the highest consideration,
Your Excellency's obedient Servant,
ANTHONY EDEN.

His Excellency
Dr. Eelco van Kleffens.

Ministry of Foreign Affairs,
Stratton House,

London, May 5, 1942,

Your Excellency,

I have the honour to acknowledge the receipt of your note of today's date respecting the arrangements for jurisdiction over Netherlands Air Forces personnel serving at stations of the British Air Force.

2. I am authorised by the Royal Netherlands Government to give to your Excellency the assurance, requested in paragraph 4 of your note, that the necessary action will be taken by the competent Netherlands authorities to ensure strict compliance by all Netherlands Air Forces personnel serving at British Air Force stations with all aerodrome rules, station orders and similar regulations for the safety and security of the stations.

3. I am further authorised to confirm to your Excellency, as requested in paragraph 5 of your Excellency's note, that the Royal Netherlands Government agree that British Officers commanding stations at which units or personnel of the Netherlands Air Forces are serving, shall have the power, if necessary, to order the arrest of personnel of the Netherlands Air Forces for any breaches of discipline on the station and to retain them in custody until they can be handed over to the appropriate Netherlands authorities for disciplinary action under Netherlands law.

I have the honour to be,
With the highest consideration,
Your Excellency's obedient Servant,

EELCO VAN KLEFFENS.

Rt. Hon. Anthony Eden
M.C., M.P.

Bijlage no. 3.

STATUTORY RULES AND ORDERS

1940 No. 1818

ALLIED FORCES

ALLIED FORCES (APPLICATION OF 23 GEO. 5. C. 6) (NO. 1)
ORDER, 1940.

At the Court at Buckingham Palace, the 11th day of October 1940.

PRESENT,

The King's Most Excellent Majesty in Council.

Whereas by subsection (3) of section one of the Allied Forces Act, 1940, His Majesty is empowered by Order in Council to provide for the application to any naval, military or air forces of any foreign Power allied with His Majesty of subsections (2) to (5) of section one, of sections two and three, of subsections (1) and (3) of section five, and of section six of the Visiting Forces (British Commonwealth) Act 1933, as amended by or under any enactment, subject to such adaptations, modifications, and exceptions as may be provided by the Order:

Now, therefore, His Majesty, in exercise of the said powers, and of all other powers enabling Him in that behalf, is pleased, by and with the advice of His Privy Council, to order, and it is hereby ordered, as follows:

Application of 23 Geo. 5. c. 6. to forces of allied Powers.

1. Such of the provisions hereinbefore recited as are contained in the Schedule to this Order shall have effect, as therein set out with adaptations and modifications, in relation to the naval, military and air forces of the following Powers allied with His Majesty, that is to say:—

Belgium, the Czechoslovak Republic, the Netherlands, Norway, Poland.

Interpretation.

2.—(1) In this paragraph and in the Schedule to this Order, unless the context otherwise requires, the following expressions have the meanings hereby respectively assigned to them that is to say:—

“Allied force” means any body, contingent or detachment of the naval, military or air forces of an allied Power which is, with the consent of His Majesty's Government in the United Kingdom, lawfully present in the United Kingdom or on board any of His Majesty's ships or aircraft;

“Allied Power” means any of the Powers mentioned in the last foregoing paragraph;

“Court” includes a service Court of Inquiry, and any officer of an allied force who is empowered by the law of the allied Power to which the force belongs to review the proceedings of a service court of that Power, or to investigate charges, or himself to dispose of charges, and the expression “sentence” shall be construed accordingly;

“Home forces” means the naval, military and air forces of His Majesty raised in the United Kingdom; and “home force” means any body, contingent, or detachment of any of the home forces;

“Member” in relation to an allied force includes a person who, being a member of another force of the same allied Power, is attached to the allied force, but a person shall not be deemed to be a member of the forces of an allied Power, unless he serves in the armed forces of that Power in a capacity corresponding to that of an officer or other rating or rank of His Majesty’s forces; and

“Service courts” and “service authorities” mean, naval, military and air force courts and authorities.

(2) Any power conferred by the provisions hereinbefore recited, as applied by this Order, to make an Order in Council shall be construed as including a power to revoke or vary the Order.

(3) The Interpretation Act 1889, applies to the interpretation of this Order as it applies to the interpretation of an Act of Parliament.

Short title.

3. This Order may be cited as the Allied Forces (Application of 23 Geo. 5. c. 6) (No. 1) Order, 1940.

Rupert B. Howorth.

SCHEDULE.

THE PROVISION OF 23 GEO. 5. C. 6. APPLIED WITH ADAPTATIONS AND MODIFICATIONS.

Provisions with respect to discipline and internal administration of allied forces.

1.—(1)

(2) The members of any service court of an allied Power exercising jurisdiction by virtue of the Allied Forces Act, 1940, and witnesses appearing before any such court shall enjoy the like immunities and privileges as are enjoyed by a service court exercising jurisdiction by virtue of the Naval Discipline Act, the Army Act or the Air Force Act, as the case may be, and by witnesses appearing before such a court.

(3) Where any sentence has, whether within or without the Uni-

ted Kingdom, been passed upon a member of an allied force by a service court of the allied Power to which the force belongs, then for the purposes of any legal proceedings within the United Kingdom the court shall be deemed to have been properly constituted, and its proceedings shall be deemed to have been regularly conducted, and the sentence shall be deemed to be within the jurisdiction of the court and in accordance with the law of that Power, and if executed according to the tenor thereof shall be deemed to have been lawfully executed, and any member of an allied force who is detained in custody in pursuance of any such sentence, or pending the determination by such a service court as aforesaid of a charge brought against him, shall for the purposes of any such proceedings as aforesaid be deemed to be in legal custody.

For the purposes of any such proceedings as aforesaid a certificate under the hand of the officer commanding an allied force that a member of that force is being detained for either of the causes aforesaid shall be conclusive evidence of the cause of his detention, but not of his being such a member, and a certificate under the hand of such an officer that the persons specified in the certificate sat as a service court of the allied Power to which the force belongs shall be conclusive evidence of that fact.

(4) No proceedings in respect of the pay, terms of service or discharge of a member of an allied force shall be entertained by any court of the United Kingdom.

(5) For the purpose of enabling the service court and service authorities of an allied Power to exercise more effectively the powers conferred upon them by the Allied Forces Act, 1940, the Admiralty, Army Council, or Air Council, as the case may be, if so requested by the officer commanding an allied force, or by the Government of the allied Power to which the force belongs, may from time to time by general of special orders to any home force direct the members thereof to arrest members of the allied force alleged to have been guilty of offences against the law of that Power, and to hand over any person so arrested to the appropriate authorities of the allied force.

Relations of allied forces to the civil power and civilians.

2.—(1) His Majesty may by Order in Council authorise any Government department, Minister of the Crown, or other person in the United Kingdom, to perform, at the request of such authority or officer as may be specified in the Order, but subject to such limitations as may be so specified, any function in relation to an allied force and members thereof which that department, Minister, or person performs or could perform in relation to a home force of like nature to the allied force, or in relation to members of such a force and, for the purpose of the exercise of any such function, any power

exercisable by virtue of any enactment by the Minister, department or person in relation to a home force or members thereof shall be exercisable by him or them in relation to the allied force and members thereof:

Provided that nothing in this subsection shall authorise any interference with the allied force in matters relating to discipline, or to the internal administration of the force.

For the purposes of this subsection, the Admiralty, the Army Council and the Air Council shall be deemed to be Government departments.

(2) If His Majesty by Order in Council so provides, members of an allied force if sentenced by a service court of the allied Power to which the force belongs to any form of imprisonment or detention may, under the authority of a Secretary of State or the Admiralty, given at the request of the officer commanding the allied force, be temporarily detained in custody in prisons or detention barracks in the United Kingdom, or may, under the like authority, be imprisoned or detained during the whole or any part of the term of their sentences in prisons or detention barracks in the United Kingdom, and His Majesty may by the same or a subsequent Order make provision with respect to any of the following matters, that is to say, the reception of such persons from, and their return to, the service authorities concerned, their treatment while in such custody, or while so imprisoned or detained, the circumstances under which they are to be released, and the manner in which they are to be dealt with in the event of their unsoundness of mind while in such custody, or while so imprisoned or detained.

Any costs incurred in the maintenance and return of, or otherwise in connection with, any person dealt with in accordance with the provisions of this subsection shall be defrayed in such manner as may, with the consent of the Treasury, be agreed between the Secretary of State or the Admiralty and the Government of the allied Power concerned.

(3) Subject as hereinafter provided, any enactment (whether contained in the Naval Discipline Act, the Army Act, the Air Force Act or any other statute) which—

- (a) exempts, or provides for the exemption of, any vessel, vehicle, aircraft, machine of apparatus of, or employed for the purposes of, the home forces or any of them from the operation of any enactment; or
- (b) in virtue of a connection with the home forces or any of them, confers a privilege or immunity on any person; or
- (c) in virtue of such a connection, excepts any property, trade or business, in whole or in part, from the operation of any enactment, or from any tax, rate, imposition, toll or charge; or

- (d) imposes upon any person or undertaking obligations in relation to the home forces, or any of them, or any member or service court thereof; or
- (e) penalises misconduct by any person in relation to the home forces or any of them, or any member or service court thereof, shall, with any necessary modifications, apply in relation to an allied force as it would apply in relation to a home force of a like nature to the allied force:

Provided that His Majesty may by Order in Council direct that any such enactment either shall not apply, or shall apply with such exceptions and subject to such adaptations or modifications as may be specified in the Order.

(4) An Order in Council under this section may apply either generally, or in relation to allied forces of any particular allied Power, or in relation to any particular allied force, or in relation to any particular place.

Provisions with respect to deserters from certain forces.

3.—(1) This section applies to the naval, military and air forces of allied Powers, whether or not they are allied forces as defined in paragraph 2 of this Order.

(2) Subject to the provisions of this section, paragraphs (1) to (4) and paragraph (9) of section one hundred and fifty-four of the Army Act (which relates to the apprehension of deserters and absentees without leave from a home military force) shall within the United Kingdom apply in relation to a deserter, or absentee without leave, from any force to which this section applies, as they apply in relation to a deserter, or absentee without leave, from a home military force, but as if any reference in the said paragraphs to military custody included a reference to naval or air force custody:

Provided that the said paragraph (9) shall not apply by virtue of this subsection except in relation to a deserter or absentee without leave from an allied force.

(3) No person who is alleged to be a deserter from any such force as aforesaid shall be apprehended or dealt with under this section except in compliance with a specific request from the Government of the allied Power to which the force belongs, and a person so dealt with shall be handed over to the authorities of that Power at such place in the United Kingdom as may be agreed:

Provided that a person who is alleged to be a deserter or absentee without leave from an allied force may also be apprehended and dealt with under this section in compliance with a request, whether specific or general, from the officer commanding that force.

(4) For the purposes of any proceedings under this section—

- (i) a document purporting to be a certificate under the hand of the Secretary of the Admiralty, the Secretary of the Army Council or the Secretary of the Air Council, that a request has been made under subsection (3) of this section shall be admissible without proof as evidence of the making of such a request;
 - (ii) a document purporting to be a certificate under the hand of the officer commanding a unit or detachment of any force to which this section applies that a named and described person was at the date of the certificate a deserter, or absentee without leave, from that force shall be admissible without proof as evidence of the facts so certified.
-

Application of Act and of 3 & 4 Geo. 6. c. 51 to Colonies.

5.—(1) His Majesty may as regards any colony by Order in Council direct that the provisions of subsection (1) of section one of the Allied Forces Act, 1940, together with the provisions, as applied by this Order, of sections one to three of the Visiting Forces (British Commonwealth) Act, 1933, or such of those provisions as may be specified in the Order, shall, subject to such adaptations and modifications as may be so specified, apply in that colony in relation to the forces of allied Powers and in relation to deserters and absentees without leave, as they apply in the United Kingdom.

An Order in Council under this subsection may apply any such provisions either generally, or in relation to the forces of any particular allied Power, or in relation to any particular allied force.

(2)

(3) In this section the expression "colony" includes any territory which is under His Majesty's protection.

Application to mandated territories.

6. The last foregoing section shall apply in relation to any territory in respect of which a mandate on behalf of the League of Nations is being exercised by His Majesty's Government in the United Kingdom as if that territory were for the time being a colony.

Bijlage 4.

STATUTORY RULES AND ORDERS

1940 No. 1817

ALLIED FORCES

THE ALLIED FORCES (PENAL ARRANGEMENTS) (No. 1)
ORDER, 1940.

At the Court at Buckingham Palace, the 11th day of October 1940.

PRESENT,

The King's Most Excellent Majesty in Council.

His Majesty, in exercise of the powers conferred on Him by subsection (2) of section two of the Visiting Forces (British Commonwealth) Act, 1933, as applied by the Allied Forces (Application of 23 Geo. 5. c. 6) (No. 1) Order, 1940, and of all other powers enabling Him in that behalf, is pleased, by and with the advice of His Privy Council, to order, and it is hereby ordered as follows:—

Short title and interpretation.

1.—(1) This Order may be cited as the Allied Forces (Penal Arrangements) (No. 1) Order, 1940.

(2) In this Order expressions have the same meaning as in the Schedule to the Allied Forces (Application of 23 Geo. 5. c. 6) (No. 1) Order, 1940.

(3) The Interpretation Act, 1889, applies to the interpretation of this Order as it applies to the interpretation of an Act of Parliament.

Detention or imprisonment of members of allied forces in prisons in United Kingdom.

2.—(1) Any member of an allied force, if sentenced by a service court of the allied Power to which the force belongs to any form of imprisonment or detention may, under the authority of a Secretary of State or the Admiralty, given at the request of the officer commanding the allied force, be temporarily detained in custody in a prison or detention barrack in the United Kingdom, or may, under the like authority, be imprisoned or detained during the whole or any part of the term of his sentence in a prison or detention barrack in the United Kingdom.

(2) The Admiralty, the Army Council or the Air Council, as the case may be, may make arrangements with the service authorities of the allied Power to which any allied force belongs with respect to the reception from those authorities of persons who are to be detained or imprisoned as aforesaid, and their return to those authorities, and with respect to the circumstances under which any such persons are to be released.

(3) The provisions of any enactment, regulations, rules or orders relating to the treatment of persons serving sentences of imprisonment or penal servitude in prisons in the United Kingdom, and the manner in which such persons are to be dealt with in the event of their unsoundness of mind, shall apply to persons detained or imprisoned in prisons in the United Kingdom under this Order in like manner as if—

- (a) any such person who has been sentenced to detention or imprisonment for a term of less than three years were a person sentenced to imprisonment by a court of the United Kingdom;
- (b) any such person who has been sentenced to detention or imprisonment for a term of three years or more were a person sentenced to penal servitude by a court of the United Kingdom.

(4) The provisions of any enactment, regulations, rules or orders relating to the treatment of members of the home forces detained in detention barracks in the United Kingdom, and the manner in which they are to be dealt with in the event of their unsoundness of mind, shall apply in like manner to persons detained in detention barracks in the United Kingdom under this Order.

RUPERT B. HOWORTH.

Bijlage 5.

Administrative Instructions relating to arrangements for detention or imprisonment of members of Allied Naval Forces (in United Kingdom) under the Allied Forces (Penal Arrangements) No. 1 Order, 1940.

1. The Allied Naval Forces concerned are those of the Netherlands, Norway, Poland.

2. *Sentences of imprisonment for a term of three years or more.*

A Rank or Rating sentenced in the United Kingdom by a Service Court of the Allied Naval Force concerned to imprisonment for a term of three years or more will be treated for the purposes of serving his sentence as if he were a person sentenced to penal servitude by a Court of the United Kingdom, and will be committed to a civil prison (see para. 5 below).

3. *Imprisonment.*

(i) A Rank or Rating sentenced—

(a) to imprisonment for offences of the following nature:—
Being concerned in the care or distribution of any property, steals, fraudulently misapplies, or embezzles the same, or is concerned in or connives at the stealing, fraudulent misapplication, or embezzlement thereof, or wilfully damages any such property;

Steals, embezzles, or fraudulently misapplies or receives, knowing it to have been stolen or embezzled, any property belonging to a person subject to Naval law, or belonging to any Naval band, mess, institution, or to the Navy, Army and Air Force Institutes, or any public property;

Any offence of a fraudulent nature or of disgraceful conduct of a cruel, indecent or unnatural kind;

(b) to imprisonment for an offence of the nature referred to in Section 35 of the Naval Discipline Act, Falsifying official documents and making false declarations;

(c) to imprisonment for any offence punishable under English Law (offences punishable by the ordinary law of England on the analogy of Section 45 of the Naval Discipline Act).

(d) to two or more years imprisonment for any offence. will be committed to a civil prison.

Note — These offences are quoted in terms of offences under the Naval Discipline Act which are not hereby applied to the Allied Forces, but which, if resulting in a sentence of imprisonment in the case of a British Rank or Rating would entail his committal to a civil prison. They are therefore merely meant to show the types of offences, i.e., theft, fraud, embezzlement, disgraceful conduct of a cruel, indecent or unnatural kind, &c.,

&c., for which an Allied Rank or Rating is sentenced to imprisonment by an Allied Service Court should be similarly committed to a civil prison and not to a military prison.

- (ii) A Rank or Rating sentenced to imprisonment for any term less than two years for a purely Naval offence will be committed to a military prison.

4. *Detention.*

A Rank or Rating sentenced to detention for any period of from 168 hours to two years will be committed to a detention barrack (for allied military personnel) where accommodation is available. A Rank or Rating sentenced to less than 168 hours detention may be accepted only if he is within reasonable travelling distance of the special detention barrack set aside for Allied military personnel under sentence and if accommodation is available.

A Rank or Rating whose sentence of imprisonment or detention involves discharge from the Forces will not be committed as above except on condition that discharge will not be carried out until he has been repatriated to his own country.

5. *Commitment.*

- (i) The Order of commitment attached will be used in respect of—
Sentences under paragraph 2 and 3(i) — Form A.
Sentences under paragraphs 3(ii) & 4 — Form B.

The first part of the Form will be completed and signed by the Officer Commanding the Allied Ship to which the offender belongs, or the officer commanding the Allied Naval Force.

The second part of the Form will be completed and signed by such British Naval Liaison Officer as may have been specially authorised so to act. He will name the prison or detention barrack to which the Rank or Rating is to be committed and be responsible for arranging for the Committal (see also para. 9.)

- (ii) Every commitment to a civil or military prison or to a detention barrack will be accompanied by a medical certificate of the state of health of the Rank or Rating.
- (iii) When a Rank or Rating is committed to a military prison or detention barrack his conduct sheets and medical history sheet, if available, will be sent with him. On his release they will be returned to the Liaison Headquarters for custody by the Allied Naval Force. When the commitment is to a civil prison copies only of the above documents will be sent with him.
- (iv) A Rank or Rating committed to a civil prison will be sent so as to arrive at the prison before 10 p.m. on weekdays. The escort will be required to leave the uniform of the Rank or Rating with the authorities of the prison so that it may be available for issue to the man on release. Rifle and equipment will not be taken.

6. *Remission of sentence.*

In every case in which a sentence of imprisonment or detention to which a Rank or Rating is sentenced by a Service Court is mitigated or commuted, or part thereof is remitted by a competent authority of the Allied Power, such mitigation, commutation or remission will be entered on the committal warrant.

In every case in which a sentence of imprisonment or detention which a Rank or Rating is undergoing is mitigated or commuted, or the residue or any part thereof is remitted by a competent authority of the Allied Power the Naval Liaison Officer will be responsible for immediately forwarding direct to the governor of the prison or commandant of the detention barrack in which the Rank or Rating is undergoing sentence, formal notice of such mitigation, commutation or remission for promulgation to the Rank or Rating. Such notice will be affixed by the governor or commandant to the committal warrant and will not be subsequently removed.

When it is intended to remit the residue of a sentence, care will be taken that the sentence is remitted as from such a date as will admit of the actual release of the Rank or Rating from custody on the expiration of the reduced term of imprisonment or detention, as the case may be.

When a Rank or Rating under sentence earns, by good conduct, a remission under the Rules for Civil Prisons or Military Prisons and Detention Barracks, no order for release is required.

A Rank or Rating sentenced to imprisonment or detention is eligible under prison &c., rules to earn (by special industry and good conduct) remission of a portion of his imprisonment or detention not exceeding one third of the whole sentence but this scale of remission will not authorise the reduction of any periods of imprisonment undergone in civil prisons to less than thirty days and does not apply to sentences in Military Prisons and Detention Barracks of twenty-eight days or less. A Rank or Rating serving a sentence of penal servitude may in a like manner earn marks which will render him eligible for release, after the expiry of twothirds of his sentence.

7. *Release from prison or detention barrack.*

An order for the release of a Rank or Rating confined in a prison or detention barrack under sentence by a service Court will not be required unless his release is desired before the termination of the sentence. When release is required before the termination of the sentence a request for release will be made on Form C and signed by the officer commanding the ship to which the prisoner belongs or by the Officer Commanding the Allied Naval Force. The Form will be signed by the British Naval Liaison Officer authorised to sign Committal Orders, and his signature will be regarded as determining the authenticity of the Order for release.

8. *Military Prisons and Detention Barracks.*

- (i) Orders for the administration of detention barracks and military prisons are laid down in Rules for Military Detention Barracks and Military Prisons.
- (ii) A Rank or Rating committed to detention barracks will take with him all articles of personal clothing and necessaries. He will also take with him equipment and arms, but not ammunition.
- (iii) A Rank or Rating will be committed to or released from a military prison or detention barrack after the regular dinner hour and before 3.45 p.m. At Home the normal hour for release from a detention barrack will be 2 p.m.
No Rank or Rating will be admitted to a detention barrack on a Sunday, Christmas Day or Good Friday.
- (iv) Before admission to a military prison or detention barrack, a Rank or Rating will be examined by a medical officer, who will furnish a certificate as to his state of health, and report any disability likely to interfere with the execution of the punishment awarded.

9. *Escort.*

The escort of a Rank or Rating committed to a prison or a detention barrack will be provided from British Naval Personnel under arrangements to be made by Liaison Headquarters with the nearest Naval Base. Unless an English speaking member of the Allied Force concerned is available for this purpose a British Rank or Rating will also likewise be provided to receive the allied Rank or Rating on release from prison or detention barrack and conduct him back to the Allied ship which he is required to join, unless the Liaison Officer considers that an escort is not necessary.

In the case of a man released on completion of a period of imprisonment served in a civil prison a conducting Rank or Rating should as a rule be sent to receive him and conduct him to the ship which he is required to join. The Liaison Head-Quarters on receipt of notice of impending release of a man from civil prison should arrange to let the Prison Governor know beforehand whether a conducting Rank of Rating or party will be provided and, if so, the time of arrival. Where such is not provided a railway warrant should be sent to the Prison Governor for the man's journey to the ship he is required to join.

10. *Committal and Release Orders.*

Forms of Orders used in respect of committal and release of members of the Allied Naval Forces, and any railway warrants used in respect of such members or of escorts will be endorsed with the name of the Allied Power to which the Rank or Rating under sentence belongs, and be recoverable through the Admiralty or as may be notified by the Admiralty.

Bijlage no. 6.

DESERTERS AND ABSENTEES WITHOUT LEAVE FROM ALLIED NAVAL FORCES IN UNITED KINGDOM.

1. Under the provisions of Section 3 of the Schedule to the Allied Forces (Application of 23 Geo. 5. c. 6) (N° 1) Order, 1940, paragraphs (1) to (4) and paragraph 9 of Section 154 of the Army Act apply within the United Kingdom in relation to deserters or absentees without leave from the Naval Forces of any of the following Allied Powers, viz.: the Netherlands, Norway, Poland.

Note: The expression „deserter or absentee without leave” for the purposes of these instructions means a rank or rating who has served or voluntarily attested or enrolled himself in the allied Naval forces from which he is alleged to have deserted or absented himself.

2. Notification to Police.

When it is desired to notify the civil police of a deserter or absentee without leave from the Allied Naval Forces in the United Kingdom at least three copies of a Descriptive Report and Certificate in the form shown at annexure „A” hereto, will be completed and signed by the man’s Commanding Officer and submitted to the (British) Naval Liaison Officer attached to the ship or the Senior Naval Officer of the Port. The document will be countersigned and dated by the British Naval Liaison Officer or the Senior Naval Officer of the Port and one copy should be sent to the Chief of Police of the locality in which the deserted or absentee is supposed or known to be.

One signed copy should, as the occasion demands, be transmitted to the civil police of the district in which the offence has taken place.

One signed copy *must* be kept by the British Naval Liaison Officer or the Senior Naval Officer of the Port in case it should be required by a Court of Summary Jurisdiction as evidence of the facts so certified.

If, however, the whereabouts of the deserter or absentee are not known, a copy of the descriptive report and certificate will be transmitted by the British Naval Liaison Officer or Senior Naval Officer of the Port to the Editor of the Police Gazette, New Scotland Yard, London, S.W. 1., giving the fullest information possible, in order that the description may be inserted in the Police Gazette. Notification should not be sent to the Police Gazette where there is reason to believe that the absentee will return in a few days, or will be picked up by the Police. Some time should usually be allowed to elapse before notifying the name in the Police Gazette.

When a Rank or Rating who has been advertised in the Police

Gazette as a deserter or absentee without leave rejoins or ceases to be liable to apprehension, the British Naval Liaison Officer attached to the ship or Senior Naval Officer of the Port will immediately so inform the Editor of the Police Gazette, quoting the date of the Gazette and the Office No. of the entry where known.

APPREHENSION AND SURRENDER OF DESERTERS AND ABSENTEES.

3. *Civil Police Procedure.*

(a) The Police procedure in respect of deserters and absentees from the Allied Naval Forces present in the United Kingdom both as regards those who surrender and those whom it is necessary to arrest will comply with the rules laid down in Section 154 of the Army Act, except that the British Naval Liaison Officer with the Allied Naval Force concerned will arrange with the nearest Naval Base for a British escort to be provided to take over the deserter or absentee from the police direct into their custody and escort him to an Allied ship to be specified by the British Naval Liaison H.Q.

(b) The following is a guide to the action which will be taken by the civil police:—

An absentee without leave or a deserter *who surrenders* to the police need not be brought before a Court of Summary Jurisdiction provided that he appears from his own confession to the Officer in Charge of the police station to which he is taken to be in fact an absentee without leave or a deserter — see Section 154 (9) of the Army Act.

(c) In such a case a message either by telegram, telephone or by hand, whichever is the most expeditious in the circumstances, will be immediately sent as follows:—

In the case of a member of the Naval Forces of —

Netherlands, to Liaison H.Q. with Dutch Naval Forces —

Lieut. Commander A. de Booy,
Admiralty.

(Tel. WHITEHALL 9000, Ext. 624).

Norway, to Liaison H.Q. with Norwegian Naval Forces —

Rear-Admiral H. Boyes, C.M.G., C.I.E.,
Norway House,

Cockspur Street, S.W. 1.

(Tel. ABBEY 3554).

Poland, to Liaison H.Q. with Polish Naval Forces —

Pay. Commander G.W.S. Childs, R.N.,
51, New Cavendish Street, W. 1.
(Tel. WELBECK 4804).

The message will as a rule give the man's rank or rating, official number, name and ship, when known, and the place from which he absented himself or deserted, and will ask for an escort to be sent. Form I (copy attached) will at the same time be filled in by the police and later handed to the escort sent to receive the defaulter. On receipt of the message, the British Naval Liaison Officer concerned will arrange for the man to be taken into custody at the earliest opportunity by application to the nearest Naval Base to provide an escort to conduct the deserter or absentee to a ship of the Allied Naval Force concerned.

(d) An absentee without leave or a deserter who is *arrested* by the police will be taken before a Court of Summary Jurisdiction in accordance with Section 154 (1) of the Army Act. Where a man denies that he is an absentee without leave or a deserter or asks to be taken before a magistrate he will be so taken.

(e) Where it is possible for an escort to reach the court while it is sitting, a message as in paragraph (3) above will be sent at once to the appropriate British Naval Liaison H.Q.; see paragraph 3 (c) above. The message will give full particulars of the case, state whether the prisoner disputes his identity or not, and enquire whether an escort will be sent to the court to receive the defaulter. The police will acquaint the court with the facts and with the contents of the reply received. If the escort arrives before the court rises and the defaulter is duly identified, he can then be taken over by the escort without further delay and his committal to prison or other civil custody avoided. Form 2 (copy attached) as the case requires, will be given by the court to the escort or if the escort has not arrived, to the police to hand over to the escort on arrival.

(f) If, on the other hand, it is not possible for an escort to reach the court before it rises, the message mentioned in 3 (c) above will not be sent, but the fact will be reported by the police to the court in order that the man may be remanded or committed to prison or police custody to await an escort. A message will be sent afterwards to the appropriate British Naval Liaison Officer informing him of the court's order, Form 2 being given to the police to hand over to the escort on arrival as in 3 (c) above.

It is sometimes possible to deal effectively with an absentee *without arresting* him and bringing him before a Court of Summary Jurisdiction, especially if the man has merely overstayed his leave. When the absentee appears to be willing to rejoin his ship, and it appears to the officer in charge of the police station that an escort is not necessary, he may be conducted to the nearest railway station and, if he has not a railway warrant or the railway

warrant issued to him has expired, and he has no money to buy a ticket, he may be given a railway warrant on repayment. The warrant should be endorsed as recoverable from the Government of the Allied Force to which the man belongs.

4. *Escort and procedure for taking over deserters and absentees without leave.*

The following instructions should be observed in respect of an escort despatched for deserters.

(i) When a notification is received on Form 2 that a person apprehended on suspicion of being a deserter or absentee without leave has been committed to confinement to await an escort or on Form 1 that a person has surrendered to the police and subsequently confessed to being a deserter or absentee without leave, the British Naval Liaison Officer will deal with the case as follows: —

- (a) If a man is traced as being illegally absent and evidence as to identity is available, he will arrange for a British Naval escort to be despatched to take him to a ship of the Allied Naval Force concerned.
- (b) If it appears to the British Naval Liaison Officer that the person is not a deserter or absentee without leave from the Allied ship, he will so inform the Court of Summary Jurisdiction, or the governor of the prison, or the officer in charge of the police station, as the case may be. As members of the British Naval escort will not be in a position to identify the alleged Allied deserter, any question of identity will be referred by British Naval Liaison H.Q. to the Allied Naval Force to produce the best evidence available.
- (c) When the person is received into Naval custody, Part I of Form 1 or Form 2, as the case may be will be retained by the ship from which the rank or rating is a deserter or absentee, or the ship which he rejoins. Part II of Forms 1 and 2 should be sent to the British Naval Liaison H.Q. for custody pending further instructions as to the action to be taken thereon.

(ii) When a notification is received from the police that an alleged deserter is to be brought before a Court of Summary Jurisdiction for disposal, British Naval Liaison H.Q. will, if the man be traced as an absentee or deserter from the Allied Force, arrange for the despatch of an escort with a view to the alleged deserter etc. being, subject to identification, taken over at the court, instead of being committed to prison; if an escort can be sent, so as to be at the court before the case is disposed of, the police should be notified by telegraph that an escort is being sent. In such cases the rank or rating in charge of the escort will be instructed to obtain Form 2 before leaving the court.

(iii) An escort proceeding to receive over from civil custody a deserter, or absentee without leave, will be provided with an order (Form 3) for the removal of the man. The Order will be given up to the Governor, Magistrate, Police Officer or Chief Officer of the prison.

Note: All forms used for the purpose of the Allied Naval Forces should be clearly endorsed with the name of the Allied power to which the rank or rating belongs. Warrants for escorts provided by the British Naval Forces, will likewise be endorsed as recoverable from the Government of the Allied Power to which the Allied rank or rating belongs.

(Allied Naval Force
 (or
 (Free French Naval Force.

*Descriptive report and certificate in respect of a deserter or absentee
 without leave from the above force.*

Name		
Official Number, Rating		
Age		
Height.... $\frac{\text{Feet}}{\text{Inches}}$	Complexion	
	Colour of	Hair
		Eyes
Date and country of Enlistment		
Marks		
Information which might assist police in tracing deserter or absentee (e.g., address of friends or relations)		
If the rating deserted or absented himself with- out leave while on leave it is to be stated thus — "on leave to" (ad- dress on leave to be inserted)		

Certificate.

I certify that (Official Number, Rating & Name).....
 (Ship).....
 described above is at the date of this
 certificate a deserter
absentee without leave from this Ship.

Dated this day of 19....

Signature of Commanding Officer

.....

..... (Rank)

..... (Ship)

(Signature

.....)(Rank and appointment.

(Date).....

This form is to be countersigned by the (British) Flag Officer in Charge of the Area, the Naval Officer in Charge of the Port, or the Resident Naval Officer of the Port, or (in London) by the British Naval Liaison Officer attached to the Force concerned.

In the absence of the British Naval Liaison Officer the form may be signed (in London) by a Naval Officer on the Staff of the Naval Assistant (Foreign) to the Second Sea Lord or by the Duty Staff Officer on the Staff of the Director of Personal Services.

Bijlage no. 7.

KONINKLIJK BESLUIT van 7 Juni 1943 (Staatsblad n^o. D 17), houdende vaststelling in verband met de huidige buitengewone omstandigheden van nadere regelingen met betrekking tot de tenuitvoerlegging van vonnissen en sententiën opgelegd door Nederlandsche of Nederlandsch-Indische krijgsraden.

WIJ, WILHELMINA, BIJ DE GRATIE GODS, KONINGIN DER NEDERLANDEN, PRINSES VAN ORANJE-NASSAU, ENZ., ENZ., ENZ.

Op de gemeenschappelijke voordracht van Onze Ministers van Justitie, van Oorlog, van Marine, van Koloniën en van Buitenlandse Zaken dd. 17 Mei 1943, No. 1023/J 1908;

Overwegende, dat het in verband met de huidige buitengewone omstandigheden noodzakelijk is eenige aanvullende en gedeeltelijk van de thans geldende bepalingen afwijkende regelingen te treffen met betrekking tot de tenuitvoerlegging van vonnissen en sententiën, gewezen krachtens de bepalingen der Regtspleging bij de Landmagt, krachtens die der Regtspleging bij de Zeemagt of krachtens die der Regtspleging bij de Landmagt (Staatsblad van Nederlandsch-Indië 1932, No. 75),

Hebben goedgevonden en verstaan:

Artikel 1.

Voor den duur van den huidige oorlog kunnen de door Nederlandsche of Nederlandsch-Indische Krijgsraden uitgesproken vonnissen, houdende veroordeeling tot gevangenisstraf, tot militaire detentie of tot hechtenis, vervangende hechtenis daaronder begrepen, worden ten uitvoer gelegd in een strafinrichting van een met het Koninkrijk in den oorlog verbonden mogendheid, zulks met voorafgaande, vanwege de betrokken mogendheid terzake gegeven bijzondere of algemeene toestemming en met inachtneming van de voorschriften, die aldaar van toepassing zijn ten aanzien van de tenuitvoerlegging der straffen, welke hooger genoemde vrijheidsstraffen naar het oordeel van den met de tenuitvoerlegging belasten ambtenaar het meest nabijkomen.

Artikel 2.

Het in het voorafgaande artikel bepaalde sluit niet uit de mogelijkheden, ten aanzien van de tenuitvoerlegging van vrijheidsstraffen geboden door de bepalingen van Ons besluit van 7 Juli 1922 (Staatsblad No. 440).

Artikel 3.

Voor den duur van den huidige oorlog zal de tenuitvoerlegging van vonnissen of sententiën, gewezen krachtens de bepalingen der Regtspleging bij de Zeemagt, zulks in afwijking van het bepaalde bij artikel 205 van voornoemde Regtspleging, in verband met het door den veroordeelde overwogen van het indienen van een verzoek om gratie of als gevolg van de inlevering van een zoodanig verzoek niet worden opgeschort.

Artikel 4.

Het voorgaande artikel is niet van toepassing in geval van veroordeeling tot de doodstraf, dan wel indien de met de tenuitvoerlegging belaste ambtenaar opschorting in verband met bijzondere omstandigheden gewenscht oordeelt.

Artikel 5.

Dit besluit is mede verbindend voor Nederlandsch-Indië en treedt in werking met ingang van den dag, volgende op dien zijner afkondiging, met dien verstande, dat, voor zooveel betreft de toepasselijkheid in het Vereenigd Koninkrijk van Groot-Britannië en Noord-Ierland, het bepaalde in artikel 1 geacht worde in werking te zijn getreden tegelijk met de Britsche "Allied Forces (Penal Arrangements) (No. 1) Order, 1940 (Statutory Rules and Orders, 1940, No. 1817)".

Onze Ministers van Justitie, van Oorlog, van Marine, van Koloniën en van Buitenlandsche Zaken zijn, ieder voor zooveel hem betreft, belast met de uitvoering van dit besluit, dat in het Staatsblad zal worden geplaatst.

Ottawa, den 7den Juni 1943.

WILHELMINA.

De Minister van Justitie,
VAN ANGEREN.

De Minister van Oorlog,
VAN LIDT DE JEUDE.

De Minister van Marine,
J. TH. FURSTNER.

De Minister van Koloniën,
H. J. VAN MOOK.

De Minister van Buitenlandsche Zaken,
E. N. VAN KLEFFENS.

Uitgegeven den tweentwintigsten Juni 1943.

De Minister van Justitie,
VAN ANGEREN.

Bijlage no. 8.

KONINKLIJK BESLUIT van 7 September 1943 (Staatsblad n^o. D 33), houdende tijdelijke voorziening ten aanzien van de behandeling van verzoeken om gratie van straffen, opgelegd bij uitspraak van den militairen rechter.

WIJ, WILHELMINA, BIJ DE GRATIE GODS, KONINGIN DER NEDERLANDEN, PRINSES VAN ORANJE-NASSAU, ENZ., ENZ., ENZ.

Op de gemeenschappelijke voordracht van Onze Ministers van Justitie, van Oorlog en van Marine, dd. 16 Augustus 1943, No. 1751/J 109;

Gezien artikel 70 der Grondwet alsmede de bepalingen van het Gratiebesluit;

Gelet op de artikelen 206 der Regstpleging bij de Landmagt en 205 der Regstpleging bij de Zeemagt;

Overwegende, dat het in verband met de tegenwoordige buitengewone omstandigheden noodzakelijk is een tijdelijke, van de bepalingen van het Gratiebesluit afwijkende regeling te treffen ten aanzien van de behandeling van verzoeken om gratie van straffen, opgelegd bij uitspraak van den militairen rechter;

Den Buitengewonen Raad van Advies gehoord;

Hebben goedgevonden en verstaan:

Artikel 1.

Zoolang het Ons in verband met de tegenwoordige buitengewone omstandigheden niet mogelijk is omtrent verzoeken om gratie van straffen, opgelegd bij uitspraak van den militairen rechter, het advies in te winnen van den daartoe bij het Gratiebesluit aangewezen rechter, geschiedt de behandeling dier verzoeken met inachtneming van de navolgende bepalingen.

Artikel 2.

Alvorens op de in artikel 1 bedoelde verzoeken wordt beschikt, wordt, met uitsluiting van het bepaalde bij artikel 3 van het Gratiebesluit, omtrent die verzoeken steeds het advies ingewonnen van den rechter, die de straf heeft opgelegd, en, indien het verzoek strekt tot het bekomen van gratie van de doodstraf, tevens het advies van de Nederlandsche Rechtbank te Londen, die dit in een algemeene vergadering vaststelt.

Artikel 3.

De Secretaris van den Krijgsraad stelt een overeenkomstig de wettelijke voorschriften bij hem ingeleverd verzoek om gratie onverwijld in handen van den Raad, die vervolgens handelt, als ware het verzoek overeenkomstig het bepaalde bij artikel 6 van het Gratiebesluit aan den Raad toegezonden door tusschenkomst van Onzen Minister van Justitie.

Artikel 4.

Omtrent verzoeken om gratie van andere straffen dan de doodstraf wordt, indien zulks door Ons wordt verlangd of door Onzen Minister van Justitie wenschelijk wordt geacht, behalve het advies van den rechter, die de straf heeft opgelegd, tevens het advies ingewonnen van de Nederlandsche Rechtbank te Londen, op de gewone wijze samengesteld, welk advies door Onzen genoemden Minister aan Ons wordt overgelegd.

Artikel 5.

Voor zooveel bij dit besluit niet anders is voorgeschreven, zijn te dezen de bepalingen van het Gratiebesluit, alsmede alle overige ter zake van het recht van gratie geldende regelen, van overeenkomstige toepassing.

Artikel 6.

Dit besluit treedt in werking met ingang van den tweeden dag, volgende op dien zijner afkondiging.

Onze Ministers van Justitie, van Oorlog en van Marine zijn, ieder

voor zooveel hem betreft, belast met de uitvoering van dit besluit, dat in het Staatsblad zal worden geplaatst.

Londen, den 7den September 1943.

WILHELMINA.

De Minister van Justitie,
VAN ANGEREN.

De Minister van Oorlog,
VAN LIDT DE JEUDE.

De Minister van Marine,
J. TH. FURSTNER.

Uitgegeven den *twintigsten* September 1943.

De Minister van Justitie,
VAN ANGEREN.

Bijlage no. 9.

KONINKLIJK BESLUIT van 10 Januari 1944 (Staatsblad n^o. E 5), houdende tijdelijke regeling in verband met de tegenwoordige buitengewone omstandigheden, ten aanzien van de te volgen procedure, zolang het Hoog Militair Gerechtshof buiten staat is, kennis te nemen van de gevallen, bedoeld in de artt. 199, 202 en 203 van de Regtspleging bij de Zeemagt.

WIJ, WILHELMINA, BIJ DE GRATIE GODS, KONINGIN DER NEDERLANDEN, PRINSES VAN ORANJE-NASSAU, ENZ., ENZ., ENZ.

Op de gemeenschappelijke voordracht van Onze Ministers van Justitie en van Marine dd. 29 December 1943, No. 2889/J 246;

Gelet op de artikelen 197 t/m 203 der Regtspleging bij de Zeemagt;

Overwegende, dat het in verband met de tegenwoordige buitengewone omstandigheden noodzakelijk is een tijdelijke, van de Regtspleging bij de Zeemagt afwijkende, regeling te treffen ten aanzien van de te volgen procedure, zolang het Hoog Militair Gerechtshof buiten staat is kennis te nemen van de gevallen, bedoeld in de artikelen 199, 202 en 203;

Hebben goedgevonden en verstaan;

Artikel 1.

Zoolang in verband met de tegenwoordige buitengewone omstandigheden het Hoog Militair Gerechtshof buiten staat is kennis te nemen van een zaak als bedoeld in de artikelen 199, 202 en 203 van de Regtspieg bij de Zeemagt, zal de volgende procedure worden gevolgd.

Artikel 2.

1. Indien in de gevallen als bedoeld in de artikelen 198 en 201 der Regtspieg bij de Zeemagt het fiat-executie niet wordt verleend, zal de commandeerende officier de bedenkingen tegen het vonnis aan den krijgsraad meedeelen, teneinde die in nadere overweging te nemen en, zich daarmee kunnende vereenigen, in het vonnis dienoverkomstig wijziging aan te brengen. Bijaldien de krijgsraad vermeenen mocht bij het vonnis, zooals het werd gewezen, te moeten volharden, zal hij hiervan kennis geven aan den commandeerenden officier en daarbij tevens voegen een overeenkomstig het Gratiebesluit opgemaakt advies. De commandeerende officier zal gehouden zijn de executie van het vonnis te schorsen en het vonnis met de processtukken en vorenvermeld advies onverwijld aan Ons te doen toekomen.

2. In het in artikel 203 der Regtspieg bij de Zeemagt bedoelde geval zal de commandeerende officier de doodstraf niet doen executeren, maar de veroordeelde in verzekerde bewaring houden en onverwijld het vonnis met de processtukken aan Ons doen toekomen, onder medezending van een door den krijgsraad overeenkomstig het Gratiebesluit opgemaakt advies.

Artikel 3.

Ingeval door Ons wordt beslist, dat het fiat-executie behoort te worden verleend, zal het vonnis wederom in handen worden gesteld van den commandeerenden officier met last om het van zijn fiat-executie te voorzien. In dit geval zal door Ons, met inachtneming van het bepaalde in artikel 2 van Ons besluit van 7 September 1943 (*Staatsblad* No. D 33) worden beschikt of al dan niet gratie zal worden verleend en zal de beslissing gelijk met de bovenomschreven last ter kennis van den commandeerenden officier worden gebracht.

Artikel 4.

Indien daarentegen bij Ons bedenkingen tegen het vonnis mochten bestaan, zal de zaak ter kennisneming worden gezonden aan een door Ons of vanwege Ons door den Minister van Marine aan te wijzen zee-krijgsraad, die over de zaak zal erkennen en rechtspreken zooals deze raad zal bevinden te behooren. Onverminderd het bepaalde in artikel 5 zal het vonnis, nadat door den bevoegden commandeerenden officier het fiat-executie is verleend, worden geëxe-

cuteerd. Door dien commandeerenden officier wordt aan Ons rapport uitgebracht omtrent de afdoening der zaak.

Artikel 5.

1. Met uitbreiding in zooverre van het bepaalde in artikel 4 van Ons besluit van 7 Juni 1943 (*Staatsblad* No. D 17) zal, indien een vonnis strekt tot oplegging van de doodstraf en daarop, zonder Onze tusschenkomst als voorzien in artikel 3, het fiat-executie is verleend, ook in het geval dat door den veroordeelde niet een daartoe strekkend verzoek is ingediend, niet tot executie worden overgegaan dan nadat Wij in de gelegenheid zijn gesteld om gratie te verlenen. De secretaris van den krijgsraad zal daartoe, zoodra het fiat-executie is verleend en tevens de termijn bedoeld in artikel 205, 2e lid, van de Regtspleging bij de Zeemagt is verlopen, onverwijld het vonnis met de processtukken aan Ons doen toekomen, vergezeld van een door den krijgsraad overeenkomstig het Gratiebesluit opgemaakt advies.

2. Het bepaalde in het voorgaande lid blijft buiten toepassing, indien verbinding met Ons volstrekt uitgesloten is en de dadelijke uitvoering door den commandeerenden officier niettemin gebiedend noodzakelijk wordt geacht. Van deze beslissing geeft hij zoo spoedig mogelijk aan Ons kennis.

Artikel 6.

Dit besluit treedt in werking met ingang van den dag, volgende op dien zijner afkondiging.

Onze Ministers van Justitie en van Marine zijn, ieder voor zooveel hem betreft, belast met de uitvoering van dit besluit, dat in het *Staatsblad* zal worden geplaatst.

Londen, den 10den Januari 1944.

WILHELMINA.

De Minister van Justitie,

VAN ANGEREN.

De Minister van Marine,

J. TH. FURSTNER.

Uitgegeven den zesentwintigsten Januari 1944.

De Minister van Justitie,

VAN ANGEREN.

Bijlage no. 10.

KONINKLIJK BESLUIT van 22 October 1942 (Staatsblad n^o. C 65), houdende nadere voorziening met betrekking tot de tenuitvoerlegging van krijgstuchtelijke straffen en uitbreiding van de tuchtrechtelijke bevoegdheden bij de oorlogvoering ter zee van de commandeerende officieren van een vloot, een eskader of minder smaldeel en van schepen, welke tijdelijk van de vlag van den commandeerenden officier van de vloot, het eskader of het minder smaldeel zijn verwijderd.

WIJ, WILHELMINA, BIJ DE GRATIE GODS, KONINGIN DER NEDERLANDEN, PRINSES VAN ORANJE-NASSAU, ENZ., ENZ., ENZ.

Op de voordracht van Onze Ministers van Justitie, van Marine, van Oorlog en van Buitenlandsche Zaken dd. 5 October 1942, No. 2790/J.1908;

Overwegende, dat de eischen van de huidige oorlogvoering en de dislocatie van de vloot ten gevolge van de samenwerking met de met het Koninkrijk in den oorlog verbonden mogendheden bij de oorlogvoering ter zee nadere voorziening met betrekking tot de tenuitvoerlegging van krijgstuchtelijke straffen en uitbreiding van de tuchtrechtelijke bevoegdheden van de commandeerende officieren van een vloot, een eskader of minder smaldeel en van schepen, welke tijdelijk van de vlag van den commandeerenden officier van de vloot, het eskader of het minder smaldeel zijn verwijderd, gebiedend noodzakelijk maken;

Hebben goedgevonden en verstaan:

Artikel 1.

Indien, gedurende den huidige oorlog, naar het oordeel van den betrokken commandeerenden officier van een vloot, een eskader of minder smaldeel de kennismening door den militairen rechter van een door een tot de zeemacht behoorend militair begaan strafbaar feit niet binnen één maand tijds mogelijk zal zijn en de belangen van de krijgstucht een onmiddellijke bestraffing van den verdachte vorderen, kan de voornoemde commandeerende officier bepalen, dat de zaak buiten strafrechtelijke behandeling zal worden afgedaan en de verdachte krijgstuchtelijk zal worden gestraft, tenzij naar het oordeel van dien commandeerenden officier een zwaardere hoofdstraf dan gevangenisstraf van ten hoogste twee maanden dient te worden opgelegd of wegens de ingewikkeldheid der zaak behandeling door den militairen rechter noodzakelijk is.

Artikel 2.

Op een schip, hetwelk tijdelijk van de vlag van den commandeerenden officier van de vloot, het eskader of minder smaldeel is verwijderd, wordt de in artikel 1 genoemde bevoegdheid uitgeoefend door den commandant van dat schip. Maakt de commandant van deze bevoegdheid gebruik, dan geeft hij van zijn beslissing en bevinding onverwijld kennis aan den commandeerenden officier van de vloot, het eskader of minder smaldeel, die onverminderd zijn bevoegdheid krachtens de Wet op de Krijgstucht handelt als in het tweede lid van artikel 8 van de Regstpleging bij de Zeemagt aangegeven.

Artikel 3.

Het in de artikelen 1 en 2 bepaalde is niet van toepassing ten aanzien van misdrijven, waarop naar de bepalingen van het Wetboek van Strafrecht gevangenisstraf is gesteld van meer dan zes jaren.

Artikel 4.

Wanneer een beslissing, als bedoeld in de artikelen 1 en 2, is genomen, worden de in de Wet op de Krijgstucht vermelde maxima der krijgstuchtelijke straffen in dier voege verhoogd, dat kan worden opgelegd:

- licht arrest van ten hoogste drie en zestig dagen;
- verzwaard arrest van ten hoogste twee en veertig dagen;
- streng arrest van ten hoogste twee en veertig dagen.

Artikel 5.

Voor den duur van den huidigen oorlog kunnen aan tot de Koninklijke Marine behorende militairen opgelegde krijgstuchtelijke arreststraffen, zoodat de straf van plaatsing in een tuchtclassse, worden tenuitvoergelegd in een militaire strafinrichting of aan boord van een oorlogschip van een met het Koninkrijk in den oorlog verbonden mogendheid, met inachtneming van de voorschriften, die aldaar van toepassing zijn ten aanzien der straffen, welke hooger genoemden krijgstuchtelijken straffen het meest nabij komen.

Artikel 6.

Dit besluit treedt in werking met ingang van den dag, volgende op dien zijner afkondiging.

Onze Ministers van Justitie, van Marine, van Oorlog en van Buitenlandsche Zaken zijn, ieder voor zooveel hem betreft, belast met de uitvoering van dit besluit, dat in het *Staatsblad* zal worden geplaatst.

Londen, den 22sten October 1942.

WILHELMINA.

De Minister van Justitie,

VAN ANGEREN.

De Minister van Marine,

J. TH. FURSTNER.

De Minister van Oorlog,

O. C. A. VAN LIDTH DE JEUDE.

De Minister van Buitenlandsche Zaken,

E. N. VAN KLEFFENS.

Uitgegeven den *acht en twintigsten* October 1942.

De Minister van Justitie,

VAN ANGEREN.

Hervorming van de rechtspleging in militaire strafzaken.

door

Mr J. C. VAN PANTHALEON BARON VAN ECK.

De Rechtspleging bij de Landmacht, waarin de procedure in militaire strafzaken „geregeld” heet te zijn, is zeer oud. Zij zal op 20 Juli a.s. den eerbiedwaardigen ouderdom van 132 jaar bereikt hebben. Sedert 1814 is er in ons land wel iets veranderd, ook op militair gebied. In de Rechtspleging bij de Landmacht is naar verhouding heel weinig veranderd. De grondgedachten en de hoofdbeginselen zijn gebleven. Wel zijn er wijzigingen aangebracht, doch een algeheele en grondige herziening heeft nooit plaats gehad. Hieruit kan men maar één conclusie trekken:

óf de R.L. van 1814 was zóó voortreffelijk van grondgedachte, opzet en uitwerking, en met zoodanige breedheid en vooruitziendheid van blik opgesteld, dat zij paste op alle denkbare en zelfs ondenkbare situaties, waarin ons land en leger zouden kunnen komen;

óf de R.L. is een fossiel uit een voorbijgegaan tijdperk, waarmede eigenlijk niet behoorlijk valt te werken, doch welke vervanging door een moderne, soepele regeling niet heeft plaats gehad, hoofdzakelijk door het volslagen gebrek aan belangstelling in de jaren van vóór 1940 van het Nederlandsche volk voor alles, wat zijn leger betrof.

Ik geloof niet, dat er één militair in Nederland is, die ambts halve bij de militaire rechtspraak betrokken is geweest of nog is en de eerstgenoemde onderstelling zou willen bevestigen. In ieder geval hoop ik in het hieronder volgende opstel aan de hand van door mij sedert Maart 1945 als lid van een Officier-Commissaris bij den Krijgsraad te Velde voor de Koninklijke Landmacht (achtereenvolgens in Nederland, op Malakka en thans in Ned. Indië) opgedane practische ervaringen te hebben aangetoond, waarom de R.L. in de huidige redactie niet meer hanteerbaar is en redelijke (zij het globale) voorstellen tot verbetering te hebben gedaan. De aard van het onderwerp brengt mede, dat het geen aaneengeschalk verhaal kan zijn, doch een verzameling zelfstandige beschouwingen over afzonderlijke punten van de militaire strafrechtspleging. Bovendien is het allerminst mijn bedoeling hierbij een *volledig* overzicht te geven van datgene, dat wijziging, aanvulling of weglating behoeft. Ik maak mij sterk, dat er door anderen nog vele wenschen worden gekoesterd, die ik nauwelijks of niet heb behandeld en ik hoop slechts, dat zij daarmee zoo spoedig mogelijk voor den dag zullen komen. Tenslotte houde men rekening met de omstandigheid, dat ik door mijn werkzaamheden in vorenvermelde functies geen gelegenheid of tijd heb kunnen vinden tot raadpleging van rechtspraak of literatuur (behalve het werk van Dr. A. Spruyt: „Militaire Procedures”).

Het nieuwe Nederlandsche leger is in opbouw en het geniet thans ongetwijfeld veel grootere belangstelling van ons volk dan vóór 1940. Men pleegt daarbij vaak het oog meer speciaal te richten op de organisatie, de oefening en de uitrusting. Deze kan men immers *zien* en *waarnemen*. Men vergeet echter, dat het prachtigst georganiseerde, geoefende en uitgeruste leger zonder discipline zeer weinig reële waarde heeft. Een goede krijgstucht is van primair belang en bij de handhaving daarvan spreekt de militaire rechtspraak een hartig woordje mee, mits . . . zij aan den verdachte een behoorlijke rechtszekerheid waarborgt en zij in staat is grondig, soepel en vooral *vlot* te werken. Ik kan niet genoeg den nadruk leggen op het eminente belang voor de krijgstucht van een *spoedige* en *vlotte* berechting van militaire strafzaken. Dit geldt niet alleen te velde (hoewel het hier natuurlijk het klemmendst is) maar ook in vredes-tijd. Een korte gevangenisstraf b.v. van één maand, opgelegd voor een horlogediefstal onder soldaten, waarbij het vonnis slechts twee dagen na het plegen van het feit kon worden gevelde, zooals op Penang bij voormelden Krijgsraad eenmaal is voorgekomen, maakt meer indruk dan een straf van vier of zes maanden, opgelegd lang na het plegen van het feit, wanneer de herinnering eraan bij den troep reeds lang weer vervaagd of soms geheel verdwenen is. Wil men zich thans aan den tekst der geldende wet houden, dan kan ik zonder eenige overdrijving zeggen (ik heb dit zelf thans ontelbare malen ondervonden), dat rechtspraak volkomen onmogelijk wordt, laat staan vlot kan worden gewerkt. De redenen zullen hieronder nader blijken.

Afgezien nog van de eischen van rechtszekerheid en van vlotheid en soepelheid der procedure, zou men reeds om de onsystematische „systematiek” en de ouderwetsche taal en stijl de moeite mogen nemen een nieuwe Rechtspleging bij de Landmacht in elkaar te zetten. De onderwerpen worden schots en scheef door elkaar behandeld; waar men een bepaald onderwerp verwacht, vindt men het juist niet; waar men een ander allerminst verwacht, duikt het ineens op. Er wordt druk gedaan aan „recolleeren”, „absenteeren”, „admitteeren”, „ordonneeren”, „recuseeren”, enz. enz.

Ongetwijfeld zal de invoering eener nieuwe R.L. offers vergen. Zoo zullen de gearresteerden, als zij geen kachel in hun cel hebben, voortaan toch hun zakken met heet zand (art. 340 R.L.) moeten missen. Ook zullen zij afstand moeten doen van hun „behoorlijke „warme spijs en goed bier” en hun „een boterham”, die zij „des „morgens en des avonds” ontvangen (art. 338 R.L.). Een voortvluchtige militair zal niet langer het risico loopen, dat „bij trompslag „of trompettengeschal” wordt bekend gemaakt, dat de Auditeur-Militair aan den Krijgsraad verlof heeft gevraagd hem te doen „apprehendeeren” (art. 185 R.L.), en de ongelukkige secretaris zal niet meer verplicht zijn te zorgen, dat er uren worden verspild aan

het volschrijven van dikke notulenboeken met onbelangrijke verhalen, waar geen mensch later meer iets aan heeft (art. 133 R.L.).

Dit zijn niet de eenige offers, die gebracht zullen moeten worden. Integendeel!

Wat de systematiek betreft, meen ik, dat nauwe aansluiting bij het Wetboek van Strafvordering de overzichtelijkheid en dus de hanteerbaarheid der stof ten zeerste zou bevorderen. Neemt men dit wetboek als leidraad, dan kom ik tot de volgende globale in-deeling:

- 1e *Hoofdstuk*: Algemeene Bepalingen;
- 2e *Hoofdstuk*: Opsporing van strafbare feiten, gepleegd door personen, aan de militaire rechtsmacht onderworpen;
- 3e *Hoofdstuk*: Het voorloopig arrest;
- 4e *Hoofdstuk*: De rechten en plichten van den verdachte;
- 5e *Hoofdstuk*: Het gerechtelijk vooronderzoek (een heel goede Nederlandsche uitdrukking voor het vreemde woord „informatiën”);
- 6e *Hoofdstuk*: Beslissingen omtrent verdere vervolging;
- 7e *Hoofdstuk*: Het aanhangig maken der zaak ter terechtzitting;
- 8e *Hoofdstuk*: Behandeling der zaak ter terechtzitting;
- 9e *Hoofdstuk*: Bewijs;
- 10e *Hoofdstuk*: Beraadslaging en uitspraak;
- 11e *Hoofdstuk*: Tenuitvoerlegging;
- 12e *Hoofdstuk*: Rechtsmiddelen;
- 13e *Hoofdstuk*: Bijzondere Rechtsplegingen;
- 14e *Hoofdstuk*: Rechtsmacht en samenstelling van Krijgsraden en van het H.M.G.

De bepalingen in de huidige R.L. omtrent rechten en plichten van commandeerende officieren hooren, voorzoover zij betrekking hebben op inarreststellingen, thuis in het Hoofdstuk over het voorloopig arrest; voor het overige in de Wet op de Krijgstucht.

In het Hoofdstuk „Algemeene Bepalingen” dient de relatieve bevoegdheid van de verschillende Krijgsraden te worden geregeld (vgl. hierbij de desbetreffende regeling in het Organisatiebesluit Rechtspleging te Velde 1944). Ook de positie van den Auditeur-Militair als zelfstandig leider van het opsporingsonderzoek (waarbij hij zelf volledige opsporingsbevoegdheid dient te bezitten) dient daarin nauwkeurig te worden bepaald, speciaal met het oog op zijn positie als militair. Ik heb nimmer goed begrepen, waarom een niet-militaire Auditeur-Militair (hier verder aangeduid met A.-M.) door de wet (art. 126, 1e lid R.L.) wordt verondersteld beter voor zijn taak geschikt te zijn dan een A.-M., die als officier stellig beter dan een burger op de hoogte is van het milieu van den beklagde en de opvattingen en stemmingen, die in den troep heerschen. Integendeel, ik ben overtuigd, dat het een rechtvaardige rechts-

bedeeling slechts ten goede kan komen, indien het verbod van art. 126, 1e lid, R.L. in zijn tegendeel wordt omgezet: een verplichting, dat de A.-M. ook werkelijk, zooals zijn naam zegt, „militair” is. Voorzoover mij bekend, is de A.-M. bij de Krijgsraden in de geallieerde landen eveneens militair.

Van groot belang is hierbij, dat duidelijk worde uitgemaakt, wie de rechtstreeksche chef van den A.-M. als zoodanig is, of, en in hoeverre, de A.-M. verplicht is gevolg te geven aan opdrachten van dien chef, ambtshandelingen betreffende, en dat dergelijke opdrachten ook door niemand anders dan dien chef kunnen worden gegeven. Het zou immers leiden tot oneindige verwarring en tot een onduidbare inmenging in de rechtspleging in strafzaken, indien iedere officier van hooger rang dan de A.-M. gerechtigd zou zijn die opdrachten te geven.

In het Hoofdstuk „Algemeene Bepalingen, rechten en plichten „der commandeerende officieren” van de huidige R.L. is in artikel 14 het stelsel der verwijzingen vastgelegd. Dit stelsel doet zijn invloed op den geheelen verderen loop der procedure gelden en derhalve zijn wijzigingen in dit stelsel voor de geheele procedure van belang. Daar dit stelsel bovendien in mijn systeem de belangrijkste verandering ondergaat, lijkt het mij juist om hieraan allereerst eenige aandacht te wijden.

Spruyt wijdt in zijn vorenvermeld werk uitvoerige beschouwingen aan de vele problemen, welke samenhangen met de verwijzing. Een beschouwing evenwel over de vraag, of het stelsel der verwijzing zelve gehandhaafd behoort te worden, heb ik in dat boek geheel gemist. Blijkbaar neemt hij als vanzelfsprekend aan, dat die vraag bevestigend moet worden beantwoord. Ik acht dit allerm minst vanzelfsprekend, integendeel! Het stelsel der verwijzing is, om het kort samen te vatten, in den huidige tijd m.i. principieel onjuist en bovendien formalistisch en tijdroovend. Voor krijgswaarden te velde is het zelfs in het geheel niet te hanteeren. Het is principieel onjuist. Ik betwist in het bijzonder, dat de garnizoenscommandant (hier verder aan te duiden met G.-C.), of de commandeerend generaal (verder aangeduid met C.G.), of zijn plaatsvervanger, in staat zouden zijn te beoordeelen, of de generale of speciale preventie de behandeling van een zaak door den krijgswaard eischt. Deze beoordeeling hoort niet tot het eigenlijke werk van die officieren, zij zijn er niet voor benoemd, zij zijn er niet voor opgeleid en zij hebben heusch wel ander werk te doen. In de praktijk gaan de verwijzingsofficieren dan ook in de groote meerderheid der gevallen af op het advies van den A.-M. Deze laatste heeft stellig wél de noodige opleiding genoten, heeft wél de noodige ervaring, juist door zijn positie, terwijl het juist zijn werk is, te beoordeelen wat de generale en speciale preventie in ieder afzonderlijk geval vereischen. Om deze redenen is de A.-M., en niemand anders, de aangewezen man ter beoordeeling van de al of niet ge-

wenschtheid eener vervolging en wanneer hij zelf officier is, is hij m.i. ook wel degelijk in staat het zuiver *militaire* belang daarvan te waardeeren.

De vraag tenslotte, welke indruk een vervolging op den troep zelf, in het bijzonder het onderdeel, waartoe de verdachte zelf behoort, moet maken, kan stellig evenmin worden beslist door den verwijzingsofficier; de eenige bevoegde autoriteit, die dit wél kan, is degene, die dagelijksch contact heeft met de soldaten, m.a.w. de compagnies-commandant. Met het oog hierop, acht ik het noodzakelijk, dat het oordeel van dien commandant over de stemming en geest in den troep vóór het sluiten van het onderzoek ter terechtzitting, kenbaar wordt. Zelf heb ik als officier-commissaris de vaste gewoonte aangenomen, den C.C. in de informatiën als getuige onder eede te hooren. Dit heeft het voordeel, dat ook eenigszins dieper kan worden ingegaan op die stemming en op den mogelijken achtergrond van het geval, terwijl vaak ook kostbare gegevens over den persoon en het vroegere gedrag van den verdachte worden verkregen.

Het stelsel der verwijzing leidt voorts in de praktijk tot ongewenschte gevolgen. Volgens de geldende wet ligt de beslissing over de al of niet verwijzing van een zaak alléén bij den verwijzingsofficier. De A.-M. geeft daarover slechts *advies*.

Zooals gezegd, in de groote meerderheid der gevallen zal die beslissing uitvallen overeenkomstig dit advies. Toch blijft de mogelijkheid bestaan van meeningsverschil tussehen verwijzingsofficier en A.-M., waarbij hetzij de A.-M. de behandeling van een zaak door den krijgsraad noodzakelijk acht, doch de verwijzingsofficier de verwijzing weigert, hetzij deze laatste een zaak wenscht te verwijzen, waarvan de A.-M. van oordeel is, dat dit onnoodig of zelfs ongewenscht is.

Dit laatste geval kan bepaald schadelijk zijn voor het gezag van de militaire justitie en van den verwijzingsofficier, doordat ter terechtzitting een straf wordt geëischt of bij vonnis wordt opgelegd, die op buitenstaanders, die den achtergrond van het speciale geval niet kennen, een verkeerden indruk maakt.

Het omgekeerde geval (niet-verwijzing ondanks advies van den A.-M. tot wél-verwijzing) heeft zich bij genoemden krijgsraad tot nu toe nog niet werkelijk voorgedaan, doch in de praktijk is mij gebleken, dat de mogelijkheid, dat het zich eens zal voordoen, allerminst is uitgesloten. Wanneer men dan echter de omslachtige en tijdroovende regeling van art. 15 R.L. moet toepassen, dan beteekent dit een tijdverlies van maanden, hetgeen vooral voor krijgsraden te velde uit den boeze is. Ik merk hierbij terloops nog even op, dat op het oogenblik van het verzenden van dit artikel zelfs nog geen Nederlandsch H.M.G. kan werken om over die toepassing te beslissen.

Een ander zeer ongewenscht gevolg van het stelsel der ver-

wijzing is het volgende. Meermalen is het in de praktijk voorgekomen, dat tijdens de informatiën de zaak een zoodanig ander aanzien kreeg, dat de vraag gewettigd was, of een vervolging nog wel op zijn plaats was. Ook is het reeds voorgekomen, dat door de informatiën bleek, dat in de verwijzingsbeschikking een verkeerd strafbaar feit was ten laste gelegd. Op het oogenblik kan het Koninklijk Besluit van 27 Juli 1944, Stbl. E. 53, nog een uitweg geven door de intrekking der verwijzingsbeschikking mogelijk te maken, doch dit geldt alleen voor het geval van oorlog. Indien dit besluit niet langer van kracht is, *moet* zoo'n zaak toch doorgaan op de oorspronkelijke tenlastelegging. Men krijgt dan óf een vrijspraak, omdat het oorspronkelijke tenlastegelegde feit niet bewezen is, wat wel uitermate schadelijk is voor het gezag der militaire justitie en de krijgstucht en op den verdachte een meer dan dwazen indruk moet maken, óf een behandeling ter terechtzitting, die voorkomen had kunnen worden en eindigt met een uitermate lichte straf, die zeker niet preventief werkt.

Ik kom hierop straks nog even terug. Beide situaties heb ik reeds meer dan eens meegemaakt in de praktijk en ik twijfel niet, of zij zullen zich vóór 1940 ook meermalen hebben voorgedaan. Men krijgt voorts ook nog de vraag, of nà de vrijspraak nog een nieuwe verwijzing behoort te worden uitgelokt voor het „goede” feit, met alle netelige kwesties van het ne bis in idem en het noodige tijdverlies, daaraan verbonden, terwijl zoo'n nieuwe vervolging voor het aanzien der militaire rechtspraak al evenmin bevorderlijk is.

Samenvattende kom ik tot de conclusie, dat het stelsel der verwijzing behoort te verdwijnen (liefst zoo spoedig mogelijk!) en plaats te maken voor het systeem, dat reeds jaren lang bij de gewone burgerlijke rechtbanken gold:

De vervolgende instantie (i.e. de A.-M.) ontvangt alle stukken in een zaak en beoordeelt zelfstandig, *nadat alle* onderzoeken zijn afgelopen, of de zaak op de terechtzitting zal worden gebracht en op welke tenlastelegging. Zooals ik hierboven heb uiteengezet, waarborgt dit een volkomen deskundige behandeling, het voorkomt zeer veel tijdverlies en noodeloze rompslomp, het voorkomt meeningsverschillen tusschen A.-M. en andere instanties, zooals de verwijzingsofficier, met alle onverkwikkelijke gevolgen van dien, het voorkomt vrijspraken wegens (achterafgebleken) verkeerde ten lasteleggingen en het voorkomt behandelingen ter terechtzitting, die voorkomen hadden moeten worden.

Wat dit laatste nog in het bijzonder betreft, wordt het mogelijk om aan verdachten, tegen wien onvoldoende bewijs aanwezig is, de toch steeds pijnlijke ervaring van een openbare behandeling ter terechtzitting te besparen. Bovendien wordt het dan mogelijk om voor een militair, die door de informatiën weliswaar niet volkomen gedisciplineerd wordt, maar in wiens zaak toch zulke verlichtende omstandigheden zijn gebleken, dat de te verwachten veroordeeling

waarschijnlijk zeer licht zal zijn, over zijn zaak „de spons te halen”. Daardoor kan hem een blijvende aantekening op zijn strafregister met alle gevolgen van dien bespaard blijven. En dit kan vooral voor gevallen, waarin uit onnadenkendheid of domheid is gehandeld, bevredigend werken. De generale preventie en de krijgstucht zijn in dergelijke gevallen met een veroordeeling allerminst gediend, integendeel! Het gevaar bestaat, dat men dan onjuiste conclusies gaat trekken uit de lichte straf, waarbij men het feit op zichzelf ziet en geen rekening houdt of niet bekend is met de naderhand gebleken verzachtende omstandigheden.

Als sluitstukken op het door mij gewenschte systeem dienen nog te worden opgenomen een regeling in den trant van het bezwaarschrift tegen de dagvaarding uit het Wetboek van Strafvordering (waarover iets nader in het Hoofdstuk over de beslissingen omtrent verdere vervolging) en een regeling van de mogelijkheid van een beklag wegens het niet vervolgen van strafbare feiten door den benadeelde, welke ware uit te breiden in dien zin, dat ook bepaalde militaire autoriteiten het recht krijgen tot dit beklag, doch alleen op zuiver *militaire* gronden.

In het Hoofdstuk over de opsporing van strafbare feiten behoort de noodige aandacht te worden besteed aan de militaire politie, voorzoover deze, buiten haar andere taken, daarmede te maken krijgt. Een afdoende regeling van haar organisatie, positie en bevoegdheden is van groot belang voor, en hangt nauw samen met, een nieuwe regeling der militaire rechtspleging. Bij sommige onderdeelen op Malakka en in Ned.-Indië werden en worden nog steeds leden der M.P. betrokken uit de bataljons zelve. Tot voor eenigen tijd was de toestand zelfs zoo, dat zij door de bataljonscommandanten bij de M.P. werden gedetacheerd. Een volkomen onjuiste toestand! Immers hierbij gaat de onafhankelijkheid, die zij voor hun opsporingsonderzoeken en voor de handhaving van orde en tucht noodig hebben, geheel verloren. Deze menschen voelden zich niet onder alle omstandigheden in de eerste plaats lid der M.P., doch een deel van hun bataljon; droegen en dragen ook nog steeds het onderscheidingsteeken van hun bataljon op de mouw en werden door de soldaten ook nog steeds als een deel van hun bataljon beschouwd en behandeld. Is het dan een wonder, dat hun gezag onder de troepen veel te wenschen overliet? Bij dezen toestand had de commandant der M.P. ter plaatse ook niets over zijn eigen menschen te zeggen. Achtte hij een lid der M.P. onbekwaam, dan kon hij hem niet zelf ontslaan, daar de bataljons-commandant deze menschen bij hem detacheerde; deed een van zijn ondergeschikten iets als lid der M.P., wat dien commandant niet beviel, ook al was dit nog zoo gemotiveerd, dan kon deze hem ieder oogenblik uit de M.P. terugnemen en weer bij den troep plaatsen. Weliswaar is deze toestand belangrijk verbeterd door de instelling van de z.g. regi-

ments-politie, die onder den garnizoens-commandant, regiments- of brigade-commandant resorteert, waardoor het willekeurige plaatsen bij of terugtrekken uit de M.P. nu niet meer kan voorkomen, doch zij is nog verre van ideaal, doordat ook nu nog vele van haar leden worden betrokken uit de bataljons, met de gevolgen, hierboven vermeld. Door de heerschende moeilijkheden op het gebied van organisatie, personeelsvoorziening en transport is dit alles wellicht niet anders mogelijk. Het is mij ook niet bekend, of de toestand op dit punt bij *alle* onderdeelen op Malakka en in Ned.-Indië zoo is of geweest is. Ik wil alleen opmerken, dat die toestand overal kan voorkomen en hier en daar ook nog steeds voorkomt en dat het dringend noodig is, dat hierin voorzien wordt. Tot dat doel lijkt mij de oprichting van één volkomen zelfstandig korps Militaire Politie (of Politietroepen, zoo men wil), met een eigen commandant en eigen bevoegdheden en positie, noodzakelijk. De leden worden dan niet langer uit de afzonderlijke onderdeelen gekozen (zonder bijzondere opleiding), doch uit de zich bij den commandant aanbiedende candidaten. Deze ontvangen een behoorlijke theoretische en praktische opleiding en worden door hun commandant geplaatst daar, waar *deze* dit noodig acht. Plaatst hij ze bij legeronderdeelen, dan gaat hieraan uiteraard overleg met den commandant van dit onderdeel vooraf. Zij behoort de uitsluitende M.P. te zijn met uitsluiting van iedere privé-M.P., die eenige troepen-commandant mocht willen instellen. Zij behooren slechts verplicht te zijn de bevelen van hun *eigen* officieren op te volgen en, voorzoover opsporingsonderzoeken betreffende, bovendien van den A.-M., en van niemand anders. Indien zij bij legeronderdeelen geplaatst zijn, staan zij, voorzoover het geen opsporingswerk betreft, onder persoonlijk bevel van den commandant van het bataljon, regiment of de brigade. Indien de organisatie in dezen trant wordt opgezet, zullen de leden der M.P. stellig wél voldoende gezag en onafhankelijkheid bezitten om orde en tucht te helpen handhaven en opsporingsonderzoeken te houden, zoowel tegenover de soldaten, als tegenover militairen van hooger rang dan zij zelf, ook officieren. Daarnaast behooren zij *allen* van rechtswege opsporingsambtenaar te zijn, zoodat zij ambts-eedige processen-verbaal en rapporten kunnen opmaken. Daartegen kan te minder bezwaar bestaan, indien zij een behoorlijke opleiding hebben gehad. Thans komt het nog herhaaldelijk voor, dat de leden der M.P., die het opsporings-onderzoek hebben verricht en daarvan een rapport hebben opgemaakt, in de informatiën als getuige onder eede moeten worden gehoord (terwijl zij practisch toch steeds hetzelfde als in hun rapport komen verklaren), alleen om hun bevindingen tot wettig bewijsmiddel te maken. Bovendien moeten dan alle door hen gehouden verhooren door den Officier-Commissaris om dezelfde reden opnieuw gehouden worden, terwijl ook daarbij door de getuigen en verdachten in de groote meerderheid der gevallen dezelfde verklaringen worden afgelegd.

Dit is dus allemaal zuiver noodeloos tijdverlies. Een werkelijk

goed ambtseedig proces-verbaal kan een geheel vooronderzoek door den officier-commissaris overbodig maken en kan van eminent belang zijn voor het bewijs en den opbouw van het vonnis van den krijgsraad. Eindelijk dient te worden vastgelegd, dat de leden der M.P. de bevoegdheid hebben tot arrestatie, fouilleering, huiszoeking en inbeslagneming, dienen deze bevoegdheden afdoende geregeld te worden en tevens uitgemaakt te worden of en onder welke voorwaarden deze bevoegdheden ook zullen kunnen worden uitgeoefend tegenover officieren (al of niet hoofd-officieren) en burgers, dit laatste in verband met de mogelijkheid, dat burgers door den militairen rechter worden berecht (zie artt. 77 en 78 van de Invoeeringswet Militair Straf- en Tucht recht en het Besluit Plundering in oorlogstijd). Ik vermeld hier nog terloops, dat zich op Malakka de vraag heeft voorgedaan, of de Nederlandsche M.P. ook bevoegdheden heeft tegenover de burger-inwoners van dat gebied. Deze vraag is door de Britsche autoriteiten (m.i. zeer terecht!) ontkennend beantwoord. Deze vraag kan ook niet door den Nederlandschen wetgever op eigen houtje worden beslist, doch slechts bij overeenkomst met de betrokken vreemde autoriteit. Wel acht ik het zeer gewenscht, dat bij de wet eenige regels worden gesteld t.a.v. de vraag of, in hoeverre en onder welke voorwaarden vreemde M.P. bevoegdheden heeft ten opzichte van *Nederlandsche* militairen en burgers binnen het Nederlandsche rijksg gebied.

In het verband van dit hoofdstuk past ook een bespreking van het z.g. huishoudelijk onderzoek van art. 7 R.L., of liever van de vervanging daarvan. Ik zou n.l. het geheele huishoudelijke onderzoek willen afschaffen, zeker voor krijgsraden te velde, doch eigenlijk ook voor vredeskrijgsraden. Wat is het doel van het huishoudelijk onderzoek (hier verder aan te duiden met h.o.)?

1. Den commandeerend officier voldoende feitelijke gegevens te verschaffen om hem in staat te stellen, voorloopig te beoordeelen of een zaak volgens de wet krijgstu chtelijk mag worden afgedaan, en, zoo ja, of het gegeven geval, gezien de omstandigheden, zich daartoe leent;
2. dien officier voldoende feitelijke gegevens te verschaffen voor een eventueele verwijzing naar den krijgsraad. Vervalt de verwijzing, dan vervalt daarmee automatisch reeds dit doel van het h.o.

Het spreekt vanzelf, dat het h.o. niet zoo uitgebreid behoeft te zijn als een opsporingsonderzoek. Toch komt, ook als men dit voorbehoud ten volle recht laat wedervaren, in verreweg de meeste gevallen, naar ik zelf telkens heb geconstateerd, zeker te velde, van voldoening aan deze doelstellingen, vooral aan de *2e*, *niets* terecht. Dit is geen verwijt aan de officieren, die het h.o. hebben gehouden doch een verwijt aan den *wetgever*, die aan hen eischen stelt, waaraan zij niet *kunnen* voldoen. Het houden van een verhoor, als hier

bedoeld, vergt nu eenmaal een zekere weteskennis, juridischen aanleg en eenige routine en deze kan men onmogelijk van iederen officier eischen. Kan men toevallig de hand leggen op een officier, die wél aan deze eischen voldoet, des te beter, doch bij de bataljons, die ik op Malakka en in Ned.-Indië gezien heb, was dit een zeer groote uitzondering. Het resultaat van zoo'n verhoor is dan ook meestal een verslag, waarin de noodige elementen, om het aan voormelde doelstellingen te doen beantwoorden, ontbreken.

Het zou m.i. alleen maar voordeelen opleveren, indien bepaald werd, dat *iedere* zaak voortaan uitsluitend door de M.P. wordt onderzocht. Ik noem hier de m.i. belangrijkste:

1. de M.P. heeft, ook thans reeds, meer weteskennis en routine tot het houden van verhooren en dit zal, als haar organisatie gaat in de richting, als ik hierboven wenschte, zeker in nog veel sterker mate het geval worden. Bovendien zal zij, indien haar leden niet langer uit de bataljons zullen worden betrokken en zij als zelfstandig korps met eigen positie en bevoegdheden zal word georganiseerd, objectiever en zelfstandiger tegenover het gepleegde feit staan. In alle opzichten staat haar rapport dus steeds verre boven ieder rapport van h.o.;
2. door de betere kwaliteit van het rapport der M.P. kan men er zeker van zijn, dat, als een zaak krijgstuuchtelijk wordt afgedaan, dit is geschied op grond van behoorlijke feitelijke inlichtingen. Op het oogenblik heb ik niet de overtuiging, dat er onder de krijgstuuchtelijk afgedane zaken geen zijn, waarvan bij behoorlijke feitelijke inlichtingen behandeling door den krijgsgraad noodzakelijk zou zijn gebleken;
3. door het laten vervallen van het h.o. wordt voorkomen, dat telkens officieren aan den dienst moeten worden onttrokken. Wanneer men weet, hoeveel tijd vaak nog in een verhoor over een eenvoudige zaak gaat zitten, kan men nagaan, hoeveel tijd er voor niet-geroutineerde officieren noodig is bij iets grootere zaken. En vooral bij troepen te velde, zooals die in Ned.-Indië, zal dit stellig onoverkomelijke bezwaren gaan opleveren. Het resultaat wordt dan onvermijdelijk óf dat het onderzoek zoo beknopt is, dat niemand er wat aan heeft en het dus evengoed niet gehouden had kunnen worden, óf dat het inderdaad heelemaal achterwege blijft, óf dat het pas veel later wordt gehouden, wat zeer bedenkelijk kan worden voor de generale preventie, de krijgstuuch en het moreel in den troep;
4. door het laten vervallen van het h.o. wordt weer tijd bespaard;
5. de wetenschap, dat *iedere* zaak door de M.P., dus een buiten de afzonderlijke onderdeelen staand lichaam, zal worden behandeld, zal stellig voor sommige zwakke broeders (natuurlijk niet alle!) een preventieve werking kunnen hebben. Immers, de praktijk, zooals ik deze heb meegemaakt, heeft uitgewezen, dat verschillende militairen, als zij iets gedaan hebben, dat niet in den haak is, hopen en verwachten, dat de kwestie door hun officieren

„gesust” of „stilgehouden” zal worden. Vooral zal dit zich voordoen in onderdeelen, waar de krijgstucht te wenschen overlaat. Weten zij echter, dat de zaak *nooit* stilgehouden zal worden, doch bij een onafhankelijk lichaam als de M.P. komt, dan zullen zij zich stellig nog wel eens bedenken, alvorens van den rechten weg af te dwalen.

Het is waarschijnlijk, dat door het vervallen van het huishoudelijk onderzoek, als hier voorgestaan wordt, de taak der M.P. verzwaaard wordt, zoodat misschien het argument van de tijdsbesparing gedeeltelijk weer opgeheven wordt. Doch ook dan acht ik de andere hierboven genoemde voordeelen zóó overwegend, dat ik dit bezwaar op den koop toe neem. Het kan bovendien nog verminderd worden, indien de M.P. haar eerste onderzoek beknopt houdt.

De gang van zaken, zooals ik mij die blijkens het vorenstaande voorstel, is dus van het allereerste begin af:

- a. het feit wordt gepleegd en ontdekt;
- b. de M.P. maakt beknopt rapport op en zendt dit naar den commandant van verdachte (compagnies- of bataljons-commandant);
- c. die commandant beoordeelt voorloopig en op eigen verantwoordelijkheid, of de zaak krachtens de wet krijgstuchtelijk kan worden afgedaan en of de omstandigheden aanleiding geven tot zoodanige afdoening;
- d. de commandant stuurt de stukken rechtstreeks door aan den A.-M. Hij voegt erbij een mededeeling over zijn al of niet krijgstuchtelijke afdoening met een beknopte motiveering;
- e. de A.-M. bestudeert de stukken, laat desnoods een nader onderzoek instellen en eventueel informaties houden en beslist daarna, of de krijgstuchtelijke afdoening terecht is geschied. Is dit wèl het geval, dan gebeurt verder niets. Is dit niet het geval en meent hij, dat de zaak alsnog door den krijgsraad moet worden behandeld, dan kan hij daartoe zelfstandig de noodige stappen doen.

Op deze wijze kan afdoende contrôle worden uitgeoefend op krijgstuchtelijke afdoeningen, behoudt de A.-M. zijn overheerschende positie als hoofd van het opsporingsonderzoek, behoudt de commandant van verdachte de zelfstandigheid, die hem als commandant van een legeronderdeel ongetwijfeld toekomt en komen zoowel de generale als speciale preventie en de eischen der krijgstucht m.i. toch voldoende tot hun recht. Bovendien kan, indien de A.-M. behandeling door den krijgsraad noodig acht of nadere inlichtingen wenscht, voortgebouwd worden op het eerste (ambtseedige) rapport der M.P., zoodat wellicht slechts een kort aanvullend onderzoek noodig is en informatiën misschien overbodig zijn.

De regeling van het voorloopig arrest heeft eveneens grondige

herziening noodig. De beslissing, of een verdachte, die door zijn commandeerend officier krachtens art. 7 R.L. aanvankelijk in arrest is gesteld of gehouden, in arrest zal blijven, of dat een op vrije voeten zijnde verdachte in arrest zal worden gesteld, behoort m.i. stellig niet bij den G.-C., C.G. of zijn plaatsvervanger te berusten, om dezelfde reden als het onjuist is, dezen te laten beslissen over het al of niet behandelen van een zaak door den krijgsraad. Deze beslissing behoort bij niemand anders dan den A.-M. als leider van het opsporingsonderzoek te blijven. Voor wat betreft het in arrest *stellen* van op vrije voeten zijnde verdachten: deze maatregel behoort niet voor onbepaalde tijd bij den A.-M. te berusten, doch over te gaan op den officier-commissaris (hier verder aan te duiden met: O.-C.), zoodra deze de stukken heeft ontvangen. Immers, het is mogelijk, dat deze in het resultaat der informatiën nog redenen vindt, den verdachte alsnog vast te zetten of alsnog op vrije voeten te laten.

Hebben geen informatiën plaats, dan kan de bevoegdheid van den A.-M. tot inarreststelling blijven bestaan tot b.v. het begin van de behandeling der zaak ter terechtzitting. De A.-M. en de O.-C. moeten wel zeer gegronde redenen hebben, om een verdachte, die door zijn commandeerend officier niet in arrest is gesteld of gehouden, alsnog te doen vastzetten. De A.-M. kan dit slechts doen op gronden van algemeen-preventieven aard, de O.-C. bovendien op grond van hetgeen bij de informatiën nader is gebleken. Beide beweegredenen kunnen slechts door deze autoriteiten worden beoordeeld en zeker niet door den G.-C., den C.G., of zijn plaatsvervanger.

- Ten aanzien van het al of niet in arrest *blijven* van verdachten, die door den O.-C., in arrest zijn gesteld, behoort m.i. de bestaande toestand, dat de beslissing daarover uitsluitend bij den krijgsraad berust, te worden gehandhaafd, met deze aanvulling, dat zij door dezen kan worden genomen hetzij ambtshalve, hetzij op voorstel van den O.-C., hetzij op vordering van den A.-M., hetzij op verzoek van den verdachte of zijn raadsman. Bovendien moet de verdachte ook het recht hebben zijn invrijheidstelling te verzoeken, als hij krachtens besluit van den A.-M. in arrest is en geen informatiën worden gehouden. Als speciale waarborg voor den verdachte tegen te lange onzekerheid over zijn lot en zijn te lange gevangenhouding zou nog kunnen worden opgenomen een regeling, waarbij wordt bepaald, dat de A.-M. binnen een bepaalde tijd na het moment, waarop de verdachte zijn krijgstuuchtelijke straf had moeten hebben uitgezeten, of na de verzending van de stukken aan den A.-M., beslist moet hebben over de al of niet vervolging der zaak voor den krijgsraad en de inarreststelling of -houding van den verdachte.

In het 5e Hoofdstuk (de verdachte en zijn raadsman) moet een moderne regeling worden opgenomen van het mondeling en schriftelijk contact van den in arrest zijnden verdachte en zijn raadsman en

over de kennisneming van de processtukken en de bijwoning van de getuigenverhooren bij den O.-C. door den verdachte of zijn raadsman. Ook dient uitdrukkelijk bepaald te worden, dat vóór de informatiën een raadsman kan worden gekozen of toegevoegd. Persoonlijk ben ik van meening, dat dit ook reeds krachtens de geldende wet kan, dat althans art. 116 R.L. daartegen geen beletsel vormt. Er is mij echter gebleken, dat daarover geen eenstemmigheid bestaat. Het kan m.i. evenwel in het belang van het onderzoek zijn en is zeker in het belang van den verdachte, dat de mogelijkheid bestaat, dat bij de verhooren door den O.-C. een raadsman aanwezig is. Vooral in grootere en ingewikkelder zaken kan dit stellig nut hebben.

De regeling van het gerechtelijk vooronderzoek kan in het algemeen aansluiten bij die in het Wetboek van Strafvordering. Zooals zij volgens de huidige R.L. luidt, is zij stroef, onpractisch en omslachtig. Men moet den O.-C. bij zijn ambtshandelingen de grootst mogelijke vrijheid laten en hem niet dwingend voorschrijven, wat hij precies in het eene, wat in het andere geval moet doen. Hoe grootere vrijheid de O.-C. bij de vervulling van zijn taak geniet, des te meer waarborg voor de grondigheid van het onderzoek levert dit op. Is men bang, dat als O.-C. optreedt een troepen-officier, die minder terzake kundig en minder geroutineerd is, dan stelle men een afzonderlijke administratieve handleiding op (zooals het Departement van Oorlog te Batavia heeft gedaan voor de O.-C.-en van het K.N.I.L.), om aan te geven, wat hij telkens doen en laten moet.

Men wachte er zich echter wél voor, dit als bindend voorschrift in de wet op te nemen. Een geroutineerde O.-C. heeft zoo'n handleiding heusch niet noodig.

Voorts acht ik den toestand, dat *iedere* officier tot O.-C. kan worden benoemd, zeer verkeerd. In dit opzicht geldt hetzelfde als hierboven opgemerkt over de aan de officieren van het huishoudelijk onderzoek te stellen eischen. Dat een O.-C. als troepen-officier op de hoogte is van het milieu van den verdachte en de stemming in den troep is belangrijk. Veel belangrijker is het echter, dat het vooronderzoek niet alleen uit militair, maar ook uit juridisch oogpunt aan redelijke eischen voldoet. De verdachte heeft recht daarop. Is het niet zeer veelbetekenend, dat het bij de groote rechtbanken in den lande vaste gewoonte is, dat de rechter-commissaris steeds eerst twee jaren praktijk heeft opgedaan als lid van de strafkamer? Welk nut heeft de troepen-ervaring van een O.-C., als zijn onderzoek zóó onvoldoende is geweest, dat het op de terechtzitting geheel of gedeeltelijk overgedaan moet worden, met alle tijdverlies, daaraan verbonden? Van het vooronderzoek kan voor den verdachte zéér veel afhangen, zoowel in zijn nadeel als in zijn voordeel. In het vooronderzoek kan ook veel onherstelbaar worden bedorven. Indien men zich dit alles realiseert, kan men niet langer geneigd zijn, aan de troepen-ervaring van den O.-C. primaire beteekenis toe te kennen, doch stelt men daarnaast nog andere eischen, de opleiding betreffende, en min-

stens even dringend. Troepen-ervaring is trouwens niet het belangrijkste voor den O.-C., die meer objectief heeft te *registreeren*, maar wél voor het militaire lid van den krijgsraad, dat een zaak mede moet *beoordeelen*.

Over de informatiën nog de volgende speciale opmerkingen:

- a. Het is mij niet duidelijk, waarom *steeds* bij *ieder* verhoor door den O.-C. per se een *officier* als secretaris zou moeten optreden. Bij zoo'n verhoor heeft deze immers niets anders te doen dan op te schrijven, wat hem door den O.-C. wordt gedictieerd en dit kan de eerste de beste soldaat, die behoorlijk met een schrijfmachine kan omgaan, evengoed. Ik zou gaarne zien bepaald, dat bij verhooren in zaken tegen militairen, *die geen officier zijn*, ook als secretaris kunnen optreden militairen beneden den rang van officier, doch van niet lageren rang dan de verdachte. In verreweg de meeste gevallen is dit een soldaat. Er kan dus b.v. een officier als secretaris optreden in zaken tegen officieren, adjudant-onderofficieren, vaandrags, kornets en sergeant-majours (hetgeen uit een oogpunt van militaire verhoudingen ook juister is) en een sergeant in de overige zaken, die toch verre in de meerderheid zijn. In deze zaken kan dan de officier-secretaris voor ander werk vrijgemaakt worden en eventueel zelf als O.-C. optreden. Daarmede wordt dan weer een belangrijke versnelling in de behandeling van de aanhangige zaken bereikt. Slechts in moeilijke zaken tegen soldaten kan het gewenscht zijn een officier-secretaris te laten optreden, met wien de O.-C. de zaak kan bespreken. Eerstgenoemde is hiermede ook gebaat, daar dit een goede opleiding is om te zijner tijd eventueel zelf als officier-commissaris op te treden.
- b. Het is m.i. noodzakelijk de algemeene mogelijkheid te openen, dat informatiën achterwege worden gelaten en de zaak rechtstreeks bij den krijgsraad aanhangig wordt gemaakt. In verschillende zaken hebben de informatiën thans geen ander resultaat dan een letterlijke herhaling van de bij de politie afgelegde verklaringen, m.a.w. tijdverlies. Wel dient daartegenover de krijgsraad de bevoegdheid te hebben een zaak naar den O.-C. te verwijzen, om alsnog informatiën te laten nemen. Dit behoeft ook niet op de zitting zelve te gebeuren. M.i. is er niets tegen (en het zal integendeel veel tijd en moeite besparen), dat de krijgsraad dit reeds vóór de zitting (ambtshalve, of op verzoek van den verdachte) gelast.
- c. Het ouderwetsche systeem van vraagpunten, waarop de geheele regeling van de informatiën in de R.L. gebaseerd was, behoort *totaal* te verdwijnen. Het was mogelijk dit te volgen in een tijd, toen er niet meer dan twee verhooren per week werden gehouden, waarbij men alle tijd had de vraagpunten juridisch onberispelijk te formuleeren en keurig netjes in het formulier te typen. Thans, nu er in Nederland een stroom zaken binnenkomt

(volgens mededeeling van den A.-M. te Eindhoven zijn er van 1 Januari tot 15 Februari 1946 ruim 400 nieuwe zaken in zijn auditie binnengekomen, waaronder verschillende, waarin meer dan één verhoor moet plaats hebben), is het uit den boeze. Het wordt dan ook in feite reeds lang niet meer toegepast. Het is trouwens niet mogelijk van te voren alle vragen te voorzien, die zich tijdens een verhoor kunnen opdoen en een eenigszins leesbare verklaring te formuleeren, als men het systeem der vraagpunten toepast. Zou hier misschien weer de angst voor den ondeskundigen O.-C. om den hoek komen kijken, dien men op deze wijze wil vertellen, wat hij eigenlijk vragen moet? Ik heb hierover hierboven reeds het noodige gezegd.

- d. Er behoort uitdrukkelijk bepaald te worden, dat zoowel de door den *verdachte* als door de *getuigen* afgelegde verklaringen aan den O.-C. onder *alle* omstandigheden wettig bewijsmiddel zijn. Art. 161 R.L. kent m.i. slechts aan de aan den O.-C. door den *verdachte* afgelegde verklaringen het karakter van wettig bewijsmiddel toe. Opneming van een bepaling, als hier bedoeld, zou de bewijsvoering in vele vonnissen van den krijgswaard, waarin thans reeds als bewijsmiddel gebruik gemaakt wordt van die verklaringen, juridisch op een steviger grondslag plaatsen.
- e. Het verouderde recollement van de verklaring van den beklagde moet worden afgeschaft. Voorlezing van de verklaring aan den verdachte onmiddellijk na het afleggen en in geschrifte opnemen is m.i. voldoende waarborg. In de gewone burgerlijke strafrechtspleging gebeurt het niet anders en deze is toch heusch niet bekrompen in haar waarborgen voor den verdachte! Het is trouwens vaak in de praktijk onmogelijk uit te voeren en het wordt ook (met behulp van art. 249, laatste zinsnede, R.L.) bij den krijgswaard te velde K.L. steevast achterwege gelaten, zonder dat iemand zich tekortgedaan voelt.
- f. De handtasting van artt. 54, 55 en 56 R.L. kan m.i. gerust vervallen. Zij wordt voorzoover mij bekend reeds lang niet meer toegepast. Ik heb zelf ook nooit neiging of behoefte gevoeld een verdachte „op handtasting” te laten beloven, wederom te verschijnen en ik zie er ook geen enkel nut in.
- g. De regeling van de oproeping van de beklagden en getuigen is ontzettend ingewikkeld en omslachtig en bovendien onduidelijk. Voor een deel is dit hieruit te verklaren, dat de wetgever er geen rekening mede heeft gehouden, dat ook burgers als getuigen en als beklagden kunnen verschijnen. Belangrijke en afdoende vereenvoudiging is m.i. mogelijk door de oproeping van militaire verdachten en getuigen *steeds* over hun rechtstreekschen commandant te laten loopen en niemand anders, dus niet langer over den garnizoenscommandant. Voldoen zij daaraan niet, dan plegen zij eenvoudig ongehoorzaamheid aan een militair bevel en kunnen zij reeds op grond daarvan in arrest worden gesteld. Men voorkomt dan de kwesties, die rijzen, als er ergens geen garnizoens-

- commandant bestaat. Gaat het om *burger*-getuigen of -verdachten, dan behoort de O.-C. zelfstandig de bevoegdheid te hebben hen te doen oproepen door politie of maréchaussée en, als zij zonder geldige reden niet verschijnen, direct een bevel tot medebrenging tegen hen uit te vaardigen.
- h. De bepalingen van artt. 76, 92 en 93 R.L. zijn veel te streng geformuleerd en niet te hanteeren. Meermalen komt het bij het in geschrifte opnemen eener verklaring of bij de voorlezing daarvan voor, dat veranderingen moeten plaats hebben. Bij letterlijke toepassing dezer bepalingen wordt de verklaring totaal onleesbaar en maakt zij bovendien den indruk, alsof de verdachte heeft staan „draaien”, een indruk, welke stellig in verreweg de meeste gevallen volkomen ten onrechte zou zijn.
 - i. Ik heb nooit goed begrepen, waarom de na-eed betere waarborgen biedt dan de voor-eed, die in alle burgerlijke zaken wordt gebezigd. Integendeel lijkt de voor-eed psychologisch juist, daar men daarbij inderdaad weet, dat men „onder eede staat”. Dit besef is bij den na-eed niet zoo sterk.
 - j. De regeling der confrontatie in de artt. 98 t/m 112 R.L. is noodeloos gedetailleerd, veel te streng en bovendien psychologisch onjuist. Wie eenmaal als O.-C. de „breede woordenwisseling”, die art. 103 R.L. wil, heeft medegemaakt, zegt uit den grond van zijn hart: „dát nooit meer!”

In het Hoofdstuk omtrent beslissingen over verdere vervolging dient de mogelijkheid geregeld te worden, dat de krijgsraad zelf, hetzij ambtshalve, hetzij op voorstel van den O.-C., hetzij op verzoek van den verdachte of zijn raadsman, bepaalt, dat een behandeling ter terechtzitting niet zal plaats hebben, hetzij onvoorwaardelijk, hetzij onder bepaalde voorwaarden (iets dergelijks dus als het bezwaarschrift tegen de dagvaarding uit het Wetboek van Strafvordering).

In het Hoofdstuk over het aanhangig maken der zaak ter terechtzitting kan art. 114 R.L. in hoofdzaak worden overgenomen, behoudens, dat de termijn van het eerste lid te streng is. Voldoende is m.i., te bepalen, dat de zaak binnen een zekeren tijd door den krijgsraad op een openbare terechtzitting in behandeling moet zijn genomen. Voorts leidt de zinsnede „de omstandigheden” enz. van het 2e lid tot enorme omslachtigheid en uitgebreidheid der telastelegging en daardoor tot haar onleesbaarheid. Zijn het bezwarende omstandigheden, dan moet de A.-M. als vervolgende instantie zelf kunnen beoordeelen, of hij ze zal ten laste leggen; zijn het verlichtende omstandigheden, dan kan de verdachte er een beroep op doen en in ieder geval zal de krijgsraad er rekening mede houden als zij uit eenig wettig bewijsmiddel (ambtseedig proces-verbaal of proces-verbaal van den O.-C.) blijken.

In het Hoofdstuk omtrent de behandeling van de zaak ter terecht-

zitting behoort een beknopte regeling te worden opgenomen van het proces-verbaal der zitting. De dagelijksche notulen (art. 133 R.L.) behooren, als noodelooze rompslomp te vervallen. Zij worden thans reeds lang niet meer bijgehouden. Voorts moet in datzelfde hoofdstuk geregeld worden, op welke wijze en onder welke voorwaarden de inarreststelling ter terechtzitting of de inarresthouding van den verdachte kan worden bevolen door den krijgsraad. De verplichte voorlezing en het verplichte recollement op de verklaring van den verdachte aan den O.-C. en van andere stukken behooren, indien informatiën zijn gehouden, te vervallen. Voorlezing of mededeeling van stukken, die na de sluiting van de informatiën in het dossier zijn gelegd of van alle stukken, indien geen informatiën zijn gehouden en deze dus niet door den O.-C. zijn voorgehouden, heeft zeker zin; voorlezing of mededeeling van den korten inhoud van stukken, die reeds voorgehouden zijn, is onnoodig en leidt alleen maar tot tijdverlies. Verder is het gewenscht een zoo soepel mogelijke regeling te treffen voor het oproepen van getuigen à décharge. Art. 163, 2e lid, R.L. is in dit opzicht weer te stroef. Juist bij militairen is het nu eenmaal practisch niet mogelijk om steeds ten minste 2 maal 24 uur tevoren schriftelijk opgave te doen. Voldoende zij, dat de verdachte vóór het begin van het onderzoek ter terechtzitting opgave doet (schriftelijk of mondeling) en de betreffende getuigen ter zitting aanwezig zijn. Tenslotte is de dwingende regeling van het houden door den A.-M. van zijn requisitoir en het antwoord van den verdachte daarop ontstellend formeel en tijdrovend. De gang van zaken bij een gewone burgerlijke rechtbank kan hier stellig als regel worden overgenomen. Dus direct na het einde van de verhooren het requisitoir van den A.-M., dadelijk daarop de verdediging van den verdachte en het pleidooi van den raadsman en onmiddellijk daarop sluiting van het onderzoek en bepaling van het tijdstip der uitspraak. Slechts de *mogelijkheid* tot het wisselen van schriftelijke conclusies behoeft te worden opengelaten, in het belang van de juridisch niet-geschoolde leden van den krijgsraad.

In het Hoofdstuk: Beraadslaging en uitspraak dient een moderne regeling van den inhoud van het vonnis te worden opgenomen. In het bijzonder lijkt het mij *noodzakelijk*, dat ook in de militaire rechtspraak onderscheid wordt gemaakt tusschen *vrijspraak* (wegens het niet-bewezen zijn van het ten laste gelegde feit) en *ontslag van rechtsvervolgning* (wegens niet-strafbaarheid van het tenlastegelegde of van den dader). Het is, naar ik zelf telkens heb kunnen constateeren, voor een verdachte volkomen onbegrijpelijk, dat hij van een feit, dat hij zelf erkend heeft te hebben gepleegd, wordt vrijgesproken (b.v. wegens noodweer), terwijl eerst datzelfde feit bij datzelfde vonnis als bewezen is aangenomen. Het is immers nu eenmaal onder de geheele bevolking vast spraakgebruik, dat vrijspraak wil zeggen: het feit is *niet* bewezen en zeker *niet*: het feit is wél bewezen.

De wetgever doet m.i. verstandig, zich aan te sluiten bij dit

spraakgebruik (dat op een zeer stevigen grondslag berust, n.l. het Wetboek van Strafvordering) en niet een eigen, daarmede strijdige, terminologie er op na te houden. Voorts dient de strenge bepaling, dat *alle* omstandigheden, die tot verzwaring én tot verlichting der straf aanleiding geven, moeten worden opgenomen, te vervallen. Neemt men deze bepaling thans letterlijk, dan wordt ieder vonnis misschien tweemaal zoo lang en onleesbaar. Bovendien is het vaak zeer moeilijk, zoo niet onmogelijk, een uitvoerige motiveering van de strafmaat te geven. In het Wetboek van Strafvordering, dat toch in de bescherming van de rechten van den verdachte zeer ver gaat, is in artikel 359, 4e en 5e lid, de vermelding in het vonnis voorgeschreven van de *bijzondere* redenen, die de straf hebben bepaald. Deze bepaling is reeds beperkter dan die van het voorschrift van art. 197 R.L. Toch is van voldoening aan dezen eisch niets anders gekomen dan de geheel algemeen luidende zinsnede: „dat na te melden straf in overeenstemming moet worden geacht met den aard van het gepleegde feit en de omstandigheden, waaronder het werd begaan” of iets dergelijks, en wel om de praktische reden, dat een werkelijke motiveering der strafmaat in 99 % van alle gevallen niet te geven is. Voorts is de eisch, dat het vonnis moet inhouden „de artikelen der wet, welke worden toegepast” (art. 197, 3e lid, R.L.), overdreven. Volgens deze bepaling moeten ook reeksen artikelen uit de R.L., de Invoeringswet Militair Straf- en Tucht recht en het Wetboek van Strafvordering worden aangehaald. Ook hier is het zoo vrijgeveige Wetboek van Strafvordering bescheidener. Het eischt slechts: vermelding der wettelijke voorschriften, waarop de oplegging der straf is gegrond (art. 358, 4e lid).

Wat betreft het hoofdstuk omtrent tenuitvoerleggingen, stel ik voorop, dat het noodig is, het fiat executie (verder aan te duiden met f.e.) van den C.G. op vonnissen van krijgswaarden te velde volledig af te schaffen, behoudens na te melden uitzondering.

De practijk, zooals ik deze thans ruim een jaar dagelijks van nabij heb meegemaakt, toont aan, dat het f.e. *steeds* verleend wordt en overigens slechts leidt tot een zeer belangrijke en noodelooze vertraging in de tenuitvoerlegging der straffen, terwijl ik daartegenover geen enkel voordeel heb kunnen ontdekken. Bovendien leidt het thans tot vele onopgeloste en netelige vragen, b.v.: wat moet met het vonnis gebeuren, indien dit nog niet is gepronuntieerd, doch het f.e. is geweigerd? Moet het dan toch worden uitgesproken, zooals het geweest is, of moet het eerst veranderd worden? In dit laatste geval zou men te doen hebben met een door niets gemotiveerd en onduldbaar ingrijpen van de administratie in het optreden der onafhankelijke rechterlijke macht. Ik zie ook niet in, waarom de C.G. het recht zou krijgen aan vonnissen van krijgswaarden, die beter in staat waren een zaak te beoordeelen dan hij, te tornen. Men heeft wel betoogd, dat het f.e. zijn reden van bestaan vindt in militaire belangen en eventueele reclasseeringskansen voor den

verdachte (b.v. rehabilitatie door moedig gedrag op het slagveld). Ik stel daartegenover, dat deze punten ook zeer goed door den krijgsraad kunnen worden in aanmerking genomen en in de praktijk gebeurt dit ook steeds. Bovendien eischen art. 9 en 45 van het Wetboek van Militair Strafrecht uitdrukkelijk, dat de doodstraf alleen mag worden uitgesproken, als de rechter oordeelt, dat de *veiligheid van den staat* hare toepassing eischt. Wanneer de wet dan nog uitdrukkelijk voorschrijft (wat zij niet doet, maar wat mij bepaald noodzakelijk lijkt) dat de doodstraf bovendien alleen kan worden uitgesproken, indien de krijgsraad *met eenparigheid van stemmen* het feit bewezen en den verdachte deswege strafbaar acht (vgl. art. 5, 2e lid, van het Besluit Buitengewoon Strafrecht, Stbl. D. 61), dan acht ik het beslist fout, dat de C.G., die de zaak *niet* kent en den verdachte *niet* gezien en gesproken heeft, nog het recht zou behouden om, heenlopende over al deze waarborgen, zijn eigen meening in de plaats van die van den krijgsraad te stellen. De uitoefening van het recht van gratie, hetwelk de eenige mogelijkheid zou zijn, een vonnis gewijzigd te krijgen, behoort uitsluitend voorbehouden te worden aan het Staatshoofd.

Slechts voor de doodstraffen zou het f.e. gehandhaafd kunnen worden voor het geval het Staatshoofd niet in staat is (b.v. door het verbreken der verbindingen) te beslissen over al of niet-verleening van gratie. Ik zou hierbij willen aanbevelen de desbetreffende regeling van art. 11, 3e lid, van het Organisatiebesluit Rechtspleging te Velde 1944 (Staatsblad E. 67) over te nemen. De beslissing van den C.G. krijgt dan echter veeleer het karakter van een beslissing over gratie en zal, door de vele mogelijkheden, die de huidige techniek biedt, stellig slechts in zeldzame gevallen noodig zijn.

Verder lijkt het mij noodzakelijk de opschortende werking van het indienen van gratie-verzoeken op de executie van straffen (art. 206 R.L.) geheel af te schaffen, ook in tijd van vrede (vgl. art. 11, 1e lid, van voormeld Organisatiebesluit). Doet men dit niet, dan heeft men groote kans, dat veroordeelden door het indienen van gratie-verzoeken, ook al zijn zij nog zoo ongemotiveerd, de executie van straffen kunnen uitstellen en misschien geheel ontloopen. Bovendien maakt het de administratie ingewikkeld en veroorzaakt daardoor ook weer algemeene vertraging. De veroordeelden hebben krachtens de Grondwet (art. 8, 1e lid), toch steeds het recht gratieverzoeken in te dienen. T.a.v. ter dood veroordeelden lijkt het mij gewenscht de bepaling van art. 11, lid 2, van voormeld Besluit over te nemen. Ik vraag mij echter af, of geen voorziening dient te worden getroffen, om te voorkomen, dat veroordeelden onmatig lang moeten wachten op de beslissing over al of niet verleening van gratie. Ik herinner hierbij aan de zaken Paques/Snabel/Eggers, waarin door den krijgsraad te velde bij het Militair Gezag op 12 December 1944 doodvonnissen werden uitgesproken, doch de (afwijzende) beschikking over de gratie pas op 31 Maart 1945 werd

gegeven en pas op 18 April 1945 door den krijgsraad werd ontvangen, en aan de zaken Smits/Dorewaard, waarin op 3 Mei 1944 door dienzelfden krijgsraad doodvonnissen werden uitgesproken, doch tot op het oogenblik van mijn vertrek naar Indië (11 November 1945), voorzover mij bekend, nog geen beslissing over de gratie was gegeven.

Ook komt het herhaaldelijk voor, dat beslissingen op gratieverzoeken opzettelijk achterwege worden gelaten, daar de straf inmiddels geheel is ondergaan. T.a.v. ter dood veroordeelden kan worden volstaan met een belangrijke verkorting van den termijn van art. 59 van het Wetboek van Militair Strafrecht, b.v. tot 2 maanden, desnoods behoudens het recht van den C.G. om op eigen verantwoording binnen een bepaalden zeer korten tijd (b.v. één week) na afloop van dien termijn alsnog de executie te gelasten. Tenslotte heeft iedere verdachte, ook de grootste misdadiger, er recht op, te weten, waar hij uiteindelijk aan toe is en ik acht het niet minder dan immoreel, ter dood veroordeelden onmatig lang in het onzekere te laten over hun lot.

Wat betreft het hoofdstuk over de bijzondere rechtsplegingen zou ik sterk willen aandringen op de volgende vernieuwingen:

- a. vervanging van het geheele hoofdstuk over het proces tegen voortvluchtigen (artt. 180 t/m 192 R.L.) met zijn „trompslag of „trompettengeschal” door de minder lawaaiige, maar modernere en bruikbaarere procedure bij verstek. Herhaaldelijk zijn er in Nederland bij zittingen van den krijgsraad M.G. en den krijgsraad B.N.S. moeilijkheden geweest in verband met niet-verschienen verdachten, vooral burgers. Dit is vooral het gevolg van het feit, dat de R.L., zooals ik hierboven reeds opmerkte, hoegenaamd geen rekening houdt met de mogelijkheid, dat ook burgers door den krijgsraad berecht kunnen worden. Vele zaken zijn onafgedaan blijven liggen; in de behandeling van andere is groot oponthoud ontstaan;
- b. behoud van het instituut van den militairen politierechter, ook in tijd van vrede, en uitbreiding daarvan ook tot de militaire verdachten. Vooral voor de lichtere vergripen zal dit van nut zijn wegens de snelle repressie, die daardoor mogelijk wordt. Ik zou echter één beperking willen zien aangebracht: de specifiek *militaire* vergripen (b.v. desertie, dienstweigering, insubordinatie enz.) behooren m.i. voor den vollen krijgsraad behandeld te worden. Vooral voor krijgsraden te velde kan die uitbreiding een belangrijke verlichting opleveren. Dat door de snelle repressie en dus de grootere preventieve werking der vervolging de tucht in het leger ten zeerste gebaat zou zijn, behoeft nauwelijks betoog;
- c. uitgebreider regeling van de krijgsraden te velde. Het is volkomen onjuist, dat vragen over rechtsgebied, rechtsmacht, executie en wijziging van de tenlastelegging, die algemeen in

het burgerstrafrecht als van openbare orde worden beschouwd en waarbij fouten op dit punt de geheele zaak onherroepelijk doet stranden, bij Koninklijk Besluit (n.l. het Organisatiebesluit Rechtspleging te Velde 1944 en het Besluit van 27 Juli 1944 Stbl. E. 53) worden beslist en niet bij de wet. Slechts bijzonderheden, zooals de aanwijzing der C.G.'s e.d., kunnen aan Koninklijke besluiten worden overgelaten. Zoodra een krijgsraad te velde is ingesteld en benoemd, behoort zij automatisch aan den slag te kunnen gaan, zonder verplicht te zijn nadere regelingen af te wachten. Wel is het echter noodig, de bepaling van art. 249, laatste zinsnede, (in beperkter redactie) te handhaven. Men weet tenslotte nooit precies van te voren, welke eischen aan de militaire rechtspraak zullen worden gesteld en onder welke omstandigheden zij zal moeten werken.

Ik opper hier terloops de eventueele mogelijkheid van de medewerking van een Nederlandsch contingent aan een U.N.O.-leger.

Omtrent het hoofdstuk over de rechtsmacht en samenstelling der krijgsraden slechts één opmerking. De president en leden van den krijgsraad te velde kunnen tot nu toe slechts door den Vorst of den C.G. worden benoemd. Het is duidelijk, dat dit in de praktijk niet te hanteeren is. De „kapstok” van art. 249, laatste zinsnede, R.L. wordt dan weer te hulp geroepen. Doch dit helpt niet, daar artikel 243 R.L. als speciale bepaling voor krijgsraden te velde gaat vóór de algemeene bepaling van art. 249, laatste zinsnede, R.L. Het is gewenscht, dat de president de bevoegdheid krijgt desnoods zelf leden, officier-commissarissen, auditeurs-militair en secretarissen aan te wijzen en te beëedigen. Het kan immers te velde, zeker in Indië, ieder oogenblik voorkomen, dat degene, die in een bepaalde functie zou moeten optreden, daartoe niet in staat is. De rechtspraak behoort daaronder niet te lijden.

Ik meen met bovenstaande opmerkingen te kunnen volstaan, ofschoon zij nog lang niet volledig zijn, en ik zelfs enkele hoofdstukken in het geheel niet heb aangeroerd (hetgeen niet wil zeggen, dat ik ze niet van belang acht).

Tot slot wil ik nogmaals *met klem* de nadruk leggen op de *dringende* noodzakelijkheid van een *spoedige* totstandkoming eener geheel nieuwe Rechtspleging bij de Landmacht, welke voldoet aan de eischen van rechtszekerheid voor den beklagde en snelheid, soepelheid en eenvoud der procedure, die daaraan in de huidige omstandigheden en in de toekomst kunnen en moeten worden gesteld. De toestand is thans zóó bij den krijgsraad K.L., dat een overvloedig gebruik wordt gemaakt van de laatste zinsnede van art. 249 R.L., omdat, wil men zich aan de bepalingen zelve houden, rechtspraak onmogelijk wordt. Het is duidelijk, dat dit een zeer ongewenschte toestand is. Vooral de *grootst mogelijke spoed* bij die

totstandkoming is noodig (al onderschat ik allerm minst den daaraan verbonden zéér omvangrijken arbeid).

Immers, juist op dit oogenblik, nu onze troepen te velde zijn, is het, naar ik zelf telkens kan constateeren, van zoo uitermate groot belang voor de krijgstuicht, dat strafzaken op grondige, doch tevens vlotte wijze worden afgedaan.

En dit belang zal nog aanzienlijk klemmender worden, nu zij actief zullen moeten gaan optreden. Bovendien staat het, zonder dat ik mij aan bepaalde voorspellingen wil wagen, m.i. toch wel vast, dat, vroeg of laat, hoe dan ook, die noodzaak komt te vervallen. De aandacht zal dan weer van het „te velde” zijn en van de actie worden afgeleid naar andere, waarschijnlijk politieke problemen. De belangstelling voor de militaire rechtspraak ten departemente en elders verslapt weer en het resultaat is, dat de ongelukkige krijgsraden, O.-C. en A.-M. zich weer verder moeten behelpen met de krakende, onbruikbare krukken van de R.L. Komt echter binnen afzienbaren tijd een moderne rechtspleging tot stand (het is mij bekend, dat hieraan gewerkt wordt en dat er zelfs twee ontwerpen aanwezig zijn), dan zou dit ten zeerste in het belang van de krijgstuicht, dus van het leger in het algemeen, dus in laatste instantie van ons land, zijn.

Batavia, 3 April 1946.

BOEKAANKONDIGING.

Mr. *M. de Niet*, Verzameling van wettelijke regelingen betreffende het militair straf- en tuchtrecht bij de landmacht in Suriname, Paramaribo 31 Aug. 1944, IX en 265 blz.

De tegenwoordige Procureur-Generaal bij het Hof van Justitie in Suriname, tevens Auditeur-Militair bij den Krijgsraad te Paramaribo Mr. *M. de Niet* heeft tijdens den oorlog, in welken Suriname niet rechtstreeks betrokken is geweest, nuttig werk verricht door in eene Gouvernementsuitgave te verzamelen en te bewerken de voor dat gewest geldende wettelijke regelingen van militair straf- en tuchtrechtelijken aard. Door de afsnijding van de communicatie met Nederland en de vergroting van het aantal militairen door het opnieuw organiseren van de rijkelijk verouderde, slecht georganiseerde en vrijwel ongeoefende schutterij en door de aanwezigheid van vreemde hulptroepen tot mogelijke verdediging van het land en handhaving van orde en rust deed, toen de oorlogstoestand was ingetreden en toen reeds op 13 Mei 1940 een landsverordening was tot stand gekomen tot regeling van de gevolgen van den staat van oorlog of van beleg ¹⁾, de behoefte ontstaan aan een eigen verzameling van militaire wetgeving. De veel te late aflevering van mijne ook in 1940 verschenen uitgave van de Nederlandsche militaire strafwetgeving, welke was bedoeld om aan ieder officier voor gebruik te velde of ter zee een exemplaar mede te geven en welke ook reeds rekening had gehouden met Surinaamsche en Curaçaosche regelingen voor zooverre die met de Nederlandsche samenhangen, was overzee onbekend gebleven en het aantal nog voorhanden exemplaren van de officieele uitgave der Surinaamsche bepalingen was niet op een dergelijke behoefte berekend. Suriname heeft dus te dezen aanzien in eigen behoefte voorzien, bij welke voorziening van Nederlandsche voorbeeiden en van Nederlandsch-Indische regelingen gebruik is gemaakt, en het is voor ons, voor wie deze wetgeving en deze practijk na de oorlogsdagen is ingeslapen, interessant om uit eene uitgave als deze, al heeft zij niet tijdens werkelijke deelneming aan den oorlog behoeven dienst te doen, na te gaan, welke voorbereidingen hiervoor die wetgever getroffen heeft. Ex zullen zeker ook in Nederland pogingen worden in het werk gesteld om tot herziening of wellicht tot vervanging van de verouderde procesregelingen en bevoegdheidsbepalingen te geraken en er zal dan ook aan dergelijke voorzieningen aandacht gegeven moeten worden. Ik mag dan ook aan de komende wetsherzieners of ontwerpers van eene nieuwe militaire strafvordering de studie van hetgeen te dezer zake merkwaardig is in deze uitgave, dringend aanbevelen.

ROLLIN COUQUERQUE.

¹⁾ Deze landsverordening heeft in 1945 opgehouden te gelden: zie G.B. 1945 no. 50.

MILITAIRE RECHTSPRAAK.

Zeekrijgsraad bij de Strijdkrachten in het Oosten.

Vonnis van 28 November 1945.

President: Hoofdoff. v. Adm. 2de kl. H. J. G. van Giessen.

Leden: Luitenant ter zee 1e klasse A. D. A. Peereboom Voller, Luitenant ter zee 1e klasse K.M.R., R. J. Nieuwenhuyzen, Luitenant ter zee 1e klasse K.M.R., D. J. van Doorninck en Luitenant ter zee 1e klasse K.M.R.O.V., J. T. G. Haentjens.

Fiscaal: Off. v. Adm. 1e kl. W. H. Vermeer.

Raadsman: Luit. t/z. 3e kl. K.M.R. Mr. H. M. Vrijheid.

Procedure bij vermeerde onbevoegdheid des rechters.

Een militair van het Korps „Insulinde”, behoorende tot de Landmacht in het Oosten en staande onder de bevelen van den Bevelhebber der Strijdkrachten in het Oosten (B.S.O.), mag, indien de B.S.O. een vlag-officier der Zeemacht is, ter zake van een door hem gepleegd strafbaar feit ook voor een Zeekrijgsraad worden terecht gesteld, zijnde deze B.S.O. een „militair der zeemacht” als bedoeld in art. 86 Inv. M.S.I.

CONCLUSIE VAN DEN RAADSMAN VAN W.P.B., SOLDAAT VAN DE KONINKLIJKE BRIGADE PRINSES IRENE.

Beklaagde was op de tijdstippen, dat de ten laste gelegde misdrijven door hem zouden zijn begaan, korporaal van het Korps Insulinde, zijnde een Korps van de Koninklijke Landmacht.

Dit Korps stond onder bevel van een militair der Landmacht en vormde een afgesloten militair geheel. Een marine-officier vormde de verbinding met het Britsche opperbevel, doch was geen bevelvoerend officier ten aanzien van het Korps. Het Korps stond overigens, voorzooverre het geen tactische taak vervulde, rechtstreeks onder den Bevelhebber Strijdkrachten Oosten.

De rechtsmacht van den Zeekrijgsraad ten opzichte van beklagde als militair van de Landmacht, zou in casu alleen gemotiveerd kunnen worden, wanneer aangenomen zou worden, dat het Korps Insulinde beschouwd moet worden als „eene onder bevel van een „militair der zeemacht dienstdoende troepenafdeling”.

Het feit, dat de B.S.O. in casu is een admiraal, maakt dezen niet tot een „militair der Zeemacht” als in art. 86 Inv. M.S.T. bedeld. De B.S.O. is een bevelhebber van Zee- en Landmacht. Ingevolge art. 86 vd. moet de troepenafdeling „dienstdoen onder bevel van een „militair der zeemacht”, d.w.z. er moet dienst zijn in verband met

de Zeemacht, gedemonstreerd door een bevelvoering van de Zeemacht. Dit brengt de geheele geest en het geheele verband met art. 86 mede. De B.S.O. nu is geen „bevelend militair der Zeemacht” (al is hij dit *ook* in zijne verhouding tot de onder hem staande Zeemacht); hij is een militair, die het bevel heeft over de weermacht (Zee- en Landmacht) en daardoor wordt de Landmacht niet, als de B.S.O. een admiraal is, een „troepenafdeeling dienstdoend onder bevel van een militair der Zeemacht”. Dit spreekt duidelijker, wanneer men zich een toestand indenkt, dat eenige divisies Landmacht onder bevel van den B.S.O. zouden worden geplaatst: zouden dan al die militairen van de Landmacht ineens justiciabel zijn voor de krijgsraden bij de Zeemacht? En men kan toch ook bezwaarlijk het omgekeerde als door de Wet bedoeld poneeren; gesteld, dat in Nederland weer eens een opperbevel van Land- en Zeemacht benoemd werd en een generaal daarvoor wordt aangewezen, zou dan bv. het Korps Mariniers, te zijner beschikking gesteld, een troepenafdeeling zijn geworden, dienstdoende onder bevel van een militair van de Landmacht (art. 87 lid 2 Inv. M.T.S., het tegenstuk van art. 86) en justiciabel voor de krijgsraden bij de landmacht? Zijn troepenafdeelingen, onder gemeenschappelijk weermacht-opperbevel, zoodanig geincorporeerd bij de macht, waartoe de opperbevelhebber hoort, dat zij daardoor alleen van hun eigen rechter moeten worden afgetrokken?

De B.S.O. is thans een admiraal, maar onder andere omstandigheden is evengoed denkbaar, dat de B.S.O. een generaal zou zijn. Zou dan de heele rechtsbedeeling veranderen? Ambt en functie van den B.S.O. is zoo weinig zeemacht-militair, dat de O.B.S.O. een landmacht-militair is. Het Korps Insulinde is juist omdat het rechtstreeks onder den B.S.O. is gesteld, duidelijk los van de Zeemacht en daarin geincorporeerd; het staat onder bevel van den Bevelhebber van Zee- en Landmacht strijdkrachten, niet van een „militair der Zeemacht” als zoodanig.

De conclusie is dan ook, dat het Korps Insulinde niet onder bevel van een militair der zeemacht dienst deed in den zin van art. 86 Inv. M.S.T. en dat beklagde derhalve behoort terecht te staan voor één krijgsraad bij de Landmacht. Mocht deze conclusie afgevoerd worden, dan zal de consequentie aanvaard dienen te worden, dat, wanneer zich omstandigheden voordoen, dat onderdeelen van de Zeemacht komen te dienen onder een bevelhebber Land- en Zeemacht, die landmacht-officier is, het personeel van die Zeemacht-onderdeelen terecht zal staan voor den Landmacht-krijgsraad in gevolge art. 87, 2e lid, Inv. M.S.T.

Op bovenstaande gronden wordt namens den beklagde eerbiedig geconstateerd dat het Uw raad moge behagen, zich onbevoegd te verklaren, van de tegen beklagde aanhangige procedure kennis te nemen.

De Raadsmān,
Mr H. M. VRIJHEID.

CONCLUSIE VAN ANTWOORD VAN DEN FISCAAL

als bedoeld in artikel 232 van de Regstpleging bij de Zeemagt.

DE FISCAAL BIJ DEN ZEEKRIJGSRAAD BIJ DE STRIJDKRACHTEN
IN HET OOSTEN,

Gelezen de conclusie tot onbevoegdheid van den Krijgsraad bij de Zeemacht inzake W. P. B., soldaat van de Koninklijke Brigade „Prinses Irene”, overgegeven in de zitting van 23 November 1945;

Overwegende dat in deze schriftelijke conclusie door den raadsman, namens den beklagde, de onbevoegdheid van den rechter wordt beweerd; dat de terzake aangevoerde gronden in het kort hierop neerkomen dat, hoezeer het „Korps Insulinde”, waarvan beklagde deel uitmaakte, rechtstreeks onder den admiraal-bevelhebber der Strijdkrachten in het Oosten was gesteld, niettemin geen sprake was van „eene onder bevel van een militair der zeemacht dienstdoen-„de troepenafdeeling” in den zin van artikel 86 van de Invoeringswet Militair Straf- en Tucht recht, aangezien de B.S.O. is bevelhebber van zee *en* landmacht, waarbij het feit dat de B.S.O. in casu een admiraal is, dezen niet tot een „bevelend militair der zeemacht” maakt; dat de functie van bevelhebber der Strijdkrachten in het Oosten zoo weinig zeemacht-militair is, dat de onderbevelhebber van deze Strijdkrachten een landmacht-militair is; dat het voorts niet de bedoeling kan zijn dat de geheele rechtsbedeeling zou veranderen, wanneer de functie van B.S.O. zou worden uitgeoefend door een militair der landmacht;

Overwegende te dezer zake:

dat de door Raadsman betoogde tegenstelling tusschen „bevelend „militair der Zeemacht” en „bevelhebber van Zee- en Landmacht” een weinig onwettelijk aandoet en ook — naar meening van ondergeteekende — niet opgaat; dat van een tegenstelling geen sprake is en dat niets zich tegen samengaan van door Raadsman genoemde functies verzet; dat zulk samengaan in casu het geval was en dat de admiraal-bevelhebber der Strijdkrachten in het Oosten, (ontegengesteld een bevelend militair en behoorende tot de zeemacht) tevens bevelhebber was van zee- en landmacht (in het Oosten); dat door Raadsman toegegeven wordt, dat bij beveloverdracht aan een generaal gesproken kan worden van een bevelvoerend militair van de landmacht, tevens bevelhebber van (een deel van) zee- en landmacht; dat echter — terzijde — wordt opgemerkt dat de huidige onderbevelhebber der Strijdkrachten in het Oosten is een militair van het Koninklijke Nederlandsch-Indische Leger en derhalve geen „militair „der Landmacht” in den zin van artikel 87 van aangehaalde Invoeringswet; dat echter ook overigens bij overdracht van het bevel over de Strijdkrachten in het Oosten aan een landmacht-militair geen sprake is van een verandering in de rechtsbedeeling, een en ander op de gronden als infra nader uiteengezet;

dat uiteraard de basis van de competentie-verdeeling tusschen

zee- en landkrijgsraden is, dat een zeemacht-militair bij voorkeur voor een zee-krijgsraad en een landmacht-militair bij voorkeur voor een landkrijgsraad terechtstaat en dat inbreuk op deze basisgedachte slechts uitzondering is; dat toegegeven wordt dat zulks niet uitdrukkelijk in meergenoemde artikelen 86 en 87 vermeld is, doch dat deze preferente competentie vanzelfsprekend is en ten grondslag ligt aan de differentiatie van zee- en landkrijgsraden bij éézelfde materieel (militair) strafrecht voor beide weermachtsdeelen; dat voorts deze preferentie spreekt uit den tekst van beide wetboeken voor het formeele militaire strafrecht, waarin nog restanten van de vroegere competentie-regeling voorkomen; dat dan ook bij overdracht van het bevel over de Strijdkrachten in het Oosten van een zeemacht-militair aan een landmacht-militair geen geheel andere rechtsbedeeling ontstaat, aangezien regel is en blijft, dat de militair terecht staat voor zijn „eigen” krijgsraad;

dat de onderhavige inbreuk op deze preferente competentie ook inderdaad een uitzondering is, aangezien voor het „Korps Insulinde”, waartoe beklagde behoorde en welk korps slechts luttele tientallen militairen telde, op Ceylon geen landkrijgsraad aanwezig was en uit opportuniteitsoverwegingen noch het instellen van een landkrijgsraad op Ceylon, noch het opzenden van delinquenten naar Australië, ter berechting voor den krijgsraad te velde aldaar, is aanvaard; dat ondergeteekende over de bevoegdheid van genoemden krijgsraad te velde, om van door landmacht-militairen op Ceylon gepleegde feiten kennis te nemen, in contact is getreden met den auditeur-militair bij dien raad, waarbij tot de conclusie gekomen werd, dat hier sprake was van een dubbele competentie en dat opzenden van delinquenten naar Australië onpractisch zou zijn; dat dan ook het door den Raadsman in zijn conclusie aangehaalde voorbeeld van eenige divisies landmacht onder den admiraal-bevelhebber der Strijdkrachten in het Oosten en van het Korps Mariniers onder een generaal-opperbevelhebber mank gaat, aangezien in dergelijke gevallen het instellen van een afzonderlijke krijgsraad voor de landmacht, resp. krijgsraad voor de zeemacht, zeker het geval zou zijn; dat zulks in feite ook het geval is, aangezien de admiraal-bevelhebber der Strijdkrachten in het Oosten in September 1945 reeds een telegram naar Nederland zond om, bij de uitzending van troepen van de Koninklijke Landmacht naar Nederlandsch-Indië, rekening te houden met het mede-uitzenden van officieren tot het instellen van een krijgsraad voor de landmacht; dat bovendien het instellen van den krijgsraad te velde in Australië, competent over de landmacht-militairen in het Oosten — welke militairen immers eveneens dienst deden onder bevel van den admiraal-bevelhebber der Strijdkrachten in het Oosten — bovenvermelde stelling demonstreert en bevestigt;

CONCLUDEERT:

dat de bevelhebber der Strijdkrachten in het Oosten in casu was

vice-admiraal, derhalve militair van de zeemacht en dat het „Korps Insulinde”, waarvan beklaagde deel uitmaakte, dienst deed onder bevel van dien bevelhebber;

dat hier sprake kan zijn van een positief jurisdictie-geschil tusschen den zee-krijgsraad bij de Strijdkrachten in het Oosten en den krijgsraad te velde in Australië, doch dat zoodanig geschil in feite niet is opgetreden; dat echter de mogelijkheid van een positief jurisdictie-geschil den zee-krijgsraad niet onbevoegd maakt, van het den beklaagde ten laste gelegde kennis te nemen;

dat de zee-krijgsraad bij de Strijdkrachten in het Oosten, nu verwijzing naar dien raad eenmaal heeft plaats gehad, van de voorliggende strafzaak kennis behoort te nemen.

Batavia, den 24en November 1945,
de Fiscaal voornoemd,

W. H. VERMEER.

VONNIS.

DE ZEEKRIJGSRAAD BIJ DE STRIJDKRACHTEN IN HET OOSTEN,

In de zaak van den Fiscaal r.o. tegen W. P. B., oud 25 jaar, geboren te Haarlem, laatstelijk vóór de verwijzing naar den zee-krijgsraad gediend hebbende als dienstplichtig korporaal bij het Korps „Insulinde”,

Gezien, de beschikkingen tot verwijzing naar den zee-krijgsraad van den wnd. bevelhebber der Strijdkrachten in het Oosten dd. 14 April 1945 no. Int. 8/3/15 en van den bevelhebber der Strijdkrachten in het Oosten dd. 27 Augustus no. Int. 8/8/13;

Gezien, het bevelschrift tot bijeenkomen van den zee-krijgsraad van den 8sten November 1945 no. Int. 8/10/8, aan den voet van welk stuk door den Fiscaal aan den beklaagde wordt ten laste gelegd: enz.

Gelet op het exploit van beteekening en dagvaarding van den 9den November 1945 waarbij de beklaagde is opgeroepen om op Vrijdag, den 23sten November 1945 des voormiddags ten 09.00 ure ter terechtzitting van den krijgsraad, zitting houdende aan boord Marine-Depôtschip „Plancius” te verschijnen;

Overwegende dat de beklaagde het verzoek heeft gedaan zich ter terechtzitting door een raadsman te doen bijstaan;

Overwegende dat aan dat verzoek is voldaan en dat Mr. H. M. Vrijheid aan den beklaagde als raadsman is toegevoegd, die ten processe is verschenen;

Gehoord het betoog en de conclusie van den beklaagde, door diens verdediger voorgedragen, houdende aanduiding der gronden, waarop hij vermeent, dat om over zijn zaak te oordeelen de zee-krijgsraad bij de Strijdkrachten in het Oosten onbevoegd is en dus een andere rechter bij de wet hierover is gesteld;

Gelet op de conclusie van antwoord van den Fiscaal;

Overwegende, dat namens den beklagde in geschrifte de onbevoegdheid van den Zeekrijgsraad is betoogd op de navolgende gronden;

dat het Korps „Insulinde”, waartoe beklagde tijdens het begaan van de ten laste gelegde feiten behoorde, een korps van de Landmacht was, onder bevel van een militair van de Landmacht, en een afgesloten geheel vormde;

dat dit korps operationeel onder het geallieerde opperbevel stond en overigens rechtstreeks onder de bevelen van den bevelhebber der Strijdkrachten in het Oosten; dat de B.S.O. — hoewel in casu een zeeofficier — niettemin niet als een militair der Zeemacht in den zin van artikel 86 Invoeringswet Militair Straf- en Tuchtrecht moet worden beschouwd, doch als een bevelhebber van Zee- en Landmacht; dat derhalve het Korps Insulinde niet kan worden beschouwd als eene onder bevel van een militair der Zeemacht dienstdoende troepenafdeeling; dat, ware zulks wel het geval, bij een eventueele overdracht van het bevel over de Strijdkrachten in het Oosten op een militair der Landmacht — hetgeen niet denkbeeldig omdat de onderbevelhebber een militair van het K.N.I.L. is — zulks tot de conclusie zou moeten voeren, dat de militairen der Zeemacht, die dan onder dien B.S.O. zouden dienen, daardoor justiciabel zouden worden voor de krijgsraden bij de Landmacht;

dat de functie van den B.S.O. geen specifiek maritieme functie is, en het Korps „Insulinde” dus niet in de Zeemacht geincorporeerd is;

dat beklagde derhalve krachtens art. 86 2e lid juncto 87 Inv. M.S.T. ten onrechte naar den zeekrijgsraad is verwezen en deze derhalve onbevoegd is tot kennismeming van de aan beklagde ten laste gelegde feiten;

Overwegende, ten aanzien van het vorenstaande:

dat de in de artikelen 86 en 87 Inv. M.S.T. gemaakte onderverdeling der rechtsmacht tusschen de krijgsraden bij de Zeemacht en die der Landmacht naar het oordeel van den Raad o.m. beoogt om militairen van Zee- en Landmacht normaliter justiciabel te doen zijn voor de krijgsraden bij dat onderdeel der krijgsmacht waartoe deze personen behooren; dat daarnaast echter, de zeekrijgsraden en de krijgsraden bij de Landmacht, in bepaalde, in de wet omschreven gevallen, respectievelijk mede bevoegd worden verklaard om kennis te nemen van door militairen der Landmacht en door de militairen der Zeemacht begane strafbare feiten; dat, indien zich een der hier bedoelde gevallen voordoet, beide soorten krijgsraden gelijkelijk bevoegd zijn;

dat in het onderhavige geval, waar het hier betreft een militair der Landmacht, een verwijzing naar een der krijgsraden bij de Landmacht had kunnen geschieden; dat nu dit niet heeft plaats gevonden, nader overwogen dient te worden, of een der hiervoren bedoelde in de wet omschreven gevallen aanwezig is, welke den zee-

krijgsraad *mede* bevoegd maakt tot kennis nemen van de ten laste gelegde feiten;

dat van het Korps „Insulinde”, deel uitmakende van de Landmacht, een detachement ter sterkte van eenige tientallen militairen, in Colombo gestationneerd was en dat dit deel — evenals het geheele Korps — voorzover zulks niet betreft de operationeele taak, waaronder de verwijzing naar den krijgsraad t.z.v. strafbare feiten naar 's Raads oordeel zeker niet valt, onder den B.S.O. stond; dat al moge de B.S.O. in diens functie mede het bevel over alle onder hem ressorteerende Nederlandsche landstrijdkrachten voeren, zulks naar de opvatting van den Zeekrijgsraad niet mag leiden tot de conclusie, dat de vice-admiraal, (thans luitenant-admiraal) B.S.O., daardoor de hoedanigheid van militair der Zeemacht als bedoeld in art. 86 Inv. slechts zoude bezitten t.a.v. de Zeemacht en deze hoedanigheid in zijn bevel over de Landmacht zou ontberen; dat overigens het namens beklagde gemaakte onderscheid in de functie van den B.S.O. geen steun vindt in de wet, welke slechts als criterium stelt, dat — zooals in casu — de troepenafdeeling in haar geheel onder het bevel is geplaatst van iemand, die de hoedanigheid van militair der Zeemacht bezit; dat naar de meening van den Raad hieraan geen afbreuk wordt gedaan, indien een militair der Landmacht over die formatie als troepencommandant fungeert; dat de wet de competentie van den zeekrijgsraad t.a.v. militairen van een zoodanige formatie evenmin afhankelijk stelt van de door den bevelvoerenden militair der Zeemacht bekleede functie(s);

dat — hoewel zulks feitelijk niet ter zake dienende — vorenstaande overwegingen naar het oordeel van den Raad geenszins mogen leiden tot de aanvaarding van de stelling, dat indien het bevel over de Strijdkrachten in het Oosten zou worden gevoerd door een officier der Landmacht, daardoor alle militairen der Zeemacht onder diens bevel justiciable zouden worden voor de krijgsraden van de Landmacht, aangezien art. 87 Inv. M.S.T. de competentie van die krijgsraden in dat geval slechts erkent t.a.v. die militairen der Zeemacht, die in een troepenafdeeling van de Landmacht zijn opgenomen;

Gezien de artikelen:

228, 229, 231, 232 en 233 van de Regtspleging bij de Zeemagt, 86 en 87 van de Invoeringswet Militair Straf- en Tuchtrecht;

Recht doende in naam der Koningin,

Verwerpt de voorgestelde onbevoegdheid van den rechter;

Verklaart zich bevoegd over de zaak van den beklagde te oordeelen.

Zeekrijgsraad bij de Strijdkrachten in het Oosten.

Vonnis van 28 Juli 1942.

Plv. President: Kapitein-Luitenant ter zee Jhr. H. A. van Foreest.

Leden: Luitenant ter zee 1e klasse J. J. M. Sterkenburg, Luitenant ter zee 1e klasse C. ter Poorten, Officier van de M.S.D. 1e klasse J. B. P. Haanappel en Off. v. Adm. 1e kl. C. P. van den Berg.

Fiscaal: Officier van Adm. 2e klasse W. H. Vermeer.

Raadsman: Luitenant ter zee 3e klasse Mr. G. P. Kiès.

Het voor het houden van den Zeekrijgsraad aangewezen Marindepôtschip „Plancius” is, hoewel geen oorlogsvaarttuig, toch een schip als bedoeld in het bepaalde sub b van art. 123 R.Z.

Desertie in tijd van oorlog, hebbende de veroordeelde zich in het buitenland verwijderd.

DE ZEEKRIJGSRAAD BIJ DE STRIJDKRACHTEN IN HET OOSTEN,

In de zaak van den Fiscaal, razione officii, tegen: C., oud 19 jaren, geboren te Rotterdam, laatstelijk vóór de verwijzing naar den zeekrijgsraad gediend hebbende aan boord van het Marindepotschip „Plancius” als militie-matros-ziekenverpleger, gedetineerde,

Gezien de beschikking tot verwijzing naar den zeekrijgsraad van den 29en Juni 1942, No. Int. 8/1/19;

Gezien het bevelschrift tot bijeenkomen van den zeekrijgsraad van den 14en Juli 1942, No. Int. 8/1/24, aan den voet van welk stuk door den Fiscaal aan den beklagde wordt ten laste gelegd:

„dat hij ten omstreeks 7 uur in den morgen van den 15en Juni 1942, in tijd van oorlog, toen hij als militie-matros-ziekenverpleger diende aan boord van Hms. „Colombia”, welk schip toen te Bombay verbleef, met het oogmerk om zich voorgoed aan zijne dienstverplichtingen te onttrekken, althans opzettelijk ongeoorloofd, niet van passagieren aan boord is teruggekeerd, zijnde hij sindsdien voortdurend, opzettelijk en zonder vergunning afwezig gebleven, totdat hij op den 16en Juni 1942 te Castle Rock, aan de grens van Portugeesch gebied, is aangehouden en op den 18en Juni 1942 aan boord van zijn schip, dat toen nog te Bombay verbleef, is teruggebracht”;

Gelet op het exploit van beteekening en dagvaarding van den 14en Juli 1942, waarbij de beklagde is opgeroepen om op Dinsdag, den 28en Juli 1942 des voormiddags ten negen ure ter terechtzitting van den krijgsraad, zitting houdende aan boord van het Marindepotschip „Plancius”, te verschijnen;

Gelet op de schriftuur van eisch, door den Fiscaal voorgedragen en daarna in den krijgsraad overgegeven, daartoe strekkende dat de krijgsraad den beklagde schuldig verklare aan: „Desertie in

„tijd van oorlog, hebbende hij zich in het buitenland verwijderd”;
 en hem deswege veroordeele tot eene gevangenisstraf voor den tijd van twee jaar, met aftrek van het preventief arrest;

Gezien de stukken van het proces, voor zoover daarvan gebruik gemaakt den beklaagde vertoond en voorgehouden;

Overwegende dat de beklaagde het verzoek heeft gedaan zich ter terechtzitting door een raadsman te doen bijstaan;

Overwegende dat aan dit verzoek is voldaan en dat de Luitenant ter zee der 3e klasse K.M.R.v.s.d. Mr. G. P. Kiès aan den beklaagde als raadsman is toegevoegd, die ten processe is verschenen en de verdediging heeft voorgedragen;

Gelet op hetgeen door den beklaagde en namens hem door den raadsman ter verdediging is naar voren gebracht;

Overwegende vooraf:

dat de bevelhebber der Strijdkrachten in het Oosten bij zijne beschikking van den 25en Juni 1942, No. Int. 8/1/15, als plaats waar de zeekrijgsraad bij genoemde Strijdkrachten gehouden zal worden, heeft aangewezen het Marinedepotschip „Plancius”; dat artikel 123 sub b. van de Regtspleging bij de Zeemagt voorschrijft dat de krijgsraad, elders dan binnen het Rijk in Europa, gehouden zal worden aan boord van het schip of de schepen, door den commandant van de vloot, het eskader of minder smaldeel daartoe aangewezen; dat weliswaar dit artikel niet met zoovele woorden voorschrijft, dat het schip of de schepen, aan boord waarvan de krijgsraad zal worden gehouden, deel behoort uit te maken van de vloot, het eskader of minder smaldeel, doch dat zulks uit het verband, waarin de woorden „schip” en „schepen” in dat artikel voorkomen, duidelijk blijkt; dat derhalve behoort te worden onderzocht of het Marinedepotschip „Plancius” deel uitmaakt van de Strijdkrachten in het Oosten; dat naar 's Raads oordeel naar den geest van genoemd artikel echter niet tevens wordt geëischt dat het betreffende schip is een „oorlogsvaartuig” in den zin der wet, zoodat deze omstandigheid niet in het onderzoek behoeft te worden betrokken;

dat de Raad de vraag, of het Marinedepotschip „Plancius” deel uitmaakt van de Strijdkrachten in het Oosten, bevestigend beantwoordt en zulks op grond van de instructie, den gezagvoerder van genoemd schip door den bevelhebber der Strijdkrachten in het Oosten verstrekt; dat immers uit het eerste lid van deze instructie blijkt, dat het s.s. „Plancius” met ingang van 9 April 1942 in gebruik is genomen ten behoeve van de Koninklijke Marine en dat bedoelde gezagvoerder daardoor onder de rechtstreeksche bevelen van meergenoemden bevelhebber is komen te staan;

Overwegende aangaande het den beklaagde ten laste gelegde:

dat beklaagde ten processe dienaangaande heeft opgegeven:

dat hij op Zaterdag den 13en Juni 1942, toen hij als militie-matroos-ziekenverpleger diende aan boord van H.Ms „Colombia”, welk schip zich toen te Bombay bevond, geoorloofd is gaan passa-

gieren; dat hij op Maandag den 15en Juni 1942 ten 7 uur v.m. aan boord moest zijn teruggekeerd; dat hij dit weekend te Bombay heeft doorgebracht bij een Portugees, Menezes geheeten, dien hij ongeveer twee weken tevoren had ontmoet; dat deze Menezes hem tijdens bedoeld weekend mededeelde, dat het Portugeesche gebied Goa, niet ver van Bombay verwijderd, contact had met Nederlandsch Indië en dat het gemakkelijk was, via Goa brieven naar Indië te sturen; dat hij — beklaagde — naar aanleiding van deze opmerking het plan heeft opgevat om via Goa naar Soerabaja te reizen en dat hij zulks aan Menezes heeft medegedeeld; dat Menezes hem beloofde hem bij de uitvoering van dit plan behulpzaam te zijn; dat hij van Menezes een burgerpak en ongeveer 30 tot 40 rupees ten geschenke ontving; dat hij in den morgen van Maandag de 15en Juni 1942 ten 7 uur niet naar zijn schip is teruggekeerd, doch ter uitvoering van zijn gedurende het weekend genomen besluit, van passagieren is achtergebleven, met het oogmerk om zich naar Goa te begeven en vandaar naar Soerabaja te reizen, om zich aldus voorgoed aan zijne dienstverplichtingen te onttrekken; dat hij ten 9 uur in den morgen van dien dag nog wel heeft overwogen om naar boord terug te keeren, doch dat hij dit van zich af gezet heeft aangezien hij toen reeds twee uren te laat was en vreesde gestraft te zullen worden; dat hij besloten heeft zijn plan door te zetten niettegenstaande hij toen wel begreep dat hetgeen hij deed verkeerd was; dat hij toen ook wel degelijk rekening heeft gehouden met de mogelijkheid dat zijn plan niet zou slagen, in welk geval hem straf zou wachten, doch dat hij de kans van slagen groot genoeg achtte om dit risico te nemen;

dat hij ter uitvoering van zijn voornemen een treinkaartje naar Marmu-Goa, de havenplaats van het Portugeesche gebied Goa in Voor-Indië heeft gekocht en ten 11 uur 45 v.m. op 15 Juni 1942 van Bombay is vertrokken; dat hij tegen den middag van den volgende dag te Castle-Rock, het grensstation van Portugees Goa, is aangekomen, alwaar hem door Britsche douane-beambten naar zijn legitimatie-papieren werd gevraagd; dat hij dergelijke papieren niet kon toonen en dat hij toen — in strijd met de waarheid — gezegd heeft dat hij koopvaardijman was, dat zijn schip te Goa lag en dat hij zijn papieren aan boord gelaten had; dat deze ambtenaren hem echter niet wilden doorlaten en hem mededeelden dat hij te Belgaum, een plaatsje vier stations terug op de route, die hij zoojuist afgelegd had, op het politiebureau wel een visum zou kunnen krijgen; dat hem op zijn gezegde dat hij het politiebureau niet wist te vinden geantwoord werd, dat hem een politieagent zou worden meegezonden; dat hij meende, dat deze agent hem op zijn verzoek meegezonden werd, doch dat hij thans wel inziet dat hij onder geleide van dezen agent naar Belgaum is overgebracht; dat hij gedurende de reis naar Belgaum inzag dat zijn plan zou mislukken en dat hij zich toen na aankomst aldaar bij de politie heeft aangegeven als deserteur van de Nederlandsche marine; dat hij den

volgenden dag onder geleide van een Britschen politiesergeant naar Bombay is overgevoerd en dat hij in den namiddag van den 18en Juni 1942, door dezen politiesergeant aan boord van H.Ms „Colombia” te Bombay is overgegeven; dat hij onmiddellijk in arrest zonder waarneming van dienst is gesteld en dat hij zich thans nog in dat arrest bevindt;

dat hij in December 1941 is opgekomen voor werkelijken dienst; dat hij tevoren nimmer van huis weg geweest is; dat zijn ouders en zijn meisje te Soerabaja wonen; dat hij sinds het verlaten van Nederlandsch Indië, in Maart 1942, een groeiend gevoel van heimwee heeft gekregen; dat dit gevoel tenslotte zoo sterk is geworden dat hij, toen hij de mogelijkheid zag om terug te keeren, daaraan geen weerstand heeft kunnen bieden;

Overwegende, dat ten processe aanwezig zijn:

1. een extract-scheepsjournaal van H.Ms „Colombia”, o.m. inhoudende:

onder „H.W. en D.W. van Maandag 15 Juni 1942”: „0700 „Afdeelingsgewijs. Mil. matr. zvp. . . (C) . . niet van passagieren teruggekeerd”; en onder: „Reewacht van Donderdag „18 Juni 1942”: „1700 terug van ongeoorloofde afwezigheid „(poging tot desertie) mil. matr., zvp. . . (C) . . , door politie „teruggebracht”;

2. een met „B” gemerkte vertaling van een schrijven, afkomstig van den inspecteur der „F”-Afdeeling der politie te Bombay, luidende:

„Ik rapporteer dat Sergeant R. Hearn van de Bombay „District politie gestationeerd te Belgaum hier arriveerde „op den 18en dezer om 1 uur n.m. met een Europeesche „gevangene . . (C) . . van Nederlandsche nationaliteit.
„Sergeant Hearn verklaarde dat de betrokken gevangene een „marine-matroos was van H.M. „Colombia”, momenteel in „de haven van Bombay, en ongeveer tien dagen geleden van „dit vaartuig deserteerde. Hij trachtte per trein Goa te bereiken, doch werd aangehouden aan de Portugeesche grens „te Castle Rock, door Britsche politie en douane-autoriteiten, „waar hij aan een verhoor werd onderworpen door een trein- „inspecteur van politie. Hij werd hierna onder arrest geplaatst wegens het gebrek aan identiteitspapieren en terug- „gezonden naar Belgaum, onder geleide, waar de arrestant „werd overgedragen aan het O.S.P. Belgaum. Sergt. Hearn „werd opgedragen de gevangene naar Bombay te geleiden „waar de gevangene door dit bureau werd overgenomen ter „verdere beschikking.”

welk schrijven is gedagteekend 19.6.1942 en ondertekend „H. „Todd”.

Overwegende dat door de opgaven van den beklaagde en den inhoud van de ten processe aanwezige schriftelijke bescheiden, deze bewijsmiddelen in onderling verband en samenhang beschouwd,

wettig en overtuigend is bewezen, met beklaagdes schuld daaraan, hetgeen hem primair is ten laste gelegd;

Overwegende dat het bewezen verklaarde dient te worden gequalificeerd als:

„Desertie in tijd van oorlog, hebbende hij zich in het buitenland verwijderd”;

Overwegende aangaande de op te leggen straf:

da beklaagde ten processe heeft opgegeven:

dat hij het feit gepleegd heeft omdat hij, toen hij de mogelijkheid zag om naar Nederlandsch Indië terug te keeren, aan het bij hem bestaande en steeds groeiende gevoel van heimwee geen weerstand meer heeft kunnen bieden;

dat, hoezeer ook rekening wordt gehouden met beklaagdes nog jeugdigen leeftijd en het feit dat hij — volgens zijn eigen opgaven — vóór zijn opkomst in werkelijken dienst in December 1941 nog nimmer van huis weg geweest was, het toch niet aangaat heimwee als dekmantel voor een ernstig misdrijf als het onderhavige aan te wenden; dat er bovendien bij beklaagde geen sprake is geweest van een blind en ondoordacht opvolgen van een uit heimwee ontsproten ingeving van het oogenblik, maar wel degelijk van een afwegen van het voor en het tegen, van het genot bij de kans van slagen eenerzijds en het leed der bestraffing bij het niet-slagen anderzijds, en zulks op een oogenblik dat beklaagde nog geheel vrij stond terug te treden, immers toen hij nog slechts twee uren ongeoorloofd afwezig was; dat toch de straf die beklaagde, indien hij op zijn plan zou zijn teruggekomen, voor deze twee uren te laat komen te wachten stond, bij dit afwegen van het voor en tegen van zijn plan, nauwelijks eenig gewicht in de schaal gelegd kan hebben; dat beklaagde dus doelbewust heeft verkozen zijn plan ten uitvoer te brengen, waarbij het besef van het verkeerde en de vrees voor straf door hem op den achtergrond zijn gedrongen;

dat het door beklaagde gepleegde feit door de tijdsomstandigheden zeer ernstig is; dat immers bij de waardeering van dit misdrijf de kans van slagen van het plan en de mate van sluwheid en opzet van ondergeschikt belang zijn, daar het zwaartepunt bij feiten als het onderhavige niet ligt in de uitvoering doch in de intentie bij den dader;

Overwegende dat er termen aanwezig zijn den tijd door den beklaagde vanaf den 18en Juni 1942 tot en met den 27en Juli 1942 in arrest zonder waarneming van dienst doorgebracht in mindering te brengen;

Gezien de artikelen

1, 60, 98, 99 van het Wetboek van Mil. Strafr.,
27 van het Wetboek van Strafrecht,
185-189-197 van de Regtspleging b. d. Zeemagt;

Recht doende in naam der Koningin,

Verklaart wettig en overtuigend bewezen, hetgeen den beklaagde is ten laste gelegd, zooals hiervoren werd overwogen;

Verklaart hem daaraan schuldig;

Spreekt hem vrij van hetgeen hem meer of anders is ten laste gelegd dan bewezen verklaard;

Qualificeert het wettig en overtuigend bewezen verklaarde als hiervoren werd aangegeven;

Veroordeelt hem deswege tot eene gevangenisstraf voor den tijd van *een jaar*,

met bepaling dat de tijd, van en met den 18en Juni 1942 tot en met den 27en Juli 1942, door den veroordeelde vóór de tenuitvoerlegging van het vonnis in voorloopig arrest zonder waarneming van dienst doorgebracht, bij de tenuitvoerlegging dezer gevangenisstraf geheel in mindering zal worden gebracht.

Fiat Executie.

Op heden, den 29en Juli 1942, is door mij, Vice-Admiraal, Bevelhebber der Strijdkrachten in het Oosten, tot bovenstaand vonnis het fiat executie verleend.

C. E. L. HELFRICH.

**Zeekrijgsraad aan boord van het Marine-depôtschip
„Stuyvesant”.**

Vonnis van 8 Januari 1941.

President: Kapitein-Luitenant ter zee W. F. van Langeveld.

Leden: Kapitein-Luitenant ter zee K.M.R. J. J. Logger, Luitenant ter zee 1e klasse J. W. C. Calten Houwing, 1e Luitenant der Mariniers J. Lieftinck en Luitenant ter zee 1e klasse F. L. Capel.

Desertie in tijd van oorlog gepleegd. Zeer langdurige straf noodzakelijk.

In het belang van algemeene preventie wordt bepaald dat het vonnis zal worden voorgelezen ten overstaan van de bemanning van den Nederlandschen Onderzeedienst.

DE ZEEKRIJGSRAAD AAN BOORD VAN HET MARINEDEPÔTSCHIP
„STUYVESANT”,

In de zaak van den Fiscaal tegen J. d. L., oud 32 jaar, geboren te den Helder, laatstelijk vóór de verwijzing naar den zeekrijgsraad gediend hebbende als korporaal-machinist, stbkn., aan boord van marine-depôtschip „Stuyvesant”, gedurende de behandeling zijner zaak in arrest,

Gezien het bevel tot bijeenroeping van den zeekrijgsraad, aan den voet van welk stuk door den fiscaal aan den beklagde wordt ten laste gelegd:

„dat hij op den 3en September 1940, alzoo in tijd van oorlog,

zonder daartoe toestemming te hebben verkregen en met het oogmerk om zich voor goed aan zijn dienstverplichtingen te onttrekken, niet tijdig van een hem verleend verlof aan boord van Hr. Ms. „O 23”, liggende te Dundee, is teruggekeerd en sindsdien voortdurend opzettelijk ongeoorloofd van voornoemden bodem is afwezig gebleven en zich vervolgens op den 5en September 1940 vrijwillig bij het Commandement der Zeestrijdkrachten te Londen heeft gemeld;”

Gezien de stukken van het proces, voor zooveel daarvan wordt gebruik gemaakt aan den beklaagde vertoond en voorgehouden;

Gelet op de schriftuur van eisch van den fiscaal, strekkende tot schuldigverklaring van den beklaagde aan:

„Desertie in tijd van oorlog gepleegd”,

en veroordeeling deswege tot eene gevangenisstraf voor den tijd van vier jaren, met bepaling dat de tijd vóór de tenuitvoerlegging van het tegen beklaagde te wijzen vonnis voorloopig in verzekerde bewaring doorgebracht, bij de uitvoering van deze gevangenisstraf zal worden in mindering gebracht vanaf den 5en September 1940, en tot *ontslag* uit den militairen dienst met ontzetting van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen; bepaling dat het vonnis door den secretaris zal worden voorgelezen ten overstaan van de bemanning van den Nederlandschen Onderzeedienst;

Gehoord de pleidooien;

Overwegende, dat de beklaagde zich op den 10en April 1930 vrijwillig als stoker der 2e klasse onder stamboeknummer in den zeedienst heeft verbonden en dat hem is medegedeeld, dat hij onder de militaire tucht staat; dat hij sedert heeft gereëngageerd en dat hij thans nog als korporaal-machinist in den zeedienst is verbonden;

Overwegende, dat beklaagde ten processe onder meer heeft opgegeven:

dat hij bekent zich aan het hem ten laste gelegde te hebben schuldig gemaakt; dat hij aan boord van Hr. Ms. „O 23”, liggende te Dundee, diende en verlof had verkregen zich vanaf 31 Augustus 1940 naar Londen te begeven; dat hij — beklaagde — op 3 September 1940 ten 01.30 uur aan boord had moeten terug zijn; dat het toen tijd van oorlog was; dat hij — beklaagde — niet tijdig van verlof aan boord van Hr. Ms. „O 23” te Dundee is teruggekeerd omdat hij het plan had zich naar Rusland te begeven en gedacht had in Londen een schip te verkrijgen om hem daarheen te vervoeren; dat hij zich daartoe te Londen vervoegd heeft bij de firma van Ommeren, om zich als bemanning op een van de schepen te laten monstereen; dat deze firma hem — beklaagde — verwees naar den Chef van de afdeling Personeel op het Hoofdkwartier, aangezien hij — beklaagde — nog steeds in dienst bij de Koninklijke Marine was; dat hij zich vervolgens bij kapitein-luitenant ter zee Harmsen heeft gemeld, omdat hij wel inzag, dat hij geen kans zou krijgen om naar Rusland te komen; dat hij niet tijdig is terug-

gekeerd, omdat hij — beklagde — het oogmerk had zich voor goed aan zijn dienstverplichtingen te onttrekken; dat hij — beklagde — geen toestemming had gevraagd en deze ook niet had gekregen om niet tijdig van verlof terug te keeren en dat hij sedert 3 September 1940 ten 01.30 uur opzettelijk ongeoorloofd is afwezig gebleven, totdat hij zich op Donderdag 5 September 1940 vrijwillig bij het Commandement der Zeestrijdkrachten te Londen heeft teruggemeld;

Overwegende, dat de luitenant ter zee der 1e klasse E. C. Wessels, oud 36 jaar, ten processe onder meer onder eede heeft verklaard:

dat beklagde zich op den 5en September 1940 omstreeks 10h.30 heeft gemeld bij het Commandement der Zeestrijdkrachten te Londen; dat beklagde mededeelde van een hem verleend verlof te zijn achtergebleven;

Overwegende, dat een ten processe overgelegd gewaarmerkt uittreksel uit het aan boord van Hr. Ms. „O 23” gehouden scheeps-journaal onder meer vermeldt:

Dinsdag 3 September

.....
01.30. 3 September mankeert van verlof korporaal-machinist J. d. L., met verlof zijnde sedert 31 Augustus 14.00 en niet zijnde teruggeroepen.”

Overwegende, dat mitsdien uit de eigen opgave van beklagde, de beëdigde verklaring van getuige Wessels, zooals deze hooger is weergegeven en hooger genoemd uittreksel uit het aan boord van Hr. Ms. „O 23” gehouden scheepsjournaal is komen vast te staan, dat beklagde op den 3en September 1940, op welken datum het Koninkrijk der Nederlanden in oorlog was met het Deutsche Rijk, zonder daartoe toestemming te hebben verkregen, alzoo ongeoorloofd, niet tijdig van een hem verleend verlof aan boord van Hr. Ms. „O 23” te Dundee is teruggekeerd; dat beklagde sindsdien voortdurend opzettelijk ongeoorloofd en met het oogmerk om zich voor goed aan zijne dienstverplichtingen te onttrekken van voornoemden bodem is afwezig gebleven, en zich op den 5en September 1940 vrijwillig bij het Commandement der Zeestrijdkrachten te Londen heeft teruggemeld;

Overwegende, dat beklagde bekent zich aan het hem ten laste gelegde te hebben schuldig gemaakt en niets tot zijn verweer heeft opgegeven; dat hij als beweegreden voor zijne handelingen heeft opgegeven dat hij het plan had zich naar Rusland te begeven; dat hij zich aan zijne dienstverplichtingen heeft onttrokken omdat hij zijn volle salaris niet ontving;

Overwegende ten aanzien van het bovenstaande, dat het door beklagde opgegeven motief uiteraard niet tot verontschuldiging van diens handelingen kan leiden; dat de onuitvoerbaarheid van het door beklagde opgegeven voornemen om zich naar Rusland te begeven bovendien voor een ieder dermate duidelijk is, dat de door

beklaagde aangevoerde beweegreden niet kan worden aanvaard; dat daarentegen de overtuiging is verkregen, dat de daden van beklagde hun oorsprong vinden in angst om onder oorlogsomstandigheden met een onderzeeboot te gaan varen;

Overwegende ten aanzien van de schuld, dat uit de opgave van beklagde, dat hij afwezig is gebleven met het oogmerk zich voor goed aan zijne dienstverplichtingen te onttrekken, afdoende komt vast te staan, dat beklagde het hem ten laste gelegde opzettelijk heeft gepleegd;

Overwegende, dat mitsdien uit de eigen opgaven van beklagde, de beëdigde verklaring van getuige Wessels, zooals deze hooger is vermeld en het gewaarmerkt uittreksel uit het aan boord van Hr.Ms. „O 23” gehouden scheepsjournaal, alles in onderling verband en samenhang beschouwd, wettig en overtuigend met zijn schuld daaraan is bewezen hetgeen beklagde is ten laste gelegd;

Overwegende, dat het alzoo wettig en overtuigend bewezen verklaarde moet worden gequalificeerd als:

„desertie in tijd van oorlog gepleegd”;

Overwegende ten aanzien van de op te leggen straf, dat desertie in tijd van oorlog als een zeer ernstig misdrijf moet worden aangemerkt; dat zulks te meer geldt nu dit misdrijf is gepleegd door een vrijwillig dienend nog wel gegradueerd militair met een diensttijd van ruim tien jaren; dat de gepleegde feiten nog in een ander licht komen te staan, doordat uit den gang van zaken de overtuiging is geput, dat beklagde's gedrag ten doel heeft zich te vrijwaren voor de uitvoering van oorlogsopdrachten met een onderzeeboot, dat wil dus zeggen zich te onttrekken aan de oorspronkelijk nog wel geheel vrijwillig aangegane verplichting om niet te aarzelen zichzelf wanneer noodig bij de verdediging van zijn vaderland aan lijfsgevaar bloot te stellen; dat dan ook oplegging van een zeer langdurige vrijheidsstraf geboden is; dat beklagde door zijne gedragingen zijn plicht om in tijden van nood met inspanning van alle krachten mede te werken aan de verdediging van zijn vaderland op ergerlijke wijze heeft verzaakt en op grond van het begane misdrijf ongeschikt geacht moet worden om in den militairen stand te blijven;

Overwegende, dat het met het oog op een algemeene preventie gewenscht is het vonnis bij den onderzeedienst openbaar te maken;

Overwegende, dat er aanleiding bestaat den tijd door beklagde sedert den 5en September 1940 in voorloopige hechtenis doorgebracht bij de uitvoering van de opgelegde straf in mindering te brengen;

Gezien de artikelen:

23 en 98 van het Wetboek van Militair Strafrecht,

9, 10 en 27 van het Wetboek van Strafrecht,

188 en 189 van de Regtspleging bij de Zeemagt;

Rechtdoende in naam der Koningin,

Verklaart het den beklagde ten laste gelegde wettig en overtuigend bewezen;

Verklaart hem daaraan schuldig;

Qualificeert het wettig en overtuigend bewezen verklaarde als hooger werd aangegeven;

Veroordeelt beklaagde deswege tot eene gevangenisstraf voor den tijd van vier jaren, met bepaling, dat de tijd vóór de tenuitvoerlegging van het vonnis voorloopig in verzekerde bewaring doorgebracht bij de uitvoering van deze gevangenisstraf zal worden in mindering gebracht vanaf den 5en September 1940,

en tot ontslag uit den militairen dienst met ontzetting van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen;

Bepaalt, dat het vonnis door den secretaris zal worden voorgelezen ten overstaan van de bemanning van den Nederlandschen Onderzeedienst.

Fiat executie.

Londen, den 10en Januari 1942.

Bevelhebber der Zeestrijdkrachten,

De Vice-Admiraal,

J. TH. FURSTNER.

Zeekrijgsraad aan boord van het Marine-depôtship „Stuyvesant”.

President: Kapitein-Luitenant ter zee W. F. van Langeveld.

Leden: Kapitein-Luitenant ter zee K.M.R. J. J. Logger, Kapitein-Luitenant ter zee J. J. A. Schagen van Leeuwen, 1e Luitenant der Mariniers J. Lief tinck en Luitenant ter zee 2e klasse P. Joosse.

Fiscaal: Officier van Adm. 1e klasse J. J. van Houten.

Veroordeeling wegens:

1°. *Behoorende tot een wacht als ander militair dan die genoemd in het eerste en vierde lid van artikel 129 van het Wetboek van Militair Strafrecht, eene als zoodanig op hem rustende verplichting niet nakomen; en*

2°. *desertie in tijd van oorlog gepleegd.*

Het in art. 129 (5) van genoemd wetboek omschreven misdrijf omvat ook dat, omschreven in art. 98 van dat wetboek. Aangezien de straf op desertie in tijd van oorlog gepleegd zwaarder is dan die volgens art. 129 (5), behoort overeenkomstig het bepaalde bij art. 55 van het Wetboek van Strafrecht, de eerste te worden toegepast.

DE ZEEKRIJGSRAAD AAN BOORD VAN HET MARINEDEPÔTSCHIP
„STUYVESANT”.

In de zaak van den fiscaal tegen G., oud 32 jaren, geboren te

IJmuiden, laatstelijk vóór de verwijzing naar den zeerijksraad geënd hebbende als stoker der 1e klasse V.R.H. aan boord van het marine-depôtschip „Stuyvesant”, gedurende de behandeling zijner zaak in arrest,

Gezien het bevel tot bijeenroeping van den zeerijksraad, aan den voet van welk stuk door den fiscaal aan den beklaagde wordt ten laste gelegd:

„dat hij op den 4en Maart 1941, omstreeks 19 uur 45, — alzo in tijd van oorlog — toen hij diende als stoker der 1e klasse V.R.H. aan boord van Hr. Ms. „Medusa”, voor anker liggende te Holyhead, en behorende tot het wachtvolk aan boord van dien bodem, in strijd met de op hem rustende verplichting om aan boord te blijven en zonder daartoe vergunning te hebben verkrege, zich van Hr. Ms. „Medusa” heeft verwijderd en sindsdien opzettelijk voortdurend ongeoorloofd van dien bodem is afwezig gebleven, totdat hij zich op den 8en Maart 1941, omstreek 22.15 uur te Holyhead vrijwillig aan boord van hooger genoemden bodem heeft teruggemeld”;

Gezien de stukken van het proces, voor zooveel daarvan wordt gebruik gemaakt aan den beklaagde vertoond en voorgehouden;

Gelet op de schriftuur van eisch van den fiscaal, strekkende tot schuldigverklaring van den beklaagde aan:

- 1e. Behoorende tot een wacht als andere militair dan die genoemd in het eerste en vierde lid van artikel 129 van het Wetboek van Militair Strarecht, eene als zoodanig op hem rustende verplichting niet nakomen, in tijd van oorlog gepleegd;
- 2e. Desertie in tijd van oorlog gepleegd”;

en veroordeeling deswege tot eene gevangenisstraf voor den tijd van *vier maanden*, met bepaling, dat de tijd vóór de tenuitvoerlegging van de opgelegde gevangenisstraf in verzekerde bewaring doorgebracht, zal worden in mindering gebracht vanaf den 8en Maart 1941;

Gehoord de pleidooien;

Overwegende, dat de beklaagde zich in de tweede helft van het jaar 1939 als stoker der 1e klasse V.R.H. onder stamboeknummer, voor onbepaalden tijd in den zeedienst heeft verbonden en thans nog als zoodanig dient, terwijl hij weet, dat hij onder de militaire tucht staat;

Overwegende, dat beklaagde ten processe onder meer heeft opgegeven:

dat hij bekent zich aan het hem ten laste gelegde te hebben schuldig gemaakt; dat hij op 4 Maart 1941 diende aan boord Hr. Ms. „Medusa” — voor anker liggende te Holyhead — en behoorde tot de divisie, welke dien dag wacht deed in de machinekamer; dat hij van 's middags 4 tot 's avonds 7 uur moest opkomen en het verdere gedeelte van de 24 uur — loopende van 4 Maart 1941 08.00 uur tot 5 Maart 1941 08.00 uur — beschikbaar moest blijven en mitsdien niet van boord mocht gaan; dat hij zich met den botter, welke 17.45 uur van het marinedepôtschip „Stuyvesant” afsteekt en passagiers van Hr. Ms. „Medusa” ophaalt, van laatstgenoemden

bodem heeft verwijderd zonder zich te doen afteekenen; dat hij wist, dat hij zulks niet doen mocht en hij in strijd met de op hem rustende verplichting om aan boord te blijven handelde; dat hij sindsdien opzettelijk voortdurend ongeoorloofd van Hr. Ms. „Medusa” is afwezig gebleven, tot 8 Maart 1941, op welken datum hij met de sloep, welke omstreeks 20.00 uur van het station te Holyhead vertrekt, zich vrijwillig aan boord van genoemden bodem heeft gemeld; dat hij steeds te Holyhead is gebleven; dat de reden voor zijn afwezigheid is gelegen in het feit, dat hij wist, dat hij zich op 5 Maart 1941 voor een medische behandeling naar het hospitaal te Chatham moest begeven en dat hij bang was voor bommen en niets voor een verblijf in een hospitaal voelde;

Overwegende, dat Siegers, Lubertus, oud 44 jaar, adjudant-onder-officier-machinist, stamboeknummer 9962, als getuige onder eede ten processe onder meer heeft verklaard:

dat hij als hoofd van de machinekamer aan boord Hr. Ms. „Medusa” het stokerspersoneel in de wacht indeelt; dat beklaagde vanaf 4 Maart 1941 08.00 uur tot 5 Maart 1941 08.00 uur ingedeeld was in de wacht en uit dien hoofde gedurende dien tijd beschikbaar moest zijn en aan boord moest blijven; dat hij — getuige — beklaagde in den namiddag van 4 Maart 1941 een verzoek om naar den wal te gaan om wasgoed te halen heeft geweigerd;

Overwegende, dat een ten processe aanwezig gewaarmerkt uittreksel uit het aan boord Hr. Ms. „Medusa” gehouden scheeps-journaal onder meer inhoudt:

„4 Maart 1941.

Mankeert sinds 19 uur 45 de stoker 1e kl. G..... V.R.H.

8 Maart 1941.

22 u 15 Vrijwillig terug van mankeeren sinds 4 Maart 1941, 19 uur 45 de stoker 1e kl. G..... V.R.H.”

Overwegende, dat mitsdien uit de bewijsmiddelen als hooger- vermeld is komen vast te staan, dat beklaagde op 4 Maart 1941 — op welken datum het Koninkrijk der Nederlanden in oorlog was met het Deutsche Rijk — als stoker der 1e klasse V.R.H. diende aan boord Hr. Ms. „Medusa”, voor anker liggende te Holyhead; dat beklaagde op dien datum tot het wachtsvolk aan boord van genoemden bodem behoorde en uit dien hoofde — overeenkomstig het in 2 V.K.M. V. 86 (3) bepaalde — verplicht was aan boord te blijven; dat beklaagde zich dien dag ten omstreeks 19.45 uur in strijd met die verplichting en zonder vergunning van boord heeft begeven en sindsdien opzettelijk voortdurend ongeoorloofd van Hr. Ms. „Medusa” is afwezig gebleven totdat hij zich op 8 Maart 1941 ten 22.15 uur vrijwillig te Holyhead aan boord van dien bodem heeft teruggemeld;

Overwegende, dat beklaagde bekent zich aan het hem ten laste gelegde te hebben schuldig gemaakt en als reden voor zijn gedragingen heeft opgegeven, dat hij niet naar het hospitaal te Chatham wilde en bovendien bang voor bommen was;

Overwegende, dat deze opgaven uiteraard nimmer tot verontschuldiging van de gedragingen van beklaagde kunnen strekken en verder gevoegelijk buiten beschouwing kunnen blijven;

Overwegende, dat uit de eigen opgaven van beklaagde en de omstandigheden afdoende is komen vast te staan, dat beklaagde het hem ten laste gelegde opzettelijk heeft gepleegd;

Overwegende, dat mitsdien uit eigen opgaven van beklaagde de beëdigde verklaring van getuige Siegers en hooger genoemd gewaarmerkt uittreksel uit het aan boord van Hr.Ms. „Medusa” gehouden scheepsjournaal als hooger vermeld — alles in onderling verband en samenhang beschouwd — wettig en overtuigend met beklaagde's schuld daaraan is bewezen, hetgeen hem is ten laste gelegd;

Overwegende, dat het ten laste gelegde naast het misdrijf omschreven in artikel 129 (5) van het Wetboek van Militair Strafrecht ook dat omschreven in artikel 98 aanhef en onder 2e van genoemd Wetboek inhoudt en het bewezen verklaarde mitsdien behoort te worden gequalificeerd als:

1e. Behoorende tot een wacht, als ander militair dan die genoemd in het eerste en vierde lid van artikel 129 van het Wetboek van Militair Strafrecht, eene als zoodanig op hem rustende verplichting niet nakomen, in tijd van oorlog gepleegd;

2e. Desertie in tijd van oorlog gepleegd;

Overwegende ten aanzien van de op te leggen straf, dat desertie in tijd van oorlog gepleegd door een wachthebbend militair niet denkbaar is zonder dat deze tevens een als zoodanig op hem rustende verplichting niet nakomt; dat beklaagde dus het misdrijf van desertie in tijd van oorlog plegende, tevens in het misdrijf van artikel 129 (5) van het Wetboek van Militair Strafrecht verviel; dat hier mitsdien is één feit, vallende in meer dan één strafbepaling, weshalve overeenkomstig artikel 55 van het Wetboek van Strafrecht, de strafbepaling gesteld op het misdrijf van „desertie in tijd van oorlog gepleegd” moet worden toegepast; dat voorts gelet op de omstandigheden en de persoonlijkheid van beklaagde na te noemen gevangenisstraf in eene goede verhouding staat tot den ernst van de gepleegde delicten;

Overwegende, dat er aanleiding bestaat den tijd door beklaagde sinds 8 Maart 1941 in voorloopige hechtenis doorgebracht bij de uitvoering der opgelegde gevangenisstraf geheel in mindering te brengen;

Gezien de artikelen:

98 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

9, 10, 27 en 55 van het Wetboek van Strafrecht;

135, 188 en 189 van de Regtspleging bij de Zeemagt;

Rechtdoende in naam der Koningin,

Verklaart het den beklaagde ten laste gelegde wettig en overtuigend bewezen;

Verklaart hem daaraan schuldig;

Qualificeert het bewezen verklaarde als hooger werd aangegeven;

Veroordeelt beklaagde deswege tot eene gevangenisstraf voor den tijd van drie maanden, met de bepaling dat de tijd vóór de tenuitvoerlegging van de opgelegde gevangenisstraf in verzekerde bewaring doorgebracht, zal worden in mindering gebracht vanaf den 8sten Maart 1941.

Fiat executie.

Londen, den 23en Mei 1941.

De Vice-Admiraal,
Bevelhebber der Zeestrijdkrachten,
J. TH. FURSTNER.

Zeekrijgsraad bij de Strijdkrachten in het Oosten.

Vonnis van 24 Maart 1943.

President: Kapt.-Luit. ter zee Jhr. H. A. van Foreest.

Leden: Kapt.-Luit. ter zee J. J. M. Sterkenburg, Luit. ter zee 1e kl. D. J. van Doorninck, Off. v. Adm. 1e kl. C. P. van den Berg en Off. v. d. M.S.D. 2e kl. J. A. Bokkes.

Fiscaal: Officier van Adm. 1e klasse W. H. Vermeer.

Raadsman: Officier-vlieger 1e klasse H. V. B. Burgerhout.

Feitelijke insubordinatie in tijd van oorlog.

Als militair opzettelijk een meerdere in diens tegenwoordigheid mondeling met eenig kwaad bedreigen, in dienst gepleegd.

Onderlinge verhoudingen in en buiten dienst tusschen officieren bij de Marine Luchtvaart Dienst, al dan niet in strijd met gezonde militaire begrippen.

Art. 74, sub 1°, Inv. M.S.T. dient slechts bij besliste noodzaak te worden toegepast.

Feiten, gepleegd tijdens de tafel der officieren, zijn in dienst gepleegd.

Voorwaardelijke oplegging van eene vrijheidsstraf, omdat deze anders in een Britsch strafgesticht zou moeten worden ondergaan.

Ter voorkoming van moreel nadeel voor het corps Nederlandsche zeeofficieren in de oogen der Britsche gemeenschap, voor het geval dat de veroordeelde het ten uitvoer leggen van de straf niet zou weten te voorkomen, wordt hij, mede uit overweging dat degradatie voor officieren als bijkomende straf niet bestaat, ontslagen uit den militairen dienst zonder ontzegging van het recht om bij de gewapende macht te dienen en wordt hem tevens, als onmiddellijk voelbare straf eene geldboete opgelegd.

DE ZEEKRIJGSRAAD BIJ DE STRIJDKRACHTEN IN HET OOSTEN

In de zaak van den Fiscaal, razione officii, tegen B., oud 30 jaren, geboren te Amsterdam, laatstelijk vóór de verwijzing naar den Zeekrijgsraad gediend hebbende bij den Marine Luchtvaart Dienst in het Oosten, als luitenant-ter-zee der 3e klasse der Koninklijke Marine Reserve, gerequireerde,

Gezien de beschikking tot verwijzing naar den zeekrijgsraad van den 2en Januari 1943, no. Int. 8/1/9ZG;

Gezien het bevelschrift tot bijeenkomen van den zeekrijgsraad van den 28en Februari 1943, No. Int. 8/5/22 ZG, aan den voet van welk stuk door den Fiscaal aan den beklagde wordt ten laste gelegd:

„dat hij, in tijd van oorlog, toen hij als luitenant-ter-zee der „3e klasse K.M.R. diende bij het Marinevliegkamp te China-Bay „(Ceylon), aldaar in den longroom, tijdens tafel:

„I. in den avond van den 11en December 1942 opzettelijk den „officier-vlieger der 2e klasse W. de Groot feitelijk heeft bedreigd „met geweld, door een slaande beweging te maken in de richting „van het hoofd van genoemden meerdere en/of opzettelijk dezen „meerdere feitelijk heeft aangerand, door hem gewelddadig een „vuistslag tegen het hoofd, althans tegen den nek te geven;

„II. in den namiddag van den 13en December 1942 opzettelijk „den officier van den marinestoomvaartdienst der 2e klasse W. „Moree in diens tegenwoordigheid mondeling met enig kwaad „heeft bedreigd door hem toe te voegen, dat hij alle tweede-klassers „wel een klap op hun smoel zou willen geven en dat hij — Moree — „dan de eerste zou zijn”;

Gelet op het exploit van beteekening en dagvaarding van den 1en Maart 1943, waarbij de beklagde is opgeroepen om op Vrijdag, den 19en Maart 1943, des voormiddags ten negen ure ter terechtzitting van den Krijgsraad, zitting houdende aan boord van het Marindepotschip „Plancius”, te verschijnen;

Gelet op de schiftuur van eisch, door den Fiscaal voorgedragen en daarna in den Raad overgegeven, daartoe strekkende dat de Krijgsraad den beklagde schuldig verklare aan:

1. „Feitelijke insubordinatie in tijd van oorlog”;
 2. „Als militair opzettelijk een meerdere in diens tegenwoordigheid „mondeling met enig kwaad bedreigen, in dienst gepleegd”;
- en hem deswege veroordeele tot:

eene gevangenisstraf voor den tijd van een jaar, met de bepaling dat de tijd in preventief arrest doorgebracht, tot een totaal van een en twintig dagen, bij de tenuitvoerlegging dezer gevangenisstraf zal worden in mindering gebracht;

hem ontsla uit den militairen dienst met ontzetting van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen;

bevele dat deze straffen niet zullen worden ondergaan, tenzij de rechter later anders mocht gelasten op grond dat de veroordeelde

zich binnen een proeftijd van twee jaren heeft schuldig gemaakt aan een strafbaar feit of, militair zijnde, aan een krijgstuuchtelijk vergrijp als bedoeld in artikel 15 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

hem voorts veroordeele tot eene geldboete van vijfhonderd gulden, bij gebreke van betaling of verhaal te vervangen door eene hechtenis voor den tijd van drie weken;

Gezien de stukken van het proces, voor zoover daarvan gebruik gemaakt den beklaagde vertoond en voorgehouden;

Overwegende dat de beklaagde het verzoek heeft gedaan zich ter terechtzitting door een raadsman te doen bijstaan;

Overwegende dat aan dit verzoek is voldaan en dat de officier-vlieger der 1e klasse H. V. B. Burgerhout aan den beklaagde als raadsman is toegevoegd, die ten processe is verschenen en de verdediging heeft voorgedragen;

Gelet op hetgeen door den beklaagde en namens hem door den raadsman ter verdediging is naar voren gebracht;

Overwegende dat de beklaagde B., oud 30 jaren, geboren te Amsterdam, laatstelijk gediend hebbende bij den Marine Luchtvaart Dienst in het Oosten, gedurende de behandeling zijner zaak verbleven op vrije voeten en mitsdien gerequireerde, op 1 September 1941 is benoemd tot luitenant-ter-zee der 3e klasse (Koninklijke Marine Reserve) en dat hij thans nog als zoodanig bij de Koninklijke Marine dient;

Overwegende dat de beklaagde ten processe ten aanzien van het hem ten laste gelegde heeft opgegeven:

Ad I. dat hij ten omstreeks half negen in den avond van den 11en December 1942, toen hij als luitenant ter zee der 3e klasse K.M.R. diende bij het Marinevliegkamp te China Bay (Ceylon), zich in de longroom-officiëren aan tafel heeft begeven; dat zijn tweeling-dochtertjes dien dag jarig waren en twee jaar oud waren; dat deze dochttertjes, die vrijwel altijd onder doktersbehandeling waren en die steeds met veel moeite in het leven gehouden waren, in Indië waren achtergebleven en dat hij zich zorgen maakte over de vraag, of zij onder de huidige omstandigheden nog wel zoo'n goede medische behandeling zouden genieten; dat hij zelfs betwijfelde, of zij nog wel in leven zouden zijn; dat hij hierdoor in een neerslachtige en prikkelbare stemming was geraakt; dat hij vóór tafel drie kleine glaasjes genever had gedronken en dat deze gebruikte drank niet van invloed op zijn stemming was;

dat de officier-vlieger der 2e klasse W. de Groot aan tafel — naar aanleiding van eenige opmerkingen van hem, beklaagde — hem schamper toevoegde: „Ach Careltje, kom nou Careltje”; dat genoemde officier hem tevoren nog nimmer bij zijn voornaam genoemd had en dat hij — beklaagde — hierdoor nijdig werd en dat hij, toen de officier-vlieger de Groot voortging, hem met „Careltje” aan te spreken, dezen officier onder meer heeft toegevoegd: „Zeg „snotneus, heb ik je toestemming gegeven om me bij mijn voornaam

„te noemen?"; dat aldus een woordenwisseling is ontstaan, tusschen beklaagde en den officier-vlieger de Groot, waarin laatstgenoemde hem — beklaagde — nog eenige malen met „Careltje" heeft toesproken; dat beklaagde hierdoor steeds meer werd geïrriteerd, vooral toen de Groot voornoemd zinspeelde op een vroeger gesprek van zeer intiemen aard; dat beklaagde door een en ander zoo geprikkeld is geworden dat het tot een uitbarsting van drift kwam en hij, met de bedoeling om meergenoemden officier, die tegenover hem aan tafel gezeten was, een vuistslag te geven, welke goed zou aankomen, half uit zijn stoel is opgestaan, zich over tafel heengebogen heeft en hem een vuistslag heeft toegediend; dat hij zich meent te herinneren dat deze vuistslag ongeveer ter hoogte van den schouder aankwam, doch afgleed naar den nek, alwaar hij dezen officier getroffen heeft; dat hij direct hierna, vrijwel op hetzelfde oogenblik door den Eersten Officier — den luitenant ter zee der 1e klasse Stegeman — tot de orde werd geroepen;

Ad II. dat hij zich, in den namiddag van den 13en December 1942, ten omstreeks 1 uur 30, in den longroom van het Marinevliegkamp te China Bay, aan tafel heeft begeven; dat hij tevoren een flesch pabst-bier en ongeveer vier glazen genever had gedronken; dat aan tafel wederom bier geschonken werd en dat hij toen nog één á twee glazen bier gedronken heeft; dat hij in een opgewekte stemming verkeerde aangezien hij juist een telegram met goede berichten van zijn ouders uit Curaçao had ontvangen; dat hij zich niet bewust is, de in de tenlastelegging vermelde woorden tegenover den officier van den Marinestoomvaartdienst der 2e klasse W. Moree gebezigd te hebben; dat hij echter de mogelijkheid hiervan niet wil uitsluiten; dat hij geenszins de bedoeling gehad heeft genoemden officier te beleedigen of te bedreigen; dat hem op een gegeven moment door den officier M.S.D. der 2e klasse Moree eenige terechtwijzingen werden toegevoegd onder de mededeeling, dat hij — beklaagde — op rapport stond; dat hij den officier M.S.D. in denzelfden namiddag, omstreeks drie uur zijn excuses heeft aangeboden voor hetgeen zou zijn voorgevallen, doch dat deze niet werden aanvaard; dat hij eerst tegen acht uur in den avond van dien dag heeft vernomen van den luitenant ter zee der 2e klasse Hamers en van den officier-vlieger der 2e klasse van Woerden, wat hij tegen den officier M.S.D. der 2e klasse Moree had gezegd; dat hij hierin aanleiding heeft gevonden om nogmaals zijn verontschuldigingen aan voornoemden officier Moree voor zijn misdrijvingen aan te bieden, hetgeen ditmaal werd geaccepteerd;

dat de verhoudingen tusschen de officieren bij den Marine-Luchtvaart-Dienst veel kameraadschappelijker waren dan bij andere inrichtingen en schepen der Koninklijke Marine; dat het rangverschil zeer weinig naar voren kwam en dat dit verschil vrijwel niet bestond tusschen officieren der 2e en der 3e klasse; dat het voorkwam dat officieren der 3e klasse bootcommandant waren dan wel instructie gaven aan officieren der 2e klasse; dat de officieren elkaar

bijna zonder uitzondering tutoyeerden, tenzij zulks uit gevoelens van burgerlijke beleefdheid, verband houdende met het leeftijdsverschil, werd nagelaten;

dat voorts de terminologie, die door de officieren bij den Marine-Luchtvaart-Dienst onderling gebezigd werd vrij vlot was; dat het woord „klootzak”, ongeacht het rangsverschil op ieders mond bestorven lag; dat het bij een twistgesprek een vaste gewoonte was om te zeggen „och man, sla hem op zijn smoel”, zulks wederom ongeacht of daardoor wellicht een meerderheidsverhouding zou worden aangetast;

dat hij, beklaagde, den officier-vlieger der 2e klasse de Groot persoonlijk wel mag, maar dat de Groot als officier weinig respect inboezemde, omdat hij weinig bruikbaar en in het algemeen vrij passief was; dat ongeveer 10 dagen voordat het hem, beklaagde, ten laste gelegde plaats vond, de luitenant ter zee der 3e klasse Gregorius den eersten luitenant Iterson in den longroom een blauw oog geslagen heeft; dat zulks plaats vond in het bijzijn van oudere officieren, doch dat hiervan geen werk gemaakt werd, daar iedereen er tevreden mede was dat genoemde luitenant een blauw oog kreeg;

dat hij terzake van het hem ten laste gelegde vanaf den 16en December 1942 tot den 6en Januari 1943 voorloopig arrest zonder waarneming van dienst heeft ondergaan;

Overwegende dat de navolgende getuigen ten processe onder eede hebben verklaard:

1. W. de Groot, officier-vlieger der 2e klasse, oud 24 jaren:

dat ten omstreeks kwart over acht in den avond van den 11en December 1942, toen hij in den longroom van het Marinevliegkamp „China Bay” aan den avondtafel gezeten was, beklaagde zich schuin tegenover hem aan tafel zette; dat hij beklaagde toen heeft begroet met de opmerking, „Ha, Careltje, kom je er ook bijzitten”, of woorden van die strekking; dat hij deze opmerking zonder bepaalde bedoeling maakte; dat beklaagde en hij, getuige, elkander wel tutoyeerden, doch dat hij hem gewoonlijk niet bij den voornaam noemde, dat het trouwens de gewoonte is onder officieren bij den Marine-Luchtvaart-Dienst van geringere ancienniteit, ongeacht de vraag of het officieren der 2e of der 3e klasse zijn, om elkaar te tutoyeeren; dat beklaagde op zijn vermeld gezegde begon uit te varen met een serie beleedigende opmerkingen en dingen zei, die eigenlijk heel ver gingen, waardoor de stemming aan tafel een weinig gedwongen werd; dat hij, getuige, zich de bewoordingen daarvan niet kan herinneren; dat hij hierop heeft gereageerd door te zeggen „Zeg Carel, dat meen je toch niet?”; dat beklaagde hem hierop onder meer toevoegde „Zeg snotneus, heb ik je toestemming „gegeven om mij bij mijn voornaam te noemen?”; dat hij, toen beklaagde eenigszins bedaard was en meenende dat beklaagde zijn opmerkingen onder den invloed van sterken drank gemaakt had, gevraagd heeft, of beklaagde zich nu wat beter gevoelde; dat be-

klaagde hierop reageerde met een soort van uitval, een zwaaiende beweging met de arm, die echter meer op een theatraal spreekgebaar dan op een slaande beweging geleek; dat hij hierop tegen beklagde gezegd heeft „Maar Carel, dat meen je toch niet”; dat beklagde toen, na gezegd te hebben dat het nu uit moest zijn, of iets dergelijks, hem, getuige, een vuistslag heeft toegediend; dat hij nog getracht heeft dezen slag te ontwijken door het hoofd te buigen, doch dat hij tegen het hoofd, achter het oor, getroffen werd; dat de vuistslag vrij hard aankwam en dat hij hiervan nog ongeveer twee dagen pijn in het hoofd heeft gehad; dat hij na dezen slag woedend opstond en tegen beklagde zei: „laten we even „naar buiten gaan”, waarbij hij de bedoeling had om het uit te vechten; dat hij toen den tafel heeft verlaten, doch dat beklagde hem niet volgde;

dat hij zeker weet, gedurende dit geheele voorval beklagde drie malen bij zijn voornaam aangesproken te hebben, daarbij de eerste maal het woord „Careltje” en beide andere malen het woord „Carel” gebruikende; dat hij aanvankelijk gewacht heeft of beklagde nog zijn excuses zou aanbieden, doch dat hij, toen zulks niet geschiedde, rapport heeft opgemaakt; namelijk dienzelfden avond; dat het onderzoek hiervan eerst op 16 December kon plaats vinden, aangezien hij den morgen na het gebeurde moest vliegen; dat hij zich wel kan vereenigen met hetgeen beklagde opgeeft omtrent de verhoudingen onder de officieren en de omstandigheden bij den Marine-Luchtvaart-Dienst te China Bay en dat beklagdes opmerkingen terzake hem juist voorkomen; dat hij beklagde kent als iemand, die een zeer hoogen dunk heeft van zichzelf; dat hij ervan overtuigd is, dat beklagde gaarne den militairen dienst zou willen verlaten om weer bij de tankvaart van de Shell te komen;

2. W. Moree, officier van den Marinestoomvaartdienst der 2e klasse, oud 26 jaren:

dat hij ten omstreeks 1 uur 30 in den namiddag van den 13en December 1942 in de longroom van het Marinevliegekamp te China Bay (Ceylon) aan de middagtafel was gezeten tegenover beklagde; dat beklagde de officieren der 2e klasse becritisierde; dat hij niet den indruk had dat beklagde dronken was; dat beklagde op een gegeven moment zeide „Alle tweede klassers zijn klootzakken”; dat hij beklagde toen gezegd heeft zijn mond te houden, waarop beklagde demonstratief van tafel opstond en tweemaal „Jawel mijnheer” zeide; dat beklagde hierop wederom is gaan zitten en betoogde dat hij — beklagde — toch zoo'n goed militair was en wellicht meer hart voor de zaak had dan menig ander en dat hij beter zijn best deed; dat beklagde langzamerhand wederom verviel in zijn critiek op de officieren der 2e klasse; dat hij — getuige — zich buiten het gesprek heeft gehouden; dat beklagde hem echter op een gegeven moment aankeek, zich tot hem, getuige richtte en met luide, demonstratieve stem zeide, dat hij wel alle tweede klassers een klap op hun smoel zou willen geven, waaraan beklagde

toevoegde, op hem, getuige doelende: „en dan zal jij wel de „eerste zijn”; dat hij deze woorden van beklaagde niet als een onmiddellijke bedreiging heeft gevoeld doch meer als een on-militaire opmerking; dat hij beklaagde hierop terechtgewezen heeft en dat hij voornemens was, van het voorgevallene rapport te maken; dat hij in dit voornemen nog versterkt werd door een opmerking van beklaagde, dat hij nog op een tweede zaakje wachtte; dat hij beklaagde toen heeft medegedeeld, dat hij terzake rapport zou op-maken, waarop beklaagde zeide: „Ik raad je aan om het niet te „doen, want daar zal wel van alles bij te pas komen”; dat beklaagde dienzelfden middag zijn excuses is komen aanbieden voor het voor-gevallene, doch dat hij deze excuses toen niet heeft aanvaard; dat beklaagde dienzelfden avond nogmaals zijn verontschuldiging aan-geboden heeft en dit toen wel door hem is geaccepteerd;

dat de door den beklaagde geschetste verhoudingen onder de officieren en de omstandigheden bij den Marine-Luchtvaart-Dienst in het algemeen wel juist zijn, doch dat er zeker menschen zijn, die zich hierdoor niet laten beïnvloeden en correct blijven en natuurlijk ook anderen, die hiervan misbruik maken; dat hij beklaagde kent als een matig drinker en dat hij op goeden voet met hem stond; dat beklaagde echter te ver ging met zijn opmerkingen over officie-ren der 2e klasse;

3. B. M. Vlieland Hein, aspirant officier-vlieger, oud 29 jaren;

dat hij zich in den avond van den 11en December 1942 in den longroom van het Marinevliegkamp te China Bay bevond, tezamen met o.a. den beklaagde B.; dat hij tevoren met beklaagde in een groep van ongeveer 15 andere officieren had geborreld; dat de beklaagde vrij luidruchtig en rumoerig was, waardoor hij den indruk had, dat beklaagde onder den invloed van sterken drank was geraakt; dat hij zich het gesprek aan tafel niet meer kan herinneren, doch dat hij tenslotte zag, dat beklaagde aan tafel den officier-vlieger der 2e klasse W. de Groot een slag tegen het hoofd gaf, die raak was; dat de Eerste Officier aan het einde van den tafel opstond en riep „daar moet je mee ophouden”; dat de officier-vlieger de Groot is weggegaan en beklaagde is gaan zitten;

dat hij zich den daarop volgenden Zondag — waarschijnlijk dus den 13en December 1942 — aan den middagtafel in den longroom officieren van het Marinevliegkamp te China Bay bevond en naast beklaagde B. zat; dat beklaagde klaarblijkelijk in een bittere, prikkelbare stemming verkeerde; dat het gesprek, dat door hem gevoerd werd, dan ook geen prettig karakter droeg; dat op een gegeven moment de officier van den Marinestoomvaartdienst der 2e klasse Moree beklaagde het zwijgen oplegde; dat hij niet weet, naar aan-leiding van welke woordenwisseling dit is geschied en dat hij zich geen gezegden, welke tijdens het voorgevallene zijn gedaan, kan herinneren;

dat hij zich volkomen kan vereenigen met hetgeen beklaagde heeft opgegeven inzake de omstandigheden en verhoudingen bij den

Marine-Luchtvaart-Dienst te China Bay; dat beklaagde eenigszins zonderling is in zijn doen en laten; dat hij afwisselend teruggetrokken dan wel zeer luidruchtig is en onregelmatig drinkt, doch over het geheel minder dan de meeste anderen bij den Marine-Luchtvaart-Dienst; dat beklaagde verschillende malen den wensch heeft geuit om naar zijn oude maatschappij, de B.P.M., terug te keeren;

Overwegende aangaande het den beklaagde sub I ten laste gelegde:

dat uit de verklaring van den getuige onder eede de Groot is gebleken, dat de beklaagde twee bewegingen met zijn arm gemaakt heeft, te weten eens een zwaaiende beweging, zonder meer, en vervolgens een vuistslag; dat eerstgenoemde handeling door den getuige de Groot gezien werd als een theatraal spreekgebaar en niet, of niet in de eerste plaats, als een slaande beweging; dat deze beweging niet door den getuige onder eede Vlielanders Hein is waargenomen en dat beklaagde zich zulks evenmin herinnert; dat derhalve niet is komen vast te staan, dat beklaagde den officier-vlieger de Groot feitelijk heeft bedreigd met geweld, alvorens hem een vuistslag toe te dienen;

dat aldus door de opgaven van den beklaagde en de verklaringen onder eede van de getuigen de Groot en Vlielanders Hein, deze bewijsmiddelen in onderling verband en samenhang beschouwd, wettig en overtuigend is bewezen, met beklagdes schuld daaraan, hetgeen hem sub I is ten laste gelegd, met dien verstande dat hij opzettelijk den aldaar genoemden meerdere feitelijk heeft aangerand door hem gewelddadig een vuistslag tegen het hoofd te geven;

Overwegende aangaande het den beklaagde sub II ten laste gelegde:

dat uit de verklaring van den getuige onder eede Moree is gebleken, dat beklagden dezen meerdere in zijn tegenwoordigheid mondeling met enig kwaad heeft bedreigd; dat bedoelde verklaring wordt gesteund door beklagdes opgave, dat hij zelf de mogelijkheid niet uitgesloten acht, dat hij de hem ten laste gelegde woorden heeft gebezigd en voorts dat de luitenant ter zee der 2e klasse K. M. R. Hamers en de officier-vlieger der 2e klasse van Woerden beklagde mededeeling hebben gedaan van wat hij tegen den officier M.S.D. der 2e klasse Moree heeft gezegd, hetgeen hierop neerkwam, dat hij dezen officier heeft bedreigd met hem op zijn gezicht te zullen slaan; dat beklagde in deze mededeelingen van genoemde officieren Hamers en van Woerden aanleiding vond om ten tweede male den meergenoemden officier Moree zijn excuses aan te bieden; dat dan ook naar 's Raads oordeel ten deze een beroep op art. 74, 1e, van de Invoeringswet Militair Straf- en Tucht recht niet noodig is; dat zulks den Raad zelfs ongewenscht voorkomt, aangezien dit artikel, dat geschapen is als een belangrijke uitzondering op de algemeene rechtsbeginselen inzake de bewijsvoering, slechts in beslist noodzakelijke gevallen dient te worden toegepast; dat voorts de door beklagde gebezigde woorden eene bedreiging met enig kwaad inhouden, waaraan niet afdoet dat de betrokken meerdere

zich in casu door deze woorden niet onmiddellijk bedreigd heeft gevoeld;

dat aldus door de opgaven van den beklaagde en de verklaringen onder eede van den getuige Moree, deze bewijsmiddelen in onderling verband en samenhang beschouwd, wettig en overtuigend is be-
wezen, met beklaagdes schuld daaraan, hetgeen hem sub II is ten
laste gelegd;

Overwegende dat beide feiten, genoemd sub I en II, gepleegd zijn,
tijdens de tafel der officieren en derhalve in dienst zijn gepleegd;

Overwegende dat het bewezen verklaarde dient te worden gequa-
lificeerd als:

1. „*Feitelijke insubordinatie in tijd van oorlog*”;
2. „*Als militair opzettelijk een meerdere in diens tegenwoordigheid
„mondeling met eenig kwaad bedreigen, in dienst gepleegd*”;

Overwegende aangaande de op te leggen straf:

dat door B. J. Asbeek Brusse, officier van administratie der
2e klasse, oud 26 jaren, als getuige onder eede ten processe is ver-
klaard:

dat de den beklaagde B. ten laste gelegde daden geheel voort-
vloeien uit de sfeer en de mentaliteit, die op het Marinevliegkamp
te China Bay heerschen; dat immers de militaire verhoudingen
buiten diensttijd in geringe mate worden gehandhaafd en wor-
den vervangen door verhoudingen van persoonlijken aard, waarbij
rangsverhoudingen buiten beschouwing worden gelaten; dat hier-
door in overwegende mate sterke vriendschapsbanden ontstaan, doch
dat zich daarnaast tevens persoonlijke tegenstellingen van vijandig
karakter voordoen; dat men zich niet laat weerhouden door begrip-
pen van rangsverschil, wanneer dergelijke tegenstellingen eens tot
uiting komen; dat in zulke gevallen uitlatingen worden gebezigd
en handelingen verricht, die in strijd zijn met elk militair begrip;
dat getuige zijn beweringen staaft door uit eigen ervaring voor-
beelden van onmilitaire conversatie te noemen, die zoowel betrek-
king hebben op hemzelf als op andere officieren; dat uit deze voor-
beelden blijkt, dat de Eerste Officier door diverse uitlatingen on-
militaire verhoudingen uitlokt en deze in feite ook van derden
accepteert, gezien de omstandigheid, dat hij door verschillende
jongere officieren wordt getutoyeerd en hem veelal ontoelaatbare
onmilitaire opmerkingen worden toegevoegd;

Overwegende dat ten processe aanwezig zijn de navolgende schrif-
telijke bescheiden, welke den beklaagde ter terechtzitting zijn ver-
toond en voorgehouden:

1. een door den Tendandant bij de Strijdkrachten in het Oosten
gewaarmerkt afschrift van het schrijven No. Int. 4/1/24, Zeer
Geheim, van den 28en Februari 1943 van den Waarnemend Bevel-
hebber der Strijdkrachten in het Oosten aan den Commandant van
den Marine-Luchtvaart-Dienst betreffende de onderlinge verhou-
dingen tusschen de officieren bij den Marine-Luchtvaart-Dienst; dat
in genoemd schrijven wordt gesteld, dat uit de door den Officier-

Commissaris gehouden verhooren in de zaak van beklagde is gebleken, dat de onderlinge verhouding tusschen de officieren geplaatst bij den Marine-Luchtvaart-Dienst in het Oosten te China Bay niet alleen veel te wenschen overlaat, doch getuigt van een ontstellend gemis aan gezonde militaire begrippen; dat in genoemd schrijven eenige gedeelten uit deze verhooren worden aangehaald ter staving van hetgeen in voorgaande alinea is geconstateerd; dat de uitingen en gedragingen, die uit deze voorbeelden blijken, in ernstigen strijd zijn met de beginselen der krijgstucht en in een militaire maatschappij onduldbaar; dat de etiquette in den long-room met nauwgezetheid in acht dient te worden genomen en handelingen en gedragingen in strijd hiermede daar nimmer mogen worden geduld;

2. een door den Intendant bij de Strijdkrachten in het Oosten gewaarmerkt afschrift van het schrijven No. 4G-2-2 van den 9en Maart 1943 van den Commandant van den Marine-Luchtvaart-Dienst in het Oosten aan den Bevelhebber der Strijdkrachten in het Oosten betreffende de onderlinge verhoudingen tusschen de officieren bij den Marine-Luchtvaart-Dienst, zulks in antwoord op bovenaangehaald schrijven No. Int. 4/1/24 Zeer Geheim, van den Waarnemend Bevelhebber der Strijdkrachten in het Oosten; dat hierin door dezen Commandant wordt gesteld, dat het standpunt van dien Bevelhebber, te weten, dat de verhouding tusschen de officieren bij den Marine-Luchtvaart-Dienst niet alleen veel te wenschen overlaat, doch getuigt van een ontstellend gemis aan gezonde militaire begrippen, onjuist is en berust op tendentieuze verklaringen; dat dit door den Commandant van den Marine-Luchtvaart-Dienst in het Oosten ingenomen standpunt in voornoemd schrijven omstandig, tot in vele bijzonderheden, wordt gemotiveerd;

3. een door den Intendant bij de Strijdkrachten in het Oosten gewaarmerkt afschrift van het schrijven No. Int. 4/1/25 van den 3en Maart 1943 van den Waarnemend Bevelhebber der Strijdkrachten in het Oosten aan den Commandant van den Marine-Luchtvaart-Dienst, waarin dien Commandant wordt opgedragen een onderzoek in te stellen naar de beweringen van den Officier van Administratie der 2e klasse B. J. Asbeek Brusse, gedaan in diens beëdigde getuigenverklaring voor den Officier-Commissaris, de inhoud van welke verklaring in de overwegingen hiervoor genoemd, is opgenomen;

4. een door den Intendant bij de Strijdkrachten in het Oosten gewaarmerkt afschrift van het schrijven No. 4G-2-3 van den 9en Maart 1943 van den Commandant van den Marine-Luchtvaart-Dienst in het Oosten aan den Bevelhebber der Strijdkrachten in het Oosten, waarin die Commandant in antwoord op bovengenoemd schrijven van den Waarnemend Bevelhebber der Strijdkrachten in het Oosten No. 4/1/25 van den 3en Maart 1943 verslag geeft van het door hem terzake ingesteld disciplinair onderzoek; dat uit dit onderzoek is komen vast te staan, dat de officier van Administratie

der 2e klasse B. J. Asbeek Brusse, aangaande zijn verklaringen als getuige onder eede voor den Officier-Commissaris, heeft opgegeven dat hij het optreden van den Eersten Officier tegenover hem en anderen niet ernstig genoeg achtte voor een beklag; dat hij de door hem geschetste misstanden op het Marinevliegkamp te China Bay zeker niet ernstig genoeg achtte om hierop bij geheim schrijven de aandacht te vestigen van zijn commandant, waartoe Art. 5(2) van het Reglement op den inwendigen dienst aan boord van Hr. Ms. oorlogsschepen en in de inrichtingen der Zeemacht hem het recht gaf; dat hij zijn bezwaren derhalve onder zich gehouden heeft en dat het doel van zijn verklaring was verzachtende omstandigheden voor beklaagde naar voren te brengen;

Overwegende wijders:

dat de navolgende getuigen ten processe onder eede hebben verklaard:

1. J. G. Stegeman, luitenant ter zee der 1e klasse, oud 31 jaren: dat hij de functie van Eersten Officier bij het M.L.D. kamp te China Bay vervult; dat hij op 11 December 1942 aan den avondtafel zat in de longroom officieren te China Bay en beklaagde zag uithalen met een vuist in de richting over de tafel heen; dat hij niet had gemerkt, wat hieraan was voorafgegaan; dat hij niet zag of er geraakt werd dan wel voor wien deze vuistslag bestemd was, doch dat hij is opgestaan en de officieren de Groot en B. tot de orde geroepen heeft; dat hij op dat moment niet den indruk had dat er iets ernstigs gebeurde, wat vanwege den grooten afstand ook moeilijk was te beoordeelen;

dat volgens getuiges ervaring de verhoudingen bij den Marine-Luchtvaart-Dienst vrijer zijn, dan elders bij de Koninklijke Marine; dat met name de omgangsvormen tusschen oudere en jongere officieren vlatter zijn en een kameraadschappelijker karakter dragen, dan op de vloot gebruikelijk is, hetgeen getuige toeschrijft aan den aard van het vlieger-bedrijf; dat er ten deze geen principieel verschil bestaat tusschen de toestanden te China Bay en vroeger bij den Marine-Luchtvaart-Dienst in Indië of Nederland; dat de dienstverhoudingen hieronder niet lijden en dat de etiquette in de longroom te China Bay in dezelfde mate wordt gehandhaafd als op de vloot; dat echter de betoogtrant in de gesprekken tusschen officieren buiten diensttijd lossier is dan vroeger het geval was, hetgeen getuige toeschrijft aan de omstandigheid, dat men te China Bay 24 uren van den dag onder elkaar verkeert en dus gesprekken voert, welke anders tot intieme kring beperkt gebleven zouden zijn; dat nochtans de gebruikte terminologie geenszins zoo vrij is als de beklagde doet voorkomen en dat met name de door beklagde genoemde uitdrukkingen als „klootzak” en „och man, sla hem op z'n „smoel”, niet of zelden gebruikt worden; dat getuige buiten dienst regelmatig onder de jongere officieren verkeert; dat de ten deze in de verklaringen van de getuigen de Groot, Vlieland Heine en Asbeek Brusse gegeven voorstelling van zaken, alsmede de daaruit

door den Waarnemend Bevelhebber der Strijdkrachten in het Oosten getrokken conclusies, als eerder vermeld, door hem — de getuige onder eede Stegeman — als volkomen onjuist worden gequalificeerd; dat hij met de verklaring van den getuige onder eede Moree kan meegaan, waar deze opmerkt, dat sommige elementen van de betrekkelijk vrije en kameraadschappelijke verhoudingen op het kamp misbruik trachten te maken, terwijl anderen zich correct gedragen, met dien verstande, dat de correcte figuren verre in de meerderheid zijn;

dat de rangsverhoudingen ook buiten dienst wel degelijk in acht genomen worden, en dat er geen sprake van is, dat deze worden vervangen door regels van burgerlijke beleefdheid; dat er echter in oorlogstijd een bijzondere situatie was geschapen, doordat officieren met den rang van luitenant ter zee der 3e klasse in dienst waren gekomen, welke in leeftijd, ervaring en positie boven sommige officieren der 2e klasse uitgingen; dat zulks het geval is met den beklagde ten opzichte van den officier-vlieger de Groot; dat beklagde veel practijk had opgedaan in oorlogstijd, geschikt werd geoordeeld voor bootscommandant en thans belast is met de opleiding van vliegtuig-mitrailleurschutters, terwijl de Groot geen speciale functie bekleedde, en tot zekere hoogte voor spek en boonen meedoet, waardoor hij de zaken misschien niet meer door een zuiveren bril beziet; dat de reactie van den officier-vlieger de Groot, nl. om het uit te vechten toen hij door een mindere — beklagde — werd geslagen, kan voortvloeien uit de Groot's geestestoestand, maar zeker niet uit de algemeene opvattingen onder de officieren op het kamp; dat het voordien eens voorgekomen is, dat een luitenant ter zee der 3e klasse een eersten luitenant van het leger geslagen heeft, maar dat zulks uit zelfverdediging is geschied, toen bedoelde eerste luitenant in dronkenschap zijn mindere trachtte aan te vallen;

dat dan ook de bewering van den getuige Asbeek Brusse, te weten dat beklagdes daden voortvloeien uit de sfeer en de mentaliteit, welke op het M.L.D. kamp heerschen, geheel bezijden de waarheid is; dat daarentegen de wijze van optreden van beklagde tegen den officier-vlieger der 2e klasse de Groot en den officier-Marinestoomvaartdienst Moree geheel ongebruikelijk was in de longroom; dat hij — getuige — na ontvangst van een rapport inzake het slaan van de Groot, zijn Commandant dan ook heeft voorgesteld beklagde — als verdacht van een ernstig misdrijf — in arrest te doen stellen, maar dat de Commandant zulks niet noodig achtte; dat hij echter later, als Waarnemend Commandant, beklagde in arrest heeft doen stellen, dadelijk nadat het resultaat van het voorloopig onderzoek hem was medegedeeld; dat de officier van administratie Asbeek Brusse in zijn — getuige Stegeman's — bijzijn, op last van den Waarnemend Bevelhebber der Strijdkrachten in het Oosten, door den Commandant van den Marine-Luchtvaart-Dienst is onderzocht op zijn beweringen, voor den Officier-Commissaris gedaan; dat de officier van administratie Asbeek Brusse toen woordelijk

heeft medegedeeld als is vermeld in het schrijven van den Commandant van den Marine Luchtvaart Dienst van 9 Maart 1943, No. 4G-2-3, zooals dit ten processe is overgelegd; dat genoemde Asbeek Brusse daarbij met name heeft gezegd dat het doel van zijn verklaring voor den Officier-Commissaris is geweest verzachtende omstandigheden voor B. naar voren te brengen;

2. Æ. Schuringa, officier van gezondheid der 1e klasse, oud 33 jaren:

dat hij na ongeveer drie en een half jaar te zijn geplaatst op andere schepen en inrichtingen, thans ruim vier jaren dient bij den Marine-Luchtvaart-Dienst; dat hij in de onderlinge verhoudingen tusschen de officieren op het Marine-Vlieggkamp te China-Bay geen gemis aan gezonde militaire begrippen heeft geconstateerd; dat deze verhoudingen buiten diensttijd van vriendschappelijke aard zijn, waarbij de rangsverhoudingen eenigermate verflauwen, zonder dat deze geheel vervallen; dat er met name in den particulieren omgang weinig rangsverschil wordt gehandhaafd tusschen jonge officieren der 2e klasse en officieren der 3e klasse; dat door den Eersten Officier voornoemde vrijheden in zekere mate worden getolereerd, wat in verband met de omstandigheden, waaronder te China Bay moet worden gediend, noodzakelijk is voor het bevorderen en het handhaven van een goeden geest op het vlieggkamp; dat hierbij geen onmilitaire situaties door hem worden uitgelokt; dat de aard van het vlieggbedrijf vrije verhoudingen in de hand werkt, zoodat deze bij den Marine-Luchtvaart-Dienst vrijer zijn dan op een schip, doch zulks niet in ongunstigen zin; dat overigens niet zonder meer een vergelijking kan worden getrokken tusschen de toestanden op een schip en die op het vlieggkamp te China Bay, aangezien aan het verblijf in afzondering te China Bay vooralsnog geen einde is te zien, wat wel het geval is met de reis van een schip; dat de door beklagde geschetste, vlotte terminologie hem — getuige Schuringa — nimmer is opgevallen, maar deze wellicht gebruikelijk was tusschen beklagde en de getuigen de Groot, Moree, Vlielanders Hein en Asbeek Brusse; dat het woord „klootzak” niet vaker werd gebruikt dan elders in de Marine, en zeker niet ongeacht rangsverhoudingen; dat getuige dit woord aan tafel niet heeft hooren gebruiken; dat hij de uitdrukking „och man, sla hem op zijn smoel” nog nooit gehoord heeft; dat beklagdes daden zeker niet voortvloeien uit de sfeer en de mentaliteit, welke op het kamp heerschen, gelijk de getuige Asbeek Brusse heeft beweerd, maar dat zij integendeel geheel vallen buiten de gebruikelijke wijze van doen in de longroom; dat zulks al blijkt uit de omstandigheid, dat dit geval het eerste van dien aard is, dat zich heeft voorgedaan; dat getuige het voorgevallene tusschen den 1en Luitenant van Iterson en den Luitenant ter zee der 3e klasse Gregorius van nabij heeft meege maakt; dat de 1e Luitenant van Iterson een onmilitaire situatie uitlokte en het optreden van den luitenant ter zee der 3e klasse Gregorius het karakter droeg van zelfverdediging; dat getuige zich

tenslotte met het standpunt van den Commandant van den Marine-Luchtvaart-Dienst in het Oosten, vervat in hooger genoemd afschrift van den brief No. 4G-2-2 van den 9en Maart 1943, geheel kan vereenigen;

3. A. Everaars, officier van den Marine-Stoomvaart-Dienst der 1e klasse, oud 37 jaren:

dat de verhoudingen onder de officieren bij den Marine-Luchtvaart-Dienst kameraadschappelijker en vrijer zijn dan aan boord van een varend schip; dat hierbij niet kan worden gesproken van een gemis aan gezonde militaire begrippen en dat er ten deze geen verschil bestaat tusschen de toestanden te China Bay en vroeger bij den Marine-Luchtvaart-Dienst in Holland; dat getuige zich dan ook niet kan vereenigen met hetgeen de getuigen onder eede de Groot, Asbeek Brusse, Moree en Vlieland Heijn op dit punt ten processe hebben verklaard en evenmin met de daaruit door den Waarnemend Bevelhebber der Strijdkrachten in het Oosten in zijn schrijven van 28 Februari 1943, No. Int. 4/1/24 getrokken conclusies; dat getuige daarentegen het standpunt van den Commandant van den Marine-Luchtvaart-Dienst, zooals dit is neergelegd in diens schrijven No. 4G-2-2 van den 9en Maart 1943 in het algemeen kan onderschrijven; dat de getuige zijn waarnemingen vergelijkt met wat hem uit langdurige ervaring bekend is van de verhoudingen op de rest van de Vloot en constateert, dat het bij den Marine-Luchtvaart-Dienst te China Bay geenszins een onmilitair geheel is; dat de Eerste Officier wel eens wat te veel zegt, maar dat hij geen onmilitaire verhoudingen uitlokt of te veel van jongere officieren accepteert; dat er tusschen de officieren der 2e en der 3e klasse weinig werkelijk rangsverschil bestaat, aangezien sommige officieren der 3e klasse belangrijker functies bekleeden dan bepaalde officieren der 2e klasse; dat deze officieren elkaar veelal tutoyeeren, doch dat officieren der 1e klasse slechts bij uitzondering door officieeren van lageren rang worden getutoyeerd; dat de onderlinge terminologie vrij vlot is, doch in het algemeen niet vrijer dan op varende schepen; dat met name het woord „klootzak” niet vaker werd gebruikt dan elders en tegen getuige nog door niemand werd gebezigd; dat hij de uitdrukking „och man, sla hem op z'n smoel” slechts eenmaal, bij wijze van grap, heeft hooren bezigen; dat het optreden van den beklagde tegen de officieren de Groot en Moree geenszins voortvloeide uit de sfeer en de mentaliteit, welke op het kamp te China Bay heerschen, maar integendeel geheel buiten de gebruikelijke wijze van doen in de long-room viel;

Overwegende dat door beklagde bij monde van zijn Raadsman nader ten processe is opgegeven:

dat beklagde reeds als eerste stuurman bij de tankvaart heeft bewezen, dat hij een flink en zelfstandig karakter bezit en in een moeilijke situatie weet te handelen; dat hij ambitie getoond heeft om zijn volle aandeel bij te dragen in de oorlogsinspanning; dat hij door de oorlogsomstandigheden slechts een onvolledige militaire opleiding

heeft genoten; dat de groep militairen, waarmede beklaagde is opgeleid, uit menschen van allerlei soort en van verschillende leeftijden bestond en dit milieu niet bevorderlijk was om hem het juiste begrip van militaire verhoudingen bij te brengen; dat latere gebeurtenissen, en met name de evacuatie via Tjilatjap, niet geëigend waren om beklaagdes opvattingen ten deze te verbeteren; dat beklaagde tijdens den oorlog in Nederlandsch-Indië met Japan zeer tot tevredenheid zijner superieuren zijn dienst heeft verricht, onder moeilijke en gevaarlijke omstandigheden; dat hij dan ook werd aangesteld als bootscommandant, in welke functie beklaagde door voortijdige vernieling van zijn vliegtuig evenwel niet heeft kunnen fungeeren; dat ten processe is gebleken, dat het rangsverschil tusschen officieren der 2e klasse en officieren der 3e klasse was verflauwd, in het bijzonder uit het gebeurde met den Luitenant van Iterson; dat door dezen toestand, in verband met beklaagdes gebrekkige militaire opleiding, onvoldoende remmen aanwezig waren om beklaagde van zijn daden te weerhouden, toen hij in een zeer prikkelbare stemming verkeerde, naar aanleiding van de zorgen over zijn kinderen;

Overwegende dienaangaande:

dat door den Fiscaal, op grond van de opgaven van den beklaagde en de verklaringen van de getuigen de Groot, Moree en Asbeek Brusse, wordt aangenomen, dat ten processe is komen vast te staan, dat de militaire verhoudingen op het Marinevliegkamp te China Bay onvoldoende worden gehandhaafd en voorts dat aldaar uitdrukkingen als „klootzak” en „och man, sla hem op z'n smoel” onder officieren schering en inslag zijn, waardoor zij niet in haar letterlijke beteekenis worden opgevat en van weinig waarde worden geacht;

dat de waarneming van een wantoestand, als door den Fiscaal aangegeven, in belangrijke mate steunt op vergelijking van dien toestand met de als normaal aangenomen omstandigheden elders; dat zulks al blijkt uit de opgave van beklaagde, waar hij zegt dat de verhoudingen tusschen de officieren bij den Marine-Luchtvaart-Dienst veel kameraadschappelijker waren dan bij andere inrichtingen en schepen der Koninklijke Marine; dat de Fiscaal ten deze zijn overwegingen uitsluitend baseert op de mededeelingen van officieren van geringe of tamelijk geringe ancienniteit; dat van deze officieren de beklaagde en de getuige onder eede de Groot vrijwel uitsluitend en dan nog gedurende korten tijd bij den Marine-Luchtvaart-Dienst hebben gediend, zoodat aan een vergelijking met de overige onderdeelen der Marine, als door beklaagde ondernomen en door de Groot onderschreven, slechts betrekkelijke waarde kan worden gehecht; dat voorts de getuige Moree in zijn onderschrijving van beklaagdes waarnemingen een belangrijk voorbehoud maakt, terwijl de officier van administratie Asbeek Brusse de waarde van zijn getuigenis onder eede aanzienlijk heeft verzwakt door naderhand — toen hij deswege, op last van den Waarnemend Bevelhebber der Strijdkrachten in het Oosten door zijn Commandant werd ondervraagd — mede te deelen, dat hij de door hem geschetste misstanden niet ernstig genoeg heeft

geacht om daarvan eerder te rapporteeren en deze ten processe slechts heeft opgegeven om verzachtende omstandigheden voor beklaagde naar voren te brengen; dat bovendien de door dien getuige gegeven voorstelling van zaken slechts betrekking heeft op toestanden buiten diensttijd en dus in feite niet terzake kan dienen; dat daartegenover moeten worden gesteld de verklaringen onder eede van de getuigen Stegeman, Schuringa en Everaars; dat deze officieren, die over een ruime ervaring beschikken, zoowel van den dienst bij den Marine-Luchtvaart-Dienst in Holland en Indië als van de toestanden op het overige deel van de Vloot, hebben geconstateerd, dat op het Marinevliegkamp te China Bay goede en gezonde militaire verhoudingen bestaan; dat weliswaar de terminologie, op dit kamp onder officieren in gebruik, door de tijdsomstandigheden wat lossier is geworden, dan vroeger in de Marine het geval was, maar dat de etiquette in de longroom niettemin behoorlijk gehandhaafd blijft en dat met name de woorden „klootzak” en „och man, sla hem op z'n smoel” geen schering en inslag zijn bij de conversatie en zeker niet gebruikelijk tegenover of ten aanhoore van meerderen; dat deze verklaringen in het algemeen overeenkomen met het standpunt, dat terzake wordt ingenomen door den Commandant van den Marine-Luchtvaart-Dienst in het Oosten, blijkens het ten processe aanwezige afschrift van den brief No. 4G-2-2, Zeer Geheim, van den 9en Maart 1943;

dat deze waarneming van oudere officieren wordt ondersteund door hetgeen verder ten processe is gebleken; dat er immers een zekere tegenspraak ligt in beklagdes opgaven eenerzijds, dat de terminologie in de longroom zoo vlot was, dat een uitdrukking als „klootzak” niet als een beleediging werd opgevat en anderzijds, dat hij — beklagde — nijdig werd toen zijn meerdere hem bij den voor-naam aansprak; dat soortgelijke tegenstelling wordt gevonden in de houding van den getuige Moree, die verklaart in het algemeen beklagdes opgaven te onderschrijven — en dus ook beklagdes beweringen, dat er vrijwel geen rangsverschil bestond tusschen officieren met den rang van luitenant ter zee der 2e klasse en der 3e klasse, en dat het woord „klootzak” werd gebruikt ongeacht de rangsverhoudingen — maar die dadelijk den beklagde het zwijgen heeft opgelegd, toen deze de uitdrukking „alle tweede-klassers zijn klootzakken” bezigde; dat ook uit het verdere optreden van den getuige Moree terzake blijkt, dat althans bij hem — Moree — geen sprake was van het verlies van feitelijk rangsverschil ten opzichte van een luitenant ter zee der 3e klasse; dat ook beklagde later, bij het aanbieden van verontschuldigungen, heeft doen blijken, dat hij Moree voornoemd wel degelijk en in feite als zijn meerdere beschouwde; dat tenslotte uit de tegen beklagde door zijn Commandant genomen maatregelen, waaronder inarreststelling, voldoende blijkt dat beklagdes handelingen geheel ongebruikelijk waren in de longroom en als zeer ernstig werden opgevat;

dat dan ook naar 's Raads oordeel niet kan worden gezegd, dat de militaire verhoudingen op het Marinevliegkamp te China Bay

onvoldoende worden gehandhaafd; dat integendeel op dit kamp, gelet op alle omstandigheden, over het algemeen een goede discipline wordt onderhouden, ook onder de officieren; dat er dan ook geen sprake van is dat de door beklaagde gepleegde handelingen geheel voortvloeien uit de sfeer en mentaliteit, die op het Vliegkamp te China Bay heerschen; dat beklaagdes verweer ten deze wordt verworpen;

dat anderzijds evenwel is komen vast te staan, dat in een bepaalde groep van officieren — bestaande uit enkele luitenants ter zee der 3e klasse K.M.R. van ouderen leeftijd en meer ervaring en enkele officieren-vlieger der 2e klasse van jeugdigen leeftijd en geringe ervaring — weinig ontzag bestond, en redelijkerwijs ook moest bestaan, bij de officieren van lageren rang voor die met den rang van luitenant ter zee der 2e klasse; dat deze toestand met name aanwezig was bij beklaagde ten opzichte van den officier-vlieger der 2e klasse de Groot; dat beklaagde bij het hem sub I ten laste gelegde misdrijf in een gedeprimeerde en prikkelbare stemming verkeerde naar aanleiding van zorgen over zijn kinderen; dat het den Raad begrijpelijk voorkomt, dat beklaagde zich in deze stemming opwond over een schijnbare nietigheid, te weten de naar zijn gevoelen schampere toon, waarop de officier-vlieger de Groot hem bij zijn voornaam aansprak; dat beklaagdes militaire opleiding zeer onvolledig en het gevoel voor militaire ondergeschiktheid daarom bij hem slechts oppervlakkig aanwezig is geweest; dat het naar 's Raads overtuiging dan ook aannemelijk is, dat beklaagde zich in zijn drift niet heeft gerealiseerd, dat hij met een meerdere te doen had; dat in dit alles belangrijk verzachtende omstandigheden zijn gelegen;

dat dergelijke verzachtende omstandigheden allerminst zijn te vinden in beklaagdes optreden tegenover den officier van den Marine-Stoomvaart-Dienst der 2e klasse Moree; dat in dit geval geen sprake was van een verzwakking der meerderheidsverhouding; dat evenmin kan worden gesproken van een gedeprimeerde stemming bij beklaagde, noch van een plagerij of tartend optreden van den meerdere; dat deze meerdere integendeel op zeer rustige en correcte wijze tegen beklaagdes onmilitaire uitlatingen is opgetreden; dat ten deze van belang is beklaagdes alcohol-gebruik op den 13en December 1942, te weten een flesch bier en vier glazen genever alsmede aan tafel nog één à twee glazen bier; dat voorts het sub I ten laste gelegde feit voor beklaagde een waarschuwing had behooren te zijn en dat van beklaagde zeer zeker verlangd kon worden, dat hij daarna tegen elken prijs een herhaling zou trachten te voorkomen; dat beklaagde zich desniettemin geen twee etmalen later wederom aan een misdrijf tegen de ondergeschiktheid heeft schuldig gemaakt; dat beklaagdes grove onverschilligheid ten opzichte daarvan naar voren komt in zijn opmerking dat hij op een tweede zaakje wachtte; dat dit tweede misdrijf weliswaar van veel lichter aard is, dan het eerste, maar dat de ernst hiervan ligt in de herhaling

en in het feit, dat de beklaagde dit misdrijf geheel zelf heeft uitgelokt;

dat tenslotte een verzachtende omstandigheid is gelegen in beklagdes loffelijk gedrag in den strijd;

Overwegende wijders:

dat ten deze een gevoelige vrijheidsstraf op haar plaats geacht wordt; dat echter, nu een op te leggen vrijheidsstraf in een Britsch strafgesticht dient te worden ondergaan, hiertegen groote bezwaren rijzen, welke ontleend worden aan de Britsche opvattingen omtrent de aan officieren op te leggen straffen; dat naar 's Raads oordeel aan beklaagde de gelegenheid dient te worden gelaten, buiten het strafgesticht te blijven, waartoe het instituut der voorwaardelijke veroordeeling de gelegenheid biedt; dat beklaagde het aldus in eigen hand zal hebben, te voorkomen zich in de oogen der Britsche militaire maatschappij, temidden waarvan hij verkeert, te compromitteren; dat echter volgens gezegde opvattingen omtrent aan officieren op te leggen straffen, beklaagde, zoo hij het ondergaan der vrijheidsstraf niet zou weten te voorkomen, niet alleen zichzelf, doch — en zulks zelfs in belangrijk hogere mate — het geheele corps Nederlandsche officieren in de pogen der Britsche gemeenschap zou onteeren; dat het dan ook noodzakelijk voorkomt maatregelen te treffen dat beklaagde, die in bedoeld geval derhalve ongeschikt zou zijn deel uit te maken van den officiersstand, daaruit verwijderd wordt; dat hiervoor, nu het Nederlandsche militaire strafrecht het verlagen van officieren niet kent, de bijkomende straf van ontslag uit den militairen dienst in aanmerking komt;

dat onder deze omstandigheden, zooals hooger werd overwogen, het militaire belang zich niet tegen het toepassen der voorwaardelijke veroordeeling verzet;

dat het daarnaast gewenscht geacht wordt beklaagde ook een onmiddellijk voelbare straf op te leggen; dat hiervoor op grond van de ten dienste staande wettelijke bepalingen slechts de geldboete in aanmerking komt; dat het weliswaar geen gewoonte is, voor zware misdrijven tegen de ondergeschiktheid geldboete op te leggen, doch dat de hoogergenoemde bezwaren, welke tegen een onvoorwaardelijke gevangenisstraf bestaan, hiertoe leiden;

dat gelet op de persoon van beklaagde en de omstandigheden, waaronder de den beklaagde ten laste gelegde feiten zijn gepleegd, een nader te noemen straf wordt geacht in eene goede verhouding te staan tot den ernst van de gepleegde feiten;

Overwegende dat termen aanwezig geacht worden, het ondergane preventief arrest in mindering te brengen, tot een totaal van een en twintig dagen;

Gezien de artikelen:

1, 10, 13, 15, 23, 60, 108, 117, 120 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

14a, 14b, 23, 27, 57 van het Wetboek van Strafrecht;

185, 189, 197 van de Regtpleging bij de Zeemagt;

Recht doende in naam der Koningin,

Verklaart wettig en overtuigend bewezen, hetgeen den beklaagde is ten laste gelegd, zooals hiervoren werd overwogen;

Verklaart hem daaraan schuldig;

Spreekt hem vrij van hetgeen hem meer of anders is ten laste gelegd dan bewezen verklaard;

Qualificeert het wettig en overtuigend bewezen verklaarde als hiervoren werd aangegeven;

Veroordeelt hem deswege tot eene gevangenisstraf voor den tijd van zes maanden, met de bepaling dat de tijd, door den veroordeelde vóór de tenuitvoerlegging van het vonnis in preventief arrest doorgebracht, bij de tenuitvoerlegging dezer gevangenisstraf zal worden in mindering gebracht tot een totaal van een en twintig dagen;

Ontslaat hem uit den militairen dienst zonder ontzetting van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen;

Beveelt dat deze straffen niet zullen worden ondergaan, tenzij de rechter later anders mocht gelasten op grond, dat de veroordeelde zich binnen een proeftijd van een jaar heeft schuldig gemaakt aan een strafbaar feit of, militair zijnde, een krijgstuuchtelijk vergrijp als bedoeld in artikel 15 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

Veroordeelt hem voorts tot eene geldboete van vijfhonderd gulden, bij gebreke van betaling of verhaal te vervangen door eene hechtenis voor den tijd van drie weken.

Fiat executie.

Op heden, den 12en April 1943 is door mij, Kapitein-ter-Zee, Wnd. Bevelhebber der Strijdkrachten in het Oosten, tot bovenstaand vonnis fiat executie verleend.

L. G. L. VAN DER KUN.

MILITAIRRECHTELIJKE VEREENIGING.

Leden-vergadering op 13 Juli 1946.

De Voorzitter, Prof. Mr. J. M. van Bemmelen opende deze vierde jaarlijksche vergadering met de volgende rede:

Excellenties

Dames en Heeren,

Er zijn mensen, die van die doodnuchtere vragen kunnen stellen, waarop het antwoord eerst vanzelfsprekend lijkt, maar die, wanneer men er dieper over gaat nadenken, ons toch heel wat kopzorg baren.

Zoo vroeg mij kortgelegen iemand uit Groningen — zooals U weet zijn de mensen uit Groningen ongeveer de nuchterste uit het geheele land — waarom een Nederlander verplicht is zijn vaderland te dienen en waarom het strafbaar is, wanneer een Nederlander zich on-Nederlandsch gedraagt.

De vrager, zelf een goed Nederlander, motiveerde zijn vraag nog verder en zei: „Nederlanderschap is iets waarmee je geboren wordt. Je kunt er niet eens af. Indien iemand een briefje schrijft aan den Nederlandschen Staat, dat hij verder geen deel meer wil uitmaken van dien Staat, dat hij voor zijn Nederlandschap bedankt, dan geeft hem dat niets. Hij is en blijft Nederlander tegen wil en dank”.

Op hem blijft de Nederlandsche strafwet van toepassing, hij valt met 18-jarigen leeftijd automatisch onder den Dienstplicht, (tenminste als hij, of zijn wettelijke vertegenwoordiger, in Nederland woont), een lot dat hij trouwens deelt met den niet-Nederlander, die hier ingezetene is, indien deze niet is geboren in onze overzeesche gebiedsdeelen of behoort tot een Staat, waar de Nederlanders niet aan verplichten krijgsdienst zijn onderworpen of waar ten aanzien van den Dienstplicht het beginsel van wederkeerigheid is aangenomen (art. 6 Dienstplichtwet 1922). Als dienstplichtige wordt hij militair, valt dus ook weer onder het Militaire Strafwetboek en de Wet op de Krijgstucht en het Reglement Krijgstucht en hij moet derhalve eerbied hebben voor alle Nederlandsche overheidspersonen en een trouwe plichtsbetrachting in acht nemen tegenover den Nederlandschen Staat (art. 8 en 7 van het Reglement Krijgstucht).

Sedert het Tribunaalbesluit 1944 is de Nederlander boven de 18 jaar ook nog aansprakelijk voor een aantal on-Nederlandsche gedragingen, indien hij op grond van zijn handelen of nalaten geacht moet worden zich desbewust te hebben gedragen in strijd met de belangen van het Nederlandsche volk.

De Nederlandsche Staat — evenals trouwens iedere andere Staat — dwingt de Nederlanders en zelfs een aantal van zijn ingezetenen om den Staat te beschermen en als militair te helpen verdedigen en straft ze wanneer zij iets tegen dien Staat ondernemen, in het bijzonder in oorlogstijd.

Als wij thans tot de vraag terugkeeren, waarvan de Groninger uitging, dan komt de vraag hierop neer: waarop berust het recht van een Staat om zijn burgers te dwingen aan zijn welzijn bij te dragen, deze zelfs mede te verdedigen en in elk geval zijn belangen niet te schaden?

Het antwoord is: Nederland is een Staat en tevens een natie; iedere Staat en iedere natie blijft slechts bestaan indien hij zich zelf handhaaft en dus zijn onafhankelijkheid bewaart. Wil een Staat of een natie dit doen, dan kan dat slechts, wanneer ieder, die tot dien Staat of die natie behoort, daartoe zijn aandeel, bijdraagt. Het recht van den Staat om ingeborenen en ingezetenen te dwingen tot dienst aan den Staat berust dus op het recht van zelfbehoud. Dat was alreeds de oplossing van het vraagstuk bij Hugo Grotius toen hij in zijn boek „Over het recht van oorlog en vrede” schreef: Onder de eerste beginselen van de natuur valt niets, wat zich verzet tegen oorlog: integendeel, alles spreekt zelfs ten gunste daarvan, immers het laatste en uiteindelijke doel van den oorlog is om lijf en leven te bewaren en om tot behoud en verkrijging bij te dragen van datgene wat nuttig is voor het leven en dit komt overeen met de eerste beginselen van de natuur. En indien het noodig is om voor dit doel geweld te gebruiken, dan schuilt ook daarin niets, wat afwijkt van de eerste beginselen der natuur, daar de natuur aan alle levende wezens de noodige krachten heeft gegeven, om zich zelf te beschermen en te helpen.

En de Groot doet daarbij een beroep op Xenophon, die zeide, dat alle dieren een of andere strijdwijze kennen en dat ze die geleerd hebben van de natuur, en op een aantal andere klassieke schrijvers o.a. op den dichter Lucretius:

„En voelt een elk de kracht, die hij benutten kan
De hoorns voelt het kalf, nog voor ze op 't voorhoofd staan
En, boosgemaakt tracht het daarmee te stooten en steekt
ze dreigend uit naar voren” 1)

De zucht naar zelfbehoud is derhalve zoowel voor een natie als voor het individu de rechtvaardiging voor den strijd. Maar terstond laat Hugo de Groot er op volgen, dat niet steeds de zucht tot zelfbehoud tot geweld mag leiden. Verboden is het geweld zoodra het zou dienen om het recht van anderen te schenden, immers de gemeenschap streeft er met vereende kracht en moeite naar voor ieder het zijne veilig te stellen. En dat een Staat of natie bij het streven naar zelfbehoud ook kan beschikken over de krachten van zijn ingeborenen en onderdanen, daaraan twijfelt de Groot heelemaal niet.

Met instemming haalt hij de woorden van Dionysius van Halicarnassus aan, dat de drie voornaamste functies voor het bestuur van een Staat zijn: het recht om openbare ambten te scheppen en de functionnarissen te benoemen, het recht om wetten te maken en af

1) De Groot, *De iure belli ac pacis*, Lib. I Cap. II, par. 1.4.

te schaffen en het recht om over den oorlog en vrede te beslissen.²⁾ Is deze basis van het zelfbehoud van de Nederlandsche natie en haar onafhankelijkheid een voldoende rechtsbasis om ingezetenen te dwingen lijf, leven en goed er voor over te hebben?

Mijn collega Langemeijer heeft dezelfde vraag gesteld in zijn onlangs gehouden rede over „Ons oordeel over wat recht moet zijn”. Hij stelde daarbij tegenover elkander de ellende en het lijden van den oorlog en de waarde der nationale onafhankelijkheid en van de laatste zeide hij, dat zij problematieker is dan zij op het eerste gezicht lijkt. „Wij Nederlanders — aldus Langemeijer — zullen haar op het oogenblik hoog aanslaan, echter, wanneer wij dezelfde waarde in verband brengen met Zuid-Afrika of Indonesië of zelfs met Gelderland of Bourgondië, die toch eenmaal ook den strijd voor hun onafhankelijkheid hebben gekend, dan wordt het oordeel van menig een minder stellig. Wel verandert ook dan nog niets aan onze overtuiging, dat het leven nauwelijks meer waarde voor ons zou hebben gehad, als Nederland zijn onafhankelijkheid eens niet had herkregeu, maar wel doemt de vraag voor ons op, of nationale onafhankelijkheid een uiteindelijke waarde is dan wel slechts waarde heeft als middel tot een diepere waarde”.

De vraag, hier door Langemeijer gesteld, is voor mij niet twijfelachtig in hare beantwoording. Datgene waarnaar wij streven is in de eerste plaats een *wereldrechtsorde*. In die wereldrechtsorde zijn alle menschen en alle gemeenschappen gelijk. Zij hebben derhalve alle evenveel recht. Onafhankelijk van anderen is derhalve geen enkele Staat. Evenals ieder mensch voortdurend rekening moet houden met de rechten van al zijn medeburgers, zoo moet ook iedere Staat voortdurend rekening houden met de rechten van alle andere staats- en volksgemeenschappen. Daarbij kan ik een beroep doen op onzen internationaal bekenden jurist Van Eysinga, die in zijn Gids voor de Groot's „De iure belli ac pacis” ook schrijft: „Dat de menscheid eene rechtsgemeenschap vormt impliceert, dat het recht er overal en ten allen tijde moet worden nageleefd en moet heerschen. Evenals binnen een Staat „the rule of law” moet heerschen, de Staat „rechtsstaat” moet zijn, eischt de Groot dat voor de groote gemeenschap der menschen: de wereld zij „rechtswereld”. . . . En dat de magna humani generis societas eene eenheid vormt leidt er bovendien toe, dat ieder individu of Staat gerechtigd is op te komen voor de handhaving, niet alleen van geschonden recht, maar mede van het recht van welken ander ook. Rechtsschennis tegen wien ook gepleegd, raakt *allen*. De feitelijke handhaving van het recht met den sterken arm is de gerechtvaardigde oorlog, „bellum iustum” of „ex iusta causa”.

Zoolang derhalve Nederland vecht tegen rechtsschennis en voor vrijheid van gedachte, gelijkheid van een ieder, zowel in materieel als in individueel opzicht, voert het een bellum iustum, een gerecht-

²⁾ De Groot, l.c. Lib. I Cap. III, par. 6.1.

vaardigden oorlog en schept het terecht een eigen leger, en dwingt het ook terecht de eigen ingeborenen en ingezetenen om aan die verdediging en dien oorlog deel te nemen en bestraft het terecht diegenen, die het in dien strijd benadeelen en tegenwerken.

Dat wij derhalve tegen de Nationaal-Socialistische gedachte een gerechtvaardigden oorlog hebben gevoerd, zal in de geschiedenis later niet betwijfeld worden, immers in dit systeem was geen plaats voor de vrijheid van gedachte en voor de rechten van het individu en bovendien ontkende het principieel de gelijkheid der menschen door het eene ras superieur aan het andere te verklaren.

In dien strijd tegen het nationaal-socialisme en tegen Japan zijn ook verschillende leden onzer vereeniging gevallen. Ik noem:

Majoor M. van den Heuvel, gesneuveld 1946, Indië, Majoor J. J. Six Dijkstra, gesneuveld 1940; Res. 2e luit. J. P. Boots, gesneuveld 1940; Res. 1e luit. Mr. P. J. A. Clavareau, gefusilleerd; Prof. Dr. V. H. Rutgers, overleden concentratiekamp; Res. kapt. Mr. O. Verdoorn, overleden concentratiekamp; Kapt. intendant W. C. Wensink, niet teruggekeerd Duitsche gevangenis; Luit. Kol. H. Keppel Hesselink, overleden krijgsgevangenschap; Majoor A. J. J. M. Lohmeyer, overleden krijgsgevangenschap; Kapt. Mr. P. M. W. J. van der Slikke, overleden krijgsgevangenschap; 1e Luit. D. Klop, overleden (incident Venlo); Mr. E. Jellinghaus, overleden; Res. 2e luit. Mr. R. ten Kate, overleden; Vice-adm. J. H. O. Graaf van den Bosch, overleden.

Een enkel woord wil ik in de eerste plaats wijden aan ons vroeger bestuurslid A. J. J. M. Lohmeyer, die in krijgsgevangenschap stierf. Niet licht zal ik de laatste keer vergeten, waarop ik hem ontmoette. Het was kort na onze capitulatie in 1940, toen wij elkander voor het eerst en het laatst na de oorlogsdagen terugzagen en allebei zoo ontroerd waren over den smaad dien ons land had ondergaan en de donkere toekomst, dat wij geen woorden vonden en elkaar slechts de hand drukten. Hij was een conscientieus officier en een bekwaam militair jurist, die ons land ongetwijfeld nog groote diensten zou hebben bewezen.

Voorts moge hier iets uitvoeriger herdacht worden Prof. dr. V. H. Rutgers. Hij was een all-round jurist, die met zijn veelzijdige belangstelling ook groot interesse bezat voor het doel onzer vereeniging. Maar hier moge hij in de allereerste plaats herdacht worden als strijdbaar vaderlander. Hij vertrok in 1944 per motorboot naar Engeland. Helaas werd de motor onklaar en dreef de motorboot terug naar onze Zeeuwsche eilanden. Van zijn tochtgenooten vernam ik, hoe Rutgers bij hen allen den moed er in had gehouden door het zingen van godsdienstige liederen, bidden en het vertellen van opwekkende verhalen. In Zeeland werden Rutgers en zijn tochtgenooten gevangen genomen, naar een concentratiekamp gevoerd en vandaar heeft hij niet mogen terugkeeren.

De derde, die verdient hier meer in het bijzonder herdacht te worden

is Mr. P. J. A. Clavareau. Hij was destijds (1937) prae-adviseur voor onze vereeniging over de Strafuitsluitingsgronden in het militair-straf en tuchtrecht. Ofschoon slechts reserve-officier, was hij toch in hart en nieren en door traditie militair. Hij kon dan ook niet nalaten zich in den ondergrondschen strijd te mengen en schuwde daarbij geen risico's. Misschien was hij zelfs wel iets te onvoorzichtig. Gevangen genomen werd hij kort daarna gefusilleerd. Veel was nog van zijn groote werkkracht en uitgebreide kennis te verwachten geweest.

Ons land is thans weder bevrijd, wij scheppen een nieuw leger en ook ons militaire recht herneemt zijn functie en daarmee hervat onze vereeniging haar werkzaamheden. Het is thans tien jaar geleden dat onze vereeniging werd opgericht. Bij deze oprichting wees ik er o.a. op dat het militaire recht van een ius speciale voor een bepaalde groep, was geworden tot een onderdeel van het strafrecht voor alle burgers. Ik zeide toen: „Het geheele volk moet begrijpen en aanvaarden, dat in oorlogstijd samenwerking, tucht en verantwoordelijkheid naast gehoorzaamheid van ieder geeischt worden”. Deze woorden zijn in den afgelopen oorlog wel zeer bewaarheid. Van ieder werd geeischt, dat hij aan den strijd, in het bijzonder den ondergrondschen strijd deelnam en deze althans niet tegenwerkte.

Als een van de voornaamste consequentie's van dezen eisch stelde ik ook in 1936, dat wij moeten geraken tot een vredesorganisatie van onze militaire rechtspraak, waaruit de oorlogsorganisatie gemakkelijk en zonder stooten zou kunnen voortvloeien.

Aan dien eisch voor een goed functionneeren van de militaire rechtspraak was in 1940 nog allerminst voldaan. De krijgswraden te velde werden weliswaar in de eerste oorlogsdagen geformeerd en één krijgswraad heeft zelfs op 12 Mei 1940 ter zake van het buiten noodzaak eigendunkelijk ontruimen van zijn post (art. 84 W. v. M. Str.) een doodvonnis uitgesproken, dat ook is gefiatteerd en voltrokken. ¹⁾

Niettegenstaande de groote moeilijkheden van de plotselinge omzetting van twee vredeskrijgswraden in een aantal krijgswraden te velde zouden, indien de oorlog in ons land eenige dagen langer had geduurd, ongetwijfeld overal de krijgswraden te velde hebben gefunctionneerd. Toch is wel gebleken, dat het systeem, zooals wij het hadden geschapen, allerminst voldeed. Het verheugt ons, dat de overste Doornbos ons hedenmiddag iets zal willen vertellen over de militairrechtelijke ervaringen in oorlogstijd, omdat uit de ervaringen, die wij gedurende de oorlog en thans met de krijgswraden te velde opdeden en nog opdoen, de nieuwe militairrechtelijke organisatie zal moeten voortvloeien. Naar aanleiding van het zoeven vermelde doodvonnis moge ik hier misschien nog een misverstand uit de weg ruimen. In woord en geschrift heb ik mij eenige malen

¹⁾ M.R.T. deel XXXVI, blz. 139.

tot een tegenstander van de doodstraf verklaard. Sommigen hebben hieruit afgeleid dat ik ook voor het militaire recht de doodstraf niet zou willen toepassen. Steeds heb ik er echter bijgevoegd dat voor oorlogstijd, indien de veiligheid van den Staat zulks vordert, de doodstraf mij onvermijdelijk voorkomt, al moet men ook daar den invloed van de doodstraf niet overschatten en niet gering denken over de slechte gevolgen, die ze steeds met zich mee sleept voor de geheele gemeenschap.

Gedurende de mobilisatie 1939—1940 is verder gebleken hoe gebrekkig de Oorlogswet van 1899 werkte. Het verheugt ons daarom, dat Mr. Caljé bereid is ons van ochtend over dit onderwerp voor te lichten.

Dames en Heeren, ik wil naar mijn uitgangspunt terugkeeren en dus naar de vraag, die voor mij geen vraag meer is, of ons volk een taak heeft bij het scheppen van de wereldrechtsorde en of die taak de plicht meebrengt voor iederen Nederlander om desnoods met geweld van wapenen die rechtsorde te handhaven. Wij moeten natuurlijk nimmer vergeten, dat wij met beperkte krachten werken en dat wij dus steeds op den steun van onze groote bondgenooten zijn aangewezen. In zooverre zullen wij ons moeten conformeeren aan den gang van het groote geheel. Het is echter mijn overtuiging, en ik ben er zeker van dat gij die overtuiging deelt, dat wij zoowel hier te lande als in Indonesië een taak hebben om die wereldrechtsorde te herscheppen en te handhaven. Daartoe zullen wij zoo sterk mogelijke land-, lucht- en zeestrijdkrachten noodig hebben en deze kunnen niet werken zonder gesteund te worden door een moderne militaire rechtspraak. Deze tot stand te brengen en in stand te houden is mede de taak van onze vereeniging en die taak is een belangrijke. Moge het daarom de vereeniging gegeven zijn in het tweede decennium van haar bestaan deze taak te vervullen en zich daarbij te verheugen in de belangstelling van alle militairen en juristen want zonder een goede samenwerking tusschen deze beide kan ons werk niet slagen.

En daarmede verklaar ik deze vierde jaarlijksche vergadering der Militairrechtelijke Vereeniging voor geopend.

OFFICIEEL GEDEELTE.

Onderlinge rangs- en standsverhoudingen bij Zee- en Landmachten.

KONINKLIJK BESLUIT van den 6den Augustus 1910 (Staatsblad no. 247), houdende regeling betreffende de onderlinge rangs- en standsverhouding der officieren en der militairen beneden den rang van officier behoorende tot de Koninklijke Marine, het Leger hier te lande en het Leger in Nederlandsch-Indië, zooals dat luidt na de daarin bij de Koninklijke besluiten van 21 Februari 1938 (Staatsblad no. 540) en van 18 Mei 1945 (Staatsblad no. F. 117) aangebrachte wijzigingen.

WIJ WILHELMINA, BIJ DE GRATIE GODS, KONINGIN DER NEDERLANDEN, PRINSES VAN ORANJE-NASSAU, ENZ., ENZ., ENZ.

Overwegende, dat eene regeling wenschelijk is gebleken betreffende de onderlinge rangs- en standsverhouding der Officieren en de militairen beneden den rang van Officier behoorende tot de Koninklijke Marine, het Leger hier te lande en van het Leger in *Nederlandsch-Indië*;

Op de gemeenschappelijke voordrachten van Onze Ministers van Marine, van Oorlog en van Koloniën, van enz.;

Den Raad van State gehoord (adviezen van enz.);

Gezien het nader rapport van onze Ministers van Marine, van Oorlog en van Koloniën van enz.;

Hebben goedgevonden en verstaan:

Met wijziging van:

1°. het vastgestelde in het Koninklijk besluit van 27 Februari 1904 no. 72 betreffende de rangsassimilatie der Hoofd Machinisten, Machinisten en Adjunct-machinisten,

2°. artikel 2 van het Koninklijk besluit van 13 October 1849, no. 53,

3°. het 1ste lid van artikel 1, § 1, van het Koninklijk besluit van 29 Mei 1895, no. 13,

Te bepalen:

De Officieren en militairen beneden den rang van Officier be-

hoorende tot de Koninklijke Marine, het Leger hier te lande en het Leger in *Nederlandsch-Indië*, worden ten opzichte van hunnen rang en stand en van hunne rangs- en standsverhouding gerangschikt in de onderstaande volgorde, waarbij de onder ieder nummer genoemde militairen gelijk staan:

1. De Admiraal der Koninklijke Marine, de Veldmaarschalk van het Leger hier te lande en de Veldmaarschalk van het Leger in *Nederlandsch-Indië*.

2. De Luitenant-admiraal der Koninklijke Marine, de Generaal van het Leger hier te lande en de Generaal van het Leger in *Nederlandsch-Indië*.

3. De Vice-admiraal der Koninklijke Marine, de Luitenant-generaal van het Leger hier te lande en de Luitenant-generaal van het Leger in *Nederlandsch-Indië* en de bij de Zeemacht of de beide Legers met dien rang gelijkgestelde of met dien rang gelijk te stellen Vlag- of Opperofficieren.

4. De Schout-bij-Nacht der Koninklijke Marine, de Generaal-majoor van het Leger hier te lande en de Generaal-majoor van het Leger in *Nederlandsch-Indië* en de bij de Zeemacht of de beide Legers met dien rang gelijkgestelde of met dien rang gelijk te stellen Vlag- of Opperofficieren.

5. De Kapitein ter zee der Koninklijke Marine, de Kolonel van het Leger hier te lande en de Kolonel van het Leger in *Nederlandsch-Indië* en de bij de Zeemacht of de beide Legers met dien rang gelijkgestelde of met dien rang gelijk te stellen Hoofdofficieren.

6. De Kapitein-luitenant ter zee der Koninklijke Marine, de Luitenant-kolonel van het Leger hier te lande en de Luitenant Kolonel van het Leger in *Nederlandsch-Indië* en de bij de Zeemacht of de beide Legers met dien rang gelijkgestelde of met dien rang gelijk te stellen Hoofdofficieren.

7. De Luitenant ter zee der 1e klasse der Koninklijke Marine, de Majoor van het Leger hier te lande en de Majoor van het Leger in *Nederlandsch-Indië* en de bij de Zeemacht of de beide Legers met dien rang gelijkgestelde of met dien rang gelijk te stellen Officieren.¹⁾

8. De Luitenant ter zee der 2e klasse der Koninklijke Marine, de Kapitein van het Leger hier te lande en de Kapitein van het Leger in *Nederlandsch-Indië* en de bij de Zeemacht of de beide Legers met dien rang gelijkgestelde of met dien rang gelijk te stellen Officieren.

¹⁾ Omdat bij de wijziging van 1945 dit woord „officieren” in de plaats is gesteld van „hoofdofficieren”, behoort de majoor, evenals vroeger en ook nu de luitenant ter zee 1e klasse, niet tot de hoofdofficieren te worden gerekend. Nu blijft nog noodig de wijziging van het woord „Kapitein” in art. 82 Inv. M.R.T. in „majoor” ofwel, wat nog beter zou zijn, in deze bepaling alleen te spreken van „vlag-, opper- en hoofdofficieren”. (Red. M.R.T.).

9. De Luitenant ter zee der 3de klasse der Koninklijke Marine, de Eerste-luitenant van het Leger hier te lande en de Eerste-luitenant van het Leger in *Nederlandsch-Indië* en de bij de Zeemacht of de beide Legers met dien rang gelijkgestelde of met dien rang gelijk te stellen Officierien.

10. De Adelborst der 1ste klasse der Koninklijke Marine, de Tweede-luitenant van het Leger hier te lande en de Tweede-luitenant van het Leger in *Nederlandsch-Indië* en de bij de Zeemacht of de beide Legers met dien rang gelijkgestelde of met dien rang gelijk te stellen Officierien.

11. De Buitengewone Adelborst der Koninklijke Marinereserve en de bij de Zeemacht of de beide Legers met dien rang gelijkgestelde of met dien rang gelijk te stellen Officierien.

12. De Hoofdmachinist der Koninklijke Marine, de Onderluitenant van het Leger in *Nederlandsch-Indië* en de bij de Zeemacht of de beide Legers met dien rang gelijkgestelde of met dien rang gelijk te stellen militairen.

13. De Machinist der Koninklijke Marine, de Hoofdopzichter van fortificatiën van het Leger hier te lande en de bij de Zeemacht of de beide Legers met dien rang gelijkgestelde of met dien rang gelijk te stellen militairen.

14. De Opzichter van fortificatiën der 1ste klasse van het Leger hier te lande en de bij de Zeemacht of de beide Legers met dien rang gelijkgestelde of met dien rang gelijk te stellen militairen.

15. De Opzichter van fortificatiën der 2de klasse van het Leger hier te lande en de bij de Zeemacht of de beide Legers met dien rang gelijkgestelde of met dien rang gelijk te stellen militairen.

15. De Opzichter van fortificatiën der 2de klasse van het Leger van fortificatiën der 3de klasse van het Leger hier te lande en de bij de Zeemacht of de beide Legers met dien rang gelijkgestelde of met dien rang gelijk te stellen militairen.

17. De Adjutant-onderofficier en de met dien rang gelijkgestelde of met dien rang gelijk te stellen militairen van de Koninklijke Marine, het Leger hier te lande en het Leger in *Nederlandsch-Indië*.

18. De Sergeant-majoor en de met dien rang gelijkgestelde of met dien rang gelijk te stellen militairen van de Koninklijke Marine, het Leger hier te lande en het Leger in *Nederlandsch-Indië*.

19. De Sergeant en de met dien rang gelijkgestelde of met dien rang gelijk te stellen militairen van de Koninklijke Marine, het Leger hier te lande en het Leger in *Nederlandsch-Indië*.

Noot bij punt 19, 20 en 21.

Hoewel de sergeant der 1ste klasse van de Koninklijke landmacht en de bij die landmacht met dien rang gelijkgestelde of gelijk te stellen militairen in rang staan boven den sergeant van die landmacht en de met dezen rang in genoemde landmacht gelijkgestelde of gelijk te stellen militairen, worden nochtans beide categorieën onderofficierien geacht in rang gelijk te staan met den sergeant der Koninklijke Marine en den sergeant van het Koninklijk Nederlandsch-Indische Leger.

20. De Korporaal en de met dien rang gelijkgestelde of met dien rang gelijk te stellen militairen van de Koninklijke Marine, het Leger hier te lande en het Leger in *Nederlandsch-Indië*.

21. De Matroos en Soldaat en de met dien stand gelijkgestelde of met dien stand gelijk te stellen militairen van de Koninklijke Marine, het Leger hier te lande en het Leger in *Nederlandsch-Indië*.

Onze Ministers van Marine, van Oorlog en van Koloniën zijn belast met de uitvoering van dit besluit, dat in het *Staatsblad* zal worden geplaatst, en waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State.

Soestdijk, den 6den Augustus 1910.

WILHELMINA.

De Minister van Marine,
J. WENTHOLT.

De Minister van Oorlog,
W. COOL.

De Minister van Koloniën,
DE WAAL MALEFIJT.

Art. 39 (1) 3° der Wet op de Krijgstucht.

KONINKLIJK BESLUIT van 10 Januari 1944 (*Staatsblad* No. E 3), houdende *aanwijzing van het Detachement, belast met de veiligheid van het Koninklijk Huis, als een formatie als bedoeld bij artikel 39, eerste lid, 3°, van de Wet op de Krijgstucht.*

WIJ WILHELMINA, BIJ DE GRATIE GODS, KONINGIN DER NEDERLANDEN, PRINSES VAN ORANJE-NASSAU, ENZ., ENZ., ENZ.

Op de voordracht van Onzen Minister van Oorlog van 20 December 1943, Afdeling I A, No. 953 P.;

Hebben goedgevonden en verstaan:

Het Detachement, aangewezen voor de veiligheid van Ons Huis, is een formatie als bedoeld bij artikel 39, eerste lid, 3°, van de Wet op de Krijgstucht.

Onze Minister van Oorlog is belast met de uitvoering van dit besluit, hetwelk in het *Staatsblad* zal worden opgenomen.

Londen, den 10den Januari 1944.

WILHELMINA.

De Minister van Oorlog,
VAN LIDTH DE JEUDE.

Uitgegeven den *negentienden* Februari 1944.

De Minister van Justitie,
VAN ANGEREN.

Overigens blijft, bij vergelijking der rangen en standen, de indeeling daarvan in klassen buiten beschouwing.

KONINKLIJK BESLUIT van 1 Juni 1944 (Staatsblad No. E 39), houdende aanwijzing van een deel van het personeel van het „Bureau Expeditionnaire Macht” van het Departement van Oorlog als een formatie als bedoeld in artikel 39, sub 3°, van de Wet op de Krijgstucht.

WIJ WILHELMINA, BIJ DE GRATIE GODS, KONINGIN DER NEDERLANDEN, PRINSES VAN ORANJE-NASSAU, ENZ., ENZ., ENZ.

Op de voordracht van Onzen Minister van Oorlog van 25 Mei 1944, Afdeeling I, No. 1559 B/P;

Gelet op artikel 39 der Wet op de Krijgstucht;

Hebben goedgevonden en verstaan:

Te bepalen:

Het tot het „Bureau Expeditionnaire Macht” van het Departement van Oorlog behorende personeel, beneden den rang van majoor, is een formatie als bedoeld in artikel 39, sub 3°, van de Wet op de Krijgstucht.

Onze Minister van Oorlog is belast met de uitvoering van dit besluit, hetwelk in het *Staatsblad* zal worden geplaatst.

Londen, den 1sten Juni 1944.

WILHELMINA.

De Minister van Oorlog,

VAN LIDTH DE JEUDE.

Uitgegeven den *veertienden* Juni 1944.

De Minister van Justitie,

VAN ANGEREN.

Instelling Krijgsraad te velde.

KONINKLIJK BESLUIT van 13 Juli 1944 (Staatsblad No. E 50), houdende instelling van een Krijgsraad te Velde bij de Koninklijke Nederlandsche Brigade „Prinses Irene”.

WIJ WILHELMINA, BIJ DE GRATIE GODS, KONINGIN DER NEDERLANDEN, PRINSES VAN ORANJE-NASSAU, ENZ., ENZ., ENZ.

Op voordracht van Onze Ministers van Oorlog en van Justitie dd. 12 Juli 1944, Afdeeling I C, No. 18;

Overwegende, dat het noodzakelijk is, dat een Krijgsraad te Velde worde benoemd ter plaatse, waar de Commandant der Koninklijke Nederlandsche Brigade „Prinses Irene” zich bevindt;

Gelet op art. 243 der Regtspleging bij de Landmagt;

Hebben goedgevonden en verstaan:

Artikel 1.

Er zal zijn een Krijgsraad te Velde, resideerende ter plaatse waar de Commandant der Koninklijke Nederlandsche Brigade „Prinses Irene” zich bevindt.

Artikel 2.

De president en de leden van dezen Krijgsraad, een of meer officieren-commissaris, alsmede een of meer secretarissen, worden benoemd door den commandeerenden generaal bij artikel 3 aangewezen.

In geval van ontstentenis, zoowel van den Auditeur-Militair te Velde, als van diens plaatsvervanger, vindt artikel 262, eerste lid, der Regtspleging bij de Landmagt overeenkomstige toepassing.

Artikel 3.

Als Commandeerend Generaal wordt aangewezen de Bevelhebber der Nederlandsche Strijdkrachten, met dien verstaande, dat tot het tijdstip van het optreden van dezen Bevelhebber de functie van Commandeerend Generaal wordt uitgeoefend door den Inspecteur der Nederlandsche Troepen.

Artikel 4.

De krachtens dit besluit te benoemen Krijgsraad te Velde neemt kennis van de strafbare feiten, begaan door:

- 1e. personen, die deel uitmaken van de Koninklijke Nederlandsche Brigade „Prinses Irene”, dan wel deze Brigade of eenig onderdeel daarvan vergezellen of volgen;
- 2e. andere personen, die onder de bevelen staan van den Bevelhebber der Nederlandsche Strijdkrachten of door Onzen Minister van Oorlog, voor wat de militaire justitie betreft, onder de bevelen van dien Bevelhebber zijn gesteld.

Artikel 5.

Dit besluit treedt in werking op den dag zijner afkondiging.

Onze Ministers van Oorlog en van Justitie zijn, ieder voor zooveel hem betreft, belast met de uitvoering van dit besluit, dat in het *Staatsblad* zal worden geplaatst.

Londen, den 13den Juli 1944.

WILHELMINA.

De Minister van Oorlog,

VAN LIDTH DE JEUDE.

De Minister van Justitie,

G. J. VAN HEUVEN GOEDHART.

Uitgegeven den *achttienden* Juli 1944.

De Minister van Justitie,

G. J. VAN HEUVEN GOEDHART.

**Tijdelijke uitbreiding tuchtrechtelijke bevoegdheden.
Rechtspleging te velde.**

KONINKLIJK BESLUIT van 27 Juli 1944 (Staatsblad No. E 53), houdende tijdelijke uitbreiding van de tuchtrechtelijke bevoegdheden van de commandeerende officieren van eenheden der Koninklijke Landmacht, alsmede eenige nadere voorzieningen met betrekking tot de rechtspleging te velde bij de Landmacht.

WIJ WILHELMINA, BIJ DE GRATIE GODS, KONINGIN DER NEDERLANDEN, PRINSES VAN ORANJE-NASSAU, ENZ., ENZ., ENZ.

Op de voordracht van Onze Ministers van Justitie en van Oorlog van 14 Juli 1944, No. 1315/J 430;

Overwegende, dat de eischen der huidige oorlogvoering een uitbreiding van de tuchtrechtelijke bevoegdheden van de commandeerende officieren van eenheden der Koninklijke Landmacht, alsmede het treffen van eenige nadere voorzieningen met betrekking tot de rechtspleging te velde bij de landmacht gebiedend noodzakelijk maken;

Hebben goedgevonden en verstaan:

Artikel 1.

Voor den duur van den huidige oorlog worden bij de landmacht, behalve de in artikel 2 van de Wet op de Krijgstucht genoemde feiten, mede als krijgstuchtelijke vergripen aangemerkt:

- 1°. het feit omschreven in artikel 97, onder 2°, van het Wetboek van Militair Strafrecht, indien de ongeoorloofde afwezigheid langer dan één dag duurt;
- 2°. het feit omschreven in artikel 114, tweede lid, van het Wetboek van Militair Strafrecht;
- 3°. het feit omschreven in artikel 308 van het Wetboek van Strafrecht;
- 4°. de feiten vallende in de bepalingen eener overtreding, voor zoover deze feiten niet reeds ingevolge het bepaalde in artikel 2, onder 5°. en 6°, van de Wet op de Krijgstucht krijgstuchtelijke vergripen zijn;

een en ander indien het begane feit naar het oordeel van den tot straffen bevoegden meerdere, tot wiens kennis het is gebracht of aan wien de verdere behandeling der zaak wordt opgedragen, van zóó lichten aard is, dat de zaak buiten strafrechterlijke behandeling kan worden afgedaan.

Artikel 2.

Gedurende den huidige oorlog kan de commandeerende generaal, zoolang de zaak nog niet overeenkomstig artikel 255, tweede en derde lid, van de Regtspleging bij de Landmagt bij den krijgsraad

te velde aanhangig is gemaakt, op advies van den auditeur-militair de verwijzing naar den krijgsraad intrekken.

Artikel 3.

1. Door de intrekking der verwijzing naar den krijgsraad eindigt de zaak.

2. In geval van onbevoegdheid van den krijgsraad kan echter het onderzoek voor een ander gerecht worden voortgezet.

3. Indien voorts het begane feit naar het oordeel van den commandeerenden generaal een krijgstuchtelijk vergriep oplevert, handelt hij overeenkomstig het bepaalde in artikel 12 van de Regtspleging bij de Landmagt.

4. Het bepaalde in artikel 9 van de Regtspleging bij de Landmagt is mede van overeenkomstige toepassing.

Artikel 4.

1. De intrekking van de verwijzing naar den krijgsraad geschiedt bij schriftelijke beschikking, waarvan een afschrift aan den beschuldigde en aan den auditeur-militair zal worden ter hand gesteld.

2. De beschikking vermeldt, behalve den naam en de voornamen van den beschuldigde, het corps of onderdeel, waartoe hij behoort, en den rang of stand, in welken hij daarbij dient, alsmede een aanduiding van de beschikking, waarbij de zaak naar den krijgsraad is verwezen.

3. Indien de verwijzing naar den krijgsraad wordt ingetrokken op grond van onbevoegdheid van den krijgsraad tot kennisneming van het feit, van onvoldoende aanwijzing van schuld, van niet-strafbaarheid van het feit of van den beschuldigde of omdat uit anderen hoofde geen recht tot strafvordering aanwezig is, wordt van dien grond in de beschikking melding gemaakt.

4. Ingeval artikel 12 van de Regtspleging bij de Landmagt wordt toegepast, wordt daarvan insgelijks in de beschikking melding gemaakt.

5. Bij de beschikking wordt tevens bepaald, of de beschuldigde, die zich in arrest bevindt, daaruit al dan niet zal worden ontslagen.

Artikel 5.

1. Behoudens het bepaalde in artikel 3, tweede lid, kan de beschuldigde, nadat hem de beschikking, houdende intrekking der verwijzing naar den krijgsraad, ter hand is gesteld, ter zake van hetzelfde feit niet weder in rechten worden betrokken, tenzij nieuwe bezwaren zijn bekend geworden.

2. Als nieuwe bezwaren kunnen enkel worden aangemerkt verklaringen van getuigen of van den beschuldigde en stukken, bescheiden en processen-verbaal, welke later zijn bekend geworden of niet zijn onderzocht.

3. In het geval, in het voorgaande lid bedoeld, kan de zaak niet opnieuw bij den krijgsraad worden aanhangig gemaakt dan nadat

Artikel 6.

ter zake dier nieuwe bezwaren door den officier-commissaris informatiën zijn genomen.

1. Indien gedurende den huidigen oorlog de auditeur-militair bij den krijgsraad te velde buiten het geval, bedoeld in artikel 167 van de Regtspleging bij de Landmagt, oordeelt, dat de telastlegging behoort te worden gewijzigd, legt hij den inhoud van de door hem noodzakelijk geachte wijziging schriftelijk aan den krijgsraad over, voordat hij door dezen tot het indienen van zijn schriftuur van eisch is geautoriseerd, met vordering dat die wijziging worde toegelaten.

2. Indien de krijgsraad de vordering toewijst, doet hij den inhoud van de aangebrachte wijzigingen in de notulen opnemen. Aan den beschuldigde wordt door den secretaris een gewaarmerkt afschrift der gewijzigde telastlegging op de terechtzitting zelve ter hand gesteld, tenzij de krijgsraad oordeelt, dat met de uitreiking van een door den secretaris gewaarmerkt afschrift der wijzigingen kan worden volstaan. Is de beschuldigde niet ter terechtzitting aanwezig, dan wordt hem de gewijzigde telastlegging zoo spoedig mogelijk ter hand gesteld.

3. In geen geval worden wijzigingen toegelaten als gevolg waarvan de telastlegging niet langer hetzelfde feit in den zin van artikel 68 van het Wetboek van Strafrecht zou inhouden.

4. De krijgsraad schorst het onderzoek voor bepaalden tijd. Met toestemming van den beschuldigde kan echter het onderzoek aanstonds worden voortgezet. Deze toestemming is niet vereischt, indien de beschuldigde niet op de terechtzitting aanwezig is.

Artikel 7.

Dit besluit treedt in werking op den dag, volgende op dien zijner afkondiging.

Onze Ministers van Justitie en van Oorlog zijn, ieder voor zoover hem betreft, belast met de uitvoering van dit besluit, dat in het *Staatsblad* zal worden geplaatst.

Londen, den 27sten Juli 1944.

WILHELMINA.

De Minister van Justitie,

G. J. VAN HEUVEN GOEDHART.

De Minister van Oorlog,

VAN LIDTH DE JEUDE.

Uitgegeven den *eersten* Augustus 1944.

De Minister van Justitie,

G. J. VAN HEUVEN GOEDHART.

Besluit Rechtsmacht Geallieerde Militaire Gerechten.

KONINKLIJK BESLUIT van 23 Augustus 1944 (Staatsblad No. E 66), houdende vaststelling van het Besluit Rechtsmacht Geallieerde Militaire Gerechten.

WIJ WILHELMINA, BIJ DE GRATIE GODS, KONINGIN DER NEDERLANDEN, PRINSES VAN ORANJE-NASSAU, ENZ., ENZ., ENZ.

Op de voordracht van Onze Ministers voor Algemeene Oorlogvoering van het Koninkrijk, van Algemeene Zaken, van Buitenlandsche Zaken, van Justitie, van Binnenlandsche Zaken, van Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen, van Financiën, van Oorlog, van Marine, van Waterstaat, van Handel, Nijverheid en Landbouw, van Scheepvaart en Visscherij, van Sociale Zaken, van Koloniën en van Onzen Minister zonder Portefeuille van 14 Augustus 1944, No. 1450/G 20/AH;

Overwegende, dat het noodzakelijk is, gelet op de dienaangaande met Onze bondgenooten getroffen regeling, bepalingen vast te stellen nopens de rechtsmacht in strafzaken van geallieerde militaire gerechten en tevens enkele bijzondere voorschriften van strafvordering en strafrecht uit te vaardigen, verband houdende met de deelneming van geallieerde troepen aan de bevrijding van het Rijk in Europa;

Den Buitengewonen Raad van Advies gehoord;

Hebben goedgevonden en verstaan:

Artikel 1.

1. De Nederlandsche rechter is niet bevoegd kennis te nemen van strafbare feiten, begaan door vreemdelingen, die hetzij behooren tot de krijgsmacht van een bondgenoot, welker strijdkrachten onder de bevelen van den Opperbevelhebber der Geallieerde Expeditie-Troepen met de Nederlandsche strijdkrachten samenwerken bij de bevrijding van het grondgebied van het Rijk in Europa, hetzij bij een zoodanige krijgsmacht in dienstbetrekking zijn dan wel haar met toestemming der geallieerde militaire overheid vergezellen of volgen, een en ander voor zoover en zoolang zij uit dien hoofde aan de voor de zee-, land- of luchtmacht van dien bondgenoot geldende militaire wetten onderworpen zijn.

2. Het bepaalde in het voorgaande lid is mede van toepassing ten aanzien van strafbare feiten, begaan door Nederlanders en Nederlandsche onderdanen uit andere hoofde, die op het tijdstip, waarop zij Nederland binnenkomen, deel uitmaken van de Geallieerde Expeditie-Troepen, zonder te behooren tot een Nederlandsche formatie, voor zoover en zoolang zij uit hoofde van deze dienstverhouding aan de voor de zee-, land- of luchtmacht van een bondgenoot geldende militaire wetten onderworpen zijn.

Artikel 2.

Een schriftelijke verklaring van een geallieerden vlag-, opper-, hoofd- of daarmede in rang gelijkgestelden officier, dat een bepaald persoon behoort tot een der in artikel 1 genoemde groepen van personen, die aan de rechtsmacht van een geallieerden militairen rechter onderworpen zijn, levert te dien aanzien volledig bewijs op. Tegen een zoodanige verklaring is tegenbewijs niet toegelaten.

Artikel 3.

In geval van militaire noodzakelijkheid kunnen ook andere dan de in artikel 1 genoemde personen — met uitzondering van Nederlandsche militairen, behoorende tot een Nederlandsche formatie, welke deel uitmaakt van de Geallieerde Expeditie-Troepen —, indien zij verdacht worden een strafbaar feit te hebben begaan hetzij tegen een of meer leden, hetzij tegen de goederen of de veiligheid der geallieerde strijdkrachten, ter zake van dat feit bij een door of vanwege den Opperbevelhebber der Geallieerde Expeditie-Troepen hiervoor aangewezen geallieerden militairen rechter worden vervolgd en door dezen worden berecht.

Artikel 4.

1. De verdachte van een strafbaar feit, als in het voorgaande artikel bedoeld, kan door iederen geallieerden militair, die door de geallieerde militaire overheid hiermede is belast of hiertoe bevoegd is verklaard, op elke voor een Nederlandschen opsporingsambtenaar toegankelijke plaats worden aangehouden, alsmede onderzocht en, zoo noodig, voorloopig in bewaring worden gesteld. Het bepaalde in artikel 95, eerste lid, van het Wetboek van Strafvordering is van toepassing.

2. Aan de geallieerde militairen, deel uitmakende van Geallieerde Militaire Politie, komen gelijke bevoegdheden toe ten aanzien van den van eenig strafbaar feit verdachte, die tot een der in artikel 1 genoemde groepen van personen behoort, alsook ten aanzien van een niet daartoe behoorenden, van eenig strafbaar feit verdachten Nederlandschen militair, ingeval het optreden van een tot diens arrestatie bevoegde Nederlandsche autoriteit niet kan worden afgewacht.

3. Nadat een verdachte aan een Nederlandsche opsporingsambtenaar is overgeleverd, handelt deze overeenkomstig de desbetreffende bepalingen van de eerste afdeeling van den Vierden Titel van het Eerste Boek van het Wetboek van Strafvordering met inachtneming, voor zoover toepasselijk, van de bepalingen van het Besluit Buitengewone Rechtspleging.

Artikel 5.

1. Bij de opsporing en het onderzoek van strafbare feiten,

waarvan een geallieerde militaire rechter kennis neemt, zijn de Nederlandsche opsporingsambtenaren, het openbaar ministerie en de rechter-commissaris, onderscheidenlijk de raadsheer-commissaris bij het Bijzondere Gerechtshof, verplicht hun medewerking te verleenen.

2. Bij de in het voorgaande lid bedoelde medewerking zijn de daar genoemde opsporings- en rechterlijke ambtenaren tot alle handelingen bevoegd, welke de wet hun in zaken, waarvan de Nederlandsche rechter kennis neemt, ter voorbereiding van de vervolging en berechting, alsmede ter tenuitvoerlegging van rechterlijke beslissingen veroorlooft, met inachtneming overigens van hetgeen in het volgende artikel is bepaald.

Artikel 6.

1. Indien een verdachte behoort tot een der in artikel 1 genoemde groepen van personen, zal diens ondervraging, in artikel 52 van het Wetboek van Strafvordering bedoeld, zich mede uitstrekken tot zijn rang en militair nummer en het onderdeel der strijdkrachten, waarbij hij is ingedeeld.

2. De officier van justitie of de hulpofficier of wel de procureur-fiscaal bij het Bijzondere Gerechtshof, voor wien de verdachte wordt geleid of die zelf den verdachte heeft aangehouden, draagt zorg, dat van diens aanhouding onverwijld mondeling of schriftelijk kennis wordt gegeven aan de bevoegde geallieerde militaire autoriteit en dat de verdachte zoo spoedig mogelijk aan deze wordt overgeleverd. Van de overlevering wordt binnen twee maal vierentwintig uren proces-verbaal opgemaakt.

Artikel 7.

1. Op hem, die wettelijk als getuige, als deskundige of als tolk voor een geallieerden militairen rechter is opgeroepen, zijn de artikelen 192 en 444 van het Wetboek van Strafrecht van toepassing.

2. Op hem, die als getuige, als deskundige of als tolk voor een geallieerden militairen rechter een valsche verklaring aflegt, is het bepaalde in artikel 207 van dat Wetboek van toepassing.

Artikel 8.

Geallieerde militairen worden mede als ambtenaren in den zin van het Wetboek van Strafrecht beschouwd.

Artikel 9.

1. Dit besluit, ten aanzien waarvan de bevoegdheid, bedoeld in artikel 9, tweede lid, van het Besluit op den bijzonderen staat van beleg, niet kan worden uitgeoefend, treedt in werking op den dag zijner afkondiging.

2. Het kan worden aangehaald onder den titel: Besluit Rechtsmacht Geallieerde Militaire Gerechten.

Onze Minister van Justitie is belast met de uitvoering van dit besluit, dat in het *Staatsblad* zal worden geplaatst.

Londen, den 23sten Augustus 1944.

WILHELMINA.

De Minister voor Algemeene Oorlogvoering van het Koninkrijk,

P. S. GERBRANDY.

De Minister van Algemeene Zaken,

VAN BOEIJEN.

De Minister van Buitenlandsche Zaken,

E. N. VAN KLEFFENS.

De Minister van Justitie,

G. J. VAN HEUVEN GOEDHART.

De Minister van Binnenlandsche Zaken,

J. A. W. BURGER.

De Minister van Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen,

G. BOLKESTEIN.

De Minister van Financiën,

J. VAN DEN BROEK.

De Minister van Oorlog,

VAN LIDTH DE JEUDE.

De Minister van Marine,

J. TH. FURSTNER.

De Minister van Waterstaat,

J. W. ALBARDA.

De Minister van Handel, Nijverheid en Landbouw a.i.,

J. VAN DEN BROEK.

De Minister van Scheepvaart en Visscherij,

DE BOOY.

De Minister van Sociale Zaken,

J. VAN DEN TEMPEL.

De Minister van Koloniën,

H. J. VAN MOOK.

De Minister zonder Portefeuille,

E. MICHIELS VAN VERDUYNEN.

Uitgegeven den vierden September 1944.

De Minister van Justitie,

G. J. VAN HEUVEN GOEDHART.

Organisatiebesluit Rechtspleging te velde 1944.

KONINKLIJK BESLUIT van 23 Augustus 1944 (Staatsblad No. E 67), houdende vaststelling van het Organisatiebesluit Rechtspleging te velde 1944, zooals dat is gewijzigd bij Koninklijk besluit van 31 Mei 1945 (Staatsblad No. F 83).

WIJ WILHELMINA, BIJ DE GRATIE GODS, KONINGIN DER NEDERLANDEN, PRINSES VAN ORANJE-NASSAU, ENZ., ENZ., ENZ.

Op de voordracht van Onze Ministers voor Algemeene Oorlogvoering van het Koninkrijk, van Algemeene Zaken, van Buitenlandsche Zaken, van Justitie, van Binnenlandsche Zaken, van Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen, van Financiën, van Oorlog, van Marine, van Waterstaat, van Handel, Nijverheid en Landbouw, van Scheepvaart en Visscherij, van Sociale Zaken, van Koloniën en van Onzen Minister zonder Portefeuille van 14 Augustus 1944, No. 1451/G.20 (z);

Overwegende, dat het dringend noodzakelijk is met het oog op de buitengewone omstandigheden, welke zich bij de bevrijding van het grondgebied van het Rijk in Europa zullen voordoen, ten aanzien van de instelling van krijgsraden te velde en derzelver rechtsmacht bijzondere voorzieningen te treffen;

Hebben goedgevonden en verstaan:

Artikel 1.

1. De commandeerende generaals, bedoeld in artikel 2 van dit besluit, zullen, telkens als het noodig mocht zijn en de dienst zulks gedooft, van Onzentwege een krijgsraad te velde, alsmede een of meer officieren-commissaris en officieren-secretaris benoemen.

2. In afwijking in zooverre van het bepaalde in artikel 251, eerste lid, van de Regtspleging bij de Landmagt geschiedt ook de aanstelling van den auditeur-militair te velde bij een krachtens dit besluit in te stellen krijgsraad van Onzentwege door den commandeerenden generaal. Deze zal tevens in het geval, in artikel 260 van de Regtspleging bij de Landmagt bedoeld, zonder aan Ons rapport te doen, zelf disponeeren.

Artikel 2.

Als commandeerende generaals, in den zin van artikel 243 van de Regtspleging bij de Landmagt en in den zin van dit besluit, worden aangemerkt:

- 1°. de Chef van den Staf Militair Gezag,
- 2°. de door Ons aan te wijzen militaire autoriteiten, onder wier bevelen eenheden der Koninklijke Landmacht, niet ressorteerende onder den Chef van den Staf Militair Gezag, zijn gesteld.

Artikel 3.

Voor de toepassing van dit besluit worden geacht mede onder de bevelen van een commandeerenden generaal te staan die militairen of onderdeelen, welke door de hoogste boven alle commandeerende generaals geplaatste Nederlandsche militaire autoriteit of, bij ontstentenis van een zoodanige autoriteit, door Onzen Minister van Oorlog — voor wat de militaire justitie betreft — onder de bevelen van den eerstgenoemden commandeerenden generaal zijn gesteld.

Artikel 4.

1. Onder het rechtsgebied van den Chef van den Staf Militair Gezag wordt verstaan het geheele in bijzonderen staat van beleg verkeerende grondgebied van het Rijk in Europa.

2. Onder het rechtsgebied van eenigen anderen commandeerenden generaal wordt verstaan het legerings- of operatiegebied der onder zijn bevelen staande troepen, zoomede het legerings- of operatiegebied van eenig onderdeel, dat ingevolge het bepaalde in artikel 3, voor wat de militaire justitie betreft, onder zijn bevelen is gesteld.

Artikel 5.

De krachtens dit besluit ingestelde krijgsraden te velde oordeelen:

- a. over de strafbare feiten, begaan door personen, die behooren tot onderdeelen, welke onder de bevelen staan van den commandeerenden generaal, die den krijgsraad heeft benoemd, dan wel deze onderdeelen vergezellen of volgen;
- b. over de strafbare feiten, waarvan de kennismeming ingevolge de artikelen 76—78 der Invoeringswet militair straf- en tuchtrecht aan den militairen rechter behoort, begaan in het rechtsgebied van den commandeerenden generaal, die den krijgsraad heeft benoemd.

Artikel 6.

1. Behoudens het bepaalde in het volgende artikel blijft, indien meer dan één der krachtens dit besluit ingestelde krijgsraden te velde bevoegd is tot kennismeming van eenzelfde feit, uitsluitend bevoegd de krijgsraad, waarbij de zaak het eerst aanhangig is gemaakt.

2. Voor zoover militairen betreft, zal de zaak bij voorkeur aanhangig worden gemaakt bij den krijgsraad, welke ingevolge het bepaalde onder letter *a* van het vorige artikel tot kennismeming van de zaak bevoegd is.

3. Wanneer tot de berechting van een strafbaar feit, behoorende tot de kennismeming van den militairen rechter, geen krijgsraad volgens het vorige artikel bevoegd is, kan de zaak bij den door den Chef van den Staf Militair Gezag benoemden krijgsraad aanhangig worden gemaakt.

Artikel 7.

Ingeval de berechting door den ingevolge de beide voorgaande artikelen aangewezen krijgsraad bezwaren met zich brengt, kan de hoogste boven alle commandeerende generaals gestelde Nederlandse militaire autoriteit of, bij ontstentenis van een zoodanige autoriteit, Onze Minister van Oorlog een anderen krachtens dit besluit ingestelden krijgsraad te velde aanwijzen, ten einde van de zaak kennis te nemen.

Artikel 8.

1. De rechtsmacht van de krijgsraden te velde is beperkt door het bepaalde in artikel 1 van het Besluit Rechtsmacht Geallieerde Militaire Gerechten.

2. Zij is ingelijks beperkt door het bepaalde in artikel 12 van het Besluit op de Bijzondere Gerechtshoven. Nochtans zijn de krachtens dit besluit ingestelde krijgsraden te velde bevoegd om kennis te nemen van misdrijven, waarop de bepalingen van het Besluit Buitengewoon Strafrecht van toepassing zijn, zolang nog geen Bijzonder Gerechtshof in staat is daarvan kennis te nemen, terwijl de berechting door een zoodanig Hof naar het oordeel van den commandeerenden generaal niet kan worden afgewacht, mits

a. de misdrijven zijn gepleegd na 4 September 1944, of

b. de misdrijven zijn gepleegd vóór dien datum, doch tusschen deze misdrijven en andere, welke uit anderen hoofde tot de kennisneming van den krijgsraad te velde behooren, samenloop bestaat.

In de gevallen, in dit lid genoemd, blijft de krijgsraad te velde uitsluitend bevoegd, indien eerst na den aanvang van het onderzoek ter terechtzitting een Bijzonder Gerechtshof in staat geraakt om van de zaak kennis te nemen.

Artikel 9.

De rechtsmacht van de krachtens dit besluit ingestelde krijgsraden te velde wordt niet beperkt door het bepaalde in de artikelen 82 en 83 van de Invoeringswet militair straf- en tuchtrecht, welke voor de werking van dit besluit buiten toepassing blijven.

Artikel 10.

1. De commandeerende generaal kan, indien hij dit in het belang der rechtspleging noodig oordeelt, bij een krachtens dit besluit in te stellen krijgsraad te velde meer dan één kamer benoemen.

2. Elke kamer is op dezelfde wijze samengesteld als in de Rechtspleging bij de Landmagt ten aanzien van den krijgsraad te velde is bepaald.

3. De regeling van de verdeling der werkzaamheden onder de kamers, alsmede alle andere beschikkingen rakende den inwendigen

dienst, welke mochten worden noodig gevonden, worden door den oudst benoemden President, zooveel mogelijk na overleg met de overige leden van zijn college, de auditeurs-militair en den oudst benoemden secretaris, getroffen en, telkens als hiertoe aanleiding bestaat, herzien. Daarbij kan, in afwijking in zooverre van artikel 247 van de Regtspleging bij de Landmagt, tevens worden bepaald, dat een of meer kamers hetzij uitsluitend, hetzij mede zitting zullen houden op een of meer andere plaatsen dan waar de krijgsraad zelf zich bevindt. Indien aan den commandeerenden generaal van bezwaren tegen de aldus getroffen beschikkingen blijkt, is hij bevoegd daarin de door hem noodig geachte wijzigingen aan te brengen.

Artikel 11.

1. In afwijking in zooverre van het bepaalde in artikel 206 van de Regtspleging bij de Landmagt wordt in de daar bedoelde gevallen de tenuitvoerlegging van de vonnissen der krachtens dit besluit ingestelde krijgsraden te velde niet opgeschort.

2. Nochtans zal tot de uitvoering van de doodstraf niet worden overgegaan dan nadat Wij in de gelegenheid zijn gesteld om gratie te verleen, zelfs indien door den veroordeelde een daartoe strekkend verzoek niet is ingediend. Te dien einde zal de secretaris van den krijgsraad te velde, nadat het fiat executie is verleend en tevens de termijn, bedoeld in artikel 206, tweede lid, van de Regtspleging bij de Landmagt, is verstreken, onverwijld het vonnis met de processtukken aan Ons doen toekomen, vergezeld van een door den krijgsraad overeenkomstig de bepalingen van het Gratiebesluit opgemaakt advies en de daarbij behorende bescheiden.

3. Het bepaalde in het voorgaande lid blijft buiten toepassing, indien verbinding met Ons volstrekt uitgesloten is en de dadelijke uitvoering der doodstraf door den commandeerenden generaal niettemin gebiedend noodzakelijk wordt geacht. Van deze beslissing geeft hij zoo spoedig mogelijk aan Ons kennis.

4. Ons besluit van 7 September 1943 (*Staatsblad*, No. D 33) is van toepassing, met dien verstande, dat wanneer ingevolge het Besluit op de Bijzondere Gerechtshoven de Bijzondere Raad van Cassatie door Ons is ingesteld, diens advies in de plaats treedt van het advies der Nederlandsche Rechtbank te Londen.

Artikel 12.

Het Organisatie-besluit Rechtspleging te velde 1940 en de artikelen 2 en 3 van Ons besluit van 11 Mei 1940 (*Staatsblad*, No. 286), alsmede, voor zooveel noodig, het besluit van den Opperbevelhebber van Land- en Zeemacht van 25 Mei 1940 (*Staatsblad*, No. O 202) worden ingetrokken.

Artikel 13.

1. Dit besluit, ten aanzien waarvan de bevoegdheid, bedoeld

in artikel 9, tweede lid, van het Besluit op den bijzonderen staat van beleg, niet kan worden uitgeoefend, treedt in werking op den dag zijner afkondiging.

2. Het kan worden aangehaald onder den titel: „Organisatiebesluit Rechtspleging te velde” met toevoeging van den jaargang van het Staatsblad, waarin het is geplaatst.

Onze Ministers van Justitie en van Oorlog zijn, ieder voor zoover hem betreft, belast met de uitvoering van dit besluit, dat in het *Staatsblad* zal worden geplaatst.

Londen, den 23sten Augustus 1944.

WILHELMINA.

De Minister voor Algemeene Oorlogvoering van het Koninkrijk,

P. S. GERBRANDY.

De Minister van Algemeene Zaken,

VAN BOEIJEN.

De Minister van Buitenlandsche Zaken,

E. N. VAN KLEFFENS.

De Minister van Justitie,

G. J. VAN HEUVEN GOEDHART.

De Minister van Binnenlandsche Zaken,

J. A. W. BURGER.

De Minister van Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen,

G. BOLKESTEIN.

De Minister van Financiën,

J. VAN DEN BROEK.

De Minister van Oorlog,

VAN LIDTH DE JEUDE.

De Minister van Marine,

J. TH. FURSTNER.

De Minister van Waterstaat,

J. W. ALBARDA.

De Minister van Handel, Nijverheid en Landbouw a.i.,

J. VAN DEN BROEK.

De Minister van Scheepvaart en Visscherij,

DE BOOY.

De Minister van Sociale Zaken,

J. VAN DEN TEMPEL.

De Minister van Koloniën,

H. J. VAN MOOK.

De Minister zonder Portefeuille,

E. MICHIELS VAN VERDUYNEN.

Uitgegeven den vierden September 1944.

De Minister van Justitie,

G. J. VAN HEUVEN GOEDHART.

**Drie beschikkingen betreffende reorganisatie van de
rechtspleging te velde in het Rijk in Europa.**

CHEF VAN DEN GENERALEN STAF

T.B.N.

Commandeerende Generaals

Hfd. afd. Jur. Zaken

Sectie III

No. 14116

No. 599 A.

I.

De Chef van den Generalen Staf en de Territoriale Bevelhebber in Nederland, Commandeerende Generaals in den zin van art. 243 van de Regtspleging bij de Landmagt en van het Organisatiebesluit Rechtspleging te Velde 1944,

Overwegende dat de hoeveelheid zaken, waarvan de militaire rechter moet kennis nemen een uitbreiding van het militair-rechterlijke apparaat noodzakelijk maakt;

Overwegende voorts dat om verschillende redenen wijziging van de organisatie en van de dislocatie van den krijgsraad te velde wenschelijk is;

Gelet op het gestelde in het Organisatiebesluit Rechtspleging te velde 1944 en in het Koninklijk Besluit van 26 Juni 1946 (Stbl. G 157);

Bepalen:

1. Met ingang van 1 October 1946 worden opgericht de Krijgsraden te Velde „West”, „Zuid”, „Oost” en „Noord” met standplaats respectievelijk te 's-Gravenhage, te Vught, te Arnhem en te Assen;
2. Met ingang van 1 October 1946 wordt de bestaande Krijgsraad te Velde opgeheven;
3. De ressorten van de in punt 1 genoemde Krijgsraden te Velde, en van de daarbij werkzame Auditeurs-Militair te Velde en Officieren-Commissaris zijn:

Krijgsraad te Velde „West”: de provinciën Noord-Holland, Zuid-Holland en Utrecht;

Krijgsraad te Velde „Zuid”: de provinciën Zeeland, Noord-Brabant en Limburg;

Krijgsraad te Velde „Oost”: de provincie Gelderland en de provincie Overijssel, behalve de gemeenten Avereest, Blokzijl, Dalfsen, Genemuiden, Hasselt, Heino, Kampen, Nieuwleusen, Noord-Oostelijke Polder, Ommen, Staphorst, Urk, Vollenhove, IJsselmuiden, Zwartsluis, Zwolle, Zwollerkerspel, Hardenberg, Gramsbergen, Kuinre, Blankenham, Olde-

markt, Steenwijk, Steenwijkerwold, Giethoorn en Wanneperveen; Krijgsraad te Velde „Noord”: de provinciën Friesland, Groningen en Drenthe, alsmede van de Provincie Overijssel, de hierboven genoemde gemeenten.

4. De zaken, betreffende strafbare feiten, waarover de door ons ingestelde krijgsraden te velde krachtens de Regtspleging bij de Landmagt, het Organisatiebesluit Rechtspleging te Velde 1944 en de Invoeringswet Militair Straf- en Tucht recht hebben te oordeelen, zullen bij voorkeur aanhangig worden gemaakt bij dien Krijgsraad te Velde binnen wiens ressort, als aangegeven in punt 3, het onderdeel, waartoe de verdachte behoort gelegerd, danwel het strafbare feit begaan is;
5. De Korpscommandanten stellen de dossiers betreffende strafbare feiten, waarover de Auditeur-Militair aan den Commandeerenden Generaal advies moet uitbrengen, in handen van den Auditeur-Militair te Velde bij den Krijgsraad te Velde van het ressort, waarin hun onderhebbend Korps gelegerd is.
6. De personeelsbezetting der in punt 1 genoemde krijgsraden te velde wordt nader door ons geregeld.
7. Met ingang van 1 October wordt de als zoodanig tijdelijk benoemde reserve-Luitenant-Kolonel Mr. J. W. U. Doornbos, van den Algemeenen Dienst, in verband met zijn benoeming tot President van het Hoog Militair Gerechtshof, eervol ontheven van zijn functie als president van den Krijgsraad te Velde, onder dankbetuiging voor de vele en gewichtige diensten, door hem als zoodanig bewezen, in het bijzonder bij den wederopbouw, onder moeilijke omstandigheden, van de militaire justitie;
8. Met ingang van 1 October 1946 wordt de als zoodanig tijdelijk benoemde reserve-Majoor Mr. D. J. van Gilse, van den Algemeenen Dienst, in verband met zijn benoeming tot Advocaat-Fiscaal bij het Hoog Militair Gerechtshof, eervol ontheven van zijn functie als Auditeur-Militair te velde en hoofd van de auditie bij den Krijgsraad te Velde, onder dankbetuiging voor de belangrijke diensten, door hem als zoodanig bewezen.

's-Gravenhage, 17 September 1946.

*De Luitenant-Generaal,
Chef van den Generalen Staf,
(Commandeerend Generaal)*
Mr. H. J. KRULS.

*De Generaal-Majoor,
Territoriaal Bevelhebber in
Nederland,
(Commandeerend Generaal)*
Ir. M. TANS.

II.

's-Gravenhage, 25 September 1946.

CHEF VAN DEN GENERALEN STAF

Hfd. Afd. Jur. Zaken
No. 35533

T.B.N.

Sectie II A.
No. 723 A

Onderwerp: Reorganisatie
rechtspraak te Velde.

De Chef van den Generalen Staf en de Territoriale Bevelhebber in Nederland, Commandeerende Generaals in den zin van art. 243 van de Regtspleging bij de Landmagt en van het Organisatiebesluit Rechtspleging te Velde 1944,

Gelet op hunne gezamenlijke Beschikking van 17 September 1946 nopens de reorganisatie en de dislocatie van den Krijgsraad te Velde;

Overwegende dat het gewenscht is buiten twijfel te stellen of de officieren, in eenige functie bij den Krijgsraad te Velde door hen benoemd, in overeenkomstige functie mogen optreden bij de met ingang van 1 October 1946 opgerichte Krijgsraden te Velde, alsmede bij de Krijgsraden te Velde, tot welker oprichting later door hen nog mocht worden overgegaan;

Bepalen:

1. de officieren, door ons benoemd tot president (president-plaatsvervanger) of lid van den Krijgsraad te Velde, dan wel tot secretaris, auditeur-militair te velde of officier-commissaris bij den Krijgsraad te Velde worden geacht mede als zoodang benoemd te zijn ten aanzien van alle krijgsraden te velde, welke door ons in onze hoedanigheid als commandeerend generaal zijn of nog zullen worden opgericht.
2. Ongeacht het aantal Krijgsraden te Velde, waarbij een functionaris is benoemd, behoeft de voor zijn functie voorgeschreven eed (belofte) slechts eenmaal in handen van den Commandeerenden Generaal, die hem heeft benoemd, te worden afgelegd;
3. wij behouden ons voor nader te bepalen, wie van de als president (president-plaatsvervanger) benoemde officieren als president en wie als president-plaatsvervanger zullen optreden;
4. evenzeer behouden wij ons voor nader te bepalen, wie van de als Auditeur-Militair te Velde benoemde officieren als Auditeur-Militair-plaatsvervanger te Velde zullen optreden.

*De Generaal-Majoor,
Territoriaal Bevelhebber
in Nederland*

(Commandeerend Generaal)
b.a. de Luitenant-Kolonel
van den Generalen Staf
B. A. SJOERDSMA.

*De Luitenant-Kolonel v.d. Gen. Staf,
waarnemende de functie van Chef
v.d. Generalen Staf,*

(wnd. Commandeerend Generaal)
K. METTING VAN RIJN.

III.

's-Gravenhage, 28 September 1946.

CHEF VAN DEN GENERALEN STAF
Hfd. afd. Jur. Zaken
No. 35607

T.B.N.
Sectie II A.
No. 732 A.

Onderwerp: Personeel van de Krijgsraden
te Velde; strafbevoegdheid.

Gelet op onze Beschikking van 17 September 1946, No. 14116/599 A, bepalen wij, dat bij de met ingang van 1 October 1946 door ons ingestelde krijgsraden te velde zullen optreden:

1. als President van den Krijgsraad te Velde:
 - „West” de Majoor Mr. J. Ph. van Erk;
 - „Zuid” de Majoor Mr. A. J. Ph. M. Rubbens;
 - „Oost” de Majoor Mr. E. de Visser;
 - „Noord” de Majoor Mr. L. J. 't Hoofd.
2. als Auditeur-Militair te Velde bij den Krijgsraad te Velde:
 - „West” de Majoor Mr. Dr. J. M. J. Baak;
 - „Zuid” de Majoor Mr. J. G. Ch. H. Dubois;
 - „Oost” de Majoor Mr. B. H. van Everdingen;
 - „Noord” de Majoor Mr. C. H. Beekhuis.

Omtrent de indeeling der Presidenten-plaatsvervangers, der Auditeurs-Militair-plaatsvervangers, der Secretarissen en der Officieren-Commissaris bij de verschillende krijgsraden volgen nadere bevelen.

De Secretarissen, de Officieren-Commissaris (voor zoover deze geen hoofdofficier zijn), alsmede het personeel beneden den rang van tweede-luitenant bij een Krijgsraad te Velde staan, voor wat betreft de uitoefening van de strafbevoegdheid bedoeld in artikel 41 van de Wet op de Krijgstucht, onder de bevelen van den President.

Voor wat betreft de strafbevoegdheid, bedoeld in artikel 39 van de Wet op de Krijgstucht, staan de Presidenten, de Presidenten-plaatsvervanger, de Auditeurs-Militair, de Auditeurs-Militair-plaatsvervanger en de Officieren-Commissaris (voor zoover deze hoofdofficier zijn) onder de bevelen van den Chef van den Generalen Staf.

DE COMMANDEERENDE GENERAALS,

*De Gen. Majoor,
Terr. Bevelh. in Nederland,*

*De Lt.-Generaal,
Chef van den Gen. Staf,*

Ir. M. TANS.

Mr. H. J. KRULS.

REDACTIONEEL GEDEELTE.

„Tijd van oorlog.”

Op blz. 274 v. van deze dubbele aflevering komt een opstel voor van den Heer H. W. VERMEER over de beteekenis en de strekking van de uitdrukking „tijd van oorlog” in onze strafwetgeving. Ook nu, nadat de oorlog de facto heeft opgehouden te woeden, geeft bovenstaande uitdrukking, welke met eenige aanverwante termen afdoende bespreking heeft gevonden in deel XXXV blz. 537 v. van ons Tijdschrift, aanleiding tot moeilijkheden, althans tot vragen. Wij ontvingen afschrift van eene correspondentie, welke wij hierna mededeelen en waaruit blijkt, dat in Curaçao de omstandigheden en eene eenigszins afwijkende wetsbepaling bijzondere overweging noodig maakten.

De Gouverneur van Curaçao schreef onder dagteekening van 15 October 1945, no. 6872/283, het volgende aan den Minister van Overzeesche Gebiedsdeelen:

Hierbij moge ik Uwer Excellentie's aandacht vragen voor de volgende aangelegenheid:

Het Curaçaosch Militair Strafwetboek kent voor vele misdrijven verzwaring van straf op grond van het feit, dat het misdrijf wordt gepleegd in tijd van oorlog. Over de vraag of deze grond nog in ten-lasteleggingen kan worden opgenomen, loopen de meeningen witeen.

Uwer Excellenties telegram No. 114 van 20 Augustus gewaagde van „beëindiging oorlogstoestand”; echter werd in Uwer Excellenties teleggram letter FB dd. 8 September 1945 geseind:

„Koninkrijk nog steeds formeel in staat van oorlog hoewel feitelijke oorlogstoestand beëindigd als bedoeld artikel 31 Curaçaosche Staatsregeling.”

De laatste verklaring is hier vergeleken met die, welke President Truman aflegde in de radiorede van 2 September 1945, waarin hij zeide:

„It is not yet the day for the formal proclamation of the end of the war or of the cessation of hostilities.”

De Amerikaansche militaire autoriteiten blijken deze woorden strikt te interpreteeren.

Alhoewel een mogelijkheid van divergentie tusschen de strijdkrachten hier kan worden opengelaten, heeft de Auditeur-Militair mij verzocht, Uwer Excellenties oordeel over de vraag te willen inwinnen.

Ik moge dit bij dezen doen en zal op prijs stellen Uwer Excellenties opinie te vernemen.

Deze Minister verzocht bij den thans volgenden brief van 29 November 1945, 1e Afdeling A, no. 6, advies aan zijne ambtgenooten van Oorlog en van Marine:

Bij zijne in afschrift hiernevensgaande depeche van 15 October jl. No. 6872/283, heeft de Gouverneur van Curaçao mijn gevoelen nopens de hem door den Auditeur-Militair voorgelegde vraag of thans nog in eene tenlastelegging krachtens het Curaçaosch Militair Strafwetboek als strafverzwarende grond kan worden opgenomen de vermelding, dat het misdrijf in tijd van oorlog is gepleegd.

Het komt mij voor, dat de Gouverneur in zijne beschouwingen ter zake ten onrechte een nauw verband legt tusschen een militair-strafrechtelijk begrip als „tijd van oorlog” en een volkenrechtelijk begrip als „staat van oorlog” alsmede met een verklaring van den President der Vereenigde Staten van Amerika.

Naar mijne meening dient men het begrip tijd van oorlog strikt te interpreteren, uitsluitend aan de hand van het op den voet van het Nederlandsch wetboek van Militair-Strafrecht geschoeide wetboek van Militair Strafrecht voor de Kolonie Curaçao, vastgesteld bij Koninklijk besluit van 16 October 1922 (Staatsblad No. 558, Publicatieblad van Curaçao 1923, No. 2).

In dat wetboek wordt, evenmin als in het overeenkomstige Nederlandsche wetboek, in algemeenen zin eene definitie en eene begrenzing van het begrip tijd van oorlog gegeven.

In het algemeen zal n.h.v. tijd van oorlog aanwezig zijn, wanneer de feitelijke oorlogstoestand bestaat. Echter omvat dat begrip meer dan de woorden taalkundig aangegeven. Zoo wordt ingevolge artikel 1 van meerbedoeld wetboek juncto artikel 90, lid 3, van het burgerlijk wetboek van strafrecht voor Curaçao, onder tijd van oorlog begrepen de tijd, waarin oorlog dreigende is.

Voorts kan worden gewezen op artikel 50, bepalende dat zoodra aan een gedeelte der gewapende macht op de door den Gouverneur te bepalen wijze is bekend gemaakt, dat het door het militair gezag is aangewezen, hetzij ter deelneming aan eene militaire expeditie, hetzij ter bestrijding van eene vijandelijke macht, hetzij ter handhaving van de onzijdigheid van den Staat, hetzij ter voldoening aan eene vordering van het bevoegd gezag in geval van oproerige beweging, ten aanzien van dat gedeelte, totdat die taak is beëindigd, tijd van oorlog aanwezig wordt geacht.

In dit artikel, bevattende eene uitbreiding van het begrip tijd van oorlog, worden de grenzen van tijd van oorlog nauwkeurig aangegeven. Dat artikel kan ook toepassing vinden buiten het geval van een oorlog.

Tenslotte kan nog worden gewezen op artikel 51, inhoudende dat, waar gesproken wordt van misdrijf gepleegd in tijd van oorlog, daaronder mede wordt begrepen het geval dat de schuldige het misdrijf pleegt met het oog op een door hem aanstaand geachten oorlog tegen Nederland. Dat zulk een geval zich thans zal voordoen, lijkt wel

uitgesloten, en gevallen als bedoeld in artikel 50 zullen slechts sporadisch voorkomen.

Het gaat dus thans om de vraag of in dit tijdsgewricht, nu de oorlogsverrichtingen door de capitulatie van den vijand zijn geëindigd, militair-rechtelijk nog sprake kan zijn van tijd van oorlog, in den gewonen zin des woords.

Naar het mij voorschijnt toeschijnt moet deze vraag ontkennend worden beantwoord.

Aangezien het gewenscht lijkt, dat te dezer zake eenheid van toepassing van de corresponderende militaire strafwetgevingen bestaat, zal ik, alvorens mij met den Gouverneur van Curaçao in verbinding te stellen, het op prijs stellen nopens het onderwerpelijk vraagpunt het gevoelen van UE. te vernemen.

Een, zou het zijn spoedig, antwoord zou door mij op prijs gesteld worden.

Een gelijkluidend schrijven richt ik tot onzen ambtgenoot van (a) Marine, (b) Oorlog.

De Minister van Marine antwoordde op dezen brief bij den zijnen van 28 December 1945, JzD 1/71/2/45, als volgt:

Naar aanleiding van haar schrijven d.d. 29 November 1945, 1e Afd. A no. 6, moge ik Uwer Excellentie, betreffende nevenvermeld onderwerp, het volgende als mijn zienswijze mededeelen.

Het komt mij voor, dat het niet wenschelijk is het militair strafrechtelijk begrip „tijd van oorlog” gelijk te stellen met „feitelijke „oorlogstoestand”, voor zoover de uitbreidingen van dit begrip in het Wetboek van Strafrecht en het Wetboek van Militair Strafrecht (c.g. de daarmede overeenkomende bepalingen voor Nederlandsch-Indië, Curaçao en Suriname) niet toepasselijk zijn. De consequenties daarvan zijn moeilijk te overzien. Wanneer een Nederlandsch militair b.v. in Ned. Indië hulp verleent aan Japansche soldaten, die zich aldaar verborgen houden om zich aan de krijgsgevangenschap te onttrekken en te zijner tijd actief, in strijd met de Nederlandsche bevelen in Indië, op te treden, rijst de vraag, of zoodanig militair nog op grond van artikel 77 van het Wetboek van Militair Strafrecht zou kunnen worden veroordeeld, indien, met het beëindigen van de feitelijke oorlogstoestand met het Japansche Rijk, in militair-strafrechtelijk opzicht zou moeten worden aangenomen, dat de tijd van oorlog niet meer bestaat; immers, bij het plegen van zoodanige handelingen vormen de woorden „in tijd van oorlog” een element van het in artikel 77 voornoemd omschreven delict, bij het wegvallen waarvan veroordeeling op grond van dit artikel onmogelijk wordt. Voorts zou bij het ontkennen van het in militair-strafrechtelijk opzicht bestaan van een tijd van oorlog met betrekking tot artikel 79 van het Militair Strafwetboek tot de conclusie moeten worden gekomen, dat er krijgsgevangenen kunnen bestaan, welke als zoodanig

niet kunnen worden berecht en gestraft, omdat de tijd van oorlog geacht wordt niet aanwezig te zijn.

Zoolang de vrede niet is gesloten, is de oorlog formeel niet beëindigd en moet naar mijne meening worden aangenomen, dat ook voor Curaçao de tijd van oorlog formeel nog niet voorbij is. Voor het Rijk in Europa kan daarbij bovendien steun worden gevonden in de laatste zin van het 3e lid van artikel 87 van het Wetboek van Strafrecht, luidende „tijd van oorlog wordt mede geacht te bestaan zoodra „de militie te land, hetzij geheel, hetzij ten deele, door den Koning, „buitengewoon is bijeen geroepen en zoolang die buitengewoon onder „de wapenen blijft”.

Waar op mijn Ministerie nog niet de beschikking is verkregen over een Wetboek van Strafrecht voor Curaçao, werd bij telefonische navraag van de zijde van de 1e afd. van Uw Ministerie vernomen, dat de zoojuist geciteerde zin in laatstgenoemd Strafwetboek ontbreekt. Niettemin is deze zin voor de rechtspleging in Nederland beslissend en het komt mij voor, dat het in het belang van de rechtszekerheid is, wanneer het al of niet bestaan van den tijd van oorlog in alle gebiedsdeelen van het Koninkrijk op dezelfde wijze wordt beantwoord. Waar voor Nederland moet worden aangenomen, dat de tijd van oorlog ook in strafrechtelijke zin nog niet voorbij is, dient hetzelfde voor de Overzeesche Gebiedsdeelen te worden aangenomen.

Ware dit anders, dan zou voor de leden van de bemanning van de schepen van de Koninklijke Marine, welke zich in de Overzeesche gebiedsdeelen bevinden, op wie het Nederlandsche strafrecht en het Nederlandsche Wetboek van Militair Strafrecht van toepassing blijven, moeten worden aangenomen, dat de tijd van oorlog nog bestaat; dit zelfde geldt vermoedelijk eveneens voor de onderdeelen van de Koninklijke Landmacht, die zich in Nederlandsch-Indië bevinden. Voor de andere militairen in de Overzeesche gebiedsdeelen, zou de tijd van oorlog geacht moeten worden niet te bestaan, tenzij zich een van de uitzonderingen voordoet, welke in het Wetboek van Strafrecht en van Militair Strafrecht worden genoemd.

Op al deze gronden ben ik van meening, dat de tijd van oorlog, zoowel in Nederland als in de Overzeesche gebiedsdeelen, ook in militair-strafrechtelijk opzicht geacht moet worden niet te zijn beëindigd.

Tegen deze opvatting kunnen naar mijne meening geen bezwaren bestaan, aangezien de strafrechter, ondanks het feit, dat de tijd van oorlog in de telastelegging als een strafverzwarende grond is opgenomen, bij het vaststellen van de straf daarmede geen rekening behoeft te houden, noch zal houden, indien het delict geen verband houdt met den formeel nog niet beëindigden oorlog.

Afschrift van dezen brief zond ik onzen ambtgenoot van Oorlog.

Waarna van den Minister van Oorlog het antwoord dd. 11 Januari 1946, Afd. B.I. Bur. 2 No. 129 ontvangen werd, luidende aldus:

In antwoord op Haar missive van 29 November 1945, 1e Afd. A, nr. 6, heb ik de eer Uwe Excellentie het volgende mede te deelen.

De in het Nederlandsche Wetboek van Militair Strafrecht, — op welks voet, naar Uwe Excellentie in Haar evengenoemd schrijven mededeelt, het Wetboek van Militair Strafrecht voor de kolonie Curaçao is geschoeid, — voorkomende uitdrukking „in tijd van oorlog” dient m.i. op grond van art. 1 Wetboek van Militair Strafrecht, te worden geïnterpreteerd mede aan de hand van het Wetboek van Strafrecht, waarin eveneens deze uitdrukking o.a. in art. 87 wordt gebezigd. In zijn „Leerboek van het Nederlandsche Strafrecht”, IIe deel 4e druk, blz. 339, zegt Prof. Dr. D. SIMONS omtrent deze uitdrukking het volgende: „Tijd van oorlog” beteekent allereerst den tijd tusschen het uitbreken van den oorlog en het sluiten van den vrede en bedoelt daarbij een oorlog, waarbij Nederland betrokken is. Het begrip „tijd van oorlog” wordt uitgebreid door art. 87, lid 3 en wel doordat: . . . enz.”

In hun „Wetboek van Militair Strafrecht en wet op de krijgsvucht (derde uitgave blz. 80) knoopen Van Dijk—Schepel—Van Dijk aan het laatstaangehaalde artikel uit het Wetboek van Strafrecht aan bij hun bespreking van art. 71 van het Wetboek van Militair Strafrecht.

Het komt mij, op grond van bovengenoemde zeer gezaghebbende commentaren dan ook voor, dat het door Uwe Excellentie naar voren gebrachte onderscheid tusschen het strafrechtelijk begrip „tijd van oorlog” en het volkenrechtelijk begrip „staat van oorlog” als niet doorslaggevend moet worden beschouwd, althans voor zoover onder het eerste niet, bij uitdrukkelijke uitbreiding, méér wordt verstaan, dan onder het tweede.

Het door Uwe Excellentie gedane beroep op artikel 50 van het Wetboek van Militair Strafrecht voor de kolonie Curaçao, overeenkomende met art. 71 van het Nederlandsche Wetboek van Militair Strafrecht, kan mij niet overtuigen. Ik moge Haar daartoe citeeren, hetgeen de eerdergenoemde schrijvers Van Dijk—Schepel—Van Dijk ter aangehaalde plaatse schrijven in hun commentaar op dit artikel: „Art. 87 W. v. S. geeft uitbreiding aan de begrippen „vijand”, „oorlog”, „tijd van oorlog”. Art. 71 W. v. M. S. beweegt zich „verder „in dezelfde richting en breidt het begrip „tijd van oorlog” met een „viertal gevallen uit, echter met inachtneming van eene veelomvattende restrictie. Die restrictie „ten aanzien van dat gedeelte” „duidt aan, dat in het artikel niet de fictie is neergelegd, als zou in „het algemeen gemaakt worden tot „tijd van oorlog” wat „tijd van vrede” is, maar alleen dat bepaald aangewezen militairen onder bepaalde omstandigheden onderworpen zullen zijn aan strenger recht „dan in gewone omstandigheden (zie b.v. art. 77, 84-86, 96-98, 100, „114, 120 e.a.). Dat strenger recht is noodzakelijk, omdat misdrijven, „in die omstandigheden gepleegd, een zooveel ernstiger karakter verkrijgen”.

Ook moge ik Uwe Excellentie nog wijzen op den term „geval van

„oorlog”, voorkomende in art. 78 der Invoeringswet Militair Strafen en tuchtrecht, welke weer een beperking is van het begrip „tijd van oorlog”, immers hij mist de uitdrukkelijke uitbreiding, welke art. 87 W. v. S. aan de laatstgenoemde uitdrukking geeft.

Ik moet Uwer Excellentie dan ook mededeelen, dat ik, mede gelet op het bovenstaande, en zulks niettegenstaande mij uiteraard niet is ontgaan, dat de omstandigheden sedert de capitulatie van Duitsland en Japan zich belangrijk gewijzigd hebben, van oordeel ben, dat — militairrechtelijk — nog steeds behoort te worden gesproken van het bestaan van „tijd van oorlog”.

De krijgsvraad behoort dan, naar mijn meening, bij de bepaling van de strafmaat rekening te houden met de omstandigheden, zoowel met de verzwarende — dat het misdrijf „in tijd van oorlog” werd gepleegd — als met de verzachtende — dat de vijandelikheden sedert 5 Mei resp. 16 Augustus 1945 zijn gestaakt.

Afschrift dezès zend ik aan Onzen Ambtgenoot van Marine.

Met het hierna volgend bericht van den Minister van Overzeesche Gebiedsdeelen van 24 Januari 1946, 1e Afdeeling A., no. 12/26, aan den Gouverneur van Curaçao werd deze briefwisseling besloten:

Met verwijzing naar Hare depeche van 15 October 1945 No. 6872/283, betreffende de vraag van den Auditeur-Militair of thans nog in eene tenlastelegging krachtens het Curaçaosch Militair Strafwetboek als strafverzwarend grond zou worden opgenomen de vermelding, dat het misdrijf in tijd van oorlog is gepleegd, heb ik de eer, UE. mede te deelen, dat ik bij mijne in afschrift hierbijgaande missive van 29 November 1945, 1e Afdeeling A, No. 6, het oordeel heb ingewonnen van de Ministers van Marine en van Oorlog.

Zooals UE. daaruit zal blijken kwam het mij voorshands voor dat, nu de feitelijke oorlogstoestand niet meer bestaat, de gestelde vraag ontkennend moest worden beantwoord. Mijne ambtgenooten van Marine en van Oorlog stellen zich echter blijktens hunne mede kopiëlijk hierbijgaande brieven van resp. 28 December 1945, afd. Juridische Zaken, JzD 1/71/2/45 en 11 dezer, Afd. B I, Bur. 2, No. 129, op het standpunt, dat militairrechtelijk nog steeds behoort te worden gesproken van het bestaan van „tijd van oorlog”, eerstgenoemde met het oog op de niet te overziene consequenties bij gelijkstelling van het begrip „tijd van oorlog” met „feitelijke oorlogstoestand”, laatstgenoemde met een beroep op gezaghebbende auteurs op strafrechtelijk gebied.

Minister de Booy wijst er nog in het bijzonder op, dat het in belang van de rechtszekerheid is, wanneer het al of niet bestaan van den tijd van oorlog in alle gebiedsdeelen van het Koninkrijk op dezelfde wijze wordt beantwoord en dat, waar voor Nederland moet worden aangenomen, dat de tijd van oorlog ook in strafrechtelijken zin nog niet voorbij is, hetzelfde voor de Overzeesche Gebiedsdeelen moet worden aangenomen.

Met deze zienswijze kan ik mij geheel vereenigen.

De Auditeur-Militair te Uwent ware derhalve in te lichten, dat ook voor Curaçao de tijd van oorlog geacht moet worden nog te bestaan.

Echter ware daarbij in het bijzonder de aandacht van bedoelden functionaris te vestigen op het voorkomende in de voorlaatste alinea's van de adviezen der Ministers van Marine en van Oorlog.

Vrijspraak en disciplinaire afdoening.

Wij ontvingen ter publicatie afschrift van een vonnis van den Zeekrijgsraad te 's-Gravenhage van 14 Juni 1946 gewezen in de zaak van een marinier, die terecht stond omdat hij, zich in beschonken toestand op den openbaren weg bevindend en niet voldaan hebbend aan het bevel van een politieagent om zich kalm te houden en zich te verwijderen, een knipmes uit den zak haalde, dit mes opende en, toen de agent hem bij de pols greep, zich tegen dien ambtenaar heeft verzet, tengevolge waarvan een schermutseling ontstond, bij welke de agent door dat geopende mes werd gewond. Een strafzaak zonder materieel-rechtelijke merkwaardigheden, welke de publicatie voldoende rechtvaardigen, doch waarin de verdachte op grond van gebrek aan bewijs moest worden vrijgesproken. Bewezen werd nl. niet geacht, dat hij zich tegen den politieambtenaar had verzet en dat hij zich dus aan wederspanningheid had schuldig gemaakt. De Zeekrijgsraad overwoog te dezen aanzien: „dat door den inhoud van „vorenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend is bewezen, „met beklaagde's schuld eraan, hetgeen hem is ten laste gelegd, met „uitzondering van de woorden „zich tegen genoemden ambtenaar „verzet heeft, tengevolge waarvan”;

„dat het bewezen verklaarde niet in eenige strafwet is omschreven, „mitsdien niet strafbaar is en beklaagde daarvan behoort te worden „vrijgesproken”.

Daarna volgt eene overweging, luidende: „dat het bewezen ver- „klaarde, niet in eenige strafwet omschreven, feit onbestaanbaar is „met de militaire tucht of orde en mitsdien oplevert een krijgs- „tuchtelijk vergrijp, volgens de daarvan in art. 2 no. 1 van de Wet „op de Krijgstucht gegeven omschrijving, weshalve de zaak onder „mededeeling van alle stukken ter verdere behandeling naar den tot „straffen bevoegden commandeerenden officier behoort te worden verwezen”, zooals het dictum dan ook gedaan heeft.

Wij waardeeren de goede bedoeling van het College maar moeten toch de opmerking maken, dat het de positie, in welke het dien tot straffen bevoegden commandeerenden officier gebracht heeft, althans in theorie, meer dan noodig was heeft bemoeilijkt. Wat toch is het geval?

Die tot straffen bevoegde meerdere ziet nu bij het vormen van zijn oordeel over hetgeen voorgevallen is, voor zich de beslissing van

den Zeekrijgsraad, welke „bevindt” dat het gebeurde valt onder art. 2 no. 1 en niet bv. onder art. 2 no. 5 jo art. 453 van het Wetboek van Strafrecht en dat dit gebeurde „wettig en overtuigend bewezen” is verklaard. Welke vrijheid om zich een oordeel te vormen blijft nu voor dien commandeerende officier over? Immers niet anders dan deze, dat hij, bij wijze van spreken, de machine is, welke niet anders te doen heeft dan eene disciplinaire straf te bepalen.

Wij achten deze handelwijze van den Zeekrijgsraad niet de juiste en moeten in herinnering brengen eene sententie van het Hoog Militair Gerechtshof van 5 Juli 1935, waarbij o.a. beslist werd, dat aan de verwijzing van een beklaagde ter disciplinaire correctie naar den commandeerenden officier in een gelijksoortig geval, de Krijgsraad ten onrechte had toegevoegd: „Laat aan dezen commandeerende-„Officier ter beoordeeling of beklaarden G. en S. al dan niet over-„eenkomstig het bepaalde in artikel 2 aanhef en onder 1e der Wet op de Krijgstucht krijgstuhtelijk behooren te worden gestraft, wegens hetgeen bij de behandeling dezer zaak is gebleken”, welke woorden, volgens het Hof hadden moeten zijn weggelaten, opdat die commandeerende-Officier na zijn onderzoek der zaak kunne beslissen of een krijgstuhtelijk vergrijp in den zin van artikel 2, no. 1, van de Wet op de Krijgstucht, dan wel in den zin van een der nummers 2—6 van dat artikel is begrepen, zonder daarbij door den militairen rechter eenigermate te worden beperkt of beïnvloed (M.R.T., deel XXXI, blz. 570).

Wij meenen dat het Hof hierin juist heeft beslist en wenschen hierop ook om deze reden de aandacht te vestigen, omdat de positie van den commandeerenden officier in militaire strafzaken, zooals uit de vorige gecombineerde afleveringen gebleken is (zie de bladzijden 49-54) ten onrechte aangetast is geworden en wij tot steun van ons standpunt ons ook mogen beroepen op hetgeen Mr. D. B. A. FRANKEN, als President van dien Krijgsraad bij zijne installatie (zie blz. 34 v.) heeft gezegd. Doch wij willen het niet laten bij afbrekende critiek en ook een weg aanwijzen, langs welken voor gevallen als hier behandeld eene meer juiste formulering ware te vinden.

Gegeven de omstandigheid, dat de militaire rechter de strafbaarheid van zekere hem voorgelegde feiten niet heeft kunnen vaststellen, behoort het vonnis niet meer te bevatten dan deze, desgewenscht nader toegelichte verklaring en de vrijspraak, welke daaraan verbonden is. Acht die rechter het tevens wenschelijk, dat krijgstuhtelijke afdoening van de zaak — welke hemzelf niet is toegestaan — alsnog door den commandeerenden officier wordt overwogen, dan moet hij aan deze wenschelijkheid in algemeenen vorm gesteld in zijn vonnis uiting geven zonder zich uit te laten over het al of niet geleverde bewijs van de feiten of van den grondslag, op welken disciplinaire strafoplegging zijns inziens moet rusten. De commandeerende officier moet hierin geheel vrijgelaten worden, ook al omdat hij niet gebonden is aan voor den strafrechter geldende

bewijs-minima. Kortom, de militaire strafrechter moet zich bij analogie op het standpunt stellen, op hetwelk artikel 243 R.Z. den fiscaal geplaatst heeft om de positie van den commandeerenden officier ongerept te laten, zooals dat later door de rechtspraak is aangevuld: „dadelijk” schriftelijk bericht geven zonder bijvoeging van een advies (als bedoeld in artikel 8 R.Z.).

Artikel 57 van de Wet op de Krijgstucht.

Tegen een marinier had de Fiscaal bij den Zeekrijgsraad te 's-Gravenhage, wegens het zonder vergunning van den bevoegden officier verkoopen van eenig van rijkswege verstrekt, tot de militaire kleeding of uitrusting behoorend goed, voorwaardelijke veroordeeling geëischt tot één maand gevangenisstraf.

De Zeekrijgsraad overwoog blijkens zijn vonnis van 25 Juli 1946 ten aanzien van de op te leggen straf, dat ter zake van hetzelfde feit reeds aan beklaagde een krijgstuuchtelijke straf van veertien dagen streng arrest met inhouding van geheele soldij is opgelegd en ingevolge artikel 57 van de Wet op de Krijgstucht bij de bepaling van de straf met de oplegging van deze krijgstuuchtelijke straf rekening gehouden dient te worden; dat de krijgsraad bij de uitvoering van de den beklaagde op te leggen gevangenisstraf, welke, gezien den ernst van het feit in verband met de omstandigheden, waaronder dit is begaan en de persoon van beklaagde op een maand moet worden gesteld, den duur van voormelde krijgstuuchtelijke straf geheel in mindering wenscht te brengen.

Dienovereenkomstig luidt het dictum: Veroordeelt beklaagde deswege tot eene gevangenisstraf voor den tijd van een maand, met bepaling dat de duur van de aan den veroordeelde den 30sten November 1945 opgelegde en reeds geheel ondergane straf van 14 dagen streng arrest met inhouding van de geheele soldij bij de uitvoering van de opgelegde gevangenisstraf geheel in mindering zal worden gebracht. De vraag blijft bestaan, hoe de soldijverhouding hierbij berekend wordt; vergelijk art. 27 W.v.Sr. ten aanzien van de geldboete.

Verduistering.

De Zeekrijgsraad te 's-Gravenhage nam bij vonnis van 11 Juli 1946 aan, dat het misdrijf van verduistering voltooid is ten tijde wanneer en ter plaatse waar de veranderde intentie ten aanzien van de goederen, die beklaagde onder zich had, ontstaat.

Verbaliseeren van getuigenverklaringen.

Wij ontvingen den hieronder afgedrukten brief van den President van den Zeekrijgsraad te 's-Gravenhage dd. 11 September 1946, no.

139/46, gericht aan de officieren-commissaris bij dat college, aan welken wij om zijn algemeene strekking — met welke wij ons geheel kunnen vereenigen — in ruimeren kring bekendheid willen geven. Deze brief luidt als volgt:

*Aan de Officieren-Commissaris bij
den Zeekrijgsraad te 's-Gravenhage.*

Ik heb de eer UWelEdelGestrenge te berichten, dat het mij al eenige keeren is opgevallen, dat de officier-commissaris in de instructie aan getuige vertoont en voorhoudt het proces-verbaal der politie, voor zoover dit betreft de daarin opgenomen door getuige afgelegde verklaring op blz. . . van dit proces-verbaal en de getuige vraagt of hij bij deze verklaring volhardt, waarop de getuige dan bevestigend antwoordt.

Het practisch nut en belang van deze weinig elegante werkwijze ontgaat mij en lijkt mij voorts in strijd met de Wet.

Immers de getuigen zullen op de door den *Officier-Commissaris* te stellen vraagpunten worden gehoord en de officier-commissaris zal elk vraagpunt afzonderlijk voorhouden en doen beantwoorden (art. 76 en 88 aanhef en onder c. R.Z.). Hiermede verdraagt bovengenoemde methode zich slecht. Wel is waar wordt formeel de getuige gehoord op een door den *officier-commissaris* gesteld vraagpunt, doch materieel wordt de getuige gehoord op *door de politie* gestelde vraagpunten.

Voorts wordt door de gewraakte werkmethode tekort gedaan aan het beginsel der onmiddellijkheid.

Art. 342 S.V. verstaat onder verklaring van den getuige zijn de *bij het onderzoek op de terechtzitting* gedane mededeeling van feiten of omstandigheden, welke hij zelf waargenomen of ondervonden heeft.

Naar vaststaande wetsduiding voldoen de beëdigde verklaringen door getuigen voor den Officier-Commissaris afgelegd aan de omschrijving van voornoemd artikel, vermits art. 166 R.Z. verordent dat „de verhooren voor den Officier-Commissaris”, die ingevolge art. 164 door den Secretaris ter rechtzitting worden voorgelezen, „alle zoodanige kracht (zullen) hebben en behouden, alsof dezelve „voor den vollen krijgsraad hebben plaats gehad”.

Door de fictio juris, in art. 166 R.Z. vervat, voldoen dus de getuigenverklaringen, afgelegd voor den Officier-Commissaris, *formeel* aan de omschrijving van artikel 342 S.V. Materieel is deze fictie echter slechts een wassen neus, maar een jurist is nu eenmaal verzot op wassen neuzen. Ik wil echter aan die verzotheid niet verder voedsel verschaffen door ook de verklaringen *voor de politie* afgelegd als getuigenverklaringen in den zin van artikel 342 S.V. op te vatten. Ik kan dergelijke verklaringen, ook al zijn zij formeel gehuld in een door den Officier-Commissaris gesteld vraagpunt met daarop door de getuigen gegeven antwoord, niet meer als bewijsmateriaal accepteren.

Ik moge U dan ook verzoeken in den vervolge de getuigenverhooren dusdanig in te vullen, dat daarin worden opgenomen de aan U gedane mededeelingen van feiten en omstandigheden, welke de getuige betreffende het den beklaagde telastgelegde zelf heeft waargenomen en ondervonden en te vermijden dat dit verhoor wordt een „mixed pickles” van hetgeen door hen voor de politie en voor U is verklaard.

de President van den Zeekrijgsraad,
D. FRANKEN.

Samenstelling van de redactie.

Kort vóór het ter perse gaan van deze dubbele aflevering bereikte ons de beschikking van den Minister van Marine van 10 October 1946, AD. 18/4/44/46, bij welke, uit overweging dat Z.E. het wenschelijk heeft geacht wijziging te brengen in de samenstelling van de redactie-commissie voor het Militair-rechtelijk Tijdschrift voor zooveel betreft de door zijn ambtsvoorganger aangewezen leden, zijn benoemd vanwege het Ministerie van Marine tot wederopzeggens als leden van de redactie van bovengemeld Tijdschrift:

a. officier van administratie der 1e klasse *H. Bakker*, officier-instructeur in strafrecht bij het Koninklijk Instituut voor de Marine te Den Helder;

b. officier van administratie der 1e klasse *W. H. Vermeer*, wonende van Breestraat 147 II te Amsterdam;

c. Dr. *L. M. Rollin Couquerque*, wonende Nassau-Dillenburgstraat 33 te 's-Gravenhage.

Erratum.

Bij het vonnis, dat voorkomt op de bladzijden 174-178 van dezen jaargang, is de datum, op welken het gewezen is, uitgevallen. Deze datum is: 21 Mei 1941.

BLADVULLING.

Gezagsverhouding.

De Commandant, gezagsorgaan,
Beoordeelt alle zonden,
Die men in zijn gezagsgebied
Bestaande heeft bevonden.

En de Fiscaal
De Auditeur dient hem van raad,

Doet dit juridisch, zaaklijk:
Voor tucht en orde is niet hij
Maar wel die chef aanspraaklijk.

INGEKOMEN BIJDRAGEN.

„Geval van oorlog” van art. 78 Invw. M.S.T.R.

door

Wijlen Mr. P. J. A. Clavareau.

Wij publiceeren hierna een der nagelaten opstellen van onzez tijdens den oorlog door den bezetter ter dood veroordeelden medewerker MR. P. J. A. CLAVAREAU, handelende over een der gevolgen van het intreden van den oorlogstoestand in 1939. Wij meenen aan den overledene verschuldigd te zijn, aan deze publicatie een kort woord toe te voegen. Dit opstel kwam eerst na zijn dood in onze handen met de mededeeling, dat de overledene het had op schrift gebracht ter plaatsing in ons Tijdschrift. De vraag zou kunnen rijzen, hoe het te verklaren zou zijn, dat hij, die, blijkens het onderschrift, zijne gedachten in Juli 1939 reeds had neergeschreven, zelf niet tot de inzending heeft kunnen besluiten? De lezers van ons Tijdschrift weten zich wellicht te herinneren, dat MR. CLAVAREAU, vervuld als hij was van de mogelijkheid, dat hij als reserve-officier den lande in een dreigenden oorlog zou mogen dienen, zich verplaatst had in de gevolgen, welke het intreden van den oorlogstoestand voor onze krijgsmacht in het algemeen en voor onze militaire justitie in het bijzonder zou meebrengen en zijne opmerking van militair-rechtsgeleerden aard in Mobilisatie-aanteekeningen aan onze lezers heeft aangeboden ¹⁾. Onder deze aanteekeningen komt ook een en ander voor, dat met het in Juli 1939 behandelde onderwerp verband houdt. Doch het vraagstuk, in hoeverre ook burgers onder oorlogsomstandigheden voor den militairen rechter zouden kunnen terechtstaan, een vraagstuk, dat in de dagbladen van dien tijd behandeling had gevonden en het publiek op niet altijd juiste wijze had voorgelicht, zal wel de naaste aanleiding zijn geweest, dat hij zijnerzijds dit onderwerp in studie had genomen en een der onderdeelen ervan in dit opstel heeft willen belichten.

Doch ook de toenmalige redactie had zich op soortgelijken grond de zaak aangetrokken en publiceerde een door den Schout bij Nacht E. G. DE WIJS samengestelde verhandeling, in welke de invloed van den oorlogstoestand op onderscheiden rechtsverhoudingen uitvoerig werd uiteengezet ²⁾. Heeft deze verhandeling MR. CLAVAREAU den wind uit de zeilen genomen? Al zouden wij dit waarschijnlijk achten, wij weten het niet. Wel hebben wij den indruk, dat MR. CLAVAREAU aan zijn opstel nog niet de eind-redactie had gegeven. In den met de schrijfmachine vervaardigden tekst van dit opstel heeft hij nl. met de pen enkele aanteekeningen gemaakt, welke wij in den vorm van voetnoten letterlijk hebben doen afdrukken. Ook de laatste alinea is later met de pen aan het opstel toegevoegd, evenals de daarbij be-

¹⁾ Zie M.R.T. XXXV blz. 233 v, 561 v. XXXVI blz. 21, 125.

²⁾ M.R.T. XXXV blz. 537 v.

hoorende tiende noot en het eerste gedeelte van noot 5. Eindelijk teekende hij eigenhandig onder het opstel, ongetwijfeld pro memorie, aan eene verwijzing:

1e. naar het opstel van Generaal F. H. A. SABRON. *De militaire rechtspraak tijdens de mobilisatie (van 1914) in deel XI blz. 39-52 van dit Tijdschrift, o.a. handelende over oorlogsgevaar in C.W.L. en over een „voorlooper”, welke Sr. 87 heeft gehad in de inkwartieringswet, en*

2e. naar de redactioneele mededeelingen over schending van militaire geheimen in ons Tijdschrift, deel XXXIV blz. 411 en deel XXXV, blz. 24.

De laatste verwijzing — de mededeeling op blz. 415 van deel XXXV is hem vermoedelijk ontgaan — is in verband met art. 78 Inv. M & T. merkwaardig, omdat daaruit blijkt, dat spionage ook door burgers in vredetijd in Frankrijk gebracht is geworden tot de competentie van den militairen rechter. Deze handelwijze lijkt ons heel wat juistere dan die, waarbij te onzent de Bijzondere Gerechthoven werden ingesteld. De militaire rechter is toch de eenige rechter, welke de beteekenis van verraden geheimen en in verband daarmee de strafwaardigheid van verraders kan beoordeelen. Maar de militaire belangen worden in de burgerlijke wetgeving maar zelden naar waarde geschat en behandeld en het vermoeden ligt voor de hand, dat MR. CLAVEREAU om deze reden ook op die regeling van de rechterlijke competentie de aandacht heeft willen vestigen.

Thans volgt het opstel zelf:

Moet onder *geval* van oorlog in art. 78 Invw. M.S.T.R. ook worden begrepen het geval, dat oorlog dreigende is, gelijk art. 87 lid 3 Sr. bepaalt ten aanzien van *tijd* van oorlog?

Een soortgelijke, maar thans niet verder te behandelen, vraag is ten aanzien van art. 78 Invw. te stellen over het geval van burgeroorlog, genoemd in art. 87 lid 2 Sr. Verder hebben in vroegere jaren verschillende auteurs zich gepijnigd met de vraag, of in verband met een en ander waarde moest worden toegekend aan het begrip *bellum iustum* en aan het al dan niet zijn voorafgegaan van een oorlogsverklaring. Dit alles echter vermeld ik slechts pro memorie en ik keer tot mijn vraag terug.

Een bevestigende beantwoording daarvan wil op dit oogenblik, nu bij Kon. Besl. van 10 Apr. 1939 S. 181 al op grond van art. 194 laatste lid Gw. is bepaald, dat ten gevolge van de heerschende internationale verhoudingen (voortdurend latent) oorlogsgevaar aanwezig is, zeggen, dat enkel nog de staat van beleg noodig is om de iurisdictieregeling van art. 78, 1° Invw. in werking te brengen.

Vóór de Grondwetsherziening van 1887 lagen de zaken vrij eenvoudig. Voor „les places en état de siège” gold art. 103 van het Décret impérial du 24 déc. 1811 relatif à l'organisation et au service des états-majors des places, dat den militairen rechter bevoegd verklaarde „pour tous les délits dont le gouverneur ou le commandant

n'a pas jugé à propos de laisser la connaissance aux tribunaux ordinaires" ¹⁾).

Voor mij van meer belang is de verdere wettelijke regeling, welke was te vinden in art. 6 C.W.L. iuncto art. 253 (oud, toen nog genummerd 272) R.L. Art. 6 C.W.L., dat o.m. spionnage aan de militaire rechtspraak onderwierp, stelde als criterium: *in tijd van oorlog of ter zake van dien*. De woorden „ter zake van dien” kunnen op niets anders slaan dan op een dreigenden oorlog; Pols ²⁾ drukt dit uit als het geval, dat met het oog op een dreigenden oorlog een veldleger verzameld is (b.v. wanneer het leger in observatie aan de grenzen is gesteld).

De Grondwetsherziening van 1887 bracht (onder artikelnummer 187) het tegenwoordige art. 195 lid 4. Uit de tegenstelling tusschen deze bepaling en artt. 193 en 194 moet men wel afleiden, dat het „geval van oorlog” van art. 195 lid 4 het oorlogsgevaar, d.w.z. den dreigenden oorlog, *niet* omvat. Aldus dan ook de Regeering in de Memorie van Antwoord aan de Eerste Kamer ³⁾.

Onmiddellijke practische beteekenis had art. 195 lid 4 niet, daar het toenmalige add. art. II (thans art. 206 Gw.) alle verbindende wetten, reglementen en besluiten tot op hun vervanging handhaafde, indien noodig dus ook art. 103 van het Decreet van 1811 en art. 6 C.W.L.

Zou nu echter een bepaling als dit art. 6 C.W.L., dat niet-militairen aan de militaire iurisdictie onderwierp, t.a.v. den tijd van oorlogsgevaar inconstitutioneel zijn? Neen, ook de militaire rechter is een overeenkomstig art. 163 lid 1 Gw. door de wet toegekende rechter! Aldus terecht Sybenga ⁴⁾. Evenmin belet de Grondwet, dat de wet onder bepaalde omstandigheden het beroep in appèl of in cassatie, dat in het algemeen mogelijk is, doet vervallen.

Onjuist is echter de meening van Sybenga, dat art. 195 lid 4 hierdoor geen goeden zin meer zou hebben. Deze bepaling toch maakt het voor geval van oorlog (en *niet* voor dat van oorlogsgevaar) mogelijk

¹⁾ J. B. Breukelman, *Wetten en verordeningen van Franschen en anderen oorsprong*, Zwolle 1892, blz. 251. Houdt het met dit artikel verband, dat in den IVen Titel van de R.L. (Van de Krijgsraden in een belegerde of berende stad of plaats) geen artikel voorkwam, dat met art. 253 R.L. parallel liep?

In dit art. 103 moet men een bepaling van attributie van rechtsmacht zien; anders zouden (ook met art. 7 C.W.L.) practische moeilijkheden zijn ontstaan. Vgl. (in anderen zin) H. van der Hoeven, *Opmerkingen over de Nederlandsche strafwetgeving voor het krijgsvolk te lande*, 2e dr., Breda 1866, blz. 84-90.

Over de rechtskracht van het Decreet van 1811 vgl. men Breukelman blz. 15-17.

²⁾ M. S. Pols, *Het Crimineel Wetboek voor het krijgsvolk te lande*, 2e dr., 's-Gravenhage 1876, blz. 97. Evenzoo Sabron in M.R.T. XI, 48, 49.

³⁾ Te vinden bij A. R. Arntzenius, *Handelingen over de herziening der Grondwet IX, 's-Gravenhage 1888*, blz. 493.

⁴⁾ T. Sybenga, *De Grondwet van 1887*, 6e dr., blz. 433. Vgl. ook M. I. Prins, *Staatsnoodrecht*, diss. Amsterdam 1911, blz. 179 en de daar genoemde litteratuur.

de aanwijzing van den competenten rechter en de beperking der appèlmogelijkheden te doen plaats vinden bij delegatie, dus b.v. door het militair gezag⁵⁾. Van deze mogelijkheid is gebruik gemaakt in art. 22 van het voorontwerp-Sas-Caljé⁶⁾. Ook art. 103 van het Decreet van 1811 hield een dergelijke delegatiebepaling in; deze gold echter voor „l'état de siège” algemeen en werd dus, voor zoover er nog geen oorlog was, voor de toekomstige wetgeving door art. 195 lid 4 Gw. geïncrimineerd.

Het in 1890 ingediende Ontwerp van Wet op den staat van vrede, van oorlog en van beleg⁷⁾, dat na het Voorloopig Verslag der Tweede Kamer werd ingetrokken, hield in art. 43 o.m. een bepaling in, welke overeenkwam met art. 40 lid 3 van de latere Wet van 23 Mei 1899 S. 128, maar waarin werd gesproken over „tijd van oorlog”. Dit deed dus aan aansluiting bij art. 87 lid 3 Sr. denken.

Het uitvoerige Voorloopige Verslag der Tweede Kamer sprak bij dit artikel in het geheel niet over inconstitutionality, maar schijnt juist overeenstemming met de Grondwet te betoogen en daardoor het standpunt-Sybenga te deelen.

Het in 1898 ingediende Ontwerp van Wet⁸⁾, dat tot de Wet van 1899 heeft geleid (waarbij het Decreet van 1811 is komen te vervallen), stemde voor wat dit punt betreft in art. 40 overeen met art. 43 van het Ontwerp 1890. In de Memorie van Toelichting werd nog uitdrukkelijk gezegd, dat de „tijd van oorlog” *steeds* aanwezig zou zijn, wanneer de staat van beleg zou zijn afgekondigd. Dus ook, wanneer de oorlog slechts zou dreigen^{*}).

Nadat het Voorloopig Verslag van de Tweede Kamer over dit onderwerp had gezwegen, maar had aangedrongen op invoeging van de bepaling, welke later art. 40 lid 2 werd, kwam de Memorie van Antwoord plotseling met den term „geval van oorlog”. Ter toelichting geen woord over de situatie van dreigenden oorlog, maar enkel een verwijzing naar het toenmalige art. 187 Gw. zonder verder commentaar^{†)}.

Uit dit alles is af te leiden, dat de bedoeling van den term „geval van oorlog” in art. 40 van de Wet van 1899 niet duidelijk is. Niettemin acht ik één bepaalde wetsuitlegging de juiste. Want voor de

⁵⁾ Vgl. echter, wat Sybenga op blz. 430 mededeelt over de opinie der Tweede Kamer, dat de wet bepaaldelijk ook de bevoegde rechter moet aanwijzen, welke opinie de instemming van de Regeering verkreeg (Arntzenius II, 420, III, 107). In deze opvatting heeft Sybenga gelijk. Overigens behoeft men art. 163 lid 1 Gw. alleen op de *absolute*, en niet ook op de *relatieve*, competentie toe te passen, gelijk ik betoogde in N.J.B. 1938, 591.

⁶⁾ G. J. Sas en C. J. F. Caljé, Praeadvies voor de M.R.V., M.R.T. XXXIV, 378. Vgl. ook W. Kist en C. J. F. Caljé in M.R.T. XXXIV, 599, 600, 629.

⁷⁾ Bijlagen Handelingen Tweede Kamer 1889/1890 n° 147, 1890/1891 n° 31.

⁸⁾ Bijlagen Handelingen Tweede Kamer 1897/1898 n° 166, 1898/1899 n° 20; Handelingen Tweede Kamer 1898/1899 blz. 898 vlgg.; Handelingen Eerste Kamer 1898/1899 blz. 366, 389, 437 vlgg.

^{*}) Bij dezen zin plaatste de schrijver de kantteekening: Vergissing?

^{†)} Bij dezen valzin teekende schrijver met de pen aan: M.v.A. Alg. Besch.

Krijgsraden te velde bleven uitsluitend artt. 253 R.L. en 6 C.W.L. van kracht, en voor de temporaire krijgsraden moesten deze twee artikelen nog naast art. 40 van de Wet van 1899 worden toegepast. Deze omstandigheid nu moest den wetstoepasser tusschen 1899 en 1923 m.i. tot de conclusie voeren, dat „geval van oorlog” in art. 40 in den zin van art. 87 lid 3 Sr. behoorde te worden geïnterpreteerd: aldus werd eenheid in het wettelijke systeem verkregen en een te enge begrenzing van de wetgeving voor bijzondere omstandigheden voorkomen.

Hoe nu bij de invoering van het M.S.T.R., toen de Invoeringswet het C.W.L., art. 253 R.L. en het tweede en vierde lid van art. 40 der Wet van 1899 deed vervallen, en art. 78 Invw. om uitlegging ging vragen? De Memorie van Toelichting bij art. 78 Invw.⁹⁾ verwijst alleen naar art. 40 van de Wet van 1899, niet naar art. 6 C.W.L. Doch er blijkt niet, dat aan de beteekenis van den term „geval van oorlog” eenige aandacht is geschonken.

Voor wat betreft dit criterium „geval van oorlog” zal men daarom moeten aannemen, dat in den bestaanden rechtstoestand geen wijziging is gebracht. Of men bij dezen rechtstoestand nu in de eerste plaats aan art. 6 C.W.L., dan wel aan art. 40 der Wet van 1899 behoort te denken, is blijkens het bovenstaande onverschillig. Want uit beide bepalingen volgt, dat men den dreigenden oorlog onder den oorlog moet begrijpen, en dat men den term „geval van oorlog” dus moet uitleggen in den zin van art. 87 lid 3 Sr. Reeds werd aange-toond, dat zulks in het geheel niet inconstitutioneel is.

Het komt mij voor, dat ook de doelmatigheid vóór deze wetsinterpretatie spreekt.

En ten slotte brengt de raison d'être van de toepassing der militaire strafwetgeving op niet-militairen mede, dat deze toepassing ook dan plaats kan vinden, wanneer het nog wel niet (officieel) oorlog is, maar de Staat tot zijn bescherming het tot de oorlogvoering bestemde apparaat reeds — zij het nog niet in zijn geheel — in werking heeft moeten brengen.

In art. 11, lid 6, der Algemeene Vorderingswet 1939 zal men m.i. echter onder „geval van oorlog” den dreigenden oorlog *niet* mogen begrijpen; dit wegens de tegenstelling in redactie tot den considerans der wet en tot art. 7, lid 2, der Prijsofdrijvings- en Hamsterwet 1939, welke wet tezamen met de Algemeene Vorderingswet 1939 de parlementaire behandeling heeft ondergaan¹⁰⁾.

's-Gravenhage, Juli 1939.

Is feitelijke toestand, geen rechtstoestand. Ten einde verwarring te voorkomen thans geval van oorlog. Ruimere beteekenis tijd van oorlog in Sr. 87 is beperkt tot W. Sr.

Uit een vraagteeken, geplaatst naast de woorden „zonder commentaar”, mag worden afgeleid dat deze aanteekening, naar de meening van den schrijver, het bedoelde commentaar bevatte.

⁹⁾ Te vinden in M.R.T. XVII, 413.

¹⁰⁾ Vgl. ook de tegenstelling tusschen het bepaalde onder 1° en 2° in art. 100 Sr.

**Handhaving van orde en tucht onder de Nederlandsche
krijgsgevangenen te Singapore
van 12 December 1942—15 Augustus 1945**

door

Mr. R. J. Brunner.

Ofschoon het hierna afgedrukte strafreglement ¹⁾ en het advies ²⁾ van de commissie, welke het samenstelde, voor zich zelf spreken, lijkt het toch niet overbodig een kleine inleiding te geven voor den niet ingewijden lezer.

Na de capitulatie van Java is de bezettende macht al spoedig begonnen met de krijgsgevangenen af te voeren over zee. Een der plaatsen, waarheen die afvoer plaats had, was Singapore, alwaar zich een groot kamp bevond met vele Engelsche, Australische en Amerikaansche krijgsgevangenen onder commando van den Engelschen kolonel Holmes, daarin bijgestaan door den populieren Australischen overste, in de wandeling Black Jack geheeten. De samenstelling der afgevoerde contingenten was vermoedelijk met opzet zoo gekozen, dat elk verband ontbrak: de troepen waren doorgaans zonder hun eigen officieren en kader. Pas na aankomst te Singapore kon worden begonnen met het scheppen van eenige orde in de ontredderde massa, welke deze krijgsgevangenen vormden.

Een gemakkelijke taak was dit niet: de menschen waren uitermate prikkelbaar en dikwerf ontbraken ook de figuren, die door hun persoon gezag wisten af te dwingen. Want hierop kwam het onder die omstandigheden aan: „natuurlijk overwicht”. De normale remmen als vrees voor straf en voor een slechte beoordeeling ontbraken geheel: „het leger had opgehouden te bestaan en we waren allen gelijk” was de sfeer waarin de troepen te Singapore aankwamen.

De vijand stelde zich op het standpunt, dat de Engelsche Commandant had te zorgen voor orde en rust en voor de naleving van de regelen, welke hij, de vijand, meende te moeten stellen.

Aan eenige conventie achtte de vijand zich niet gebonden. In Augustus 1942 gelastte hij alle krijgsgevangenen een verklaring te teekenen, dat zij niet zouden pogen tevluchten. Deze, in het gezicht der feiten zinnelooze verklaring werd geweigerd, omdat zij in strijd was met de Kings Regulations. Aanvankelijk leek het alsof de vijand den ongelijken strijd toch niet zou winnen: de gevangenen hadden echter buiten den waard gerekend. Nadat zij drie dagen en nachten in de open lucht hadden gekampeerd, samengedreven op een plein dat later den omineuzen naam borehole-square zou dragen, en de dysenterie reeds haar kop opstak, kondigde de vijand zijn voornemen aan om de zieken uit de hospitalen te halen en ook deze op het plein te „legeren”. De Engelsche Commandant besloot daarop in overleg met den eerder-

¹⁾ Bijlage C, bldz. 249.

²⁾ Bijlage A, bldz. 242.

genoemden Australischen overste zijn ondergeschikten van hun verplichtingen, voortvloeiende uit de Kings Regulations te ontslaan.

Dit was de eerste ervaring met de behandeling door den voor niets terugdeinzenden vijand. Het was dus zaak hem zooveel mogelijk te houden buiten de interne kamp-aangelegenheden. Men wist wat men kon verwachten, wanneer hij zich ging inlaten met het handhaven van orde en tucht.

Van Britsche zijde werden Courts Martial ingesteld en detention-barracks ingericht.

Toen einde October 1942 de Nederlandsche troepen begonnenn te arriveeren, vonden zij een ordelijke Engelsch-Australische samenleving, welke het voordeel had gehad steeds onder eigen officieren te mogen blijven.

Niet alzo — gelijk eerder gememoreerd — zij zelve. Voor hun bevelhebbers vormden zij een probleem, waarvan de oplossing langs tweeërlei weg gezocht kon worden.

Ondergetekende's, hierna afgedrukte minderheidsnota is min of meer een cri de coeur tegen een overschatting van de waarde van de straf, een pleidooi voor dien tweeden weg uit de moeilijkheden: „betere encadreering”, ingegeven door de vrees voor een al te lichtvaardig toepassen van noodrecht.

Het is — zooals van zelf spreekt — moeilijk om hier objectief uit te maken aan wiens zijde het gelijk was. Daarvoor wisselde de Nederlandsche bevolking van het kamp te snel.

Laat ik eindigen met te constateeren, dat wij het zonder den straf-en tuchtraad niet hadden kunnen stellen. Aanvankelijk was er eenig misverstand omtrent de beteekenis van den Raad. In een rondschrijven van 1 Februari 1943 is toen getracht om de taak van het college weer te geven ¹⁾.

Een jaar later — op 19 Maart 1944 — vormde zij het onderwerp van bespreking op een juristen-bijeenkomst ²⁾. De conclusies, waartoe deze kwam, zijn bij de herziening van het Reglement op 1 Juli 1944 in beschouwing genomen.

Ik laat thans voor den belangstellenden lezer de documenten voor zich zelve spreken ³⁾.

's-Gravenhage, 17 Juli 1946.

Bijlage A.

ADVIES ⁴⁾ uitgebracht in opdracht van kap.ltz. J. C. Cornelis.

Der commissie werd opgedragen te adviseeren omtrent de vraag, welke maatregelen op krijgstuchtelijk gebied en strafrechtelijk gebied

¹⁾ Bijlage D, bldz. 252.

²⁾ Bijlage E, bldz. 253.

³⁾ Bijlagen A tot en met E.

⁴⁾ Dit advies werd door de commissie uitgebracht met een meerderheid van 6 tegen 1 stem. De motiveering van het tegenstemmende lid is vervat in de hierbij als bijlage gevoegde minderheidsnota.

zouden kunnen worden genomen teneinde de tucht en orde onder de Nederlandsche krijgsgevangenen te herstellen en te handhaven.

Alvorens deze vraag te beantwoorden, leek het der commissie geraden om onder het oog te zien, aan welke wettelijke bepalingen op tucht- en strafrechtelijk gebied de Nederlandsche krijgsgevangenen in het Changi-kamp zijn onderworpen.

Strafrechtelijk: Op grond van het bepaalde in het Nederlandsche en Nederlandsch-Indische militaire en burgerlijk strafwetboek blijft de strafbaarheid van Nederlanders en Ned. onderdanen voor door hen gepleegde misdrijven in het algemeen bestaan, ook al bevinden zij zich buitenslands, zooals thans met de krijgsgevangenen het geval is. Daarnaast ontstaat i.c. — behoudens afwijkende regelen — strafbaarheid overeenkomstig de te Singapore geldende strafwetgeving, welke, evenals dat met de Nederlandsche strafwetgeving het geval is, in het algemeen voor ieder, die zich h.t.l. bevindt, geldende is.

Berechting is thans uiteraard slechts mogelijk door de autoriteiten h.t.l. — c.q. Japansche straf- of krijgsraad, later ook door de in Nederland of Ned. Indië bevoegde rechters. Dit geldt evenzeer voor de burgerlijke als de militaire rechtspraak. Afgezien van de vraag, welke bevoegdheden aan onze autoriteiten h.t.l. zouden toekomen, beschikken wij nu eenmaal niet over wettig samengestelde raden van justitie of krijgsraden en er is geen weg om tot wettige samenstelling daarvan te komen. Het verdrag van den Haag van 1907 dat zowel door Nederland als door Japan is onderteekend, brengt in deze situatie geen verandering. Uiteraard niet. Immers als boven reeds besproken geldt voor de vreemde krijgsgevangenen, die zich in tijd van oorlog in een der contracteerende landen bevinden, behoudens afwijking, de strafwetgeving van het land, waar zij zich bevinden en niets staat er in den weg om deze op hen toe te passen.

Krijgstuchtelijk: Hoe aantrekkelijk het ook is om de huidige samenleving in het Changi-kamp als een samenhangende Nederlandsch-Indische militaire gemeenschap te beschouwen, voor welke de eigen krijgstuchtelijke wettelijke regelen geldig zijn, de toestand is nu eenmaal anders. Was voorheen ieder Ned.-Indisch militair aan het Wetboek van Krijgstucht en daarmee samenhangende formeele regelen onderworpen, krachtens het verdrag van den Haag zijn voor hen, nu zij krijgsgevangenen zijn geworden, thans de Japansche bepalingen van toepassing. Japansche krijgstuchtelijke straffen dus op te leggen volgens de daarvoor gestelde Japansche formeele regelen. Bovendien zouden onze eigen regelen in feite niet toepasbaar zijn. Functies als b.v. „Korpscommandant” en „Plaatselijk militair Commandant” bestaan hier niet, ook al zou aan andere gezagsdragers deze namen worden gegeven. Auditeurs-militair, die mede adviseeren omtrent de grenzen van krijgstucht en strafrecht zijn er niet en zijn wettig niet aanstelbaar, evenmin als krijgsraden op welke beklag zou kunnen worden gedaan, enz.

Wettig zou men dus in de huidige omstandigheden *alleen* tot bestraffing van Nederlandsche krijgsgevangenen kunnen komen door hen over te leveren aan het Japansche commando voor krijgstuhtelijke afdoening of voorbrenging voor andere instanties ter veroordeeling. Het strookt zeer wel met onze belangen, dat het Japansche commando aan deze regelen niet de hand houdt doch het handhaven van de orde en tucht en het opleggen van straffen daartoe geheel aan commandanten uit de krijgsgevangenen zelf heeft overgelaten. Zelfs zou het Japansch commando — als de commissie goed is ingelicht — zoover gegaan zijn om de daartoe door hen aangewezen commandanten voor een goede orde en tucht aansprakelijk te stellen en zou het daarbij hebben laten weten, dat de Japanners, indien zij ooit ter hulp zouden worden geroepen voor de handhaving van die orde en tucht daaraan op de meest afdoende wijze zouden gevolg geven.

De *wettelijke* positie wordt door deze Japansche opdracht niet gewijzigd. Al spreekt men van „delegatie van strafbevoegdheid”, evenmin als een raad van justitie deze kan overdoen aan den gemeenteraad, of de korps-commandant zijn strafbevoegdheid aan zijn oppasser zou kunnen delegeren, kunnen de door de wetgeving h.t.l. en de door de krachten het verdrag geldende regelen aangegeven bevoegdheden wettig op ons, krijgsgevangenen, worden overgebracht bij opdracht van het kamp-commando zonder meer.

Niettemin zal met het *feit* rekening moeten worden gehouden, dat de handhaving van orde en rust geheel op de schouders van de [o.m. Nederlandsche] krijgsgevangenen is gelegd. Daarnaast mag zonder meer als vaststaand worden aangenomen, dat de tucht en orde in dit kamp onmogelijk kunnen worden gehandhaafd zonder oplegging van straf. De behoefte daaraan deed zich reeds al te veelvuldig gevoelen.

Insubordinatie, zoowel mondelinge als feitelijke, kwam verschillende malen voor. Het aantal diefstallen is stijgende. Repressie is vereischt. De situatie is mitsdien aldus, dat op een of andere wijze vanwege de krijgsgevangenen zelf, zal moeten worden overgegaan tot het opleggen van straffen, ook al berust dit op geen enkele wettelijke bevoegdheid.

Hoewel de uitvoering van aldus opgelegde straffen onder normale omstandigheden als wederrechtelijke vrijheidsberoving zou zijn te beschouwen en aanleiding zou kunnen geven tot een strafvervolgning en tot een civiele schade-actie, zal daartegenover op grond van de huidige omstandigheden, naar de meening van de commissie, met succes een beroep op het *noodrecht* kunnen worden gedaan. Hoe dit ook zij, de commissie heeft alle vertrouwen, dat geen openbaar ministerie later tot vervolgning zou overgaan en elke schade-actie zou stranden, zoolang de maatregelen tot handhaving van tucht en orde in het kamp *binnen de grenzen der noodzakelijkheid beperkt blijven*. Mede in verband met de Japansche bedreiging ingeval van tekortschieten in het handhaven van de tucht en orde zal het opleggen van straffen als in het algemeen belang en daarmede tevens in dat van elken toekomstigen delinquent te beschouwen zijn. Bovendien mag

zonder nadere toelichting worden aangenomen, dat bestraffing van een vergrijp van een krijgsgevangene door eigen commandant of eigen college geboden is in het belang van den dader zelf.

Na behandeling van het bovenstaande kan tot meer directe bespreking van de aan de commissie voorgelegde vraag worden overgegaan.

De commissie meent aan de haar opgelegde taak te hebben voldaan, indien zij voorstellen voorbrengt voor een regeling, waarin is vastgelegd, welke vergrijpen gestraft behooren te worden en naar welke regelen die straffen zullen worden opgelegd en tenuitvoer gelegd. Naar deze voorstellen, vastgelegd in de als bijlage van dit advies gevoegde reglementen, zijnde: I. Strafreglement voor Nederlandsche krijgsgevangenen in het Changi-kamp te Singapore; II. Reglement voor de uitvoering van aan Nederlandsche krijgsgevangenen in het Changi-kamp te Singapore opgelegde straffen¹⁾, meent de commissie spoedshalve te mogen verwijzen.

Als algemeene toelichting daarop diene nog het volgende:

De formuleering in artikel 2 van reglement I. leek voldoende om aan een strafoplegger te wijzen, waarin hij de normen voor zijn strafoplegging zal hebben te vinden.

Als regel zullen deze overeenkomen met die, welke in het Ned. en Ned.-Indische straf- en tuchtrecht zijn gesteld.

Een onderscheiding tusschen de sferen van straf- en tuchtrecht heeft in de huidige omstandigheden geen belang meer, nu noch onze eigen strafwetgeving, noch ons eigen tuchtrecht meer kan worden toegepast, terwijl bovendien de wetboeken waarin de strafbare feiten worden gequalificeerd, niet ter beschikking staan. De commissie is dan ook van meening, dat er in de huidige omstandigheden geen enkel bezwaar tegen bestaat, dat de tot straffenoplegging bevoegd te verklaren commandanten hunne straffen aan de hand van het in artikel 2 van reglement I. aangegeven „kamprecht” opleggen, ongeacht de vraag of de vergrijpen al dan niet van krijgstuchtelijken aard zijn.

Wel acht de commissie het uit een oogpunt van rechtszekerheid van het hoogste belang, dat bij het opleggen van hoogere straffen dan vroeger onder de Ned. en Ned. Ind. bepalingen krijgstuchtelijk mogelijk was, tot *collegiale* rechtspraak zal worden overgegaan en alsdan door een college voor alle Nederlandsche krijgsgevangenen in het Changi-kamp. Vooral in de huidige bijzondere omstandigheden en met het oog op den bijzonderen aard der rechtspleging en rechtstoepassing acht de commissie oplegging van hoogere straffen door een unus iudex bepaald ongewenscht. Vandaar dat zij de instelling van een straf- en tuchtraad voorstelt. Om gelijke reden meent de commissie dat deze raad geen hoogere straffen dan voor den duur van zes maanden detentie zal mogen opleggen. Deze strafmaat lijkt voldoende met het oog op den tijdelijken aard der bijzondere omstandigheden, waarin wij verkeerden, in verband met het gestelde doel, hand-

1) Niet meer in het bezit van den inzender.

having der orde en tucht onder de Nederlandsche krijgsgevangenen in het Changi-kamp, binnen de grenzen van wat daartoe noodzakelijk is. Van strafbare feiten, welke van zoo ernstigen aard worden geacht, dat niet met een straf van ten hoogste zes maanden detentie kan worden volstaan, meent de commissie dat de Raad deze *wel* in behandeling zal dienen te nemen, doch dat het college alsdan zal hebben te beslissen dat de zaak niet zal worden afgedaan en de verdachte terzake later aan de alsdan in eigen land bevoegde autoriteiten zal worden overgeleverd, e.e.a. zoo noodig gepaard aan voorloopig arrest tot dien tijd.

Hoe na verloop der krijgsgevangenschap door de dan bevoegde autoriteiten zal worden gehandeld met deze zaken of met de andere waarin de Raad *wel* tot veroordeeling is gekomen, daaromtrent zijn allerhande verwachtingen uit te spreken.

Van de behandeling daarvan kan worden afgezien, als betreffende zaken, welke de bevoegdheid van anderen raken.

Hetzelfde geldt voor maatregelen bij eventueel vertrek voorzoover betreft de uitvoering van reeds opgelegde straffen, voorts voor mogelijke conflicten tusschen de door de commissie voorgestelde regelen en die van de autoriteiten van andere nationaliteit — Japansche, Australische, Engelsche —. Deze conflicten zullen zooveel mogelijk door bespreking vóór de invoering der voorgestelde regelen moeten worden voorkomen. Voor het overige zullen de Nederlandsche krijgsgevangenen zich hebben te onderwerpen aan wat zij beslissen, onder wier commando de Nederlanders zijn gesteld. Dit ontheft dezen echter niet van de plicht tot ontwerping en toepassing van een regeling, welke de orde en rust onder de Ned. krijgsgevangenen veiligstellen en anderzijds *de naar omstandigheden grootst mogelijke rechtszekerheid — waaronder rechtseenheid — biedt.*

Singapore, Changi-kamp, 12 December 1942.

De Commissie:

Mr. R. J. Brunner, Off. v. Admie 1e kl.,
met verwijzing naar zijn nota.

Mr. B. J. Lambers, res. 1e Lt. Artie.

Mr. L. Th. Vervloet, Sergt. Stadswachter.

Bijlage B.

Minderheidsnota van den officier van administratie 1e klasse
Mr. R. J. Brunner n.a.v. het advies tot het invoeren van een
strafreglement voor Nederlandsche krijgsgevangenen in het
Changi-kamp te Singapore.

De toestand, waarin de krijgsgevangen Nederlandsche militairen

der zeemacht zijn geraakt, schijnt mij het best te vergelijken met dien, welken de Rechtspleging Zeemacht (R.Z.) beschrijft in den titel van den krijgsraad aan boord van het schip alleen. Het min of meer voor de hand liggende argument, dat het begrip „schip” dan wel zeer gedenatureerd wordt, meen ik te kunnen weerleggen met de opmerking, dat de R.Z. de bestaande *inrichtingen* der zeemacht evenmin kent en de zeekrijgsraad te Soerabaja nimmer getwijfeld heeft aan zijne bevoegdheid tot kennisname van de strafbare feiten, gepleegd in eene inrichting aan den wal.

De militaire rechtspraktijk geeft derhalve op dit terrein een sprekend voorbeeld van analogische wetstoepassing. Ware het dan ook niet, dat het ontbreken van de noodige wetsteksten *rechtspraak* illusoir maakt, ik zou niet schromen om tot een volledige rechtspraak voor de zeemacht te adviseeren, met dien verstande dat den krijgsraad geen verder reikende bevoegdheden zouden toekomen dan welke hij op grond van eerder bedoelden titel bezit. Onbekendheid met de Rechtspleging Landmacht (R.L.) maakt het mij onmogelijk voor het K.N.I.L. verder te gaan dan het uitspreken van een veronderstelling. Gezien immers de vrijwel gelijke beginselen, waarop R.Z. en R.L. stoelen, wil het mij voorkomen, dat wettelijk voor beide deelen der weermacht een procesgang geoorloofd is, welke haar eindpunt — in verband met het ontbreken van wetsteksten — moet vinden in een beschikking tot verwijzing en het houden van informatiën. Een dergelijke gang van zaken is in de praktijk niet geheel onbekend. Immers wij kennen schepen, welke tijdelijk van de vlag zijn verwijderd, waar eveneens de procedure eindigt met het rapport van den officier-commissaris omtrent den afloop der informatiën. Heeft zij daar het niet geringe nadeel, dat een eenmaal bij de beschikking tot verwijzing bepaald voorloopig arrest op geen eerder tijdstip kan worden opgeheven dan dat na terugkeer onder de vlag, hier bestaat naar de hooger gesuggereerde analogie van het schip alleen dat nadeel niet, doordat de verwijzende autoriteit zelf ter plaatse is en dus op voorstel van den officier-commissaris of het verzoek van den verdachte (jurisprudentie van den zeekrijgsraad te Willemsoord) den krijgsraad kan bijeenroepen teneinde over het arrest te beslissen, waarbij dit college volledige inzage krijgt van de stukken. Ik verlies bij deze suggestie het bezwaar, dat de nijpende papierschaarschte voor de informatie oplevert, niet uit het oog en zou deze dan ook summier willen houden maar toch weer zoover gaande, dat een voldoende inzicht in de zaak verkregen wordt om het onder deze omstandigheden zoo belangrijke punt van het handhaven van het voorloopig arrest grondig te bezien. Een nadeel van de hier voorgestane oplossing is, dat gedurende de krijgsgévangenschap geen beslissing ten gronde valt; een voordeel dat er niets geschiedt, wat tegen de wet indruischt en de justitiabelen nimmer verwezen behoeven te worden naar een door de leiding aangenomen noodtoestand en daaruit voortvloeiend noodrecht.

Ik ben hiermede gekomen aan de kern van het betoog van de meer-

derheid der commissie, dat ervan uitgaat, dat straf- noch tuchtrecht¹⁾ kunnen worden toegepast en orde en tucht toch dienen te worden gehandhaafd. Dit laatste volkomen onderschrijvende, ontken ik het eerste en ga zelfs zoover met te stellen, dat de wettelijke middelen van repressie niet te kort schieten en het aantrekkelijke in het advies van de commissie „repressie van vergrijpen nog tijdens den duur der „krijgsgevangenschap” veel inboet bij een beschouwing van artikel 7 van het door haar ontworpen reglement, dat immers de competentie van den Raad beperkt tot zaken, waarin geen hoogere straf dan 6 maanden detentie behoort te worden opgelegd.

De commissie — blijkbaar huiverig voor de consequenties van haar voorstel — doet een stap terug naar de door haar verlaten wettelijke basis en doet voor de — niet nader aangegeven — zware gevallen een beroep op het, voor de lichtere gevallen verlaten positieve recht. Reglement noch advies geven licht in de vraag, waar de grens tusschen de lichtere en zwaardere gevallen ligt. Deze cardinale vraag wordt geëndosseerd aan den Raad, welk College zich gesteld ziet voor het dilemma van een berechting met al het aantrekkelijke, wat deze beslissing krachtens het in artikel 8 gehuldigde beginsel eener zoo spoedig mogelijke tenuitvoerlegging der straf bezit, en een verwijzing naar den bevoegden rechter in Ned.-Indië, waarbij dan wel bedacht moge worden en misschien zelfs door den Raad stilzwijgend overwogen zal worden, dat geen straf door het college opgelegd aan een latere vervolging en bestraffing in den weg staat.

Tenslotte, het voordeel van rechtseenheid en -zekerheid kan langs anderen en geheel wettigen weg worden verkregen evenals repressie van daden, gericht tegen orde en tucht. Dat deze laatste afmetingen aannamen als in het advies vermeld, vindt zijn oorzaak in het losraken van het militaire verband, dat door betere encadreering en tuchthandhaving kan worden hersteld. Ik concludeer dat de geschets- te toestand de voorgestelde maatregelen niet rechtvaardigt en — zoo dit al het geval mocht zijn, quod non — het voorstel van de commissie langs *illegalen* weg hetzelfde geeft, wat de wet toestaat nl. verwijdering van den delinquent uit de samenleving met bovendien dit groote bezwaar, dat de neiging zal ontstaan om zich bij de beoordeeling van den ernst van het delict te laten leiden door den wensch tot afdoening te geraken.

In het Chiangi-kamp,

Singapore, 12 December 1942.

¹⁾ Dat het tuchtrecht met zijn minimum aan formaliteiten niet toepasbaar zou zijn, is een stelling, welke strijdt met den aard van dat recht. Naar analogie van de Wet op de Krijgstucht kan voorzien worden in de gevallen, waarin het W.V.K. eischen stelt, waaraan niet voldaan kan worden.

Bijlage C.

STRAFREGLEMENT VOOR NEDERLANDSCHE
KRIJGSGEVANGENEN.

(Herziene tekst van het ontwerp van 12-12-1942)

Artikel 1

Dit reglement is toepasselijk op alle in het kamp aanwezige Nederlandsche krijgsgevangenen.

Artikel 2.

Strafbare feiten in den zin van dit reglement zijn alle vergrijpen tegen de tucht en tegen de goede orde en rust in het kamp. Bij de beoordeeling van de vraag of dit het geval is, zullen het Nederlandsche en Nederlandsch-Indische straf- en tuchtrecht, zooals dat in wetten en reglementen is omschreven tot leidraad dienen, voorzover dit althans bij het ontbreken van den tekst dezer wetten en reglementen mogelijk is.

Artikel 3.

De straffen voor onderluitnants, vaandrags en officieren zijn:

- 1e. berisping,
- 2e. geldboete,
- 3e. licht arrest van ten hoogste 28 dagen,
- 4e. streng arrest van ten hoogste 9 maanden.¹⁾

Artikel 4.

De straffen voor alle andere krijgsgevangenen zijn:

A. Hoofdstraffen.

- 1e. berisping,
- 2e. strafdienst van ten hoogste 14 dagen,
- 3e. licht arrest van ten hoogste 28 dagen,
- 4e. verzaard arrest van ten hoogste 21 dagen,
- 5e. streng arest van ten hoogste 9 maanden.¹⁾

B. Bijkomende straffen.

- 1e. inhouding van werkgeld gedurende ten hoogste 30 dagen,
- 2e. verlaging voor den duur van de krijgsgevangenschap.

Artikel 5.

Bij het opleggen van de straf van streng arrest kan de strafoplegger bepalen, dat de straf niet zal worden ondergaan, indien de gestrafte zich gedurende een door den strafoplegger te bepalen proef-

¹⁾ Oorspronkelijk 6 maanden.

tijd van tenminste 1 maand en van ten hoogste 3 maanden doorlopend goed gedraagt.

Artikel 6.

(1) Tot het opleggen van straffen zijn bevoegd:

1. Zij aan wie uit hoofde van hunne functie deze bevoegdheid wordt verleend door den oudst aanwezend officier (O.A.O.),
2. de O.A.O. voornoemd,
3. een voor het kamp door den O.A.O. benoemde straf- en tuchtraad (Raad).

De bevoegdheid tot het opleggen van streng arrest en van inhouding van werkgeld, beide voor meer dan 14 dagen, zoomede van verlaging komt uitsluitend toe aan den Raad.

(2) De Raad bestaat uit een voorzitter, 6 leden en 2 secretarissen. Hij spreekt recht met een voorzitter en 2 leden en wordt bijgestaan door een secretaris. Bij verhindering van den voorzitter wijst deze uit de leden een plaatsvervanger aan. De O.A.O. kan op voordracht van den voorzitter buitengewone leden benoemen.

Artikel 7.

(1) De strafopleggers houden aantekening van de door hen opgelegde straffen met vermelding van de strafreden.

(2) Verwijzing van zaken naar den Raad geschiedt uitsluitend door den O.A.O.

(3) Indien de in artikel 6 (1) onder 1 bedoelde strafopleggers meenen dat een straf moet worden opgelegd, welke hunne bevoegdheid te boven gaat, dienen zij een kort rapport van de feiten met hunne conclusie in bij hun rechtstreekschen tot straffen bevoegden meerdere.

Ingeval deze meerdere de O.A.O. is, handelt hij overeenkomstig het bepaalde in het volgende lid. Is deze meerdere niet de O.A.O. dan onderwerpt hij de zaak — tenzij hij zich tot zelfstandige afdoening bevoegd acht — aan diens oordeel.

(4) Indien de O.A.O. meent, dat een zaak waarin hij zelf in eersten aanleg moet oordeelen, of die aan hem als rechtstreekschen tot straffen bevoegden meerdere is gerapporteerd krachtens het vorige lid, dient te worden afgedaan door den Raad, verwijst hij haar naar dat college.

(5) De gestrafte kan zich over een hem opgelegde straf en/of over de strafreden gedurende den dag volgende op dien der aanzegging beklagen bij den rechtstreekschen tot straffen bevoegden meerdere van den strafoplegger. Van diens beslissing is gedurende den dag volgende op dien der mededeeling van de beslissing beklag mogelijk bij den Raad; alsdan is een kort schriftelijk rapport vereischt.

(6) Van een beklag over straffen, opgelegd door den O.A.O. neemt de Raad kennis.

(7) Bij beklag wordt de zaak in haren vollen omvang in beschouwing genomen.

Artikel 8.

(1) Na ontvangst van een rapport als bedoeld in artikel 7 bepaalt de voorzitter van den Raad dag, uur en plaats, waarop deze zitting zal houden. De betrokken tot straffen bevoegde meerdere ontvangt hiervan mededeeling en draagt zorg dat de verdachte (gestrafte) en eventueele getuigen te bestemder tijd en plaats verschijnen.

(2) Ter zitting van den Raad leidt de voorzitter het onderzoek; de leden krijgen gelegenheid tot het stellen van vragen. Getuigen kunnen, indien de Raad dit noodig oordeelt, onder eede worden gehoord.

(3) De secretaris maakt rapport van het verhandelde; aan den voet daarvan wordt de beslissing van den Raad omtrent straf en strafreden, voorzien van een korte motiveering vermeld.

(4) De Raad beslist met meerderheid van stemmen.

Artikel 9.

Indien de Raad van oordeel is, dat een zwaardere straf dan streng arrest van 9 maanden behoort te worden opgelegd, legt hij deze straf op doch bepaalt tevens dat de gestrafte na verloop van 9 maanden op vrije voeten zal worden gesteld. De beslissing van den Raad zal t.z.t. ter kennis van de bevoegde autoriteiten worden gebracht.

Artikel 10.

Alle straffen worden zoo spoedig mogelijk ten uitvoer gelegd; door een beklag wordt de tenuitvoerlegging niet opgeschort.

Artikel 11.

(1) Iedere meerdere, die meent dat een mindere zich heeft schuldig gemaakt aan een ernstig strafbaar feit, is bevoegd om dezen voorloopig arrest aan te zeggen en kan voor de uitvoering de hulp inroepen van de militaire politie. Hij is verplicht van het opgelegde arrest zoo spoedig mogelijk maar tenminste binnen 24 uur persoonlijk kennis te geven aan den tot straffen bevoegden meerdere van den gearresteerde. Deze meerdere zal den gearresteerde binnen 24 uur hooren en een beslissing nemen omtrent het al dan niet handhaven van het arrest.

(2) Na verloop van 7 dagen zal de verdachte op vrije voeten worden gesteld, tenzij de Raad het voorloopig arrest tijdig heeft verlengd met een termijn van ten hoogste 30 dagen.

(3) De Raad is bevoegd het arrest telkens met ten hoogste 30 dagen te verlengen. Hij kan elk voorloopig arrest opheffen.

(4) Geen voorloopig arrest zal langer duren dan noodig is voor het onderzoek.

Artikel 12.

Indien de werkzaamheden van den Raad t.z.t. worden gestaakt, zullen alle bescheiden, welke daarop betrekking hebben, door den

voorzitter aanstonds ter hand worden gesteld aan den O.A.O. teneinde deze t.z.t. aan de bevoegde autoriteiten te doen toekomen.

Aldus vastgesteld,
Singapore, 1 Juli 1944.
De Luitenant kolonel,
C. van den Hoogenband.

Bijlage D.

RONDSCHRIJVEN.

Singapore, 1-2-1943.

Het is mij gebleken, dat nog allerwege misverstand bestaat nopens de beteekenis van den straf- en tuchtraad, welke door mij werd ingesteld.

Veelal wordt deze raad beschouwd als een krijgsraad. Ten onrechte echter. En ofschoon dit reeds af te leiden valt uit het feit, dat de procedure een geheel andere is, dat auditeur-militair (fiscaal) en raadsman ontbreken, terwijl het beginsel der openbaarheid van de terechtzitting niet wordt gehuldigd, schijnt het goed, het ontstaan en de reden van bestaan van dit college nog eens te belichten.

Toen bleek dat de bestaande krijgstuuchtelijke straffen niet toereikend waren om de orde, tucht en veiligheid in het kamp te handhaven, is omgezien naar andere, zwaardere straffen teneinde den wassenden stroom van misdrijven (mishandelingen, diefstallen, enz.) het hoofd te kunnen bieden. Twee wegen schenen op het eerste gezicht daartoe open te staan: instelling van een krijgsraad en verruiming van de bevoegdheden van den commandeerenden officier.

Tegen de eerste, geheel binnen het kader der wet vallende oplossing bestond een groot praktisch bezwaar, t.w. het ontbreken van elken wetstekst, tegen de tweede dat zij inging tegen het door onzen wetgever gehuldigde beginsel, dat de zwaardere straffen slechts kunnen worden opgelegd door een college van meerdere personen, met den waarborg derhalve dat over de strafsoort en strafmaat overleg wordt gepleegd.

Het eerste bezwaar t.w. het ontbreken van wetsteksten werd overkomenlijk geoordeeld; het tweede bezwaar scheen te verhelpen door het instellen van een meervoudigen tuchtrechter met beperkte bevoegdheden, blijvende ver beneden die van den krijgsraad.

Aldus werd besloten tot het instellen van een straf- en tuchtraad, recht doende met 3 leden, welke maximaal zes maanden detentie zou kunnen opleggen. Deze raad is dus — het zij hier nogmaals uitdrukkelijk herhaald — in principe niets anders dan een tuchtrechter en verschilt met den commandeerenden officier slechts in zooverre, dat hij een zwaardere straf kan opleggen.

Het constateeren van dit feit is mede van direct belang voor den commandeerenden officier. Anders dan in de normale omstandigheden is dus niet een bepaalde categorie van vergrijpen aan zijne strafbevoegdheid onttrokken. Beslissend voor het antwoord op de vraag of een bepaald feit door hem kan worden afgedaan, is in beginsel slechts dit, of de speciale en generale preventie een zwaardere straf eischen dan 14 dagen detentie, m.a.w. of het gepleegde feit en de persoon van den dader, gezien in het licht van de locale omstandigheden, de sfeer van het blok of de „party”¹⁾ eene repressie vragen, uitgaande boven zijne bevoegdheden als strafoplegger.

De gang van zaken is derhalve deze, dat indien de C.O. meent niet te kunnen volstaan met 14 dagen detentie en zijn directie chef plus de oudst aanwezend officier daarmede instemmen, de straf- en tuchtraad kennis neemt van het gepleegde feit. Dit includeert echter natuurlijk niet, dat ook steeds meer dan 14 dagen detentie zal worden opgelegd. Het is immers heel wel mogelijk, dat het onderzoek den raad tot een ander inzicht brengt dan dat van den C.O., die het zijne misschien baseerde op een onderzoek van meer summieren aard.

Dezelfde redenen, welke ertoe leidden om het opleggen van de zwaardere vrijheidsstraffen toe te vertrouwen aan een meervoudigen rechter, vormden ook de reden dat de straf van verlaging slechts werd gegeven aan den oudst aanwezend officier en den tuchtraad.

Indien tenslotte nog vermeld wordt, dat de straf- en tuchtraad in hoogste ressort kennis neemt van een beklag over een krijgstuuchtelijke straf, opgelegd door den oudst aanwezend officier, is daarmede de taak van dit college volledig weergegeven. Een beklag over vermeende onbillijke behandeling komt dus nooit bij dezen raad.

De Commandant,

J. C. Cornelis.

Bijlage E.

VERSLAG VAN DE JURISTEN-BIJEENKOMST OP 19-3-'44
OVER HET ONDERWERP:
STRAFREGLEMENT VOOR NED. KRIJGSGEVANGENEN.

Aanwezig waren: Als voorzitter Mr. R. J. Brunner en voorts Mr. ter Spill, Mr. H. de Groot (inleider), Mr. Knottenbelt, Mr. Suermondt, Mr. Steffens.

- I. a. Algemeen werd het ontbreken van een *raadsman* bij de procedure voor den Straf- en Tuchtraad als een gemis gevoeld. Volgens sommigen zou de invoering van het instituut van

¹⁾ Er waren blok- en „party”-commandanten: de strafbevoegdheid van den blok-commandant beperkte zich tot zijn blok (kazerne of barakken).

- den raadsman het vertrouwen in deze „rechtspraak” vergrooten. Naar hunne meening was thans de positie van den verdachte niet zóó geregeld, dat voldoende waarborgen bestonden dat steeds alles wat te zijnen gunste pleitte, ter kennis van den Raad kwam. Vele verdachten — zoo werd betoogd — zijn niet of onvoldoende in staat hunne belangen te behartigen. Dit zou niet zoozeer verband houden met de intellectueele ontwikkeling als wel met het karakter van den verdachte. In het bijzonder zouden omstandigheden, betrekking hebbende op zijn persoon, beter door een raadsman dan door hem zelf naar voren kunnen worden gebracht. Dit gold eveneens t.a.v. feiten welke slechts zijdelings de zaak betreffen, zooals gegevens nopens den persoon van den rapporteur.
- b. Opgemerkt werd, dat een beroep op omstandigheden, als hier bedoeld steeds slechts *buiten tegenwoordigheid van den verdachte* zou moeten worden gedaan, hetgeen de vraag deed rijzen of het „pleidooi” niet steeds buiten zijn tegenwoordigheid dient te worden gehouden. De vraag is dan echter of het resultaat, dat sommigen van de invoering van het instituut van den raadsman verwachten, wel bereikt wordt.
- c. Enkelen waren van meening dat invoering van raadslieden de instelling van een O.M. vorderde. Deze stelling werd betwist met de opmerking dat het omgekeerde wel waar was; dat een O.M. echter bij tuchtrechtspraak niet op zijn plaats was en ook nimmer aan een vertegenwoordiging daarvan de behoefte was gevoeld.
- d. *De bevoegdheid om als raadsman op te treden* behoorde toe te komen aan officieren en — volgens sommigen — mede aan juristen, afgezien van hun rang of stand. Evenals de vraag of er uitsluitend *toevoeging* van raadslieden dan wel ook vrije verkiezing zou zijn, werd ook dit punt van zeer ondergeschikt belang geacht in verhouding tot de unaniem gewenschte invoering van het instituut van den raadsman zelf.
- II. Ernstige critiek ontmoette het bepaalde in art. 5 (3) slotzin. Het gaf geen pas, dat een beslissing van den O.A.O. beoordeeld werd door ondergeschikte officieren. Vrijwel eenstemmig was men van oordeel, dat de figuur waarbij ondergeschikten een uitspraak van een chef zouden beoordeelen, vermeden moest worden. Indien de eindbeslissing inzake een beklag in handen gelegd werd van den C.N.T., gehoord het advies van den S & T Raad dan wel van een of meer zijner leden, zou dit h.i. meer strooken met de bestaande hiërarchische verhoudingen.
- III. De in de artikelen 3 en 7 aan den Raad gestelde beperking van zijn strafbevoegdheid en mitsdien aan zijne competentie, werd niet toegejuicht. Men vreesde, dat het college — zich voor een geval als bedoeld in art. 7 gesteld ziende — geneigd zou zijn om redenen van utiliteit een beslissing ten principale

te geven en aldus de i.c. vereischte repressie achterwege zou blijven. Deze sprekers zouden het maximum in stede van op 6 maanden op een jaar gesteld willen zien.

Hiertegen werd aangevoerd, dat gedurende den ongeveer 1½ jarigen bestaanstijd van den Raad hieraan nooit de behoefte was gebleken, dat slechts éénmaal de maximum-straf was opgelegd en dat zeker de orde en tucht en veiligheid sedert December 1942 eer vooruit dan achteruit waren gegaan.

De Voorzitter,

Mr. R. J. BRUNNER

De uitoefening van de verordenende bevoegdheid door het militair gezag gedurende den bijzonderen staat van beleg.

door

Mr. H. WINKEL.

1. Ofschoon het Besluit op den bijzonderen staat van beleg¹⁾ per 4 Maart 1946 heeft opgehouden te werken en dientengevolge sindsdien ook de op dat besluit berustende gezagsuitoefening door het militair gezag (m.g.) is beëindigd, schijnt het toch van belang om na te gaan, op welke wijze het m.g. van de hem gegeven bevoegdheid tot het maken van verordeningen heeft gebruik gemaakt. Dit belang is allereerst daarin gelegen, dat uit den aard en het getal der verordeningen kan worden afgeleid, hoe veelsoortige „nood-„hulp” het m.g. heeft verstrekt, een noodhulp, welke ongetwijfeld weer zal moeten worden gegeven, wanneer het m.g. opnieuw zal moeten optreden.

In de tweede plaats kan bij een behandeling van het gebruik der verordenende bevoegdheid op grond van het B.B.S.B. worden onderzocht de juistheid van de formuleering dier bevoegdheid en het resultaat van het onderzoek tot leidraad dienen voor een wijziging of vervanging van de Oorlogswet²⁾, welke, gelet op de omstandigheden, waaronder het m.g. in de toekomst zal moeten optreden, meer dan ooit onvermijdelijk schijnt te zijn.

¹⁾ K.B. van 11-9-1943 (Stb. nr. D 60), gewijzigd door K.B. van 22-8-1944 (Stb. nr. E 65) wat betreft art. 9, door K.B. van 9-11-1944 (Stb. nr. E 140) wat betreft art. 19 en door K.B. van 19-11-1945 (Stb. nr. F 280) wat betreft art. 16 (volgens het K.B. van 19-11-1945, Stb. nr. G 32, op 1-3-1946 in werking getreden). Het besluit zal in den vervolge worden aangeduid als B.B.S.B.

²⁾ Wet van 25-5-1899 (Stb. nr. 128), houdende bepalingen ter uitvoering van art. 195 (1) der Grondwet, verder aan te duiden als O.W. Voor de ontwikkeling van het m.g. aan deze wet voorafgegaan zie men: *Cleveringa* (T. Q.): Staat van oorlog en Staat van beleg (Prft. Groningen 1884), *van Gennep* (A.): Staat van oorlog en staat van beleg (Prft. Leiden 1888) en *Lisman* (J. Ae. A.): Het wetsontwerp ter uitvoering van artikel 187 der Grondwet (Prft. Leiden 1891).

Ter vermindering van misverstand zij er op gewezen, dat de omvang der werkzaamheden van het m.g. slechts *ten deele* wordt weerspiegeld in zijn verordeningen. De z.g. herstellwetgeving kent in betrekkelijk groot aantal wetten aan het m.g. een subsidiaire uitvoeringsbevoegdheid toe ³⁾, zoodat b.v. de zeer omvangrijke activiteit van het m.g. op het gebied van de zuivering, het rechtsherstel en de rechterlijke organisatie alleen in zooverre in verordeningen van het m.g. tot uitdrukking zijn gekomen, dat slechts een aantal verordeningen ter nadere uitvoering, wijziging of aanvulling van herstelbesluiten zijn gegeven. Van deze verordeningen moeten worden genoemd: de Verordening uitvoering zuiveringsmaatregelen (nr. 24), ter uitvoering van het Zuiveringsbesluit (zie ook verordening nr. 142), de verordening nr. 79 tot wijziging van het Besluit beperking rechtsverkeer en de verordeningen nrs. 80, 99 en 102 tot nadere uitvoering van het Tijdelijk Brandweerbesluit.

Bovendien is de uitvoerende (bevelds-) bevoegdheid, door het m.g. aan het B.B.S.B. ontleend, niet minder belangrijk geweest dan zijn wetgevende; men denke daarbij in het bijzonder aan wat het m.g. heeft verricht ten aanzien van landverraders, collaborateurs e.d., een bevoegdheid berustende op de artt. 15 (2) en 16 B.B.S.B. Hier toe moeten ook worden gerekend de pl.m. 2000 door den C.S.M.G. gegeven beschikkingen, waarvan de belangrijkste in het P.M.G. zijn gepubliceerd.

De hiernavolgende beschouwing zal zich bijna uitsluitend beperken tot de 156 verordeningen, gegeven door den Chef van den Staf Militair Gezag ⁴⁾. Van deze verordeningen hebben er 25 vroeger gegeven verordeningen gewijzigd, terwijl 18 verordeningen vroeger gegevene intrekken, zoodat in totaal 113 verordeningen een bepaald onderwerp regelen. Het meerendeel dezer verordeningen is in den aanvang van den bijzonderen staat van beleg vastgesteld, toen aan het legislatief ingrijpen van het m.g. wegens het ontbreken der centrale overheidsorganen de grootste behoefte bestond.

De verordeningen der militaire commissarissen ⁵⁾ zijn voor verre-

³⁾ B.v. het Zuiveringsbesluit (art. 2 (5)), het Besluit bezettingsmaatregelen (art. 29), het Tijdelijk Persbesluit (art. 12), het Besluit herstel rechtsverkeer (art. 162 (1)), enz.

⁴⁾ Als bijlage is aan dit opstel toegevoegd een volledige lijst der door den C.S.M.G. gegeven verordeningen. In den tekst zullen zij verder met korten (aanhalingst)itel of nummer worden vermeld.

⁵⁾ Volgens art. 2 (1) B.B.S.B. worden de gezagsbevoegdheden (waaronder de verordenende bevoegdheid valt te rekenen) uitgeoefend door de militaire autoriteiten, rechtstreeks of middellijk door de Kroon aangewezen. Uit het Aanwijzingsbesluit Militair Gezag (K.B. van 19-6-1944 (Stb. nr. E 43), gewijzigd bij K.B. van 20-9-1944 (Stb. nr. E 120), van 25-11-1944 (Stb. nr. E 152), en van 16-6-1945 (Stb. nr. F 105)) volgt, dat als zoodanig zijn aan te merken de C.S.M.G. en de militaire commissarissen. Door het bepaalde in het K.B. van 4-11-1945 (Stb. nr. F 2), aangevuld door K.B. van 30-3-1945 (Stb. nr. F 39), is mogelijk gemaakt, dat burgemeesters tot militair commissaris worden benoemd.

weg het grootste gedeelte gepubliceerd in niet algemeen toegankelijke bronnen ⁶⁾). Voor zoover zij niet van zeer tijdelijken of incidenteele aard zijn geweest, zijn zij daarenboven meestal, zij het in gewijzigden vorm, overgenomen door den C.S.M.G. ⁷⁾). Mede in verband met het betrekkelijk kleine aantal zou het derhalve niet tot een beter inzicht in de verordenende bevoegdheid bijdragen om haar in bijzonderheden te bespreken.

2. In het B.B.S.B. is de macht van het m.g. omschreven door de toekenning van een aantal *bevoegdheden*. Tot deze bevoegdheden behoort die tot het maken van verordeningen (artt. 8 en 9 B.B.S.B.).

De omvang der verordenende bevoegdheid wordt bepaald door de plaats van het m.g. temidden van de overige met wetgevende (verordenende) bevoegdheid bekleede publiekrechtelijke autoriteiten. Uit art. 6 B.B.S.B. blijkt, zulks in verband met de in art. 3 van genoemd besluit gegeven definitie van het burgerlijk gezag, dat het m.g. als uitvoerend orgaan een (tijdelijke) plaats inneemt tusschen de centrale en de lokale overheidsorganen.

Eenzelfde positie neemt volgens het B.B.S.B. het m.g. in als wetgevend orgaan. Immers art. 8 (2) B.B.S.B. bepaalt, dat ingeval van strijd met een verordening (keur) van een lokaal overheidsorgaan de verordening van het m.g. praevaleert, terwijl uit art. 9 blijkt, dat het m.g. niet anders dan met inachtneming der daarin voorgeschreven formaliteiten en met uitsluiting van bepaalde groepen van algemeene regelingen de legislatieve producten der centrale overheidsorganen kan terzijdestellen.

De ondergeschiktheid der lokale verordeningen wordt nader uitgewerkt in de leden 3 en 6 van art. 8 B.B.S.B., waarbij valt op te merken, dat laatstgenoemd voorschrift — geen nieuwe lokale verordeningen dan in overleg met het militair gezag — in de practijk krachtens een door het m.g. op 24-2-1945 gegeven instructie niet behoefde in acht genomen te worden ten aanzien van belastingverordeningen, met dien verstande dat van de vastgestelde fiscale verordeningen een exemplaar aan den betrokken provinciale commissaris gezonden moest worden, die binnen 8 dagen zou mededeelen, of zijnerzijds tegen de verordening bezwaren bestonden. Later heeft

⁶⁾ Enkele verordeningen van militaire commissarissen zijn geplaatst in het Publicatieblad van het Militair Gezag (P.M.G.), ingesteld bij verordening nr. 1 (zie de nummers 34, 41 en 44 van dit blad). Bij de verordeningen nrs. 153, 154 en 155 van den C.S.M.G. zijn een drietal verordeningen van militaire commissarissen ingetrokken.

⁷⁾ Volgens art. 5 van de Instructie van den C.S.M.G., behoorende bij het Aanwijzingsbesluit Militair Gezag, is de C.S.M.G. of de hiërarchie hogere militair commissaris bevoegd om aan militaire commissarissen opdracht te geven de door hen uitgevaardigde verordeningen te wijzigen, te schorsen of in te trekken. Krachtens het bepaalde in het K.B. van 1-10-1945 (Stb. nr. F 206), houdende beperking van de aan het m.g. toegekende bevoegdheden, kunnen met ingang van de inwerkingtreding van dat besluit (12-10-1945 nieuwe verordeningen uitsluitend door den C.S.M.G. worden gegeven.

„overleg” alleen plaats gevonden omtrent verordeningen op het gebied van de handhaving van orde en rust.

Uit het vorenstaande volgt, dat de verhouding tot legislatieve producten van locale organen niet tot uitdrukking komt in de verordeningen van het m.g., dat zich immers van die producten niets behoeft aan te trekken. Ongetwijfeld zijn een groot aantal m.g.-verordeningen in strijd geweest met die van locale organen, vooral op het gebied van het politie en verkeerswezen, maar, omdat de m.g.-verordening ook zonder uitdrukkelijke vermelding der afwijking praevaleert, is in geen enkele m.g.-verordening van zoodanige afwijking melding gemaakt.

De verhouding tot legislatieve producten der centrale organen daarentegen is meer gecompliceerd. Het m.g. kan deze producten, met inachtneming van de hierna te bespreken beperking, wijzigen, buiten toepassing laten of daarvan geheel afwijken, mits de betreffende verordening met redenen omkleed zij en zoo spoedig mogelijk aan den Voorzitter van den Ministerraad worde medegedeeld (art. 9 (2) en (3) B.B.S.B.).

Het aantal wetten, dat krachtens deze bevoegdheid is terzijde gesteld, is zeer groot geweest. Tot deze wetten behooren o.a. de wet betreffende bescherming tegen luchtaanvallen (Wet van 23 April 1936, Stb. nr. 302) door verordening nr. 16, de Inkwartieringswet door verordening nr. 21, de Postwet door verordening nr. 31, de Motor- en Rijwielwet door verordening nr. 56, de Distributiewet 1939 door verordening nr. 22, de Ongevallenwet door verordening nr. 73, de Begraafwet door verordening nr. 90, enz. Uiteraard heeft de terzijdestelling niet steeds op dezelfde wijze plaats gevonden: soms was het door een wijziging van den tekst zelf (b.v. verordeningen nrs. 21, 22 en 71), soms door bepaalde artikelen der wet buiten toepassing te laten (b.v. de artt. 5 en 7 van verordening nr. 16), dan wel door een eigen regeling te geven en de daarvan afwijkende bepalingen der betreffende wet in het algemeen buiten toepassing te verklaren (b.v. art. 3 van verordening nr. 11, dat de bepalingen van de Algemeene Wet van 26 Augustus 1822, Stb. nr. 38 en eenige andere wetten buiten toepassing laat, voor zoover onverenigbaar met het bepaalde in de verordening). Dikwijls is ook de reeds in par. 1 met betrekking tot de herstellwetgeving vermelde methode toegepast, dat bij verordening aan het m.g. de bij de wet aan een bepaald orgaan (b.v. den betrokken Minister) gegeven bevoegdheid mede werd toegekend (b.v. door verordening nr. 52 de aan den Minister van Justitie krachtens de Loterijwet 1905 toegekende bevoegdheden of door verordening nr. 84 de aan den Minister van Handel enz. krachtens de IJkwet 1937 toegekende bevoegdheden).

Ten opzichte van krachtens het Besluit bezettingsmaatregelen gehandhaafde verordeningen van den bezetter heeft het m.g. krachtens art. 9 (1) B.B.S.B. een zelfde bevoegdheid als met betrekking tot de legislatieve producten der centrale Nederlandsche overheids-

organen, een bevoegdheid welke tevens in genoemd Besluit bezettingsmaatregelen (art. 29) is vastgelegd. In verband met de omstandigheid, dat bij de voorbereiding van het militair gezag in Engeland niet alle bezettingsmaatregelen bekend waren en men bovendien dikwijls in het onzekere verkeerde over hun strekking, is het herhaaldelijk noodig gebleken bezettingsmaatregelen, algemeene voorschriften inhoudende, te wijzigen, aan te vullen, hun schorsing op te heffen, enz. (vgl. de verordeningen nrs. 12, 29, 34, 47, 49, 53, 57, 58, 66, 76, 87, 99, 101, 103, 108 en 122).

Gelijk reeds hiervoren werd opgemerkt, geldt de vrijheid van handelen met de legislatieve producten der centrale overheidsorganen niet onbeperkt: de in artikel 9 (4) B.B.S.B. met de Grondwet en internationale overeenkomsten vermelde organieke wetten en de daarmede in belangrijkheid gelijk te stellen voorschriften zijn in beginsel onaantastbaar voor het m.g. verklaard, zij het dan dat een deel dezer voorschriften onder de in het vijfde lid van genoemd artikel vermelde omstandigheden toch weer kunnen worden terzijde gesteld, mits de door het m.g. ter zake gegeven verordening bij K.B. worde bekrachtigd⁸⁾. Op grond van deze bepaling is o.a. afgeweken van, resp. een aanvulling gegeven op de volgende op de lijst in art. 9 (4) B.B.S.B. vermelde wetten (wetboeken): het Wetboek van Strafrecht (art. 439) door de verordening ter bestrijding van handel in militaire goederen (verordeningen nrs. 68 en 139, bekrachtigd bij K.B. van 16-11-45, Stb. nr. 273); de Pachtwet en de Crisispachtwet 1932 door de Pachtregeling Militair Gezag (verordeningen nrs. 74, 77 en 144, bekrachtigd bij K.B. van 17-11-45, Stb. nr. F. 279) en de Wet tot regeling van het hooger onderwijs (verordeningen nrs. 112 en 126).

Op te merken valt, dat, hoewel, gelijk in par. 1 vermeld, het aantal verordeningen van militaire commissarissen betrekkelijk gering is geweest, juist deze laatste soort verordeningen door hen het meest zijn gegeven, hetgeen te verklaren valt uit het feit, dat zij moesten optreden in de chaotische omstandigheden onmiddellijk na de bevrijding. Zoo is b.v. herhaaldelijk afgeweken van het bepaalde in de artt. 68 (1) i.v.m. art. 25 (1) en art. 3 (1) Gemeentewet, zulks ten einde in burgemeestersfuncties te voorzien door secretarissen, ontvangers of burgemeesters van naburige gemeenten. Zoo is door den militair commissaris in de provincie Limburg afgeweken van:

1). het Reglement nr. 1, vastgesteld bij K.B. van 14-9-1838 (Stb. nr. 36), een uitvoeringsbesluit van de voor het m.g. in beginsel onaantastbare Wet op de Regterlijke Organisatie en wel door zijn verordening nr. 3 op de beëdiging van rechterlijke ambtenaren te Maastricht. Deze afwijking werd bekrachtigd bij K.B. van 18-1-1945 (Stb. nr. F. 4). Vgl. verordening nr. 116;

2). het Burgerlijk Wetboek door zijn Kindertucht-Verordening

⁸⁾ De bevoegdheid ex art. 9 (5) B.B.S.B. is opgeheven door het in noot 7 genoemde K.B. nr. F 206.

Maastricht. Deze afwijking werd bekrachtigd bij K.B. van 16-11-1945 (Stb. nr. F. 274). Vgl. verordening nr. 154;

3). de Wet op de Regterlijke Organisatie door zijn Verordening Politiezittingen Maastricht. De afwijking is bekrachtigd bij K.B. van 16-11-1945 (Stb. nr. F. 275). De materie is overigens geregeld in het Noodbesluit Rechterlijke Organisatie (Stb. nr. E. 154, gelijk sindsdien gewijzigd);

4). het Wetboek van Strafvordering door zijn Verordening hulp-officieren van Justitie Maastricht. Deze afwijking is bekrachtigd bij K.B. van 16-11-1945 (Stb. nr. F. 276). De materie is nader geregeld bij K.B. van 12-5-1945 (Stb. nr. F. 72), houdende uitbreiding van het aantal hulpofficieren van justitie.

3. In het B.B.S.B. komen ook eenige vormvoorschriften over de vaststelling en uitvaardiging van verordeningen voor, en wel in het vierde en vijfde lid van art. 8. Volgens het vierde lid is het m.g. bevoegd om te bepalen, op welke wijze zijn verordeningen moeten worden afgekondigd. Dit is geregeld in de Verordening op de afkondiging (nr. 2), waarin een negental wijzen van bekendmaking wordt opgesomd. Elke verordening moet op ten minste twee wijzen (voorzoover in het geheele gezagsgebied geldende, in elk geval door plaatsing in de Staatscourant) worden bekend gemaakt, terwijl de eerste bekendmaking, binnen het gebied waarin de verordening bestemd is te werken, als afkondiging geldt.

De bedoeling dezer bepaling is om te verhinderen, dat de inwerkingtreding van de verordeningen, welke immers afhankelijk is van de afkondiging, plaatselijk zou verschillen, hetgeen vooral ten aanzien van verordeningen, welke in het geheele in bijzonderen staat van beleg geraakte gebied moesten gelden — verreweg het grootste aantal — bijzonder hinderlijk zou zijn. Toch is de practische uitvoering der bepaling niet zonder moeilijkheden gebleken te zijn zoowel ten gevolge van de verschillende wijzen van bekendmaking als ten gevolge van de bijzondere omstandigheden, waaronder de bevrijding plaats vond. Van de in de Verordening op de afkondiging genoemde wijzen van bekendmaking zijn nl. sommige enkelvoudige handelingen (b.v. plaatsing in de Staatscourant of in het P.M.G., uitzending door middel van den radio-omroep), sommige echter meervoudige (aanplakking aan de pui van gemeentehuizen, postkantoren, enz.), d.w.z. handelingen welke moeten geschieden in alle in het gebied, waarin de verordening bestemd is te werken, aanwezige gemeentehuizen, postkantoren, enz. Indien nu de *eerste* bekendmaking geldt als afkondiging, beteekent dit, dat moet worden vastgesteld, wanneer de eerste van de reeks van aanplakkingen aan gemeentehuizen, postkantoren, enz. heeft plaats gevonden. M.a.w. bij de uitvaardiging van de verordening zal veelal niet direct kunnen worden bepaald, wanneer zij is afgekondigd en zal dus de datum der vaststelling (onderteekening der verordening) niet samenvalLEN met die der afkondiging.

Maar zelfs wanneer, zooals meestal het geval is geweest, ten aanzien van verordeningen bestemd om in het geheele gezagsgebied te werken, twee enkelvoudige wijzen van bekendmaking waren gekozen, ook dan nog is dikwijls de datum van vaststelling niet met dien der afkondiging samengevallen, omdat die enkelvoudige handeling (plaatsing in het P.M.G.) moest plaats vinden *buiten* het gezagsgebied (te Londen of te Brussel), met het gevolg, dat *daarna*, aanvankelijk zelfs bij notarieele acte, moest worden geconstateerd op welken datum een exemplaar van het betreffende P.M.G. in het gezagsgebied was aangekomen. Een en ander verklaart, waarom de meeste P.M.G.'n niet gedateerd zijn en de datum van afkondiging der verordeningen daarin telkens achteraf is gegeven.

Verder blijkt uit het vierde lid van art. 8 B.B.S.B., dat het m.g. aan zijn verordeningen geen terugwerkende kracht kan verleenen. Het heeft dus de keuze tusschen inwerkingtreding onmiddellijk na de afkondiging en inwerkingtreding na een aantal dagen sedert de afkondiging en inwerkingtreding op een bepaalden datum (mits vallende na den datum van afkondiging). Daarnaast is in een aantal verordeningen (b.v. nrs. 6, 17 en 44) nog een andere methode gekozen ter bepaling van het tijdstip van de feitelijke (deliberatieve) uitvoering der verordening. In dergelijke verordeningen komt n.l. de bepaling voor, dat het in de verordening vermeld gebod of verbod eerst zal gelden, zoodra dit in de betreffende gemeente bij openbare bekendmaking door of vanwege het militair gezag aan de bevolking zal zijn aangezegd. Aldus werd bereikt, dat allerlei voor de burgers hinderlijke beperkingen slechts dan in feite werden toegepast, wanneer de plaatselijke omstandigheden zulks noodzakelijk maakten, terwijl toch de juridische grondslag voor die beperkingen reeds tevoren was gelegd.

Het vijfde lid van art. 8 B.B.S.B. houdt zich bezig met de beëindiging van de werking der m.g.-verordeningen. Behalve de daar genoemde wijzen [(a) intrekking van de verordening door een latere verordening van den verordenenden gezagsdrager of diens chef (zie noot ⁸) en (b) opheffing van den staat van beleg] moeten nog genoemd worden: (c) het intreden van het tijdstip van beëindiging, genoemd in de oorspronkelijke verordening en (d) het buiten werking treden van het B.B.S.B. In art. 29 (1) B.B.S.B. is n.l. bepaald, dat het besluit ophoudt te gelden zes maanden sedert het tijdstip van zijne inwerkingtreding (4 September 1944) „tenzij door Ons anders wordt „bepaald”. Verlenging, telkens voor zes maanden heeft plaats gevonden bij K.B. van 4 Februari 1945 (Stb. F. 17) en bij K.B. van 8 September 1945 (Stb. nr. F. 168), zoodat op 4 Maart 1946 het B.B.S.B. heeft opgehouden te werken. Op dat tijdstip golden nog 56 verordeningen, welke dus op dien dag hun werking verloren. De overige waren intusschen al door 18 verordeningen ingetrokken.

Met de formeele beëindiging van de werking van een verordening moet worden gelijk gesteld de op de uitvaardiging van een verordening gevolgde regeling van de door de verordening bestreken

materie bij K.B. Zooals hierna in par. 6, ad 3um, nader zal worden uiteengezet, zijn een aantal regelingen van het m.g. korteren of langeren tijd daarna overgenomen door wetsbesluiten ^{8a}). Terwijl nu sommige dier besluiten uitdrukkelijk de m.g.-regeling bekrachtigen tot het tijdstip der inwerkingtreding van het K.B. — en aldus het beëindigen van de werking der verordening vaststellen — laten de meeste wetsbesluiten zich daaromtrent niet uit. Gelukkig kunnen overtredingen tegen de m.g.-verordening, gedurende hare gelding gepleegd, ook na het ophouden daarvan krachtens het bepaalde in art. 26 (7) B.B.S.B. vervolgd worden.

Tot het geven van verordeningen is bij uitsluiting bevoegd het *militair gezag*, d.w.z. de autoriteiten tot uitoefening der gezagsbevoegdheden rechtstreeks of middellijk door de Kroon aangewezen (de C.S.M.G. en de militaire commissarissen). Desondanks zal bij het doorzien der P.M.G.'n blijken, dat lang niet alle verordeningen door de eigenlijke gezagsdragers zijn ondertekend. Hoewel delegatie van publiekrechtelijke bevoegdheden in beginsel niet geoorloofd is, heeft men toch gemeend, dat de gezagsdrager een (bij voorkeur schriftelijken) last mocht geven tot het uitvoeren van verordeningen en zoo zijn verschillende verordeningen „op last” geteekend.

Het zou te ver voeren om in bijzonderheden de techniek der verordeningen te bespreken. Eenvormigheid in formulering is zoo veel mogelijk bevorderd geworden door in de Toelichting op het B.B.S.B. een model-verordening op te nemen en dit model van een uitvoerig commentaar te voorzien. In het algemeen kan worden gezegd, dat de verordeningen van den C.S.M.G. een gelijke structuur hebben, zij het dat deze telkens is aangepast aan het te regelen onderwerp. Zoo zijn, zooals reeds in par. 2 werd opgemerkt, voor de terzijdestelling van wetten, enz. verschillende vormen gekozen. Ook de considerans kon niet altijd dezelfde zijn; wel is daarin steeds in den een of anderen vorm terug te vinden het beroep op het algemeene criterium, waaraan de uitoefening van alle gezagsbevoegdheden volgens art. 2 (2) B.B.S.B. moet worden getoetst: „de handhaving of het herstel van de uit- of inwendige veiligheid van den „Staat”. Een eenigszins afwijkenden considerans bevatten b.v. de verordeningen nrs. 108 en 122.

4. Art. 8 (7) B.B.S.B. verklaart het m.g. bevoegd niet-nakoming, enz. van zijn verordeningen hetzij als overtreding, hetzij als misdrijf te bestempelen. In het eerste geval is niet-nakoming, enz. strafbaar krachtens art. 26 (1) B.B.S.B. met hechtenis van ten hoogste één jaar of geldboete van ten hoogste f 2000,—, in het tweede geval

^{8a}) Door bekrachtiging der m.g.-verordening bij K.B. te verzuimen zijn in sommige gevallen na afloop van den bijzonderen staat van beleg door de verordening gehandhaafde bezettingsmaatregelen onverbindend geworden krachtens het bepaalde in het Besluit bezettingsmaatregelen. Zie b.v. met betrekking tot verordening nr. 61: Rb. Rotterdam 10-4-1946, N.J. 1946, nr. 217.

krachtens art. 26 (3) B.B.S.B. met gevangenisstraf van ten hoogste zes jaren of geldboete van ten hoogste *f* 10.000,—.

In verband hiermede moet de wijzigingsbevoegdheid van het m.g. van strafbepalingen van wetten, enz. geacht worden beperkt te zijn tot de genoemde maximum-straffen en mag derhalve het m.g. bij verordening de strafbepaling van een wet, welke geringere sancties bevat dan de genoemde, alleen verhoogen tot die maxima. Omgekeerd is wel mogelijk verlaging van sancties in een wet, welke hogere maxima dan de in het B.B.S.B. genoemde bevat.

Overigens heeft het m.g. op de sanctionneering van zijne verordeningen geen invloed. Uit art. 3 (2) B.B.S.B. blijkt, dat de rechterlijke macht niet ondergeschikt is aan het m.g.; aan de bepaling van art. 28 B.B.S.B., mogelijk makende berechting van overtreders van verordeningen door een bijzonderen rechter, is nadere uitvoering niet gegeven.

Voor zoover aan schrijver dezes bekend, heeft de gewone rechter — anders dan gedurende de periode 1914-1918 — de rechtsgeldigheid van de aan zijn beoordeeling onderworpen verordeningen aangenomen. Slechts in één geval (Rb. R'dam 23-11-'45 N.J. Nr. 81) ⁹⁾ heeft de rechter verzuimd met een verordening (nr. 122) van het m.g. rekening te houden. Overigens is de interventie van den rechter practisch alleen ten aanzien van bevelen, in het bijzonder vorderingsbevelen, ingeroepen.

De schaarsche jurisprudentie over m.g.-verordeningen ^{9a)} kan worden verklaard door de in art. 2 (2) B.B.S.B. voorkomende bepaling, dat de uitoefening van de gezagsbevoegdheden uitsluitend is gebonden aan „het oordeel” van het m.g. en aldus in grootere mate is onttrokken geworden aan de toetsing door den rechter dan onder de O.W. het geval is.

5. Om den omvang en den aard der verordeningen van het m.g. te begrijpen, moet men in het oog houden, dat dit gezag drieërlei functie heeft gehad:

1°. Het vervulde in de eerste plaats de taak, welke ook in de O.W. aan het m.g. is toegekend, namelijk de handhaving of het herstel van de in- en uitwendige veiligheid van den Staat (de openbare orde en rust). Deze taak was echter zeer veel omvangrijker geworden dan men in 1899, het jaar van de vaststelling van

⁹⁾ Zie hierover Mr. W. Goldschmidt in N.J.B. 1946, p. 133. Zoowel in eersten als in tweeden aanleg was verzuimd rekening te houden met het feit, dat de buitenwerkingstelling van de na 1-9-1945 tot stand gekomen bezettingsregelingen reeds vóór de totstandkoming van het K.B. van 5-7-1945 (Stb. nr. F 119) (zie hierover par. 6, ad 2um, onder nr. 14) was bepaald door de Verordening Unificatie van Wetgeving van 23-5-1945 (nr. 122).

^{9a)} Tot dusver hebben alleen de verordeningen nos. 12, 61 en 74 jurisprudentie opgeleverd en wel hoofdzakelijk t.a.v. de verbindende kracht der door die verordeningen gehandhaafde of buiten werking gestelde bezettingsmaatregelen.

de O.W., kon vermoeden, omdat sindsdien de oorlogvoering dermate is geintensifieerd, dat zij practisch het geheele maatschappelijke leven is gaan omvatten.

Bovendien gaat de O.W., terecht, uit van de veronderstelling, dat bij het optreden van het m.g. het normale burgerlijke gezagsapparaat, althans grootendeels, nog intact is, zoodat de gezagsuitoefening door het m.g. daarop kan bouwen. De omstandigheden, waaronder de bevrijding plaats vond, waren echter anders: het burgerlijke gezagsapparaat was gedurende de bezetting ondermijnd en allerlei landsverraderlijke elementen waren erin binnen gedrongen. Het was derhalve niet mogelijk voor het m.g. om op dezelfde wijze als onder vigueur van de O.W. kon geschieden, op het burgerlijke gezagsapparaat, dat eerst gezuiverd en aangevuld moest worden, te steunen.

Hier kwam nog bij, dat tengevolge van de mislukking van den doorstoot bij Arnhem van September 1944, tot Mei 1945 in het bevrijde gebied van Nederland practisch alle centrale organen, aan welker coördinatie juist toen groote behoefte bestond, ontbraken.

2°. De vervulling van de onder 1° omschreven taak werd nog bemoeilijkt door de omstandigheid, dat Nederland in hoofdzaak door geallieerde strijdkrachten is bevrijd geworden, zoodat de militaire gezagstaak in engeren zin (de vergemakkelijking van de oorlogvoering temidden van de burgerbevolking) ten behoeve van buitenlandsche, niet van eigen troepen, moest worden vervuld. Hoewel veel aan de Nederlandsche gezagsdragers ter zelfstandige regeling werd overgedragen, was, formeel beschouwd, het m.g. uitvoerend orgaan van den geallieerden opperbevelhebber, die zijn bevoegdheid tot inmenging in Nederlandsche aangelegenheden ten behoeve van de geallieerde oorlogvoering ontleende aan de tusschen de Nederlandsche met de Britsche en Amerikaansche Regeeringen afgesloten overeenkomst van 16 Mei 1944 („memorandum of agreement „regarding civil administration and jurisdiction in Netherlands „territory liberated by an Allied Expeditionary Force”) ¹⁰⁾.

3°. In de derde plaats is het m.g. opgetreden als voorpost der Nederlandsche Regeering te Londen. Zooals reeds in par. 1 opgemerkt (vgl. noot ³⁾), was het m.g. subsidiair met de uitvoering van (een deel van) de herstellwetgeving belast. Door het, tegen de aanvankelijke verwachting in, langzame tempo van de bevrijding is de noodzakelijkheid voor het m.g. om zich met allerlei regeeringstaken te belasten nog vergroot.

6. Wanneer wij thans nagaan, op welke wijze de in de vorige par. besproken functies haar neerslag hebben gevonden in de verordeningen van het m.g., dan moet worden vooropgesteld, dat deze

¹⁰⁾ Zie den tekst daarvan in „Eenige hoofdpunten van het Regeeringsbeleid in Londen gedurende de oorlogsjaren 1940-1945” (Rijksuitgeverij 1946) p. 130 e.v..

functies in onderling verband tot elkander staan, zoodat de indeeling van de door de verordeningen bestreken onderwerpen niet te absoluut moet worden opgevat.

Ad 1um. Onder de verordeningen, welke het m.g. als handhaver van de openbare orde en rust in den ruimsten zin heeft gegeven, moeten worden gerangschikt de vele maatregelen op sociaal en economisch gebied. Door het m.g. zijn 21 verordeningen op economisch gebied gegeven. De voornaamste hiervan zijn die betreffende de handhaving van den prijsstop (nrs. 29 en 47), die betreffende de distributie (nrs. 12, 13, 14 en 22), die betreffende uitvoering economische wetgeving (nr. 54) en die betreffende het vestigingsverbod kleinbedrijf (nrs. 63, 78, 81 en 103). Op sociaal gebied heeft het m.g. 20 verordeningen gegeven, waaronder 7 betreffende de volksgezondheid. Vermelding verdienen nr. 28 (toepassing sociale wetgeving), nrs. 41 en 92 (registratie arbeidskrachten) en de nrs. 57, 66, 73 en 91 (sociale verzekeringen).

Opgemerkt werd reeds, dat van September 1944 tot Mei 1945 in bevrijd gebied de meeste centrale overheidsorganen ontbraken. Gedeeltelijk werd in de daardoor ontstane leemten voorzien door toepassing van het Besluit Tijdelijke voorziening Rijksdiensten (Stb. 1944, nr. E 124), doch gedeeltelijk is ook het m.g. door het geven van verordeningen bijgesprongen: zoo werd bij de Verordening tijdelijke voorziening Volkshuishouding (nr. 42)) een College van Algemeene Commissarissen voor Landbouw, Handel en Nijverheid ter vervulling van de functie van het Ministerie van Handel, enz. ingesteld, werd bij de verordening nr. 33 de functie van Algemeen Commissaris voor de Voedselvoorziening ingevoerd in plaats van den Directeur-Generaal voor de Voedselvoorziening, terwijl de verordeningen 31, 32 en 43 voorzagen in de afwezigheid van Rijksbureaux voor verschillende bedrijfsgroepen. Ook voor de noodziekenhuizen werd een commissie ingesteld (nr. 86).

Ad 2um. Men meene op grond van deze opsomming niet, dat het m.g. zich uitsluitend met niet-militaire aangelegenheden bezig hield. Ter verhinderig, dat de burgerbevolking de operaties ongunstig zou beïnvloeden, zijn talrijke verordeningen — meestal in den vorm van een min of meer permanent verplaatsingsverbod — gegeven. Het betreft hier onder meer de volgende verordeningen: avondklok (nr. 6), bescherming krijgsbelangen (nr. 10), openbare wegen (nr. 35), woonwagens (nr. 39), militaire zones (nr. 44), evacuatie-zones (nr. 94) en trekverbod (nr. 95). Andere verordeningen de verhouding van de militairen tot de burgerbevolking rakende zijn: bestrijding ontucht (nr. 5), wapenverordening (nr. 7), geslachtsziekten (nrs. 18 en 45), oorlogsbuit (nr. 36) en handel in militaire goederen (nr. 68).

Ook de bestrijding der spionnage vereischte strenge maatregelen. Men zie de Verordeningen berichtenverkeer buitenland en binnenland (nr. 19 en 51), radio - duiven en foto's (nr. 17), militair uniformverbod (nr. 8), autoradio's (nr. 72) en bewerking photographische opnamen (nr. 82). Nauw verband met de oorlogvoering houden

ook de verordeningen op het gebied van brandweer en luchtbescherming (nrs. 9, 16, 30, 66, 80, 99, 101 en 102).

Ad 3um. De verordeningen door het m.g. als voorpost der Regeering uitgevaardigd zijn sterk verwant aan die, welke ingevolge de onder 1°. omschreven functie zijn gegeven. Te noemen vallen een aantal zeer belangrijke verordeningen op verkeersgebied (nrs. 40, 69, 70, 71, 75 en 97), ten behoeve van den landbouw (nr. 34), van den wederopbouw (nr. 50) en op cultureel gebied (nrs. 112, 126 en 131).

Duidelijker wellicht nog blijkt de taak van het m.g. ten deze door het volgende globale overzicht van m.g.-verordeningen, welke zijn overgenomen door een wetsbesluit:

1). De Verordening bewarings- en verblijfskampen (nr. 3) is overgenomen door de beschikking van den Minister van Justitie dd. 28-2-1946, DGBR nr. 05037 (Stert. nr. 53/1946);

2). De verordeningen nrs. 11, 33, 42, 88 en 97 (ingetrokken bij verordening nr. 124), alle economische maatregelen betreffende, zijn overgenomen door een reeks beschikkingen van den Minister van Handel enz., bekend gemaakt in de Stert. nr. 7/1945;

3). De Algemeene Verordening Distributiemaatregelen (nr. 12) is bekrachtigd geworden door het K.B. van 5-4-1946 (Stb. nr. G 87)^{10a}).

4). De Verordening organisatie politie (nr. 23) is, sterk gewijzigd en aangevuld, overgenomen door het Politiebesluit 1945 (K.B. van 8-11-1945, Stb. nr. F. 250);

5). De Verordening Wederopbouw en Bouwnijverheid (nr. 50) is gewijzigd overgenomen door het K.B. van 7-5-1945 (Stb. nr. F 67), houdende voorzieningen betreffende wederopbouw van het grondgebied van het Rijk in Europa;

6). De Verordening Uitvoering Warenwet (nr. 53) is gewijzigd overgenomen door het K.B. van 27-12-1945 (Stb. nr. F 326);

7). De verordening nr. 57 (sociale verzekeringsrenten en kinderbijslag) is gedeeltelijk overgenomen door het K.B. van 10-8-1945 (Stb. nr. F. 143), betreffende verhooging van de tijdelijke toeslagen op de uitkeeringen ingevolge de Kinderbijslagwet;

8). De Verordening Registratie Motorrijtuigen (nr. 69) is overgenomen door het K.B. van 1-8-1945, houdende instelling van een Regeeringsdirectoraat voor Motorvoertuigen (Stb. nr. F. 130) en door het Registratiebesluit Motorvoertuigen R.D.M. (K.B. van 19-11-1945, Stb. nr. F. 286), resp. ingetrokken bij K.B. van 1-3-1946 (Stb. nr. G. 53) en van 3-4-1946 (Stb. nr. G. 82);

^{10a}) De bekrachtiging van deze verordening, welke was afgekondigd vóór de afkondiging van het Besluit bezettingsmaatregelen, was noodig i.v.m. de vermelding in de verordening van een in het eindontwerp vervangen aanhalingstitel van genoemd Besluit, ten gevolge waarvan aan de handhaving resp. de buitenwerkingstelling van de in de verordening genoemde bezettingsmaatregelen kon worden getwijfeld. Vgl. echter Rb. Haarlem 3-8-1945, N.J. 1944/45, nr. 697 en de verdere jurisprudentie op de verordening nr. 12.

9). De Pachtregeling Militair Gezag (nr. 74) is overgenomen door de Pachtregeling 1945 (K.B. van 17-11-1945, Stb. nr. F. 279);

10). De verordening nr. 76 (uitvoering Drankwet) is gewijzigd overgenomen door het K.B. van 27-12-1945 (Stb. nr. F. 327);

11). De Winkelsluitingsverordening (nr. 98) is overgenomen door het K.B. van 10-10-1945 (Stb. nr. F. 227), houdende bepalingen in zake de sluiting en de verplichte openstelling van winkels;

12). De verordening nr. 111 (Aanvulling Algemeen Vestigingsverbod kleinbedrijf 1941) is overgenomen door het Besluit reëvacuatievevestiging kleinbedrijf 1945 (K.B. van 10-11-1945, Stb. nr. F. 257);

13). De verordening nr. 112 (tijdelijke sluiting van openbare universiteiten) en de Noodregeling Hooger Onderwijs (nr. 126) zijn gewijzigd overgenomen door het Herstelbesluit Instellingen van hooger onderwijs 1945 (K.B. van 22-8-1945, Stb. nr. F. 145);

14). De Verordening Unificatie van Wetgeving (nr. 122) is overgenomen door het K.B. van 5-7-1945 (Stb. nr. F. 119), houdende toevoegingen aan de lijst B, bedoeld in art. 17 van het Besluit bezettingsmaatregelen);

15). De Verordening nr. 143 (belemmering of verhindering geldzuivering is overgenomen door de beschikking van den Minister van Financiën van 20-9-1945 (Stb. nr. F. 178), houdende verbod tot het oppotten of opgepot houden van zilveren pasmunt en door de Zuiveringsbeschikking zilveren, nikkelen, bronzen en zinken munten (beschikking van den Minister van Financiën van 22-9-1945, Stb. nr. 183), resp. ingetrokken bij de ministerieele beschikking van 20-11-1945 (Stb. nr. F. 296) en gewijzigd bij ministerieele beschikking van 20-11-1945 (Stbl. nr. F. 297)¹¹⁾.

7. Welke conclusies vallen nu uit het vorenstaande te trekken? Dat de taak van het m.g. gedurende den bijzonderen staat van beleg zeer veel meer omvattend is geweest dan vroeger, zal wel door niemand worden ontkend. Weliswaar is de aanmerkelijke uitbreiding der werkzaamheden van het m.g. gedeeltelijk het gevolg geweest van den ontredderden staat, waarin zich het burgerlijke gezagsapparaat onmiddellijk na de (geleidelijke) bevrijding van Nederland bevond, doch ook in de toekomst zal met een omvangrijker taak van het m.g. moeten worden rekening gehouden, al was het alleen reeds omdat de raakvlakken van het militaire apparaat met de burgerbevolking wegens de complicaties der moderne oorlogvoering veel talrijker zijn geworden.

Het is hier niet de plaats om deze stelling nader uit te werken, maar aan het slot dezer beschouwing kan niet worden gemist een kort onderzoek naar de vraag, of de formuleering der verordenende

¹¹⁾ Vgl. ten aanzien van de Verordening Wijziging Verduisteringsverordening (nr. 9) het K.B. van 11-5-1946 (Stb. nr. G 113) en ten aanzien van de Verordening wijziging Inkwartieringswet en Inkwartieringsbesluit (nr. 21) het K.B. van 4-3-1946 (Stb. nr. G 56).

bevoegdheid van het m.g. in de artt. 8 en 9 B.B.S.B. bevredigend heeft gewerkt. Als een bepaalde vooruitgang in vergelijking tot de artt. 10 en 22 van de O.W. moet worden genoemd de algemeenheid van de formuleering der verordenende bevoegdheid in art. 8 (1): terwijl eerstgenoemde artt. het m.g. slechts in staat stellen „politie-, verordeningen”¹²⁾ te geven, scheidt art. 8 de mogelijkheid om al die maatregelen te nemen, welke de handhaving of het herstel van de uit- of inwendige veiligheid van den Staat — m.a.w. alles wat tot zelfbehoud van den Staat strekt — vereischt en waarvan politie-verordeningen slechts een klein deel uitmaken.

Te betreuren is het evenwel, dat art. 9 B.B.S.B. beperkingen der in art. 8 (1) algemeen gestelde bevoegdheid bevat. Zooals wij zagen (zie par. 2, slot) is, toen de nood aan den man kwam, zelfs door het plaatselijk m.g. van de uitzonderingsbepaling van het vijfde lid van art. 9 (terzijdestelling van de in beginsel onaantastbaar verklaarde regels van hogere organen) gebruik gemaakt en aldus aangetoond, dat de beperking der verordenende bevoegdheid van het m.g. in de practijk toch niet kon worden in acht genomen. Met van Wageningen, die aan de ruimere formuleering van de overzeesche regeeringsreglementen op den staat van oorlog en beleg boven de enge formuleering van de O.W. de voorkeur geeft, moet worden gezegd, dat bij de toekenning van een algemeen gestelde bevoegdheid „het gezondere „systeem (geldt): volledig bevoegd, maar ook volledig verantwoordelijk”¹³⁾.

Het voordeel van een ruim gestelde verordenende bevoegdheid is bovendien, dat de vermelding van specifieke bevoegdheden naast de algemeene tot een minimum kan worden beperkt. Zou het niet aan twijfel onderhevig zijn geweest, dat het m.g. de Dienstplichtwet en de Inkwartieringswet kon wijzigen, dan zou van de t.a.v. dienstplicht en inkwartiering in de artt. 14 en 17 B.B.S.B. gegeven bevoegdheden geen melding behoeven te worden gemaakt¹⁴⁾. Thans is door de toekenning van die specifieke bevoegdheden twijfel gewekt aan den omvang van de algemeene bevoegdheid¹⁵⁾.

Wat de verhouding tot de wetgevende producten van de locale overheidsorganen betreft, zou, gelet op de ervaring met art. 8 (6)

¹²⁾ Zie hierover *Van Wageningen* (H.): De regelgevende bevoegdheid van het militair gezag tijdens staat van oorlog en staat van beleg in Rijk en koloniën (Prft. Groningen 1916, p. 38 e.v.). Zie ook H.R. 26-6-1915, W.v.h.R. nr. 9801.

¹³⁾ *Van Wageningen*, a.w. p. 33. Ook de regeling van het bij Kon. Boodschap van 27-5-1916 ingediende wetsontwerp tot wijziging van de O.W. is niet geheel bevredigend: zie de artt. 4, 25 en 27 en de artt. 7, 31 en 33 van het gewijzigde ontwerp.

¹⁴⁾ De verordenende bevoegdheid van het m.g. wordt, behalve in de artt. 8 en 9 B.B.S.B. genoemd in de artt. 10, 12, 13, 14, 15, 24 en 27.

¹⁵⁾ Deze twijfel is nog grooter met betrekking tot den omvang van de uitvoerende macht van het m.g. door het naast elkaar vermeld worden van de algemeene bevelsbevoegdheid in art. 13 (2) B.B.S.B. en de zeer vele specifieke uitvoerende bevoegdheden.

B.B.S.B. (zie par. 2, aanvang), wellicht kunnen worden volstaan met een *repressief* toezicht op de locale verordeningen.

De vormvoorschriften, in het B.B.S.B. over het geven van verordeningen voorkomende (zie par. 3), zijn in het algemeen bevredigend geweest, mede dank zij de soepele regeling in de Verordening op de afkondiging (nr. 2) gegeven. Overwogen zou kunnen worden, of het geen aanbeveling verdient aan m.g.-verordeningen in bepaalde gevallen ook terugwerkende kracht te verleen.

In par. 4 (slot) is de stelling verkondigd, dat gedurende den bijzonderen staat van beleg de verordeningen van het m.g. in grootere mate aan de beoordeeling van den rechter zijn onttrokken geweest dan onder de O.W. op grond van het feit, dat in art. 2 (2) B.B.S.B. de vraag, of de veiligheid van den Staat de uitoefening van een gezagsbevoegdheid noodig maakt, ter uitsluitende beoordeeling van het m.g. wordt gesteld. Naar algemeen wordt aangenomen ¹⁶⁾, mag ook onder de O.W. de rechter niet de innerlijke waarde, billijkheid of doelmatigheid eener m.g.-verordening beoordeelen en is zijn toetsingsrecht beperkt tot de vraag, of zij overeenkomstig de wettelijke voorschriften is tot stand gekomen. De beperking van het toetsingsrecht van den communen rechter tot de vraag, of het m.g. binnen den formeelen kring van zijn bevoegdheid is gebleven, is te meer noodig, wanneer een algemeen gestelde verordenende bevoegdheid aan het m.g. wordt toegekend. Het zal derhalve wenschelijk zijn om de formulering van art. 2 (2) B.B.S.B. ook in de toekomst te behouden.

BIJLAGE.

Verordeningen van den chef van den staf Militair Gezag.

Nr.	Datum	Onderwerp	Nummer Publicatieblad
1	12- 9-44	Instelling Publicatieblad Militair Gezag	1
2	„	Afkondiging	1
3	„	Burgerlijke diensten	1
4	„	Bewarings-en verblijfskampen	1
5	„	Bestrijding ontucht	1
6	„	Avondklok	1
7	„	Wapenverordening	1
8	„	Militair Uniformverbod	1
9	„	Wijziging Verduisteringsverordening	1
10	„	Bescherming krijgsbelangen	1
11	„	In-, uit- en doorvoerverbod	1
12	„	Distributiemaatregelen	1

¹⁶⁾ Zie de bij Ministerieele beschikking van 26-9-1938 vastgestelde Handleiding voor de uitoefening van het Militair Gezag, deel 1, p. 28.

Nr.	Datum	Onderwerp	Nummer Publicatieblad
13	„	Distributiebonkaarten M.G. I	1
14	„	Distributiebonkaarten M.G. II	1
15	„	Openbare vergaderingen en bijeenkomsten	1
16	„	Luchtbescherming	1
17	„	Radio, duiven en foto's	1
18	„	Bestrijding geslachtsziekten	1
19	„	Berichtenverkeer buitenland	1
20	„	Schorsing Rijtijdenbesluit	1
21	„	Wijziging Inkwartieringwet	1
22	„	Wijziging Distributiewet 1939	1
23	„	Organisatie politie	2
24	„	Uitvoering zuiveringsmaatregelen	3
25	„	Vreemdeingenverordening	4
26	„	Verordening grensbewaking	4
27	15- 9-44	Reiniging en inenting	5
28	„	Toepassing Sociale wetgeving	5
29	18- 9-44	Prijzen	5
30	28-10-44	Insp. Luchtbescherming (Kringenindeeling)	7
31	„	Aardolieproducten	7
32	„	Electrotechnische Industrie	7
33	„	Voedselvoorziening 1944	7
34	„	Staatstoezicht bosschen	7
35	„	Sluiting openbare wegen	7
36	„	Oorlogsbuit 1944	7
37	1-11-44	Wijziging grensbewaking (nr. 26)	7
38	28-10-44	Beëdiging Rijksbemiddelaars	8
39	7-11-44	Woonwagens	8
40	11-11-44	Coördinatie Transportwezen	9
41	15-11-44	Registratie werknemers	9
42	„	Tijdelijke voorziening volkshuishouding	9
43	16-11-44	Genees- en verbandmiddelen	9
44	22-11-44	Militaire Zones	10
45	24-11-44	Bestrijding geslachtsziekten	10
46	28-11-44	Vrijstelling van port	11
47	2-12-44	Wijziging Verordening Prijzen (nr. 29)	11
48	5-12-44	Beëdiging tuchtrechter en griffiers	11
49	9-12-44	Wijziging Besluit inbeslaggenomen goederen	12
50	12-12-44	Wederopbouw en Bouwnijverheid	12
51	15-12-44	Berichtenverkeer binnenland	13
52	17-12-44	Wijziging Loterijwet	13
53	„	Uitvoering Warenwet	13
54	19-12-44	Uitvoering Economische wetgeving	14
55	21-12-44	2de Wijziging grensbewaking (nr. 26)	14
56	29-12-44	Rijbewijzen	15
57	30-12-44	Sociale verzekeringsrenten en kinderbijslag	15

Nr.	Datum	Onderwerp	Nummer Publicatieblad
58	31-12-44	Premie Ziekenfondsbesluit	15
59	5- 1-45	Verdoovende middelen	15
60	15- 1-45	Commissies advies en controle M.G.	16
61	17- 1-45	Delictsomschrijving economische delicten .	16
62	20- 1-45	Intrekking verordeningen nrs. 31 en 32 .	17
63	„	Handhaving Besluit Algemeen Vestigings- verbod Kleinbedrijf 1941	17
64	22- 1-45	Heropening bedrijven	17
65	24- 1-45	Wijziging Verordening burgerlijke diensten (nr. 3)	17
66	28- 1-45	Ongev. verz. brandweerpersoneel	17
67	29- 1-45	Wijziging Verordening nr. 30	17
68	8- 2-45	Handel in militaire goederen	19
69	14- 2-45	Registratie motorrijtuigen	19
70	„	Rijvergunningen	19
71	„	Autobusverordening M.G.	19
72	16- 2-45	Autoradio's	19
73	„	Afwijking Ongevallenwet 1921, enz.	19
74	18- 2-45	Pachtregeling M.G.	19
75	28- 2-45	Vrijstelling motorrijtuigenbelasting	21
76	1- 3-45	Uitvoering Drankwet	21
77	5- 3-45	Aanvulling Pachtregeling M.G. (nr. 74) .	22
78	7- 3-45	Voorzieningen t.a.v. vestigen enz. van be- drijven	22
79	8- 3-45	Opheffing beperkingen rechtsverkeer . . .	22
80	12- 3-45	Hulpverlening brandweer en luchtbescher- ming	23
81	14- 3-45	Uitoefening bevoegdheden Vestigingsbesluit	23
82	19- 3-45	Verbod bewerking fotografische opnamen, enz.	24
83	20- 3-45	Wijziging militair uniformverbod (nr. 8) .	24
84	28- 3-45	Uitoefening bevoegdheden IJkwet	25
85	3- 4-45	Loonlijsten	25
86	7- 4-45	Noodziekenhuizen en noodsanatoria	26
87	11- 4-45	Wijziging Verordening prijzen (nr. 29) . .	26
88	12- 4-45	Afkondiging alg. voorschr. v.h. Coll. v. Alg. Comm. voor Landbouw, enz.	26
89	13- 4-45	Uitoefening bevoegdheden Coloradokeverwet	26
90	17- 4-45	Afwijking bepalingen Begraafwet	27
91	19- 4-45	Oorlogsgeweldongevallen	27
92	„	Registratie arbeidskrachten	27
93	22- 4-45	Intrekking Verord. Genees- en verbandmid- delen (nr. 43)	27
94	20- 4-45	Evacuatie-zones	27
95	„	Trekverbod	27
96	24- 4-45	2e Wijziging Verordening nr. 30	27

Nr.	Datum	Onderwerp	Nummer Publicatieblad
97	„	Materialen Wegverkeer 1945	27
98	„	Winkelsluitingsverordening	27
99	28- 4-45	Handhaving Uitv. besl. Aanvull. personeel beroepsbrandwezen	28
100	5- 5-45	Aanvulling Verord. Bew.- en Verbl. kampen (nr. 4)	29
101	9- 5-45	Intrekking verduisteringsvoorschriften . .	29
102	10- 5-45	Insp. Luchtbescherming	29
103	„	Wijziging en aanvulling vestigingsverbod Kleinbedrijf	30
104	15- 5-45	Nooduitgifte distributiestamkaarten 1945 .	30
105	„	3e Wijziging grensbewaking (nr. 26) . . .	30
106	„	Wijziging Verord. burgerlijke diensten (nr. 3)	30
107	„	Beperking gebruik electriciteit	30
108	„	Handhaving Uitvoeringsregeling Zieken- fondsenbesluit	31
109	16- 5-45	Regeling overbruggingsuitkeering	31
110	22- 5-45	Intrekking vertrouwensmannen	31
111	„	Aanvulling algemeen vestigingsverbod klein- bedrijf (nr. 103)	32
112	25- 5-45	Tijdelijke sluiting van openbare universiteiten	32
113	26- 5-45	Intrekking besluit vertrouwensmannen . .	32
114	„	„ „ „ „	32
115	„	„ „ „ „	32
116	„	Regeling beëdiging	32
117	„	Intrekking besluit vertrouwensmannen . .	32
118	„	„ „ „ „	32
119	29- 5-45	„ „ „ „	32
120	„	„ „ „ „	32
121	28- 5-45	„ „ „ „	32
122	23- 5-45	Verordening Unificatie van wetgeving . .	33
123	5- 6-45	Intrekking Verordening Coördinatie Trans- portwezen (nr. 40)	33
124	7- 6-45	Intrekking economische maatregelen (nrs. 11, 33, 42, 88 en 97)	33
125		(Niet uitgegeven).	
126	21- 6-45	Noodregeling Hooger Onderwijs	35
127	22- 6-45	Intrekking van verordeningen (nrs. 13, 14, 39 en 73)	35
128	3- 7-45	Maatregelen tegen buiktyphus	36
129	6- 7-45	Militair Uniformverbod (nr. 8)	37
130	16- 7-45	Wijziging Registratie arbeidskrachten (nr. 92)	37
131	„	Optreden van artisten	37
132	„	Vierde wijziging Verordening grensbewaking (nr. 26)	37

Nr.	Datum	Onderwerp	Nummer Publicatieblad
133	24- 7-45	Aangifte van kunstschaten	38
134	28- 7-45	Wijziging opheffing beperkingen rechtsverkeer (nr. 79)	38
135	3- 8-45	Intrekking trekverbod (nr. 95)	39
136	7- 8-45	Vischverordening Militair Gezag	39
137	13- 8-45	Intrekking van verordeningen (nrs. 17, 38, 44, 50, 51, 52, 54, 72, 82, 84, 89 en 107)	39
138	24- 8-45	Intrekking v. verordeningen (nrs. 25, 78 en 81)	40
139	27- 8-45	Aanvulling handel in militaire goederen (nr. 68)	40
140	5- 9-45	Verwijdering tatoueringen	41
141	„	Aanvulling Militair Uniformverbod (nr. 129)	41
142	14- 9-45	Verwijzing naar Zuiveringsbesluit 1945	42
143	15- 9-45	Belemmering of verhindering geldzuivering	42
144	29- 9-45	Wijziging Pachtregeling (nr. 74)	43
145	22-10-45	Intrekking Verordening optreden van artiesten nr. 131)	43
146	26-10-45	Intrekk. Winkelsluitingsverordening (nr. 98)	43
147	20-11-45	Wijziging Verordening inkwartiering (nr. 21)	44
148	27-11-45	Intrekking Verordening nr. 111.	44
149	28-11-45	Intrekking Verordeningen (nrs. 7, 23, 27, 41, 45, 56, 86, 92, 104 en 136)	44
150	30-11-45	Tweede Verordening openbare vergaderingen en bijeenkomsten	44
151	5-12-45	Intrekking Pachtregeling (nrs. 74, 77 en 144)	44
152	„	Intrekking Verordening registratie motorrijtuigen (nr. 69)	44
153	20-12-45	Intrekking Verordening openbaar uitoefenen van hun kunst door kunstenaars (Verordening P.M.C. Gelderland)	45
154	27-12-45	Intrekking Verordening Jeugdbescherming (Verordening P.M.C. Groningen)	45
155	9- 1-46	Intrekking verbod „Ochtendpost” (Verordening P.M.C. Noord-Holland)	45
156	15- 1-46	Wijziging Verordening grensbewaking (nr. 26)	45

Tijd van oorlog in het Strafrecht.

door

W. H. Vermeer.

I.

§ 11. Het ondervolgende korte overzicht van het strafrechtelijke begrip „tijd van oorlog” heeft betrekking op het voor de Nederlandsche militairen geldende strafrecht, meer in het bijzonder voor zoover zij zich in het Verre Oosten bevinden.

§ 12. Uitgegaan wordt van de stelling, gebaseerd op artikel 1 en 2, j° artikel 4 en 5 van het Wetboek van Militair Strafrecht, dat de Nederlandsche militair overal, waar hij zich ook bevindt, onderworpen is aan het Nederlandsche strafrecht, zulks met terzijdestelling van het locale strafrecht in de overzeesche gebiedsdeelen.

§ 13. Hierbij dient volledigheidshalve te worden vermeld dat, zoolang en voor zoover in Nederlandsch Indië de Verordening van het Militaire Gezag No. 43 van kracht blijft, een gedeelte van het Nederlandschindische strafrecht wordt beschouwd als te zijn geïncorporeerd in het Wetboek van Militair Strafrecht en daardoor ook van toepassing is op den Nederlandschen militair in Nederlandsch Indië. Waar dit overzicht echter handelt over het begrip „tijd van oorlog” en de verordening No. 43 slechts betrekking heeft op „...feiten, welke niet in het Nederlandsche gemeene strafrecht „zijn omschreven” en dus bepaaldelijk niet op het eerste boek van het Indische strafwetboek, kan genoemde verordening, voor het onderhavige onderwerp, buiten beschouwing blijven. ¹⁾

II.

§ 21. Allereerst dient te worden nagegaan, wat het begrip „tijd van oorlog” inhoudt en daarbij worde onmiddellijk opgemerkt dat „tijd van oorlog” een rechtstoestand is, die los staat van het taalkundige begrip „oorlog” en van daadwerkelijke vijandelijkheden. Het is een door den wetgever geschapen begrip dat aanmerkelijk uitgebreider is dan het taalkundige begrip, want behalve de tijd dat Nederland daadwerkelijk in oorlog is, valt onder „tijd van oorlog” ook:

1. burgeroorlog;
2. de tijd waarin oorlog dreigende is (dit wordt door den Koning bepaald en bij Koninklijk Besluit bekend gemaakt; zie bijv. K.B. van 27 September 1938 (Stbl. 182) houdende bepaling dat oorlogsgevaar in den zin, waarin dit woord in 's Lands wetten voor-

¹⁾ Uit de dagbladen blijkt dat medio Juli 1946 de staat van beleg in de Groote Oost, Borneo, Bangka en Billiton is opgeheven; in die gebieden is derhalve de Verordening van het Militaire Gezag No 43 niet meer van kracht.

komt, aanwezig is. Dit besluit is ingetrokken bij K.B. van 26 October 1938 (Stbl. 184);

3. zoodra de militie te land, hetzij geheel, hetzij ten deele door den Koning buitengewoon is bijeengeroepen en zolang die buitengewoon onder de wapenen blijft;

4. de aangekondigde militaire expeditie (artikel 71 van het Wetboek van Militair Strafrecht);

5. het geval dat de schuldige een misdrijf pleegt met het oog op een door hem aanstaand geachten oorlog.

III.

§ 31. Het feit dat de Nederlandsche militair overal (en dus ook op Nederlandschindisch grondgebied) onderworpen blijft aan het Nederlandsche strafrecht, kan, voor wat betreft het begrip „tijd van oorlog”, onwerkelijke consequenties met zich voeren. Wanneer de mobilisatie van het Koninklijke Nederlandschindische Leger bevolen is, zal voor het Indische strafrecht (ingevolge artikel 96 van het Indische strafwetboek) „tijd van oorlog” aanwezig zijn; voor den zich op Nederlandschindisch grondgebied bevindenden Nederlandschen militair zal het dan echter nog steeds vrede zijn, indien het in Nederland vrede is.

§ 32. Omgekeerd zal het in een in tijd van vrede levend Nederlandsch Indië voor den Nederlandschen militair „tijd van oorlog” zijn, wanneer er in Nederland burgeroorlog optreedt of wanneer in Nederland een gedeelte van de militie te land buitengewoon wordt bijeengeroepen.

§ 33. Zoo werd bij Koninklijk Besluit van 27 September 1938, Staatsblad 181, het personeel, bestemd voor buitengewone oproeping uitwendige veiligheid, in werkelijken dienst opgeroepen. Hierdoor ontstond in Nederland de rechtstoestand „tijd van oorlog” en automatisch strekte die rechtstoestand zich uit tot de Nederlandsche militairen die zich in Nederlandsch Indië (alwaar toen nog tijd van vrede heerschte) bevonden.

§ 34. Deze buitengewone oproeping werd ingetrokken bij Koninklijk Besluit van 26 October 1938 (Stbl. 183) doch later, bij Koninklijk Besluit van 10 April 1939 (Stbl. 182), werd wederom het personeel B.O.U.V. opgeroepen.

Een op 26 April 1939 in Nederland gepleegde ongehoorzaamheid werd dan ook door den Zeekrijgsraad te Willemsoord gequalificeerd met de toevoeging „...gepleegd in tijd van oorlog” (zie M.R.T. deel XXXV, pag. 272). Wederom gold ook voor de in Nederlandsch Indië dienende collegas van dezen beklagde de rechtstoestand „tijd van oorlog” — al werd deze toestand aldaar dan ook over het hoofd gezien. Bij Sententie van 10 November 1939 (zie M.R.T. XXXV, pag. 589) qualificeerde het Hoog Militair Gerechtshof van Nederlandsch Indië, in hooger beroep recht sprekende over een vonnis van den Zeekrijgsraad te Soerabaja, een op 19 Juni 1939

aangevangen afwezigheidsdelict met de toevoeging „...in tijd van „vrede”, hetgeen de Redactie van het M.R.T. de noot: „Op 19 Juni 1939 werd voor de zeemacht „tijd van oorlog” geacht te bestaan” ontlokte.

§ 35. Gewoonlijk wordt het begrip „tijd van oorlog” uitdrukkelijk met zoovele woorden in de tenlastelegging opgenomen. Noodig schijnt zulks niet, immers deze omstandigheid ligt reeds in den datum van het gepleegde besloten en het toevoegen van de woorden „in tijd van oorlog” is dus slechts een verduidelijking: superflua non nocent. (Een van de eerste tenlasteleggingen, betrekking hebbende op het gebruik van het Wetboek van Militair Strafrecht in tijd van oorlog, bevatte dit element slechts door den datum van het gepleegde feit, zonder dat „tijd van oorlog” uitdrukkelijk werd vermeld; zoodanige omschrijving werd door het Hoog Militair Gerechtshof goedgekeurd — zie Sententie van 22 Augustus 1939, M.R.T. XXXV, pag. 423 e.v., met aanteekening van de Redactie van het M.R.T.).

IV.

§ 41. Zooals reeds in hoofdstuk III gezegd, hangt de vraag „tijd van oorlog” of „tijd van vrede” voor den Nederlandschen militair in Nederlandsch Indië af van den toestand in het moederland, onafhankelijk dus van den lokalen toestand. Het moge in Indië „tijd van oorlog” zijn, de Koninklijke Marine en de Koninklijke Landmacht aldaar kunnen, los daarvan, niettemin in „tijd van vrede” leven. Dat dit, vooral bij innige samenwerking der weermachtsonderdeelen, ongewenscht is, spreekt n.m.m. wel vanzelf.

§ 42. Toen in September en October 1945 de Koninklijke Marine op Nederlandschindisch grondgebied terugkeerde, kwam de formeele toestand voor die militairen overeen met den feitelijken toestand in die gebiedsdeelen: formeel was nog slechts sprake van een wapenstilstand en niet van vrede, terwijl ook feitelijk in Nederlandsch Indië „tijd van oorlog” heerschte. Wanneer straks echter de vrede gesloten zal zijn, bestaat de mogelijkheid dat voor de Nederlandsche militairen, die alsdan in Indië verblijven, vredesstrafrecht zal gelden, terwijl op hun wapenbroeders van het Indische leger, o.a. op grond van het gemobiliseerd zijn van dat leger, oorlogsstrafrecht toepasselijk is. Vooral bij een nauwe samenwerking zal het noodig zijn, overeenstemming te brengen in de gestrengheid van het op de deelen der weermacht toepasselijke strafrecht. De meest geëigende methode om dat te bereiken lijkt mij die, gebaseerd op artikel 71 van het Wetboek van Militair Strafrecht: de militaire expeditie. ¹⁾

¹⁾ Zie eene overweging in dezen geest in het op blz. 296 hierna voorkomende gedeelte van een vonnis van 13 Maart 1946 wegens een in Januari t.v. voorgevallen feit. (Red. M.R.T.).

Het zal echter voor de betrokken militairen vreemd zijn, wanneer juist op het tijdstip van het onderteekenen der vredesverdragen bekendgemaakt wordt, dat zij aangewezen zijn om deel te nemen aan een militaire expeditie, zonder dat op dat tijdstip eenige wijziging gebracht wordt in den aard van hun dienst. Eleganter ware het m.i. dan ook geweest wanneer de militaire autoriteiten, de mogelijkheid van deze incongruentie tusschen feitelijken en formeelen toestand voorziende, telkens voordat een deel der weermacht Nederlandsch-indisch grondgebied betrad, de bewuste bekendmaking aan dat deel hadden gedaan.

MILITAIRE RECHTSPRAAK.

Zeekrijgsraad bij de Strijdkrachten in het Oosten.

Vonnis van 14 Januari 1944.

President: Kapt. Luit. ter zee F. J. van de Poll.

Leden: Luit. ter zee 1e kl. K.M.R.O.V. S. Dobbenga, Luit. ter zee 1e kl. C. J. Wingerder (plv.), Luit. ter zee 1e kl. G. B. Fortuyn (plv.) en Luit. ter zee 1e kl. D. J. van Doorninck.

Fiscaal: Off. v. Adm. 1e kl. W. H. Vermeer.

Raadsmans: Luit. ter zee der 1e kl. A. H. Deketh.

Poging tot het in tijd van oorlog eene gebeurtenis en eene bijzonderheid, welke ruchtbaarheid eenig krijgswelang kan schaden, opzettelijk bekend maken, zonder van ambtswege daartoe verplicht of bevoegd te zijn, meermalen gepleegd.

Als militair, opzettelijk, zonder daartoe bevoegd te zijn, eenigen maatregel, in het algemeen belang der krijgswacht bevolen, belemmeren, in tijd van oorlog meermalen gepleegd.

Vrijspreek van: trachten het krijgswolk te misleiden, te ontmoedigen en/of in verwarring te brengen, althans trachten de tucht onder de krijgswacht te ondermijnen. Twijfel doet ten voordeele van den veroordeelde beslissen.

Beroep op verminderde toerekeningsvatbaarheid afgewezen.

Beteekenis van „trachten” in de artt. 77, 78, 85 en 147 Wetboek van Militair Strafrecht.

Ruime opvatting van „maatregel in het belang der krijgswacht” in art. 134 van datzelfde wetboek.

DE ZEEKRIJGSRAAD BIJ DE STRIJDKRACHTEN IN HET OOSTEN,

In de zaak van den Fiscaal, ratione officii, tegen: A. B., oud 26 jaar, geboren te Utrecht, laatstelijk vóór de verwijzing naar den zeekrijgsraad gediend hebbende aan boord van Hr. Ms. „Tjerk „Hiddes”, als matroos der 2e klasse zeemilicien, gedetineerde,

Gezien de beschikking tot verwijzing naar den zeekrijgsraad van den 14en Mei 1943, No. Int. 8/11/21, Zeer geheim;

Gezien het bevelschrift tot bijeenkomen van den zeekrijgsraad van den 28en December 1943, No. Int. 8/24/4/ZG., aan den voet van welk stuk door den Fiscaal aan den beklagde wordt ten laste gelegd:

„dat hij, in tijd van oorlog, toen hij als matroos 2e klasse zee-„milicien diende aan boord van Hr. Ms. „Tjerk Hiddes”, te Perth „en/of op één of meer andere plaatsen in Australië:

„a. op een dag in October 1942, althans in Januari 1943, althans „daaromtrent, heeft getracht het krijgswolk te misleiden, te ont-

„moedigen en/of in verwarring te brengen, althans door een geschrift heeft getracht de tucht onder de krijgsmacht te ondermijnen, door in een brief, gericht aan den dienstplichtigen korporaal, althans soldaat Th. M. Daalhuizen, dienende bij de Koninklijke Nederlandsche Brigade „Prinses Irene” te Wolverhampton in Engeland, o.m. te vermelden: „Wat een ongelukkige omstandigheid, dat we ons hebben laten misleiden door die praatjes der Londensche radio en dachten dat we aan ons Vaderland verplicht waren te doen wat we konden om te ontvluchten, en zelfs bereid waren daar alles voor op te geven en op te offeren en zelfs een groote mate van vaderlandsliefde bezaten, want eerlijk, wij hadden het nog niet slecht...’

„en dezen brief per post te verzenden;

„b. op verschillende dagen in de maanden December 1942 en Januari 1943 of daaromtrent, eenige gebeurtenissen en bijzonderheden en/of beschouwingen, welke ruchtbaarheid eenig krijgswaardig belang kon schaden, te weten:

„I. dat Hr. Ms. „Tjerk Hiddes” op weg was naar Timor, voor aflossing van de Hollandsche troepen en dat deze „job” een van de gevaarlijkste was, die zij ooit gehad hadden en dat genoemd schip, voordat dit zes weken tevoren in Australië gekomen was, langs heel Afrika gereisd had en Madagascar veroverd had;

„II. dat Hr. Ms. „Tjerk Hiddes” op weg naar Australië, te Kilindini (Mombasa) Oost-Afrika Hr. Ms. „van Galen” en Hr. Ms. „Jacob van Heemskerck” en de Britsche oorlogsschepen „Illustrious”, „Warspite” en „Resolution” had ontmoet en dat zij gezamenlijk met deze schepen en nog andere torpedootjagers Madagascar hadden veroverd;

„III. dat Hr. Ms. „Tjerk Hiddes” Fremantle-Perth als basis had, dat zij in Timor met invasiebooten Nederlandsche militairen en commando’s uit Australië aan wal hadden gebracht en dertig vrouwen en kinderen, 193 Hollandsche soldaten en officieren en 200 Australiërs hadden afgehaald en dat genoemde bodem vervolgens naar Lehti, Oost van Timor, zou gaan;

„opzettelijk heeft pogen bekend te maken aan den onder a. nader genoemden Daalhuizen, zonder dat hij daartoe van ambtswege verplicht of bevoegd was, door een en ander te vermelden in brieven, gericht aan dezen Daalhuizen en deze brieven ter post te bezorgen of te doen bezorgen, zijnde beklaagdes voornemens, dat deze brieven den geadresseerde zouden bereiken en door den geadresseerde zouden worden gelezen, niet voltooid; uitsluitend ten gevolge van de van zijnen wil onafhankelijke omstandigheid dat zij door de Britsche autoriteiten in Australië werden aangehouden en niet verder aan den geadresseerde zijn doorgezonden;

„c. op één of meer dagen in of omstreeks de maand Januari 1943 opzettelijk en zonder daartoe bevoegd te zijn de censuurvoorschriften, welke maatregelen in het belang der krijgsmacht, althans in het belang van den dienst, waren bevolen, heeft verijdeld, althans

„heeft belemmerd, door de onder a. en b. bedoelde brieven, niet-
 „tegenstaande hij wist dat hij deze aan boord behoorde in te leve-
 „ren, aan den wal te posten”¹⁾);

Gelet op het exploit van beteekening en dagvaarding van den
 28en December 1943 waarbij de beklaagde is opgeroepen om op
 Vrijdag, den 14en Januari 1944 des voormiddags ten negen ure ter
 terechtzitting van den Krijgsraad, zitting houdende aan boord van
 het Marindepotschip „Plancius” te verschijnen;

Gelet op de schriftuur van eisch, door den Fiscaal voorge-
 dragen en daarna in den Krijgsraad overgegeven, daartoe strek-
 kende dat de Krijgsraad den beklaagde schuldig verklare aan:

1. „poging tot het in tijd van oorlog eene gebeurtenis en eene bij-
 „zonderheid, welke ruchtbhaarheid eenig krijgsbelang kan scha-
 „den, opzettelijk bekend maken, zonder van ambtswege daartoe
 „verplicht of bevoegd te zijn, meermalen gepleegd;”
2. „als militair, opzettelijk, zonder daartoe bevoegd te zijn, eeni-
 „gen maatregel, in het belang der krijgsmacht bevolen, belem-
 „meren, in tijd van oorlog meermalen gepleegd;”

en hem deswege veroordeele tot eene gevangenisstraf voor den
 tijd van een jaar en negen maanden, met aftrek van het preventief
 arrest tot een totaal van 243 dagen;

hem verlage tot den stand van matroos 3e klasse zeemilicien;

Gezien de stukken van het proces, voor zoover daarvan gebruik
 gemaakt den beklaagde vertoond en voorgehouden;

Overwegende dat de beklaagde het verzoek heeft gedaan zich
 ter terechtzitting door een raadsman te doen bijstaan;

Overwegende dat aan dit verzoek is voldaan en dat de Luitenant
 ter Zee der 1e klasse A. H. Deketh aan den beklaagde als raadsman
 is toegevoegd, die ten processe is verschenen en de verdediging
 heeft voorgedragen;

Gelet op hetgeen door den beklaagde en namens hem door den
 raadsman ter verdediging is naar voren gebracht;

Overwegende dat de beklaagde, sedert 16 Mei 1943 in arrest
 zonder waarneming van dienst, mitsdien gedetineerde, op 10 Fe-
 bruari 1942 als matroos 2e klasse zeemilicien in Engeland in werke-
 lijken dienst is opgekomen en dat hij thans nog als zoodanig bij de
 Koninklijke Marine dient;

¹⁾ Dit gedeelte van de telastelegging herinnert in sterke mate aan de
 strafbepaling van art. 67 C.W.Z., gericht tegen onderofficieren of mindere
 schepelingen, die in tijd van oorlog brieven aan boord ontvangen of van-
 daar verzenden zonder voorkennis van den Commandeerenden Officier,
 eene strafbepaling, welke, volgens het niet-overgenomen art. 73 van het
 Ontwerp-C.W.Z. 1810, naar de toenmalige opvatting omtrent samenloop
 van strafbare feiten, niet strekte om weg te nemen de straffen tegen
 hoogverraad of andere misdrijven. (Zie Prof. Mr. H. van der Hoeven, Onze
 Militaire Strafwetgeving, 1884, blz. 110 v.). Een censuur als in het onder-
 havig geval haar nut bewezen heeft, bestond toen nog niet. Red. M.R.T.

Overwegende dat beklagde ten processe heeft bekend zich te hebben schuldig gemaakt aan het hem onder aanhef en b. en c. ten laste gelegde, en heeft ontkend, zich aan het hem onder aanhef en a. ten laste gelegde te hebben schuldig gemaakt, daarbij meer in het bijzonder opgevend, dat hij met het schrijven en verzenden van den in de tenlastelegging bedoelden brief niet de bedoeling heeft gehad het krijgsvolk te misleiden, te ontmoedigen of in verwarring te brengen, noch om de tucht onder de krijgsmacht te ondermijnen, doch dat deze brief een uiting van neerslachtigheid was: dat zijn vriend Daalhuyzen de eenige was, aan wien hij dit kon schrijven en dat dit een brief van vriend tot vriend was, waar verder niet meer over gesproken wordt:

Overwegende dat ten processe aanwezig zijn:

vier brieven, resp. gedateerd 13 October 1942, 5 December 1942, 6 December 1942 en 16 December 1942;

dat deze brieven respectievelijk voorzien zijn van de nummers 7638, 7639, 7640 en 7641, daarop gesteld in rood of blauw potlood;

dat tevens ten processe aanwezig zijn drie enveloppen, alle voorzien van het adres: „Mr. Th. M. Daalhuyzen, Royal Dutch Brigade, A. Comp. 1e Batt., Wrottesley Park, Wolverhampton, Engeland”, welke enveloppen resp. genummerd zijn 7638, 7639, 7640; dat deze adressen zijn geschreven met hetzelfde handschrift als de brieven; dat elk dezer enveloppen een Australischen postzegel draagt en een poststempel „Perth West. Austr. 1245 am 6 Jan. 1943”: dat als afzender op de enveloppe, genummerd 7638 voorkomt „Dijck”, op de enveloppe 7639 „Miss Wilkins” en op de enveloppe 7640 „Miss Wilkins-Cottesloe”;

dat, met een lakzegel verzegeld, aan deze brieven en enveloppen, is gehecht eene verklaring van den Kapitein Luitenant ter Zee Jhr. G. A. Berg, Liaison-Officier der Koninklijke Nederlandsche Marine, West Australië, inhoudende dat deze Hoofdofficier de aangehechte brieven heeft ontvangen van den District Censor, West Australië, om te dienen als stukken van overtuiging in de zaak van A.B., matroos 2e klasse z/m.;

Overwegende dat beklagde, nadat hem deze brieven en enveloppen met de daaraan gehechte verklaring, waren vertoond en voorgehouden, heeft opgegeven dat hij deze brieven heeft geschreven en dat hij als de afzender op de enveloppen geschreven heeft „Miss Wilkins”, zijnde de naam van een meisje dat in Cottesloe, een voorstad van Perth (West Australië) woonde en dat hij kende; dat hij deze brieven in begin Januari 1943 te Cottesloe heeft gepost: dat hij als afzender op deze brieven heeft vermeld „Miss Wilkins”, omdat hij dacht, hiermede de censuur te kunnen ontduiken; dat hij geen verklaring kan geven van het feit dat een der enveloppen als afzender de naam „Dijck” draagt; dat de brieven, gedateerd 5 December 1942 en 16 December 1942 in dezelfde enveloppe gesloten waren; dat hij van ambtswege niet bevoegd of verplicht was de in de brieven vervatte gegevens, welker ruchtbaar-

heid eenig krijgsbelang kon schaden, aan Daalhuizen mede te deelen;

Overwegende dat de hiervoren genoemde brief, gedateerd 13 October 1942, o.m. het volgende gedeelte inhoudt:

„Wat een ongelukkige omstandigheid, dat we ons hebben laten „misleiden door die praatjes der Londensche radio en dachten dat „we aan ons Vaderland verplicht waren te doen wat we konden „om te ontvluchten, en zelfs bereid waren daar alles voor te geven „en op te offeren en zelfs een groote mate van vaderlandsliefde „bezaten, want, eerlijk, wij hadden het nog niet slecht en we leefden „nog niet onder zulke zware etenszorgen als de meesten, daar we het „konden betalen.”

dat de brief, gedateerd 5 December 1942 o.m. inhoudt:

„Op het oogenblik zijn we op we(g) naar Timor, voor aflossing „der Hollandsche troepen. Een zeer gevaarlijke job, daar de Japs „hier op het oogenblik zeer in de meerderheid zijn.

„Sinds zes weken zijn we in Australië, en voordat we hier kwamen, „hebben we langs heel Afrika gereisd en Madagascar veroverd.

„Schrijf niet terug dat je deze bijzonderheden weet, daar ik deze „brief op de wal post, en dit niet veroorloofd is....

„Deze job is één van de gevaarlijkste die we ooit gehad hebben.

„Dit nog even. Ben de Navy gaan haten....”

dat de brief, gedateerd 6 December 1942, boven het opschrift vermeldt: „Op zee opweg naar *Timor*.” en voorts o.m. inhoudt:

„Voordat we hier kwamen hadden we de Azoren aangedaan....

„Van Durban naar Kilindini (Mombasa) Oost Afrika, daar de „v. Galen” en „Heemskerck” ontmoet en gezamenlijk met „Illus- „trious”, „Warspite” en „Resolution” en andere jagers, Madagas- „car veroverd.

„Diego Suarez, Tamatave, Tananarive, Majunga....

„Van Madagascar met een hoofd vol Fransch naar Mombasa, „toen naar Indische Oceaan, Seychelles eilanden, Chagos Archipel „en toe naar Australië, Fremantle-Perth....”

dat de brief, gedateerd 16 December 1942, o.m. inhoudt:

„Van Perth-Fremantle onze basis vertrokken we op de nacht van „4 December naar Port Darwin, de hel van Australië, een klimaat, „man, verschrikkelijk, heet, heet, de koperen ploert recht boven je „en zweeten, zweeten.

„de 5e dag of liever 's nachts om 7 uur naar.... *Timor*. Dat „moet je niet uitvlakken, en rennen maar. 32—36 mijl tot de vol- „gende nacht 1 uur. Voor de kust en toen langs de kust met 25 mijl, „tot we om half drie lichten zagen na eerst één licht gezien te „hebben wat later bleek een Japansch kamp te zijn.

„Toen ankeren 500 meter uit de kust en de invasiebooten te „water met onze jongens en commando's uit Australië en stores. „Toen naar de wal. Van kwart voor drie tot half vijf. Heen en „weer, 6 à 7 maal, en van dat eiland 30 vrouwen en kinderen „afgehaald (Portugeezen) 193 Hollandsche soldaten en officieren,

„doodop, doodmoe, doornat en uitgehongerd, en 200 Australiërs.

„Gisteren zijn we teruggekomen van de tweede trip en zijn zeer „gelukkig geweest.

„We hadden een Australische fighter en bomber escort en een „Japansche verkenner 's morgens om tien uur sloeg op de vlucht. . . .

„Toen kwamen we na een omweg om 8 uur 's avonds binnen.

„Zonder ongelukken en alles bijelkaar 700 man aan boord.

„Behoorlijk gesloft dus! Vannacht naar Lehti, O. van Timor.

„Hoop weer sloffen. Dan full-speed naar?”

Overwegende dat nog ten processe aanwezig zijn:

a. een door den commandant van Hr. Ms. „Tjerk Hiddes” op grond van artikel 8 van de Regtpleging bij de Zeemagt opgemaakt rapport, waaruit blijkt dat beklaagde op 12 Januari 1943 terzake van: „1e Ontduiking van de censuurvoorschriften; 2e Getracht mededeelingen van geheimen militairen aard bekend te maken aan derden, zonder daartoe bevoegd te zijn” krijgstuuchtelijk is gestraft met 14 dagen streng arrest met vermindering van kost om den anderen dag en inhouding van de geheele soldij gedurende den geheelen straf tijd;

b. een doordruk-telegram van den Bevelhebber der Zeestrijdkrachten aan den Bevelhebber der Strijdkrachten in het Oosten, luidende: „rut 0519-0629 daalhuyzen theodorus meinardus dienstpl. korpl. koninkl. nederl. brigade Irene geboren te Vleuten 21/2/17 - 0601/1225/790”;

Overwegende dat beklaagde ten processe nog heeft opgegeven:

dat hij op 23 November 1941 uit Nederland in Engeland is aangekomen; dat hij in Holland lid geweest was van een organisatie onder Jhr. Quarles van Ufford, welke ten doel had bij een eventuele invasie de orde in Nederland te handhaven; dat hij na zijn aankomst in Engeland zeer terneergeslagen was over hetgeen hij daar zag; dat Daalhuyzen tegelijk met hem, beklaagde, uit Holland in Engeland was aangekomen; dat Daalhuyzen de eenige was, aan wien hij over zijn teleurstelling kon schrijven en dat hij de eenige was, die hem, beklaagde, zou begrijpen;

dat, wanneer hij in zijn in de tenlastelegging bedoelde brieven sprak van „we”, hij hiermede het geheele schip waarop hij diende, Hr. Ms. „Tjerk Hiddes”, bedoelde;

Overwegende dat de luitenant ter zee der 1e klasse W. J. Kruys, commandant van Hr. Ms. „Tjerk Hiddes”, oud 37 jaren, ten processe onder eede heeft verklaard:

dat het geval van beklaagde hem in de eerst helft van Januari 1943 vanwege den censor te Perth werd medegedeeld;

dat hem bij nader onderzoek bleek, dat beklaagde aan boord van zijn schip geen enkele vriend had en dat hij door zijn medeschepeelingen gemeden werd vanwege zijn vreemdsoortig karakter; dat hij den indruk heeft, dat beklaagde alles in zich zelf zat op te kroppen; dat hij — getuige — dan ook meent dat de geschreven brieven beschouwd moeten worden als een uiting zonder eenige bijbedoeling;

dat beklaagde aan boord van Hr. Ms. „Tjerk Hiddes” nimmer heeft getracht de bemanning op eenigerlei wijze te misleiden, te ontmoedigen of in verwarring te brengen;

Overwegende dat de officier van gezondheid der 1e klasse L. Th. Rhemrev, ten processe als getuige-deskundige onder eede heeft verklaard:

dat hem in de eerste helft van Januari 1943 in zijn functie van censuur-officier aan boord van Hr. Ms. „Tjerk Hiddes” door den commandant ter herkenning getoond werden de brieven, die hij thans ten processe aanwezig ziet; dat handschrift, stijl en adres voor hem duidelijke aanwijzingen waren, dat de brieven door beklagde geschreven waren;

voorts, onder het hoofd „Levensgeschiedenis”:

dat beklagdes vader, die werkzaam was in het kleermakers-bedrijf, geen abnormaliteiten vertoonde, doch dat zijn moeder veel last van zenuwen had en dat een zuster van zijn moeder geruimen tijd in een zenuwinrichting verpleegd is geweest; dat beklagde op de lagere school goed kon leeren, doch op de H.B.S. tweemaal een klas moest doubleeren, hetwelk beklagde hoofdzakelijk wjtte aan zijn zenuwgestel; dat beklagde na drie jaar H.B.S. in het coupeursvak gegaan is; dat beklagde in 1936 één jaar gediend heeft bij het regiment grenadiers en daarna zijn coupeursstudie heeft beëindigd; dat hij daarna, wegens ziekte van zijn vader, diens coupeursbedrijf heeft overgenomen; dat beklagde daar van 's morgens vroeg tot 's avonds laat werkte, ten eerste omdat hij veel interesse in het werk had en ten tweede omdat hij door zijn zenuwen gedreven werd, te werken; dat beklagde in 1939 overwerkt raakte en zes weken gedwongen rust moest nemen; dat beklagde in Mei 1940, deel uitmakende van het 3e Bataljon Grenadiers, krijgsgevangen werd gemaakt en later, na vrijgelaten te zijn, zijn beroep heeft hervat; dat hij toen lid is geworden van de organisatie afdeeling van een geheime organisatie onder de leiders Jhr. Quarles van Ufford en Jhr. Röell, dat beklagdes zenuwgestel in dezen tijd een zware beproeving heeft doorgemaakt, omdat de Gestapo hem steeds op de hielen zat en hij van plaats tot plaats trok; dat beklagde in November 1941 met nog acht anderen naar Engeland is overgestoken; dat hij aldaar bij den Britschen geheimen dienst is gekomen, waar het hem niet zoo goed beviel; dat beklagde in Februari 1942 bij de Marine gekomen is, een varend schip heeft aangevraagd en aan boord van Hr. Ms. „Tjerk Hiddes” geplaatst is; dat getuige-deskundige beklagde al spoedig heeft leeren kennen wegens de behandeling van een venerische ziekte, waarvan beklagde zeer onder den indruk was; dat beklagde na zijn herstel zeer nerveus bleef en vaak slapeloze nachten had en dat beklagde zich in dien tijd graag heeft willen uiten tegenover zijn eenigen vriend, zijn boezemvriend Daalhuizen, die destijds in Holland door beklagdes ouders heelemaal als een kind van de familie werd beschouwd; dat beklagde zeer goed beseftte dat de brieven, waarin hij zijn vriend

deelgenoot wilde maken van alles, wat hij beleefde, niet de censuur zouden kunnen passeeren en dat beklaagde deze brieven dan ook in een koffer bewaarde; dat echter vaak de drang bij hem opkwam, ze te versturen; dat getuige-deskundige niet vermag uit te maken of deze drang is geworden tot een dwang, zooals men die ziet bij een dwangneurose;

en, onder „conclusie”:

dat beklaagde is een sterk emotioneel labiel psychische persoonlijkheid met een sterk narcisme, die geestelijke moeilijkheden slecht verwerkt en meestentijds opkropt; dat beklaagde een rijke fantasie heeft en avontuurlijk van aard is en verder een soort werkneurose schijnt te bezitten; dat getuige-deskundige de overtuiging heeft dat de zin, in beklaagdes brief van 18 October 1941 (ten rechte 13 October 1942) voorkomende en luidende: „Wat een ongelukkige omstandigheid, dat we ons hebben laten misleiden door die Londensche radio . . . enz.” niet bedoeld was om beklaagdes vriend te misleiden, doch dat dit beklaagdes innerlijke overtuiging was; dat beklaagdes neurose heeft medegewerkt aan de door hem begane feiten; dat beklaagde het maatschappelijk ongeoorloofde van zijn daden zeer wel beseft, doch dat de ziekelijke drang, om zich aan zijn vriend te uiten, te sterk was, zoodat getuige-deskundige concludeert dat de ziekelijke storing van beklaagdes geestvermogens beperkend heeft gewerkt op beklaagdes geschiktheid om vrijelijk zijn wil te bepalen;

Overwegende aangaande het bewezene der feiten:

a. wat het onder aanhef en a. ten laste gelegde betreft:

dat beklaagde ten aanzien van den in dit deel der tenlastelegging bedoelden, door hem geschreven en verzonden brief, stellig heeft ontkend dat hij de bedoeling had om het krijgsvolk te misleiden, in verwarring te brengen en/of te ontmoedigen of om de tucht onder de krijgsmacht te ondermijnen;

dat de getuige-deskundige, in zijne conclusie, verklaart ervan overtuigd te zijn dat beklaagde zijn vriend niet heeft willen misleiden (waarbij dient te worden aangenomen dat getuige-deskundige gelijke overtuiging heeft ten aanzien van het in verwarring brengen en het ontmoedigen), doch dat het geschrevene beklaagdes innerlijke overtuiging was;

dat de tegenspraak, die getuige-deskundige door het woord „doch” wensch uit te drukken, niet begrepen wordt, aangezien immers het trachten te ontmoedigen enz., wanneer de dader daarbij zijn innerlijke overtuiging weergeeft, zooveel sterker zal zijn en zooveel meer succes zal boeken, dan wanneer de dader zonder overtuiging of tegen zijn eigen overtuiging in zou spreken; dat deze conclusie in zooverre dan ook slechts een bloote en niet gemotiveerde bewering oplevert en als zoodanig aan overtuigende waarde verliest;

dat de wetgever, volgens de betreffende toelichtingen op de artikelen 77, 78, 85 en 147 van het Wetboek van Militair Strafrecht, in het woord „trachten” het opzet heeft willen uitdrukken,

doch dat uit deze toelichtingen tevens blijkt dat de schakeering van dit opzet gewoonlijk in den zin van oogmerk werd opgevat; dat in het woord „trachten” ook volgens het gewone spraakgebruik een streven en dus een bepaalde doelstelling wordt teruggevonden; dat — hoewel de door beklagde gebezigde bewoordingen in sterke mate wijzen op het bestaan bij den schrijver van de in de wet gewraakte bedoeling, in het bijzonder tot het ontmoedigen, terwijl het opzet in de schakeering van zekerheidsbewustzijn ongetwijfeld aanwezig was — aan beklagdes ontkenenis, gesteund door het gevoelen van den getuige-deskundige — zij het dat dit gevoelen niet nader gemotiveerd is — het voordeel van den twijfel gegeven kan worden;

dat beklagde dan ook van dit gedeelte der tenlastelegging dient te worden vrijgesproken;

b. wat het onder aanhef en b. ten laste gelegde betreft:

dat dit gedeelte, door de bekentenis van den beklagde, de verklaring van den getuige en van den getuige-deskundige, de bezichtiging ten processe van de brieven en enveloppen, met de daaraan gehechte verklaring, alsmede den inhoud van het ten processe aanwezige doordruk-telegram, al deze bewijsmiddelen in onderling verband en samenhang beschouwd, wettig en overtuigend bewezen is, met beklagdes schuld daaraan, met dien verstande dat het in de brieven vermelde oplevert eenige gebeurtenissen en bijzonderheden en dat de onder a. nader genoemde Daalhuyzen, is de dienstplichtige korporaal Th. M. Daalhuyzen, dienende bij de Koninklijke Nederlandsche Brigade „Prinses Irene” te Wolverhampton in Engeland;

c. wat het onder aanhef en c. ten laste gelegde betreft:

dat de censuur een maatregel is, die in het belang der krijgsmacht is ingesteld, onder meer om te voorkomen dat voor de krijgsmacht of voor het welzijn van krigsverrichtingen schadelijke gegevens bekend worden gemaakt; dat beklagde, door zijn handelingen, dezen maatregel — het Nederlandsche censuursysteem — heeft verijdeld, terwijl hij het geallieerde censuursysteem slechts heeft belemmerd, zijnde immers de door beklagde ter post bezorgde brieven door de Britsche (Australische) censuur aangehouden en niet verder doorgezonden aan den geadresseerde; dat, hoewel het Wetboek van Militair Strafrecht in het algemeen slechts de Nederlandsche (militaire) belangen beschermt, in een gemeenschappelijken oorlog en in het bijzonder onder de huidige omstandigheden, nu de Nederlandsche weermacht op geallieerd gebied opereert, deze belangen ruimer dienen te worden opgevat, zoodat onder den in artikel 134 van het Wetboek van Militair Strafrecht bedoelden maatregel, in casu het geheele geallieerde censuursysteem, behoort te worden begrepen;

dat dan ook, door de onder b. genoemde bewijsmiddelen, deze wederom in onderling verband en samenhang beschouwd, wettig en overtuigend is bewezen, met beklagdes schuld daaraan, hetgeen hem onder aanhef en c. in de eerste plaats primair en in de tweede plaats subsidiair is ten laste gelegd;

Overwegende dat het bewezen verklaarde dient te worden gequalificeerd als:

1. „poging tot het in tijd van oorlog eene gebeurtenis en eene bijzonderheid, welke ruchtbaarheid eenig krijgsbelang kan schaden, opzettelijk bekendmaken, zonder van ambtswege daartoe verplicht of bevoegd te zijn, meermalen gepleegd;
2. „als militair, opzettelijk, zonder daartoe bevoegd te zijn, eenigen maatregel, in het belang der krijgsmacht bevolen, belemmeren, in tijd van oorlog meermalen gepleegd;”

Overwegende aangaande de op te leggen straf:

dat door beklagde bij monde van zijn Raadsman ten processe is aangevoerd dat de voortdurende spanning, waaronder beklagde in bezet gebied heeft geleefd, zijn zenuwen ernstig heeft geschokt; dat hij zich in Engeland en aan boord van Hr. Ms. „Tjerk Hiddes” ten zeerste ergerde aan de defaitistische houding van velen zijner landgenooten; dat men smaalde op het bronzen kruis, hetwelk hem was toegekend vanwege zijn overkomst uit Nederland; dat hij zich zeer teleurgesteld gevoelde door het uitblijven van het zoovaak aangekondigde Tweede Front; dat hij over dit alles zijn gemoed wenschte uit te storten en dit, doordat hij geen vrienden had aan boord van zijn schip, op ongeoorloofde wijze aan zijn eenigen vriend moest doen;

dat de Raadsman zich voorts nog heeft beroepen op de deskundige verklaring van den officier van gezondheid der 1e klasse Rhemrev;

Overwegende dienaangaande:

dat de ernst der hierboven, door beklagde gepleegde, onder 1 en 2 omschreven feiten, in de eerste plaats afhankelijk is van den inhoud der mededeelingen, welke in de brieven vervat waren; dat het gepleegde in casu dan ook van uiterst ernstigen en gevaarlijken aard wordt geacht, nu beklagde gegevens omtrent zeer belangrijke operaties, welke nog aan den gang waren, althans waarvan beklagde niet wist of zij afgelopen waren, heeft prijs gegeven; dat de onder 1. omschreven feiten aan strafbaarheid winnen, omdat beklagde mededeelingen deed uit misdadige snoeverij en misplaatste ijdelheid tegenover zijn vriend, terwijl de onder 2. omschreven feiten die strafbaarder zijn door den arglist, de doelbewuste misleiding en den voorbedachten raad, welke spreken uit het vermelden van den naam „Miss Wilkins” als afzender en het bovendien ter post bezorgen dezer brieven in het voorstadsje Cottlesloe, alwaar deze Miss Wilkins woonde; dat voorts het besef van het ongeoorloofde zijner handelingen aangetoond wordt door de hooger aangehaalde zinsnede in beklagdes brief van 5 December 1942, luidende: „Schrijf niet terug, daar ik deze brief op de wal post, en dit niet „veroorloofd is....”;

dat het groote gevaar, zoowel voor het welslagen der uit te voeren operatie als voor het schip en de opvarenden, dat uit beklagdes mededeelingen kan voortvloeien, hier niet nader behoeft te worden aangetoond, zijnde in het naaste verleden voorbeelden te over te

vinden van desastreuze gevolgen van dergelijke mededeelingen, ja zelfs van mededeelingen van oneindig minder belang;

dat de deskundige heeft geconcludeerd tot verminderde toerekeningsvatbaarheid van beklagde op grond van een neurotischen drang, welke beklagde er toe gebracht zou hebben om zijn opgekropte en niet verwerkte geestelijke moeilijkheden aan zijn boezemvriend Daalhuizen mede te deelen;

dat zulks moge gelden ten aanzien van de in de tenlastelegging onder a. omschreven mededeelingen, waaruit inderdaad innerlijke moeilijkheden spreken, doch dat een en ander zeer zeker niet geacht wordt betrekking te hebben op beklagdes snoeverijen als in de tenlastelegging onder b. omschreven; dat trouwens de conclusie van den getuige-deskundige zich ook in hoofdzaak schijnt te richten tot den onder a. bedoelden brief; dat voorts in de onder b. bedoelde brieven verschillende gedeelten voorkomen welke duidelijk wijzen op het uitdrukking geven aan misplaatste ijdelheid en niet op het uiten van verkropte geestelijke moeilijkheden aan een boezemvriend; dat beklagde dan ook ten aanzien van de feiten, hierboven onder 1. en 2. gequalificeerd, geheel, althans practisch geheel verantwoordelijk en toerekeningsvatbaar wordt geacht, zoodat ten aanzien hiervan de straf hem in volle zwaarte behoort te treffen;

dat beklagde anderzijds ten processe een gunstigen indruk heeft gemaakt en de door hem gepleegde feiten volmondig heeft bekend; dat voorts zijn vaderlandsliefde onomstootelijk is komen vast te staan en dat de Raad wil aannemen dat hij met veel teleurstellingen te kampen heeft gehad; dat hierin een verzachtende omstandigheid kan worden gezien, ofschoon zulks hem niet geheel kan verschoonen;

dat, gelet op de persoonlijkheid van beklagde en rekening houdende met de eischen der generale preventie, eene gevangenisstraf van nader te noemen duur wordt geacht in een goede verhouding te staan tot den ernst der gepleegde feiten;

Overwegende dat beklagde terzake van de onderhavige misdrijven reeds door zijn commandant krijgstuuchtelijk is gestraft met 14 dagen streng arrest met vermindering van kost om den anderen dag en inhouding van de geheele soldij gedurende den geheelen straftijd; dat de Raad hiermede, bij de bepaling der op te leggen straf, rekening heeft gehouden;

Overwegende dat er termen aanwezig worden geacht het door den beklagde ondergane voorarrest geheel in mindering te brengen;

Gezien de artikelen:

1, 25, 60, 88 aanhef en 3e, 134 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

27, 37a, 45, 57 van het Wetboek van Strafrecht;

57 van de Wet op de Krijgstucht;

185, 189, 197 van de Regtspleging bij de Zeemagt;

Recht doende in naam der Koningin,

Verklaart wettig en overtuigend bewezen, hetgeen den beklagde is ten laste gelegd, zooals hiervoren werd overwogen;

Verklaart hem daaraan schuldig;

Spreekt hem vrij van hetgeen hem meer of anders is ten laste gelegd dan bewezen verklaard;

Qualificeert het wettig en overtuigend bewezen verklaarde als hiervoren werd aangegeven;

Veroordeelt hem deswege tot eene gevangenisstraf voor den tijd van negen maanden, met de bepaling dat de tijd, door den veroordeelde vóór de tenuitvoerlegging van het vonnis in preventief arrest doorgebracht, bij de tenuitvoerlegging van het vonnis in mindering zal worden gebracht tot een totaal van 253 dagen.

Fiat executie.

Op heden, den 25en Januari 1944, is door mij, Kapitein ter Zee, Wnd. Bevelhebber der Strijdkrachten in het Oosten, tot bovenstaand vonnis het fiat executie verleend.

J. J. L. WILLINGE.

Zeekrijgsraad aan boord van het Marinedepôtschip „Oranje-Nassau”.

Vonnis van 28 Maart 1945.

President: Kapitein ter Zee W. F. van Langeveld.

Leden: Kapitein-Luitenant ter Zee W. van Lier, Luitenant ter Zee 1e kl. W. A. Montanus, Off. v. Adm. 1e kl. J. M. Giel, Off. v. d. M.D.S. 1e kl. C. J. A. van Wijngaarden.

Fiscaal: Hoofdoff. v. Adm. 2e kl. L. P. van Boven.

Desertie in tijd van oorlog gepleegd, hebbende de schuldige zich in het buitenland verwijderd.

Ofschoon de beklagde volgens rapporten van twee deskundigen lijdende was aan chronische angstneurose, nam de zeekrijgsraad aan, dat hij in staat geweest was, om de feitelijke strekking en het militair-ontoelaatbare van zijne handeling in te zien en dat hij dus als toerekeningsvatbaar moest worden beschouwd.

Voorwaardelijke strafoplegging uitgesproken met verlaging tot den stand van matroos (geschutmaker der 1e klasse).

DE ZEEKRIJGSRAAD AAN BOORD VAN HET MARINEDEPOTSCHIP
„ORANJE-NASSAU”.

In de zaak van den fiscaal tegen J. W. A., oud 28 jaren, geboren te Den Helder, laatstelijk vóór de verwijzing naar den Zeekrijgsraad gediend hebbende als Sergeant-Geschutmaker aan boord van het Marinedepotschip „Oranje-Nassau”, gedurende de behandeling zijner zaak in voorloopig streng arrest,

Gezien het bevel tot bijeenroeping van den Zeekrijgsraad, aan den voet van welk stuk door den fiscaal aan den beklagde wordt ten laste gelegd:

„dat hij, in tijd van oorlog, dienende als sergeant-geschutmaker aan boord van Hr. Ms. „van Galen”, liggende te Milford Haven, Engeland, op den 17en December 1944, zich opzettelijk ongeoorloofd van genoemden bodem heeft verwijderd en door zijne hierop gevolgde opzettelijke ongeoorloofde afwezigheid een op dienzelfden dag aangevangen reis van dit schip, waartoe het bevel hem bekend was, van genoemde plaats naar zee, niet heeft medegemaakt”;

Gezien de stukken van het proces, voor zooveel daarvan wordt gebruik gemaakt aan den beklaagde vertoond en voorgehouden;

Gelet op de schriftuur van eisch van den fiscaal, strekkende tot schuldigverklaring van den beklaagde aan:

„Desertie in tijd van oorlog gepleegd, hebbende de schuldige zich in het buitenland verwijderd”;

en veroordeeling deswege tot eene gevangenisstraf voor den tijd van zes maanden met bepaling, dat de tijd, door den veroordeelde vóór de tenuitvoerlegging van de uitspraak in voorloopige hechtenis doorgebracht, op de uitvoering dezer straf in mindering zal worden gebracht;

hem verlage tot den stand van matroos (geschutmaker der 1e klasse);

Gehoord de pleidooien;

Overwegende, dat de beklaagde op 15 December 1933 in dienst is getreden als leerling-geschutmaker en thans nog vrijwillig bij de Koninklijke Marine dient, terwijl hij weet dat hij onder de militaire tucht staat;

Overwegende, dat beklaagde ten processe heeft verklaard:

dat hij zich schuldig heeft gemaakt aan het hem bij de beschikking tot verwijzing tenlastegelegde;

dat Hr. Ms. „van Galen” op 17 December 1944 te omstreeks 09.00 te Milford Haven (Engeland) binnengelopen is om olie te laden, na ongeveer drie dagen buiten te zijn geweest voor convooi-bescherming in den Atlantischen Oceaan; dat het hem bekend was, dat het schip op de platvoet weer naar zee vertrekken zou; dat te ongeveer 17.00 dien dag, terwijl hij zich aan dek bevond, Hr. Ms. „van Galen” ontmeerde en dat hij, toen het schip reeds voorwaartsche beweging gekregen had, besloten heeft om over te stappen op de tanker; dat hij geen toestemming had om zich van boord te verwijderen; dat, toen hij overgestapt was, de luitenant ter zee De Weerd hem toeriep, waar hij naar toe ging of woorden van een dergelijke strekking dat hij dien officier in de Engelsche taal geantwoord heeft: „I cannot stand it any longer”; dat hij zich den volgenden dag — 18 December 1944 — op het Hoofdkwartier te Londen gemeld heeft en hij op 19 December 1944 onder geleide overgebracht is naar het marine-depotschip „Oranje-Nassau”, nadat hem voorloopig streng arrest aangezegd was;

Overwegende, dat ten processe aanwezig is een uittreksel uit het scheepsjournaal van Hr. Ms. „van Galen”, voor eensluidend

uittreksel geteekend door den commandant van dezen bodem onder dagteekening 18 December 1944, hetwelk o.m. inhoudt onder:

„Reewacht van Zondag 17 December 1944.

„1645. Stoomklaar. 1655. Meerrol. Ontmeren. Op het moment van „ontmeren deserteert de sergeant-geschutmaker J. W. A. „aan boord van „War Hindoo”. Stoomen de haven uit. Bepalen „oorlogswacht.”

Overwegende, dat door de verklaring van den beklagde en door het hoogervermelde schriftelijke bescheid, in onderling verband en samenhang beschouwd, wettig en overtuigend bewezen is, hetgeen den beklagde is ten laste gelegd;

Overwegende, dat het bewezen verklaarde strafbaar is gesteld en moet worden gequalificeerd als: „Desertie in tijd van oorlog „gepleegd, hebbende de schuldige zich in het buitenland verwijderd”;

Overwegende, dat beklagde voorts nog ten processe verklaard heeft:

dat hij in Mei 1943, in Australië, aan boord van Hr. Ms. „van „Galen” geplaatst is en dat hij gedurende den geheelen tijd, dien hij aan boord van dit schip gediend heeft, bang geweest is voor omslaan en breken van het schip, vooral bij slecht weer, wanneer het schip 25 mijl of meer voer; dat hij zijne angstgevoelens echter heeft weten te onderdrukken tot eind October of November j.l., toen Hr. Ms. „van Galen” aangewezen werd voor convooi-werk in den Atlantischen Oceaan; dat het in dezen Oceaan bijna altijd slecht weer was en dat hij, wanneer het schip erg slingerde, niet meer naar bed dorst; dat hij zich den laatsten tijd voor zijne desertie bij slecht weer meestal opgehouden heeft in het op het opperdek onder den bak gelegen seinstation, waar hij zich veiliger en rustiger gevoelde; dat hij in dezen tijd een verzoek om overplaatsing ingediend heeft en als reden van dit verzoek aan zijn divisiechef — den luitenant ter zee der 1e klasse Marcus — opgegeven heeft, dat hij bang was; dat hij nadien ook met den bootsman Bouhuizen — den waarnemend chef d'équipage — over zijne angstgevoelens gesproken heeft; dat de gedachte om van boord weg te loopen nooit bij hem opgekomen is tot het oogenblik, waarop hij zulks deed op 17 December 1944 onder drang van een angstimpuls;

Overwegende, dat deze opgaven van elders bevestiging en nadere preciseering hebben gevonden, waardoor nog is komen vast te staan, dat beklagde zijn verzoek om overplaatsing op 13 December 1944 ingediend heeft;

dat hij zich gedurende de week voorafgaande aan zijne desertie veel in het seinstation opgehouden heeft en zelfs niet aan dek gekomen is, toen in den avond van den 15den December j.l. een matroos over boord geslagen was en getracht werd dezen op te pikken;

dat zijne beoordeeling over het tijdvak Juli 1944—17 December 1944 de slechtste is, welke hij tot dusver verworven heeft en dat hij ook in deze periode in bekwaamheid en bruikbaarheid achteruit gegaan is;

dat hij zich onmiddellijk na het verlaten van het schip uiterlijk volkomen kalm, beheerscht en doelbewust gedragen heeft en dat hij, onmiddellijk vóórdat hij het schip verliet, — in strijd met zijn gewoonte — aan dek heen en weer heeft geloopt; voorts dat hij toen in werkkleeding gekleed was;

Overwegende, dat ten processe aanwezig is een onbeëdigd verslag van den specialist in de neuropsychiatrie van het R.N. hospital te Chatham, H. Harley, opgemaakt op 31 Januari 1945, waarin deze als zijn deskundig oordeel weergeeft dat beklaagde verkeert in een „mild anxiety state” en dat hij verantwoordelijk geacht moet worden voor zijne daden;

dat de als deskundige gehoorde Officier van Gezondheid der 1e klasse K.M.R. P. van der Esch, gewezen afdeelingsgeneesheer aan het provinciaal ziekenhuis te Santpoort, ten processe verklaard heeft, dat beklaagde lijdende is aan eene chronische angstneurose en dat hij de toerekeningsvatbaarheid van beklaagde voor het door hem op 17 December 1944 begane misdrijf belangrijk verminderd acht;

Overwegende, dat uit de verklaring van den beklaagde, bezien in het licht van de gevoelens van bovengenoemde deskundigen, volgt, dat verband aanwezig is geweest tusschen de neurose, waaraan hij lijdende is, en het door hem op 17 December j.l. begane misdrijf; eveneens, dat deze storing hem niet belet of belemmerd heeft om de feitelijke strekking en het militair-ontoelaatbare van zijne handeling in te zien;

Overwegende, dat uit de feiten, dat beklaagde vóórdat hij overstapte op de „War Hindoo” gedurende korten tijd, gekleed in werkkleeding, aan dek heen en weer heeft geloopt, en dat hij, na zijne verwijdering, zich uiterlijk beheerscht, kalm en zakelijk gedragen heeft, voorts volgt, dat zijne verwijdering de uitvoering is geweest van een vóóraf overwogen, op het moment van — of kort vóór het vertrek van Hr. Ms. „van Galen” genomen, besluit en met name niet is eene in paniekstemming verrichte impulsieve vluchtreactie, zooals is vermeld in de verklaring van den deskundige Van der Esch;

dat op grond hiervan, zoomede op grond van het feit, dat beklaagde gedurende de vaartocht van Hr. Ms. „van Galen” van ± 14—17 December j.l., toen het schip zwaar geslingerd heeft en hooge vaart geloopt heeft, toen hij derhalve verkeerde onder omstandigheden, welke een — zij het dan ook niet groot — reëel gevaar voor verdrinking inhielden, nog in staat gebleken is om werkzaamheden te verrichten en zich — in algemeenen zin — te gedragen naar de eischen van den scheepsdienst, moet worden aangenomen, dat hij, ondanks de bij hem bestaande ziekelijke storing der geestvermogens, de van het vertrek van Hr. Ms. „van Galen” voor hem uitgaande gevaarsdreiging en de psychische en fysieke vermoeidheid, waarin hij tengevolge van de op den vorigen vaartocht doorleefde angstgevoelens en het gebrek aan slaap verkeerde, in staat geweest is om te besluiten aan boord te blijven;

dat echter, omgekeerd, nu beklaagde zulks niet gedaan heeft en hij het schip verlaten heeft, bij de straftoemeting rekening moet worden gehouden met den sterken aandrang, welke hiertoe van zijne pathologische angstgevoelens uitgegaan is;

dat, aan den anderen kant, niet mag worden voorbijgezien, dat het misdrijf, gepleegd onder de in concreto aanwezige objectieve omstandigheden, waarvan hier wordt genoemd het feit, dat beklaagde den sergeantsrang bekleedde, een zeer ernstig karakter draagt;

dat, ondanks de subjectieve omstandigheden, beklaagde dan ook op grond van het door hem begane misdrijf ongeschikt moet worden geacht om in den door hem bekleeden rang te blijven dienen;

dat het militaire belang zich er evenwel niet tegen verzet, de hoofdstraf voorwaardelijk op te leggen;

Gelet op het door den beklaagde sinds den 19den December 1944 ondergane preventief arrest in den vorm van streng arrest;

Gezien de artikelen:

1, 13, 15, 20, 25, 60, 98 eerste lid, aanhef en sub 3°, en derde lid, art. 99 aanhef en sub 5° van het Wetboek van Militair Strafrecht;

14a, 14b en 37a van het Wetboek van Strafrecht;

185, 188 en 189 van de Rechtspleging bij de Zeemacht;

Recht doende in naam der Koningin,

Verklaart het den beklaagde ten laste gelegde in dier voege als hooger werd overwogen wettig en overtuigend bewezen;

Verklaart hem daaraan schuldig;

Qualificeert het wettig en overtuigend bewezen verklaarde als hooger werd aangegeven;

Veroordeelt beklaagde deswege tot eene gevangenisstraf voor den tijd van zes maanden;

Verlaagt hem tot den stand van matroos (geschutmaker der 1e klasse);

Beveelt, dat de hoofdstraf niet zal worden ondergaan, tenzij de rechter later anders mocht gelasten op grond dat de veroordeelde zich vóór het einde van een proeftijd van één jaar aan een strafbaar feit of, militair zijnde, aan een krijgstuuchtelijk vergrijp, vallende onder artikel 2 No. 1 van de Wet op de Krijgstucht, dat van ernstigen aard is, dan wel aan een krijgstuuchtelijk vergrijp, vallende onder artikel 2 Nos. 2—6 van die wet, heeft schuldig gemaakt.

Fiat executie.

Londen, den 28sten Maart 1945

De Vice-Admiraal,
Commandant der Marine,

J. W. TERMIJTELEN.

**Krijgsraad te velde bij de Koninklijke Landmacht
te Georgetown (Penang).**

Vonnis van 13 Maart 1946.

President: Majoor Mr. J. J. Plugge.

Leden: Kapitein Mr. J. C. van Panthaleon Baron Van Eck en
Kapitein J. Zevenhuysen.

Auditeur-Militair:

Raadsman: Eerste-Luitenant Mr. A. S. Fransen van de Putte.

Veroordeeling wegens medeplichtigheid aan het misdrijf van opzettelijke ongeoorloofde afwezigheid, begaan in tijd van oorlog. Voorwaardelijk één dag gevangenisstraf opgelegd.

DE KRIJGSRAAD TE VELDE BIJ DE KONINKLIJKE LANDMACHT,
ZITTING HOUDENDE TE GEORGETOWN (PENANG),

heeft het volgende vonnis gewezen in de zaak van: den Auditeur-Militair bij dien Krijgsraad, eischer, tegen: W. S., geboren te Groningen, 31 Juli 1905, kapitein 1e Gezagsbataljon Indië, beklaagde:

Gezien de schriftuur van eisch, door den Auditeur-Militair overgelegd op de terechtzitting van 13 Maart 1946, en gehoord de voorlezing van deze schriftuur;

Gezien de overige stukken van het proces en gelet op het ter terechtzitting gehouden onderzoek;

Gelet op de door en namens beklaagde gevoerde verdediging;

Overwegende, dat den beklaagde bij ter terechtzitting gewijzigde dagvaarding is ten laste gelegd:

dat hij, als kapitein behorende tot het 1e Gezagsbataljon Indië, althans als militair, door het verschaffen van een movement-order, tot het afgeven waarvan niet hij gerechtigd was, doch slechts de garnizoens-commandant, opzettelijk behulpzaam is geweest bij het plegen van het misdrijf van opzettelijke ongeoorloofde afwezigheid van de luitenants Everts, Koning en Witte van omstreeks 23 Januari 1946 tot omstreeks 26 Januari 1946, immers zijn genoemde luitenanten op of omstreeks 23 Januari 1946 van Penang vertrokken naar Singapore, alwaar zij zich middels den luitenant Everts op of omstreeks 26 Januari 1946 hebben gemeld bij den Generaal Ilgen, terwijl zij wisten, dat de vereischte toestemming niet was verleend, zulks terwijl het alstoen tijd van oorlog was;

althans, zoo op het voorgaande geen veroordeeling kan of mocht volgen: dat hij, als kapitein behorende tot het 1e Gezagsbataljon Indië, althans als militair, door het verschaffen van een movement-order, tot het afgeven waarvan niet hij gerechtigd was, doch slechts de garnizoens-commandant, opzettelijk heeft uitgelokt, dat de luitenanten Everts, Koning en Witte, terwijl het alstoen tijd van oorlog was, van omstreeks 23 Januari 1946 tot omstreeks 26 Januari 1946

opzettelijk ongeoorloofd afwezig zijn geweest, immers zijn genoemde luitenants op of omstreeks 23 Januari 1946 van Penang vertrokken naar Singapore, alwaar zij zich middels den luitenant Everts op of omstreeks 26 Januari 1946 bij den Generaal Ilgen hebben gemeld;

O., dat beklagde blijkens proces-verbaal van den Officier-Commissaris van 6 Maart 1946, waarbij hij ter terechtzitting is blijven volharden, heeft verklaard:

dat hij, als kapitein van het 1e Gezagsbataljon Indië, te Bayan Lepas, aan de luitenants Everts, Koning en Witte een movement-order heeft afgegeven, om zich op 23 Januari 1946 te begeven naar Singapore om aldaar, buiten den hierarchieken weg om, besprekingen te houden over de positie van het Gezagsbataljon in Indië; dat het hem bekend is, dat slechts de garnizoens-commandant, in casu de Majoor Steenhouwer, bevoegd is movement-orders af te geven;

O., dat beklagde daaraan ter terechtzitting heeft toegevoegd, dat bij de besprekingen, die voor het vertrek van de officieren Witte, Everts en Koning zijn gehouden, ter sprake is gekomen, dat de wijze, waarop een en ander zou geschieden, nl. buiten voorkennis van Majoor Steenhouwer, onjuist was; dat hem de brief van Majoor Steenhouwer, inhoudende, dat de bewegingsvrijheid van de te Penang gelegerde onderdeelen was beperkt tot het eiland en slechts met zijn — Steenhouwer's — toestemming daarvan kon worden afgeweken, bekend was;

O., dat blijkens proces-verbaal van den Officier-Commissaris van 6 Maart 1946 Majoor Steenhouwer als getuige heeft verklaard, dat hij is commandant van de Nederlandsche troepen op Penang; dat beklagde in het tijdvak van 23 Januari 1946 tot 26 Januari 1946 als officier deel uitmaakte van het Gezagsbataljon Indië van zijn detachement en onder zijn bevelen stond; dat hij in een brief van 10 December 1945, gericht aan de commandanten van de onderdeelen, behorende tot de Nederlandsche troepen op Penang, heeft medegedeeld: „Ik deel U mede en zulks naar aanleiding van een bespreking met den Kolonel der Infanterie K.N.I.L., S. de Waal, dat de bewegingsvrijheid voor de te Penang gelegerde onderdeelen is beperkt tot het eiland. Indien voor dienst van dezen order moet worden afgeweken, kan van mij, eventueel permanent, hiervoor toestemming worden verkregen.”; dat hij dezen brief heeft rondgezonden om nog eens scherp te accentueeren, dat geen Nederlandsche militair, voor welk doel dan ook, zonder zijn toestemming het eiland mocht verlaten;

O., dat blijkens het proces-verbaal van huishoudelijk onderzoek, gehouden door den Res. Majoor J. J. van Oort, van 7 Februari 1946, Christiaan Koning, 1e luitenant bij het 1e Gezagsbataljon Indië te Bayan Lepas, heeft verklaard, dat hij op 23 Januari 1946, tezamen met den eersten-luitenant Everts en den tweeden-luitenant Witte, als vertegenwoordigers van de officieren van het Gezagsbataljon Indië, op reis is gegaan, om inlichtingen in te winnen omtrent de positie van het Gezagsbataljon Indië; dat zij movement-orders had-

den, onderteevend door kapitein S., niet als kampcommandant, doch in zijn functie als oudste officier; dat hij wist, dat hij niet de normale weg volgde; dat zij zich naar Singapore hebben begeven, waar luitenant Everts zich met Generaal Ilgen in verbinding heeft gesteld; dat luitenant Everts heeft medegedeeld, dat Generaal Ilgen zich niet met hun stap kon vereenigen en gelast had, dat zij naar Penang zouden teruggaan; dat luitenant Witte zich den volgenden morgen, 27 Januari 1946, met den Railway Transport-officier in verbinding heeft gesteld;

O., dat de Krijgsraad op grond van den inhoud van vorenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, dat de beklagde het hem primair ten laste gelegde feit heeft begaan;

O. immers, dat uit de omstandigheid, dat bij de besprekingen, die aan het vertrek van de luitenants Everts, Koning en Witte vooraf gingen, ter sprake is gekomen, dat de weg, die zij bewandelden, onjuist was, volgt, dat zoowel beklagde als de genoemde luitenants zich bewust waren, dat laatstgenoemden zonder bevoegdelyk gegeven toestemming vertrokken en zij zich dus aan opzettelijke ongeoorloofde afwezigheid hebben schuldig gemaakt;

O., dat tijd van oorlog aanwezig is, nu Nederland zich in bijzonderen staat van beleg bevindt en de troepen op expeditie zijn;

O., dat, nu het primair ten laste gelegde is bewezen verklaard, een onderzoek naar het meer ten laste gelegde achterwege kan blijven;

O., dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„Medeplichtigheid aan het misdrijf van opzettelijke ongeoorloofde „afwezigheid, begaan in tijd van oorlog”,
voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 97, juncto art. 48 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

O., dat beklagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken, die de strafbaarheid van beklagde zouden opheffen of uitsluiten;

O., dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met den ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden, waaronder het werd begaan, waarbij de Krijgsraad er in het bijzonder rekening mee heeft gehouden, dat de motieven, die beklagde tot dit feit hebben gebracht, door de officieren van het bataljon als zeer dringend werden gevoeld en een handelend optreden eischten, terwijl er bij hen gerechte twijfel kon bestaan, of bij den commandant van de Nederlandsche troepen te Penang voldoende werkzaamheid te dien aanzien was aan den dag gelegd, nu die commandant, hoewel hem meer dan eens daarnaar is gevraagd, daaromtrent zich nimmer heeft willen uitlaten, hetgeen tegenover de officieren van het bataljon, die aansprakelyk zijn voor den goeden geest, op zijn minst genomen toch wenschelyk zou zijn geweest;

O., dat het militair belang zich onder deze omstandigheden niet tegen het opleggen van een voorwaardelyke straf verzet:

Gezien, behoudens voormeld artikel, de artikelen 9, 10, 14a, 14b

van het Wetboek van Strafrecht en de artt. 1, 2, 6, 10, 13, 15, 60, 62 en 63 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

Recht doende:

Verklaart beklaagde schuldig aan het hierboven als bewezen aangenomen en gequalificeerde strafbare feit en hem deswege strafbaar;

Veroordeelt beklaagde tot een gevangenisstraf voor den tijd van *één dag*;

Beveelt, dat deze straf niet zal worden ondergaan, tenzij de krijgsraad later anders mocht gelasten op grond, dat de veroordeelde zich vóór het einde van een op een jaar bepaalden proeftijd aan een strafbaar feit heeft schuldig gemaakt, of, militair zijnde, zich heeft schuldig gemaakt aan een krijgstuchtelijk vergrijp, vallende onder art. 2, no. 1, van de Wet op de Krijgstucht, dat van ernstigen aard is, of aan een krijgstuchtelijk vergrijp, vallende onder artikel 2, 2° tot en met 6°, van deze wet, of onder art. 1 van het Koninklijk Besluit van 27 Juli 1944 (Stbl. no. E. 53).

Zeekrijgsraad aan boord van het Marine-depôtsschip „Oranje-Nassau”.

Vonnis van 22 October 1941.

President: Kapt. Luit. t/z. W. F. van Langeveld.

Leden: Kapt. Luit. t/z. K.M.R. J. J. Logger, Off. v. adm. 1e kl.
J. M. Giel, Kapt. der Mariniers H. Lieftinck, Luit. t/z. 2e kl.
P. Joosse.

Fiscaal: Off. v. adm. 1e kl. H. Bakker.

Veroordeeling wegens:

1°. *opzettelijke ongeoorloofde afwezigheid voor den duur van niet langer dan vier dagen in tijd van oorlog gepleegd, hebbende de schuldige zich in het buitenland verwijderd;*

2°. *als militair tegen beter weten in eene aantijging tegen een meerdere inbrengen;*

3°. *desertie in tijd van oorlog gepleegd, hebbende de schuldige zich in het buitenland verwijderd.*

Beklaagde, zijnde een onevenwichtig en impulsief persoon, die eerst op veertigjarigen leeftijd bij de Koninklijke Marine in dienst was gekomen, bleek niet meer in staat te zijn zich aan te passen aan de militaire tucht en orde. Hij zou daarom voor ontslag uit den dienst in aanmerking komen. Ontslag uit den dienst bij rechterlijk vonnis zou in het Vereenigd Koninkrijk niet wel kunnen worden ten uitvoer gelegd. Daarom werd deze bijkomende straf niet opgelegd, doch de wenschelijkheid uitgesproken om beklaagde na het ondergaan van de hem opgelegde vrijheidsstraf administratief uit den zeedienst te ontslaan.

DE ZEEKRIJGSRAAD AAN BOORD VAN HET MARINE-DEPÔTSCHIP
„ORANJE NASSAU”,

in de zaak van den fiscaal tegen A., oud 41 jaren, geboren te Amsterdam, laatstelijk vóór de verwijzing naar den Zeekrijgsraad geëdiend hebbende als matroos-kok V.R.H., aan boord van het Marine-depôtship „Stuyvesant”, gedurende de behandeling zijner zaak in arrest:

Gezien het bevel tot bijeenroeping van den Zeekrijgsraad, aan den voet van welk stuk door den fiscaal aan den beklagde wordt ten laste gelegd:

1e. „dat hij op den 11en December 1940 — alzo in tijd van oorlog — toen hij diende als matroos-kok Vrijwillige Reserve Hulp-schependienst aan boord van Hr. Ms. „Inspecteur Generaal Twent” te Holyhead, althans in Engeland, zonder daartoe toestemming te hebben verkregen, zich van genoemden bodem heeft verwijderd en sindsdien opzettelijk voortdurend ongeoorloofd afwezig is gebleven, totdat hij zich op den 12en December 1940 ten omstreeks 11.00 uur vrijwillig bij de Engelsche politie te Liverpool heeft gemeld en in arrest is gesteld”;

2e. „dat hij op of omstreeks den 1en Februari 1941, te Holyhead aan boord van Hr. Ms. „Medusa” tegenover een commissie van voorloopig onderzoek tegen beter weten, mitsdien opzettelijk tegen kwartiermeester W. J. Geerling, alzo zijn meerdere, de aantijging heeft ingebracht, dat deze onderofficier hem — beklagde — op een dag in begin van de maand December 1940 order heeft gegeven, althans heeft verzocht te trachten, een aan den Staat der Nederlanden toebehoorende hoeveelheid levensmiddelen, te weten, twee 112 lbs. zakken met spliterwtten, een 112 lbs. zak witte boonen, veertig 1 lbs. blikken Chivers marmelade, veertien lbs. blikken Seville marmelade, althans eenige aan den Staat der Nederlanden toebehoorende levensmiddelen, ten bate van dien onderofficier, althans ten gemeenschappelijken bate, aan derden te verkoopen”;

3e. „dat hij, dienende als matroos-kok V.R.H. aan boord van Hr. Ms. „Medusa”, liggende te Holyhead, op den 3en April 1941 — alzo in tijd van oorlog — met het oogmerk zich voorgoed aan zijn dienstverplichtingen te onttrekken, althans opzettelijk ongeoorloofd, zich van voornoemden bodem heeft verwijderd en sindsdien opzettelijk voortdurend en zonder vergunning is afwezig gebleven, totdat hij, na op of omstreeks den 6en April 1941 door de politie in de omgeving van Chester te zijn gearresteerd, op den 15en April 1941 onder geleide naar het Marine-depôtship „Stuyvesant” te Holyhead is overgebracht”;

Gezien de stukken van het proces, voor zooveel daarvan wordt gebruik gemaakt aan den beklagde vertoond en voorgehouden;

Gelet op de schriftuur van eisch van den fiscaal, strekkende tot schuldigverklaring van den beklagde aan:

1e. „Opzettelijke ongeoorloofde afwezigheid voor den duur van

niet langer dan vier dagen in tijd van oorlog gepleegd, hebbende de schuldige zich in het buitenland verwijderd”;

2e. „Als militair tegen beter weten in eene aantijging tegen een meerdere inbrengen”;

3e. „Desertie in tijd van oorlog gepleegd, hebbende de schuldige zich in het buitenland verwijderd”;

en veroordeeling deswege tot eene gevangenisstraf voor den tijd van *tien maanden*, met aftrek van voorarrest van een tijdvak van vier maanden;

Gehoord de pleidooien;

Overwegende, dat de beklaagde zich op den 14en Juni 1940 vrijwillig als matroos-kok V.R.H. in den zeedienst heeft verbonden en thans nog als zoodanig dient, terwijl hij weet, dat hij onder de militaire tucht staat;

O., dat beklaagde ten processe onder meer heeft opgegeven:

I. dat hij op 11 December 1940 diende aan boord van Hr. Ms. „Inspecteur Generaal Twent”, welk vaartuig op dien datum gemeerd lag in de binnenhaven te Holyhead; dat hij op dien morgen om half zeven gekleed in passagierstenuë aan dek is gekomen met de bedoeling het schip te verlaten; dat het op dat tijdstip geen passagieren was en hij dan toestemming noodig had om in passagierstenuë de wal op te gaan; dat de onderofficier van de wacht, de matroos Siesling, hem, beklaagde, niet wilde laten gaan doch eerst den chef d'équipage hierover wilde raadplegen en dat Siesling met de boodschap van den chef d'équipage terugkwam, dat hij, beklaagde, het maar voor zichzelf moest weten; dat hij wel inziet dat deze woorden geen toestemming om het schip te verlaten bevatten; dat hij zich daarna zonder toestemming heeft verwijderd; dat hij zich met den trein van kwart over zeven naar Liverpool heeft begeven en zich op den 12en December 1941 omstreeks half elf 's morgens bij de politie aldaar heeft gemeld; dat hij aan de politie heeft opgegeven diefstal te hebben gepleegd en in arrest is gesteld; dat hij 's avonds dien dag aan de politie te Holyhead is overgedragen, den 13en December d.a.v. door een Engelsche rechtbank te Holyhead tot een maand gevangenisstraf werd veroordeeld wegens diefstal en, na het ondergaan van deze straf in de gevangenis te Liverpool, op 10 Januari 1941 zich heeft gemeld aan boord van Hr. Ms. Marine-depôtchip „Stuyvesant” te Holyhead, waar hij in licht arrest werd gesteld; dat hij wist dat het toentertijd tijd van oorlog was;

II. dat hij erkent de hem voorgehouden verklaring in het proces-verbaal, dd. 1 Februari 1941 opgemaakt door eene met het onderzoek naar een door hem wederrechtelijk verkochte partij levensmiddelen belaste commissie, te hebben afgelegd; dat hij bij die, zijne verklaring, blijft volharden, onder meer dus bij het gedeelte van zijne verklaring luidende „. . . . Ik heb toen deze partij, die inmiddels aan den wal was neergezet, op order van kwartiermeester Geerling verkocht. . . .”; dat hij deze verklaring heeft afgelegd omstreeks 1 Februari 1941, toen hij diende aan boord van Hr. Ms. „Medusa”

te Holyhead; dat hij ter bevestiging van bovengenoemde verklaring het navolgende heeft te zeggen:

dat hij omstreeks 11 December, dienende aan boord van Hr. Ms. „Inspecteur Generaal Twent” te Holyhead als matroos-kok, in de kombuis omstreeks 10 uur 's morgens werd aangesproken door den chef d'équipage, den kwartiermeester Geerling, naar aanleiding van een gesprek, dat hij den vorigen dag met dien kwartiermeester gevoerd zou hebben over de mogelijke verkoop van zich aan boord bevindende blikken haring in tomaten; bij welk gesprek genoemde kwartiermeester hem, beklaagde, de vraag zou hebben gesteld of hij kans zou zien een partij haring in tomaten aan den wal te verkoopen; dat de kwartiermeester hem, beklaagde, blijkbaar terugkomende op dit gesprek van den vorigen dag, zeide: „Laat de haring en tomaten maar rusten, maar wil nou probeeren om wat boonen en erwten te verkoopen”, althans woorden van een dergelijke strekking; dat hij dit gezegde van den kwartiermeester niet anders kan opvatten dan als een order van den kwartiermeester aan hem, beklaagde; dat bij dit gesprek geen andere personen aanwezig waren; dat hij weet dat kwartiermeester Geerlings zijn meerdere is; dat hij den kwartiermeester heeft gevraagd of dit, dezen verkoop, wel mocht, waarop de kwartiermeester antwoordde dat het onze eigen goederen waren, aangeschaft van onze inkoopgelden; dat hij, beklaagde, daarna zich heeft gewend tot een politieagent bij de poort aan de kade met de vraag of deze geen kooper wist voor deze partij levensmiddelen, bestaande uit 3 zakken boonen en erwten en twee kisten marmelade; dat hij later heeft vernomen, dat elke zak boonen en erwten 112 lbs. woog en de hoeveelheid marmelade uit 40 blikjes van een pond Chivers marmelade en 14 blikjes van 2 pond Seville marmelade; dat deze politieagent 's middags aan boord is geweest en heeft medegedeeld dat hij de goederen niet kon koopen, omdat hij ze de poort niet kon uitkrijgen, waarop de kwartiermeester, hiervan op de hoogte gesteld, had geantwoord: „laat hij naar zijn moer loopen, wij krijgen ze de poort wel uit”; dat hij omstreeks 2 of 3 uur in den middag de goederen tezamen met de matrozen Vroonland en van der Vlist op zijn aanwijzing naar een winkel heeft gebracht en dat hij daar de goederen voor vijf Engelsche ponden verkocht heeft; dat, toen hij met genoemde matrozen klaarstond op de kade bij het schip om de goederen weg te brengen, door den kwartiermeester tot hen niets anders gezegd is dan : „Gaan jullie nou”; dat de kwartiermeester Geerling noch bij deze gelegenheid, noch tevoren het woord Mackenzie Pier heeft gebruikt; dat, wanneer hij dit wel gedaan had, hij, beklaagde, geweten zou hebben dat de goederen van de Marine waren, daar op Mackenzie Pier het magazijn van de Marine is; dat hij steeds bij de beide bovengenoemde matrozen is gebleven en niet vooruit is gelooopen, noch deze matrozen, die ieder een karretje duwd, zou hebben teruggeroepen toen zij voorbij den winkel, waar hij de goederen heeft verkocht, waren gelooopen; dat wanneer hij geweten had, dat de goederen Rijkseigendom waren, hij alvorens de order uit te

voeren, eerst den commandant zou hebben ingelicht; dat de kwartiermeester hem heeft gezegd, dat de opbrengst zou worden verdeeld onder de bemanning; dat de beide matrozen Vroonland en Van der Vlist wel degelijk wisten, dat de goederen verkocht zouden worden; dat zij dit niet tegen hem, beklaagde, hebben gezegd, maar dat hij dit baseert op de omstandigheid, dat zij geen bezwaren maakten, toen de goederen bij den winkel werden afgeladen; dat hij nogmaals verklaart volkomen geloofd te hebben dat het een eerlijke zaak was, daar hij anders aan den order van den kwartiermeester geen gevolg zou hebben gegeven;

III. dat hij in het begin van April 1941 — het was toen tijd van oorlog — licht arrest onderging als beklaagde voor den Zeekrijgsraad aan boord van Hr. Ms. „Medusa” te Holyhead; dat hij wist dat hij niet van boord mocht; dat hij het plan opvatte om naar den kapper aan den wal te gaan, nadat een verzoek hiertoe reeds meermalen was geweigerd en de kapper aan boord van Hr. Ms. „Stuyvesant”, telkens als hij, beklaagde, voor dienst aan boord was, het te druk had om hem te helpen; dat hij op 3 April 1941 omstreeks 12 uur 's middags zich ongemerkt van boord in de motorsloep heeft begeven en zich daarin heeft verstopt en, nadat de sloep na eenigen tijd van boord van Hr. Ms. „Medusa” naar Mackenzie Pier vertrok, na aankomst aldaar, na zich overtuigd te hebben dat niemand hem opmerkte, de sloep heeft verlaten en rechtstreeks naar de dichtstbijzijnde stopplaats voor de bus van Bangor is gegaan en met de bus naar Bangor is vertrokken waar hij des middags ongeveer half vier aankwam; dat hij, na bij den kapper te zijn geweest en den avond en nacht te Bangor te hebben doorgebracht, den volgenden morgen naar Chester is gegaan en aldaar werk vond bij een landbouwer te Gilden Suttin en tevens een kosthuis; dat hij twee dagen later zich in Broxton bij de politie-autoriteiten heeft gemeld om in het bezit te geraken van een ration-card; dat hij den daarop volgenden dag des avonds door de politie van zijn kosthuis naar Chester is gebracht en ingesloten werd in het politiebureau tot 15 April, waarna hij door een patrouille van de Marine werd overgebracht naar het Marine-depôtchip „Stuyvesant”, waar hij omstreeks half twaalf dien avond aankwam en in streng arrest werd gesteld; dat hij zich niet van Hr. Ms. „Medusa” heeft verwijderd met het oogmerk zich voorgoed aan zijn dienstverplichtingen te onttrekken; dat de reden van zijn weggaan uitsluitend is geweest, dat hij zich schaamde voor zijn haren; dat hij niet in Holyhead naar den kapper is gegaan, omdat hij dacht, dat het dien dag daar „closing day” was en dat hij niet van Chester den volgenden dag is teruggekeerd omdat hij bang voor straf was; dat hij werk is gaan zoeken om geld te verdienen voor de terugreis naar Holyhead en dat het hem niet bekend was, dat hij zich voor de terugreis had kunnen vervoegen bij den R.T.O.; dat hij, resumeerende, dus op den 6en April 1941 door de politie werd gearresteerd; dat aan beklaagde echter bij het tweede verhoor hierna te noemen brief van den Superintendent van de Cheshire Consta-

bulary dd. 15 Mei 1941 — waarin is verklaard dat beklaagde eerst op den 11en April 1941 door de politie is gearresteerd — is vertoond en voorgehouden, op welke verklaring hij geen opmerkingen had te maken;

O., dat de ten processe aanwezige gewaarmerkte uittreksels uit het aan boord der navolgende schepen gehouden scheepsjournaal onder meer inhouden;

Hr. Ms. „Inspecteur Generaal Twent”:

..... Woensdag 11 December 1940:

„Om 8.00 matroos kok V.R.H. A. niet aan boord, stel de politie op de hoogte.....”

..... Donderdag 12 December 1940:

„..... van boord gedeserteerd matroos kok V.R.H. A.”

Hr. Ms. Marinedepotschip „Stuyvesant”:

..... Reewacht van Vrijdag 10 Januari 1941

„..... op A.M. meldt zich vrijwillig aan boord de kok V.R.H. A., komende uit de gevangenis te Liverpool.....”

Hr. Ms. „Medusa”:

..... Donderdag 3 April 1941:

„19u30 Avondappel, mankeert sinds 13.45 de kok V.R.H. A.....”

..... Dinsdag 15 April 1941:

..... Brengen ten 23.25 van de wal naar s.s. „Stuyvesant” de kok V.R.H. A., geen stbn, met geleide.....”

Hr. Ms. Marinedepotschip „Stuyvesant”:

..... „Reewacht van Dinsdag 15 April 1941

..... 21.00 bij avondronde g.b. komt aan boord arrestant uit Chester de matroos V.R.H. A., onder geleide van twee mariniers.”

O., dat de navolgende getuigen ten processe onder eede onder meer hebben verklaard;

1e. de matroos der 2e klasse z.m. Tjeerd Siesling, oud 22 jaar, stamboeknummer 13126z; dat hij op een dag in December 1940, den juiststen datum kan hij zich niet meer herinneren, — het was toen tijd van oorlog — onderofficier van de wacht was aan boord Hr. Ms. „Inspecteur Generaal Twent”, toentertijd gemeerd in de binnenhaven te Holyhead; dat beklaagde, na 's morgens om 5 uur aan boord gekomen zijnde, opgevende den nacht op het politiebureau te hebben geslapen, om 6 uur wederom op dek kwam en hem, getuige, verzocht den kwartiermeester Geerling, chef d'equipage, te willen porren; dat hij wel naar beneden is gegaan, maar den kwartiermeester niet heeft gepord; dat hij, teruggekomen op dek, op de vraag van beklaagde of de kwartiermeester inderdaad zou komen, geantwoord heeft: „Ik heb hem niet gepord omdat het maar een uurtje meer voor overal is. Dan moet je hem zelf maar gaan porren, je weet waar hij ligt”; dat hij, getuige, daarna andere bezigheden is gaan verrichten; dat hij omstreeks zeven uur beklaagde niet meer aan boord zag en hij toen den kwartiermeester heeft ingelicht; dat beklaagde inderdaad niet meer aan boord bleek te zijn; dat beklaagde hem niet om toe-

stemming om weg te gaan heeft gevraagd, noch hij, getuige, die toestemming heeft gegeven; dat het op het tijdstip tusschen 6 en 7 uur dien morgen geen passagieren was en beklaagde dus toestemming noodig had om naar den wal te gaan;

2e. kwartiermeester Johannes, Willibrordus Geerling, oud 28 jaar, stamboeknummer 10798:

dat hij in de maand December 1940 dienst deed als Chef der Equipage aan boord Hr. Ms. „Inspecteur Generaal Twent”; dat op een dag in die maand — het kan den 11en December wel geweest zijn — toen het schip te Holyhead in de binnenhaven gemeerd lag, hem des morgens om 07.00 uur werd gerapporteerd, dat beklaagde van boord was weggelopen; dat hij uit hoofde van zijn functie van d.d. chef d'équipage weet, dat beklaagde geen toestemming had om zich van boord te verwijderen dien morgen; dat hij in zijn functie als d.d. chef d'équipage tevens dienstdoend bottelier was en als zoodanig het beheer over de aan boord van Hr. Ms. „Inspecteur Generaal Twent” aanwezige levensmiddelen heeft; dat hij geen bemoeienis had met de aankopen van levensmiddelen van de tegemoetkomingen aan de tafel van de bemanning; dat hiermede de inkoopster was belast, die dit regelde rechtstreeks met den commandant en met beklaagde in diens functie van kok; dat in het begin van de maand December 1940 er een grootere hoeveelheid erwten, boonen en marmelade aan boord was dan noodig was en hij den commandant in overweging gaf een gedeelte van de hoeveelheid artikelen af te geven aan de „Stuyvesant”; dat de commandant hiermede accoord ging; dat echter de bottelier van genoemd schip de artikelen niet wilde hebben; dat hij toen besloot de artikelen n.l. twee zakken erwten, een zak boonen en blikken marmelade — alle deze artikelen waren Rijkseigendom — af te geven aan den Mackenzie Pier te Holyhead, dat is de plaats waar deze artikelen worden uitgegeven; dat het mogelijk is dat hij hieromtrent den commandant niet heeft ingelicht; dat hij genoemde artikelen aan den wal heeft laten zetten op een morgen in het begin van December 1940 met het voornemen om ze des middags naar den Mackenzie Pier te laten brengen; dat zulks geschiedde door beklaagde, van der Vlist en Vroonland; dat hij niet zeker meer weet of hij de opdracht tot het vervoer der goederen naar den Mackenzie Pier aan genoemde drie personen heeft gegeven op een moment, dat zij tezamen waren of aan ieder afzonderlijk op verschillende tijdstippen; dat in den loop van den middag de matrozen van der Vlist en Vroonland bij hem kwamen en eenig Engelsch geld toonden — hoeveel weet getuige niet — en vertelden, dat beklaagde de artikelen, die voor afgifte aan den Mackenzie Pier bestemd waren, had verkocht en dat het geld de opbrengst was; dat hij bedoelde matrozen met het geld naar beklaagde heeft teruggestuurd, met mededeeling het aan beklaagde terug te geven en hem op te dragen den verkoop ongedaan te maken; dat hij, getuige, een en ander niet aan den commandant heeft gemeld omdat hij den beiden matrozen onaangenaamheden wilde besparen en ook zelf met de zaak niets

te maken wilde hebben; dat hij verder niets van deze zaak weet dan alleen, dat hij als getuige is opgeroepen voor de rechtbank, die beklaagde voor dezen diefstal heeft veroordeeld; dat hij nogmaals ten stelligste ontkent beklaagde order te hebben gegeven de bedoelde goederen — die Rijkseigendom waren — te zijnen dan wel gemeenschappelijken bate te verkoopen; dat, indien beklaagde het tegendeel beweert, hij dit tegen beter weten in doet; dat hij in den loop van den dag drie politieagenten heeft gesproken, n.l. een agent, die mededeelde dat de goederen niet op de kade mochten blijven liggen waar ze waren neergelegd, een tweeden agent, die in een huisje aan het einde van het perron zat en wien hij desgevraagd mededeelde, dat de goederen naar den Mackenzie Pier moesten, en een derden agent, die later aan boord kwam vragen waar de goederen heen gingen (ze waren toen al weg) en waarop hij, getuige, heeft geantwoord dat ze naar den Mackenzie Pier gingen; dat er geen sprake van is dat een agent hem zou hebben medegedeeld dat hij de goederen niet kon koopen;

3e. Matroos der 2e klasse z.m. Petrus, Johannes Vroonland, oud 26 jaar, stamboeknummer 7549z; dat hij in begin December 1940, dienende aan boord van Hr. Ms. „Inspecteur Generaal Twent”, liggende te Holyhead, op een morgen van den kwartiermeester Geerling met nog eenige andere opvarenden opdracht kreeg om eenige levensmiddelen aan den wal te zetten; dat deze levensmiddelen bestonden uit drie zakken, naar hij vermoedt met erwten of boonen gevuld en een of twee kistjes half gevuld met blikken marmelade; dat deze levensmiddelen behoorden tot den voorraad aan boord; dat hij 's middags omstreeks 2u30 door kwartiermeester Geerling tezamen met van der Vlist bij de werkzaamheden werd weggeroepen om de goederen, die 'smorgens op den wal waren gezet, naar den Mackenzie Pier te brengen; dat van der Vlist en hij, getuige, ieder een karretje hebben gehaald en de goederen hebben opgeladen, terwijl beklaagde stond aan de kade bij de goederen, die lagen nabij een hokje waarin zich altijd een agent bevindt; dat de agent ons niet met de goederen liet passeeren en beklaagde een gesprek hield met den agent — welk gesprek hij, getuige niet heeft gevolgd — en daarna beklaagde terug ging naar het schip en met den kwartiermeester terugkwam; dat hij den kwartiermeester tegen den agent hoorde zeggen, dat de goederen naar den Mackenzie Pier moesten en zij daarna mochten passeeren; dat van der Vlist en hij, getuige, daarop den weg naar den Mackenzie Pier insloegen; dat beklaagde vooruit was gegaan; dat op een gegeven moment hij, getuige, beklaagde hoorde roepen en omkijkend zag, dat deze bij een winkeltje stond en beduidde naar hem toe te komen; dat, toen hij, getuige, met van der Vlist bij beklaagde kwamen, deze zeide: „gooi dat goed maar af; dat moet hier „zijn”, althans woorden van die strekking; dat, op een opmerking van getuige en van der Vlist dat dit niet waar kon zijn want dat die goederen naar den Mackenzie Pier moesten, beklaagde antwoordde: „Dat is wel waar, dat goed moet hier zijn”; dat getuige en van der

Vlist daarop de goederen van den wagen afgooide en beklaagde deze goederen den winkel indroeg; dat hij, getuige, deed wat de beklaagde zeide niettegenstaande hij wist, dat de goederen naar den Mackenzie Pier moesten, omdat de kok tenslotte over de voeding ging en dus moet weten wat er met de levensmiddelen gebeuren moet; dat hij, getuige, daarna met van der Vlist een biertje is gaan drinken in het nabijgelegen „Holland Hotel”; dat beklaagde na eenigen tijd daar ook kwam en £ 4.- op tafel legde met de woorden: „Hier heb je vier pond, ik heb het goed in den winkel achtergelaten, geef dat geld, maar aan den kwartiermeester dan kan hij het verdeelen”; dat beklaagde daarop is vertrokken; dat hij, getuige en van der Vlist, het geval nogal vreemd vindend, naar den winkel zijn gegaan en op hun vraag vernamen, dat de goederen voor £ 5.- verkocht waren; dat hij, aan boord gekomen, den kwartiermeester het geld heeft gegeven en het geval vertelde en vroeg of het allemaal in orde was, waarop de kwartiermeester antwoordde dat dit natuurlijk niet in orde was en hem, getuige, opdroeg het geld aan beklaagde terug te geven en beklaagde te zeggen de zaak in orde te maken en de goederen naar de Mackenzie Pier te brengen; dat hij eenigen tijd later naar beklaagde, die toen in de kombuis werkzaam was, is gegaan en hem verteld heeft wat de kwartiermeester gezegd had onder teruggave van het geld; dat hij, getuige, noch op het oogenblik dat hij met de goederen van het schip vertrok, noch te voren, noch daarna wist, dat de goederen van boord afgingen om aan den wal te worden verkocht; dat hij evenmin weet of de kwartiermeester met beklaagde hieromtrent een afspraak had gemaakt;

4e. de matroos der 2e klasse z.m. Pieter van der Vlist, oud 23 jaar, stamboeknummer 10896z: dat hij op een morgen in het begin van December 1940 aan boord van Hr. Ms. „Inspecteur Generaal Twent”, liggende te Holyhead, van den kwartiermeester Geerling opdracht kreeg te helpen bij het op den wal zetten van drie zakken erwten of boonen en eenige kisten met blikken op welke kisten aan den buitenkant „jam” stond vermeld; dat deze goederen behoorden tot den voorraad levensmiddelen aan boord, dus naar alle waarschijnlijkheid eigendom waren van den Staat der Nederlanden; dat hij omstreeks 14.00 des middags door den kwartiermeester aangewezen werd met matroos Vroonland om die goederen naar den Mackenzie Pier te brengen met de woorden: „breng het naar den Mackenzie Pier, de kok gaat mee en heeft de leiding”, althans woorden van dergelijke strekking; dat op het oogenblik dat dit gezegd werd matroos Vroonland en beklaagde aanwezig waren en beklaagde dit gehoord moet hebben; dat hij, getuige, en Vroonland daarop de goederen op een tweetal steekwagentjes hebben geladen en tezamen met beklaagde op weg zijn gegaan; dat beklaagde hen buiten het station verliet, zeggende: „Ik loop even vooruit” terwijl hij, getuige, met Vroonland op weg ging naar de Mackenzie Pier; dat op een gegeven moment beklaagde hen terug riep; dat hij niet weet waar beklaagde in dien tusschentijd was geweest; dat beklaagde hen zeide: „kom eens hier, zet het daar

„neer dan zal ik er verder voor zorgen”, althans woorden van deze strekking; dat beklaagde hen daarbij een winkeltje aanwees, dat ongeveer op een afstand van 200 meter gelegen was van de plaats waar zij zich bevonden; dat hij, getuige, vermoedde dat beklaagde een auto of anderszins had kunnen krijgen voor verder vervoer naar de Mackenzie Pier en dat hij gevolg heeft gegeven aan het verzoek van beklaagde omdat deze de leiding had; dat hij, getuige, daarna met Vroonland naar het Holland Hotel is gegaan en na ongeveer 10 minuten beklaagde binnenkwam en vertelde dat hij de goederen had verkocht, daarbij Vroonland een geldbedrag gevende, zeggende dat zij dat maar aan den kwartiermeester moesten geven of het verdeelen; dat beklaagde hierop is weggegaan en Vroonland en hij, getuige, naar den winkel zijn gegaan en op hun vraag vernamen, dat de goederen waren verkocht en dat de opbrengst £ 5.— was geweest; dat beklaagde £ 4.— aan hem heeft overhandigd; dat hij, getuige, naar den winkel is gegaan om te vernemen wat er gebeurd was teneinde volledig verslag te kunnen uitbrengen; dat hij geen belang had bij de opbrengst en uit dien hoofde dan ook niet naar het bedrag heeft geïnformeerd; dat hij tezamen met Vroonland aan boord naar den kwartiermeester is gegaan en hem op de hoogte heeft gebracht van het gebeurde; dat hij gehoord heeft, dat de kwartiermeester tegen Vroonland zeide het geld aan beklaagde terug te geven en dat hij, kwartiermeester, met beklaagde erover zou spreken; dat hij later op den middag nog gezien heeft dat Vroonland het geld in de kombuis, waar beklaagde op dat moment aan het werk was, heeft gelegd; dat hij ten stelligste ontkent dat hij op de hoogte geweest zou zijn van het feit dat de goederen verkocht zouden moeten worden;

5e. den Luitenant ter zee der 1e klasse K. M. R. Goossen, Albar-tus van Zuilichem, oud 38 jaar:

dat hij in December 1940 commandant was van Hr. Ms. „Inspe-cteur Generaal Twent”, toen liggende in de haven te Holyhead; dat hem 's morgens op 11 December 1940 omstreeks zeven uur werd gerapporteerd, dat beklaagde niet aan boord was; dat het op dat tijdstip geen passagieren was en iedereen aan boord moest zijn, be-houdens permissie zijnerzijds; dat hij op 11 December 1940 beklaagde geen toestemming heeft gegeven om zich dien morgen naar den wal te begeven, noch beklaagde hiertoe toestemming heeft gevraagd; dat hem bekend was dat er levensmiddelen aan boord waren nl. een hoeveelheid spliterwten, witte boonen en marmelade, die aan boord niet werden gebruikt; dat kwartiermeester Geerling hem in het be-gin van December had voorgesteld deze artikelen bij voordoende gelegenheid af te geven aan de „Stuyvesant” en dat hij, getuige, daarmee volkomen accoord ging; dat hem niet bekend was, dat de goederen op 11 December zouden worden afgegeven op een tijdstip waarop hij niet aan boord was;

6e. den Kapitein der mariniers Henricus Lieftinck, oud 33 jaren; dat hij op 1 Februari 1941 in een commissie van voorloopig onder-

zoek inzake de gedragingen van beklaagde was benoemd; dat beklagde voor de commissie spontaan verklaarde, dat hij op een dag in begin December 1940 order had gekregen van den kwartiermeester W. J. Geerling, die toentertijd evenals beklagde aan boord van Hr. Ms. „Inspecteur Generaal Twent” diende, om een partij spliterwten, marmelade, en maïs, welke artikelen behoorden tot den voorraad levensmiddelen aan boord van voornoemd schip, aan de wal te verkoopen; dat door beklagde niet (? Red. M.R.T.) is gezegd, dat de verkoop zou geschieden ten bate van meergenoemden kwartiermeester, dan wel te zijnen, beklagde's bate of wel ten bate van anderen dan wel ten gemeenschappelijken bate; dat deze, beklagde's, verklaring hem als commissielid zeer vreemd voorkwam, daar hij kwartiermeester Geerling zeer goed kent en deze, die bovendien voordragten stond van bootsman, niet tot dergelijke dingen in staat acht;

O., dat in het ten processe aanwezige, door eene commissie van voorloopig onderzoek inzake de gedragingen van beklagde opge maakte proces-verbaal dd. 1 Februari 1941 onder meer de navolgende door beklagde onderteevende verklaringen voorkomen:

„....Ik heb toen deze partij, die inmiddels aan den wal was neergezet, op order van kwartiermeester Geerling, willen verkoopen aan een politieagent van de havenpolitie....”

„....Ik ben toen naar het Holland Hotel gegaan en trof daar Vlist en Vroonland nog aan. Vervolgens heb ik aan Vroonland de 5 biljetten van 1 pond gegeven. Hij vroeg mij er nl. om en toen gaf ik het zomaar af, al had inderdaad Geerling mij opdracht gegeven om de goederen te verkoopen....”

O., dat uit een ten processe aanwezige verklaring van den Chief Constable, Criminal Investigation Departement, Liverpool 2, blijkt:

dat beklagde, die zich op 12 December 1940 omstreeks 11.15 uur heeft gemeld op het politiebureau Dale Street, Liverpool, verklaarde zich te willen melden bij de politie te Holyhead wegens diefstal en dien dag is overgegeven aan de politie te Holyhead, waar hij op 13 December 1940 tot een maand gevangenisstraf wegens diefstal is veroordeeld;

O., dat een ten processe aanwezige opgave van de Chief Constable's Office te Holyhead, Angelsey constabulary dd. 25 April 1941 vermeldt;

Previous conviction against A.

Date	Place & Court	Offence	Sentence
3.12.40.	Holyhead.	Larceny of goods — split-peas, haricot beans and tins of marmalade, property of the Royal Netherlands Navy	One month imprisonment.

O., dat in den ten processe aanwezigen brief van den Superintendent van de Cheshire Constabulary ddo. 15 Mei 1941 gericht aan den officier van Administratie der 1e klasse J. C. Beugelink onder meer wordt verklaard:

.... 1e. „A. was arrested by the Police on 11th April 1941....
 2e. „He was arrested at c/o Mrs. Frazer, The Shop, Guildon Sutton, Chester, at 8.40 p.m. on 11th April 1941....”

O., dat alzoo uit de bovenstaande bewijsmiddelen is komen vast te staan, dat beklagde op den 11en December 1940 — dus op een tijdstip waarop het Koninkrijk der Nederlanden in oorlog was met het Deutsche Rijk — toen hij diende als matroos kok V.R.H. aan boord van Hr. Ms. „Inspecteur Generaal Twent” te Holyhead, des morgens om ongeveer half zeven zonder toestemming van boord is gegaan, met den trein naar Liverpool is gereisd en zich aldaar omstreeks 11 uur 's morgens van den 12en December 1940 vrijwillig bij de politie heeft gemeld en in arrest is gesteld; dat hij op den 1en Februari 1941, toen hij diende aan boord van Hr. Ms. „Medusa” te Holyhead, tegenover een commissie van voorloopig onderzoek opzettelijk heeft verklaard en ook tijdens den processe heeft volgehouden, dat hij van den kwartiermeester W. J. Geerling, zijn meerdere, op een dag in begin van de maand December 1940 order heeft gekregen te trachten een aan den Staat der Nederlanden toebehoorende hoeveelheid levensmiddelen, te weten twee 112 lbs zakken met spliterwten, een 112 lbs zak witte boonen, veertig 1 lbs blikken Chivers marmelade en veertien 2 lbs blikken seville marmelade, aan derden te verkoopen; dat hij op den 3en April 1941 — dus op een tijdstip waarop het Koninkrijk der Nederlanden in oorlog was met het Deutsche Rijk — toen hij diende aan boord van Hr. Ms. „Medusa” te Holyhead en aldaar licht arrest onderging, zich op slinksche wijze zonder toestemming van zijn schip heeft verwijderd, zich naar Bangor en Chester heeft begeven en aldaar in de omgeving werk heeft gevonden; dat hij zich eenige dagen later bij de politie-autoriteiten te Broxton heeft gemeld tot het verkrijgen van een ration-card; dat hij den 11en April d.a.v. door de politie van Chester is gearresteerd en den 15en April d.a.v. door een marine patrouille is overgebracht naar het Marinedepotschip „Stuyvesant” te Holyhead, waar hij omstreeks half twaalf dien avond aankwam;

O., dat uit de opgaven van beklagde en uit de omstandigheden waaronder de sub I en III te laste gelegde feiten zijn begaan, voortvloeit, dat beklagde gedurende de in die telasteleggingen vermelde tijdvakken opzettelijk voortdurend is afwezig geweest; dat niet is komen vast te staan, dat beklagde bij het plegen van het sub III te laste gelegde feit het oogmerk had om zich voorgoed aan zijn dienstverplichtingen te onttrekken;

O., voorts, dat de sub III te laste gelegde ongeoorloofde afwezigheid langer dan vier dagen heeft geduurd;

O., ten aanzien van het sub II telastegelegde; dat beklagde ook ten processe is blijven volhouden dat de kwartiermeester Geerling hem de aldaar omschreven opdracht heeft gegeven en dat ook de matrozen Vroonland en van der Vlist van den verkoop hebben geweten; dat blijkens de beëdigde getuigenverklaringen van deze drie personen zij een en ander ten stelligste ontkennen; dat blijkens

de bovengenoemde beëdigde getuigenverklaringen onjuist is bevonden de stellige verklaring van beklagde, dat de kwartiermeester Geerling geen opdracht heeft gegeven aan Vroonland, v. d. Vlist en beklagde om de levensmiddelen naar de Mackenzie Pier te brengen; dat het onaannemelijk is dat beklagde, die naar zijn zeggen bij den verkoop aan den wal van levensmiddelen slechts heeft gehandeld ter uitvoering van een opdracht van zijn meerdere, zichzelf als schuldig aan diefstal van een deze levensmiddelen aanmeldt bij de politie te Liverpool in het geval hij deze opdracht inderdaad had ontvangen; dat het voorts niet aannemelijk is, dat kwartiermeester Geerling — die bovendien voorgedragen was voor bevordering tot bootsman — na eerst met zijn commandant over de afgifte der overtollige levensmiddelen te hebben gesproken, slechts eenige dagen na dit gesprek een dergelijke opdracht zou geven; dat daarentegen beklagde, wiens gedrag — zooals ten processe is gebleken — grootendeels wordt beheerscht door onberedeneerde en impulsieve handelingen, een duidelijk motief heeft voor zijn aantijging ten opzichte van Geerling n.l. zijn wederrechtelijke handelingen te rechtvaardigen; dat dan ook als vaststaand moet worden aangenomen, dat beklagde's beschuldiging van den kwartiermeester Geerling tegen beter weten in is geschied;

O., dat door de verklaringen der getuigen en die van den beklagde, alsmede door den inhoud van opgemelde schriftelijke bescheiden, allen in onderling verband en samenhang beschouwd, wettig en overtuigend bewezen is met beklagde's schuld er aan hetgeen hem is ten laste gelegd, met uitzondering van de zinsnede sub II der telastelegging „althans eenige aan den Staat der Nederlanden toebehoorende levensmiddelen, ten bate van dien onderofficier, althans ten gemeenschappelijken bate,” en de zinsnede sub III der telastelegging „met het oogmerk zich voorgoed aan zijn dienstverplichtingen te onttrekken, althans” en met dien verstande, dat beklagde op den 11en April 1941 door de politie in de omgeving van Chester is gearresteerd;

O. dat het alzoo wettig en overtuigend bewezen verklaarde moet worden gequalificeerd als:

- 1e. Opzettelijke ongeoorloofde afwezigheid voor den duur van niet langer dan vier dagen in tijd van oorlog gepleegd, hebbende de schuldige zich in het buitenland verwijderd;
- 2e. Als militair tegen beter weten in eene aantijging tegen een meerdere inbrengen;
- 3e. Desertie in tijd van oorlog gepleegd, hebbende de schuldige zich in het buitenland verwijderd;

O., ten aanzien van de op te leggen straf, dat beklagde, een onevenwichtig en impulsief persoon, die eerst op veertigjarigen leeftijd bij de Koninklijke Marine in dienst is gekomen, naar thans gebleken is niet meer in staat is zich aan te passen aan de voor de militaire samenleving noodzakelijke tucht en orde; dat hiermede rekening behoort te worden gehouden bij de vaststelling van de op

te leggen straf ten aanzien van de door hem gepleegde strafbare feiten hierboven gequalificeerd als sub 1° en 3° aangegeven; dat beklaagde in verband met het hierboven vermelde voor ontslag uit den militairen dienst in aanmerking komt, ware het niet, dat ontslag bij rechterlijk vonnis, indien dit moet worden geëxecuteerd in het Vereenigd Koninkrijk, in verband met daartegen bestaande ernstige bezwaren niet wel mogelijk is; dat het daarom gewenscht ware beklagde, na het ondergaan van de hierna te noemen straf, administratief uit den zeedienst te ontslaan;

O., dat er ten aanzien van beklagde, die op 15 April 1941 in streng arrest werd gesteld, doch vanaf 21 Mei tot 1 Augustus 1941 voortvluchtig is geweest en op den 2en Augustus 1941 wederom in arrest is gesteld, aanleiding bestaat den tijd door hem in voorloopige verzekerde bewaring doorgebracht bij de uitvoering van de na te noemen gevangenisstraf ten deele in mindering te brengen;

Gezien de artikelen 6, 27, 97, 98, 99 en 113 van het Wetboek van Militair Strafrecht, 9 en 10 van het Wetboek van Strafrecht, 185, 188 en 189 van de Regtspleging bij de Zeemagt;

Recht doende in naam der Koningin,

Verklaart het den beklagde ten laste gelegde in dier voege als hooger werd overwogen wettig en overtuigend bewezen;

Verklaart hem daaraan schuldig;

Qualificeert het wettig en overtuigend bewezen verklaarde als hooger werd aangegeven;

Veroordeelt beklagde deswege tot eene gevangenisstraf voor den tijd van tien maanden, met bepaling dat de tijd door beklagde voorloopig in verzekerde bewaring doorgebracht zal worden in mindering gebracht voor den tijd van vier maanden.

Fiat executie,

Londen, den 25en October 1941.

De Vice-Admiraal,

Bevelhebber der Zeestrijdkrachten,

J. TH. FURSTNER.

**Zeekrijgsraad aan boord van het Marine-depôtsschip
„Oranje-Nassau”.**

Vonnis van 10 December 1941.

President: Kapt. Luit. t/zee W. F. van Langeveld.

Leden: Kapt. Luit. t/z. K.M.R. J. J. Logger, Off. v. adm. 1e kl.
J. M. Giel, Kapt. der Mariniers H. Liefstuck en Luit. t/z. der
1e kl. J. G. Broekhuysen.

Fiscaal: Off. v. adm. 1e kl. H. Bakker.

Beklaagde veroordeeld wegens desertie in tijd van oorlog, hebbende de schuldige zich in het buitenland verwijderd.

Diens beroep op angst om weer naar zee te gaan en op geheugeloosheid als gevolg van een hoofdwonde verworpen, ondanks een verklaring van een Officier van Gezondheid, die hem niet voor zijne daden verantwoordelijk achtte.

DE ZEEKRIJGSRAAD AAN BOORD VAN HET MARINE-DEPOTSCHIP
„ORANJE-NASSAU”,

In de zaak van den fiscaal tegen H, oud 34 jaren, geboren te Amsterdam, laatstelijk vóór de verwijzing naar den Zeekrijgsraad gediend hebbende als matroos der 1e klasse aan boord van het Marine-depôtschip „Oranje-Nassau”, gedurende de behandeling zijner zaak in arrest,

Gezien het bevel tot bijeenroeping van den Zeekrijgsraad, aan den voet van welk stuk door den fiscaal aan den beklaagde wordt ten laste gelegd:

„dat hij op den 18en Juli 1941, alzoo in tijd van oorlog, toen hij diende als matroos der 1e klasse aan boord van Hr. Ms. „Jacob van „Heemskerck” te Bangor (Ierland), zonder daartoe vergunning te hebben gekregen, met het oogmerk om het oorlogsgevaar te ontgaan, althans opzettelijk niet ten uiterlijk 23.00 uur van passagieren aan boord van dien bodem is teruggekeerd en sindsdien opzettelijk voortdurend ongeoorloofd van voornoemden bodem is afwezig gebleven, totdat hij zich op of omstreeks 25 Juli 1941 in den namiddag aan het Stratton House te Londen vrijwillig heeft teruggemeld en vandaar dienzelfden dag naar het Marine-Hoofdkwartier aldaar is overgebracht”;

Gezien de stukken van het proces, voor zooveel daarvan wordt gebruik gemaakt aan den beklaagde vertoond en voorgehouden;

Gelet op de schriftuur van eisch van den fiscaal, strekkende tot schuldigverklaring van den beklaagde aan:

„Desertie in tijd van oorlog, hebbende de schuldige zich in het „buitenland verwijderd”,

en veroordeeling deswege tot eene gevangenisstraf voor den tijd van acht maanden, met bepaling, dat van den tijd door beklaagde voorloopig in verzekerde bewaring doorgebracht, bij de uitvoering der gevangenisstraf een tijdvak van twee maanden zal worden in mindering gebracht;

Gehoord de pleidooien;

Overwegende, dat de beklaagde zich op 23 September 1924 vrijwillig in dienst heeft verbonden, sindsdien heeft gereëngageerd en thans nog als matroos der 1e klasse dient, terwijl hij weet, dat hij onder de militaire tucht staat;

O., dat beklaagde ten processe onder meer heeft opgegeven:

dat hij, het kan wel op 18 Juli 1941 zijn geweest — tijd van oorlog dus — toen hij als matroos der 1e klasse diende aan boord van Hr. Ms. „J. v. H.”, welk schip toen lag ter reede van Bangor (Noord-Ierland) omstreeks 15.00 uur in gezelschap van matroos 1e klasse Capello te Bangor is gaan passagieren; dat hij dien avond

om 23.00 uur aan boord terug moest zijn; dat hij geen toestemming had verzocht, noch gekregen om later dan dat tijdstip aan boord van dien bodem van passagieren terug te keeren; dat hij na te hebben gepassagierd met Capello omstreeks half tien dien avond naar den aanlegsteiger van de sloep is gegaan; dat hij wel drank heeft gedronken maar er geen kwestie van dronkenschap was; dat zij in de eerste sloep om elf uur dien avond geen plaats konden krijgen en zij dus wachtten op de volgende sloep, die naar zij uit ervaring wisten, zou komen om de overige passagiers op te halen; dat hij echter die sloep niet meer heeft afgewacht, daar hem een angstgevoel overviel; dat hij nl. tijdens een aanval gedurende het convoyeeren op Hr. Ms. „J. v. H.” aan het hoofd gewond was geworden en hiervoor onder behandeling van den dokter was geweest gedurende een tiental dagen; dat hij sindsdien hiervan geen nadeelige gevolgen heeft ondervonden, alleen hoofdpijn, afwisselend in hevigheid; dat hij het angstgevoel niet kan verklaren, doch dat hij wel begreep dat Hr. Ms. „J. v. H.” wel meer tijdens de a.s. vaartocht aan aanvallen van den vijand zou blootstaan en hij er niets voor voelde wederom een verwonding op te loopen; dat hij dan ook het gevaar daarvoor, het oorlogsgevaar dus, wilde ontgaan: dat dit dus de reden is dat hij niet meer naar Hr. Ms. „J. v. H.” terug wilde; dat Capello getracht heeft hem van zijn plan af te brengen en dat zij al pratende de stad weer zijn ingegaan; dat zij den volgende morgen weer naar den aanlegsteiger zijn gegaan en daar gevraagd hebben aan de bemanning van enkele drifters om hen naar boord van Hr. Ms. „J. v. H.” te brengen, hetgeen geweigerd werd; dat Hr. Ms. „J. v. H.” toen nog op de reede lag; dat echter, nadat zij wachtende op een sloep, in een ter plaatse aanwezige teashop waren gaan ontbijten en op den steiger waren teruggekomen, het schip verdwenen was; dat het schip naar Belfast bleek te zijn vertrokken; dat zij toen eveneens naar Belfast zijn gegaan, doch dat hij, beklaagde, zijn plan om toch maar aan boord te gaan, om dezelfde reden als boven vermeld weder heeft opgegeven; dat Capello daarop alleen naar boord is gegaan en hij, beklaagde, een spoorkaartje naar Londen heeft gekocht; dat hij niet het voornemen had om zich voor goed aan zijn dienstverplichtingen te onttrekken, doch, zooals gezegd, zich niet meer wilde blootstellen aan het oorlogsgevaar; dat hij dus op reis is gegaan doch zich vanaf het oogenblik dat hij de bootreis vanaf Larne naar de Engelsche kust ondernam, tot aan aankomst te Londen, niets meer herinnert; dat hij zichzelf in Londen terugvond en zich op het Stratton House heeft gemeld; dat dit moet zijn geweest op Vrijdag 25 Juli 1941; dat hij vandaar naar het Hoofdkwartier van de Marine is overgebracht en vervolgens naar het Marine-depôtship „Oranje-Nassau” te Holyhead is overgebracht; O., dat de navolgende getuigen onder meer ten processe onder eede hebben verklaard:

- 1e. *Pieter Capello*, matroos der 1e klasse, oud 31 jaar; dat hij op 18 Juli 1941, toen hij diende op Hr. Ms. „J. v. H.”,

welk schip toen lag op de reede van Bangor, is gaan passagieren met beklaagde; dat zij op weg naar den aanlegsteiger van de sloep waren, toen beklaagde plotseling in den loop van het gesprek zei, dat hij niet meer naar boord terug wilde gaan; dat hij, getuige, hem probeerde te overreden om toch naar boord te gaan en onder meer aan beklaagde vroeg, waarom hij, beklaagde, niet meer naar boord terug wilde; dat beklaagde hierop antwoordde, dat hij bang was om weer naar zee te gaan, „de zenuwen er van had” en dat hij niet meer wist wat hij moest doen als hij tijdens een luchtaanval achter een kanon stond; dat beklaagde ook nog zeide zoiets als: „Voor „mij is de oorlog afgelopen, wat ze met mij doen kan me niet „schelen”; dat hij den geheelen nacht met beklaagde heeft zitten praten en dat zij daarop den volgenden morgen uit elkaar zijn gegaan en hij, getuige, naar den steiger is teruggegaan, doch toen er geen sloep kwam, weer de stad is ingegaan en daar beklaagde weer ontmoette; dat zij toen samen weer naar den steiger zijn gegaan, waar hij, getuige, op een sloep wilde wachten; dat ook toen beklaagde nog steeds niet van plan was om mee naar boord terug te gaan: dat, nadat zij in de nabijheid van den steiger hadden ontbeten, bemerkte dat het schip van de reede verdwenen was; dat zij echter van den havenmeester vernamen, dat Hr. Ms. „J. v. H.” naar Belfast was opgestoomd; dat zij wel tezamen met den trein toen naar Belfast zijn gegaan, doch, toen beklaagde ook toen nog niet van terugkeeren naar boord wilde hooren, hij, getuige, alleen naar boord is teruggekeerd;

2e. *Antonie Verhagen*, Opperwachtmeester der Koninklijke Marechaussee, oud 54 jaar:

dat hij op een dag in de maand Juli, het kan wel op 25 Juli 1941 zijn geweest, van den Commandant van het Detachement Londen opdracht kreeg een deserteur van de Marine van Stratton House over te brengen naar het Marine-Hoofdkwartier te Londen; dat gedurende het vervoer deze deserteur hem vertelde te zijn genaamd H., weggelooopen van de „Heemskerk”, eenige dagen op straat te zijn geweest en flink lol te hebben gehad; dat deze man een volkomen normalen indruk maakte en door hem, getuige, aan den onderofficier van de wacht van het Marine-Hoofdkwartier is overgedragen;

3e. *Pieter Matheus Giebelen*, korporaal der mariniers, oud 33 jaar:

dat hem op 25 Juli 1941 werd opgedragen beklaagde, die zich op het Hoofdkwartier der Koninklijke Marine te Londen in arrest bevond naar Holyhead over te voeren;

O., dat zich ten processe onder meer de navolgende schriftelijke bescheiden bevinden:

a. een uittreksel uit het scheepsjournaal van Hr. Ms. „Jacob van „Heemskerk” waarin o.m. is vermeld:

Reewacht van Vrijdag 18 Juli 1941.

23.00 Drifter met passagiers langs zij.

Mankeert matroos 1e klasse H. (...);

b. een verklaring van den Officier van Gezondheid der 2e klasse K.M.R. aan boord Hr. Ms. „Jacob van Heemskerck” F. H. W. van der Wal, luidende:

„De matroos der 1e klasse H. (...) werd op 10 Mei 1941 tijdens „een vliegtuigaanval door een leege 10,5 cm huls aan het voorhoofd „gewond. Deze wond was in 5 dagen genezen. Het lijkt mij uiterst „onwaarschijnlijk dat hierdoor verlies van geheugen veroorzaakt zou „zijn. Na de verwonding traden niet de minste verschijnselen van „hersensbeschadiging op.

„6 September 1941. „a/b. Hr. Ms. „Jacob van Heemskerck”
 „De Officier van Gez. der 2e klasse K.M.R.
 „F. H. W. VAN DER WAL.”

c. Een schrijven van den Surgeon Lieutenant G. Stevenson, Royal Naval Hospital Chatham dd. 29 September 1941, waarin o.m. het navolgende voorkomt:

„H. L/sea. This man was seen by Surgeon Captain „Critchley who found no neurological disorder. He considered that „he should first have his offence dealt with in the ordinary way „and afterwards receive medical treatment if necessary.”

O., dat alzoo uit de bewijsmiddelen is gebleken, dat beklaagde op 18 Juli 1941, op een tijdstip dus, dat het Koninkrijk der Nederlanden in oorlog was met het Duitsche Rijk, terwijl hij diende aan boord van Hr. Ms. „Jacob van Heemskerck”, welk schip op dat tijdstip op de reede van Bangor vertoefde, zonder daartoe vergunning te hebben verkregen, met het oogmerk om het oorlogsgevaar te ontgaan, ten 23.00 uur niet van passagieren aan boord is teruggekeerd doch naar Londen is gegaan en zich aldaar op 25 Juli 1941 op het Stratton House te Londen vrijwillig heeft gemeld en vandaar is overgebracht naar het Marine-Hoofdkwartier aldaar;

O., dat beklaagde tot zijn verweer heeft opgegeven, dat hij tijdens een gevecht met den vijand een hoofdwonde heeft opgelopen en waarschijnlijk tengevolge daarvan de angst heeft gekregen om weer met zijn schip naar zee te gaan; dat hij zich voorts niets meer weet te herinneren van hetgeen hij heeft gedaan gedurende de dagen liggende tusschen 19 en 25 Juli 1941, waarschijnlijk ook tengevolge van de opgelopen hoofdwonde; dat evenwel dit verweer onaanvaardbaar is; dat immers een opgelopen verwonding — welke overigens, blijkens de verklaring van getuige Van der Wal, van onbeduidenden aard was en veroorzaakt door een ledige huls van een 10,5 cm granaat — nimmer aanleiding mag zijn om zich te onttrekken aan zijn verplichtingen, welke een bepaalde hem opgedragen plaatsing met zich medebrengen; dat voorts zijn verklaring betreffende het geheugenverlies, gelet op de opgave van getuige Verhagen — aan wien beklaagde immers zou hebben medegedeeld dat hij gedurende den tijd dat hij „op straat” was geweest, „flink lol” heeft gehad — op de verklaringen van de doktoren Van der Wal en Critchley, onaannemelijk is;

O., dat weliswaar door den Officier van Gezondheid der 1e klasse D. C. Canne ten processe is verklaard, dat hem is gebleken, dat beklagde een reeks verschijnselen vertoont, welke in hun onderlingen samenhang volledig het ziektebeeld van de z.g. traumatische neurose opleveren en dat dergelijke patiënten niet voor hun daden verantwoordelijk kunnen worden gesteld, doch dat de Raad de meening van dezen deskundige, welke in strijd is met die van den Surgeon-Captain-Critchley en den Officier van Gezondheid der 2e klasse K.M.R. F. H. W. van der Wal, niet tot de zijne kan maken;

O., dat mitsdien uit de eigen opgaven van beklagde en den inhoud van hoogervermelde getuigenverklaringen en schriftelijke bescheiden — alles in onderling verband en samenhang beschouwd — wettig en overtuigend met zijn schuld daaraan is bewezen hetgeen beklagde is ten laste gelegd, met dien verstande, dat beklagde het hem ten laste gelegde heeft gepleegd met het oogmerk om het oorlogsgevaar te ontgaan;

O., dat het alzoo wettig en overtuigend bewezen verklaarde moet worden gequalificeerd als: „Desertie in tijd van oorlog, hebbende „de schuldige zich in het buitenland verwijderd”;

O., ten aanzien van de op te leggen straf, dat beklagde reeds eerder veroordeeld is wegens desertie en voorts blijkens het uittreksel uit het conduiteboekje reeds herhaalde malen wegens ernstige passagiersdelicten krijgstuuchtelijk werd gecorrigeerd, doch hiervoor kennelijk ongevoelig is gebleven; dat voorts het zich onttrekken aan zijn dienst in tijd van oorlog een zoodanig gebrek aan plichtsbetrachting aantoot, dat oplegging van de na te noemen straf geboden is;

O., dat er aanleiding bestaat van den tijd door beklagde voorloopig in verzekerde bewaring doorgebracht bij de uitvoering der gevangenisstraf een tijdvak van twee maanden in mindering te brengen;

Gezien de artikelen 6. 98 en 99 van het Wetboek van Militair Strafrecht; 9 en 27 van het Wetboek van Strafrecht; 185, 188 en 189 van de Regtspleging bij de Zeemagt;

Recht doende in naam der Koningin,

Verklaart het den beklagde ten laste gelegde in dier voege als hooger werd overwogen wettig en overtuigend bewezen;

Verklaart hem daaraan schuldig;

Qualificeert het wettig en overtuigend bewezen verklaarde als hooger werd aangegeven;

Veroordeelt beklagde deswege tot eene gevangenisstraf voor den tijd van *acht maanden*, met bepaling dat de tijd door beklagde voorloopig in verzekerde bewaring doorgebracht zal worden in mindering gebracht bij de uitvoering van de gevangenisstraf voor een tijdvak van twee maanden.

Fiat executie.

Londen, den 10 December 1941.

De Commandant der Marine,

J. W. TERMIJTELEN.

Zeekrijgsraad bij de Strijdkrachten in het Oosten.

Vonnis van 22 Januari 1943.

President: Kapt. Luit. t/z. Jhr. H. A. van Foreest.

Leden: Kapt. Luit. t/z. J. J. M. Sterkenburg, Luit. t/z. 1e kl. G. B. Fortuyn (plv.), Luit. t/z. 1e kl. K. G. Tiel (plv.) en Off. v. adm. 2e kl. C. P. van den Berg.

Fiscaal: Off. v. Adm. 2e kl. W. H. Vermeer.

Raadman: Luit. t/z. 3e kl. K.M.R. E. Muller.

Veroordeeling wegens:

1° *feitelijke insubordinatie in tijd van oorlog, eenig lichamelijk letsel tengevolge hebbende;*

2° *poging tot feitelijke insubordinatie in tijd van oorlog, en*

3° *bedreiging met eenig tegen het leven gericht misdrijf en het als militair opzettelijk een meerdere in zijne tegenwoordigheid met eenig kwaad bedreigen, in dienst gepleegd;*

de feiten sub 2° en 3° één voortgezette handeling uitmakende.

Toepassing van artikel 55, 1° of 2° van het Wetboek van Strafrecht: artikel 285 Wb. v. Sr. houdt een zwaardere strafbepaling in dan art. 108 Wb. v. Mil. Sr. doch art. 108 is eene bijzondere strafbepaling naast art. 285, beide voormeld. Art. 285 bevat echter door de woorden „tegen het leven gericht” een bijzondere strafbepaling tegenover art. 108, dat deze woorden niet heeft. Beide artikelen werden dus toegepast.

Drankmisbruik, onverschilligheid en tegenzin tegen militaire discipline beïnvloeden de strafmaat.

DE ZEEKRIJGSRAAD BIJ DE STRIJDKRACHTEN IN HET OOSTEN,

in de zaak van den Fiscaal, ratione officii, tegen V., oud 25 jaar, geboren te Hollum, laatstelijk voor de verwijzing naar den Zeekrijgsraad gediend hebbende aan boord van het Marindepotschip „Plancius” als militie-matroos, gedetineerde,

Gezien de beschikking tot verwijzing naar den Zeekrijgsraad van den 1en October 1942, No. Int. 8/5/21 en van den 8en December 1942, No. Int. 8/13/20;

Gezien het bevelschrift tot bijeenkomen van den Zeekrijgsraad vanden 7en Januari 1943, No. Int. 8/2/3, aan den voet van welk stuk door den Fiscaal aan den beklagde wordt ten laste gelegd:

„dat hij, dienende als militie-matroos bij de Koninklijke Marine, „in tijd van oorlog:

I. „in den morgen van den 20en Augustus 1942, in het volks-„verblijf van Hr. Ms. „Abraham Crijnssen”, destijds liggende te „Melbourne, opzettelijk en gewelddadig den kwartiermeester J. A. „de Bruine eenige vuistslagen tegen het hoofd heeft gegeven, ten-

„gevolge waarvan deze meerdere bloedend aan het hoofd werd verwond en een hersenschudding heeft bekomen;

II. „in den avond van den 28en November 1942, in het volksverblijf van het Marindepotschip „Plancius”, te Colombo toen hij aldaar overgaf, opzettelijk heeft nagelaten te voldoen aan het hem door den korporaal-machinist D. Keyzer gegeven bevel, om de zaak op te ruimen, en vervolgens heeft getracht opzettelijk genoemden meerdere feitelijk aan te randen, door onder het uiten van bedreigingen dat hij hem — Keyzer — in elkaar zou trappen, hem zou doodslaan en hem zou vermoorden, in dreigende houding op hem af te komen loopen, zijnde zijn voornemen om opzettelijk genoemden korporaal gewelddadig aan te randen niet voltooid, uitsluitend door omstandigheden van zijn — beklaagdes — wil onafhankelijk, zijnde beklaagde, terwijl hij op Keyzer voornoemd afkwam, gestruikeld en gevallen en hebbende Keyzer voornoemd zich toen verwijderd,

„zijnde genoemde meerdere door deze bedreiging gedwongen de door hem ondernomen dienstverrichting, namelijk het optreden tegen bovenomschreven verstoring van de netheid en de zindelijkheid in het verblijf, te staken;”

Gelet op het exploit van beteekening en dagvaarding van den 8en Januari 1943, waarbij de beklaagde is opgeroepen om op Vrijdag, den 22en Januari 1943 des voormiddags ten negen ure ter terechtzitting van den Krijgsraad, zitting houdende aan boord van het Marindepôtschip „Plancius” te verschijnen;

Gelet op de schriftuur van eisch, door den Fiscaal voorgedragen en daarna in den Krijgsraad overgegeven, daartoe strekkende dat de Krijgsraad den beklaagde schuldig verklare aan:

- a. Feitelijke insubordinatie in tijd van oorlog, eenig lichamenlijk letsel tengevolge hebbende;
- b. Feitelijke insubordinatie in tijd van oorlog;
- c. Opzettelijke ongehoorzaamheid in tijd van oorlog;

de feiten b. en c. ééne voortgezette handeling opleverende; en hem deswege veroordeele tot eene gevangenisstraf voor den tijd van twee jaren, met de bepaling dat de tijd, door den veroordeelde vóór de tenuitvoerlegging van het vonnis in preventief arrest doorgebracht, bij de tenuitvoerlegging dezer gevangenisstraf zal worden in mindering gebracht tot een totaal van zeven en vijftig dagen;

Gezien de stukken van het proces, voor zoover daarvan gebruik gemaakt den beklaagde vertoond en voorgehouden;

Overwegende dat de beklaagde het verzoek heeft gedaan zich ter terechtzitting door een raadsman te doen bijstaan;

O., dat aan dit verzoek is voldaan en dat de Luitenant ter zee der 3e klasse K.M.R. E. Muller aan den beklaagde als raadsman is toegevoegd, die ten processe is verschenen en de verdediging heeft voorgedragen;

Gelet op hetgeen door den beklaagde en namens hem door den raadsman ter verdediging is naar voren gebracht;

O. dat de beklagde, gedurende de behandeling zijner zaak verbleven in arrest zonder waarneming van dienst en mitsdien gedetineerde, op 11 Mei 1942 opgekomen is in werkelijken dienst als militie-matroos in Australië, sindsdien nog niet met groot verlof is gezonden, zoodat hij thans nog als militie-matroos bij de Koninklijke Marine dient;

O. dat beklagde ten processe ten aanzien van het hem sub I ten laste gelegde heeft opgegeven:

dat hij in den avond van een dag in Augustus 1942 (mogelijk den 19en), toen hij als militie-matroos diende aan boord van Hr. Ms. „Abraham Crijnssen”, destijds liggende te Melbourne, ten omstreeks 10 uur van passagieren aan boord van zijn schip is teruggekeerd; dat hij, toen hij aan boord kwam, onder den invloed van sterken drank was; dat hij vroeg in den volgenden morgen, toen hij wakker werd, zich zeer misselijk gevoelde; dat hij na overal in het verblijf, dicht bij de bakstafel, op een bank is gaan zitten, bij een vuilnispul, en daar heeft zitten overgeven; dat op een gegeven oogenblik de kwartiermeester de Bruine, die op dezelfde bank was gezeten, tegen hem zeide, dat ze dat nu het verblijf van Janmaat noemden en dat, als hij — beklagde — er niet tegen kon, hij ook niet drinken moest; dat hij den kwartiermeester verweten heeft, dat hij dat noodig zeggen moest omdat hij — de kwartiermeester — juist straf had wegens dronkenschap en een knokpartij; dat er hierna nog het een en ander over en weer gezegd is en dat hij tenslotte zich zoo opwond, dat hij in blinde woede op den kwartiermeester afgekomen is en hem een paar vuistslagen op zijn wangen gegeven heeft; dat hij toen erg schrok van hetgeen hij gedaan had en vervolgens naar dek gegaan is; dat hij bloed zag op den rechterwang van den kwartiermeester;

dat hij terzake een dag voorloopig streng arrest en 12 dagen voorloopig licht arrest heeft ondergaan; dat hij niet, gelijk de getuige de Bruine heeft verklaard, van de koopvaardij is weggestuurd en dat hij zich evenmin bewust is lastig of critisch te zijn en niet de minste militaire begrippen te bezitten;

O. dat de kwartiermeester J. A. de Bruine, oud 33 jaren, terzake ten processe als getuige onder eede heeft verklaard:

dat hij in den morgen van den 20en Augustus 1942, toen hij als kwartiermeester diende aan boord van Hr. Ms. „Abraham Crijnssen”, toen liggende te Melbourne, beklagde op een hoek van een bakstafel, over een pul gebogen, heeft zien zitten overgeven; dat er reeds menschen aan den bak zaten te eten en dat hij beklagde aanmerkingen heeft gemaakt over diens onsmakelijke handelingen; dat hij deze aanmerkingen in krachtige termen heeft gemaakt en zooiets als: „De jannen zitten weer aan tafel, zit er weer een uit zijn nek „te schijten, lekkere boel. Als je er niet tegen kan, moet je niet „drinken” heeft gezegd; dat beklagde hierop reageerde door een opmerking te maken over een straf van 21 dagen licht arrest, die hij — getuige — had gekregen wegens dronkenschap; dat beklagde

vervolgens opstond; dat hij — getuige — dacht dat de beklaagde zich zou verwijderen, doch dat hij plotseling en geheel onverwacht van beklaagde een klap links en een klap rechts tegen zijn gezicht kreeg; dat hij tengevolge van deze klappen zijn hoofd tegen een pijpleiding heeft gestooten; dat hij zich hierop naar den ziekenboeg heeft begeven, alwaar hij terzake van een verwonding aan zijn rechterwang is behandeld; dat hij tijdens deze behandeling beroerd werd, begon over te geven en vervolgens het bewustzijn verloor; dat hij zichzelf tegen 12 uur 's middags terugvond in een hospitaal te Melbourne; dat hij aldaar ongeveer drie en een halve week is behandeld, naar de behandelende geneesheer hem mededeelde, terzake van hersenschudding; dat hij heeft vernomen, dat beklaagde H. van de koopvaardij is weggestuurd; dat beklaagde een lastig persoon was met altijd praatjes, volgens wien niets deugde; dat hij niet de geringste militaire begrippen toonde;

O. dat ten processe aanwezig is eene geneeskundige verklaring, opgemaakt op den eed aan den lande gedaan, door den officier van gezondheid der 1e klasse bij het Koninklijk Nederlandsch-indische leger C. Ouwenhand, o.m. inhoudende:

dat de kwartiermeester J. A. de Bruine op 20 Augustus 1942 is opgenomen in het „Repatriation General Hospital” te Melbourne en aldaar is behandeld voor de gevolgen van een hem toegebracht lichamelijk letsel; dat de Bruine vnd. op 9 September 1942 uit genoemd hospitaal is ontslagen; dat van het letsel geen blijvende nadeelige gevolgen zijn te verwachten;

O. dat de beklaagde ten processe ten aanzien van het hem sub II ten laste gelegde heeft opgegeven:

dat hij in den avond van den 28en November 1942, toen hij als militie-matroos bij de Marine-afdeeling aan boord van het Marine-depotschip „Plancius” te Colombo diende, van passagieren aan boord is teruggekeerd; dat hij dien dag nogal stevig gedronken had, vanaf 's middags ongeveer twee uur, en wel totaal ongeveer drie flesschen bier, tien glazen brandy-limonade en drie cocktails; dat hij naar kooi is gegaan in het volksverblijf doch dat hij toen, tengevolge van den door hem genuttigden drank, onpasselijk is geworden en is gaan overgeven; dat hij nog kans gezien had om een stuk krant te grijpen en dat hij daarop overgaf; dat er toen iemand naar hem toekwam en hem zeide, het zaakje op te ruimen; dat het mogelijk is dat die persoon nog wat meer heeft gezegd, doch dat hij dat niet heeft verstaan; dat hij ook niet gezien heeft of deze persoon een korporaal was; dat het wel mogelijk is dat bedoelde persoon tegen hem gezegd heeft dat hij korporaal was, doch dat hij zulks niet heeft verstaan, althans dat zulks niet tot hem doorgedrongen is; dat hij niet kon vermoeden door een korporaal te zijn aangesproken, aangezien in het verblijf geen korporaals slapen en een matroos net zoo goed een opmerking had kunnen plaatsen, daar iedereen er wel last van kon hebben dat hij — beklaagde — overgaf; dat hij op bedoeld

gezegde heeft geantwoord: „Waar bemoei je je mee”, daar hij zelf ook wel begreep dat de zaak moest worden opgeruimd; dat hij toen weer moest overgeven; dat meerbedoelde persoon toen wederom zei dat hij — beklaagde — de zaak moest opruimen; dat hij toen gezegd heeft: „Vent, donderstraal toch een end op”; dat hij daarbij zoo kwaad is geworden dat hij uit zijn kooi gekomen is met de bedoeling om hem een opdonder te geven; dat hij hierbij nog wel diverse woorden gebezigd kan hebben, die allerminst vriendelijk waren, doch dat hij zich deze niet kan herinneren; dat hij op meerbedoelden persoon afgekomen is, doch dat hij toen struikelde over een luik en gevallen is; dat hij, toen hij weer overeind was, iemand zag weghollen; dat hij hem achterna gegaan is doch hem niet meer heeft kunnen krijgen; dat hij daarna eerst den rommel heeft opgeruimd en naar kooi is gegaan; dat hij door het voorgevallene opgewonden en over zijn zenuwen was en den volgenden morgen eerst goed begreep, wat er gebeurd was;

dat hij in 1937 voor het eerst in militairen dienst is opgeroepen en toen een dienstplicht van 14 maanden heeft vervuld; dat hij zich zoo slecht aan de straffe discipline kon wennen, dat hij daarvan ziek is geworden en vervolgens is overgeplaatst; dat hij destijds in Amsterdam een bootsman bedreigd heeft, die algemeen slecht bekend stond, en daarvoor een krijgstuuchtelijke straf van drie dagen streng arrest heeft gekregen; dat hij in April 1940 op zijn verzoek vrijstelling van dienst heeft gekregen, omdat hij zich nu eenmaal niet aan het militaire leven kon wennen; dat hij bij de koopvaardij heeft gevaren en zijn schip heeft verspeeld bij de evacuatie van Griekenland; dat hij te Perth eenige dagen van zijn schip is weggebleven en tengevolge daarvan op 11 Mei 1942 in militairen dienst is opgeroepen;

O. dat de korporaal-machinist D. Keyzer, oud 37 jaren, ten processe als getuige onder eede heeft verklaard:

dat hij in den avond van een dag, mogelijk 28 November 1942, in het slaapverblijf aan boord van het Marinedepotschip „Plancius” met eenige andere schepelingen heeft zitten praten en toen opeens iemand hoorde overgeven; dat hij is gaan kijken en een hem onbekende schepeling over den rand van zijn kooi zag overgeven; dat hij dezen schepeling toen order gaf naar boven te gaan en daar over te geven; dat hij geen antwoord kreeg en hij vervolgens dezelfde woorden herhaalde; dat de schepeling toen antwoordde: „Het komt in orde”; dat hij — getuige — zich hierna als korporaal bekend maakte met de woorden: „Houd er rekening mede dat ik korporaal-machinist „Keyzer ben” en tegen hem heeft gezegd: „Als je dat dan maar doet „en het zaakje opruimt”; dat hij vermoedt dat beklaagde dit verstaan heeft, aangezien hij vlak voor hem stond; dat hij verwachtte een mindere schepeling voor zich te hebben, aangezien er slechts een enkele maal korporaals in dat verblijf slapen; dat hij — getuige — daar zelf sliep; dat na deze woordenwisseling bedoelde schepeling uit zijn kooi is gekomen en, onder het uiten van bedreigingen dat

hij hem — getuige — in elkaar zou trappen, hem zou doodslaan en hem zou vermoorden, in gebogen houding met ietwat vooruitgestoken armen op hem is afgekomen; dat deze schepeling echter struikelde of uitgleed en vervolgens op dek viel; dat hij — getuige — zich toen uit het verblijf verwijderd heeft en naar dek gegaan is; dat hij overtuigd was dat beklaagde hem te lijf wilde en dat hij is wegge-loopen om niet te moeten vechten; dat beklaagde erg over zijn zenuwen was; dat hij dan ook niet direct den officier van de wacht heeft gewaarschuid, omdat het dan misschien een vechtpartij zou worden; dat hij den volgenden morgen inlichtingen heeft ingewonnen en, na vernomen te hebben dat bedoelde schepeling de militie-matros V. was, terzake rapport heeft opgemaakt;

O. aangaande het den beklaagde sub I tenlastegelegde:

dat door de opgaven van den beklaagde en de verklaring onder eede van den getuige, alsmede door den inhoud van het ten processe aanwezige schriftelijke bescheid, deze bewijsmiddelen in onderling verband en samenhang beschouwd, wettig en overtuigend is bewezen met beklaagdes schuld daaraan, hetgeen hem is ten laste gelegd;

O. aangaande het den beklaagde sub II tenlastegelegde:

dat door de opgaven van den beklaagde en de verklaring onder eede van den getuige de aan den beklaagde ten laste gelegde handeling wettig en overtuigend is bewezen; dat nader moet worden uitgemaakt of het hem ten laste gelegde opzet zich eveneens uitstrekt tot de omstandigheid, dat beklaagde met een meerdere te doen had; dat immers dit element van meerderheidsverhouding in de tenlastelegging alsmede in de delicten, die hieraan ten grondslag liggen, wordt beheerscht door het opzet;

dat de getuige Keyzer ten processe onder eede heeft verklaard, dat hij zich als meerdere aan beklaagde bekend heeft gemaakt op zoodanige wijze, dat beklaagde zulks redelijkerwijs moet hebben verstaan en begrepen; dat aan deze verklaring op grond van art. 74 1° van de Invoeringswet Militair Straf- en Tucht recht volledige bewijskracht dient te worden toegekend; dat beklaagde echter ontkent te weten met een meerdere te doen te hebben gehad, aangezien hij de getuige Keyzer niet als korporaal herkend heeft, terwijl Keyzer's voornoemde bekendmaking als meerdere niet tot hem is doorgedrongen; dat, gezien beklaagdes toestand op dat oogenblik en gelet op de overige omstandigheden, zeer wel valt aan te nemen, dat beklaagdes opgaven te goeder trouw zijn afgelegd, met dien verstande, dat Keyzer's mededeelingen op beklaagde geen indruk hebben gemaakt, en hij zich thans, ten processe, daarvan niets meer herinnert; dat beklaagde voorts opgeeft niet te hebben vermoed met een korporaal te doen te hebben, aangezien in het slaapverblijf benedendeaks geen korporaals slapen, terwijl een matros net zoo goed een opmerking had kunnen plaatsen als door Keyzer gebruikt; dat dit verweer door den Raad wordt verworpen, daar uit de bedoelde verklaring van den getuige Keyzer afdoende blijkt, dat wel

degelijk nu en dan, nl. bij plaatsgebrek elders, korporaals in bedoeld slaapvertrek werden ondergebracht, terwijl het ook zeer goed mogelijk was, dat de provoost van de wacht of een andere meerdere zich daar tijdens het maken van een ronde eenigen tijd ophield; dat voorts uit beklagdes eigen opgave, te weten „dat iemand mij toe-
„voegde, dat ik het zaakje op moest ruimen” en zijn antwoord daarop volgens de verklaring van getuige Keyzer, luidende: „dat komt in „orde” blijkt van Keyzer’s bevelend optreden en het in eerste reactie door beklagde aanvaarden van een minderheidsverhouding ten opzichte van Keyzer; dat aldus beklagde zich rekenschap had behooren te geven, en zich tot zekere hoogte ook heeft gegeven van de mogelijkheid, dat hij met een meerdere te doen had; dat voorts uit beklagdes mentaliteit, zooals die ten processe is gebleken en met name uit het hem sub I tenlastegelegde naar voren komt, valt af te leiden dat zelfs al ware deze mogelijkheid voor beklagde zekerheid geweest, zulks in zijn optreden geen verandering zou hebben gebracht; dat hij aldus het gevolg, zijnde de bedreiging van een meerdere, bij voorbaat aanvaard heeft en dit derhalve, toen het intrad, heeft gewild;

dat op grond van bovenstaande overwegingen bewezen is, dat beklagdes opzet, zoo al niet in de schakeering van een zekerheidsbewustzijn dan toch wel in de schakeering van voorwaardelijk opzet, mede gericht is geweest op de omstandigheid, dat hij zijn bedreiging richtte tegen een meerdere;

O. voorts:

dat ieder militair op grond van artikel 25 (2) van het Reglement betreffende de Krijgstucht verplicht is, ten aanzien van plaatsen, hem aan boord tot verblijf of slaapplaats aangewezen, orde, netheid en zindelijkheid te betrachten; dat beklagde zich aan dit voorschrift niet hield en zich aldus schuldig maakte aan een krijgstuchtelijk vergrijp, waartegen iedere meerdere verplicht is op te treden; dat zelfs de korporaal-machinist Keyzer, op grond van artikel 27 (2) van genoemd reglement, zich zelve zou hebben schuldig gemaakt aan een krijgstuchtelijk vergrijp, indien hij had nagelaten op te treden tegen beklagde, zoodra diens krijgstuchtelijk vergrijp te zijner kennis was gekomen; dat derhalve de handelingen van dezen meerdere vormden eene dienstverrichting; dat door den Fiscaal zonder verdere bewijsvoering is aangenomen, dat uit de ten processe aanwezige bewijsmiddelen is komen vast te staan, dat deze meerdere door beklagdes handelingen en de door hem geuite woorden, welk alles een bedreiging met geweld inhield, is gedwongen van verder optreden terzake af te zien; dat deze meerdere aldus door beklagde door bedreiging met geweld is gedwongen tot het nalaten eener dienstverrichting; dat voorts beklagde opzettelijk heeft nagelaten te voldoen aan het hem door den korporaal-machinist D. Keyzer gegeven bevel, om de zaak op te ruimen;

dat de Raad in deze het standpunt van zijnen Fiscaal niet kan

deelen; dat de dienstverrichting in een geval als het onderhavige als regel zal bestaan uit het geven van het bevel en het vervolgens controleeren van de uitvoering hiervan; dat korporaal-machinist Keyzer deze uitvoering niet heeft gecontroleerd doch opgeeft zich te hebben verwijderd, om niet te moeten vechten; dat derhalve moet worden aangetoond, dat gezegde Keyzer door beklagdes dreigementen inderdaad gedwongen is geweest om deze controle na te laten; dat de controle op de uitvoering van dienstverrichtingen als de onderhavige, gelet mede op de omstandigheden, als regel zal geschieden eenigen tijd nadat het desbetreffend bevel is verstrekt; dat immers van den beklagde, in den toestand waarin hij zich bevond, namelijk bezig zijnde met over te geven, redelijkerwijs niet kon worden geëischt, dat hij de order zou uitvoeren dadelijk nadat deze gegeven werd, maar dat deze uitvoering behoorde te geschieden nadat het overgeven had opgehouden; dat zulks ook de bedoeling is geweest van Keyzer, blijkende uit diens woorden: „Als je het dan „maar doet en het zaakje opruimt”; dat er voor Keyzer geen overwegende bezwaren geweest zijn om na korten tijd de uitvoering van de door hem gegeven order na te gaan, teneinde de door hem ondernomen dienstverrichting te voltooien; dat het integendeel in de rede had gelegen voor Keyzer om de daartoe noodige stappen te nemen; dat het feit dat Keyzer, naar hij opgeeft uit vrees voor een vechtpartij, ten deze zijn plicht als meerdere niet is nagekomen, den beklagde niet kan bezwaren; dat beklagde zoodanig gevolg van zijn handelingen niet heeft beoogd en evenmin heeft kunnen en hoeven voorzien; dat immers, naar 's Raads overtuiging, beklagde slechts heeft nagestreefd en bewerkstelligd Keyzer, middels aanranding, uit zijn nabijheid te verdrijven tijdens het overgeven, omdat de aanwezigheid en het optreden van dien meerdere den beklagde in zijn (beklaagdes) déplorabelen toestand hoogelijk irriteerde; dat de beklagde tenslotte het bevel van Keyzer heeft uitgevoerd en het braaksel heeft opgeruimd, dadelijk nadat hij Keyzer voornoemd had verjaagd; dat hij derhalve de uitvoering uitsluitend heeft nagelaten in het tijdsverloop dat hij gebruikte voor zijn handelingen van aanranding en bedreiging, welk tijdsverloop zeer gering was; dat beklagdes wilsbesluit, wat hem tot die handelingen bracht niet tevens gericht was op het opzettelijk nalaten van de hem bevolen dienstverrichting; dat beklagde in zijn driftbui dit gevolg dan ook niet heeft gewild en zich evenmin als mogelijk heeft voorgesteld; dat beklagdes antwoord op bedoeld bevel, namelijk: „Het komt „in orde” wijst op zijn voornemen tot uitvoering en zeker niet, gezien ook de eerder genoemde omstandigheden, op opzet tot nalaten; dat de Raad derhalve niet wettig en overtuigend bewezen acht het gedeelte der tenlastelegging sub II luidende: „dat hij opzettelijk heeft nagelaten te voldoen aan het hem door den korporaal-machinist „D. Keyzer gegeven bevel om de zaak op te ruimen”, alsmede het gedeelte luidende: „zijnde genoemde meerdere door deze bedreiging „gedwongen, de door hem ondernomen dienstverrichting, namelijk

„het optreden tegen bovenomschreven verstoring van de netheid en „de zindelijkheid in het verblijf, te staken”;

O. dat door de opgaven van den beklaagde en de verklaring onder eede van den getuige, deze bewijsmiddelen in onderling verband en samenhang beschouwd, wettig en overtuigend bewezen is, met beklagdes schuld daaraan hetgeen hem is ten laste gelegd met uitzondering van hetgeen niet wettig en overtuigend bewezen is verklaard in hooger genoemde overwegingen;

O. aangaande de qualificatie:

dat het sub II bewezen verklaarde feit inhoudt beklagdes trachten om opzettelijk zijn meerdere, den korporaal-machinist Keyzer, feitelijk aan te randen door onder het uiten van bedreigingen in dreigende houding op dien meerdere af te komen loopen; dat ten bewijze van een strafbare poging tot feitelijke aanranding moet worden aangetoond, dat beklagdes voornemen daartoe zich door een begin van uitvoering heeft geopenbaard en de uitvoering alleen tengevolge van omstandigheden van zijnen wil onafhankelijk, niet is voltooid; dat zoodanig voornemen buiten twijfel vaststaat door beklagdes eigen opgaven, nl. dat hij zijn kooi uitkwam om hem — Keyzer — een opdonder te geven, alsmede door de bewezen verklaarde dreigementen; dat voorts een uitvoeringshandeling van het aanranden naar 's Raads oordeel niet bepaaldelijk een feitelijke aanraking van den meerdere behoeft in te sluiten, maar in het onderhavige geval gevonden wordt in het uit kooi komen en vervolgens in gebogen houding met vooruitgestoken armen op den meerdere toelopen, zooals dit bewezen is geacht, mede in verband met de overige omstandigheden, hebbende beklagde volgens zijn eigen opgaven gezegden Keyzer nagejaagd, zonder hem te kunnen krijgen; dat dit complex van handelingen alleszins geschikt was om te leiden tot de door beklagde beoogde aanranding en derhalve op zichzelf is geweest een voor de militaire rechtsorde gevaarlijke daad; dat uit voornoemde omstandigheden, alsmede uit het bewezen verklaarde onder sub II 2e alinea voldoende blijkt dat de voltooiing van beklagdes voornemen tot aanranding is verhinderd door omstandigheden buiten zijn wil;

dat de bewezen geachte handelingen van beklagde voorts inhouden een feitelijke bedreiging met geweld; dat deze bedreiging tot uiting komt in de wijze, waarop beklagde op den korporaal Keyzer is afgekomen; dat echter dit deel van beklagdes handelingen een element vormt van het hoofddelict, zijnde poging tot feitelijke insubordinatie, kunnende dit delict in den hier aangenomen vorm — te weten poging tot feitelijke aanranding — niet bestaan zonder beklagdes uit kooi komen en op den meerdere toelopen onder het maken van dreigende gebaren, gelijk zulks eerder is betoogd; dat dit deel van beklagdes bedreigingen dan ook door het hoofddelict wordt geabsorbeerd en derhalve niet tevens in de qualificatie tot uiting dient te worden gebracht;

dat daarnaast beklaagde verscheidene mondelinge dreigementen heeft geuit, welke niet in bedoeld hoofddelict liggen opgesloten; dat deze bedreigingen tegen een meerdere waren gericht en derhalve hunne omschrijving vinden in artikel 108 van het Wetboek van Militair Strafrecht; dat het optreden van den korporaal Keyzer, als eerder betoogd, vormde een dienstverrichting, waarbij beklaagde beschouwd was, zoodat beklaagdes handelingen moeten worden beschouwd als in dienst gepleegd; dat de door beklaagde gekozen bewoordingen: „Dat hij hem — Keyzer — in elkaar zou trappen, „hem zou doodslaan en hem zou vermoorden” tevens inhouden een bedreiging tegen het leven gericht, en als zoodanig strafbaar zijn gesteld bij artikel 285 van het Wetboek van Strafrecht; dat hier alzoo sprake is van een feit vallende in meer dan eene strafbepaling, zoodat op grond van artikel 55 1e lid van het Wetboek van Strafrecht, slechts die bepaling behoort te worden toegepast, waarbij de zwaarste hoofdstraf is gesteld, zijnde ten deze art. 285 van het Wetboek van Strafrecht; dat anderszins in bedoeld artikel 55 2e lid is voorgeschreven, dat indien voor een feit dat in eene algemeene strafbepaling valt, eene bijzondere strafbepaling bestaat, alleen laatstgenoemde bepaling in aanmerking komt; dat voornoemd artikel 108 van het Wetboek van Militair Strafrecht het in het delict aanwezige element „meerdere” bevat en aldus ten opzichte van artikel 285 voornoemd is te beschouwen als een bijzondere strafbepaling; dat echter evenzeer het gemeene recht, blijkens artikel 285 van het Wetboek van Strafrecht, een in het delict aanwezig element bevat, te weten: „tegen het leven gericht”, dat in het bijzondere recht, zijnde hier het Militair Strafrecht, niet voorkomt, zoodat art. 285 voornoemd ten deze is te beschouwen als een bijzondere strafbepaling ten opzichte van art. 108 van het Wetboek van Militair Strafrecht; dat derhalve zowel het Wetboek van Strafrecht als het Wetboek van Militair Strafrecht hier behooren te worden toegepast;

dat het bewezene, gezien al het bovenstaande, dient te worden gequalificeerd als:

- A. „Feitelijke insubordinatie in tijd van oorlog, enig lichamelijk letsel tengevolge hebbende”;
 - B. „Poging tot feitelijke insubordinatie in tijd van oorlog”;
 - C1. „Bedreiging met enig misdrijf, tegen het leven gericht”;
 - 2. „Als militair opzettelijk een meerdere in zijne tegenwoordigheid „mondeling met enig kwaad bedreigen, in dienst gepleegd”;
- de feiten B. en C. één voortgezette handeling uitmakende;

O. aangaande de op te leggen straf:

dat ten processe door beklaagde bij monde van zijn Raadsman, nog nader is opgegeven;

dat beklaagde op de Waddeneilanden is geboren en geruimen tijd bij de koopvaardij heeft gevaren; dat hij alzoo aan een vrij leven gewend was geraakt en zich niet kon aanpassen aan de militaire discipline; dat daarmede door de autoriteiten in vroegere gevallen

rekening is gehouden, gezien zijn lichte straf wegens bedreiging van een bootsman en het toestaan van zijn verzoek in April 1940 om vrijstelling van dienst; dat hij bij de koopvaardij zijn plicht heeft gedaan, ook bij zeer gevaarlijke ondernemingen; dat hij bij toeval weer in de Marine terecht is gekomen, nl. toen hij bij een minder prettige maatschappij is gaan varen en te Perth eenige dagen van zijn schip is weggebleven, zonder de bedoeling te hebben gehad te deserteren;

dat hij van nature nerveus en opvliegend is; dat deze eigenschap naar voren komt als hij te veel drank heeft gebruikt; dat hij zich niet regelmatig in den drank te buiten gaat, maar dat het soms wel eens verkeerd gaat; dat hij uiteindelijk door zijn karakteraanleg en onder den invloed van drank tot deze daden is gekomen;

O. dienaangaande:

dat beklaagde in een voor hemzelf en zijn omgeving gevaarlijke driftbui binnen een kort tijdsverloop tot tweemaal toe een ernstig misdrijf heeft gepleegd tegen de ondergeschiktheid; dat dit in beide gevallen geschiedde onder den invloed dan wel de naweeën van drank; dat beklaagde reeds terzake van het eerste feit in Australië naar den Zeekrijgsraad is verwezen; dat hij hierin blijkbaar geen aanleiding heeft gevonden om zich in den vervolge te hoeden voor drankmisbruik, en dan ook zijn zaak door het plegen van een tweeden, soortgelijk feit ernstig heeft verzaard; dat hij in beide gevallen hoogst onsmakelijk is opgetreden en in dit opzicht de grootste onverschilligheid heeft getoond ten opzichte van zijn medeschepelingen; dat deze onverschilligheid zich tevens uitstrekt tot zijn meerderen en hij in zijn ongebreidelde woede-aanvallen door geen enkel besef van ondergeschiktheid wordt weerhouden; dat beklaagde lang genoeg in militairen dienst is geweest om het grondbeginsel der ondergeschiktheid te kennen, ondanks het feit dat hij opgeeft een gedeelte van zijne militaire vorming te hebben gemist; dat hij eenerzijds heeft ontkend lastig of critisch te zijn en niet de minste militaire begrippen te bezitten, maar zich anderzijds beroept op zijn natuurlijke tegenzin tegen de militaire discipline; dat, hoe dit alles zij, een dergelijk beroep nimmer kan worden aanvaard, aangezien beklagde als militair rechtens verplicht was zich te verzetten tegen elken aanleg, die in strijd is met de belangen van den dienst; dat het feit, dat hem hiertoe de lust, dan wel de wilskracht ontbrak den beklagde dan ook niet kan verschoonen; dat de beklagde dan ook schuldig staat aan grove plichtsverzaking;

dat als verzachtende omstandigheid geldt dat het optreden als meerdere van den kwartiermeester J. A. de Bruine niet bepaald gelukkig was en weinig respect inboezemde; dat beklagde bij zijn daden niet is geleid door een weloverwogen misdadig voornemen, maar heeft gehandeld in een opwelling van drift, voortkomend uit de miserable stemming, waarin zijn drankmisbruik hem had gebracht; dat hij sinds Mei 1940 bij de koopvaardij heeft gevaren en zijn volle aandeel heeft gehad in de oorlogvoering;

dat, gezien al het bovenstaande en gelet op de eischen van generale preventie, eene gevangenisstraf van na te noemen duur wordt geacht in een goede verhouding te staan tot den ernst der feiten;

O. dat er termen aanwezig zijn om het door beklaagde terzake van zijn daden ondergane arrest zonder waarneming van dienst voor den geheelen duur in mindering te brengen tot een totaal van 57 dagen:

Gezien de artikelen 1, 10, 60, 108, 117, 120 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

2, 55, 56, 57, 285 van het Wetboek van Strafrecht;

25, 27 van het Reglement betreffende de Krijgstucht;

185, 189, 197 van de Regtspleging bij de Zeemagt;

Recht doende in naam der Koningin,

Verklaart wettig en overtuigend bewezen, hetgeen den beklaagde is ten laste gelegd, zooals hiervoren werd overwogen;

Verklaart hem daaraan schuldig;

Spreekt hem vrij van hetgeen hem meer of anders is ten laste gelegd dan bewezen verklaard;

Qualificeert het wettig en overtuigend bewezen verklaarde als hiervoren werd aangegeven;

Veroordeelt hem deswege tot:

eene gevangenisstraf voor den tijd van twee jaren en zes maanden, met de bepaling dat de tijd, door den veroordeelde vóór de tenuitvoerlegging van het vonnis in preventief arrest doorgebracht, bij de tenuitvoerlegging dezer gevangenisstraf zal worden in mindering gebracht tot een totaal van zeven en vijftig dagen.

Fiat executie.

Op heden, den 8en Februari 1943 is door mij, Kapitein ter zee, Wnd. Bevelhebber der Strijdkrachten in het Oosten, tot bovenstaand vonnis het fiat executie verleend.

L. G. L. VAN DER KUN.

Krijgsraad bij de Zeemacht in het Oosten.

Vonnis van 29 Maart 1946.

President: Hoofdoff. v. Adm. 2e kl. H. J. G. van Giessen.

Leden: Kapt. Luit. t/z. C. J. Wingerder, Luit. t/z. 1e kl. A. D. A. Peereboom Voller, Luit. t/z. 1e kl. K. G. Tiel, Luit. t/z. 1e kl. K.M.R. J. Nieuwenhuyzen.

Fiscaal: Off. v. Adm. 1e kl. W. H. Vermeer.

Procedure wegens vermeende onbevoegdheid des rechters.

Vervolging wegens

1°. het niet voldoen aan een gegeven order om met een onder zijn bevel staand oorlogsschip naar Australië uit te wijken;

2°. het met gebruik van tijdbommen tot zinken brengen van dat schip; en

3°. het verlaten en door de bemanning doen verlaten van dat schip voordat het tot zinken werd gebracht.

Toepassing van de artikelen 55 en 56 van het Wetboek van Strafrecht op deze feiten in verband met de vraag, welke rechter bevoegd is van die feiten kennis te nemen: deze zeekrijgsraad, het Hoog Militair Gerechtshof in Nederland of wel een der in Nederland ingestelde Bijzondere Gerechtshoven.

De Zeekrijgsraad verklaart zich onbevoegd en gelast, dat de beklagde aan het bevoegde Bijzondere Gerechtshof in Nederland zal worden aangeboden.

CONCLUSIE TOT ONBEVOEGDVERKLARING VAN DEN KRIJGSRAAD
BIJ DE ZEEMACHT IN HET OOSTEN.

In de zaak van den Fiscaal bij de Zeemacht in het Oosten tegen den Luitenant ter Zee der 1e klasse A., aanhangig gemaakt voor den Krijgsraad bij de Zeemacht in het Oosten bij beschikking tot verwijzing naar dezen Krijgsraad van den Commandant der Zeemacht in het Oosten dd. 13 Februari 1946, No. J. 2/Z.G. 1/13, bij welke beschikking aan A. voornoemd en hierna beklagde te noemen, ten laste wordt gelegd:

„dat hij te Soerabaja, in tijd van oorlog, in den namiddag van den 6en Maart 1942, toen hij als luitenant ter zee der 1e klasse bij de „Koninklijke Marine diende en hij commandeerend officier van „Hr. Ms. was:

„1e. opzettelijk heeft nagelaten te voldoen aan de hem door den „Commandant der Marine te Soerabaja, den Schout-bij-Nacht „P. Koenraad, gegeven order, om met hoogergenoemden bodem, „waarover hij, beklagde, het bevel voerde, uit te wijken naar „Australië;

„2e. opzettelijk en wederrechtelijk genoemd vaartuig, waarover „hij het bevel voerde en dat toebehoorde aan het Rijk der Neder- „landen, althans aan een ander of aan anderen dan aan hem, be- „klaagde, heeft vernield en onbruikbaar gemaakt door het te meeren „aan de kade ter zee-zijde van het complex kruiserkazernes te Soe- „rabaja en tegen de scheepshuid twee tijdbommen te plaatsen en af „te stellen of te doen plaatsen en af te doen stellen, waardoor het „schip, na ontploffing dezer bommen, ter plaatse is gezonken;

„3e. Hr. Ms., over welken bodem hij het bevel voerde, „buiten noodzaak en eigendunkelijk, immers in strijd met het hem „gegeven en sub 1°. nader omschreven bevel om uit te wijken naar „Australië, langs de kade ter ree-zijde van de kruiserskazernes te „Soerabaja heeft gemeerd, het schip heeft verlaten en door de onder „zijne bevelen staande bemanning heeft doen verlaten en het ver- „volgens door middel van tijdbommen ter plaatse heeft laten zinken”, en in welke zaak beklagde, tijdens het 1e verhoor voor den Officier-

Commissaris, ingevolge artikel 227 van de „Regtspleging bij de Zeemagt”, de exceptie van onbevoegdheid van den Krijgsraad bij de Zeemacht in het Oosten heeft opgeworpen, zij het beklagde vergund hieronder te betoogen, op welke gronden hij vermeent te moeten concludeeren, dat bovenbedoelde Krijgsraad onbevoegd zou zijn, om van deze zaak kennis te nemen.

Alvorens evenwel dit betoog aan te vangen, wil beklagde nog het volgende naar voren brengen:

Tijdens zijn eerste verhoor voor den Officier-Commissaris heeft beklagde op de hem gestelde vraag, of hij eenige reden had om den Officier-Commissaris of den Secretaris onbevoegd te verklaren om zijne zaak te onderzoeken, bevestigend geantwoord en gezegd, dat hij zulks meent op grond van artikel 1 van het Besluit van 22 December 1943, juncto artikel 12 van het Besluit van 22 December 1943, respectievelijk Besluit Buitengewoon Strafrecht en Besluit op de Bijzondere Gerechtshoven ¹⁾).

Met dit antwoord heeft beklagde beoogd te zeggen, dat hij meent, dat slechts deze Bijzondere Gerechtshoven van het hem sub 3° ten laste gelegde feit in eerste instantie mogen kennisnemen.

Mocht evenwel Uw Raad, niettegenstaande beklagde's daartoe strekkende betoog, van opvatting zijn dat de Bijzondere Gerechtshoven terzake *niet* competent zijn, zoo zou beklagde het door hem gegeven antwoord aan den Officier-Commissaris nog willen aanvullen met de woorden: „casu quo, op grond van artikel 65 en volgende „van de Provisioneele Instructie voor het Hoog Militair Gerechtshof”, met welke woorden beklagde beoogt te zeggen, dat alsdan, zijns inziens, slechts het Hoog Militair Gerechtshof in eerste instantie bevoegd zal zijn, om van het hem, beklagde, onder 3° ten laste gelegde feit, kennis te nemen.

Beklagde baseert zijne eerste conclusie, te weten de conclusie dat slechts de Bijzondere Gerechtshoven competent zijn om van het hem, beklagde, sub 3° ten laste gelegde feit kennis te nemen, in de eerste plaats op de redactie van artikel 1 van het Besluit Buitengewoon Strafrecht.

Dit artikel toch geeft een opsomming van de misdrijven dewelke, in den „huidigen oorlog” gepleegd zijnde, dienen te worden berecht door de Bijzondere Gerechtshoven.

Waar nu het den beklagde sub 3° ten laste gelegde feit strafbaar is gesteld in artikel 84, lid 2, van het Wetboek van Militair Strafrecht en dit artikel is opgenomen in Titel II van het Tweede Boek van dit Wetboek en waar nu in artikel 1 van het Besluit Buitengewoon Strafrecht de in deze Titel opgesomde strafbare feiten gerangschikt worden onder de misdrijven waarop dit Besluit Buitengewoon Strafrecht van toepassing is, komt het beklagde voor, dat slechts de Bijzondere Gerechtshoven kennis kunnen nemen van dit, hem ten laste gelegde, feit.

¹⁾ Zie deze besluiten op de blzn. 10-25 hiervóór. (Red. M.R.T.).

Een eventueele argumentatie van den Fiscaal als zou, uit de bevoording van den considerans van het Besluit Buitengewoon Strafrecht, met name op de daarin voorkomende zinsnede:

„...welke in zoo ernstige mate strafwaardig zijn, dat hun „strafbaarheid daarmede in overeenstemming dient te worden gebracht, . . .”

moeten worden opgemaakt dat de Wetgever, bij de samenstelling van dit Besluit nimmer heeft willen beoogen, dat aan de kennisneming van de Krijgsraden worden onttrokken, de door militairen gepleegde misdrijven, waarop de alternatieve doodstraf staat gesteld (d.i. dus de zwaarste straf, welke aan een delinquent kan worden opgelegd), vermag, beklaagde's inziens, niet op te gaan.

Immers, artikel 12 van het Besluit op de Bijzondere Gerechtshoven stelt uitdrukkelijk vast, dat deze Bijzondere Gerechtshoven, met uitsluiting van eenigen anderen burgerlijken of *militairen rechter*, in eersten aanleg, enz. . . . , kennis nemen van de misdrijven, waarop de bepalingen van het Besluit Buitengewoon Strafrecht van toepassing zijn; dus dat zijn onder meer de misdrijven opgesomd in Titel II van het Tweede Boek van het Wetboek van Militair Strafrecht en artikel 84, lid 2, van dit Wetboek is één van die misdrijven.

Zou bovenbedoelde veronderstelde argumentatie van den Fiscaal als juist worden aanvaard, dan zou dit impliceeren, dat de opsomming in artikel 1 van het Besluit Buitengewoon Strafrecht, van Titel II van het Tweede Boek van het Wetboek van Militair Strafrecht, achterwege had kunnen blijven, aangezien dan de kennisneming van alle daarin opgesomde misdrijven, welke ingevolge artikel 78, lid 1, van de Invoeringswet *algemeen* strafbaar zijn gesteld en waarop alternatief de doodstraf staat gesteld (en welke dus uit hoofde van deze, de zwaarste poenale sanctie zelfs in de meest ernstige gevallen, naar volkomen rechtsbevrediging, zullen kunnen worden berecht), *buiten de competentie van de Bijzondere Gerechtshoven zouden vallen*, hetgeen, beklaagde's inziens, nimmer de bedoeling van den Wetgever kan zijn geweest.

Veeleer zal het in de bedoeling van den Wetgever zijn geweest, om al die misdrijven, dewelke naar de omschrijving daarvan alleen, zóó ernstig zijn, dat daarop in het ergste geval de doodstraf van toepassing moet kunnen worden verklaard, door speciale college's te doen berechten, opdat deze speciale college's, waar zij al deze misdrijven, *door wien ook begaan*, te berechten te krijgen, uit den aard der zaak de aan de verschillende delinquenten op te leggen straffen beter tegen elkaar zullen kunnen afwegen.

Aangezien, tenslotte, het den beklaagde sub 3° ten laste gelegde feit met de beide andere hem ten laste gelegde feiten één voortgezette handeling uitmaakt, waarbij nog het eerstgenoemde feit als hoofdzaak van de geheele tenlastelegging moet worden beschouwd, komt beklaagde tot de conclusie, dat het Uwen Raad moge behagen zich onbevoegd te verklaren om van deze, hem, beklaagde, ten laste

gelegde feiten kennis te nemen en als den terzake bevoegden rechter aan te wijzen de Bijzondere Gerechtshoven in Nederland.

Zou Uw Raad evenwel beslissen, dat de Bijzondere Gerechtshoven niet bevoegd zijn om in eerste instantie van de hem ten laste gelegde feiten kennis te nemen, zoo moet, beklagde's inziens, ingevolge artikel 65 en volgende van de Provisioneele Instructie voor het Hoog Militair Gerechtshof, dit Hoog Militair Gerechtshof in eerste instantie kennis nemen van deze, hem, beklagde, ten laste gelegde feiten.

Immers, volgens artikel 65 van de Provisioneele Instructie voor het Hoog Militair Gerechtshof, neemt dit Hof in eersten aanleg kennis van, onder meer:

„alle rapporten, welke de kommandant van een vaartuig van „oorlog, van welken rang hij ook zoude mogen wezen, gehouden „is in te leveren om het verlies van dien bodem aan den vijand „te justificeeren.”

De daarop volgende artikelen van de Provisioneele Instructie schrijven voor, op welke wijze de militaire rapporten, betreffende dit verlies, dienen te worden opgemaakt, ingediend, aangevuld en toegelicht, waarna artikel 72 van deze Instructie letterlijk voorschrijft:

„Ingeval echter bij het Hof mogt worden bevonden, dat de kommandant of bevelhebber de overgave of het verlies niet genoegzaam en zoodanig heeft gejustificeerd, dat daarop eene dispositie „als voormeld tot zijne décharge of justificatie vallen kan, zal „hetzelve de stukken stellen in handen van den advocaat-fiscaal, „teneinde daarin zoodanig te handelen, als hij ambtshalve zal vermeenen te behooren.”

Met andere woorden: waar nu beklagde, ten tijde van het plegen van de hem ten laste gelegde feiten, was: „commandant van Hr. Ms. en waar nu door hem, beklagde, ingevolge een daartoe bekomen mondelinge opdracht van den Secretaris van de Commissie Onderzoek Gedragingen, ingevolge artikel 65 van de Provisioneele Instructie, omtrent het verloren gaan van Hr. Ms. , rapport werd opgemaakt en ingediend bij dien Secretaris, zou het kennismemen, door den Krijgsraad, van het hem, beklagde, sub 3° ten laste gelegde feit, in feite niets anders beteekenen dan dat deze Krijgsraad kennis neemt van bovenbedoeld rapport en derhalve een taak op zich neemt, dewelke, bij uitsluiting, aan het Hoog Militair Gerechtshof is opgedragen.

Ten aanzien van de den beklagde sub 1° en 2° ten laste gelegde feiten kan worden opgemerkt dat deze, met het hem, beklagde, sub 3° ten laste gelegde feit één voortgezette handeling uitmaken en dat de in deze tenlasteleggingen vermelde daadzaken als dusdanig in het rapport van beklagde zijn verwerkt.

Een eventueel betoog van den Fiscaal, als zou het den beklagde sub 3° ten laste gelegde feit, niet inhouden dat beklagde zijn schip „aan den vijand” verloren heeft en dat ook feitelijk geen verlies aan den vijand heeft plaats gehad, zoodat deze tenlastelegging niets

te maken zou hebben met het verlies van oorlogsbodems als bedoeld in artikel 65 van de Provisioneele Instructie, vermag, beklaagde's inziens, niet op te gaan.

Immers, zouden de woorden „verlies aan den vijand” letterlijk moeten worden opgevat, dan zou dit beteekenen, dat de vijand in het bezit van den betreffenden oorlogsbodem moet zijn geraakt, alvorens van een rapport in den zin van artikel 65 der Provisioneele Instructie kan worden gesproken.

Dat zulks *niet* de geldende opvatting *kan* zijn, moge blijken uit het volgende:

1e. Het feit dat beklaagde, na door de Commissie Onderzoek Gedragingen te zijn gehoord, bij den Secretaris van deze Commissie ontboden is geworden, waarbij hem, beklaagde, door dezen Secretaris op artikel 65 van de Provisioneele Instructie werd gewezen en hem werd opgedragen om *ingevolge* dat artikel een rapport op te maken en dit rapport bij den Secretaris voornoemd in te dienen.

Dus, ook de Secretaris van de C.O.G. was van oordeel, dat van het aldus door beklaagde opgestelde rapport uitsluitend het Hoog Militair Gerechtshof kon kennisnemen.

Immers, als Secretaris van de C.O.G. moet het hem, reeds vóór beklaagde zijn rapport opmaakte, bekend zijn geweest, op welke wijze beklaagde Hr. Ms. heeft verloren en heeft hij derhalve nimmer de woorden „aan den vijand” letterlijk kunnen interpreteeren.

2e. Het feit dat een letterlijke interpretatie van de woorden „aan den vijand” zou beteekenen, dat het bezit van den oorlogsbodem letterlijk in handen van den vijand zou zijn overgegaan, iets wat in de praktijk welhaast nimmer zal voorkomen en waardoor aan artikel 65 van de Provisioneele Instructie in feite alle bestaansrecht zou worden ontnomen.

Voor zoover beklaagde bekend, heeft zich in dezen laatsten oorlog slechts éénmaal het feit voorgedaan, dat een oorlogsbodem, met name een Deutsche onderzeeboot, letterlijk in handen van een der vijanden van Deutschland, in casu in Amerikaansche handen, is overgegaan en dat dit een exceptioneel gebeuren was, moge wel blijken uit de ophef, welke van dit gebeuren is gemaakt.

Nu zou de Fiscaal nog kunnen betoogen, dat dit letterlijk overgaan in 's vijands handen, ten tijde van de samenstelling van de Provisioneele Instructie niet tot de welhaast onmogelijke zaken behoorde, doch ook zulk een betoog zal niet kunnen opgaan, nu de Provisioneele Instructie herhaaldelijk gewijzigd is, waarbij aan artikel 65 en volgende niet werd getornd.

3e. Het feit dat vroeger, vóórdat de zoogenaamde Marine-Raad in het leven werd geroepen, alle rapporten, betreffende aan oorlogsbodems overkomen scheepsrampen in eerste instantie door het Hoog Militair Gerechtshof werden onderzocht, dus zelfs al was er geen sprake van eenigen vijand (of er zou met vijand het natte element bedoeld moeten worden).

4e. Het schrijven van den Commandant der Zeemacht in het

Oosten, den Vice-Admiraal A. S. Pinke, gedateerd 14 Februari 1946, No. S. 113/1/3, gericht aan den Luitenant ter Zee der 2e klasse K.M.R. o.v., C. de Greeuw, van welk schrijven een afschrift hierbij aan de stukken wordt toegevoegd.

In dit schrijven wordt aan den gewezen Commandant van Hr. Ms. „Jan van Amstel” opdracht gegeven om, krachtens artikel 65 en volgende der Provisioneele Instructie, een aan den Minister van Marine gericht rapport over het verlorengaan van dezen oorlogsbodem in te dienen, zulks omdat deze gewezen commandant zich voor het Hoog Gerechtshof ten aanzien van het verlies (zonder meer) van Hr. Ms. „Jan van Amstel”, zal moeten justificeeren.

Waar nu Hr. Ms. „Jan van Amstel” niet door den vijand is veroverd, doch door hem tot zinken is gebracht, is het duidelijk, dat ook Admiraal Pinke aan de woorden „aan den vijand” niet een letterlijke beteekenis toekent.

Aan de hand van bovenaangehaalde 4 punten is het duidelijk, dat men de woorden „aan den vijand” moet interpreteren als „verlies tengevolge van een actie met den vijand”, of „verlies voor „eigen weermacht, *ten bate* van den vijand”.

In dit licht bezien, dient nog slechts te worden betoogd, dat Hr. Ms. tengevolge van vijandelijke actie verloren is gegaan.

Dat dit het geval is, behoeft niet in twijfel te worden getrokken. Het afsluiten van de Japanners van het Ooster- en Wester-Vaarwater en het oprukken van het Japansche leger, dat reeds aan de poorten van Soerabaia stond, houden de vijandelijke actie in, welke als gevolg had, dat beklagde zijn schip deed zinken, om hetzelfde niet in handen van den vijand te spelen. Had beklagde zulks nagelaten, zoo ware zijn schip eerst recht „aan den vijand” verloren en zou beklagde dus zonder meer justiciabel zijn geweest voor het Hoog Militair Gerechtshof.

Tenslotte nog het volgende: Artikel 84 lid 2 noemt de woorden „buiten noodzaak”; zoo ook worden deze zelfde woorden gebezigd in het den beklagde sub 3° ten laste gelegde.

Het beoordeelen nu, of het verlaten of ontruimen van den oorlogsbodem al dan niet noodzakelijk was, berust, beklagde's inziens, bij uitsluiting aan het Hoog Militair Gerechtshof, dat immers van het rapport, dus van het verloren gaan van den oorlogsbodem met de daarbij behorende ontruiming en verlating, kennis neemt.

Zoo zal ook het Hoog Militair Gerechtshof oordeelen, of het al dan niet noodzakelijk, en dus te justificeeren was, dat de commandant van Hr. Ms. „Jan van Amstel” dezen oorlogsbodem, vóórdat hij verloren ging, eigendunkelijk deed ontruimen en verlaten en zoo zal het Hoog Militair Gerechtshof dit eveneens moeten doen ten aanzien van het eigendunkelijk doen ontruimen en verlaten door beklagde van Hr. Ms.

Resumeerende komt beklagde tot deze, zijne alternatieve conclusie dat, zoo Uw Raad niet mocht willen aanvaarden dat de

Bijzondere Gerechtshoven in Nederland in eerste instantie bevoegd zijn, om van de hem ten laste gelegde feiten kennis te nemen, in ieder geval alsdan het Hoog Militair Gerechtshof in eerste instantie deze bevoegdheid toekomt, weshalve het Uwen Raad moge behagen zich onbevoegd te verklaren om van deze, hem, beklaagde, ten laste gelegde feiten kennis te nemen, met aanwijzing van het Hoog Militair Gerechtshof als de terzake competente rechterlijke instantie.
Batavia, 26 Februari 1946.

De Luitenant ter Zee der 1e klasse,
A.

CONCLUSIE VAN ANTWOORD

als bedoeld in artikel 232 van de Regtspleging bij de Zeemagt.

De Fiscaal bij den Krijgsraad bij de Zeemacht in het Oosten;

Gezien de schriftuur van den beklaagde in de zaak van den Fiscaal, razione officii tegen A., luitenant ter Zee der 1e klasse, door den ondergeteekende ontvangen op den 27en Februari 1946;

Overwegende dat beklaagde in deze schriftuur concludeert, dat de Krijgsraad zich onbevoegd zal verklaren om kennis te nemen van de aan genoemden beklaagde ten laste gelegde feiten, en zulks op de volgende gronden:

a. dat voor de ten laste gelegde misdrijven bij de Wet een anderen rechter is gesteld, te weten een der bijzondere gerechtshoven binnen het Rijk in Europa, zulks ingevolge artikel 12 van het „Besluit Bijzondere Gerechtshoven” (Koninklijk Besluit van 22 December 1943 D. 62), vallende het ten laste gelegde feit in de omschrijving van een der artikelen van den 2en titel van het Tweede Boek van het Wetboek van Militair Strafrecht;

b. dat het verlies van het schip behoort te worden geëxamineerd door het Hoog Militair Gerechtshof, zulks op grond van artikel 65 van de provisioneele instructie van dat Hof, zijnde het schip weliswaar niet „aan den vijand” verloren, doch moetende genoemd wetsartikel niet naar den letter doch naar de strekking genomen worden;

Gelet op artikel 232 van de Regtspleging bij de Zeemagt;

O. ad a.: dat beklaagde in zijn schriftuur zich beroept op hooger aangehaald artikel 12 luidende:

„De buitengewone gerechtshoven nemen met uitsluiting van eenigen anderen burgerlijken of militairen rechter in eersten aanleg en tevens, behoudens het beroep in cassatie, in het laatste ressort, kennis van de misdrijven, waarop de bepalingen van het „Besluit „Buitengewoon Strafrecht” van toepassing zijn.”

dat hier tegenover echter wordt gesteld, dat het gepleegde, hoewel juridisch het verlaten van het schip opleverende, feitelijk en in de eerste plaats „ongehoorzaamheid” en zgn. „zaakbeschadiging” (in een gequalificeerden vorm) oplevert, ten aanzien van welke misdrijven artikel 12 van het „Besluit Buitengewone Gerechtshoven” niet geldt:

dat bovendien de beperking, die door meergenoemd artikel 12 aan de rechtsmacht van den gewonen burgerlijken en militairen strafrechter wordt opgelegd, geacht wordt niet van kracht te zijn ten aanzien van dezen Zeekrijgsraad; dat immers dit artikel — en trouwens het geheele besluit — formeel recht behandelt en dat het Nederlandsche formeele strafrecht niet zonder meer dezelfde uitbreiding van zijn werking heeft, die het Nederlandsche materieele strafrecht heeft; dat voor het materieele strafrecht deze uitbreiding namelijk nadrukkelijk is aangegeven in de artikelen 4 en 5 van het Wetboek van Militair Strafrecht, waardoor het voor Nederlandsche militairen, waar ter wereld zij zich ook mogen bevinden, toepasselijk is; dat een overeenkomstige bepaling in het (militaire) formeele strafrecht niet werd gevonden;

dat de aanwijzing van het materieele recht, dat voor een bepaalden persoon geldt, geheel los staat van de aanwijzing van den rechter, die dit recht op hem zal toepassen en van de aanwijzing van den procesvorm, die deze rechter daarbij in acht zal nemen;

dat ter adstructie het volgende moge dienen: dat door artikel 81 van de Invoeringswet Militair Straf- en Tucht recht in bepaalde gevallen de mogelijkheid bestaat, dat een militair terecht staat voor een burger strafrechter; dat deze burger strafrechter echter in voorkomende gevallen het Militaire Wetboek van Strafrecht op den beklaagde dient toe te passen; dat dit bijvoorbeeld blijkt uit artikel 20 van het Wetboek van Militair Strafrecht, luidende:

„De bepalingen van de artikelen 13—19 vinden enkel toepassing „bij oplegging van straffen door den militairen rechter.”

waaruit volgt, dat de burger rechter het militaire strafwetboek wel hanteert, maar bepaalde artikelen niet mag gebruiken; dat echter die burger strafrechter in zoo'n geval zeer zeker niet het militaire formeele recht (de Regtspleging bij de Zeemagt) hanteert;

dat dan ook, hoezeer het regel is, dat het materieele strafrecht overal ter wereld op den militair der Zeemacht van toepassing blijft, zulks niet geldt voor het formeele strafrecht en dat de overigens zeer positieve aanhef van meergenoemd artikel 12 eene locale werking geacht wordt te hebben;

Concludeert dat de Krijgsraad de door den beklaagde opgeworpen onbevoegdheid op grond van artikel 12 van het „Besluit Buiten-„gewone Gerechtshoven” verwerpe en zich bevoegd verklare van het ten laste gelegde kennis te nemen;

O. ad *b.*: dat beklaagde, blijkens de sub *b.* vermelde stelling waarop hij de onbevoegdheid van Uwen Raad voordraagt, van meening is, dat in genoemd artikel 65 de woorden „aan den vijand” behooren te worden geïnterpreteerd als „verlies tengevolge van een „actie met den vijand” of „verlies voor eigen weermacht ten bate van „den vijand”;

dat beklaagde hierdoor Uwen Raad voorstelt af te wijken van den letter van de wet, daar waar de tekst duidelijk is, en dezen duidelijken tekst te vervangen door een begrip, hetwelk niet in de

wet wordt uitgedrukt; dat het in het algemeen voor een van den letter van de wet afwijkende interpretatie noodzakelijk is, zeer deugdelijke argumenten aan te voeren; dat ondergeteekende echter in het betoog van den beklaagde zoodanige argumentatie niet heeft vermogen aan te treffen; dat immers tot de conclusie van afwijking van de wet wordt gekomen op de volgende gronden:

1. dat de beklaagde van den secretaris van de Commissie tot Onderzoek van Gedragingen opdracht heeft gekregen een rapport ingevolge meergenoemd artikel 65 op te maken;

2. dat de letterlijke interpretatie van de woorden: „aan den vijand” zou beteekenen, dat het bezit van den oorlogsbodem letterlijk in handen van den vijand zou zijn overgegaan, hetgeen practisch nimmer geschiedt; dat beklaagde aan dit argument heeft toegevoegd, dat de Provisioneele Instructie voor het H.M.G. herhaaldelijk gewijzigd is, doch dat aan artikel 65 en volgende niet werd getornd;

3. dat vóór het bestaan van den Marine Raad het Hoog Militair Gerechtshof alle rapporten betreffende aan oorlogsbodems overkomen scheepsrampen onderzocht, waarbij derhalve geen sprake was van eenigen vijand;

4. dat de Commandant der Zeemacht in het Oosten bij schrijven van 14 Februari 1946 No. S 113/1/3, den gewezen Commandant van Hr. Ms. „Jan van Amstel” opdroeg, een rapport te maken krachtens meer aangehaald artikel 65, in verband met het tot zinken brengen van genoemden bodem, uit welk schrijven derhalve zou blijken, dat beklaagdes meening wordt gedeeld door den verwijzingsautoriteit;

O. dat ondergeteekende deze argumenten niet conclusief kan achten;

dat immers aangenomen moet worden, dat de secretaris van bovengenoemde commissie en de Commandant der Zeemacht in het Oosten geenszins hebben beoogd een interpretatie te geven van een wetsartikel, nog minder om den rechter zoodanige interpretatie voor te schrijven;

dat het moge zijn, dat practisch nimmer het bezit van een oorlogsbodem overgaat in de handen van den vijand, doch dat hierop bedoeld wetsartikel niet kan worden veroordeeld, aangezien immers in dat artikel behalve een schip, nog wordt genoemd: een stad, een sterkte, een buitenlandsche bezitting, of eenige andere possessie of post; dat afgescheiden hiervan bestreden wordt, dat overgang van een schip in de handen van den vijand groote uitzondering zou zijn, aangezien immers de geheele Deutsche en Japansche vloot bij de capitulatie van beide landen in het bezit is gekomen van de vijanden van die landen; dat het argument, dat vaker genoemd artikel 65 gedurende ruim een en een kwart eeuw wetswijzigingen heeft getrotseerd, van belang ontbloot is, omdat thans voor het eerst sedert het tot stand komen der wet, het land in oorlog is geweest en het artikel 65 één van de voorschriften is, dat uitsluitend in tijd van oorlog optreedt; dat derhalve tevoren aan wijziging van dat artikel nimmer behoefte kan hebben bestaan;

dat beklaagde nagelaten heeft te vermelden op grond van welk wetsartikel het Hoog Militair Gerechtshof vroeger de rapporten van zeerampen onderzocht en dat, nu beklaagde niet heeft aangetoond, dat dergelijk onderzoek gebaseerd was op het onderwerpelijke artikel 65, dit middel faalt;

Concludeert dat de Krijgsraad de door den beklaagde opgeworpen onbevoegdheid op grond van artikel 65 van de Provisioneele Instructie voor het Hoog Militair Gerechtshof verwerpe en zich bevoegd verklare van het ten laste gelegde kennis te nemen.

Aldus gedaan te Batavia, den 27en Februari 1946 en op den volgende dag — 28 Februari 1946 — aan den Krijgsraad bij de Zeemacht in het Oosten aangeboden.

De Fiscaal,

W. H. VERMEER.

DE KRIJGSRAAD BIJ DE ZEEMACHT IN HET OOSTEN,

in de zaak van den Fiscaal, razione officii, tegen A., Luitenant ter Zee der eerste klasse, oud 37 jaren, geboren te Haren (Gr.), laatstelijk, vóór de verwijzing naar den Zeekrijgsraad, gediend hebbend bij de Marine afdeeling Batavia, gedurende de behandeling zijner zaak gebleven op vrije voeten,

Gezien de beschikking van den Commandant der Zeemacht in het Oosten van den 23 Maart 1900 zes en veertig, houdende bevel tot het bijeenkomen van den Zeekrijgsraad ten einde uitspraak te doen omtrent eene beweerde onbevoegdheid van den militairen rechter althans van den Zeekrijgsraad om de zaak van A., luitenant ter Zee der eerste klasse, bij beschikking van hooger gemelde autoriteit van den dertienden Februari 1900 zes en veertig No. J.2/2G/1/13 naar den Zeekrijgsraad verwezen, te berechten;

Gezien het rapport van den plaatsvervangend officier-commissaris van den twintigsten Februari 1900 zes en veertig No. 250/OC, houdende dat beklaagde bij zijn eerste verhoor op den twintigsten Februari 1900 zes en veertig den officier-commissaris en den secretaris onbevoegd heeft verklaard zijne zaak te onderzoeken op grond van artikel 1 van het Besluit Buitengewoon Strafrecht juncto artikel 12 van het Besluit op de Bijzondere Gerechtshoven;

Gezien de conclusie tot onbevoegdverklaring van den Krijgsraad bij de Zeemacht in het Oosten van den beklaagde van den zes en twintigsten Februari 1900 zes en veertig, houdende aanduiding der gronden, waarop beklaagde vermeent, dat over de zaak en den persoon van den beklaagde een andere rechter bij de Wet is gesteld;

Gezien de conclusie van antwoord van den Fiscaal van den zeven en twintigsten Februari 1900 zes en veertig, houdende aanduiding der gronden waarop hij vermeent, dat de Krijgsraad bevoegd is om over den persoon en de zaak van den beklaagde te oordeelen;

Gezien de stukken van het proces, bij gemeld rapport van den plaatsvervangend officier-commissaris overgelegd;

Overwegende, dat de beklaagde bij hoogergemelde beschikking tot

verwijzing van den Commandant der Zeemacht in het Oosten naar den Zeekrijgsraad is verwezen, onder tenlastelegging:

„dat hij te Soerabaja, in tijd van oorlog, in den namiddag van „den 6en Maart 1942, toen hij als Luitenant ter Zee der 1e klasse „bij de Koninklijke Marine diende en hij commandeerend officier „van Hr. Ms. was:

„1. opzettelijk heeft nagelaten te voldoen aan de hem door den „Commandant der Marine te Soerabaja, den Schout-bij-Nacht „P. Koenraad gegeven order, om met hoogergenoemden bodem, „waarover hij, beklaagde, het bevel voerde, uit te wijken naar „Australië;

„2. opzettelijk en wederrechtelijk genoemd vaartuig, waarover „hij het bevel voerde en dat toebehoorde aan het Rijk der Neder- „landen, althans aan een ander of aan anderen dan aan hem, heeft „vernield en onbruikbaar gemaakt door het te meeren aan de kade „ter ree-zijde van het complex kruiskazernes te Soerabaja en tegen „den scheepshuid twee tijdbommen te plaatsen en af te stellen, waar- „door het schip, na ontploffing dezer bommen, ter plaatse is ge- „zonken;

„3. Hr. Ms., over welken bodem hij het bevel voerde, „buiten noodzaak, eigendunkelijk, immers in strijd met het hem ge- „geven en sub 1° nader omschreven bevel om uit te wijken naar „Australië, langs de kade ter ree-zijde van de kruiskazernes te „Soerabaja heeft gemeerd, het schip heeft verlaten en door de onder „zijne bevelen staande bemanning heeft doen verlaten en het ver- „volgens door middel van tijdbommen ter plaatse heeft laten zinken”;

O., dat beklaagde, betoogende, dat de hem ten laste gelegde feiten uitmaken één voortgezet misdrijf, aanvoert:

primair, op grond van artikel 1 van het Besluit Buitengewoon Strafrecht en artikel 12 van het Besluit op de Bijzondere Gerechtshoven, dat niet de militaire rechter bevoegd is om over zijn persoon en zaak te oordeelen, doch een Bijzonder Gerechtshof, en

subsidiar, op grond van de artikelen 65 en 72 der Provisioneele Instructie voor het Hoog Militair Gerechtshof, dat, zoo al de militaire rechter terzake bevoegd is, die bevoegde militaire rechter niet is de Zeekrijgsraad, doch het Hoog Militair Gerechtshof in Nederland;

O., wat aangaat het primair opgeworpen middel, dat de fiscaal daartegenover stelt, dat het Besluit op de Bijzondere Gerechtshoven bevat formeel recht, dat weliswaar het Nederlandsche materiele strafrecht op den militair in dienstbetrekking buiten het Rijk in Europa toepasselijk is, doch niet het formeele recht, waartoe de regeling van de bevoegdheid behoort, zoodat voor in Nederlandsch-Indië gepleegde delicten, al moge ook het Besluit Buitengewoon Strafrecht als bevattende materieel strafrecht daarop toepasselijk zijn, het Besluit op de Bijzondere Gerechtshoven als inhoudende formeel recht niet toepasselijk is, terwijl de fiscaal daarnaast be- toogt, dat het ten laste gelegde feitelijk en in de eerste plaats

„ongehoorzaamheid” en „zaakbeschadiging” (in gequalificeerden vorm) oplevert, ten aanzien van welke misdrijven artikel 12 van het Besluit Buitengewoon Strafrecht niet geldt;

O., dat de Krijgsraad, na inzage der stukken van het proces tot het oordeel is gekomen, dat de aan beklaagde ten laste gelegde feiten in zoodanig verband staan, dat zij moeten worden beschouwd als één voortgezette handeling, n.l. het, in strijd met een gegeven order om zich met den onder zijn bevel staanden oorlogsbodem naar Australië te begeven, dat schip tot zinken brengen, zulks aangezien het door beklaagde nalaten te voldoen aan de hem gegeven uitwijk order, het verlaten en door de bemanning doen verlaten, het vernielen, onbruikbaar maken en laten zinken van den bodem, waaover hij het bevel voerde, al welk nalaten en handelen door een zeer geringe tijdsruimte gescheiden zijn, het uitvloeijsel zijn van één en hetzelfde wilsbesluit van beklaagde, om de gegeven order niet uit te voeren;

dat derhalve overeenkomstig artikel 56 van het Wetboek van Strafrecht slechts ééne strafbepaling zal dienen te worden toegepast, en wel die, waarbij de zwaarste hoofdstraf is gesteld;

dat, ermede rekening houdende, dat artikel 55 van het Wetboek van Strafrecht voorschrijft, dat, zoo een feit onder verschillende strafbepalingen valt, slechts ééne dier bepalingen zal worden toegepast, n.l. die, waarbij de zwaarste hoofdstraf is gesteld, alsmede dat bijzondere bepalingen met uitsluiting van algemeene zullen dienen te worden toegepast, de Krijgsraad van oordeel is, dat hier niet de strafbepalingen van het Wetboek van Militair Strafrecht nopens ongehoorzaamheid, noch die van het Wetboek van Strafrecht nopens zaakbeschadiging toegepast zullen dienen te worden, doch dat hier toepasselijk is een der artikelen, vervat in de Titels I en II van het Tweede Boek van het Wetboek van Militair Strafrecht, in verband met het in de beschikking tot verwijzing van den Commandant der Zeemacht in het Oosten tenlastegelegde, speciaal artikel 84 sub 2° van het Wetboek van Militair Strafrecht;

O., dat op het tenlastegelegde derhalve het Besluit Buitengewoon Strafrecht van toepassing is;

O., dat de Krijgsraad, den invloed van het onderscheid tusschen materieel en formeel recht ten volle onderkennende, van oordeel is, dat dit onderscheid in dit geval van geen invloed kan zijn;

dat toch op het gebied van de strafrechtsbedeeling ten opzichte van de militairen der Zeemacht, behoorende tot de Staatsmarine, materieel en formeel recht, wel verre van geheel los van elkander te staan, integendeel onverbrekkelijk verbonden zijn;

dat immers het Wetboek van Militair Strafrecht, zijne bepalingen in verband genomen, niet anders zegt, dan dat de Nederlandsche strafwet toepasselijk is op aan de militaire rechtsmacht onderworpen personen (artikel 4 juncto 2 van het Wetboek van Militair Strafrecht), terwijl de Invoeringswet Militair Straf- en Tucht recht (artikel 76) bepaalt, dat de militaire rechter kennis neemt van de straf-

bare feiten, begaan door militairen (behoudens de uitzonderingen bij de Wet gemaakt);

dat hieruit blijkt, dat de aanwijzing van den militairen rechter, zijnde ongetwijfeld formeel recht, evenzeer toepasselijk is als het materieel strafrecht op de militairen der zeemacht en door hen gepleegde misdrijven;

dat het dan ook wel nimmer betwijfeld is, dat voormelde Invoeringswet, tezamen met de Provisioneele Instructie voor het Hoog Militair Gerechtshof (artikelen 65 volgende) de bevoegdheid vestigt zoowel van de zeekrijgsraden in en buiten het Rijk in Europa als van het Hoog Militair Gerechtshof in Nederland;

dat, dit eenmaal vaststaande, dan ook niet is in te zien, waarom, wanneer artikel 76 van meergemelde Invoeringswet den militairen rechter bevoegd verklaart, behoudens de uitzonderingen bij de Wet gemaakt, artikel 12 van het Besluit op de Bijzondere Gerechtshoven, zijnde een wetsbesluit, dat dergelijke uitzondering maakt, niet van toepassing zou zijn;

dat zulks dan ook naar het oordeel van den Krijgsraad moet geacht worden inderdaad wèl het geval te zijn;

dat dit te meer juist blijkt te zijn, wanneer bedacht wordt, dat in artikel 2 van het Besluit Buitengewoon Strafrecht, bevattende het materieel recht, wederom in één adem het formeele recht als daaraan onverbrekelijk verbonden behandeld wordt, door te bepalen, dat waar in het Wetboek van Militair Strafrecht gesproken wordt van den militairen rechter of de militaire rechtsmacht, daaronder de bij het Besluit op de Bijzondere Gerechtshoven aangewezen rechter (zijnde de Bijzondere Gerechtshoven) onderscheidenlijk diens rechtsmacht wordt begrepen;

dat, waar nu artikel 12 van het Besluit op de Bijzondere Gerechtshoven bepaalt, dat deze Gerechtshoven met uitsluiting van eenigen anderen burgerlijken of militairen rechter kennis nemen van de misdrijven, waarop de bepalingen van het Besluit Buitengewoon Strafrecht van toepassing zijn en, zooals boven overwogen, het ten laste gelegde uitmaakt een misdrijf, waarop ingevolge artikel 1 van het Besluit Buitengewoon Strafrecht, dat Besluit van toepassing is, de militaire rechter zich onbevoegd zal hebben te verklaren, over den persoon en de zaak van beklagde te oordeelen;

O., dat, waar, naar boven overwogen is, de militaire rechter onbevoegd is, het subsidiair door beklagde aangevoerde middel, dat, zoo niet een Bijzonder Gerechtshof, dan toch in elk geval niet de Zeekrijgsraad, doch het Hoog Militair Gerechtshof in Nederland bevoegd is, geen nadere beschouwing behoeft, waar uit het bovenoverwogene volgt, dat naar het oordeel van den Krijgsraad de militaire rechter niet terzake bevoegd mag worden geacht;

Gezien de artikelen:

55 en 56 van het Wetboek van Strafrecht;

2, 4 en 84 sub 2° van het Wetboek van Militair Strafrecht;

76, 82 volgende, 86 volgende en 88 volgende van de Invoeringswet Militair Straf- en Tuchtrecht;

65 volgende van de Provisioneele Instructie voor het Hoog Militair Gerechtshof;

1 sub 1° en 2° van het Besluit Buitengewoon Strafrecht;

12 van het Besluit op de Bijzondere Gerechtshoven;

223 en 239 van de Regtspleging bij de Zeemagt;

Recht doende in naam der Koningin,

Verklaart zich onbevoegd om over den persoon en de zaak van A., Luitenant ter Zee der eerste klasse, te oordeelen;

Gelast, dat de beklagde aan het bevoegde Bijzondere Gerechtshof in Nederland zal worden aangeboden.

Van den inzender van deze stukken ontving de Redactie de hierna volgende aanteekening:

Het hoofdstuk van de Regtspleging bij de Zeemagt, handelende over het proces bij vermeende onbevoegdheid des rechters, bevat, naar het mij voorkomt, eene leemte voor wat betreft het appèl. Waar voor de Zeekrijgsraden buiten het rijk in Europa en buiten Oost (= Nederlandsch) Indië het appèl bij het Hoog Militair Gerechtshof vervangen wordt door het fiat executie van den commandeerenden officier, is een dergelijke voorziening ten aanzien van het interlocutoire vonnis niet getroffen.

In normale tijden zal dit beteekenen dat tegen interlocutoire vonnissen van krijgsraden bij een vloot, eskader of minder smaldeel, of bij een schip alleen, geappèlleerd kan worden bij het Hoog Militair Gerechtshof; onder de omstandigheden zooals die golden ten tijde van het wijzen van bovenstaand vonnis beteekende het, dat appèl practisch niet mogelijk was, aangezien er toen geen Hoog Militair Gerechtshof bestond. Het instellen van hooger beroep zou ten gevolge gehad hebben dat het vonnis niet in kracht van gewijsde had kunnen gaan en dat de zaak, althans voorloopig, op een dood spoor geraakt zou zijn.

Wat 's Raads overwegingen betreft, meen ik dat de navolgende argumentatie van het vonnis eenige nadere beschouwing verdient. De Raad overweegt namelijk dat, hoewel meer dan één feit ten laste gelegd is en de competentievraag slechts op één daarvan betrekking heeft, deze veelheid van feiten niet terzake dienend is, nu die feiten eene voortgezette handeling vormen in den zin van artikel 56 van het Wetboek van Strafrecht, aangezien immers al dit nalaten en handelen — aldus de Raad — door een zeer geringe tijdsruimte gescheiden zijnde, het uitvloeisel is van één en hetzelfde wilsbesluit van beklagde, om de gegeven order niet uit te voeren.

Het valt op dat eenigszins licht heengeloopt wordt over den algemeen aan voortgezette handeling mede gestelden eisch van gelijksoortigheid der feiten, waarvan in casu (te weten: 1) opzettelijke ongehoorzaamheid, 2) gequalificeerde zaakbeschadiging en 3) het eigendunkelijk verlaten van een schip) n.m.m. nauwelijks sprake

kan zijn. Merkwaardiger is echter dat de Raad, die de voortgezette handeling aanneemt om de ten laste gelegde ongehoorzaamheid en zaakbeschadiging — ten aanzien waarvan 's Raads bevoegdheid geen vraag is — mede onder de bestreden bevoegdheid van de in de derde plaats ten laste gelegde eigendunkelijke verlating te brengen, bij zijne verdere argumentatie van de voortgezette handeling afstapt en naar den eendaadschen samenloop grijpt.

Ik voor mij acht dezen greep minder gelukkig, daar een samengaan van eendaadschen samenloop en voortgezette handeling moeilijk voor te stellen is.

Afgescheiden hiervan is de opvatting „eendaadsche samenloop” van de ten laste gelegde feiten niet in overeenstemming met de tevoren door dezen Raad geregeld gevolgde zgn. nieuwe leer van den Hoogen Raad. Juridisch bezien betreft het hier drie verschillende feiten, namelijk de bescherming van drie verschillende rechtsbelangen (te weten: 1) de militaire ondergeschiktheid, 2) den eigendom en 3) het krjgsbelang in oorlogstijd) en op grond daarvan zou men volgens genoemd beginsel geraken tot meerdaadschen samenloop. Ook hierom ware het derhalve beter geweest indien de Raad, eenmaal voortgezette handeling aangenomen hebbende, zich daarbij gehouden had en zijn argumentatie niet had onderstreept door naar artikel 55 van het Wetboek van Strafrecht te grijpen. Hierdoor zou de Raad tevens ontkomen zijn aan de verleiding om het tweede lid van dat artikel toe te passen en tusschen de ten laste gelegde ongehoorzaamheid en zaakbeschadiging eenerzijds en de bepaling van artikel 84 (2) van het Wetboek van Militair Strafrecht anderzijds eene verhouding van algemeene tot bijzondere strafbepalingen te zien, welke verhouding n.m.m. niet aanwezig is.

Wat tenslotte 's Raads overweging betreft dat het wel nimmer betwijfeld is dat ook de formeel recht inhoudende wetten der Zee-macht zoowel binnen als buiten het rijk in Europa gelden, zij opgemerkt dat er een groot verschil bestaat tusschen deze wetten en het Besluit Buitengewone Gerechtshoven. Behalve dat de tekst dezer wetten in Nederlandsch Indië bekend gemaakt is, hetgeen niet het geval is met den tekst van genoemd besluit, duidt de inhoud van deze wetten de werking buiten het rijk in Europa duidelijk aan, terwijl daartegenover de considerans van het Besluit Buitengewone Gerechtshoven doet vermoeden, dat de werking bedoeld is beperkt te zijn tot het rijk in Europa (en omliggende, door den Europeeschen vijand bezet geweest zijnde, landen) en niet dat zij zich tevens uitstrekt tot Nederlandsch Indië (en omliggende, door den Aziatischen vijand bezet geweest zijnde, landen).

W. H. V.

Krijgsraad bij de Zeemacht in het Oosten.

Vonnis van 22 Februari 1946.

President: Hoofdoff. v. Adm. 2e kl. H. J. G. van Giessen.

Leden: Luit. ter Zee 1e kl. K. G. Tiel, Luit. ter Zee 1e kl. K.M.R. J. F. G. Haentjens, Luit. ter Zee 1e kl. K.M.R. W. M. Houwing en Luit. ter Zee 1e kl. K.M.R. B. Knopper.

Fiscaal: Off. v. Adm. 1e kl. W. H. Vermeer.

Raadsman: Tweede Luit. der Mariniers K.M.R. Mr. J. H. Verstegen.

Nederlandsche onderdanen-niet-Nederlanders op Ceylon dienende als gemilitariseerde arbeiders bij de door den B.S.O. aldaar ingestelde Labour Unit zijn niet militair in den zin van art. 60 W.v.M.Sr.

Bepalingen van de Grondwet en van de Indische staatsregeling maken het noodig, dat militarisatie van korpsen of van personen slechts bij of krachtens Koninklijk besluit dan wel bij een maatregel van den Gouverneur-Generaal mag geschieden.

Ook de bevoegdheid van den Commandant van de Zeemacht in Nederlandsch Indië om op grond van art. 6 van de Marine-mobilisatieverordening 1939 (Ind. Stb. 1939, no. 720) om nieuwe onderdeelen op te richten of in dienst te stellen en om op grond van art. 7 van die verordening personen in militairen dienst aan te nemen werkt niet voor zich buiten Nederlandsch Indië bevindende onderdeelen van de Zeemacht.

De verdachte, die volgens zijne aanstelling bij de Labour Unit, hoewel gemilitariseerd zijnde, niet behoefde te vechten, was dientengevolge ook niet een oorlogsvrijwilliger als bedoeld in Stb. E. 129.

Den verdachte ten laste gelegde desertie in oorlogstijd zou, ook al ware het bewijs geleverd, hem niet strafbaar hebben gemaakt. Vrijpraak.

DE KRIJGSRAAD BIJ DE ZEEMACHT IN HET OOSTEN,

In de zaak van den Fiscaal, ratione officii, tegen D., oud omstreeks 30 jaren, geboren te Kalang Pajang, in het gewest Sumatra's Westkust, laatstelijk vóór de verwijzing naar den Zeekrijgsraad gediend hebbende aan boord van het Marindepotschip „Plancius” als gemilitariseerde arbeider van de „Labour Unit”,

Gezien de beschikking tot verwijzing naar den Zeekrijgsraad van den wnd. Commandant der Zeemacht van den 22en November 1945, No Int. 8/10/21;

Gezien het bevelschrift tot bijeenkoming van den Zeekrijgsraad van den 17en Januari 1946, No J. 2/1/13, aan den voet van welk stuk door den Fiscaal aan den beklagde wordt ten laste gelegd:

„dat hij ten omstreeks 9 uur in den avond van 24 October 1945, „in tijd van oorlog, toen hij als gemilitariseerde arbeider — behorende tot de zgn. „Labour Unit” — diende aan boord van het „Marinedepotschip „Plancius”, liggende in de haven van Tandjoeng

„Priok, met het oogmerk om zich voorgoed aan zijne dienstverplichtingen te onttrekken, althans opzettelijk ongeoorloofd, niet van „passagieren dan wel oploopen aan boord is teruggekeerd en sedert „dien voortdurend, met voormeld oogmerk, althans opzettelijk en „ongeoorloofd, afwezig is gebleven, totdat hij ten omstreeks 10 uur „in den morgen van 4 November 1945 te Batavia is gearresteerd en „nog dienzelfden dag naar genoemd schip te Tandjoeng Priok is „teruggevoerd;”

Gelet op het exploit van beteekening en dagvaarding van den 19en Januari 1946, waarbij de beklaagde is opgeroepen om op Vrijdag, den 1en Februari 1946, des voormiddags ten 08.30 uur ter terechtzitting aan boord van het Marindepotschip „Plancius” te verschijnen;

Gelet op de schriftuur van eisch, door den Fiscaal voorgedragen en daarna in den Krijgsraad overgegeven, daartoe strekkende dat de Krijgsraad den beklaagde schuldig verklare aan „desertie in tijd „van oorlog” en hem deswege veroordeele tot een gevangenisstraf voor den duur van vier maanden, met bepaling dat de tijd, door den veroordeelde vóór de tenuitvoerlegging der gevangenisstraf in preventief arrest doorgebracht, vanaf den 4en November 1945 geheel in mindering zal worden gebracht;

Gezien de stukken van het proces, voor zoover daarvan gebruik gemaakt den beklaagde vertoond en voorgehouden;

Overwegende dat de beklaagde het verzoek heeft gedaan zich ter terechtzitting door een raadsman te doen bijstaan;

O. dat aan dit verzoek is voldaan en de tweede luitenant der Mariniers K.M.R. Mr. J. H. Verstegen aan den beklaagde als raadsman is toegevoegd, die ten processe is verschenen en de verdediging heeft voorgedragen;

Gehoord de pleidooien;

O. dat het misdrijf van desertie slechts gepleegd kan worden door een militair; dat dan ook in de tenlastelegging den beklaagde de kwaliteit van „gemilitariseerde arbeider, behoorende tot de zgn. „Labour Unit””, tijdens het begaan van de ten laste gelegde feiten wordt toegeschreven;

dat de Raadsman van den beklaagde op door hem bij pleidooi ontwikkelde gronden de stelling naar voren heeft gebracht, dat beklaagde ten tijde van het hem ten laste gelegde geen militair was;

O. dienaangaande:

dat bij beschikking van den Bevelhebber der Strijdkrachten in het Oosten, gedateerd Colombo, den 27en November 1944, No P. 11/5/23, voor zooverre hier van belang, is bepaald dat voor toetreding als gemilitariseerde arbeider van Nederlandsche onderdanen-niet-Nederlanders tot de „Labour Unit” de navolgende voorwaarden zijn vastgesteld:

„A. Voorwaarden voor indiensttreding:

„1. de gemilitariseerde arbeiders van de „Labour Unit” staan „onder de militaire tucht.

„2. zij zullen echter niet behoeven te vechten.

„B. Sluiten der verbintenis:

„het sluiten van een verbintenis als gemilitariseerde arbeider bij „de „Labour Unit” geschiedt op een door mij vastgesteld verbintenisbiljet.

luidende het verbintenisbiljet als volgt:

„Verklaring.

„Wij ondergeteekenden, werkzaam als
„verklaren ons te hebben verbonden voor den duur van den oorlog „om als gemilitariseerd arbeider te dienen bij de Strijdkrachten in „het Oosten, onder nevenstaande voorwaarden. Wij verklaren ons „te onderwerpen aan alle dienstvoorschriften, geldende bij de inrich- „ting waar wij zijn te werk gesteld.”

O. dat beklagde buiten Nederlandsch Indië en in Britsch Indië een vrijwillig dienstverband heeft aangegaan bij de „Labour Unit” en dat beslist zal moeten worden of deze „Labour Unit” deel uitmaakt van de Krijgsmacht, bedoeld in artikel 60 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

O. dat in het midden kan worden gelaten of deze vraag aan de hand van het Nederlandsche of het Nederlandsch-indische recht moet beantwoord worden, omdat in beide gevallen deze bevoegdheid en macht den Bevelhebber der Strijdkrachten in het Oosten niet toekwam;

dat immers zoowel uit artikel 61 der Grondwet — waarbij aan den Koning het oppergezag over zee- en landstrijdkrachten wordt toegekend — als uit de artikelen 31 en 32 der Indische Staatsregeling — welke den Gouverneur Generaal tot opperbevelhebber van de in Nederlandsch Indië aanwezige zee- en landmacht verklaren — alsmede uit artikel 91 der Indische Staatsregeling — waarbij bepaald is dat de verdediging van het grondgebied van Nederlandsch Indië bij algemeenen maatregel van bestuur geregeld wordt, terwijl voorschriften ter uitvoering van een dergelijke regeling bij algemeenen maatregel van bestuur kunnen worden overgelaten aan ordonnantie of regeeringsverordening — volgt dat voor militairisatie, hetzij van korpsen, hetzij van personen, een Koninklijk Besluit, een machtiging bij Koninklijk Besluit, dan wel een maatregel van den Gouverneur Generaal vereischt is;

dat weliswaar krachtens artikel 6 der Marine-mobilisatieverordening 1939 (Indisch Staatsblad 1939, No 720) de Commandant der Zeemacht het recht zou hebben gehad, nieuwe onderdeelen op te richten of in dienst te stellen en hij volgens artikel 7 dier verordening het recht zou hebben gehad, personen voor den militairen dienst aan te nemen, die naar zijn oordeel daarvoor in aanmerking kwamen, doch dat uit artikel 1 dier verordening blijkt, dat dit alleen geldt voor de Zeemacht in Indië, als hoedanig de Zeemacht, zich bij of in Britsch Indië en Ceylon bevindende, bezwaarlijk kan worden aangemerkt;

O. dat derhalve noch de „Labour Unit”, noch de arbeiders van

deze „Labour Unit”, gemilitariseerd waren en daarin geen wijziging wordt gebracht doordat als voorwaarde voor hun indiensttreding is gesteld, dat zij onder de militaire tucht staan; dat een niet-militair, op de enkele mededeeling of verklaring dat hij onder de militaire tucht staat, niet militair wordt;

O. dat beklagde niet geacht kan worden, oorlogsvrijwilliger te zijn in den zin van het oorlogsvrijwilligersbesluit (Staatsblad E 129), omdat blijkens den considerans deze vrijwilligers worden aangenomen ter versterking der gewapende macht in Europa en voor deelneming aan de krijgsverrichtingen in het Oosten, doch de arbeiders bij de „Labour Unit” juist niet behoeven te vechten, terwijl de artikelen 4, 5 en 6 van dit besluit niet zijn toegepast of nageleefd;

O. dat, waar beklagde derhalve (hoewel bij de Krijgsmacht in dienstbetrekking, zoodat de Krijgsraad bevoegd is kennis te nemen) geen militair is, de aan beklagde ten laste gelegde feiten, ook al zijn zij bewezen, niet onder eenig artikel van de strafwet vallen;

Gezien de artikelen:

61 van de Grondwet,

31, 32 en 91 van de Indische Staatsregeling,

60 en 98 van het Wetboek van Militair Strafrecht,

77 van de Invoeringswet Militair Straf- en Tuchtrecht,

185 van de Regtspleging bij de Zeemagt,

6 en 7 van de Marinemobilisatieverordening 1939;

Recht doende in naam der Koningin,

Spreekt den beklagde vrij van het hem ten laste gelegde;

Bepaalt dat hij op vrije voeten zal worden gesteld.

De inzender van dit vonnis voorzag het van de navolgende aantekening:

De „Labour Unit”, waarvan beklagde deel uitmaakte, werd in de oorlogsjaren in het leven geroepen, deels om tegemoet te komen aan het tekort aan werkvolk bij de Strijdkrachten in het Oosten (voornamelijk bij den Marineluchtvaartdienst te Trincomalee) en deels om verbetering te brengen in de minder gunstige omstandigheden, waaronder een aantal Nederlandsche-onderdanen-niet-Nederlanders in Britsch Indië leefden. Deze „Labour Unit” werd namelijk gerecruteerd uit een kamp te Deoli, alwaar de Britsche autoriteiten een groot aantal inheemsche schepelingen van de Nederlandsche koopvaardij, die kort na de capitulatie van Java in staking gegaan waren, hadden geconcentreerd. Deze concentratie was niet geheel bevredigend (de stakers waren gedetineerd in de onmiddellijke nabijheid van geïnterneerde Japanners, waardoor contact niet te voorkomen was) en na een grondige selectie werd er toe overgegaan, den werkwilligen een dienstverbintenis als arbeider bij de Koninklijke Marine aan te bieden.

Het Ceylonsche Gouvernement stelde als eisch voor toelating op het eiland dat de arbeiders den status van militair zouden hebben, en zoo ontstond de militaire „Labour Unit” en de daarvoor geldende

verbintenis, die in bovenstaand vonnis aangehaald is (in Australië werden aldaar geconcentreerde stakende inheemsche koopvaardij-schepelingen geïncorporeerd in het Koninklijke Nederlandsch-indische Leger).

De geheele opzet en samenstelling van het korps „Labour Unit” duidt op een noodmaatregel en al spoedig kwam dan ook de vraag naar voren of de Bevelhebber der Strijdkrachten in het Oosten wel bevoegd was, een korps in te stellen — en bijgevolg de vraag of de betrokken arbeiders, door het aangaan van bedoelde verbintenis, wel hem „militair”, en derhalve subject aan het militaire strafrecht, Weliswaar hanteerden de betrokken commandanten ten aanzien van die arbeiders het militaire tuchtrecht, doch de vraag bleef bestaan of de Krijgsraad, wanneer zoo iemand als beklagde zou verschijnen, hem „militair”, en derhalve subject aan het militaire strafrecht, zou achten te zijn. Een en ander was niet van belang ontbloot, aangezien de mogelijkheid om met militaire machtsmiddelen (in laatste instantie de militaire rechter en de militaire strafwet) tegen deze lieden op te treden, kennelijk een van de gronden was voor den eisch van het Ceylonsche Gouvernement, dat zij militair zouden zijn.

Een concept Koninklijk Besluit voor de instelling van een „Afdeling Militaire Arbeiders”, met toelichtende beschouwingen, werd op het Hoofdkwartier van den Bevelhebber der Strijdkrachten in het Oosten samengesteld en bij den Minister van Marine voorgebracht, teneinde aldus aan het korps alsnog een wettige basis te verleenen; het concept bereikte echter niet het Staatsblad. Mij is niet bekend of hieruit geconcludeerd mag worden dat de Bevelhebber der Strijdkrachten in het Oosten bevoegd geacht werd tot het instellen van het korps „Labour Unit”, dan wel dat de urgentie voor het Koninklijk Besluit inmiddels, door het ophanden zijnde einde van den oorlog in het Oosten, vervallen was.

Toen dan ook bovenbeschreven beklagde ter terechtzitting verscheen, stond de vraag of hij al dan niet militair was, nog open. De verdediger wierp zich uiteraard onmiddellijk op deze achillespees van de vervolging en de Raad sloot zich, zooals uit het vonnis blijkt, bij het standpunt van den verdediger aan; de Raad sprak als zijn oordeel uit, dat de beklagde geen militair was en dus niet schuldig kon zijn aan een der specifiek militaire afwezigheidsdelicten.

De verdediger, hoewel concludeerend dat de Bevelhebber der Strijdkrachten in het Oosten niet bevoegd was een militair korps in het leven te roepen, deed in zijn pleidooi niettemin uitkomen dat naar zijne meening militairisatie van de „Labour Unit” gedurende den tijd dat die eenheid zich op Ceylon bevond, op grond van noodrecht gerechtvaardigd en acceptabel was, doch dat na terugkeer binnen Nederlandsch-indisch gebied, demilitairisatie onmiddellijk had behooren te volgen. De Krijgsraad heeft zich hierover in het vonnis niet uitgesproken.

Inmiddels bestaat de militaire „Labour Unit” nog steeds.

W. H. V.

Krijgsraad te velde voor de Koninklijke Landmacht

Vonnis van 27 Juli 1946.

President: Luit.-Kolonel Mr. J. J. Plugge.

Leden: Luit.-Kolonel J. J. F. Borghouts en Majoor G. Pruijs.

Auditeur-Militair:

Raadsman: Eerste-Luitenant Mr. J. A. J. van Gorkom.

Veroordeeling wegens zware mishandeling den dood ten gevolge hebbende.

Voorwaardelijk opgelegde gevangenisstraf.

DE KRIJGSRAAD TE VELDE VOOR DE KONINKLIJKE LANDMACHT,
ZITTING HOUDENDE TE BATAVIA,

heeft het volgende vonnis gewezen in de zaak van:

den Auditeur-Militair bij dien Krijgsraad, eischer, tegen:
W. v. D., geboren te, 27 September 1916, sergeant-majoor-instructeur VIII-R.S., beklaagde.

De Krijgsraad voornoemd,

Gezien de schriftuur van eisch, door den Auditeur-Militair overgelegd op de terechtzitting van 27 Juli 1946 en gehoord de voorlezing van deze schriftuur;

Gezien de overige stukken van het proces en gelet op het ter terechtzitting gehouden onderzoek;

Gelet op de door en namens beklaagde gevoerde verdediging;

Overwegende, dat den beklaagde is ten laste gelegd:

dat hij op Celebes, althans in Nederlandsch-Indië, als sergeant-majoor ingedeeld bij het IVe bataljon van het Regiment Stoottroepen van de Koninklijke Nederlandsche Landmacht, althans als militair, op of omstreeks 31 Maart 1946, opzettelijk en met voorbedachten rade, in kalm overleg en met de bedoeling om na te noemen persoon te dooden, althans zwaar lichamelijk letsel toe te brengen, uit een met kogelpatronen geladen pistool in de richting van den Inspecteur van Politie Koper eenige kogelpatronen heeft afgeschoten, waardoor die Koper terstond werd gedood, althans kort daarop is overleden, althans hem zwaar lichamelijk letsel werd toegebracht;

althans, zoo op het voorgaande geen veroordeeling kan of mocht volgen:

dat hij op Celebes, althans in Nederlandsch-Indië, als sergeant-majoor ingedeeld bij het IVe bataljon van het Regiment Stoottroepen van de Koninklijke Nederlandsche Landmacht, althans als militair, op of omstreeks 31 Maart 1946, opzettelijk den Inspecteur van Politie Koper van het leven heeft beroofd, althans zwaar lichamelijk letsel heeft toegebracht, door opzettelijk op dezen op korten

afstand met een met kogelpatronen geladen pistool eenige kogels af te schieten, waardoor deze zoodanig werd getroffen, dat hij hierdoor terstond werd gedood, althans kort daarop is overleden, althans zwaar lichamenlijk letsel heeft bekomen;

althans, zoo op het voorgaande geen veroordeeling kan of mocht volgen:

dat het op Celebes, althans in Nederlandsch-Indië, terwijl hij alstoen als sergeant-majoor ingedeeld was bij het IVe bataljon van het Regiment Stoottroepen van de Koninklijke Nederlandsche Landmacht, althans als militair, in dienst was, op of omstreeks 31 Maart 1946 aan zijn grove schuld te wijten is geweest, dat de Inspecteur van Politie Koper is gedood, althans zwaar lichamenlijk letsel heeft bekomen, doordat hij hoogst roekeloos en onvoorzichtig op korten afstand van dien Koper eenige kogelpatronen uit een kogelpistool heeft afgeschoten in de richting van dien Koper voornoemd, waardoor deze werd getroffen en gedood, althans zwaar lichamenlijk letsel heeft bekomen;

Overwegende, dat beklagde ten overstaan van den Officier-Commissaris, bij welke verklaring hij ter terechtzitting is blijven volharden, heeft verklaard:

dat hij op 31 Maart 1946 als sergeant-majoor-instructeur in dienst was bij 5-IV-R.S. van de Koninklijke Landmacht en gelegerd te Kembes op Celebes; dat hij in den ochtend van dien dag werd aangesproken door zijn compagnies-commandant, luitenant V. H., die hem vertelde, dat de pastoor van Kembes hem een en ander had verteld over den politie-inspecteur Koper van Tondano, onder meer, dat Koper commandant was geweest van het interneeringskamp van Menado en zieken naar zware ploegen stuurde, waardoor zij binnen 24 uur overleden; dat luitenant V. H. hem vertelde, dat deze Koper nog steeds in overheidsdienst was en hij, V. H., zeide, dat hij van plan was, om dien Koper op een rustige plek aan den tand te voelen om nog meer uit hem te krijgen; dat te plus minus twee uur luitenant V. H., B. en hij zijn weggereden in een halftruck, met R. als chauffeur; dat zij om half vijf, kwart voor vijf, te Tondano waren, waar zij naar het politiebureau reden; dat hij Koper telefonisch gevraagd heeft, of hij mee wilde gaan voor een bespreking bij de politie te Menado; dat Koper hierop antwoordde, dat hij over tien minuten klaar zou zijn; dat hij, beklagde, gezegd heeft, dat hij, Koper, sprak met sergeant-majoor v. D. van de Stoottroepen; dat Koper zonder meer erin toestemde mee te gaan; dat na tien minuten iemand aankwam, die zich voorstelde als Koper; dat Koper dadelijk daarop met hun is ingestapt en zij zijn weggereden; dat zij op aanwijzing van luitenant V. H. zijn gereden langs den noordelijken oever van het Tondano-meer in de richting van Remboken; dat zij tusschen Tondano en Remboken zijn gestopt bij een roemah-koffie; dat luitenant V. H., B. en hij naar binnen zijn gegaan; dat, terwijl zij koffie dronken, er werd afgesproken, dat zij een andere richting zouden gaan, daar zij geen rustige plek hadden gevonden om Koper te ver-

hooren; dat zij op voorstel van luitenant V. H. besloten naar Aiermadidi te rijden, waar hij een geschikte plaats wist om Koper te verhooren; dat, op verzoek van luitenant V. H., Koper hun den weg wees van Tondano naar Aiermadidi; dat, gezien in de rijrichting van den wagen, hij, beklaagde, links zat, evenals Koper, die het dichtst bij den achterkant zat, en B. rechts; dat luitenant V. H. naast R. zat; dat de weg slecht en bochtig was; dat hij op een gegeven oogenblik zag, dat Koper op de bank van hem af ging schuiven naar den achterkant van den wagen toe; dat hij, beklaagde, deed of hij niets zag en hij, Koper, verder weg bleef schuiven; dat Koper zich het laatste half uur reeds onrustig had gedragen; dat hij, beklaagde, hem op een gegeven oogenblik duidelijk op zag staan, waarbij hij met zijn gezicht in zijn, beklaagde's, richting keek; dat hij vermoedde, dat hij, Koper, eruit wilde springen, daar hij reeds den geheelen tijd van hem af had zitten schuiven en de auto, tengevolge van den slechten weg langzaam reed, dat hij, beklaagde, toen onmiddellijk zijn pistool heeft getrokken en daarmee drie schoten heeft afgevuurd in zijn, Koper's, richting; dat nauwkeurig mikken niet mogelijk was; dat Koper eenige Maleische woorden uitte en tegen hem aanviel en daarna op den bodem van den wagen; dat het zijn, beklaagde's, bedoeling was het ontvluchten te beletten; dat hij gekeken heeft of hij, Koper, nog ademde, doch dit niet het geval bleek; dat zij daarop besloten het lijk te verbergen;

Overwegende, dat ten overstaan van den Officier-Commissaris sergeant J. L. B. heeft verklaard:

dat hij op 31 Maart 1946 als sergeant in dienst was, ingedeeld bij de vijfde compagnie van het IVe bataljon van het Regiment Stoottroepen van de Koninklijke Landmacht en gelegerd te Kembes op Celebes; dat hij den ochtend van dien dag werd aangesproken door zijn compagnies-commandant, luitenant V. H.; dat sergeant-majoor v. D. bij dit gesprek tegenwoordig was; dat luitenant V. H. hem vertelde, dat de pastoor van Kembes hem een verhaal had gedaan over zijn verblijf in het interneringskamp te Menado; dat hij daarbij den luitenant had verteld verschillende dingen, die de commandant van het kamp, inspecteur van politie Koper uit Tondano, had gepleegd; dat de luitenant zeide, dat het zijn bedoeling was Koper te ondervragen; dat hij, luitenant V. H., deze ondervraging op een rustige plaats wilde doen geschieden; dat na het middageten, de liutenant, v. D. en hij, met R. als chauffeur, uit Kembes zijn vertrokken; dat zij in Tondano naar het politiebureau zijn gegaan, waar zij half vijf à kwart voor vijf aankwamen; dat hij met v. D. naar binnen is gegaan om naar Koper te vragen; dat v. D. Koper heeft opgebeld; dat na korten tijd iemand in uniform bij de auto kwam; dat deze eerst met luitenant V. H. heeft staan praten en toen achter in de auto is gestapt; dat zij vervolgens in de richting van Remboken zijn gereden; dat zij op zijn, getuige's, verzoek zijn gestopt bij een roemah-koffie en luitenant V. H., v. D. en hij daar binnen gingen, terwijl R. en Koper bij de auto bleven; dat zij toen hebben besloten

terug te rijden, omdat zij nog geen rustige plek hadden gevonden; dat Koper den weg door Tondano naar Aiermadidi heeft geweest; dat, toen zij in Tondano kwamen, het reeds begon te schemeren; dat luitenant V. H. naast R. zat; dat Koper naast v. D. zat aan den linker kant van den wagen, het meest aan den achterkant; dat hij aan den overkant zat tegenover v. D.; dat hij op een gegeven oogenblik, toen het reeds donker was, plotseling v. D. „Stop!” hoorde roepen en hij onmiddellijk daarop drie schoten hoorde vlak tegenover hem; dat hij dadelijk daarop Koper op den bodem van den wagen zag vallen; dat R. direct stopte en luitenant V. H. nog opmerkte, dat v. D. dat niet had moeten doen, want dat hij, V. H., hem had moeten ondervragen; dat v. D. daarop antwoordde, dat hij het wel had moeten doen, want dat Koper er tusschenuit wilde; dat daarop besloten is het lijk van Koper te verbergen;

Overwegende, dat blijkens proces-verbaal d.d. 20 Mei 1946 van Lodewijk Gerardus Roelof Dankmeijer, inspecteur van politie 2e klasse, hem dien dag door vrouwe Mientje Helena Koper, geboren Lonsang, het graf is aangewezen van H. E. Koper, de kist in zijn tegenwoordigheid is opgegraven en overgebracht naar het hospitaal te Tondano;

Overwegende, dat blijkens proces-verbaal van 20 Mei 1946 van den Auditeur-Militair bij den Temporenen Krijgsraad te Menado aan hem en den Gouvernements-arts 1e klasse te Menado, Mas Kisman, en den Officier van Gezondheid 2e klasse bij het IVe bataljon van het Regiment Stoottroepen, J. G. van Steinfoorn, door den inspecteur van politie 2e klasse L. G. R. Dankmeijer, in het lijkenhuis van het ziekenhuis te Tondano een opgegraven lijk werd getoond van den overleden inspecteur van politie 2e klasse H. E. Koper; dat is overgegaan tot een tweede obductie van het lijk;

Overwegende, dat blijkens het visum et repertum d.d. 20 Mei 1946 van J. G. van Steinfoorn, arts, officier van gezondheid 2e klasse, en doctor Mas Kisman, Gouvernementsarts 1e klasse, in het sectiegebouw van het ziekenhuis te Tondano schouwing is verricht van het opgegraven lijk van Koper en dat de doodsoorzaak is een gewelddadige dood, veroorzaakt door drie schotverwondingen;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van den inhoud van vorenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, dat de beklaagde op Celebes, althans in Nederlandsch-Indië, als sergeant-majoor bij het IVe bataljon van het Regiment Stoottroepen van de Koninklijke Nederlandsche Landmacht, althans als militair, op of omstreeks 31 Maart 1946 opzettelijk den inspecteur van politie Koper zwaar lichamelijk letsel heeft toegebracht, door opzettelijk op dezen op korten afstand met een met kogelpatronen geladen pistool eenige kogels af te schieten, waardoor deze zoodanig werd getroffen, dat hij hierdoor terstond werd gedood, althans kort daarop is overleden;

Overwegende immers, dat uit de omstandigheid, dat beklaagde drie pistoolschoten op Koper heeft gelost met de bedoeling om hem

te beletten te vluchten, volgt, dat beklaagde de bedoeling had om Koper zwaar lichamelijk letsel toe te brengen;

Overwegende, dat de Krijgsraad niet wettig en overtuigend be-
wezen acht, hetgeen beklaagde meer of anders is ten laste gelegd,
zoodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd
als: „zware mishandeling, den dood tengevolge hebbende”, voorzien
en strafbaar gesteld bij artikel 302 van het Wetboek van Strafrecht;

Overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten
of omstandigheden gebleken, die de strafbaarheid van beklaagde
zouden opheffen of uitsluiten;

dat in bijzonder het feit, dat beklaagde zegt, dat hij die schoten
gelost heeft om de ontvluchting van Koper te voorkomen, hem niet
kan disculpeeren, omdat, nog daargelaten, dat het middel, dat be-
klaagde aanwendde om de ontvluchting te verhinderen, uitging
boven de geboden noodzakelijkheid, aangezien van een daadwerke-
lijke vlucht niets is gebleken, Koper niet was een gevangene of
arrestant en dus vrij om te gaan, waarheen hij wilde;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeen-
stemming acht met den ernst van het gepleegde feit en de omstan-
digheden, waaronder het is begaan;

Overwegende, dat de Krijgsraad bij het bepalen van de straf
weliswaar rekening heeft gehouden met de bijzondere omstandig-
heden, waaronder beklaagde tijdens de bezetting in Nederland heeft
gewerkt, waardoor bij hem een bepaalde geestesgesteldheid, die tot
eigenmachtig optreden dringt, is ontstaan, doch anderzijds een der-
gelijk optreden thans ten eenenmale ontoelaatbaar is, nu de omstan-
digheden zijn gewijzigd en het algemeen belang een krachtig onder-
drukken daarvan eischt;

Overwegende, dat het militair belang zich niet tegen na te noemen
straf verzet;

Gezien, behoudens voormeld artikel, artikel 1 van de Verordening
van het Militair Gezag in Nederlandsch-Indië No. 505, de artikelen
1, 2, 6, 10, 13, 15, 60 en 62 van het Wetboek van Militair Strafrecht
en de artikelen 9, 10, 14a, 14b en 91 van het Wetboek van Strafrecht;

R e c h t d o e n d e :

Verklaart beklaagde schuldig aan het hierboven als bewezen aan-
genomen en gequalificeerde strafbare feit en hem deswege strafbaar;

Veroordeelt beklaagde tot een gevangenisstraf voor den tijd van
een jaar;

Beveelt, dat van deze straf acht maanden niet zullen worden
ondergaan, tenzij de Krijgsraad later anders mocht gelasten op
grond, dat de veroordeelde zich vóór het einde van een op één jaar
bepaalden proeftijd aan een strafbaar feit heeft schuldig gemaakt,
of, militair zijnde, zich heeft schuldig gemaakt aan een krijgstuch-
telijk vergrijp, vallende onder artikel 2, No. 1, van de Wet op de

Krijgstucht, dat van ernstigen aard is, of aan een krijgstuhtelijk vergrijp, vallende onder artikel 2, 2° tot en met 6°, van deze Wet, of onder artikel 1 van het Koninklijk Besluit van 27 Juli 1944 (Stbl. E. 53);

Verklaart niet bewezen, hetgeen beklagde meer of anders is ten laste gelegd, dan hierboven uitdrukkelijk als bewezen is aangenomen;

Spreekt hem daarvan vrij.

Fiat Executie.

6 Augustus 1946.

De Generaal-Majoor,
Buurman van Vreedem.

De Redactie ontving van haar correspondent te Batavia behalve bovenstaand vonnis nog drie andere vonnissen van denzelfden Krijgsraad, op denzelfden dag gewezen, waarbij ieder van de deelnemers aan het in eerstbedoeld vonnis beschreven gebeuren veroordeeld werd wegens het aldus omschreven, bij art. 189 van het Wetboek van Strafrecht strafbaar gestelde misdrijf: „Nadat eenig misdrijf is gepleegd, met het oogmerk om het te bedekken of vervolging te beletten of te bemoeilijken, sporen van het misdrijf vernietigen, wegmaken en verbergen”. De Luitenant V. H. verkreeg zes maanden gevangenisstraf, van welke drie maanden voorwaardelijk, de Sergeant B. vier maanden gevangenisstraf, voorwaardelijk, en de soldaat R. een maand gevangenisstraf.

Drie bijzonderheden bij de berechting van dezen tragisch verlopen doch waarschijnlijk goed bedoelden autorit trokken onze aandacht:

1°. dat de bij bovenstaand vonnis veroordeelde deelnemer niet ook vervolgd werd wegens en schuldig verklaard werd aan het misdrijf, dat de andere deelnemers bleken te hebben gepleegd; zij hebben toch alle vier besloten het lijk van het slachtoffer te verbergen en dit besluit gezamenlijk uitgevoerd;

2°. dat de bij bovenstaand vonnis veroordeelde deelnemer in elk van de andere drie procedures door middel van zijne ter zake voor den officier-commissaris afgelegde verklaring als getuige heeft medegewerkt op dezelfde wijze als blijktens bovenstaand vonnis de Sergeant B. het bewijsmateriaal nevens de bekentenis van den schuldig verklaarde heeft helpen voltooiën; blijktens elk van de vier vonnissen zijn toch de vier veroordeelden ter terechtzitting aanwezig geweest en hebben aldaar hunne vroeger voor den officier-commissaris afgelegde bekentenis bevestigd; waarom mocht nu niet blijken dat ten aanzien van hunne verklaringen als getuigen — welke inhoud toch gelijk is aan die van hen als beklagden — het z.g.n. onmiddellijkheids-beginsel is toegepast? Zie ook den op blz. 234 v. voorkomenden brief van den President van den Zeekrijgsraad te 's-Gravenhage; en

3°. *dat de hoedanigheid, in welke en de plaats, waar de Generaal-Majoor Buurman van Vreeden het fiat executie verleend heeft, ten onrechte niet vermeld zijn.*

Zeekrijgsraad te 's-Gravenhage

Vonnis van 18 Juli 1946.

President: Mr. D. B. A. Franken.

Leden: Off. M. Stoomv. Dienst 1e kl. P. Vlam, Luit. ter Zee 1e kl. F. T. J. Janssen, Luit. ter Zee 1e kl. D. J. van Doorninck J.A.zn. en Luit. ter Zee 1e kl. B. Poortman.

Fiscaal: Hoofdoff. v. Adm. 2e kl. Mr. R. J. Brunner.

Beklaagde werd beschuldigd van opzettelijke ongehoorzaamheid en van feitelijke insubordinatie.

De ongehoorzaamheid geschiedde door het niet-voldoen aan een bevel van een schildwacht. De schildwacht was als zoodanig niet zijn meerdere, maar was ten aanzien van tegen hem gepleegde feiten met een meerdere gelijkgesteld (art. 128 Mil. Swb.). Kennis van dit rechtsvoorschrift behoort principieel niet tot het opzet, dat alleen tot de kennis van de feitelijke delictsbestanddeelen moet worden beperkt.

Aangezien gebleken is, dat er voor sommige onderdeelen der Marine te weinig gelegenheid is gevonden om de in dienst genomen burgers te vormen tot militairen, doordrongen van de eischen der hiërarchie, gehoorzaamheidsplicht en ondergeschiktheid, werd niet overgegaan tot het opleggen van een voorbeeldig strenge straf maar volstond de krijgsraad met een betrekkelijk lichte straf op te leggen.

De feiten werden gequalificeerd als opzettelijke ongehoorzaamheid in tijd van oorlog en feitelijke insubordinatie in tijd van oorlog, beide feiten als eene voortgezette handeling beschouwd.

DE ZEEKRIJGSRAAD TE 'S-GRAVENHAGE,

In de zaak van den fiscaal tegen V., oud 19 jaren, geboren te Eindhoven, laatstelijk vóór de verwijzing naar den Zeekrijgsraad gediend hebbende als matroos der 1ste klasse VSD KMR TV bij de Marine-kazerne te 's-Gravenhage, gedurende de behandeling zijner zaak op vrije voeten,

Gezien de beschikking tot verwijzing naar den Zeekrijgsraad dd. 7 Mei 1946 No. CZM/JZ/463/133/6/46.

Gezien het bevel tot bijeenroeping van den Zeekrijgsraad, aan den voet van welk stuk door den fiscaal aan den beklagde wordt ten laste gelegd:

a. dat hij dienende als matroos der 1ste klasse KMR TV op 17 Februari 1946 te 's-Gravenhage opzettelijk, toen de met geweer gewapende voor het gebouw Dennehove van het Hoofdkwartier der

Koninklijke Marine op post staande marinier der 3de klasse H. H. Boomkamp hem en een drietal andere schepelingen, die gezamenlijk een naast Dennebove gelegen weg opgingen, conform zijn consignes (volgens welke de schildwacht o.m. moet zorgen, dat niemand zich langs eenigen anderen weg toegang tot het gebouw verschaft dan door den hoofdingang) toegeroepen had, dat zij daar niet binnen mochten gaan en vervolgens, toen zij toch doorliepen, gezegd had, dat zij het gebouw slechts via den hoofdingang mochten betreden, althans woorden van dergelijke strekking gebezigd had — dien schildwacht, zijn meerdere, geantwoord heeft: „Ik ben er toch door „naar buiten gekomen, dus kan er op die manier ook weer in”, althans woorden van dergelijke weigerende strekking gebruikt heeft en getracht heeft door te loopen;

b. dat hij, dienende als hiervoren omschreven op vorenvermelde tijd en plaats, opzettelijk, toen voornoemde Boomkamp hem met diens geweer terug duwde en aldus wilde beletten om aan zijn voornemen uitvoering te geven om het gebouw Dennebove toch langs een anderen weg dan via den hoofdingang te betreden, opzettelijk diens geweer heeft vastgegrepen en vastgehouden en aldus opzettelijk hem van zijn vrijheid van handelen heeft beroofd”;

Gezien de stukken van het proces, voor zooveel daarvan wordt gebruik gemaakt aan den beklaagde vertoond en voorgehouden;

Gelet op de schriftuur van eisch van den fiscaal, strekkende tot schuldigverklaring van den beklaagde aan: hetgeen den beklaagde onder a en b is ten laste gelegd, qualificatie daarvan als:

a. „opzettelijke ongehoorzaamheid”

b. „feitelijke insubordinatie”

en veroordeeling deswege tot eene gevangenisstraf voor den tijd van twee maanden, met bepaling, dat het vonnis door den secretaris van den raad openlijk uitgelezen zal worden in de Marine-kazerne te 's-Gravenhage;

gehoord de pleidooien, waarbij de raadsman de aandacht vestigt op de uiterst geringe militaire opleiding die beklaagde heeft genoten, en op het feit, dat beklaagde niet wist, dat een schildwacht zijn meerdere was, weshalve hij den raad verzoekt de uiterste elementie te betrachten;

Overwegende, dat de beklaagde op 1 November 1945 als matroos der 1ste klasse KMR TV VSD voor onbepaalden tijd in den zeedienst is aangenomen en thans nog als zoodanig bij de zeemacht dient;

O., dat ten processe, zakelijk gerelateerd, hebben verklaard:

1°. V., oud 19 jaren, als beklaagde:

dat hij, dienende als matroos der 1e klasse KMR TV, op 17 Februari 1946 te ongeveer drie uur namiddag met drie andere schepelingen het lokaal van den Verbindingsdienst in het gebouw „Dennebove” van het hoofdkwartier der Koninklijke Marine te 's-Gravenhage, waar hij toen wacht deed, heeft verlaten en zich over een langs dit gebouw loopend weggetje heeft begeven naar een in de nabijheid staande bunker; dat zij 10 minuten later zijn teruggekeerd; dat, toen

zij vorenbedoeld weggetje weer betreden hadden, zij werden aange-roepen door den met geweer gewapenden marinier, die voor voor-noemd gebouw op schildwacht stond, die hun toeriep: „Jelui mogen daarachter niet binnen”; dat zij met hun vieren echter zijn doorge-loopen, waarop de schildwacht naar hen is toegelopen en zich voor hen op het weggetje heeft geplaatst; dat de schildwacht zijn geweer van den schouder nam en dit, met beide handen vasthoudende, voor zich uithield en tegenover hen kwam staan; dat de schildwacht toen nog iets tegen hen gezegd heeft; dat hij zich niet herinnert wat; dat hij diens geweer met zijn rechterhand ongeveer in het midden heeft vastgegrepen; dat de consignes voor den schildwacht voor het ge-bouw „Dennehove” hem niet bekend waren; dat hij gedurende anderhalve week een militaire opleiding heeft gehad, over de krijgs-tucht toen niet is gesproken, althans daarin slechts een of twee keer les heeft gehad en het hem op 17 Februari niet bekend was, dat hij bevelen van een schildwacht moest gehoorzamen;

2°. *C. G. Steyn*, oud 62 jaren, als getuige:

dat hij op 17 Februari 1946 den voor het gebouw „Dennehove” te 's-Gravenhage gestationeerden schildwacht met versnelde pas naar de linkerzijde van het gebouw zag loopen; dat hij dien schildwacht hoorde roepen: „Jelui mogen daar niet door”, welke woorden gericht waren tot een viertal marine-schepelingen, dat juist op dat moment het aan de linkerzijde van het gebouw gelegen pad betrad; dat die schepelingen na den aanroep hun weg op dat pad vervolgden; dat hij den schildwacht tegen V. hoorde zeggen, dat zij het gebouw langs den hoofdingang moesten betreden en niet achterin mochten; dat V. antwoordde, dat zij langs dezen weg er uit gekomen waren en er nu ook weer langs dezen weg ingingen; dat V. vervolgens aanstalten maakte om door te loopen; dat de schildwacht diens geweer van den schouder nam en dit in beide handen voor zich uit hield, en V. met dit geweer terugduwde; dat V. daarop het geweer van den schild-wacht vastgreep, waarna dit op den grond is gevallen;

O., dat ten processe aanwezig is:

een proces-verbaal van voorloopig onderzoek dd. 20 Februari 1946, waarvan is voorgelezen de daarin opgenomen verklaring van den marinier der 3e klasse H. H. Boomkamp, oud 18 jaren, welke, zakelijk gerelateerd, luidt:

„Op 17 Februari 1946 stond ik als schildwacht op post voor het Hoofdkwartier „Dennehove” van 13.00 tot 15.00 uur. Te ongeveer 14.15 uur zag ik 4 matrozen het gebouw „Dennehove” verlaten vanuit de zijkant, liepen het weggetje af en zoo den hoofdweg op. Ongeveer 15 minuten later zag ik hen weder terugkomen. Zij liepen het smalle wegje naast het Hoofdkwartier weer op. In mijn bijzon-dere consignes staat vermeld, dat niemand zich langs eenigen anderen weg toegang tot het gebouw verschaffen mag, dan door den hoofdingang. Ik riep hun toe, dat zij daar niet naar binnen mochten gaan. Er werd teruggeroepen woorden van de strekking als: „Och „klets niet”; zij liepen door, waarop ik op hen toeliep. Ik wipte over

het muurtje heen en zei nogmaals tegen hen, dat als zij het gebouw betreden wilden, dit moesten doen via den hoofdingang. De matroos V. vroeg mij toen, waarom hij niet langs die zijde het terrein betreden mocht. Ik antwoordde dat ik mij aan mijn consignes moest houden, waarop V. antwoordde: „Ik ben er toch door „naar buiten gekomen, dus kan er op die manier ook weer in”, althans woorden van deze strekking. Ik antwoordde hem toen, dat hij er op die manier niet inkwam. Hierop maakte hij aanstalten om toch langs mij heen te gaan en zoo het terrein te betreden. Met het geweer in mijn beide handen heb ik hem toen teruggeduwd, waarop V. mijn geweer vastgreep;

O., dat de krijgsraad in de zinsnede aan het slot der telastelegging onder B, luidende: „en aldus hem van zijn vrijheid van handelen „heeft beroofd” de woorden „hem” en „zijn” onderscheidenlijk opvat als „dezen” en „diens” door welke opvatting beklaagde niet in zijn verdediging wordt geschaad;

O., dat door den inhoud van vorenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend is bewezen, met beklaagde's schuld eraan, hetgeen hem is ten laste gelegd, met uitzondering wat betreft het telastegelegde onder A van de woorden „(volgens welke de schildwacht o.m. moet zorgen, dat niemand zich langs eenigen anderen weg toegang „verschafft dan door den hoofdingang)” en „zijn meerdere” en wat betreft het telastgelegde onder B van de woorden: „en vastge- „houden”;

O., dat beklaagde als verweer voert, dat hem op 17 Februari 1946 niet bekend was, dat hij de bevelen van een schildwacht moest gehoorzamen en het hem niet bekend was, dat een schildwacht ten aanzien van bepaalde feiten gelijkgesteld kan zijn met een meerdere;

O., dat dit verweer niet meer ter zake dienende is voor zoover daarmede bedoeld mocht zijn een beroep te doen op verschoonbare dwaling en mitsdien straffeloosheid van beklaagde, omdat deze op het oogeblik van de door dezen tegen den schildwacht bedreven handelingen, zooals deze in de telastlegging zijn omschreven, wel opzettelijk op het door den schildwacht conform diens consignes gegeven bevel heeft geantwoord zooals in de telastlegging is vermeld en getracht heeft door te loopen, maar zijn opzet niet gericht was op het feit dat die schildwacht zijn *meerdere* was, aangezien hij dit laatste niet wist en niet kon weten;

dat immers van de telastlegging onder A de woorden: „zijn meerdere” niet bewezen zijn verklaard, vermits de ten processe aanwezige bewijsmiddelen geen enkele bewijsgrond omtrent dit deel der telastlegging inhouden en zeer zeker ten processe niet is komen vast te staan, dat beklaagdes opzet op dit deel der telastlegging gericht was;

dat hoewel de begrippen meerdere en mindere in het militaire dikwijls in feitlijken zin gebruikt worden, deze woorden niet in een telastlegging moeten worden vermeld, zelfs niet, zooals in casu, als het overbodige, dat niet schaadt, aangezien het woord meerdere volgens art. 67 MWSR een specifiek rechtskundige beteekenis heeft

en een telastlegging nu eenmaal feiten en geen qualificaties behoort te bevatten;

dat tenslotte de marinier der 3e klasse Boomkamp, toen deze met geweer gewapend voor het gebouw „Dennehove” op post stond, niet de meerdere van beklaagde was;

dat toch art. 128 WMSR wel bepaalt, dat ten aanzien van de in Titel IV van het WMSR omschreven feiten een schildwacht met een meerdere wordt gelijkgesteld, maar daardoor *niet* — zooals wel is beweerd — *de schildwacht tot meerdere wordt gemaakt*, maar de tegen dezen begane feiten worden gelijkgesteld met feiten tegen een meerdere gepleegd, hetgeen geheel iets anders is;

O., dat het verweer van beklaagde, gezien in het licht der telastlegging, zooals deze bewezen is verklaard, dus niet hierop neerkomt, dat hij met zijn verweer zeggen wil: „Ik *wilde* niet aan een *dienst*-bevel ongehoorzaam zijn”, maar wel hierop: „Ik meende, dat ik aan „een door een met geweer gewapend op post staanden marinier con-„form diens consignes gegeven bevel niet behoefde te gehoorzamen, „immers mij is niet bekend, dat weigeren of opzettelijk nalaten te „gehoorzamen aan een dergelijk bevel onrechtmatig en strafbaar is”;

dat mitsdien thans de vraag beantwoording eischt of het opzet het bewustzijn der onrechtmatigheden en/of de strafbaarheid van het gepleegde feit omvat;

dat als heerschende leer op grond van de geschiedenis der totstandkoming van de strafwet en van vaststaande jurisprudentie geldt, dat kennis van het rechtsvoorschrift principieel niet tot het opzet behoort. maar het opzet alleen tot kennis van de *feitelijke* delictsbestanddeelen moet worden beperkt, zoodat voor opzet niet wordt geëischt de wil om te *misdoen*, doch slechts de wil om te doen datgene, wat blijkt objectief verboden te zijn;

dat het immers absurd zoude zijn in de gevallen, waarin het bewustzijn der wederrechtelijkheid aanwezig *had behooren te zijn*, doch in werkelijkheid niet aanwezig was, straffeloosheid te doen intreden, daar de Staat de doorwerking zijner ge- en verbodsbepalingen niet afhankelijk kan maken van de meer of mindere nonchalance en onverschilligheid zijner onderdanen, hetgeen in het onderhavige geval des te meer treft, wijl het ten processe is gebleken, dat er voor sommige onderdeelen der Marine blijkbaar zoo weinig gelegenheid wordt gevonden om de in dienst genomen burgers tot militairen, doordrongen van de eischen der hierarchie, gehoorzaamheidsplicht en ondergeschiktheid — de grondpeilers der militaire tucht — op te voeden, dat zelfs een officier van niet eens zoo geringen rang, wiens opleidingstijd zegge ongeveer zes weken heeft geduurd, ten processe de ontstellende verklaring heeft afgelegd, dat de inhoud van het voor de ondergeschiktheid zoo uiterst belangrijke voorschrift van artikel 128 van het Wetboek van Militair Strafrecht hem totaal onbekend is en dat in zijn opleidingstijd nimmer over de positie van de schildwacht is gesproken;

O. ten aanzien van de aan het bewezene te geven qualificaties:

dat het nog steeds tijd van oorlog is, zoodat het bewezene moet worden gequalificeerd als:

a. „opzettelijke ongehoorzaamheid in tijd van oorlog”;

b. „feitelijke insubordinatie in tijd van oorlog”,

beide feiten als eene voortgezette handeling te beschouwen;

O. ten aanzien van de op te leggen straf:

dat ten processe is gebleken, dat in een bepaalde groep van militairen der zeemacht — een deel der oorlogsvrijwilligers — ten aanzien van artikel 128 W.v.M.S. het groepsgeweten niet deugt, vermits door die groep overtreding van misdrijven tegen de ondergeschiktheid, begaan tegenover een schildwacht, niet als ongeoorloofd wordt gevoeld;

dat er mitsdien aanleiding zou bestaan om middels een zware straf bij wijze van generale preventie aan de leden der speciale groep duidelijk te maken, waar de schoen wringt, opdat ook zij zich leeren hoeden om tegenover een schildwacht — een vertegenwoordiger van het militaire gezag — een houding aan te nemen, die in de op tucht en subordina tie gevestigde militaire maatschappij, allermint wordt geduld;

dat dit in casu zou moeten geschieden over het hoofd van den dader, die toevallig beschikbaar is, omdat hij kwaad heeft gedaan;

dat indien de schuld van die verkeerde groepsmentaliteit alleen te wijten was aan de leiders der groep, tegen toepassing der specialisatie van de generale preventie, geen onoverkomelijke bezwaren zouden bestaan;

dat bij de behandeling der zaak echter gebleken is, dat er aan de militaire opvoeding tot tucht en subordina tie — van de bij groote getalen aangenomen oorlogsvrijwilligers — door welke oorzaak dan ook — veel heeft ontbroken om hen van hun ondergeschiktheidsbesef ook aan een schildwacht te doordringen;

dat het onbillijk zoude zijn om de manifestatie der bovenaangeduide foute groepsgeest niet mede als symptoom van het ondeugdelijk opvoedingssysteem te zien, doch enkel en alleen als een fout dier groepsgeest, waarvoor het toevallig voor straffen beschikbare lid dier groep slachtoffer moet worden;

dat hoe gewenscht het overigens moge zijn om de oorzaken van voormelde, voor de militaire maatschappij zoo funeste groepsgeest met wortel en tak uit te roeien, de tak niet voor den wortel mag worden aangezien, hetgeen zeer zeker wel het geval zou zijn, indien alleen de beschikbare dader de man zou zijn, die de klappen krijgt, klappen, die niet in evenredigheid staan tot het verdiende leed als vergelding voor schuld;

dat tenslotte, dit alles in aanmerking genomen, door het opleggen van een lichte straf, naar 's krijgsraads oordeel, voldoende rekening wordt gehouden met de door den krijgsraad niet in twijfel getrokken, door den raadsman van beklagde, met klem van argumenten naar voren gebrachte, gunstige antecedenten van beklagde en diens overigens zeer goeden militairen aard en eigenschappen;

Gezien de artikelen: 114 1e lid, 117 1e lid, 120 aanhef en onder 1° en 128 van het Wetboek van Militair Strafrecht; 56 van het Wetboek van Strafrecht; 185, 188 en 189 van de Rechtspleging bij de Zeemacht;

Rechtdoende in naam der Koningin!

Verklaart het den beklaagde ten laste gelegde in dier voege als hooger werd overwogen wettig en overtuigend bewezen;

Verklaart hem daaraan schuldig;

Qualificeert het wettig en overtuigend bewezen verklaarde als hooger werd aangewezen;

Veroordeelt beklaagde deswege tot een gevangenisstraf voor den tijd van één maand;

Spreekt hem vrij van hetgeen hem meer of anders is ten laste gelegd dan bewezen is verklaard.

Krijgsraad te Velde voor de Koninklijke Landmacht te Georgetown (Penang)

Vonnis van 14 Maart 1946.

President: Majoor Mr. J. J. Plugge.

Leden: Kapitein Mr. J. C. van Panthaleon Baron van Eck en Kapitein J. Zevenhuysen.

Auditeur-militair:

Raadsman: Tweede Luitenant Mr. E. van Nieuwenhuizen.

Schuldigverklaring aan:

1°. *opzettelijk in eene aangelegenheid, die vreemd is aan de belangen van den dienst, een mindere bevelen iets te doen;*

2°. *het door een militair opzettelijk uitschelden van een mindere;*

3°. *mishandeling en*

4°. *het opzettelijk en wederrechtelijk vernielen van eenig goed dat aan een ander toebehoort.*

Voorwaardelijk veroordeeld tot twee maanden gevangenisstraf en onvoorwaardelijk tot eene geldboeten van f 400.—, subsidiair 50 dagen hechtenis.

DE KRIJGSRAAD TE VELDE BIJ DE KONINKLIJKE LANDMACHT,
ZITTING HOUDENDE TE GEORGETOWN (PENANG),

heeft het volgende vonnis gewezen in de zaak van:

den Auditeur-Militair bij dien Krijgsraad, eischer, tegen P. E. H., geboren te Groningen, 28 April 1913, kapitein N.I.C.A., beklaagde.

De Krijgsraad voornoemd,

Gezien de schriftuur van eisch, door den Auditeur-Militair overgelegd op de terechtzitting van 13 Maart 1946, en gehoord de voorlezing van deze schriftuur;

Gezien de overige stukken van het proces en gelet op het ter terechtzitting gehouden onderzoek;

Gelet op de door en namens beklaagde gevoerde verdediging;

Overwegende, dat den beklaagde is ten laste gelegd:

1. dat hij, als kapitein van de N.I.C.A., althans als militair, op of omstreeks 18 Februari 1946 te Singapore, althans op Malakka, hetzij opzettelijk met overschrijding van zijn bevoegdheid, hetzij opzettelijk in een aangelegenheid, die vreemd is aan de belangen van den dienst, den 1en luitenant Mr. A. J. Lanz, zijnde alsdan zijn mindere, heeft gelast, een deur van de Nederlandsche Cantine, Collyer Quay te Singapore, te openen, zulks terwijl hem uitdrukkelijk door dezen en door den cantinebaas werd medegegeeld, dat de cantine alstoen gesloten was;
2. dat hij, als kapitein van de N.I.C.A., althans als militair, op of omstreeks 18 Februari 1946 te Singapore, althans op Malakka, opzettelijk zijn mindere, den 1en luitenant Mr. A. J. Lanz, heeft uitgescholden door te zeggen: „Ben jij die proleet van een 1en Luitenant?” en: „Jij, proleet van een 1en luitenant”, althans door het uiten van woorden van dergelijke strekking;
3. dat hij, als kapitein van de N.I.C.A., althans als militair, op of omstreeks 18 Februari 1946 te Singapore, althans op Malakka, opzettelijk zijn mindere, den 1en luitenant Mr. A. J. Lanz, heeft gestompt of geslagen en daardoor dien mindere verwondingen aan diens kaak heeft toegebracht;
4. dat hij, als kapitein van de N.I.C.A., althans als militair, op of omstreeks 18 Februari 1946 te Singapore, althans op Malakka, opzettelijk en wederrechtelijk een ruit heeft vernield of beschadigd, welke ruit geheel of ten deele toebehoorde aan den Staat der Nederlanden, althans toebehoorde aan een ander dan aan hem, beklaagde;

Overwegende, dat beklaagde ter terechtzitting heeft volhard bij zijn voor den Officier-Commissaris afgelegde verklaring: dat hij op 18 Februari 1946, als kapitein bij de N.I.C.A., te Singapore, na uit geweest te zijn en gedronken te hebben, zich toen op weg begeven heeft naar de Nederlandsche Cantine op de Collyer Quay te Singapore, alwaar hij zich op de hoogte wilde stellen van vervoersmogelijkheid naar het Prins-Bernhard-kamp, alwaar hij logeerde; dat deze cantine gesloten bleek te zijn en men niet bereid was hem binnen te laten; dat hij iemand achter de deur, die voorgaf een 1e luitenant te zijn, heeft toegevoegd: „Doe de deur open”; dat deze vermeende 1e luitenant echter door de gesloten deur bleef spreken; dat hij, hierover gebelgd, met geweld getracht heeft door het indruk-

ken van een ruitje, hetwelk hem niet in eigendom toebehoorde en tot welks vernieling hij van niemand recht of vergunning had verkregen, toegang te verkrijgen, wat hem niet lukte; dat den len luitenant, naar buiten gekomen, nogmaals door hem gelast werd de deur te openen, waaraan deze ditmaal voldeed; dat hij, aldus in het gebouw gekomen, zich in het hierop volgend gesprek met den len luitenant Lanz tegenover dezen beleedigend heeft uitgelaten; dat hij, zich met genoemden luitenant Lanz naar de M.P. begevende, onderweg den meergenoemden luitenant Lanz, alvorens in een taxi weg te rijden, het plan om naar de M.P. te gaan hebbende laten varen, met zijn vuist heeft geduwd, waardoor deze tegen den grond sloeg;

O., dat Adolph Jeppe Lanz als getuige voor den Officier-Commissaris onder meer heeft verklaard, dat hij volhardt bij zijn rapport d.d. 20 Februari 1946, waarin hij verklaarde: dat hij zich op 18 Februari 1946, om 22.30 uur, in de Nederlandsche Cantine aan de Collyer Quay te Singapore bevond; dat hij toen eenige lawaai makende Engelsch en Hollandsch sprekende personen hoorde naderen, die tegen de deur begonnen te bonzen en te trappen; dat hij den Hollandschen stem vroeg, zich bekend te maken en zichzelf als 1e luitenant bekend maakte; dat hierop deze stem beweerde kapitein te zijn en hem sommeerde de deur te openen; dat hij hierop antwoordde, hiertoe niet gerechtigd te zijn en dat ook de cantinebaas antwoordde, dat de luitenant-kolonel Creutzberg bevel had gegeven, de cantine om 21 uur te sluiten; dat hierna twee ruitjes werden ingeslagen en een Hollandsch sprekend zich als kapitein bekend makend persoon, wiens gezicht daarna te voorschijn kwam, welke persoon begon te schelden en te vloeken en nogmaals sommeerde de deur te openen; dat het gezicht na eenige oogenblikken verdween en dat hij toen naar buiten is gegaan om de identiteit van den betrokken persoon na te gaan; dat hij daarna alsnog heeft verklaard, dat hij daarna met den betrokken persoon, die inderdaad kapitein bleek te zijn, is terug gekomen en dat bij het daarna binnenshuis volgende gesprek deze kapitein zich meerdere malen beleedigend tegen hem had uitgelaten door het bezigen van de woorden: „Ben jij die proleet van „een 1e luitenant?” en: „Jij, proleet van een 1e luitenant”; dat hij zich toen met beklaagde naar de M.P. heeft begeven en dat hem onderweg bleek, dit uit het aanhouden van een taxi door den begeleider van den kapitein H., dat de kapitein niet naar de M.P. wilde en dat hij hem vroeg: „U gaat niet naar de M.P.?”; dat hij hierop van den kapitein een slag tegen de rechterkaak ontving en tegen den grond sloeg; dat hij hierdoor verwondingen, o.a. aan zijn kaak, opliep;

O., dat de 1e luitenant van Everdingen, als getuige gehoord door den kapitein der Infanterie, troepencommandant der M.P., J. B. Doedens, heeft verklaard, dat hij „de vuistslag” door den kapitein H. heeft zien toebrengen;

O., dat Dr. Hiemstra voor den Auditeur-Militair te Singapore

heeft verklaard, dat de verwondingen aan de kaak van getuige Lanz door stompgeweld zijn veroorzaakt;

O., dat de Krijgsraad op grond van den inhoud van vorenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, dat de beklagde de hem ten laste gelegde feiten heeft begaan, met dien verstande ten aanzien van het den beklagde sub 1° ten laste gelegde feit: dat hij opzettelijk in een aangelegenheid, die vreemd is aan de belangen van den dienst, een mindere heeft bevolen iets te doen; en ten aanzien van het den beklagde sub 4° ten laste gelegde feit, dat hij een ruit heeft vernield, welke toebehoorde aan een ander dan aan hem, beklagde;

O., dat de Krijgsraad niet wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen beklagde meer of anders is ten laste gelegd; zoodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

O., dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

1. „Opzettelijk in een aangelegenheid, die vreemd is aan de belangen van den dienst, een mindere bevelen iets te doen”;
2. „Het door een militair opzettelijk uitschelden van een mindere”;
3. „Mishandeling”;
4. „Het opzettelijk en wederrechtelijk vernielen van eenig goed, dat aan een ander toebehoort”;

respectievelijk voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 140 en 141 van het Wetboek van Militair Strafrecht en de artikelen 300 en 350 van het Wetboek van Strafrecht;

O., dat beklagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken, die de strafbaarheid van beklagde zouden opheffen of uitsluiten;

O., dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met den ernst van de gepleegde feiten en de omstandigheden, waaronder zij zijn begaan;

Gezien, behoudens voormelde artikelen, de artikelen 9, 10, 14a, 14b, 23 en 57 van het Wetboek van Strafrecht en de artikelen 1, 2, 6, 10, 13, 15, 60 en 62 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

Recht doende:

Verklaart beklagde schuldig aan de hierboven als bewezen aangenomen en gequalificeerde strafbare feiten en hem deswege strafbaar;

Veroordeelt beklagde tot een gevangenisstraf voor den tijd van *twee maanden*;

Veroordeelt beklagde tot betaling van een geldboete van *f* 400,— (vierhonderd gulden), bij gebreke van betaling en verhaal te vervangen door vijftig dagen hechtenis;

Beveelt ten aanzien van de opgelegde gevangenisstraf, dat deze niet zal worden ondergaan, tenzij de Krijgsraad later anders mocht gelasten op grond, dat de veroordeelde zich vóór het einde van een of twee jaren bepaalden proeftijd aan een strafbaar feit heeft schuldig gemaakt, of, militair zijnde, zich heeft schuldig gemaakt aan een krijgstuuchtelijk vergrijp, vallende onder art. 2, no. 1, van de Wet

op de Krijgstucht, dat van ernstigen aard is, of aan een krijgstu-
 chtelijk vergrijp, vallende onder art. 2, 2°. tot en met 6°, van deze
 Wet, of onder art. 1 van het Koninklijk Besluit van 27 Juli 1944
 (Stbl. E. 53);

Verklaart niet bewezen, hetgeen beklaagde meer of anders is ten
 laste gelegd, dan hierboven uitdrukkelijk als bewezen is aange-
 nomen;

Spreekt hem daarvan vrij.

Temporaire Krijgsraad in Siam te Bangkok

Vonnis van 6 April 1946.

President: Reserve-Luitenant-Kolonel Mr. T. M. de la Parra.

Leden: Majoor K. Anten en Reserve-Militair Paardenarts 1e kl.
 J. H. Heck.

Auditeur-Militair: Mr. R. J. Beer, plv.

Raadsman: Mr. G. A. Vosmaer.

Bevoegdheid van den Temporairen Krijgsraad in Siam.

*Ingesteld krachtens bij verordening van het Militair Gezag no.
 123 (Jav. Crt. 30 Dec. 1941 no. 104) aan R.L. 258 toegevoegde be-
 paling bij besluit namens den Legercommandant genomen door den
 oudsten Nederlandschen Hoofdofficier in Siam dd. 24 November
 1945.*

*Het militair gezag was krachtens de op art. 33 van de Indische
 Staatsregeling berustende regeling op den staat van oorlog en van
 beleg (Stb. 1939 no. 582) bevoegd om na afkondiging van den staat
 van beleg voor geheel Nederlandsch Indië verordeningen vast te stel-
 len, zelfs indien deze in strijd zijn met algemeene verordeningen
 (wetten, algemeene maatregelen van bestuur, ordonnantiën en regeer-
 ingsverordeningen).*

*Mitsdien is deze temporaire krijgsraad wettiglijk ingesteld en
 bevoegd van het onderwerpeijk strafbaar feit kennis te nemen omdat
 het gepleegd is binnen zijn rechtsgebied — Siam — door een tot het
 garnizoen Bangkok behoorend militair.*

*Het als militair uit de opbrengst van eenig voorwerp, waarvan hij
 redelijkerwijs moest vermoeden, dat het door het misdrijf van plun-
 dering was verkregen, voordeel trekken. Drie weken gevangenisstraf
 met aftrek van vóórarrest.*

*Bepaald dat de beklaagde (veroordeelde) op vrije voeten mag
 blijven.*

DE TEMPORAIRE KRIJGSRAAD IN SIAM TE BANGKOK

heeft het navolgend vonnis gewezen in de zaak van den beklaagde T.,

geboren te Calcutta, oud 35 jaren, militie-sergeant der Genie, thans verblijf houdende te Bangkok, Stadion, in voorloopig arrest van 8 December 1945 tot 25 December 1945.

De Krijgsraad voornoemd,

Gelezen de beschikking van den Commandeerenden Officier van het Garnizoen te Bangkok dd. 14 Februari 1946 tot verwijzing naar den Temporairen Krijgsraad in Siam te Bangkok;

Nog gelezen de verklaring van den Commissaris dd. 27 Februari 1946, dat de informatiën in deze zaak zijn voltooid;

Mede gelezen de beschikking van den Auditeur-Militair bij den Temporairen Krijgsraad in Siam te Bangkok dd. 1 Maart 1946, houdende aanzegging aan den beklagde, dat de informatiën in zijne zaak zijn voltooid, onder opgave, dat hem wordt ten laste gelegd:

„Beklaagde, militie-sergeant, heeft op een met juistheid niet nader aan te duiden tijdstip in de maand September of October 1945 te Bangkok,

A. uit de opbrengst van een autowiel, waarvan hij wist of redelijkerwijs moest vermoeden, dat het door plundering, in elk geval misdrijf was verkregen, voordeel getrokken. Hij heeft immers uit de opbrengst ad Tic. 300,— een bedrag van Tic. 30,— van den brigadier J. V. Ellert, stamboeknummer 97106 — die het autowiel heeft verkocht — ontvangen en voor zich gehouden;

dan wel:

B. een bedrag van Tic. 30,—, waarvan hij wist of redelijkerwijs moest vermoeden, dat het door misdrijf was verkregen, als geschenk aangenomen”;

zoomede het relaas van beteekening daarvan dd. 4 Maart 1946;

Mede gelezen de door den Auditeur-Militair op den 1sten April 1946 ingediende schriftuur van eisch, daartoe strekkende:

dat de Krijgsraad:

1. beklagde T. zal schuldig verklaren aan het misdrijf van:

„het als militair uit de opbrengst van eenig voorwerp, waarvan „hij redelijkerwijs moet vermoeden, dat het door misdrijf is verkregen, „voordeel trekken”;

en hem terzake zal veroordeelen tot gevangenisstraf voor den duur van 1 maand, onder bepaling, dat de tijd door den veroordeelde vóór de uitspraak voorloopig in verzekerde bewaring doorgebracht, bij de uitvoering van de hem opgelegde gevangenisstraf geheel in mindering zal worden gebracht;

2. zal bepalen, dat beklagde op vrije voeten zal blijven;

Gezien de stukken;

Gehoord den beklagde en hetgeen namens hem door den hem toegevoegden raadsman, den Reserve-Eerste-Luitenant der Artillerie, Mr. G. A. Vosmaer, ter terechtzitting van den 1sten April bij pleidooi en vervolgens ter terechtzitting van den 3den April daaraanvolgend bij conclusie is aangevoerd, inhoudende:

dat beklagde woont noch verblijf houdt in Nederlandsch-Indië

en derhalve de Temporaire Krijgsraad in Siam te Bangkok niet bevoegd is te achten om van de onderwerpelijke strafzaak tegen hem kennis te nemen;

dat genoemde Temporaire Krijgsraad is ingesteld door het Indisch Gouvernement, dat althans ten aanzien van de strafrecht-spraak slechts gezag heeft binnen Nederlandsch-Indië;

dat de bepalingen waarop het Indische Gouvernement de instelling van genoemde Temporaire Krijgsraad heeft gebaseerd slechts van haar zelve emaneeren en zij zich zelve niet bevoegd kan maken tot het nemen van maatregelen, welke slechts genomen zouden kunnen worden door de Nederlandsche Regeering, die deze tot nu toe niet nam;

dat beklagde heeft toegegeven, dat getuige Ellert hem naderhand, dus niet bij het ter hand stellen van de 30 tical, doch later heeft verteld, dat dit zou zijn uit de opbrengst van een door misdrijf verkregen goed;

dat echter uit niets is gebleken, dat bedoelde 30 tical ook inderdaad uit bedoelde opbrengst afkomstig waren en dus evenmin dat beklagde uit de opbrengst voordeel trok;

dat schuldigverklaring aan het sub A ten laste gelegde slechts mogelijk zou zijn, indien de opbrengst apart zou zijn gehouden, hetgeen niet is gesteld, uit niets blijkt en ook niet mogelijk is, indien de opbrengst door een of meer personen in ontvangst wordt genomen en daarbij vermengd met hun eigen geld, zoodat beklagde ten aanzien van het sub A ten laste gelegde dient te worden ontslagen van rechtsvervolging, althans te worden vrijgesproken;

dat tenslotte in geen deelen is komen vast te staan, dat beklagde eenige wetenschap omtrent het geld, hetwelk hij van getuige Ellert ontving, reeds zou hebben gehad bij de ontvangst daarvan, zoodat van het sub B ten laste gelegde, hetwelk veronderstelt, dat hij bedoelde wetenschap bezat bij het ten geschenke aannemen, beklagde in ieder geval dient te worden vrijgesproken;

Nog gelezen de door den Auditeur-Militair op den 6den April ingediende schriftelijke conclusie van antwoord, luidende:

„Beklaagde's raadsman voert aan, dat, waar beklagde woont noch verblijf houdt in Nederlandsch-Indië, de Krijgsraad niet bevoegd is om van de onderwerpelijke strafzaak tegen hem kennis te nemen. Dit argument gaat niet op, daar immers juist de Temporaire Krijgsraad in Siam is ingesteld om van deze zaken kennis te nemen. Wat de raadsman als andere argumenten inzake de onbevoegdheid naar voren heeft gebracht, zijn m.i. geen kwesties van onbevoegdheid, maar raken de wettigheid van den Krijgsraad.

De Temporaire Krijgsraad in Siam is op grond van de verordening No. 123 van het Militair Gezag benoemd en waar bij zijn totstandkoming de verordening is nageleefd, zijn bestaan formeel in orde is.

Een andere kwestie is of de Legercommandant de bevoegdheid had om deze verordening te maken, m.a.w. nagegaan dient te worden of deze verordening in strijd is met de Indische Staatsregeling c.q.

Grondwet. Waar inzake wetten alleen het formeel toetsingsrecht erkend wordt en een verordening Militair Gezag, m.i. gelijk te stellen is met een wet en deze verordening in casu formeel in orde is, dient ook dit verweer van beklagde verworpen te worden”;

Gehoord de debatten ter terechtzitting;

Overwegende eerst en vooraf ten aanzien van de door beklagde's raadsman beweerde onbevoegdheid van den Temporairen Krijgsraad in Siam te Bangkok om van de onderwerpelijke strafzaak kennis te nemen:

dat deze Krijgsraad uit kracht van de toevoeging bij verordening van het Militair Gezag No. 123 (Javasche Courant van 30 December 1941 No. 104) aan lid 1 van artikel 258 van de Rechtspleging bij de Landmacht, inhoudende, dat een zoodanige Krijgsraad, t.w. een temporaire krijgsraad in tijd van oorlog, kan worden benoemd buiten het grondgebied van Nederlandsch-Indië door een daartoe door den Legercommandant te machtigen militairen gezaghebbende, is benoemd bij besluit van den daartoe door den Legercommandant gemachtigden Oudsten Nederlandschen Hoofdofficier in Siam dd. 24 November 1945;

dat het Militair Gezag krachtens de op artikel 33 van de Indische Staatsregeling berustende Regeling op den Staat van Oorlog en van Beleg (Staatsblad 1939 No. 582) na afkondiging van den staat van beleg voor geheel Nederlandsch-Indië bij Gouvernementsbesluit dd. 10 Mei 1940 No. 1z. (Staatsblad No. 134) onder meer bevoegd is verordeningen van welken aard ook vast te stellen, zelfs indien die verordeningen in strijd zijn met algemeene verordeningen (wetten, algemeene maatregelen van bestuur, ordonnanties en regeeringsverordeningen);

dat mitsdien de instelling van dezen Krijgsraad buiten het grondgebied van Nederlandsch-Indië wettiglijk is geschied;

dat derhalve het College bevoegd is kennis te nemen van het onderhavige strafbare feit binnen zijn rechtsgebied — Siam — begaan door beklagde, een militair behoorende tot het garnizoen Bangkok binnen dat rechtsgebied;

Overwegende, dat beklagde ter terechtzitting in hoofdzaak voor zoover van belang heeft verklaard, dat hij in of omstreeks de maanden September en October 1945 te Bangkok van den Europeeschen brigadier Ellert een bedrag van dertig tical heeft ontvangen zonder op de hoogte te zijn van de herkomst van dit geld, in de meening verkeerende dit geld te ontvangen als betaling van eene schuld;

dat zijne opgave voor den Commissaris, dat hij dit bedrag voor zich heeft behouden, toen hij korten tijd later van genoemden Ellert hoorde, dat dit bedrag een deel was van de opbrengst van een door dezen ontvreemd autowiel, op een misverstand moet berusten;

O., dat de door beklagde gedane opgaven in hoofdzaak worden bevestigd door de door den getuige J. V. Ellert, blijkens het ter terechtzitting voorgelezen en aan beklagde voorgehouden door den Commissaris op den 18den Februari 1946 opgemaakt proces-verbaal,

onder eede afgelegde verklaringen, o.m. inhoudende, dat hij beklaagde bij de overhandiging van het onderwerpeijk bedrag van dertig tical heeft gezegd: „Het klopt wel” en hem in den avond van dien dag heeft verteld, dat dat bedrag een deel was van de opbrengst van een gestolen autowiel;

O. voorts, dat door de door de getuigen J. V. Ellert en E. Wyatt, blijkens de ter terechtzitting voorgelezen en aan beklaagde voorgehouden door den Commissaris op den 18den Februari 1946 opgemaakte processen-verbaal, onder eede afgelegde, in hoofdzaak met elkander overeenkomende verklaringen, rechtens is komen vast te staan, dat voormeld autowiel door genoemde Ellert en Wyatt door het misdrijf van plundering is verkregen;

O. mitsdien, dat door de door beklaagde voor den Commissaris afgelegde bekentenis, dat hij ten tijde en ter plaatse in de tenlastellegging omschreven uit de opbrengst van een autowiel, waarvan hij wist, dat het door diefstal was verkregen, voordeel heeft getrokken door het van den brigadier J. V. Ellert ontvangen bedrag van dertig tical voor zich te behouden, toen deze hem de herkomst van dit bedrag had medegedeeld, welke bekentenis niet op aannemelijke gronden door beklaagde ter terechtzitting ten slotte is herroepen en is vergezeld gegaan van eene bepaalde en nauwkeurige opgave van omstandigheden, welke ook bekend zijn uit en overeenstemmen met voormelde door den getuige J. V. Ellert onder eede afgelegde verklaringen — terwijl uit voornoemde verklaringen van de getuigen J. V. Ellert en E. Wyatt is komen vast te staan, dat voormeld autowiel, uit de opbrengst waarvan beklaagde voordeel heeft getrokken, door het misdrijf van plundering is verkregen — zoomede de daaruit voortvloeiende aanwijzingen, alles in onderling verband en samenhang beschouwd, rechtens is komen vast te staan en het College de overtuiging heeft bekomen, dat beklaagde zich heeft schuldig gemaakt aan het hem sub A ten laste gelegde feit, met dien verstande, dat beklaagde door de hem door Ellert ter zake gedane mededeeling redelijkerwijs moest vermoeden, dat het in de tenlastellegging bedoelde autowiel, uit de opbrengst waarvan hij voordeel heeft getrokken, door het misdrijf van plundering was verkregen;

O., dat dit aan beklaagde ten laste gelegde en bewezen verklaarde feit oplevert het hieronder nader te qualificeeren misdrijf, weshalve hij daaraan behoort te worden schuldig verklaard en ter zake daarvan tot straf veroordeeld;

O., dat naar 's Krijgsraads oordeel termen aanwezig zijn om den beklaagde eene in verband met den ernst van het door hem als onderofficier gepleegde feit betrekkelijk lichte straf op te leggen, aangezien het door hem genoten voordeel betrekkelijk gering is geweest, willende het College tenslotte nog aannemen, dat beklaagde door het slechte voorbeeld van anderen bij het plegen van soortgelijke misdrijven voor de verleiding om zich op onrechtmatige wijze te bevoordeelen is gezwicht;

O. nog, dat den Krijgsraad termen zijn voorgekomen, om te bepa-

len, dat de tijd door den veroordeelde vóór de tenuitvoerlegging van dit vonnis voorloopig in verzekerde bewaring doorgebracht van de hem opgelegde gevangenisstraf geheel zal worden in mindering gebracht;

O. ten slotte, dat de Krijgsraad van oordeel is, dat de beklaagde op vrije voeten zal blijven;

Gelet behalve op de hiervoren aangehaalde artikelen op de artikelen 1, 5, 6, 7, 142 en 145 van het Wetboek van Militair Strafrecht, op de artikelen 12, 33 en 362 van het Wetboek van Strafrecht, zoomede op de artikelen 194a, 195, 199, 221, 227, 228, 229, 231 en 232 van de Rechtspleging bij de Landmacht, alsmede op den Twintigsten Titel van het Reglement op de Strafvordering;

Recht doende:

Verklaart zich bevoegd kennis te nemen van de zaak van den in hoofde dezes nader aangeduiden beklaagde T.;

Verklaart hem schuldig aan het misdrijf van het als militair uit de opbrengst van eenig voorwerp, waarvan hij redelijkerwijs moet vermoeden, dat het door het misdrijf van plundering is verkregen, voordeel trekken;

Veroordeelt hem deswege tot gevangenisstraf voor den duur van drie weken;

Bepaalt, dat de tijd door den veroordeelde vóór de tenuitvoerlegging van dit vonnis voorloopig in verzekerde bewaring doorgebracht, bij de uitvoering van de hem opgelegde gevangenisstraf geheel zal worden in mindering gebracht;

Bepaalt voorts, dat de beklaagde op vrije voeten zal blijven;

Verstaat, dat de kosten van het rechtsgeding blijven voor rekening van den lande.

Fiat Executie.

Op heden, den 9den April 1946, is door mij, P. G. Mantel, Luitenant-Kolonel van den Generalen Staf, Commandant der Nederlandsche Troepen in Siam, op bovenstaand vonnis verleend het fiat executie.

P. G. MANTEL.

Temporaire Krijgsraad in Siam te Bangkok

Vonnis van 25 Februari 1946.

President: Reserve-Luitenant-Kolonel Mr. T. M. de la Parra.

Leden: Reserve-Kapitein Dr. Ir. J. F. Bertram en Kapitein O. J. H. N. E. van Selow.

Niet voldoen aan een dienstbevel in tijd van oorlog en opzettelijk volharden in zijne ongehoorzaamheid, nadat een meerdere hem uitdrukkelijk op zijne strafbaarheid had gewezen, aan den beklaagde ten laste gelegd.

De Krijgsraad besliste dat een bevel om als officiers-oppasser dienst te doen niet is een dienstbevel. Vrijspraak.

DE TEMPORAIRE KRIJGSRAAD IN SIAM TE BANGKOK

heeft het navolgende vonnis gewezen in de zaak van den beklaagde A. F. R., geboren te Malang, oud 37 jaren, landstorm-soldaat der Infanterie, thans verblijf houdende te Bangkok, Sportclub, in voorloopig arrest van 12 December 1945 tot 22 December 1945,

De Krijgsraad voornoemd,

Gelezen enz.;

Mede gelezen de beschikking van den Auditeur-Militair bij den Temporairen Krijgsraad in Siam te Bangkok, ddo. 17 Januari 1945, houdende aanzegging aan den beklaagde, dat de informatie in zijne zaak zijn voltooid, onder opgave, dat hem wordt ten laste gelegd:

„Beklaagde, landstorm-soldaat, ingedeeld bij de 4de compagnie van z.g. niet-ingedeelden in kamp Tamuan heeft op 12 December 1945 in voormeld kamp geweigerd te gehoorzamen aan het dienstbevel van den waarnemenden commandant van de barak, waarin hij was gelegen, den militie-sergeant B. M. Bouwmeester, om als officiers-oppasser dienst te doen.

Dit feit werd gepleegd in tijd van oorlog.

Bovendien heeft verdachte opzettelijk in zijn ongehoorzaamheid volhard, nadat een meerdere hem uitdrukkelijk op zijn strafbaarheid had gewezen”;

zoomede het relaas van beteekening daarvan dd. 21 Januari 1946;

Mede gelezen de door den Auditeur-Militair ingediende schriftuur van eisch, daartoe strekkende dat de Krijgsraad:

1. beklaagde A. F. R. zal vrijspreken van het hem ten laste gelegde,
2. zal bepalen, dat hij op vrije voeten zal blijven;

Gezien de stukken;

Gehoord den beklaagde;

Gehoord de debatten ter terechtzitting;

Overwegende, dat beklaagde onder ontkentenis zich schuldig te hebben gemaakt aan het hem ten laste gelegde heeft verklaard:

dat hij als landstorm-soldaat ingedeeld bij de 4de compagnie van z.g. niet-ingedeelden in kamp Tamuan op 12 December 1945 in voormeld kamp heeft geweigerd te gehoorzamen aan het bevel van den waarnemend commandant van de barak, waarin hij was gelegerd, den milicien-sergeant Bouwmeester, om als officiers-oppasser dienst te doen, aangezien hij geen bediende-werk wenschte te verrichten, waarna hij opzettelijk in zijne ongehoorzaamheid heeft volhard, nadat een meerdere, de Kapitein-Adjutant ten Cate, hem uitdrukkelijk op zijne strafbaarheid had gewezen;

dat het bevel om als officiers-oppasser dienst te doen niet is een dienstbevel, waar het is gegeven ter zake van huishoudelijke aangelegenheden en hiervoor geen vrijwilligers zijn opgeroepen;

dat dit feit is gepleegd in tijd van oorlog;

O., dat de door beklaagde erkende feiten in hoofdzaak werden bevestigd door de ter terechtzitting onder eede afgelegde verklaringen van den getuige B. M. Bouwmeester, militie-sergeant 1e klasse der Infanterie, waarnemend hutcommandant van beklaagde, den lastgever van beklaagde om als officiers-oppasser dienst te doen, zoowel ten aanzien van zijne weigering te gehoorzamen aan het gegeven bevel, als ten aanzien van zijne opzettelijke volharding in zijne ongehoorzaamheid, nadat een meerdere, de Kapitein-Adjutant ten Cate, hem uitdrukkelijk op zijne strafbaarheid had gewezen — zoomede de door den getuige G. ten Cate, Kapitein der Infanterie — blijkens het ter terechtzitting voorgelezen en aan beklaagde voorgehouden door den Commissaris op den 3den Januari 1946 opgemaakte procesverbaal, onder eede afgelegde verklaringen, met betrekking tot zijne opzettelijke volharding in zijne ongehoorzaamheid, nadat hij hem uitdrukkelijk op zijne strafbaarheid had gewezen;

O. derhalve, dat door de aanwijzingen voortvloeiende uit de door beklaagde ter terechtzitting gedane opgaven, zoomede door de door de getuigen B. M. Bouwmeester en G. ten Cate onder eede afgelegde verklaringen, alsmede de daaruit voortvloeiende aanwijzingen, alles in onderling verband en samenhang beschouwd, rechtens is komen vast te staan en het College de overtuiging heeft bekomen, dat beklaagde, Landstorm-soldaat, ingedeeld bij de 4de compagnie van z.g. niet-ingedeelden in kamp Tamuan op 12 December 1945 — derhalve in tijd van oorlog — in voormeld kamp geweigerd heeft te gehoorzamen aan het bevel van den waarnemenden commandant van de barak, waarin hij was gelegerd, den militie-sergeant B. M. Bouwmeester, om als officiers-oppasser dienst te doen, hebbende beklaagde bovendien opzettelijk in zijne ongehoorzaamheid volhard, nadat een meerdere — de Kapitein der Infanterie G. ten Cate — hem uitdrukkelijk op zijne strafbaarheid had gewezen;

O. ten aanzien van de vraag of het aan beklaagde gegeven bevel om als officiers-oppasser dienst te doen is een dienstbevel in den zin van artikel 103 van het Wetboek van Militair Strafrecht:

dat blijkens de ter terechtzitting voorgelezen en aan beklaagde voorgehouden ambtseedige verklaring van den commandant van het kamp Tamuan, den Majoor der Genie L. F. J. W. Godin, gedagteekend Bangkok, 2 Februari 1946, de aanwijzing om als officiers-oppasser dienst te doen geschiedde in verband met de aangekondigde aankomst van een groep officieren uit Bangkok, omdat officiers-oppassers noodzakelijk waren voor eten halen, wasschen, schoonhouden hutten, enz., omdat op dat oogenblik nog geen ander personeel hiervoor beschikbaar was, terwijl geen vrijwilligers zijn opgeroepen, omdat bij vorige gelegenheden was gebleken, dat de animo voor vrijwilliger officiers-oppasser nihil was en de beschikbare tijd te gering was om nog vrijwilligers op te roepen;

dat volgens het deze materie regelende artikel 125 van het Reglement Inwendigen Dienst Infanterie bij vredesdiensten buiten het

garnizoen, zoomede in buitengewone omstandigheden, bij verblijf in garnizoen, aan alle officieren op hun verzoek, een soldaat, die daartoe genegen is, als oppasser kan worden aangewezen, terwijl te velde bij een optreden tegen een buitenlandschen vijand, zoomede bij meerdaagsche oefeningen met troepen en meerdaagsche kader-oefeningen het gebruik van militaire oppassers voor officieren verplicht is;

dat derhalve in casu aan de te Tamuan te verwachten groep niet-ingedeelde officieren in de heerschende buitengewone omstandigheden op hun verzoek een soldaat, die daartoe genegen was, als oppasser kon worden aangewezen;

dat door het gehouden onderzoek is komen vast te staan, dat beklagde niet genegen was als militaire oppasser voor officieren werkzaamheden te verrichten;

dat derhalve het hem gegeven bevel om als officiers-oppasser dienst te doen niet is een dienstbevel in den zin van artikel 103 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

O. mitsdien, dat waar de Krijgsraad vermeent, dat de aan beklagde ten laste gelegde feiten niet strafbaar zijn, de beklagde van het hem ten laste gelegde behoort te worden vrijgesproken;

Gelet behalve op de hiervoren aangehaalde artikelen op de artikelen 194a, 195, 199 en 221 van de Rechtspleging bij de Landmacht, zoomede op den Twintigsten Titel van het Reglement van Strafvordering;

Rechtdoende:

Verklaart de aan den in hoofde dezes nader aangeduiden beklagde A. F. R. ten laste gelegde feiten niet strafbaar;

Spreekt hem mitsdien daarvan vrij;

Verstaat, dat de kosten van het rechtsgeding blijven voor rekening van den lande.

Krijgsraad te velde bij de Koninklijke Landmacht te Georgetown (Penang)

Vonnis van 14 Maart 1946.

President: Majoor Mr. J. J. Plugge.

Leden: Kapitein Mr. J. C. van Panthaleon Baron van Eck, en Kapitein J. Zevenhuysen.

Auditeur-militair:

Raadsman: Eerste-Luitenant Mr. K. S. Bieger.

Opzettelijke ongeoorloofde afwezigheid.

Beklaagde zou een strenge straf verdiend hebben, ware het niet dat hij gehandeld had uit motieven, welke de strafwaardigheid in belangrijke mate verminderd hebben.

Als zoodanig werd beschouwd de drang om met zijne echtgenoot

een onderhoud te hebben over hunne verhouding in verband met het mogelijk doen instellen van een eisch tot echtscheiding, welke moeilijkheid alleen door hem persoonlijk kon en behoorde te worden besproken en beslist.

Voorwaardelijk veroordeeld tot veertien dagen gevangenisstraf.

DE KRIJGSRAAD TE VELDE BIJ DE KONINKLIJKE LANDMACHT,
ZITTING HOUDENDE TE GEORGETOWN (PENANG),

heeft het volgende vonnis gewezen in de zaak van den Auditeur-Militair bij dien Krijgsraad, eischer, tegen: P. F. L., geboren te Bandoen, 16 September 1914, adjudant-onderofficier van de militaire luchtvaart K.N.I.L., beklaagde.

De Krijgsraad voornoemd,

Gezien de schriftuur van eisch, door den Auditeur-Militair overgelegd op de terechtzitting van 13 Maart 1946, en gehoord de voorlezing van deze schriftuur;

Gezien de overige stukken van het proces en gelet op het ter terechtzitting gehouden onderzoek;

Gelet op de door en namens beklaagde gevoerde verdediging;

Overwegende, dat den beklaagde is ten laste gelegd:

dat hij als adjudant-onderofficier van het K.N.I.L., ingedeeld bij de 2e compagnie luchtstrijdkrachten te Penang, althans als militair, van 7 Februari 1946 tot 10 Februari 1946, althans langer dan 2 of meer dagen, opzettelijk ongeoorloofd afwezig is geweest bij voornoemd onderdeel, immers zonder de vereischte movement-order, althans zonder de voor na te noemen reis geldige toestemming, op of omstreeks 7 Februari 1946 per vliegtuig naar Batavia is vertrokken en zich aldaar op of omstreeks 10 Februari 1946, des morgens omstreeks 9 uur, bij den luitenant-kolonel Fiedeldij heeft gemeld, althans zich alstoen bij eenige militaire autoriteit heeft gemeld;

O., dat beklaagde ter terechtzitting heeft volhard bij zijn voor den Officier-Commissaris afgelegde verklaring: dat hij in de periode van 7—10 Februari 1946 als adjudant-onderofficier van het K.N.I.L. was ingedeeld bij de 2e compagnie luchtstrijdkrachten te Penang en onder de bevelen stond van den commandant Nederlandsche troepen te Penang; dat hij op 7 Februari 1946, zonder de vereischte toestemming en in de vaste overtuiging, dat de majoor Steenhouwer zijn verzoek, om naar Batavia te mogen gaan, niet zou inwilligen, per vliegtuig naar Batavia is vertrokken en zich aldaar op 10 Februari 1946, des morgens omstreeks 9 uur, bij den luitenant-kolonel Fiedeldij heeft gemeld;

O., dat Evert Steenhouwer, commandant der Nederlandsche troepen op Penang, als getuige onder eede aan den Officier-Commissaris heeft verklaard: dat beklaagde hem reeds verschillende malen had gevraagd om verlof te krijgen zijn vrouw te bezoeken, die ergens op Java moest zitten; dat hij zijn verzoek heeft geweigerd; dat begin Januari 1946 beklaagde wederom bij hem kwam en hem een brief

liet zien van zijn vrouw uit Java, waaruit bleek, dat zijn — beklagde's — vrouw besloten was te scheiden; dat hij, getuige, zijn verzoek niet dringend genoeg vond en hem dit heeft geweigerd; dat hij omstreeks 17 Januari 1946 beklagde toestond vijf dagen met verlof te gaan naar Singapore en hem toen uitdrukkelijk heeft medegedeeld, dat hij niet door mocht gaan naar Java; dat op 7 Februari 1946, hij beklagde op zijn bureau ontbood, bleek, dat deze niet aanwezig was en dat achteraf bleek, dat hij juist op dien dag clandestien naar Batavia vertrokken was;

O., dat de Krijgsraad op grond van den inhoud van vorenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, dat de beklagde het hem ten laste gelegde feit heeft begaan, met dien verstande, dat hij, als adjudant-onderofficier van het K.N.I.L., ingedeeld bij de 2e compagnie Luchtstrijdkrachten te Penang, van 7 Februari 1946 tot 10 Februari 1946 opzettelijk ongeoorloofd afwezig is geweest bij voornoemd onderdeel, immers zonder de voor na te noemen reis geldige toestemming op 7 Februari 1946 per vliegtuig naar Batavia is vertrokken en zich aldaar op 10 Februari 1946, des morgens omstreeks 9 uur, bij den luitenant-kolonel Fiedeldij heeft gemeld;

O., dat de Krijgsraad niet wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen beklagde meer of anders is ten laste gelegd, zoodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

O., dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als: „Opzettelijke ongeoorloofde afwezigheid”, voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 97 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

O., dat beklagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken, die de strafbaarheid van beklagde zouden opheffen of uitsluiten;

O., wat de straf betreft, dat de Krijgsraad het door beklagde gepleegde feit, mede in verband met de moeilijke en precaire omstandigheden, waarin het Koninkrijk der Nederlanden zich thans bevindt, en het feit, dat hem door den commandant der Nederlandsche troepen op Penang meermalen was medegedeeld, dat hem niet kon worden toegestaan, naar Batavia te vertrekken, als zeer ernstig beschouwt en een strenge straf op haar plaats zou achten, indien niet tevens ware gebleken, dat beklagde heeft gehandeld uit motieven, die de strafbaarheid van dat feit weliswaar, zooals reeds overwogen, niet opheffen, doch den ernst daarvan wel in belangrijke mate verminderen;

O. immers, dat uit de verklaringen van den getuige Steenhouwer en den beklagde zelf, alsmede uit den door dezen laatste overgelegden brief d.d. 20-12-'45, blijkt, dat zijn echtgenoot, die zich in door den vijand bezet gebied bevond, van wie hij gedurende vier jaren niets heeft vernomen en die zelf evenmin iets van hem had vernomen, tot eenige maanden na de capitulatie van Japan, wellicht mede onder invloed van de door haar in dien tijd ondervonden ellende, aandringt op een echtscheiding;

O., dat het niet anders dan als juist moet worden beschouwd, dat beklagde alles heeft willen doen, om met het oog hierop in contact met zijn echtgenoot te komen, daar de verhouding tusschen echtgenooten van zóo strikt persoonlijken aard is, dat tusschen hen gezezen moeilijkheden alléén door *hen* kunnen en behooren te worden besproken en beslist;

O., dat het derhalve begrijpelijk is, dat beklagde na de tegenover hem gedane uitlating (van welke ook de majoor Steenhouwer op de hoogte is geweest) van den kolonel De Waal, welke hij (zij het misschien ten onrechte) kennelijk te goeder trouw heeft opgevat als een toezegging en de daarop gevolgde weigering van eerstgenoemde hem verlof naar Batavia te geven op grond dat de reden „niet urgent ge„noeg” zoude zijn, ofschoon hij kennis had genomen van voormelden brief, in de meening ging verkeereren, dat van den majoor Steenhouwer onder geen enkele omstandigheid medewerking was te verwachten om te trachten zijn huwelijk en daarmede zijn levensgeluk te redden en geen andere uitweg meer zag dit te bereiken dan zonder die medewerking op reis te gaan;

O., dat de Krijgsraad onder deze omstandigheden van oordeel is, dat volstaan kan worden met na te melden lichte straf, terwijl het militair belang naar het oordeel van den Krijgsraad zich niet verzet tegen uitoefening van de bevoegdheid, bedoeld in art. 14a van het Wetboek van Strafrecht;

Gezien, behoudens voormeld artikel (97), de artikelen 1, 4, 6, 10, 13, 15, 60, en 63 van het Wetboek van Militair Strafrecht en de artikelen 10, 14a en 14b van het Wetboek van Strafrecht;

Recht doende:

Verklaart beklagde schuldig aan het hierboven als bewezen aangenomen en gequalificeerde strafbare feit en hem deswege strafbaar;

Veroordeelt beklagde tot een gevangenisstraf voor den tijd van veertien dagen;

Beveelt, dat deze straf niet zal worden ondergaan, tenzij de Krijgsraad later anders mocht gelasten op grond, dat veroordeeld zich voor het einde van een op een jaar bepaalden proeftijd aan een strafbaar feit heeft schuldig gemaakt, of, militair zijnde, zich heeft schuldig gemaakt aan een krijgstuchtelijk vergrijp, vallende onder art. 2, no. 1, van de Wet op de Krijgstucht, dat van ernstigen aard is, of aan een krijgstuchtelijk vergrijp, vallende onder art. 2, 2 tot en met 6, van deze Wet, of onder art. 1 van het Koninklijk Besluit van 27 Juli 1944 (Stbl. E. 53);

Spreekt hem daarvan vrij.

Noot van de Redactie.

Het is niet duidelijk waarom:

- 1°. *niet aan de qualificatie van het misdrijf zijn toegevoegd de woorden „in tijd van oorlog”; zie art. 97 sub 2° Mil. Sub.; en*
- 2°. *bij de vermelding van den duur der afwezigheid niet rekening is gehouden met de bepaling van art. 106 van dat wetboek; hij behoorde toch zijne dienstverplichtingen te vervullen te Penang en niet te Batavia, waar hij zich gemeld had.*

Zeekrijgsraad te 's-Gravenhage.

Vonnis van 5 September 1946.

President: Mr. D. B. A. Franken.

Leden: Hoofdoff. M. S. D. 2e kl. E. Wyvekate, Luit. ter Zee 1e kl.
A. J. Quanjer, Luit. ter Zee 1e kl. J. W. C. Callen Houwing en
Luit. ter Zee 1e kl. F. T. J. Janssen.

Fiscaal: Hoofdoff. v. Adm. 2e kl. Mr. R. J. Brunner.

Diefstal door een militair gepleegd op eene onder zijne bijzondere bewaking gestelde plaats.

Een psychiatrisch rapport omtrent den beklaagde concludeerde tot diens verminderde toerekeningsvatbaarheid.

De Krijgsraad besliste, dat onze strafwet het begrip „verminderd „toerekeningsvatbaar” niet kent, doch alleen invloed toekent aan gebrekkige ontwikkeling of ziekelijke storing van geestvermogens; dat beklaagde's geestvermogens wel gebrekkig ontwikkeld waren (debilitas mentis), doch niet zoodanig, dat beklaagde's geschiktheid om de feitelijke strekking van het hem ten laste gelegde te beseffen, zou zijn opgeheven of beperkt. Beklaagde werd dus strafbaar geacht.

Voorwaardelijke veroordeeling tot gevangenisstraf ondoelmatig geacht.

Twee maanden gevangenisstraf opgelegd met volledige toerekening van een ter zake reeds ondergane disciplinaire straf van veertien dagen streng arrest.

DE KRIJGSRAAD VOOR DE ZEEMACHT BINNEN HET RIJK IN
EUROPA TE 'S-GRAVENHAGE,

in de zaak van den fiscaal tegen A., oud 21 jaren, geboren te H., gerequireerde, laatstelijk voor de verwijzing naar den Zeekrijgsraad gediend hebbende als marinier der 3e klasse OVW bij het Marine-Repatrieeringskamp „La Foret” te Doorn,

Gezien de beschikking tot verwijzing naar den Zeekrijgsraad dd. 17 Januari 1946, no. CMR/A18/105/3/45;

Gezien het bevel tot verwijzing naar den Zeekrijgsraad dd. 21 Augustus 1946, aan den voet van welk stuk door den Fiscaal aan den beklaagde wordt ten laste gelegd:

„dat hij, dienende als marinier 3e klasse OVW bij het Marine-„Repatrieeringskamp „La Foret” te Doorn, op of omstreeks 17 November 1945 uit een van de slaapzalen van het hoofdgebouw aldaar, „dat onder zijn bijzondere bewaking was gesteld, met het oogmerk „van wederrechtelijke toeëigening heeft weggenomen vier dekens, „toebehorende aan het Rijk der Nederlanden, althans aan een ander „dan hem, beklaagde”;

Gezien het exploit van beteekening en dagvaarding dd. 23 Augustus 1946 waarbij bovenvermeld bevel en de daarop gestelde ten-

lastelegging den beklaagde zijn beteekend en hij is gedagvaard om te verschijnen ter zitting van den Zeekrijgsraad op 5 September 1946 te 09.00 uur;

Gezien de stukken van den processe, voor zooveel daarvan wordt gebruik gemaakt aan den beklaagde vertoond en overgehouden;

Gezien de schriftuur van eisch door den Fiscaal overgelegd en gehoord de voorlezing van de daarin opgenomen conclusie, strekkende tot schuldigverklaring van den beklaagde aan hetgeen hem is ten laste gelegd, qualificatie daarvan als: „Diefstal door een militair „gepleegd op een onder zijne bijzondere bewaking gestelde plaats” en veroordeeling deswege tot eene gevangenisstraf voor den tijd van twee maanden voorwaardelijk met een proeftijd van drie jaren;

Gelet op de verklaring namens beklaagde door diens raadsman afgelegd, dat hij afstand doet van het recht om een schriftuur van antwoord in te dienen;

Gehoord de pleidooien: waarbij verdediger beklaagde verminderd toerekeningsvatbaar noemt, aantoot dat de zorgen van beklaagde de consequenties van zijn daden niet deden zien, verzoekt aanvullende straf: geringe geldboete;

Overwegende, dat de beklaagde op 25 Juli 1945 als marinier der 3e klasse OVW in den zeedienst is aangenomen en thans nog als zoodanig bij de zeemacht dient;

O., dat ten processe, zakelijk gerelateerd, hebben verklaard:

1. *A., oud 19 jaren, als beklaagde:*

dat hij in de maand November 1945 diende als marinier der 3de klasse bij het Marine-repatrieringskamp „La Foret”; dat hij omstreeks 17 November 1945 's avonds van 6 tot 8 uur was belast met de bewaking van het tot voornoemd kamp behoorende hoofdgebouw; dat hij om ruim half acht dien avond uit een van de slaapzalen van dat gebouw, 4 dekens, welke hem niet toebehoorden, heeft weggenomen, met het oogmerk om zich die dekens toe te eigenen, waartoe niemand hem toestemming had gegeven;

2. *J. D. Bakker, oud 26 jaar, als getuige:*

dat hij op 19 November 1945 constateerde, dat op een van de slaapzalen van het repatrieringskamp „La Foret” te Doorn, vier dekens mankeerden;

3. *L. Kramer, oud 36 jaar, als getuige:*

dat hij van 1 November 1945 af commandant was van het repatrieringskamp „La Foret” te Doorn; dat hem op 19 November 1945 werd gerapporteerd, dat van een van de slaapzalen van „La Foret” vier dekens ontbraken; dat hij niemand toestemming had gegeven om die dekens weg te nemen en zich toe te eigenen; dat de wachtposten, die bij het hoofdgebouw van het kamp werden uitgezet, bijzondere consignes kregen, welke in hoofdzaak hieruit bestonden, dat zij er voor hadden te waken, dat de zich in de ge-

bouwen van het kamp „La Foret” bevindende goederen niet werden gestolen;

O., dat ten processe is voorgelezen een verklaring van den Commandant van het repatrieeringskamp „La Foret” te Doorn, houdende, dat de vier dekens, welke ongeveer 19 November 1945 uit een der slaapzalen van genoemde inrichting werden ontvreemd, toebehooren aan den Staat der Nederlanden;

O., dat door den inhoud van vorenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend is bewezen, met beklagde's schuld eraan, hetgeen hem is ten laste gelegd;

O., dat het bewezen verklaarde behoort te worden gequalificeerd als:

„Diefstal door een militair gepleegd op eene onder zijne bijzondere bewaking gestelde plaats”;

O., ten aanzien van de strafbaarheid van den dader en de hem op te leggen straf, dat ten processe aanwezig is een door den Officier van Gezondheid 1e klasse KMR, Geneesheer aan het Provinciaal Ziekenhuis nabij Santpoort, P. v. d. Esch, betreffende den beklagde opge maakt psychiatrisch rapport, waarvan de samenvatting en conclusie luidt:

A. is een licht achterlijke jongeman. Aan deze achterlijkheid is het toe te schrijven, dat A., die zich onder gunstige omstandigheden goed aan het maatschappelijke leven kan aanpassen, in ongunstige omstandigheden — slecht voorbeeld, verleiding, onvoldoende toezicht — op het juiste oogenblik in onvoldoende mate de draagwijdte van zijn handelingen overziet. Deze marinier behoort daarom in het Korps niet thuis en had ook niet aangenomen moeten worden. Hij is reeds voorgedragen voor afkeuring op grond van het Tijdelijk Militair Keuringsreglement Lijst B, Kolom I, no. 54.

Beantwoording der vraagpunten:

1. Was de beklagde tijdens het begaan van het hem ten laste gelegde feit lijdende aan een gebrekkige ontwikkeling of ziekelijke storing zijner geestvermogens en zoo ja welke?

Deze vraag moet bevestigend worden beantwoord. Hij is een lijder aan delibitas mentis.

2. Werkte die gebrekkige ontwikkeling of ziekelijke storing opheffend of beperkend op zijn geschiktheid om:

a. de feitelijke strekking van de hem ten laste gelegde handelingen te beseffen;

b. het maatschappelijk ongeoorloofde van zijn daad te beseffen;

c. ten aanzien van die handelingen zijn vrije wil te bepalen?

Het antwoord luidt, dat de debilitas mentis beperkend op de genoemde geschiktheid heeft gewerkt, meer speciaal wat betreft het onder c. gevraagde. Hij moet als verminderd toerekeningsvatbaar worden beschouwd.

3. Welk invloed zal volgens Uw meening het ondergaan van een gevangenisstraf op beklagde hebben?

Het antwoord is, dat ik van meening ben dat een invloed ten goede nauwelijks te verwachten is, doch dat in de gevangenis een verergering van de chronisch depressieve verschijnselen te verwachten is. Reeds de lange duur van het strafproces heeft deze verschijnselen doen toenemen.

Advies: Een voorwaardelijke straf met langen proeftijd zal, tezamen met eenig toezicht van een reclasseeringsinstantie, ook na ontslag uit den zeedienst (op grond van medische ongeschiktheid) er toe kunnen bijdragen nieuwe ontsporingen te voorkomen.

O., te dien aanzien:

dat onze strafwet het begrip „verminderd toerekeningsvatbaar” niet kent, doch bij personen, lijdende aan een gebrekkige ontwikkeling of ziekelijke storing hunner geestvermogens voor het geval, dat die gebrekkige ontwikkeling of ziekelijke storing van zoodanigen invloed was op het begane feit, dat den dader dat feit niet kan worden toegerekend, deze terzake niet strafbaar stelt (art. 37 S.R.), terwijl art. 37a dan voor de gevallen, dat die relatie tusschen gebrekkige ontwikkeling of ziekelijke storing der geestvermogens en het begane feit niet bestaat, den dader dit feit ten volle toerekent en op dezen de bepalingen van den tweeden titel van het eerste boek van het Wetboek van Strafrecht toepast;

O., dat in het onderhavige geval de dader inderdaad lijdende was aan een gebrekkige ontwikkeling der geestvermogens t.w. debilitas mentis; dat deze debilitas mentis echter niet opheffend, doch slechts beperkend heeft gewerkt op 's daders geschiktheid om de feitelijke strekking van het hem tenlastegelegde te beseffen, het maatschappelijk ongeoorloofde daarvan in te zien en ten dien aanzien zijn vrijen wil te bepalen, waarbij dan vooral de vrije wilsbepaling sterker zou zijn geremd;

dat de deskundige echter, blijkbaar in het besef van de gewichtige beteekenis, welke een niet-toerekeningsvatbaar-verklaring in juridisch- en maatschappelijk opzicht voor beklagde heeft, aan de achterlijkheid van beklagde niet dat gewicht toekent, dat er een onvoorwaardelijke relatie tusschen diens gebrekkige geestelijke ontwikkeling en den door dezen gepleegden diefstal mag worden aangenomen, doch een middenweg kiest en concludeert, dat aan deze achterlijkheid is toe te schrijven, dat beklagde, die zich onder gunstige omstandigheden goed (sic) aan het maatschappelijk leven kan aanpassen, in ongunstige omstandigheden — slecht voorbeeld, verleiding, onvoldoende toezicht — op het juiste oogenblik in onvoldoende mate de draagwijdte van diens handelingen overziet;

dat echter ten processe van dergelijke ongunstige omstandigheden tijdens het begaan van het strafbare feit niet in het minst is gebleken; dat er immers van slecht voorbeeld geen sprake is geweest; dat beklagde er wel eens getuige van is geweest, dat een andere

marinier dekens heeft verkocht, doch blijkbaar was dit voorbeeld toch nog wel een zoo'n uitzonderlijk geval, dat beklaagde den verkoop dier dekens heel erg vond; dat er voorts van verleiding geen sprake is geweest, althans daarvan ten processe niets blijkt, terwijl er al evenmin van onvoldoende toezicht is gebleken, zij het dan, dat beklaagde die zelf met toezicht was belast daarvan een allerschromelijkst misbruik heeft gemaakt;

dat dan ook naar het oordeel van den krijgsraad de omstandigheden niet dermate ongunstig waren, dat beklaagde in verband met zijn achterlijkheid door geheele of gedeeltelijke uitschakeling van zijn vrijen wil tot diefstal werd gedetermineerd, doch de krijgsraad van oordeel is, dat beklaagde, die voor zijn daad een volkomen logisch motief aanvoert, n.l. dat hij een schuld van *f* 50 aan een tandarts had, geen middelen om die schuld te betalen en de opbrengst ad *f* 60 der vier dekens tot betaling dier schuld wilde besteden, op het moment van het plegen van den diefstal over een volkomen vrijen wil beschikte ter bepaling van zijn keuze om den diefstal al dan niet te plegen, zij het dan ook, dat bij het afwegen der belangen daaromtrent vorenbedoeld logisch motief een overheerschende factor pro diefstal vormde; dat mitsdien ondanks de bij beklaagde bestaande gebrekkige ontwikkeling zijner geestvermogens, beklaagde strafbaar is;

dat de lange duur van het strafproces reeds de bij beklaagde bestaande chronisch depressieve verschijnselen heeft doen toenemen en de deskundige meent, dat het ondergaan van een gevangenisstraf een verergering der verschijnselen doet verwachten en daarom adviseert tot een voorwaardelijke straf met langen proeftijd;

dat deze lange proeftijd den krijgsraad niet aanstaat, aangezien daardoor in feite het proces nog langer wordt gerekt, hetgeen minder bevorderlijk moet worden geacht voor de genezing der chronisch depressieve verschijnselen bij beklaagde, terwijl een voorwaardelijke straf zonder proeftijd onmogelijk, een voorwaardelijke straf met een korten proeftijd ondoelmatig is;

dat daarom de krijgsraad van oordeel is, dat een acute, onvoorwaardelijke gevangenisstraf niet te nadeelig voor de chronisch depressieve verschijnselen moet worden geacht en tevens passend ter meerdere prikkeling van het onderbewustzijn van beklaagde om ook in minder gunstige omstandigheden zich goed aan het maatschappelijk leven aan te passen;

O., dat terzake van hetzelfde feit reeds aan beklaagde een krijgstuuchtelijke straf van veertien dagen streng arrest is opgelegd en ondergaan en ingevolge art. 57 van de Wet op de Krijgstucht bij de bepaling van de straf met de oplegging van deze krijgstuuchtelijke straf rekening gehouden dient te worden;

dat de krijgsraad dit wenscht te doen door bij de uitvoering van de den beklaagde op te leggen gevangenisstraf, welke gezien den ernst van het gepleegde feit, in verband met de omstandigheden, waaronder dit is begaan en de persoon van beklaagde op twee maan-

den moet worden gesteld, den duur van voormelde krijgstuhtelijke straf geheel in mindering te brengen;

Gezien de artikelen: 152 van het Wetboek van Militair Strafrecht; 37a van het Wetboek van Strafrecht; 57 van de Wet op de Krijgstucht; 185, 188 en 189 van de Rechtspleging bij de Zeemacht;

Recht doende in naam der Koningin!

Verklaart het den beklagde ten laste gelegde in dier voege als hooger werd overwogen wettig en overtuigend bewezen;

Verklaart hem daaraan schuldig;

Qualificeert het wettig en overtuigend bewezen verklaarde als hooger werd aangegeven;

Veroordeelt beklagde deswege tot eene gevangenisstraf voor den tijd van twee maanden, met bepaling, dat de duur van de aan den veroordeelde den 30sten November 1945 opgelegde en reeds geheel ondergane straf van 14 dagen streng arrest bij de uitvoering van de hem opgelegde gevangenisstraf geheel in mindering zal worden gebracht.

OFFICIEEL GEDEELTE.

Internationaal militair strafrecht.

AGREEMENT BY THE GOVERNMENT OF THE UNITED KINGDOM OF GREAT BRITAIN AND NORTHERN IRELAND, THE GOVERNMENT OF THE UNITED STATES OF AMERICA, THE PROVISIONAL GOVERNMENT OF THE FRENCH REPUBLIC AND THE GOVERNMENT OF THE UNION OF SOVIET SOCIALIST REPUBLICS FOR THE PROSECUTION AND PUNISHMENT OF THE MAJOR WAR CRIMINALS OF THE EUROPEAN AXIS.

London, 8th August, 1945.

Whereas the United Nations have from time to time made declarations of their intention that War Criminals shall be brought to justice;

And whereas the Moscow Declaration of the 30th October, 1943, on German atrocities in Occupied Europe stated that those German officers and men and members of the Nazi Party who have been responsible for or have taken a consenting part in atrocities and crimes will be sent back to the countries in which their abominable deeds were done in order that they may be judged and punished according to the laws of these liberated countries and of the free Governments that will be created therein;

And whereas this Declaration was stated to be without prejudice to the case of major criminals whose offences have no particular geographical location and who will be punished by the joint decision of the Governments of the Allies;

Now therefore the Government of the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland, the Government of the United States of America, the Provisional Government of the French Republic and the Government of the Union of Soviet Socialist Republics (hereinafter called "the Signatories") acting in the interests of all the United Nations and by their representatives duly authorised thereto have concluded this Agreement.

Article 1.

There shall be established after consultation with the Control Council for Germany an International Military Tribunal for the trial of war criminals whose offences have no particular geographical location whether they be accused individually or in their capacity as members of organisations or groups or in both capacities.

Article 2.

The constitution, jurisdiction and functions of the International Military Tribunal shall be those set out in the Charter annexed to this agreement, which Charter shall form an integral part of this Agreement.

Article 3.

Each of the Signatories shall take the necessary steps to make available for the investigation of the charges and trial the major war criminals detained by them who are to be tried by the International Military Tribunal. The Signatories shall also use their best endeavours to make available for investigation of the charges against and the trial before the International Military Tribunal such of the major war criminals as are not in the territories of any of the Signatories.

Article 4.

Nothing in this Agreement shall prejudice the provisions established by the Moscow Declaration concerning the return of war criminals to the countries where they committed their crimes.

Article 5.

Any Government of the United Nations may adhere to this Agreement by notice given through the diplomatic channel to the Government of the United Kingdom, who shall inform the other signatory and adhering Governments of each such adherence.

Article 6.

Nothing in this Agreement shall prejudice the jurisdiction or the powers of any national or occupation court established or to be established in any Allied territory or in Germany for the trial of war criminals.

Article 7.

This Agreement shall come into force on the day of signature and shall remain in force for the period of one year and shall continue thereafter, subject to the right of any Signatory to give, through the diplomatic channel, one month's notice of intention to terminate it. Such termination shall not prejudice any proceedings already taken or any findings already made in pursuance of this Agreement.

In witness whereof the Undersigned have signed the present Agreement.

Done in quadruplicate in London this 8th day of August, 1945, each in English, French and Russian, and each text to have equal authenticity.

For the Government of the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland;

JOWITT.

For the Government of the United States of America:

ROBERT H. JACKSON.

For the Provisional Government of the French Republic:

ROBERT FALCO.

For the Government of the Union of Soviet Socialist Republics:

I. NIKITCHENKO.

A. TRAININ.

CHARTER OF THE INTERNATIONAL MILITARY TRIBUNAL.

I.—Constitution of the International Military Tribunal.

Article 1.

In pursuance of the Agreement signed on the 8th August, 1945, by the Government of the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland, the Government of the United States of America, the Provisional Government of the French Republic and the Government of the Union of Soviet Socialist Republics, there shall be established an International Military Tribunal (hereinafter called "the Tribunal") for the just and prompt trial and punishment of the major war criminals of the European Axis.

Article 2.

The Tribunal shall consist of four members, each with an alternate. One member and one alternate shall be appointed by each of the Signatories. The alternates shall, so far as they are able, be present at all sessions of the Tribunal. In case of illness of any member of the Tribunal or his incapacity for some other reason to fulfil his functions, his alternate shall take his place.

Article 3.

Neither the Tribunal, its members nor their alternates can be challenged by the prosecution, or by the Defendants or their Counsel. Each Signatory may replace its member of the Tribunal or his alternate for reasons of health or for other good reasons, except that no replacement may take place during a Trial, other than by an alternate.

Article 4.

(a) The presence of all four members of the Tribunal or the alternate for any absent member shall be necessary to constitute the quorum.

(b) The members of the Tribunal shall, before any trial begins, agree among themselves upon the selection from their number of a President, and the President shall hold office during that trial, or as may otherwise be agreed by a vote of not less than three members. The principle of rotation of presidency for successive trials is agreed. If, however, a session of the Tribunal takes place on the territory of one of the four Signatories, the representative of that Signatory on the Tribunal shall preside.

(c) Save as aforesaid the Tribunal shall take decisions by a majority vote and in case the votes are evenly divided, the vote of the President shall be decisive: provided always that convictions and sentences shall only be imposed by affirmative votes of at least three members of the Tribunal.

Article 5.

In case of need and depending on the number of the matters to be tried, other Tribunals may be set up; and the establishment, functions, and procedure of each Tribunal shall be identical, and shall be governed by this Charter.

II.—Jurisdiction and General Principles.

Article 6.

The Tribunal established by the Agreement referred to in Article 1 hereof for the trial and punishment of the major war criminals of the European Axis countries shall have the power to try and punish persons who, acting in the interests of the European Axis countries, whether as individuals or as members of organisations, committed any of the following crimes.

The following acts, or any of them, are crimes coming within the jurisdiction of the Tribunal for which there shall be individual responsibility:—

- (a) *Crimes against peace*: namely, planning, preparation, initiation or waging of a war of aggression, or a war in violation of international treaties, agreements or assurances, or participation in a common plan or conspiracy for the accomplishment of any of the foregoing;
- (b) *War crimes*: namely, violations of the laws or customs of war. Such violations shall include, but not be limited to, murder, ill-treatment or deportation to slave labour or for any other purpose of civilian population of or in occupied territory, murder or ill-treatment of prisoners of war or

persons on the seas, killing of hostages, plunder of public or private property, wanton destruction of cities, towns or villages, or devastation not justified by military necessity;

- (c) *Crimes against humanity*: namely, murder, extermination, enslavement, deportation, and other inhumane acts committed against any civilian population, before or during the war; or persecutions on political, racial or religious grounds in execution of or in connection with any crime within the jurisdiction of the Tribunal, whether or not in violation of the domestic law of the country where perpetrated.

Leaders, organisers, instigators and accomplices participating in the formulation or execution of a common plan or conspiracy to commit any of the foregoing crimes are responsible for all acts performed by any persons in execution of such plan.

Article 7.

The official position of defendants, whether as Heads of State or responsible officials in Government Departments, shall not be considered as freeing them from responsibility or mitigating punishment.

Article 8.

The fact that the Defendant acted pursuant to order of his Government or of a superior shall not free him from responsibility, but may be considered in mitigation of punishment if the Tribunal determines that justice so requires.

Article 9.

At the trial of any individual member of any group or organisation the Tribunal may declare (in connection with any act of which the individual may be convicted) that the group or organisation of which the individual was a member was a criminal organisation.

After receipt of the Indictment the Tribunal shall give such notice as it thinks fit that the prosecution intends to ask the Tribunal to make such declaration and any member of the organisation will be entitled to apply to the Tribunal for leave to be heard by the Tribunal upon the question of the criminal character of the organisation. The Tribunal shall have power to allow or reject the application. If the application is allowed, the Tribunal may direct in what manner the applicants shall be represented and heard.

Article 10.

In cases where a group or organisation is declared criminal by the Tribunal, the competent national authority of any Signatory shall have the right to bring individuals to trial for membership therein

before national, military or occupation courts. In any such case the criminal nature of the group or organisation is considered proved and shall not be questioned.

Article 11.

Any person convicted by the Tribunal may be charged before a national, military or occupation court, referred to in Article 10 of this Charter, with a crime other than of membership in a criminal group or organisation and such court may, after convicting him, impose upon him punishment independent of and additional to the punishment imposed by the Tribunal for participation in the criminal activities of such group or organisation.

Article 12.

The Tribunal shall have the right to take proceedings against a person charged with crimes set out in Article 6 of this Charter in his absence, if he has not been found or if the Tribunal, for any reason, finds it necessary, in the interests of justice, to conduct the hearing in his absence.

Article 13.

The Tribunal shall draw up rules for its procedure. These rules shall not be inconsistent with the provisions of this Charter.

III.—Committee for the Investigation and Prosecution of Major War Criminals.

Article 14.

Each Signatory shall appoint a Chief Prosecutor for the investigation of the charges against and the prosecution of major war criminals.

The Chief Prosecutors shall act as a committee for the following purposes:

- (a) to agree upon a plan of the individual work of each of the Chief Prosecutors and his staff,
- (b) to settle the final designation of major war criminals to be tried by the Tribunal,
- (c) to approve the Indictment and the documents to be submitted therewith,
- (d) to lodge the Indictment and the accompanying documents with the Tribunal,
- (e) to draw up and recommend to the Tribunal for its approval draft rules of procedure, contemplated by Article 13 of this Charter. The Tribunal shall have power to accept, with or without amendments, or to reject, the rules so recommended.

The Committee shall act in all the above matters by a majority vote and shall appoint a Chairman as may be convenient and in accordance with the principle of rotation: provided that if there is an equal division of vote concerning the designation of a Defendant to be tried by the Tribunal, or the crimes with which he shall be charged, that proposal will be adopted which was made by the party which proposed that the particular Defendant be tried, or the particular charges be preferred against him.

Article 15.

The Chief Prosecutors shall individually, and acting in collaboration with one another, also undertake the following duties:

- (a) investigation, collection and production before or at the Trial of all necessary evidence,
- (b) the preparation of the Indictment for approval by the Committee in accordance with paragraph (c) of Article 14 hereof,
- (c) the preliminary examination of all necessary witnesses and of the Defendants,
- (d) to act as prosecutor at the Trial,
- (e) to appoint representatives to carry out such duties as may be assigned to them,
- (f) to undertake such other matters as may appear necessary to them for the purposes of the preparation for and conduct of the Trial.

It is understood that no witness or Defendant detained by any Signatory shall be taken out of the possession of that Signatory without its assent.

IV.—Fair Trial for Defendants.

Article 16.

In order to ensure fair trial for the Defendants, the following procedure shall be followed:

- (a) The Indictment shall include full particulars specifying in detail the charges against the Defendants. A copy of the Indictment and of all the documents lodged with the Indictment, translated into a language which he understands, shall be furnished to the Defendant at a reasonable time before the Trial.
- (b) During any preliminary examination or trial of a Defendant he shall have the right to give any explanation relevant to the charges made against him.
- (c) A preliminary examination of a Defendant and his Trial shall be conducted in, or translated into, a language which the Defendant understands.

- (d) A Defendant shall have the right to conduct his own defence before the Tribunal or to have the assistance of Counsel.
- (e) A Defendant shall have the right through himself or through his Counsel to present evidence at the Trial in support of his defence, and to cross-examine any witness called by the Prosecution.

V.—Powers of the Tribunal and Conduct of the Trial.

Article 17.

The Tribunal shall have the power

- (a) to summon witnesses to the Trial and to require their attendance and testimony and to put questions to them,
- (b) to interrogate any Defendant,
- (c) to require the production of documents and other evidentiary material,
- (d) to administer oaths to witnesses,
- (e) to appoint officers for the carrying out of any task designated by the Tribunal including the power to have evidence taken on commission.

Article 18.

The Tribunal shall

- (a) confine the Trial strictly to an expeditious hearing of the issues raised by the charges,
- (b) take strict measures to prevent any action which will cause unreasonable delay, and rule out irrelevant issues and statements of any kind whatsoever,
- (c) deal summarily with any contumacy, imposing appropriate punishment, including exclusion of any Defendant or his Counsel from some or all further proceedings, but without prejudice to the determination of the charges.

Article 19.

The Tribunal shall not be bound by technical rules of evidence. It shall adopt and apply to the greatest possible extent expeditious and non-technical procedure, and shall admit any evidence which it deems to have probative value.

Article 20.

The Tribunal may require to be informed of the nature of any evidence before it is offered so that it may rule upon the relevance thereof.

Article 21.

The Tribunal shall not require proof of facts of common knowledge but shall take judicial notice thereof. It shall also take judicial

notice of official governmental documents and reports of the United Nations, including the acts and documents of the committees set up in the various Allied countries for the investigation of war crimes, and the records and findings of military or other Tribunals of any of the United Nations.

Article 22.

The permanent seat of the Tribunal shall be in Berlin. The first meetings of the members of the Tribunal and of the Chief Prosecutors shall be held at Berlin in a place to be designated by the Control Council for Germany. The first trial shall be held at Nuremberg, and any subsequent trials shall be held at such places as the Tribunal may decide.

Article 23.

One or more of the Chief Prosecutors may take part in the prosecution at each Trial. The function of any Chief Prosecutor may be discharged by him personally, or by any person or persons authorised by him.

The function of Counsel for a Defendant may be discharged at the Defendant's request by any Counsel professionally qualified to conduct cases before the Courts of his own country, or by any other person who may be specially authorised thereto by the Tribunal.

Article 24.

The proceedings at the Trial shall take the following course:

- (a) The Indictment shall be read in court.
- (b) The Tribunal shall ask each Defendant whether he pleads "guilty" or "not guilty."
- (c) The Prosecution shall make an opening statement.
- (d) The Tribunal shall ask the Prosecution and the Defence what evidence (if any) they wish to submit to the Tribunal, and the Tribunal shall rule upon the admissibility of any such evidence.
- (e) The witnesses for the Prosecution shall be examined and after that the witnesses for the Defence. Thereafter such rebutting evidence as may be held by the Tribunal to be admissible shall be called by either the Prosecution or the Defence.
- (f) The Tribunal may put any question to any witness and to any Defendant, at any time.
- (g) The Prosecution and the Defence shall interrogate and may cross-examine any witnesses and any Defendant who gives testimony.
- (h) The Defence shall address the court.
- (i) The Prosecution shall address the court.

- (j) Each Defendant may make a statement to the Tribunal.
- (k) The Tribunal shall deliver judgment and pronounce sentence.

Article 25.

All official documents shall be produced, and all court proceedings conducted, in English, French and Russian, and in the language of the Defendant. So much of the record and of the proceedings may also be translated into the language of any country in which the Tribunal is sitting, as the Tribunal considers desirable in the interests of justice and public opinion.

VI.—Judgment and Sentence.

Article 26.

The judgment of the Tribunal as to the guilt or the innocence of any Defendant shall give the reasons on which it is based, and shall be final and not subject to review.

Article 27.

The Tribunal shall have the right to impose upon a Defendant, on conviction, death or such other punishment as shall be determined by it to be just.

Article 28.

In addition to any punishment imposed by it, the Tribunal shall have the right to deprive the convicted person of any stolen property and order its delivery to the Control Council for Germany.

Article 29.

In case of guilt, sentences shall be carried out in accordance with the orders of the Control Council for Germany, which may at any time reduce or otherwise alter the sentences, but may not increase the severity thereof. If the Control Council for Germany, after any Defendant has been convicted and sentenced, discovers fresh evidence which, in its opinion, would found a fresh charge against him, the Council shall report accordingly to the Committee established under Article 14 hereof for such action as they may consider proper, having regard to the interests of justice.

VII.—Expenses.

Article 30.

The expenses of the Tribunal and of the Trials, shall be charged by the Signatories against the funds allotted for maintenance of the Control Council for Germany.

Bij dit Agreement en dit Charter sluit aan het volgende:

KONINKLIJK BESLUIT van 29 Mei 1945 (Staatsblad No. F 85), houdende vaststelling van het Besluit opsporing oorlogsmisdrijven.

WIJ, WILHELMINA, BIJ DE GRATIE GODS, KONINGIN DER NEDERLANDEN, PRINSES VAN ORANJE-NASSAU, ENZ., ENZ., ENZ.

Op voordracht van Onze Ministers voor Algemeene Oorlogvoering van het Koninkrijk, van Buitenlandsche Zaken, van Justitie, van Binnenlandsche Zaken, van Oorlog en Marine, dd. 16 Mei 1945, No. G.U. 103/45;

Overwegende, dat het noodzakelijk is ter uitvoering van de verplichtingen, aanvaard door Nederland en de Vereenigde Volkeren bij de declaratie afgelegd op 13 Januari 1942 in St. James's Palace te Londen, en mede in verband met de huidige buitengewone omstandigheden, een speciale regeling te treffen voor een doelmatige opsporing van misdrijven, waarop het Besluit Buitengewoon Strafrecht toepasselijk is voorzover deze zijn begaan door anderen dan Nederlanders of Nederlandsche onderdanen;

Hebben goedgevonden en verstaan:

Artikel 1.

Onder oorlogsmisdrijven worden in dit besluit verstaan feiten, welke misdrijven naar Nederlandsch recht opleveren en in de wetten en gebruiken van den oorlog verboden zijn, tijdens den huidige oorlog gepleegd door anderen dan Nederlanders of Nederlandsche onderdanen.

Artikel 2.

1. Er bestaat een Nederlandsche Commissie inzake oorlogsmisdrijven.

2. De Commissie bestaat uit een voorzitter, een vice-voorzitter, gewone leden en een of meer secretarissen, welke op de voordracht van Onzen Minister van Justitie door Ons worden benoemd, geschorst en ontslagen.

3. De gewone leden zijn opsporingsambtenaren in den zin van artikel 142 van het Wetboek van Strafvordering.

Artikel 3.

Te Londen kan een bureau worden ingesteld, waarin de Nederlandsche Vertegenwoordiger bij de United Nations Commission for the investigation of War Crimes, een of meer leden der Commissie alsmede een secretaris zitting hebben.

Artikel 4.

1. De taak van de Commissie bestaat in de opsporing van oorlogsmisdrijven, de verzameling van alle daaromtrent verkrijgbare

gegevens en het gereed maken en inzenden van zaken bij de United Nations Commission for the investigation of War Crimes.

2. Van de gereed gemaakte zaken worden afschriften ingediend bij Onzen Minister van Justitie.

Artikel 5.

1. De Commissie kan zich doen bijstaan door daartoe door Onzen Minister van Justitie aan te wijzen opsporingsambtenaren.

2. Deze zijn belast met onderzoek van bepaalde zaken en ontvangen hun opdrachten van den voorzitter, dan wel van den vice-voorzitter der Commissie.

3. De rapporten en processen-verbaal van deze onderzoeken worden ingediend bij den opdrachtgever, of indien geen opdracht is verstrekt, bij den voorzitter der Commissie.

Artikel 6.

1. Er bestaan sub-commissies inzake oorlogsmisdrijven, wier taak, samenstelling en ressort nader worden geregeld door Onzen Minister van Justitie.

2. Deze sub-commissies zullen bestaan uit een rechtsgeleerden voorzitter, tenminste twee leden met de hoedanigheid van opsporingsambtenaren, alsmede een secretaris.

3. De taak dezer sub-commissies is het opsporen en het verzamelen van gegevens betreffende oorlogsmisdrijven.

4. Deze sub-commissies leveren haar gegevens en zoover mogelijk voorbereide zaken in bij den voorzitter der Commissie.

5. De voorzitter laat desgewenscht aanvullend onderzoek verrichten.

Artikel 7.

De Procureurs-Fiscaal der Bijzondere Gerechtshoven doen mededeeling van alle zaken, waarvan de verdachte zich niet in het Rijk in Europa bevindt aan den voorzitter der Commissie.

Artikel 8.

De opsporingsambtenaren, aangewezen bij of krachtens den eersten titel van het tweede boek van het Wetboek van Strafvordering, zijn verplicht alle gegevens betreffende oorlogsmisdrijven, welke te hunner kennis komen, onverwijld mede te deelen aan de in hun ressort gevestigde sub-commissie bedoeld in artikel 6.

Artikel 9.

De Burgemeesters zijn verplicht de bevolking hunner gemeente door middel van algemeene bekendmaking op te roepen om mededeelingen en gegevens betreffende oorlogsmisdrijven op te geven aan een in die bekendmaking te noemen instantie.

Artikel 10.

Onze Ministers van Justitie, van Binnenlandsche Zaken en van Oorlog dragen zorg, dat de onder hen ressorteerende ambtenaren en instanties gegevens betreffende oorlogsmisdrijven, welke reeds te hunner kennis zijn gekomen of nog zullen komen, doorgeven aan den voorzitter der Commissie en voorts alle inlichtingen verstrekken, welke door deze autoriteit mochten worden gewenscht.

Artikel 11.

1. Door Onzen Minister van Oorlog of van Marine zullen in overleg met Onzen Minister van Justitie, hetzij op verzoek van den voorzitter der Commissie, of van een der Procureurs-Fiscaal van een der Bijzondere Gerechtshoven, ofwel van de geallieerde bezettings-autoriteiten in vijandelijk gebied, rechtsgeleerde verbindings-officieren worden aangewezen, teneinde in overleg met voornoemde geallieerde autoriteiten in vijandelijk gebied, betreffende oorlogsmisdrijven opsporingswerkzaamheden te verrichten in vijandelijk gebied. Aan de andere hiervoren vermelde autoriteiten zal van deze aanwijzingen kennis worden gegeven.

2. De in het eerste lid bedoelde verbindings-officieren zenden de resultaten hunner onderzoekingen in bij den voorzitter der Commissie.

Artikel 12.

Onze Minister van Justitie stelt vergoedingen vast voor werkzaamheden verricht ingevolge dit besluit door personen, die niet in Rijksdienst zijn.

Artikel 13.

1. Dit besluit, ten aanzien waarvan de bevoegdheid bedoeld in artikel 9, tweede lid, van het Besluit op den bijzonderen staat van beleg, niet kan worden uitgeoefend, treedt in werking op den dag zijner afkondiging.

2. Het kan worden aangehaald onder den titel „Besluit opsporing „oorlogsmisdrijven”.

Onze Ministers voor Algemeene Oorlogvoering van het Koninkrijk, van Buitenlandsche Zaken, Justitie, Binnenlandsche Zaken, Oorlog en Marine zijn, ieder voor zoover hem betreft, belast met de uitvoering van dit besluit, dat in het *Staatsblad* zal worden geplaatst.

Breda, 29 Mei 1945.

WILHELMINA.

*De Minister voor Algemeene Oorlogvoering
van het Koninkrijk,
Voorzitter van den Raad van Ministers,
P. S. GERBRANDY.*

Voor den Minister van Buitenlandsche Zaken,

E. MICHIELS VAN VERDUYNEN.

De Minister van Justitie a.i.,

P. S. GERBRANDY.

De Minister van Binnenlandsche Zaken,

BEEL.

De Minister van Oorlog,

J. DE QUAY.

De Minister van Marine,

DE BOOY.

Uitgegeven den zesden Juni 1945.

De Minister van Justitie a.i.,

P. S. GERBRANDY.

„Binnenlandsche Strijdkrachten”.

KONINKLIJK BESLUIT van 5 September 1944 (Staatsblad No. E 62), betreffende den rechtstoestand der „Binnenlandsche strijdkrachten”.

WIJ, WILHELMINA, BIJ DE GRATIE GODS, KONINGIN DER NEDERLANDEN, PRINSES VAN ORANJE-NASSAU, ENZ., ENZ., ENZ.

Op de voordracht van Onzen Minister van Oorlog van 4 September 1944, Afdeeling I, No. 28;

Overwegende de noodzakelijkheid om allen, die zich tijdens de bevrijding van Ons grondgebied in Europa actief bezig houden met de verdrijving van den vijand, te beschouwen als militairen in den zin der wet;

Gelet op het bepaalde in art. 1, sub 1, van de Instructie voor den Bevelhebber der Nederlandsche Strijdkrachten, als vastgesteld bij Ons Besluit van 19 Juni 1944, No. 2;

Hebben goedgevonden en verstaan:

1. Alle vrijwilligers, aangewezen door de, door Onzen Minister van Oorlog erkende, verzetsorganisaties, worden beschouwd als militairen in den zin der wet en te behooren tot de Koninklijke Landmacht.

2. Eenheden, gevormd uit de onder 1 bedoelde vrijwilligers, zullen worden aangeduid als Binnenlandsche strijdkrachten en worden hierbij onder de bevelen gesteld van den Bevelhebber der Nederlandsche Strijdkrachten.

3. Onze Minister van Oorlog zal vaststellen met ingang van welken datum het militair verband van de in punt 1 bedoelde vrijwilligers eindigt.

Onze Minister van Oorlog is belast met de uitvoering van dit besluit, dat in het *Staatsblad* zal worden geplaatst.

Londen, den 5den September 1944.

WILHELMINA.

De Minister van Oorlog,

VAN LIDTH DE JEUDE.

Uitgegeven den *zevend*en September 1944.

De Minister van Justitie,

G. J. VAN HEUVEN GOEDHART.

Art. 39 Wet op de Krijgstucht.

KONINKLIJK BESLUIT van 5 October 1944 (Staatsblad No. E 126), houdende nadere aanwijzing van bepaalde te Londen garnizoen houdende of aldaar tijdelijk verblijf houdende militairen der Koninklijke Landmacht tot een formatie als bedoeld bij artikel 39, eerste lid, 3° van de Wet op de Krijgstucht.

WIJ, WILHELMINA, BIJ DE GRATIE GODS, KONINGIN DER NEDERLANDEN, PRINSES VAN ORANJE-NASSAU, ENZ., ENZ., ENZ.

Op de voordracht van Onzen Minister van Oorlog van 2 October 1944, Afdeeling I C, No. 12;

Gelet op de artikelen 39 en 41 van de Wet op de Krijgstucht;

Hebben goedgevonden en verstaan:

A. Met ingang van een nader door Onzen Minister van Oorlog te bepalen datum, in te trekken Ons besluit van 26 Augustus 1943 (*Staatsblad* No. D 29);

B. Met ingang van gelijken datum te bepalen:

1. dat de te Londen garnizoen houdende of aldaar tijdelijk verblijfhoudende militairen der Koninklijke Landmacht beneden den rang van majoor, voor zoover zij zijn ingedeeld of in onderhoud zijn gesteld bij de Administratie-Compagnie van het Detachement Londen, een formatie zijn als bedoeld bij art. 39, eerste lid, 3° van de Wet op de Krijgstucht;

2. dat de te Londen garnizoen houdende of aldaar tijdelijk verblijfhoudende militairen der Koninklijke Landmacht beneden den rang van majoor, voor zoover zij zijn ingedeeld of in onderhoud zijn gesteld bij de Demobilisatie-Compagnie van het Detachement Londen, een formatie zijn als bedoeld sub 1. hierboven;

3. dat de hierboven sub 1. en 2. bedoelde formaties gezamenlijk

een formatie zijn als bedoeld bij art. 39, eerste lid, 3° van de Wet op de Krijgstucht;

4. dat de officieren beneden den rang van kolonel, behoorende tot of gedetacheerd bij de Koninklijke Landmacht, die te Londen garnizoen houden of die aldaar in afwachting van hun nadere indeeling tijdelijk verblijven, met de hiervoren onder 3. aangewezen formatie, gezamenlijk een formatie vormen als bedoeld in art. 39, eerste lid, 3° van de Wet op de Krijgstucht;

5. dat de opperofficieren en kolonels, behoorende tot of gedetacheerd bij de Koninklijke Landmacht, die te Londen garnizoen houden of die aldaar in afwachting van hun nadere indeeling tijdelijk verblijven, met de hiervoren onder 4. aangewezen formatie gezamenlijk een formatie vormen als bedoeld in art. 39, eerste lid, 3° van de Wet op de Krijgstucht.

Onze Minister van Oorlog is belast met de uitvoering van dit besluit, dat in het *Staatsblad* zal worden geplaatst.

Londen, den 5den October 1944.

WILHELMINA.

De Minister van Oorlog,

VAN LIDTH DE JEUDE.

Uitgegeven den *tienden* October 1944.

De Minister van Justitie,

G. J. VAN HEUVEN GOEDHART.

KONINKLIJK BESLUIT van 7 September 1944 (Staatsblad No. E 158), houdende aanwijzing van een formatie als bedoeld in artikel 39 sub 3° van de Wet op de Krijgstucht.

WIJ, WILHELMINA, BIJ DE GRATIE GODS, KONINGIN DER NEDERLANDEN, PRINSES VAN ORANJE-NASSAU, ENZ., ENZ., ENZ.

Op de voordracht van Onzen Minister van Oorlog van 5 September 1944, Afdeling I C, No. 32;

Gelet op artikel 39 van de Wet op de Krijgstucht;

Hebben goedgevonden en verstaan:

Te bepalen:

1) Het militaire deel van den Dienst der Grensbewaking is een formatie als bedoeld in artikel 39 sub 3° van de Wet op de Krijgstucht.

2) Het militaire personeel van een Grensvak van den Dienst der Grensbewaking is een formatie als bedoeld in artikel 39 sub 3° van de Wet op de Krijgstucht.

Onze Minister van Oorlog is belast met de uitvoering van dit besluit, hetwelk in het *Staatsblad* zal worden geplaatst.

Londen, den 7den September 1944.

WILHELMINA.

De Minister van Oorlog,

VAN LIDTH DE JEUDE.

Uitgegeven den *tweeden* Februari 1945.

De Minister van Justitie,

G. J. VAN HEUVEN GOEDHART.

Oorlogsvrijwilligersbesluit.

KONINKLIJK BESLUIT van 1 October 1944 (Staatsblad no. E 129), houdende vaststelling van het Oorlogsvrijwilligersbesluit.

WIJ, WILHELMINA, BIJ DE GRATIE GODS, KONINGIN DER NEDERLANDEN, PRINSES VAN ORANJE-NASSAU, ENZ., ENZ., ENZ.

Op de voordracht van Onze Ministers van Marine, van Oorlog, van Algemeene Zaken van 21 September 1944, Afdeling I, nr. 1;

Overwegende, dat het wenschelijk is om ten behoeve van de vorming van de strijdkrachten, welke zullen dienen ter versterking der gewapende macht in Europa en voor deelneming aan de krijgsvruchtelingen in het Verre Oosten, zoo spoedig mogelijk na de bevrijding van Nederland vrijwilligers aan te nemen voor den verderen duur van den oorlog, zonder daarbij evenwel de wettelijke verplichting tot het verrichten van militairen dienst aan te tasten;

Overwegende voorts, dat het aanbeveling verdient om ten aanzien van deze „oorlogsvrijwilligers” regelingen te treffen, welke afwijken van de bestaande wettelijke voorschriften;

Hebben goedgevonden en verstaan:

Artikel 1.

In dit besluit worden verstaan onder „Onze Minister”: Onze Minister van Marine of van Oorlog, ieder voor zoover hem betreft.

Artikel 2.

1. Oorlogsvrijwilliger is hij, die zich vrijwillig verbindt om deel uit te maken der gewapende macht voor het verrichten van militairen dienst, hetzij bij de Koninklijke Marine, hetzij bij de Koninklijke Landmacht, gedurende den tijd, dat de dienstplichtigen of een deel daarvan buitengewoon in werkelijken dienst zijn of zooveel langer als in de verbandacte, waarbij de vrijwillige verbintenis tot dienstneming wordt aangegaan, wordt bepaald.

2. De oorlogsvrijwilliger, die daartoe den wensch te kennen

geeft, kan na afloop van den in het eerste lid bedoelden termijn gedurende ten hoogste een jaar als zoodanig blijven dienen.

Artikel 3.

Een oorlogsvrijwilliger is verplicht om overal ter wereld dienst te doen, waar Onze Minister zulks noodig acht.

Artikel 4.

De oorlogsvrijwilliger belooft bij het aangaan van zijn verbintenis trouw aan de Koningin en onderwerping aan de krijgstucht, alsmede aan alle voor het onderdeel der Koninklijke Marine of der Koninklijke Landmacht, waarbij hij dient, gemaakte of nog te maken dienstvoorschriften.

Artikel 5.

1. Het sluiten en bekrachtigen van een verbintenis als oorlogsvrijwilliger geschiedt overeenkomstig door Onzen Minister te stellen regelen.
2. Onze Minister bepaalt wie tot een verbintenis als oorlogsvrijwilliger kan worden toegelaten.

Artikel 6.

De oorlogsvrijwilligers dragen op de uniform een door Onzen Minister vast te stellen onderscheidingsteeken.

Artikel 7.

1. De bevordering van oorlogsvrijwilligers beneden den rang van luitenant ter zee der derde klasse, onderscheidenlijk tweede-luitenant, geschiedt naar door Onzen Minister vast te stellen regelen.
2. De oorlogsvrijwilliger, die tot officier wordt benoemd, gaat bij zijn benoeming als zoodanig over naar de Koninklijke Marine Reserve, onderscheidenlijk het reserve-personeel der Landmacht, tenzij hij bij een der korpsen beroepsofficieren wordt benoemd.

Artikel 8.

1. Den oorlogsvrijwilliger kan bij zijn ontslag als zoodanig, indien hij naar het oordeel van Onzen Minister zijn dienst op goede wijze heeft vervuld, als zoodanig tenminste zes maanden in dienst is geweest en niet onmiddellijk in zijn onderhoud kan voorzien, een wachtgeld of een premie worden toegekend.
2. Het wachtgeld kan worden toegekend voor een termijn gelijk aan dien, gedurende welken de oorlogsvrijwilliger als zoodanig in dienst is geweest, afgerond naar boven in volle jaren.
3. Het bedrag van het wachtgeld bedraagt ten hoogste twee derden van het laatstelijk voor den betrokken oorlogsvrijwilliger

geldende inkomen voor buiten de keerkringen (kostwinnersvergoeding niet inbegrepen), voor wat de Koninklijke Marine betreft bij plaatsing aan den wal en voor wat de Koninklijke Landmacht betreft, verhoogd met de waarde van legering en verpleging op het oogenblik van ontslag.

4. De in lid 1 bedoelde premie kan niet hooger zijn dan de ge-kapitaliseerde waarde van het hoogste wachtgeld, dat aan den be-trokken oorlogsvrijwilliger per jaar zou kunnen worden toegekend.

5. Bij overlijden van den oorlogsvrijwilliger, ook indien hij als zoodanig nog geen zes maanden in dienst is geweest, kan aan zijn weduwe een premie tot het in het voorgaande lid bedoelde maximum worden uitgekeerd. Laat de overledene geen weduwe na, dan kan de uitkeering geschieden ten behoeve van de minderjarige wettige of erkende natuurlijke kinderen van den oorlogsvrijwilliger. Ontbreken ook zoodanige kinderen, dan geschiedt de uitkeering, indien de over-ledene kostwinner was van ouders, broeders, zusters of meerderjarige kinderen, ten behoeve van deze betrekkingen.

6. Indien een oorlogsvrijwilliger, voordat hij als zoodanig zes maanden in dienst is geweest, tengevolge van in en door den dienst ontstane lichaamsgebreken, verwondingen of ziekte wordt ontslagen, kan hem een wachtgeld of premie worden toegekend.

7. Bij de vaststelling van de in dit artikel bedoelde wachtgeld en premies zal worden rekening gehouden met pensioenen of andere uitkeeringen uit 's Rijks kasmiddelen, waarop de oorlogsvrijwilliger of zijn nagelaten betrekkingen recht kunnen doen gelden.

Artikel 9.

1. Alvorens een beslissing te nemen tot het toekennen van een wachtgeld of premie, wint Onze Minister het advies in van een Raad van Advies inzake oorlogsvrijwilligers.

2. Op advies van dezen Raad kan Onze Minister aan de toekenning van een wachtgeld of premie voorwaarden verbinden.

3. Onze Ministers van Oorlog en van Marine stellen gezamenlijk regelen vast nopens de samenstelling en werkwijze van dezen Raad van Advies.

Artikel 10.

De bezoldiging van den oorlogsvrijwilliger geschiedt overeenkomstig de voor dienstplichtig personeel geldende regeling. Daarbij kan worden bepaald, dat de tijd voor het aangaan van de verbintenis als oorlogsvrijwilliger in ander dienstverband doorgebracht, bij de bepaling der bezoldiging wordt medegerekend.

Artikel 11.

De bepalingen van het Dienstplicht-Vergoedings-Besluit, vastgesteld bij Ons besluit van 24 Februari 1922 (*Staatsblad*, no. 86),

benevens de ter vervanging, aanvulling en wijziging daarvan sindsdien nader vastgestelde regelingen, zijn op den oorlogsvrijwilliger van overeenkomstige toepassing.

Artikel 12.

1. De oorlogsvrijwilliger, die naar het oordeel van Onzen Minister ongeschikt is om langer als zoodanig te dienen, kan worden ontslagen.

2. De oorlogsvrijwilliger wordt als zoodanig door Onzen Minister niet eervol ontslagen:

- a. terzake van misleiding bij zijn aanmelding voor dienstneming door het opzettelijk doen van onware opgaven of het opzettelijk verzwijgen van omstandigheden ten aanzien van voor zijn dienstneming gestelde eischen, indien juiste opgave of het niet verzwijgen van die omstandigheden de aanneming zou hebben belet;
- b. na een rechterlijk gewijsde, dat, het ontslag uit den militairen dienst niet ten gevolge hebbende, nochtans is geweest wegens een handeling, welke den veroordeelde onwaardig maakt om in den militairen dienst te blijven;
- c. indien hij, naar het oordeel van Onzen Minister, zich heeft schuldig gemaakt aan handelingen of gedragingen, welke de tucht ondermijnen, aan onzedelijkheid of aan verregaande nalatigheid in de vervulling der dienstplichten.

Artikel 13.

Het dienstverband van den oorlogsvrijwilliger kan door Onzen Minister worden verbroken, indien het wenschelijk is den betrokkene in de gelegenheid te stellen een burgerbetrekking te vervullen, waarmede in bijzondere mate het landsbelang is gediend.

Artikel 14.

1. Onverminderd het bepaalde in de voorafgaande artikelen, wordt de oorlogsvrijwilliger met een dienstplichtige gelijkgesteld en zijn alle voor gewone dienstplichtigen wettig bestaande of in het leven te roepen bepalingen en voorschriften op den oorlogsvrijwilliger van toepassing.

2. De bepalingen van de Militaire Ambtenarenwet 1931 zijn op den oorlogsvrijwilliger niet van toepassing.

3. De dienst van den oorlogsvrijwilliger zal worden aangemerkt als verplichte werkelijke dienst, als bedoeld in artikel 19, lid 1 van het algemeen Rijksambtenarenreglement en in artikel 17, lid 1 van het Arbeidsovereenkomstenbesluit.

Artikel 15.

Dit besluit, dat in het *Staatsblad* zal worden geplaatst, kan worden aangehaald als „Oorlogsvrijwilligersbesluit”.

Onze Ministers van Marine en van Oorlog zijn belast met de uitvoering van dit besluit.

Londen, den 1sten October 1944.

WILHELMINA.

De Minister van Marine,
J. TH. FURSTNER.

De Minister van Oorlog,
VAN LIDTH DE JEUDE.

De Minister van Algemeene Zaken,
VAN BOEIJEN.

Uitgegeven den *veertienden* October 1944.

De Minister van Justitie,
G. J. VAN HEUVEN GOEDHART.

Uitoefening gratierecht in Ned. Indië.

KONINKLIJK BESLUIT van 21 December 1944 (Staatsblad No. E 155), houdende nadere bepalingen betreffende de uitoefening van het recht van gratie ten aanzien van vonnissen buiten het grondgebied van Nederlandsch-Indië uitgesproken door een krijgsraad te velde van het Koninklijk Nederlandsch-Indisch Leger.

WIJ, WILHELMINA, BIJ DE GRATIE GODS, KONINGIN DER NEDERLANDEN, PRINSES VAN ORANJE-NASSAU, ENZ., ENZ., ENZ.

Op voordracht van Onze Ministers van Justitie en van Koloniën van 19 December 1944, No. 1883/XI 59;

Overwegende, dat het noodzakelijk is nadere bepalingen te stellen betreffende de uitoefening van het recht van gratie ten aanzien van vonnissen buiten het grondgebied van Nederlandsch-Indië uitgesproken door een krijgsraad te velde van het Koninklijk Nederlandsch-Indische Leger;

Hebben goedgevonden en verstaan:

Eenig Artikel.

Onverminderd het bepaalde bij artikel 42 der Indische Staatsregeling, in verband met artikel 1, derde lid, van het Overgangsbesluit Algemeen Bestuur Nederlandsch-Indië (*Staatsblad*, No. D.65), is de gezaghebbende, die in Onzen Naam is belast met het algemeen bestuur van Nederlandsch-Indië, gemachtigd tot uitoefening van het recht van gratie ten aanzien van vonnissen, buiten het grondgebied van Nederlandsch-Indië uitgesproken door een krijgsraad te velde

van het Koninklijk Nederlandsch-Indisch Leger, indien naar zijn oordeel de in- of uitwendige veiligheid van den Staat of de belangen van den veroordeelde niet gedoogen dat Onze beslissing omtrent gratie wordt ingeroepen.

Onze Ministers van Justitie en van Koloniën zijn, ieder voor zooveel hem aangaat, belast met de uitvoering van dit besluit, dat in het *Staatsblad* zal worden geplaatst.

Londen, den 21sten December 1944.

WILHELMINA.

De Minister van Justitie,

G. J. VAN HEUVEN GOEDHART.

De Minister van Koloniën

H. J. VAN MOOK.

Uitgegeven den vijfden Januari 1945.

De Minister van Justitie,

G. J. VAN HEUVEN GOEDHART.

Mar.v.a.

KONINKLIJK BESLUIT van 31 October 1944 (*Staatsblad* No. E 160), houdende vaststelling van de *Regeling MAR.V.A.*

WIJ, WILHELMINA, BIJ DE GRATIE GODS, KONINGIN DER NEDERLANDEN, PRINSES VAN ORANJE-NASSAU, ENZ., ENZ., ENZ.

Op de voordracht van Onzen Minister van Marine van 18 September 1944, No. P 199/19/26/44;

Overwegende, dat het noodzakelijk is gebleken om in tijd van oorlog, oorlogsgevaar of andere buitengewone omstandigheden vrouwen ongewapende militaire diensten te laten verrichten bij de Koninklijke Marine Reserve;

Gelet op de Wet voor de Koninklijke Marine Reserve van 28 Juli 1924, *Staatsblad* No. 369;

Hebben goedgevonden en verstaan te bepalen als volgt:

REGELING VAN DE MARINE VROUWEN AFDEELING.

(Regeling MAR.V.A.)

Artikel 1.

Samenstelling.

De Marine Vrouwen Afdeeling bestaat uit officieren voor speciale

diensten, onder-officieren en mindere militairen, wier rangen en standen hieronder volgen en waarvan het aantal naar behoefte door Onzen Minister van Marine wordt bepaald.

Officier-Marva der 1e klasse	(met den rang van Luitenant ter zee der 1e klasse).	
Officier-Marva der 2e klasse	(met den rang van Luitenant ter zee der 2e klasse).	
Officier-Marva der 3e klasse	(met den rang van Luitenant ter zee der 3e klasse).	
Hoofd-Marva der 1e klasse	(met den rang van Sergeant-Majoor).	
Hoofd-Marva der 2e klasse	(met den rang van Sergeant).	
Hoofd-Marva der 3e klasse	(met den rang van Korporaal).	
Marva der 1e klasse	(gelijkgesteld met matroos der 1e klasse)	} met den stand van matroos.
Marva der 2e klasse	(gelijkgesteld met matroos der 2e klasse)	
Marva der 3e klasse	(gelijkgesteld met matroos der 3e klasse)	

Artikel 2.

Chef van de Afdeeling.

1. De Chef van de Marine Vrouwen Afdeeling wordt door Ons aangewezen.
2. Haar werkzaamheden als zoodanig worden door Onzen Minister van Marine in een instructie geregeld.

Artikel 3.

Bestemming.

1. De Marine Vrouwen Afdeeling maakt deel uit van de Koninklijke Marine Reserve en is bestemd voor het verrichten van ongewapenden militairen dienst bij de Koninklijke Marine.
2. De bepalingen betreffende de Koninklijke Marine Reserve zijn op de Marine Vrouwen Afdeeling van toepassing voor zoover daarvan in deze regeling niet uitdrukkelijk wordt afgeweken.

Artikel 4.

Benoeming van officieren.

1. De officieren van de Marine Vrouwen Afdeeling worden door Ons benoemd op den voet van het daaromtrent bepaalde in de „Regeling van het personeel der Koninklijke Marine Reserve” ten aanzien van de officieren voor speciale diensten.
2. Zij worden bij de Koninklijke Marine Reserve op afzonderlijke ranglijsten gevoerd.

Artikel 5.

Aanstelling van onder-officieren en mindere militairen.

1. De militairen van de Marine Vrouwen Afdeeling beneden den rang van officier worden door of namens Onzen Minister van

Marine aangesteld bij een der voor het personeel der Zeemacht beneden den rang van officier bestaande dienstvakken. De onder-officieren worden bij die dienstvakken bij de Koninklijke Marine Reserve op afzonderlijke ranglijsten gevoerd.

2. De in het 1e lid bedoelde militairen moeten voldoen aan de door Onzen Minister van Marine te stellen eischen van bekwaamheid en geschiktheid.

Zij onderteekenen een verbintenis-biljet overeenkomstig het bepaalde in het „Reglement Rechtstoestand Militairen Zeemacht”, op welk verbintenis-biljet bepaaldelijk moet worden vermeld het deel van het Koninkrijk, het land of de landen waarvoor de verbintenis wordt aangegaan.

3. De verbintenis wordt aangegaan voor den tijd van ten hoogste drie jaren.

Artikel 6.

Bezoldiging.

De militairen van de Marine Vrouwen Afdeeling worden bezoldigd overeenkomstig de voor het mannelijk ongehuwd personeel der Koninklijke Marine Reserve geldende regeling.

Artikel 7.

Werkelijke dienst.

1. De militairen van de Marine Vrouwen Afdeeling zijn behalve in geval van oorlog, oorlogsgevaar of andere buitengewone omstandigheden als bedoeld in artikel 193 der Grondwet niet tot opkomst in werkelijken dienst verplicht.

2. Aan de in het 1e lid bedoelde militairen, die gedurende den tijd, dat zij in werkelijken dienst zijn, in het huwelijk treden, kan ontheffing van dien dienst worden verleend.

3. De in het 1e lid bedoelde militairen, die eigen kinderen of pleegkinderen bezitten, beneden den leeftijd van 18 jaar, kunnen niet dan met hun toestemming in werkelijken dienst worden geroepen.

Artikel 8.

Verzoek om toelating.

1. Het verzoek om tot de Marine Vrouwen Afdeeling te worden toegelaten behoort aan Onzen Minister van Marine te worden gedaan door de betrokkene zelf.

2. Bij een verzoekschrift moet worden overgelegd:

- a. een nationaliteitsbewijs;
- b. een uittreksel geboorteregister;
- c. een bewijs van goed gedrag;
- d. diploma's, getuigschriften en rapporten, betrekking hebbende op het door de candidate genoten onderwijs en op de door haar vervullende betrekkingen;

- e. een (paspoort) photo van de candidate;
- f. voor zoover de candidate minderjarig is een bewijs van toestemming van hem of haar, die de ouderlijke macht of voogdij uitoefent.

Artikel 9.

Uniform.

De militairen van de Marine Vrouwen Afdeeling dragen in werkelijken dienst een nader door Onzen Minister van Marine vast te stellen uniform.

Artikel 10.

Militaire groet.

De militairen der Zeemacht zijn niet verplicht aan militaire meerderen van andere kunne den militairen groet te brengen.

Artikel 11.

Dit besluit kan worden aangehaald als „Regeling MAR.V.A.”

Onze Minister van Marine is belast met de uitvoering van dit besluit, dat in het *Staatsblad* zal worden geplaatst.

Londen, den 31sten October 1944.

WILHELMINA.

De Minister van Marine,

J. TH. FURSTNER.

Uitgegeven den vijftienden Februari 1945

De Minister van Justitie,

G. J. VAN HEUVEN GOEDHART.

Bevoegdheid Krijgsraad te velde in Engeland.

KONINKLIJK BESLUIT van 15 Februari 1945 (Staatsblad No. F. 9), houdende tijdelijke uitbreiding van de bevoegdheid van den Krijgsraad te Velde bij de Nederlandsche Troepen in Groot-Brittannië, Noord-Ierland en Canada.

WIJ, WILHELMINA, BIJ DE GRATIE GODS, KONINGIN DER NEDERLANDEN, PRINSES VAN ORANJE-NASSAU, ENZ., ENZ., ENZ.

Op de voordracht van Onze Ministers van Oorlog en van Justitie van 6 Februari 1945, Afdeeling I C, no. 29;

Overwegende, dat de huidige oorlogsomstandigheden het dringend noodzakelijk maken, dat een rechter wordt aangewezen, bevoegd om kennis te nemen van de strafbare feiten begaan door hen, die deel uitmaken van de Nederlandsche Troepen in Groot-Brittannië, Noord-

Ierland en Canada en een hooger en militairen rang bekleeden dan dien van kapitein;

Hebben goedgevonden en verstaan:

Eenig Artikel.

Zoolang, zulks te Onzer beoordeeling, het Hoog Militair Gerechthof te 's-Gravenhage tengevolge der huidige oorlogsomstandigheden niet in staat is zijn taak uit te oefenen, is de Krijgsraad te Velde bij de Nederlandsche Troepen in Groot-Brittannië, Noord-Ierland en Canada, tot instelling waarvan is besloten bij Onze besluiten van 31 Juli 1940, No. 1 en van 18 September 1941, No. 7, bevoegd kennis te nemen van de strafbare feiten begaan door hen, die deel uitmaken van vorenbedoelde troepen, ook voor zoover zij een hooger rang bekleeden dan dien van kapitein.

Onze Ministers van Justitie en van Oorlog zijn, ieder voor zoover hem betreft, belast met de uitvoering van dit besluit, dat in het *Staatsblad* zal worden geplaatst.

Londen, den 15den Februari 1945.

WILHELMINA.

De Minister van Oorlog,

VAN LIDTH DE JEUDE.

De Minister van Justitie,

G. J. VAN HEUVEN GOEDHART.

Uitgegeven den *tweeëntwintigsten* Februari 1945.

De Minister van Justitie,

G. J. VAN HEUVEN GOEDHART.

Strafbevoegdheid bij binnenlandsche strijdkrachten.

KONINKLIJK BESLUIT van 1 April 1945 (Staatsblad No. F 32), houdende bijzondere voorschriften met betrekking tot de oplegging van krijgstuchtelijke en andere straffen aan vrijwilligers van de Binnenlandsche Strijdkrachten.

WIJ, WILHELMINA, BIJ DE GRATIE GODS, KONINGIN DER NEDERLANDEN, PRINSES VAN ORANJE-NASSAU, ENZ., ENZ., ENZ.

Op de voordracht van Onze Ministers van Justitie en van Oorlog van 29 Maart 1945, No. 817/J 430;

Overwegende, dat het noodzakelijk is onder de huidige buiten-

gewone omstandigheden tijdelijk eenige bijzondere voorschriften te geven met betrekking tot de oplegging van krijgstuchtelijke en andere straffen aan vrijwilligers van de Binnenlandsche Strijdkrachten; Hebben goedgevonden en verstaan:

Artikel 1.

1. Onverminderd het bepaalde in de artikelen 39 en volgende der Wet op de Krijgstucht komt de bevoegdheid om de in de artikelen 30—32 dier wet vermelde straffen, met uitzondering van de straf van de verlaging, aan de onder hun bevelen dienende militairen op te leggen, mede toe aan de provinciale, gewestelijke, districts-, bataljons- en compagnies-commandanten van de Binnenlandsche Strijdkrachten in den zin van Ons besluit van 5 September 1944 (*Staatsblad*, No. E 62), alsmede aan die plaatselijke en andere commandanten dezer Strijdkrachten, die daartoe uitdrukkelijk door den Bevelhebber der Nederlandsche Strijdkrachten zijn aangewezen.

2. Bij ontstentenis of afwezigheid van de in het eerste lid genoemde commandanten gaat de hun daarbij toegekende bevoegdheid over op dengene, die als waarnemend commandant is benoemd of aangesteld.

Artikel 2.

Ongeacht den militairen rang, die de vrijwilligers bij de Binnenlandsche Strijdkrachten overigens mochten bezitten, worden deze vrijwilligers ter zake van feiten, begaan tijdens hun dienstverband bij die Strijdkrachten, gestraft:

- 1°. peletons- en hoogere commandanten of daarmee gelijkgestelde vrijwilligers: als officieren;
- 2°. sectiecommandanten en daarmee gelijkgestelde vrijwilligers: als onderofficieren;
- 3°. de overige vrijwilligers: als mindere militairen.

Artikel 3.

Dit besluit, ten aanzien waarvan de bevoegdheid, bedoeld in artikel 9, tweede lid, van het Besluit op den bijzonderen staat van beleg niet kan worden uitgeoefend, treedt in werking op den dag zijner afkondiging.

Onze Ministers van Justitie en van Oorlog zijn, ieder voor zooveel hem aangaat, belast met de uitvoering van dit besluit dat in het *Staatsblad* zal worden geplaatst.

Londen, den 1en April 1945.

WILHELMINA.

De Minister van Justitie a.i.,

P. S. GERBRANDY.

De Minister van Oorlog a.i.,

DE BOOY.

Uitgegeven den *eersten* April 1945.

De Minister van Justitie a.i.,

P. S. GERBRANDY.

Strafbevoegdheid van Britsche militaire autoriteiten.

KONINKLIJK BESLUIT van 5 April 1945 (Staatsblad No. F 42), houdende toekenning van een beperkte strafbevoegdheid aan bepaalde Britsche militaire autoriteiten ten opzichte van bepaalde Nederlandsche militairen.

WIJ, WILHELMINA, BIJ DE GRATIE GODS, KONINGIN DER NEDERLANDEN, PRINSES VAN ORANJE-NASSAU, ENZ., ENZ., ENZ.

Op de voordracht van Onzen Minister van Oorlog van 3 April 1945, Afdeling I C, no. 28;

Overwegende, dat het groote aantal, voor de Exp. Macht bestemde militairen der Kon. Landmacht, hetwelk bij onderdeelen van het Britsche leger in het Ver. Koninkrijk zijn opleiding ontvangt, het noodzakelijk maakt, dat aan de Britsche militaire autoriteiten, onder wier bevelen deze militairen staan, een beperkte strafbevoegdheid wordt toegekend;

Hebben goedgevonden en verstaan:

Artikel 1.

Militairen van de Koninklijke Landmacht beneden den rang van sergeant-majoor, die zijn ingedeeld of gedetacheerd bij onderdeelen van het Britsche leger in het Vereenigd Koninkrijk, kunnen, terzake van door hen begane krijgstuchtelijke vergrijpen, door de Britsche militaire autoriteiten, onder wier bevelen zij dienen, worden gestraft met:

- A. sergeanten, korporaals en soldaten der 1ste klasse:
 - 1e. waarschuwing;
 - 2e. berisping;
 - 3e. ernstige berisping;
- B. soldaten:
 - 1e. waarschuwing;
 - 2e. extra wacht- of piketdienst;
 - 3e. licht arrest van ten hoogste 14 dagen.

Artikel 2.

De bevoegdheid om de in Artikel 1 vermelde straffen aan de

onder zijn bevelen staande Nederlandsche militairen op te leggen, komt toe aan de, krachtens „The King's Regulations for the Army and the Royal Army Reserve” 1940, paras 585, 587 (b), 590, 592, tot straffen bevoegde Britsche meerderen.

Artikel 3.

De krijgstuuchtelijk gestrafte kan over een strafoplegging krachtens dit besluit, geen beklag doen.

Artikel 4.

Aan de door de in Artikel 2 bedoelde Britsche meerderen aan Nederlandsche militairen op te leggen straffen, wordt niet de in „The King's Regulations” of in de „British Pay Warrant” voorziene geheele of gedeeltelijke inhouding van jaarwedde of soldij verbonden.

Artikel 5.

Dit besluit treedt in werking met ingang van den dag volgende op dien zijner plaatsing in het *Staatsblad*.

Onze Minister van Oorlog is belast met de uitvoering van dit besluit, hetwelk in het *Staatsblad* zal worden geplaatst.

Londen, den 5den April 1945.

WILHELMINA.

De Minister van Oorlog,
J. E. DE QUAY.

Uitgegeven den *veertienden* April 1945.

De Minister van Justitie a.i.,
P. S. GERBRANDY.

Art. 68 Wb. v. Mil. Strafrecht.

KONINKLIJK BESLUIT van 18 Mei 1945 (Staatsblad No. F 118), houdende tijdelijke wijziging van artikel 68 van het Wetboek van Militair Strafrecht.

WIJ, WILHELMINA, BIJ DE GRATIE GODS, KONINGIN DER NEDERLANDEN, PRINSES VAN ORANJE-NASSAU, ENZ., ENZ., ENZ.

Op de gemeenschappelijke voordracht van Onze Ministers van Justitie, van Marine en van Oorlog van 8 Mei 1945, no. P 174/8/1/45;

Overwegende, dat het in verband met de instelling van een nieuwen officiersrang bij de zeemacht noodzakelijk is artikel 68 van het Wetboek van Militair Strafrecht te wijzigen;

Hebben goedgevonden en verstaan:

Eenig artikel.

Artikel 68 van het Wetboek van Militair Strafrecht wordt tijdelijk gewijzigd en gelezen als volgt:

Onder onderofficieren worden verstaan de militairen die eenigen militairen rang bekleeden bij de zeemacht beneden dien van adelborst der 1e klasse en bij de landmacht beneden dien van tweede-luitenant.

Onder mindere militairen worden verstaan de militairen die geen rang bekleeden.

Dit besluit treedt in werking met ingang van 1 Juli 1945.

Onze Ministers van Justitie, van Marine en van Oorlog zijn, ieder voor zoover hem betreft, belast met de uitvoering van dit besluit, dat in het *Staatsblad* zal worden geplaatst.

WILHELMINA.

De Minister van Justitie a.i.,

P. S. GERBRANDY.

De Minister van Marine,

DE BOOY.

De Minister van Oorlog,

J. DE QUAY.

Uitgegeven den *twaaften* Juni 1945.

De Minister van Justitie a.i.,

P. S. GERBRANDY.

REDACTIONEEL GEDEELTE.

Installatie van het Hoog Militair Gerechtshof.

Enkele van de leden van onze Redactie hebben het voorrecht gehad, de plechtige installatie bij te wonen van het Hoog Militair Gerechtshof, dat aldus in de zittingzaal van den Hoogen Raad der Nederlanden op Zaterdag 2 November 1946 zijn herwonnen bestaan had doen uitkomen. Voor zooveel deze bijwoning plaats vond op uitnoodiging van den nieuwen President van dit hooge college, past ons een woord van welgemeenden dank voor dit bewijs van waardeering van de bescheiden taak, welke de Redactie op zich genomen heeft en naar haar beste weten en vermogen tracht te vervullen. Zij veroorlooft zich in elk geval, de belangen van het Militair-rechtelijk Tijdschrift in de welwillende aandacht van President, Leden, Raden, Advocaat-Fiscaal en Griffier aan te bevelen.

Dat dit beroep niet te vergeefs gedaan wordt blijkt al aanstonds uit de goedgunstig verleende toestemming van den President en van den Advocaat-Fiscaal om het relaas van die plechtigheid, daaronder begrepen hunne bij die gelegenheid uitgesproken redevoeringen in extenso in ons Tijdschrift op te nemen. Helaas heeft de tekst ons eerst bereikt toen de gecombineerde derde en vierde afleveringen (September en October), van het imprimatur voorzien, ter perse lag: de publicatie moest dus wachten op de laatste dubbele aflevering van dezen jaargang. Zij volgt nu hierna:

Op 2 November 1946 vond in het gebouw van den Hoogen Raad te 's-Gravenhage de installatie van het Hoog Militair Gerechtshof plaats.

Na de zitting te hebben geopend verzocht de President aan den Griffier om voor te lezen het K.B. van aanwijzing en het proces-verbaal van beëdiging van den President. Hierop verklaarde de President zichzelf als zoodanig geïnstalleerd.

Vervolgens las de Griffier het proces-verbaal van beëdiging van den Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht voor, waarop de President ook dezen geïnstalleerd verklaarde.

Daarop werd voorgelezen het K.B. van benoeming van de leden en raden, gevolgd door het requisitoir van den Advocaat-Fiscaal om tot beëdiging en installatie over te gaan. De President verzocht den te beëdigigen heeren, die voor de tafel van het Hof hadden plaats genomen, om op te staan en den Griffier om het eedsformulier voor te lezen. Nadat de beëdiging respectievelijk het afleggen van de belofte had plaats gevonden namen de vier militaire leden en de aanwezige raad aan de tafel van het Hof plaats. (De benoeming van het tweede rechtsgeleerde lid heeft nog niet plaats gevonden, terwijl de tweede raad door ziekte verhinderd was de installatie-zitting bij te wonen). Vervolgens verklaarde de President hen ge-

installeerd als lid respectievelijk raad van het Hoog Militair Gerechtshof.

Nadat bovenomschreven formaliteiten waren verricht sprak de President de volgende rede wit:

Mede namens de leden en de raden van het H.M.G. is het mij een voorrecht om allereerst aan H.M. de Koningin onzen eerbiedigen dank te mogen betuigen, omdat Zij ons als president heeft willen aanwijzen en tot lid of raad van dit College heeft willen benoemen.

Voorts danken wij de thans afgetreden Ministers van Justitie, van Marine en van Oorlog voor hun gemeenschappelijke voordracht, waarop H.M. de Koningin deze aanwijzing en deze benoemingen heeft willen doen.

Het is voor ons een groote eer om hier welkom te mogen heeten Zijne Excellenties de Ministers van Justitie, van Marine en van Oorlog, de Secretarissen-Generaal van de Ministeries van Justitie, van Marine en van Oorlog, den Chef van den Generalen Staf, den Commandant van de Zeemacht in Nederland, den Commandant van de Nederlandsche Troepen in Engeland, den Territorialen Bevelhebber in Nederland, den Gouverneur der Residentie, den Procureur-Generaal van den Hoogen Raad, den President van het Gerechtshof, den Deken van de Orde van Advocaten en de overige militaire en burgerlijke autoriteiten, die wel overtuigd zullen zijn, dat wij hun tegenwoordigheid niet minder op prijs stellen al kan ik hen niet allen afzonderlijk vermelden. Ook verheugt het ons zeer, dat zoovele oud-leden en raden, den vroegeren A.F. en de meeste overigen, die wij hebben uitgenoodigd, door hun tegenwoordigheid van hun belangstelling willen doen blijken. Dank zij de bereidwilligheid van den President van den Hoogen Raad, dien wij hiervoor gaarne dank zeggen, is het mogelijk hen hier thans allen te ontvangen. Het spijt ons zeer, dat Vice-Admiraal Mr. Jager door ziekte hier hedenmorgen niet kon worden geïnstalleerd.

Wij hebben ernstig overwogen of wij in de huidige omstandigheden, waarin het uiterste van de werkkraft van onze Ministers wordt geëischt, hun mochten vragen om ook een deel van hun tijd aan deze installatiezitting te willen besteden; ditzelfde geldt voor vele anderen onder U. Toch hebben wij gemeend, dat wij juist nu voor deze plechtigheid een afzonderlijke vergadering mochten beleggen in plaats van deze aan de gewone zitting te doen vooraf gaan. Wij hebben daarbij gedacht aan het bevel van den Souvereinen Vorst, die bij Besluit van 1 October 1814 bepaalde, dat de installatie van het H.M.G. „met gepaste plechtigheid” moest plaats vinden.

Op 17 October 1814 vond de installatiezitting plaats, waardoor weer een Nederlandsch militair rechterlijk appel-college bestond, voor het eerst sedert in 1810 de laatste resten van onze onafhankelijkheid verloren waren gegaan.

Ook in 1814 moest de strijdmacht opnieuw worden opgebouwd

onder moeilijkheden, die veel overeenkomst vertoonden met die, waarvoor onze Regeering zich heden ziet gesteld en ook toen stond zij voor de noodzakelijkheid om ondanks de berooide schatkist een krachtige landsverdediging voor te bereiden; zij heeft tijdig ingezien, dat een goede militaire rechtspleging daartoe onmisbaar was.

Het stemt tot groote voldoening, dat onze huidige regeering hiervan evenzeer doordrongen is. Het is niet slechts door hun tegenwoordigheid, maar ook door belangrijken voorbereidenden arbeid op het gebied der wetgeving, waarvan de resultaten waarschijnlijk spoedig openbaar zullen worden, dat onze Ministers van Justitie en van de militaire Ministeries hiervan blijk geven.

Het was ook in 1810 niet de eerste maal, dat ons hoogste militaire rechtscollege door omstandigheden van politieken aard gedoemd was te verdwijnen. Dit geschiedde reeds eenmaal in 1783, toen dit College — genaamd de „Hooge Krijgsraad” — bij Besluit van de Staten-Generaal werd afgeschaft.

Oorspronkelijk was dit college door Prins Maurits opgericht als Krijgsraad te Velde, maar reeds spoedig werd het belast met de approbatie van de vonnissen door de garnizoenskrijgsraden geweest. Op den duur ontwikkelde de Hooge Krijgsraad zich tot een college van appel.

Naast dit college bleef echter de Raad van State ook bevoegd om in militaire zaken recht te spreken zonder dat van zijn uitspraken appel op den Hoogen Krijgsraad mogelijk was. Dit had ten gevolge dat ook de militaire rechter in den politieken strijd werd betrokken, die tusschen Stadhouder en Staten-Generaal met afwisselend succes werd gevoerd, totdat, toen het stadhoudelijk gezag zijn einde was genaderd, de Hooge Krijgsraad in 1783 werd afgeschaft.

Het duurde toen 15 jaren, voordat weer een college voor hooger beroep in militaire strafzaken werd opgericht. Bijna steeds spraken de garnizoenskrijgsraden in eerste en laatste instantie recht, hetgeen in de Nationale Vergadering tot ernstige critiek aanleiding gaf. Slechts in enkele gevallen werd incidenteel een college van appel samengesteld.

In 1798 herleefde het hoogste militaire rechtscollege weer onder anderen naam nl. als de „Hooge Militaire Vierschaar”, die o.a. belast werd met de berechting van hoofd-officieren in eerste en laatste instantie en met de approbatie en de behandeling in hooger beroep van de vonnissen der garnizoenskrijgsraden.

Aanvankelijk gold zulks slechts voor de landmacht, doch in 1802 werd deze regeling uitgebreid tot het krijgsvolk te water en bepaald, dat een gelijk aantal officieren van de zeemacht en van de landmacht in het college zitting zouden nemen. Ook namen toen rechtsgeleerde leden aan de rechtspraak deel en sedert 1807 trad een der rechtsgeleerde leden als president op.

Zoo zien wij een snelle ontwikkeling in de samenstelling van de Hooge Militaire Vierschaar in de richting van het latere H.M.G., totdat in 1810 onze eigen militaire rechtspraak verdween.

Toen op 20 Juli 1814 het H.M.G. door den Souvereinen Vorst als hoogste militaire strafrechter werd aangewezen, zal wel niemand gedacht hebben aan de mogelijkheid, dat honderd zes en twintig jaar later de militaire rechtspraak binnen het Rijk in Europa opnieuw door een vijandelijke bezetting zou worden onderbroken. Zelfs na de capitulatie in Mei 1940 hielden wij hiermede nog nauwelijks rekening. Aanvankelijk scheen het mogelijk en ook juist, dat alle organen — dus ook de militaire rechterlijke colleges — zolang mogelijk hun arbeid zouden voortzetten, zonder zich iets van den bezetter aan te trekken.

Zoo bleef het H.M.G. tot 20 October 1940 ongestoord recht spreken; toen werd zulks verboden en bij Besluit van den Secretaris-Generaal van het Departement van Justitie van 19 Maart 1941 werd het Hof met alle Krijgsraden hier te lande opgeheven. Krachtens ditzelfde Besluit werd de militaire rechtspraak nog gedurende korten tijd voortgezet door de Strafkamers van het Gerechtshof en de Rechtbank te 's-Gravenhage, waaraan voor dit doel twee militaire leden werden toegevoegd, maar na enkele maanden werd ook hieraan een einde gemaakt. Weliswaar is dit Besluit bij de bevrijding van ons grondgebied door het z.g. Besluit Bezettingsmaatregelen geheel buiten werking getreden, maar daardoor kon het H.M.G. niet meer herrijzen. Alle leden en raden waren immers door den Secretaris-Generaal van Justitie ontslagen en deze ontslagen werden tot nu toe als rechtsgeldig gehandhaafd.

Uiteraard kunnen uit het Besluit Bezettingsmaatregelen belangrijke gevolgen voortvloeien, b.v. ten aanzien van de al of niet ontvankelijkheid van het hooger beroep in beklagzaken. Ten aanzien van deze installatiezitting is echter slechts van belang, dat de nimmer ingetrokken aanwijzingen van den griffier en van den oudsten adv.-fiscaal plaatsvervanger, die als zoodanig reeds in het oude H.M.G. werkzaam waren, geacht moeten worden niet te zijn vervallen, zoodat deze functionarissen heden niet opnieuw behoeften te worden beeedigd en geïnstalleerd.

Ik wil op de historie hier niet dieper ingaan en ook niet spreken over de vele voortreffelijke juristen, aan wier beleid als President en als Advocaat-Fiscaal het te danken is, dat het H.M.G. gedurende meer dan een eeuw een zeer eervolle plaats in onze rechterlijke macht heeft ingenomen. Het zij mij echter vergund om voor één hunner een uitzondering te maken, voor één, dien wij hier noode missen, Mr. E. Jellinghaus, tot 20 October 1940 President van het Hoog Militair Gerechtshof. Weliswaar zou hij door het bereiken van de leeftijdsgrens dit ambt niet meer kunnen vervullen, maar hij zou zeker de wederoprichting van het college met warme belangstelling hebben bijgewoond, ware hij ons niet door den dood ontvallen.

Bij K.B. van 18 Juli 1936 werd Mr. Jellinghaus aangewezen tot President van het H.M.G., nadat hij reeds geruimen tijd als lid daarin werkzaam was geweest. Zijn karaktereigenschappen, gepaard

aan zijn groote menschenkennis en bijzondere bekwaamheid als straf-rechter, maakten hem tot een uitstekend President. Onder zijn leiding heeft het H.M.G. een reputatie genoten in ons rechtsleven, waarop allen, die hieraan hebben meegewerkt, terecht trotsch mogen zijn. Ik weet zeker, dat wij zijn nagedachtenis niet beter kunnen eeren dan door hem tot voorbeeld te nemen en gezamenlijk te trachten ook het nieuw opgerichte college weer tot datzelfde hooge peil op te voeren.

Heeren leden en raden van het H.M.G., het spreekt wel vanzelf, dat ik daartoe in de eerste plaats een beroep op U moet doen.

Toen ik nu 30 jaar geleden benoemd werd tot officier en met mijn jaargenooten de K.M.A. verliet, werd ons een opdracht meegegeven, die luידde: „Dien steeds alsof het gansche regiment achter U staat.” Wij stonden toen aan het begin; U hebt reeds een lange en eervolle militaire loopbaan achter U en gedurende al dien tijd hebt Gij steeds gediend „alsof het gansche regiment achter U „stond”; meerderen van U deden zulks onder zeer moeilijke omstandigheden. Daarom bent U thans tot de eervolle betrekking van lid of raad van het H.M.G. geroepen en daarom weet ik, dat U ook in deze functie U geheel zult geven aan Uw taak en dat het een voorrecht en een genoegen zal zijn om met U te mogen samenwerken.

Mijnheer de Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht, U hebt een bijzonder moeilijke taak, omdat U naast Uw zeer drukken werkring als Procureur-Generaal bij het Gerechtshof te 's-Gravenhage thans ook nog zijt belast met de hoogste functie bij het Openbaar Ministerie van de militair-rechterlijke macht. Uw groote ervaring op strafrechterlijk gebied geeft ons de zekerheid, dat U het Hof tot grooten steun zult kunnen zijn.

Mijnheer de Griffier, U hebt reeds getoond, dat U met Uw griffie het H.M.G. zooveel mogelijk wilt steunen. U hebt echter reeds een volledige dagtaak bij het Gerechtshof en zult ons slechts bij uitzondering Uw medewerking persoonlijk kunnen verleen. Vroeger werd dit bezwaar ondervangen door een officier aan Uw griffie toe te voegen teneinde als Griffier van het H.M.G. op te treden. Wij mogen verwachten, dat zulks thans spoedig zal plaats vinden, temeer omdat in de toekomst de werkzaamheden van het Hof een zoodanigen omvang zullen aannemen, dat zeker niet met de aanwijzing van slechts één officier voor deze functie zal kunnen worden volstaan.

Ik spreek opzettelijk van groei in de toekomst, daar het nog ondoelmatig, zoo niet onmogelijk zou zijn om de militairen van de Landmacht anders dan door Krüjgsraden te Velde te doen berechten. Volgens artikel 210 van de Regtspleging bij de Landmagt kan echter tegen de vonnissen van deze Krüjgsraden thans geen appel worden ingesteld. Een wetsontwerp om dit mogelijk te maken is in een vergevorderd stadium van voorbereiding, maar zoolang dit niet tot wet zal zijn verheven, zal het H.M.G. in hoofdzaak slechts van een aantal vonnissen van den Zeekrüjgsraad en van eenige beklagzaken kennis kunnen nemen. Voorts is een groot aantal zaken aan

den militairen rechter onttrokken door het Besluit op de Bijzondere Gerechtshoven. Daardoor blijven vele — ook zuiver militaire — delicten onberecht, die gepleegd zijn in de vijf dagen van strijd in Mei 1940 of later in onbezet gebied tot op den huidigen dag toe.

Ik denk hier o.a. aan de gevallen, waarin niet wordt voldaan aan een wettige oproeping voor den werkelijken dienst; de bijzondere gerechtshoven stellen zich immers terecht op het standpunt, dat zij formeel wel bevoegd zijn om van deze zaken kennis te nemen, maar dat zij dit dan zouden doen in strijd met het doel, waarvoor zij zijn ingesteld.

Het is duidelijk, dat hieruit op den duur zeer nadeelige gevolgen kunnen voortvloeien ten aanzien van de krijgstucht en het moreel van den troep. Door een snelle berechting van de schuldigen, onmiddellijk gevolgd door de executie van het vonnis, worden bovendien vele anderen beschermd tegen de verleiding om een soortgelijk delict te plegen.

Wij putten echter vertrouwen uit de wetenschap, dat de tegenwoordige Regeering overtuigd is van de noodzakelijkheid om de oude competentieregeling ten aanzien van deze misdrijven te herstellen; eerst dan zal de militaire rechter een zeer belangrijk onderdeel van zijn taak: het steunen van de militaire autoriteiten bij het handhaven van de krijgstucht, weer naar behooren kunnen vervullen.

Moge dit deel van zijn taak wellicht in een langdurige periode van vrede op den achtergrond zijn geraakt, nu behoort het den militairen rechter wel zeer helder voor den geest te staan. Door een ondoelmatige berechting kan de krijgstucht ernstig worden geschaad, waardoor de strijdmacht kan ontaarden in een onbruikbaar en zelfs onbetrouwbaar instrument inplaats van het orgaan te zijn, waarop het overheidsgezag onvoorwaardelijk moet kunnen steunen.

De Fiscaal en de Auditeurs-Militair zullen zich hiervan voortdurend rekenschap moeten geven; zij zullen niet mogen aarzelen om de beslissing van het H.M.G. in te roepen zoodra zij van oordeel zijn, dat in eenig vonnis onvoldoende rekening is gehouden met de strenge eischen van de krijgstucht. Zij kunnen er van verzekerd zijn, dat het Hof hun grieven steeds met grooten ernst en nauwgezetheid zal overwegen.

Ik verlies daarbij niet uit het oog, dat een ieder, die zich door een opgelegde straf bezwaard gevoelt, evenzeer recht heeft op een diepgaande behandeling van zijn zaak.

In een tijd van groote spanningen op politiek en economisch gebied, waarin bovendien zware offers worden gevraagd van hen, die bij leger en vloot onder de wapenen zijn geroepen, ondervinden ook vele militairen hoe moeilijk het is om onder alle omstandigheden hun geestelijk evenwicht te bewaren. Door in dit opzicht te falen komt menigeen met den strafrechter in aanraking. Vooral in deze gevallen is het uiterst moeilijk om den meestal tegenstrijdige belangen van overheid en appellant beide voldoende recht te laten wedervaren.

Daarbij zal de balie het Hof tot grooten steun kunnen zijn. Ik weet met hoeveel toewijding mijn vroegere confrères de belangen van hun cliënten voor de straffkamers bepleitten, ook al was zulks voor velen niet het meest aantrekkelijke deel van hun practijk. Ik weet ook, dat de militaire rechter in het algemeen het pleidooi van den raadsman met groote aandacht pleegt te volgen; de balie mag erop rekenen, dat het H.M.G. op dezen regel geen uitzondering zal maken. Het Hof begrijpt, dat juist — nu de plicht tot handhaving van de krijgstucht zoo sterk in het oog gehouden moet worden — de taak van den verdediger zwaarder, maar ook nuttiger en mooier is dan in de zooveel rustiger jaren, waarin het H.M.G. vroeger zijn arbeid heeft mogen verrichten.

Men make hieruit niet op, dat de militaire rechter geneigd zou zijn om zware straffen op te leggen. De krijgsraden hebben gedurende de oorlogsjaren het tegendeel bewezen. Zij hebben ten volle rekening gehouden met de zeer bijzondere omstandigheden, die zoo vaak het misdrijf hebben begunstigd. Zij hebben bovendien begrepen, dat ook door een vonnis, dat te zwaar treft, de krijgstucht schade kan lijden. Niettemin zullen de krijgsraden zelf vaak het bezwaar hebben gevoeld, dat geen enkel college hun beslissingen aan een behandeling in hooger beroep kon onderwerpen.

Wel is de toestand geheel anders dan in de 15 jaren na 1783, toen in de garnizoenskrijgsraden het rechtsgeleerde element geheel ontbrak en vaak een onderofficier de taak van Auditeur-Militair en Secretaris beide waarnam.

Thans daarentegen beschikken wij zoowel hier als buiten het Rijk in Europa over krijgsraden te Velde, die wat bekwaamheid en arbeidsprestatie betreft bij geen enkele Strafkamer van onze Arrondissementsrechtbanken ten achter staan. Dit danken wij aan de groote — vaak geheel belangelooze en met opoffering van veel tijd verleende — medewerking van eenige tientallen juristen, die als raadsheer, rechter, lid van het Openbaar Ministerie of advocaat in de burgermaatschappij werkzaam zijn.

Maar juist zij weten uit hoofde van hun beroep beter dan de leek op het gebied van de rechtspraak hoezeer een goede justitie op den duur onbestaanbaar is, indien er geen hoogere rechter bestaat, die een onjuist gewezen vonnis kan herstellen en de eenheid in de rechtspraak kan verzekeren.

Het Hoog Militair Gerechtshof heeft van oudsher deze dubbele taak gehad op militair-rechterlijk gebied; het staat gereed om die taak thans wederom op zich te nemen. Daarbij zal het eenerzijds door middel van zijn sententiën de Overheid krachtig moeten steunen in het handhaven van die zeer speciale rechtsorde, zonder welke een militaire samenleving onbestaanbaar is. Anderzijds echter zal het Hof moeten voorkomen, dat aan den beklagde een straf wordt toebedeeld, die zwaarder is dan naar menschelijk oordeel verdiend moet worden geacht.

Geen mensch vermag echter met zekerheid vast te stellen volgens

welken maatstaf het begane onrecht vergelding eischt. Dit maakt de taak voor hen, die niettemin een strafmaat hebben te bepalen, zoo bijzonder moeilijk.

Moge God dezen arbeid zegenen en ons de kracht en de wijsheid schenken om werkzaam te zijn tot heil van allen, die bij een goede militaire justitie zijn gebaat.

Hierna was het woord aan den Advocaat-Fiscaal, die de volgende rede uitsprak:

EdelGrootAchtbare Heeren President, Leden en Raden,

Van de mij geboden gelegenheid om alhier een enkel woord te spreken, maak ik gaarne gebruik om U, mijnheer de President, mede namens mijne Plaatsvervangers, onze hartelijke gelukwenschen aan te bieden met de U te beurt gevallen hooge onderscheiding van Uwe benoeming tot President van het Hoog Militair Gerechtshof.

Voor Uwe vriendelijke woorden ter gelegenheid van mijne installatie door U gesproken, betuig ik U mijn oprechten dank.

Deze dag is een belangrijke in de annalen van de militaire rechtspraak en van dit Hof. Hoewel dit Hof in naam nog bestond, waren noch President noch Leden meer in functie, was het Justitiegebouw, waarin het zetelde, verwoest.

Slechts waren nog aanwezig uit hoofde van onze functie bij het Gerechtshof te 's-Gravenhage de Griffier en mijn persoon, levende als het ware in een vacuum.

Dit vacuum hebt U, Mijnheer de President, dezen ochtend doen verdwijnen door het verrichten van eenige plechtige handelingen, waardoor U — unicum in de annalen van eenig rechtscollege — geheel een Hof deed verrijzen.

U hebt U daardoor getoond — laat ik een in dezen tijd passend epitheton gebruiken — een opbouwend President.

U hebt zoo juist gezegd: Het Hoog Militair Gerechtshof staat gereed zijn taak te aanvaarden.

Die taak, eenmaal tot volledige ontplooiing gekomen, — moge dit spoedig kunnen zijn — zal een omvangrijke en gewichtige zijn.

Welke is die taak? Ik zou deze in vier gedeelten willen splitsen.

- 1e. Volgens de Invoeringswet van het Militair Straf- en Tucht recht zijt Gij Rechtscollege in eersten aanleg voor de berechting van hoofd-, opper- en vlagofficieren.*
- 2e. Volgens diezelfde Invoeringswet Appelcollege van voor hooger beroep vatbare vonnissen der Krijgsraden van Land- en Zeemacht met uitzondering van die vonnissen, welke in Nederl. Indië door Krijgsraden bij de Zeemacht zijn geweest. Hierover placht ingevolge meergenoemde Invoeringswet het Hoog Militair Gerechtshof in Ned. Indië te oordeelen.*
Ten aanzien van dit laatste punt lijkt mij nadere voorziening gewenscht.

3e. *Ingevolge de Wet op de Krijgstucht College, eindbeslissing gevend in beklagzaken.*

Ik moge met een enkel woord het begrip beklagzaken verduidelijken:

Wanneer een militair disciplinair bestraft is, kan hij bij den meerdere zich beklagen. Wanneer dit beklag door den meerdere geheel of gedeeltelijk ongegrond is bevonden, dan staat beroep op dit Hof open.

Geen beklag op dit Hof hebben — een bepaling in dezen tijd van belang — militairen in of op weg naar Ned. Indië.

Daardoor is ingevolge de Wet op de Krijgstucht aangewezen het Hoog Militair Gerechtshof in Ned. Indië.

Ook te dezen aanzien lijkt het mij noodig een nadere regeling onder de oogen te zien.

4e. *Het minst aanlokkelijke en naar te verwachten valt ook minst voorkomende deel Uwer taak, is ingevolge Provisioneele Instructie het ontzetten uit, schorsen in en ontslaan uit hun functie van de rechtsgeleerde leden wegens wangedrag.*

De omstandigheid, dat thans nog tijd van oorlog aanwezig wordt geacht en de Krijgsraden bij de landmacht nog te velde zijn, is oorzaak, dat de beide eerstgenoemde gedeelten van Uw taak nog niet uitgeoefend kunnen worden, immers de hoofd- en opperofficieren van de Koninklijke Landmacht ter zake van door hen gepleegde strafbare feiten voor den krijgsraad te velde terechtstaan, zoomede appel van alle vonnissen van de Krijgsraden te velde niet kan worden ingesteld.

Een wetsontwerp, op welks spoedige behandeling en totstandkoming men slechts kan hopen, beoogt dit appel mogelijk te maken.

Na deze korte uiteenzetting van Uw taak zij het mij vergund nog een enkel woord te zeggen over die van het Openbaar Ministerie bij Uw Hof.

Ik zou deze een algemeene en een bijzondere willen noemen.

De algemeene, het uitbrengen der dagvaarding, aanwezig zijn ter terechtzitting en het nemen van requisitoir, is gelijk aan die van het Openbaar Ministerie bij een Gerechtshof, welke ik derhalve als bekend veronderstellen mag en verder stilzwijgend voorbijga.

Daarnaast de bijzondere taak, waarbij ingevolge de Provisioneele Instructie de Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht zooveel mogelijk moet toezien, dat de zaken bij de Krijgsraden op een regelmatige wijze worden behandeld, weshalve hij met de Auditeurs-Militair en Fiscaals de noodige correspondentie moet houden.

Daartegenover hebben de Auditeurs-Militair en de Fiscaals ingevolge de Rechtspleging Landmacht en de Rechtspleging Zeemacht de verplichting om — ingevolge de tale van dien tijd — „behoorlijke „correspondentie te houden met den Advocaat-Fiscaal voor de Zee- „en Landmagt, deszelfs bedenkingen en advies innemen in alle „zaken, waarin zij zulks noodig oordeelen en in zaken van gewigt „bijzonder zich van dat advies te voorzien”.

Ik stel mij voor deze noodige correspondentie te bewerkstelligen door het geven van algemeene richtlijnen voor het opsporingsonderzoek, het al dan niet op verzoek geven van advies in belangrijke strafzaken en door het regelmatig organiseeren van bijeenkomsten van fiscaals en auditeurs-militair tot dit doel onder mijn leiding.

Teneinde van de belangrijkste problemen steeds op de hoogte te zijn, roep ik bij deze reeds de medewerking van fiscaals en auditeurs-militair in, dat mij telkens mededeeling wordt gedaan van het binnenkomen ten Parkette of ter Auditie van zaken van uitzonderlijk belang en mij van de ontwikkeling dezer zaken op de hoogte te houden.

Van mijn kant verklaar ik gaarne, dat U, Mijnheer de President, en Uwe Leden van de volledige medewerking van mijne Plaatsvervangers en mij U verzekerd houden kunt, terwijl wij goede verstandhouding en nauw contact met de Balie zeer op prijs zullen stellen en deze onzerzijds zullen trachten te bevorderen.

De voorhang is opgegaan; een nieuw Hoog Militair Gerechtshof staat gereed zijn historische taak weder op te nemen.

Een nieuwe zuil is onder het gebouw van den Nederlandschen Rechtsstaat aangebracht.

Thans is het woord aan onzen arbeid.

Ik bid U daarbij toe wijsheid, inzicht, kracht en liefde voor Uw medemensch, geput uit Hooger Kracht in het diep en waarachtig besef, dat wij menschen niets vermogen zonder God's heilige en genadevolle leiding.

Daarna sprak de wnd. Deken van de Orde van Advocaten te 's-Gravenhage.

Hij begon met eraan te herinneren, dat deze zaal in 1938 na de groote verbouwing met een plechtige zitting van ons hoogste Rechtscollege is ingewijd.

Maar zoo zou het niet blijven. Kort daarna, het was de Vrijdag van de invasie, vertoonde deze zaal een heel ander beeld. Toen opende de eminente president Visser staande de zitting en sprak. Geen mensch, die daarbij aanwezig was, zal ooit vergeten de felle aanklacht, die hij ten hemel zond. Diep onder den indruk gingen de advocaten heen.

Vanaf dat oogenblik wordt het beeld steeds duisterder.

Na enkele maanden werd Visser ontslagen, en eenigen tijd daarna kwam op diens plaats een man, die daar niet hoorde. Verschillende Deutsche gerechten hielden hier hunne zittingen. Ook voor hen moest de balie optreden.

Is het wonder — aldus spreker — dat het voor de balie bijzonder verheugend is na dit alles dit oogenblik mede te maken, dit oogenblik, waarop in deze zaal Uw hoog College in plechtige zitting herrijst.

Voortgaande dankt de wnd. Deken den President voor de woorden van waardeering door dezen tot de balie gericht. Deze waar-

deering is wederkeerig. De wijze, waarop het Hoog Militair Gerechtshof de zaken behandelt, heeft aan de balie steeds den grootsten eerbied afgedwongen. Als advocaat in deze sfeer te mogen medewerken aan de rechtsverwezenlijking was een voorrecht. Dit rechtvaardigt de verwachting, dat ook in de toekomst vele advocaten zich bereid zullen verklaren als toegevoegde raadslieden voor het Hof op te treden. Toch zou in feite het beeld wel eens anders kunnen zijn, als gevolg van de overbelasting van de balie en de geheel onvoldoende geldelijke regeling, die op dit stuk bestaat. Spreker hoopt, dat in de aanstaande wetswijziging, waarover zoowel de President als de Advocaat-fiscaal hebben gesproken, ook deze aangelegenheid zal worden betrokken, en eene, den Hove en der Balie waardige, regeling tot stand zal komen.

Na den Advocaat-fiscaal de verzekering te hebben gegeven, dat ook de balie harerzijds alles zal doen om een goede samenwerking te bevorderen, eindigt de wnd. Deken met het Hof de gelukwensen van de balie over te brengen.

Hierna sloot de President deze plechtige zitting.

Wanneer wij ons, aansluitende bij hetgeen wij ter gelegenheid van de herdenking van het 125-jarig bestaan van het Hoog Militair Gerechtshof omtrent zijne geschiedenis en zijn invloed op de militaire rechtspraak in herinnering hebben gebracht ¹⁾ de vrijheid veroorloven om — Zee- en Landmacht geluk wenshende met deze gebeurtenis — op twee, daarin op de bladzijden 143 en 144 gemaakte opmerkingen de bijzondere aandacht van den Hove te vestigen, dan doen wij dat omdat wij meenen, dat het Hof, zich deze aangelegenheden aantrekkende en op den aangeduiden voet in den vóór den oorlog te lang verwaarloosden geest van onze desbetreffende, weinig begrepen wetsbepalingen regelende, goed werk zou verrichten.

De indagingsprocedure — de ouderwetsche doch nog steeds geldende verstekprocedure — werd ten onrechte niet of hoogst zelden toegepast, met het gevolg, dat bewijsmateriaal voor gepleegde strafbare feiten verouderd en in waarde achteruitgaat en dat die feiten practisch onvervolgd blijven. Een van onze redactie-leden heeft dit onderwerp in studie genomen en de resultaten ervan neergelegd in een opstel in het laatste tijdens den oorlog verschenen deel. ²⁾ Voor wat de Zeemacht betreft, wees onze redactie reeds vroeger op deze onjuiste opvatting. ³⁾

Ook de uitvoerige, omstandige conclusiën van openbare aanklagers werden vóór den oorlog vooral bij de Landmachtskrijgsraden niet meer ingediend. Door vele uit die tijden dagteekenende mededeelingen van militaire leden van krijgsraden en van het Hoog Militair Gerechtshof weten wij, dat die uit gemakzucht ontstane gewoonte wellicht voor den rechtsgeleerden president geen bezwaar opleverde

¹⁾ Zie deel XXXV, blz. 118-147.

²⁾ Deel XXXVIII, blz. 359 v.

³⁾ Deel XXXIII, blz. 435 v.

doch door de niet-juridisch geschoolde militaire leden althans in belangrijke zaken zeer betreurd werd: zij konden de bij pleidooi aangevoerde argumenten lang niet altijd vasthouden tot zij hun oordeel moesten geven en waren wel genoodzaakt te veel af te gaan op het oordeel van andere leden. De omstandige conclusie is bij de herziening van 1912 opzettelijk tot dit doel behouden; ook werd toen in verband hiermede de termijn om tot een vonnis te komen van drie tot veertien dagen verlengd.

Moge het Hoog Militair Gerechtshof er in slagen om de door zijn President omschreven taak ten bate van Vloot en Leger met waardigheid, onpartijdigheid en kracht te vervullen en te doen vervullen. De militaire justitie blijve een steunpilaar van het militair gezag.

Krijgsraad te velde van het K.N.I.L. te Batavia.

Wij ontvingen het hierna volgend, uit de notulen overgenomen verslag van de installatie van den hierboven vermelden Krijgsraad te velde, samengesteld op grond van de bepalingen der Herziene Rechtspleging bij de Landmacht in Nederlandsch-Indië, over welke een van onze redactieleden in dezen jaargang zijn ongunstig oordeel heeft uitgesproken, een oordeel, met hetwelk de redactie instemt en welks conclusie zij onderschrijft. Natuurlijk doet dit niet af aan de goede voornemens in de gehouden redevoeringen geuit en wij steunen die van ganscher harte. Ook met een gebrekkige rechtspleging moet de rechtspraak in het belang van het leger en van de krijgstucht „try to make the best of it” en dit is onder die omstandigheden verre van gemakkelijk.

Notulen van het verhandelde ter terechtzitting van den Krijgsraad te Velde te Batavia.

De Krijgsraad te Velde is samengesteld als volgt:

President: Kolonel der Artillerie E. Engles.

Leden: Majoor der Genie J. W. Gerharz, Majoor der Infanterie J. Traas.

Auditeur-Militair: Reserve-Majoor der Artillerie Mr. J. G. Reyers.

Secretaris: Reserve-1e Luitenant v.s.d. der Militaire Luchtvaart Mr. Tj. De Cock Buning.

Zitting op Donderdag, den acht en twintigsten Februari 1946.

Tegenwoordig: President, Leden en Auditeur-Militair, Secretaris als hooger vermeld, voorts beklaagde en den beëdigden tolk voor de Maleische taal. De Leden nemen naar rangorde, als bij de benoeming bepaald, zitting. De President opent de zitting en verklaart die openbaar; aangezien deze zitting de eerste is van dezen Krijgsraad te Velde, houdt de Voorzitter de volgende toespraak:

„Generaal, *Mijne heeren,*

I. Temidden van spanningen, woelingen, terrorisme, destructie en chaos, welke wij eenerzijds als gevolg van invloeden, welke U allen overbekend zijn, in den Nederlandsch-Indischen Archipel kunnen waarnemen, staat anderzijds vast, dat in deze duisternis toch lichtpunten zijn aan te wijzen.

Eén der lichtpunten, die wij allengs tot een krachtbron zullen opbouwen, is de wederoprichting van ons Koninklijk Nederlandsch-Indische Leger, wier daden — vooral op het terrein van de pacificatie — nauw gevlochten zijn in de historie van de laatste drie eeuwen dezer Gewesten.

Dit Leger, samengesteld uit menschen van verschillende landaarden, geloof, ontwikkeling en denkwijze tot een goed en betrouwbaar instrument in handen van de wettige Regeering te vormen, is een taak, welke slechts volbracht kan worden, indien zij de algeheele belangstelling en de volle medewerking heeft van ons allen, zoowel van de weermacht als van de burgerij.

In Uwe aanwezigheid hier, mijne Heeren, zien wij de belangstelling, welke wij behoeven, en daarvoor zijn wij U zeer erkentelijk.

II. Een klein, doch niettemin zeer belangrijk onderdeel in dit gezagsapparaat vormt de Krijgsraad — in deze buitengewone omstandigheden „Krijgsraad te Velde” genoemd — wiens taak het is om in dit, in wording zijnde, Leger in naam van H.M. de Koningin *recht te spreken* en te *doen* en daar waar onrecht wordt gepleegd, dit te herstellen.

Daarbij zal de Krijgsraad problemen te behandelen krijgen, waarvan de structuur zal afwijken van de normen, welke vóór deze roerige tijden geldend waren.

De Krijgsraad zal met deze nieuwe factoren rekening dienen te houden, doch nimmer zal hij dulden, dat *onrecht* in *recht* wordt veranderd.

Ik moge hieraan toevoegen, dat de Krijgsraad te Velde zich voorschikkelijk zal bepalen tot het berechten van uitsluitend militairen voor misdrijven en overtredingen vallende onder de Militaire Strafwet.

Vervolging van ander militair personeel wegens politieke vergrijpen of samenwerking met den vijand is overgelaten aan andere rechtscolleges, zooals de temporaire krijgsraden.

Hoe belangrijk het werk van den Krijgsraad ook is, zoo zien wij zijn beteekenis toch vooral in de preventieve waarde van dit college ten aanzien van de handhaving van de krijgstucht in het Leger, waarover ik in dezen kring niet behoef uit te weiden.

Een goed gedisciplineerd Koninklijk Nederlandsch-Indisch Leger, waarin de bevolking haar volste vertrouwen stelt, is voor haar tevens een waarborg, dat orde en rust te allen tijde zal worden gehandhaafd, zoodat zij haar aspiraties op elk gebied doch langs legalen weg vrij kan ontwikkelen naar eigen aard en aanleg.

Zulk een Leger is tevens een waarborg, dat de samenwerking

met onze bondgenooten wordt verzekerd, hetgeen slechts kan dienen tot heil van deze landen en van de daarin levende bevolkingsgroepen.

III. Daarom is het toe te juichen, dat op voorstel van den Legercommandant Zijne Excellentie de Luitenant Gouverneur-Generaal heeft besloten Zijn goedkeuring te hechten aan de benoeming van den Krijgsraad te Velde te Batavia, waarvan ik de eer heb President te zijn.

Tot Leden zijn benoemd de Majoor der Genie *Gerharz* en de Majoor der Infanterie *Traas*, terwijl als secretaris is aangewezen de Reserve 1e Luitenant voor Speciale Diensten der Militaire Luchtvaart *Mr. de Cock Buning*.

Als Auditeur-Militair bij dezen Krijgsraad te Velde treedt op de Reserve Majoor der Artillerie *Mr. Reyers*.

De hoop uitsprekende, dat dit college zal mogen bijdragen in de handhaving en opbouw van het recht in ons Leger en U allen tevens dank zeggende voor het blijk van belangstelling, welke Gij door Uwe aanwezigheid hier ter plaatse hebt betoond, zal ik zoo dadelijk den Krijgsraad opdragen zijn eerste zitting aan te vangen. Eerst zij het mij vergund een kort woord te richten tot de hier aanwezige Britsche gasten."

waarna hij het woord richt tot de Engelsche Autoriteiten:

"I now wish to speak a few words to you in order to say how much this court-martial appreciates your presence, because it gives evidence of the interest which is necessary to value and appreciate each other's work in these territories.

Under the present difficult circumstances our forces have to co-operate very closely, not only in the interest of ourselves as allies, but also, and foremost, in the interest of the well-disposed and peace-loving part of the Native population, which forms the large majority of the total population.

This co-operation between us will be most fruitful if discipline is ensured in our armies. This drumhead court-martial, the members of which you see assembled round this table, has been instituted by order of the Lieutenant Governor-General for the benefit of maintaining better discipline in the Royal Netherlands Indies Army.

This court-martial will dispense and maintain justice in the Netherlands ranks in the name of Her Majesty The Queen of the Netherlands and it will restore justice where injustice has been done.

It will take into account the differences in nationality, religion and education in our army and the problems created by the present political situation, but never will it tolerate that *injustice* is reverted into *justice*.

But however good the work done by the court-martial may be, its chief benefit may be expected from its preventive effect.

However this may be, it will be the object of this court-martial to contribute to the creation of a well-disciplined Royal Netherlands

Indies Army, in which the population may and is willing to have every confidence, an army that is a guarantee for the maintenance of law and order in these territories, an army that knows how to co-operate in every detail with the glorious British forces which have come to assist us in restoring law and order and peace in these once so peace-loving countries.

Once more, gentlemen officers of the British forces, I wish to say how much the court-martial appreciates your esteemed presence and I wish to express the hope that the cordial co-operation between our forces will strengthen the ties of friendship between our nations."

Hierop geeft de President het woord aan den Auditeur-Militair die de volgende rede uitspreekt:

„Kolonel, mijne Heeren Leden van den Krijgsraad te Velde,

Bij de korte beschouwing die ik zou willen geven heb ik voornamelijk het oog op oud-krijgsgevangenen. Ik acht me hiertoe gerechtigd, waar het meerendeel der justiciabelen van dezen Krijgsraad antecedenten in deze richting zal hebben.

Wie in die droevige achter ons liggende jaren oplettend om zich heen heeft gekeken, zal hebben kunnen constateeren, hoe de normen, welke gelden in het maatschappelijk en militair verkeer, voor een heel groot deel der individuën afhankelijk blijken te zijn van uiterlijke omstandigheden. Er zijn maar weinigen die deze normen navenen uit innerlijke overtuiging, omdat ze niet anders kunnen.

Voor een groot deel der menschen veranderen met de omstandigheden ook de normen, hoe hecht gefundeerd deze ook waren in eeuwenoude beschaving. Zoo hebben bijvoorbeeld de disciplinaire verhoudingen in het Leger een ernstigen klap gekregen door het feit, dat de Japansche overweldiger bij voorkeur meerderen in presentie van minderen vernederde en hun van Japansche minderen een behandeling deed ondergaan, welke in onze verhoudingen ondenkbaar was. Zoo is meer dan ooit — vooral den laatsten tijd — gebleken de waarheid van het spreekwoord: „de gelegenheid maakt den dief” en ik zou er een bij willen maken: „als een ander gapt, doe het ook!” „Gestolen goed gedijt niet” moest als verouderd worden opgelegd!

Deze groote groep, voor welke de zedelijke normen afhankelijk zijn van omstandigheden, zou ik willen klassificeeren als: zwakke broeders. Geef hun goede omstandigheden — ik bedoel in het bijzonder leiding — en zij zijn goed. Geef hun slechte leiding en het gaat mis.

Helaas verkeeren we op het oogenblik nog in een periode waarin zeer veel in de lucht hangt en dat is dus een slechte tijd voor de zwakke broeders.

Daarom acht ik de gebeurtenis van vandaag van zoo uitnemend belang. Voor hen, wier innerlijke overtuiging en beschaving tekort schieten, om zelfstandig de zedelijke basis van hun levenshouding te bepalen, kan weer duidelijk voor oogen komen te staan welke

handelingen wel en welke niet meer door de rechtsorde worden geduld.

In ieder geval kan deze Krijgsraad van enorme waarde blijken te zijn, voor het herstel van normale krijgstuuchtelijke verhoudingen, als steun van gezag in den ruimsten zin — dat is op elk moment iedere meerdere, die een order geeft — voor herstel van juist inzicht in „mijn en dijn”.

Van hen, die niet uit overtuiging de normen naleven, kan die naleving weer worden afgedwongen. Zij die twifelen omtrent het bewandelen van het rechte pad, kunnen van andere wegen tijdig worden afgeschrikt door de correcties, welke deze Krijgsraad toepast.

Waar gehakt wordt, vliegen spaanders. Dat zal in den beginne zeker voor Uw College gelden. Maar U kunt daarbij de overtuiging hebben, dat, hoe meer beslist in den beginne wordt opgetreden, hoe eerder we weer terugkeeren tot normale verhoudingen. En dat is tenslotte ons aller doel.

Ik moge eindigen met de verzekering, dat ook door mij met velerlei omstandigheden zal worden rekening gehouden, opdat ik kan meewerken aan een rechtsbedeeling zoo objectief als maar mogelijk is.

En tenslotte geef ik Uw College de verzekering, dat ik de verwezen zaken zoo spoedig en eenvoudig mogelijk zal voorbrengen opdat naast goed ook snel recht kan worden gedaan.”

Ook de Auditeur-Militair richt enkele woorden tot de Engelsche gasten.

Hierna gaat de President over tot de beëdiging der Leden Majoor der Genie *J. W. Gerharz* en Majoor der Infanterie *J. Traas*.

De processen-verbaal van beëdiging worden aan deze Notulen gehecht.

Internationaal militair strafrecht.

Wij hebben het genoegen in het officieel gedeelte aan onze lezers mede te deelen den oorspronkelijken tekst van de op 8 Augustus 1945 tusschen de daartoe aangewezen vertegenwoordigers van de „Groote „Vier” gesloten overeenkomst ten doel hebbende te komen tot eene strafvervolging en eene bestraffing van de voornaamste oorlogsmisdadigers, op welke overeenkomst het bijna een vol jaar geduurd hebbende proces in Neurenberg gesteund heeft. Deze overeenkomst en meer in het bijzonder het daarbij vastgestelde charter voor het internationaal militair tribunaal, is te beschouwen als de acte, bij welke de geboorte van internationaal, zoowel materieel als formeel, militair strafrecht geregistreerd werd, met andere woorden: als zijn eerste kenbron.

Voor hem, die belang stelt in de geschiedenis van het strafrecht, is deze geboorte bijzonder merkwaardig. Zij vertoont nl. op groote schaal analogie met het ontstaan van het strafrecht in elk land, in elke rechtsgemeenschap, in welke orde en rust moest heerschen. Die

toestand van orde en rust duidde men aan met het woord vrede. Tegen hem, die dezen vrede verstoorde en die — als men het zoo noemen mag — burenoorlog verwekte, moesten maatregelen genomen worden, welke verschilden in verband met het meer of minder ernstige karakter van de stoornis. Zoo waren verraad en overloopen naar den vijand van ouds zeer ernstige ordeverstoringen, op welke de doodstraf met den koorde placht te worden toegepast. De lichtere vormen werden aanwezig geacht bij misdaden tegen bijzondere personen, zooals doodslag, mishandeling, diefstal, geweldpleging, brandstichting e.d., op welke vergrijpen oudtijds zeer gespecificeerde tarieven van boeten werden toegepast, aan de beleedigde partij als zoengeld uit te betalen. De toepassing van deze en later ook van andere straffen stond aanvankelijk nergens voorgeschreven; zij kwam op als rechtspraak door volksgenooten. Van wetgeving komen eerst later sporen, toen men de practijk der rechtspraak, ter voorlichting van hen, die volgende ordetoringen te beoordeelen zouden hebben, ging opteekenen. Eerst zeer veel later ontstonden wettelijke voorschriften, aan welke men den rechter bond (art. 1 Wb. van Strafrecht).

Ook nog in ander opzicht is deze geboorte voor ons, Nederlanders, merkwaardig. Ons land is opgekomen uit de samenbundeling van een aantal zich soeverein achtende en dan ook tevoren wel onderling oorlog gevoerd hebbende provinciën, welke samenwerking voortgekomen is uit oorlogsnoodzaak. Heel in het klein de wording van een bondgenootschap zooals deze oorlog tusschen staten in het leven geroepen heeft en zooals art. 75 Mil. Swb. reeds als mogelijk voorzien had.

Het leger van de Republiek der Vereenigde Nederlanden had, evenals elke krijgsmacht, behoefte aan militaire justitie. Het materieel militair strafrecht werd gecodificeerd in articulbrieven¹⁾, aanvankelijk voor een enkelen veldtocht, later met meer permanent karakter. Wel bevatten deze articulbrieven vele bepalingen samenhangende met de belangen van de oorlogvoering, doch er kwamen ook bepalingen in voor, bestemd om repressieve toepassing mogelijk te maken tegen schuldigen aan onderscheiden commune misdrijven. Voor dit laatste bestond goede grond. Het commune strafrecht was nog niet beschreven in een voor de geheele Republiek geldende codificatie, maar was regionaal en dikwijls ook lokaal vervat in van elkander onafhankelijke wettelijke voorschriften. Eene bepaling als die van art. 2 Mil. Swb. zou aan de destijds met de militaire justitie belaste overheidsorganen een onmogelijk zonder haperen en mistasten te vervullen eisch hebben gesteld en de articulbrieven hebben ervoor gezorgd, dat op voor de krijgsmacht geldende, van de regionale en locale strafwetgevingen onafhankelijke strafbepalingen wegens algemeen als commune delicten erkende feiten door den militairen rechter een beroep kon worden gedaan.

¹⁾ Te vinden in M.R.T. XXXVIII blz. 91-182, 375-380; zie ook blz. 1-12 t.z.p.

Deze wijze van wetgeving heeft art. 6 van het charter ten aanzien van het internationaal militair en commuun strafrecht ook gevolgd. Er is een wetgeving in het leven geroepen straf stellende op misdrijven of groepen van misdrijven, gepleegd door of in naam van soevereine mogendheden en hun onderdanen, onafhankelijk van nationale strafwetgevingen. Voor derzelve berechting is een afzonderlijken, internationaal bevoegden militairen strafrechter ingesteld, zooals wij er een interregionalen in ons vaderland gekend hebben.

Zoo is dus ook de internationale militaire strafwetgeving voorbestemd om vooraf te gaan aan, den weg te banen voor haar commune evenknie.

Wij hebben in de twee achter ons liggende wereldoorlogen ordeverstoringen van den bestaanden internationalen vredestand beleefd. Deze ordeverstoringen gaven in de eerste plaats aanleiding om er zich rekenschap van te geven, waarin de orde en rust tusschen de in het internationaal verkeer deel hebbende staten bestond, en binnen welke grenzen de oorlogvoering, als eene door deelnemers aan dat internationaal verkeer ondernomen storing van den internationalen vrede — welke maatregel van eigen richting bij het ontbreken van eene op een krachtige internationale politiemacht steunende internationale rechtspraak nog niet onrechtmatig en strafbaar kon worden verklaard — moest beperkt blijven. Dit doel werd bereikt door de verdragen der Tweede Vredesconferentie van 18 October 1907.

De beide wereldoorlogen, in het bijzonder de laatste zijn daartegen ingegaan. De as-mogendheden hebben op zeer vele punten opzettelijk met deze gedragslijnen in strijd gehandeld en nu gevoelden de overwonnen hebbende geallieerde mogendheden, zijnde de zich beleedigd achtende tegenpartij, behoefte om de grondslagen te leggen voor de toepassing van een in verdragen nog niet omschreven strafrechtspraak en sanctie op die overtredingen. In die behoefte wortelt het internationaal *militair* strafrecht, militair, omdat elke oorlogspraktijk volkenrechtelijk militair gedacht wordt. Om die toepassing te verwezenlijken is dit verdrag met bijbehorend charter op schrift gesteld: het geeft een spiegelbeeld van hetgeen zich de zoeven aangeduide behoefte als levend materieel en formeel strafrecht heeft voorgesteld.

De eerste toepassing van dit recht aan de hand van het charter heeft nu plaats gehad: de grootste zondaars te dezer zake hebben terecht gestaan en — al begrijpen velen de gevallen vrijspraken nog niet — de opgelegde straffen zijn op één na, ten uitvoer gelegd.

Doch hiermede is aan de gevoelde behoefte, naar het schijnt, nog maar ten deele voldaan. In de nieuwsbladen troffen wij immers het volgende bericht aan:

HET LOT DER KLEINE GODEN.

De geallieerde bestuursraad te Berlijn heeft de regeeringen der vier bezettende mogendheden de vraag gesteld, op welke

wijze de oorlogsmisdadigers van geringer formaat ter verantwoording geroepen moeten worden. Men zal moeten besluiten of er een nieuw internationaal militair tribunaal moet worden opgericht, of dat de processen tegen andere oorlogsmisdadigers door de bezettingsautoriteiten in de respectievelijke zônes zullen worden gevoerd.

Ook deze vraag is dus aan de „big four” voorgelegd en wij weten nog niet, of onze Regeering in het overleg hieromtrent betrokken zal worden. Moge men, wanneer dit het geval zal zijn, zich voor oogen stellen en houden, dat het hier ook weder gaat om een of meer *militaire* rechtscolleges, welke toepassing hebben te geven aan internationaal *militair* strafrecht.

Intusschen willen wij niet nalaten de aandacht van onze lezers te vestigen op een door den Kapitein-Luitenant ter Zee Mr. *M. W. Mouton* geschreven verhandeling, getiteld „Oorlogsmisdrijven”, voorkomende in het Nederlandsch Juristenblad van dit jaar, blz. 509—514 en 529—535. Uit deze verhandeling blijkt o.a., dat de United Nations War Crimes Commission het centrum is, waar gegevens uit alle landen verzameld worden omtrent „minor war criminals”. Voor ons land werkt daartoe mede de bij Besluit opsporing oorlogsmisdrijven van 29 Mei 1945 (*Staatsblad* no. F. 85) ingestelde Nederlandsche Commissie inzake oorlogsmisdrijven. Ook vermeldt de schrijver, dat een Engelsche special order de mogelijkheid heeft geschapen om geallieerde officieren uit te noodigen om in Engelsche Military Courts ter berechting van oorlogsmisdadigers als rechters zitting te nemen.

Krijgsraad Mariniersbrigade.

Instelling van een politierechter bij de Zeemacht?

Tijdelijke en gedeeltelijke verlaging als straf.

De Redactie ontving eene mededeeling, dat aan het Commandement der Zeemacht in Nederlandsch Indië een voorstel is gedaan om, ter bespoediging van de afdoening van een enorm aantal zaken, dat naar den Krijgsraad moest worden verwezen, voor de Mariniersbrigade een afzonderlijken zee-krijgsraad in te stellen en voorts om instelling van een (of meer) politierechters bij de Zeemacht te bevorderen.

Over het eerste voorstel veroorloven wij ons slechts de opmerking, dat de Commandant van de Mariniersbrigade nu ook de bevoegdheden behoort te erlangen, welke in art. 8 R.Z. en elders in dat wetboek aan den C.O. van de Directie, de Vloot, het Eskader of minder Smaldeel toegekend worden.

Wat het tweede voorstel betreft, deelde men ons mede, dat reeds in Februari 1944 de Bevelhebber der Strijdkrachten in het Oosten een voorstel had ingediend om te geraken tot eene vereenvoudigde procedure voor eenvoudige zaken en voorts om eene enkelvoudige kamer bij elken zee-krijgsraad in te stellen. Het was toch te voorzien,

dat er een enorme toevloed zou komen van strafzaken, welke procesueel eenvoudig zouden zijn (afwezigheidsdelicten) of van lichten aard. Gehoopt werd toen, dat zoodanig voorstel spoedig door regeling bij zoogenaamd wetsbesluit, tot stand zou kunnen komen, met de bedoeling om nog tijdens den oorlog met deze instelling ervaring te verwerven door vele van de bovenbedoelde eenvoudige zaken tot afdoening te brengen.

Hoewel, naar wij onlangs vernamen, deze inderdaad bestaan hebbende achterstand thans op andere wijze is opgeruimd, achten wij dit voorstel van genoegzaam wetenschappelijk belang om er in ruimeren kring bekendheid aan te geven. Op grond van deze overweging laten wij den desbetreffenden brief van den Bevelhebber der Strijdkrachten in het Oosten aan den Bevelhebber der Zee­strijdkrachten van 28 Februari 1944, Ref. No. Int. 8/2/7, en van het daarbij overgelegd concept van den inhoud van een wetsbesluit, hier volgen:

1. *Ik heb de eer de aandacht van Uwe Excellentie te vragen voor het volgende.*

2. *Bij verschillende gelegenheden bleek het militaire strafproces het nadeel te hebben dat veel tijd verloopt tusschen het plegen van het feit en de berechting. Als ideaal wordt vaak aangevoerd, naast goed recht: snel recht. Het ideaal blijft uiteraard onbereikbaar, doch dit wil vanzelfsprekend niet zeggen dat niet getracht moet worden, het ideaal te benaderen.*

3. *Meestentijds mag het tijdsverloop tusschen het plegen van het feit en het vonnis niet op rekening van de procedure, zooals die in de rechtspleging bij de zeemacht voorgeschreven is, geschoven worden; enkele malen zal met een verkorte procedure een belangrijke tijdwinst te bereiken zijn.*

4. *Gewoonlijk is de schuld van het rekken van een zaak gelegen in het feit, dat de Krijgsraad geen burger- of landmacht-personeel, dat ten alle tijde bij de hand is voor het geven van getuigenis, doch marine-personeel te berechten heeft, waardoor zeer vaak voor het bewijs onontbeerlijke getuigen zich niet ter plaatse van den Krijgsraad bevinden en hetzij elders gehoord moeten worden (hetgeen het instituut van den Officier-Commissaris noodzakelijk maakt) hetzij niet allen tegelijk ter standplaats van den Krijgsraad aanwezig kunnen zijn (hetgeen het instituut van den Officier-Commissaris uitermate wenschelijk maakt, aangezien de Officier-Commissaris beter dan de volle raad, in staat is de verhooren rustig op te teekenen, zoodat zij later ter zitting gebruikt kunnen worden).*

5. *Er zijn echter gevallen, voornamelijk die, waarbij geen getuigen behoeven te worden gehoord (desertiegevallen) waar het bewijs gemeenlijk gebaseerd is op de opgave van den beklagde en schriftelijke bescheiden (extracten-scheepsjournalen) en die, waarbij enkele getuigen moeten worden gehoord, die zich echter min of*

meer permanent ter standplaats van den raad bevinden, waarbij een verkorte procedure merkbare voordeelen afwerpt.

6. Alhoewel ik er mij van bewust ben dat de Regeering in de huidige omstandigheden huiverig is van het aanbrengen van wijzigingen in wetten, en evenzeer, dat de militaire wetten zich nimmer — zelfs in vreedstijd niet — in de algemeene belangstelling hebben mogen verheugen, meen ik dat dit geen beletsel mag zijn, mogelijke vereenvoudigingen (en naar ik hoop verbeteringen) aan U voor te leggen, te meer daar een dergelijk voorstel mogelijk voor latere tijden van nut zal kunnen blijken te zijn.

7. Mijn voorstel is twee-voudig. In de eerste plaats zou ik willen trachten de zoogenaamde „verkorte procedure” als aangegeven in het 8ste Hoofdstuk van den 2en titel van de Regtspleging bij de Zeemagt, met eenige mijns inziens noodzakelijke wijzigingen, eveneens van toepassing te verklaren op misdrijven, mits van eenvoudigen aard voor zoover het het bewijs aangaat.

In de 2e plaats wil ik U voorleggen een voorstel tot het instellen van een militairen politierechter, een enkelvoudige kamer bij den Zeekrijgsraad, voor de onmiddellijke berechting van eenvoudige en tevens lichte zaken.

Bij den Zeekrijgsraad te Soerabaya is de wenschelijkheid van het instellen van een militairen politierechter gedurende de laatste oorlogsmaanden sterk naar voren gekomen. In die dagen, onder den „staat van beleg”, was het eenvoudig om tot wetswijziging te geraken en is een concept voor de procedure van de enkelvoudige kamer samengesteld. De inval in Java heeft de verwerkelijking van dit concept in den weg gestaan; thans zal het, zooals gezegd, aanmerkelijk moeilijker zijn, noviteiten in te voeren.

8. Juist met het oog op deze omstandigheid en de bij de Regeering bestaande aarzeling inzake wijzigingen, wordt vermeend goed te doen de voorstellen te gieten in den vorm van een concept, hetwelk ik hierbij moge overleggen.

9. In dit concept zijn zooveel mogelijk bestaande wetsteksten gevolgd, zoowel van genoemd 8ste Hoofdstuk, als van de regeling van het rechtsgeding voor den politierechter in het burgerlijke strafproces, een en ander aangepast aan de bestaande militairrechterlijke procedure en er zijn zoo min mogelijk nieuwe inventies aangebracht, aangezien deze de aarzeling, om tot invoering over te gaan, zeer zou vergrooten.

10. Als nadeel van de verkorte procedure moet nog wel naar voren worden gebracht, dat zij een zeer zwaren wissel trekt op den secretaris, aangezien de in de schriftuur van eisch neergelegde basis voor de redactie van het vonnis wegvalt.

In vreedstijd, wanneer wordt gewerkt met actief dienende officieren, die een grondige crimineel-juridische opleiding achter den rug hebben, als secretaris, zal dit nadeel niet zoo sterk gevoeld worden; thans zal het gebrek aan juridische opleiding bij Officieren van Administratie voor speciale diensten, die als secretaris fun-

geeren, dienen te worden overbrugd door de door deze Officiëren verkregen praktische ervaring.

Uiteraard zal de fiscaal zich gaarne en ten volle beschikbaar stellen om bij de redactie der vonnissen te assisteeren.

11. Ik moge deze gelegenheid tevens aangrijpen om een ander onderwerp, tevens (en in hoofdzaak) van tuchtrechtelijke aard, in Uw aandacht aan te bevelen.

12. Van verschillende zijden werd vernomen, dat (commandeerende) Officiëren in de straf van verlaging vele nadeelen zien. Deze nadeelen — zoowel voor de tuchtrechtelijke als voor de strafrechtelijke verlaging — zouden in de 1e plaats zijn, dat de verlaging voor onderofficiëren niet trapsgewijze kan worden toegepast, en in de 2e plaats, dat geen tijdelijke verlaging bestaat.

13. Waar het streven tegenwoordig is om zooveel mogelijk zaken krijgstuuchtelijk af te doen en het een algemeen streven in het Nederlandsche recht is om te geraken tot een zoo groot mogelijke schakeering van straffen en maatregelen, meen ik dat beide desiderata nadere beschouwing en, zoo mogelijk, vervulling ten volle waard zijn.

14. Het is mij bekend dat Commandanten vaak aarzelen om tot verlaging over te gaan om beide genoemde redenen. Ben ik wel ingelicht, dan kent men in sommige buitenlandsche militairrechtelijke systemen wel de tijdelijke verlaging, hierin bestaande, dat een militair kan worden verlaagd tot een lageren rang (Officiëren hierbij inbegrepen), met bepaling dat de gestrafte na een te bepalen tijd en bij goed gedrag in zijn ouden rang zal worden hersteld.

Een dergelijke regeling ontnemt aan de straf van verlaging het nadeel van het breken van de militaire carrière van den man, hetgeen ten aanzien van onderofficiëren dan nog sterker geldt dan bij korporaals en minderen, en welk euvel gewoonlijk aan de huidige Nederlandsche verlaging kleeft.

15. Het systeem van trapsgewijze verlaging van met eenigen rang bekleede militairen is in het Nederlandsche recht niet bekend, daar men uitgaat van het idee dat een militair verlaagd wordt, wanneer hij getoond heeft, onwaardig of ongeschikt te zijn, den door hem bekleeden rang te bezitten, in welk geval hij tevens onwaardig of ongeschikt geacht wordt, eenig gezag uit te oefenen en dus eenigen rang te bekleeden. Als principe zeer schoon, maar in de praktijk niet geheel doelmatig.

16. Het Indische militaire recht, tot op zekere hoogte een modernisering van het Nederlandsche (het Indische is ingevoerd in 1934 en men heeft daarbij getracht om de nadeelen, welke in het gebruik van het Nederlandsche militaire recht sedert 1923 gebleken waren, te verbeteren) kent voor het tuchtrecht de trapsgewijze verlaging voor onderofficiëren wel. Principieel is dit wellicht minder fraai, maar praktisch meen ik dat het zeer wel voldoet.

17. Bij een tijdelijke verlaging behooren eenige punten nader beschouwd te worden.

In de 1e plaats de termijn, waarna terugkeer in den oorspronkelijken rang weder kan plaats hebben.

Voorts, wie tot dezen terugkeer heeft te beslissen en ten slotte, of de gestrafte bij dezen terugkeer in zijn oorspronkelijke plaats in de ranglijst, en op zijn oorspronkelijke soldij-basis dient terug te keeren.

18. De meest practische oplossing lijkt mij te zijn de beslissing tot terugkeer in den oorspronkelijken rang over te laten aan den tot straffen bevoegden meerdere van den Commandant, zulks eenerzijds om gelijkvormigheid te bereiken en anderzijds om te voorkomen dat na overplaatsing de nieuwe Commandant niet in staat zal zijn, hierover behoorlijk te oordeelen.

Wanneer een Commandant wordt opgedragen om elke 4 maanden over den tijdelijk verlaagde een conduite op te maken en na afloop op vastgestelde termijnen, onder overlegging van deze conduites een voorstel in te dienen tot al dan niet terugbrengen in den oorspronkelijken rang, is, dunkt mij, de tot straffen bevoegde meerdere van den Commandant ten volle in staat een beslissing te geven. Luidt deze beslissing afwijzend, dan zal de man geheel opnieuw moeten opklimmen, volgens de normale, voor bevordering geldende voorschriften, die, betreffende af te leggen examens en proeven, inbegrepen. Hierdoor zal tevens van de straf een sterk opvoedende waarde uitgaan.

19. Ten aanzien van de soldij zou kunnen worden bepaald, dat bij tijdelijke verlaging voor de vaststelling van soldij in den nieuwen rang (c.q. stand) rekening wordt gehouden met vroegeren diensttijd in den rang (c.q. stand) waartoe betrokkene wordt teruggebracht en dat bij herstel van rang de tijd der tijdelijke verlaging meetelt voor de vaststelling der bezoldiging.

20. Voorts zou kunnen worden bepaald dat gedurende de tijdelijke verlaging betrokkene stil staat in de ranglijst; wordt hij in zijn oorspronkelijken rang hersteld, dan krijgt hij zijn oude nummer in de ranglijst terug. Wordt de verlaging daarentegen definitief, dan dient hij te worden beschouwd als de jongste in zijn (verlaagden) rang.

21. Teneinde de zaak eenvoudig te houden zou ik tenslotte willen voorstellen om een vasten termijn van tijdelijke verlaging te stellen en wel van één jaar.

*De Bevelhebber der Strijdkrachten
in het Oosten,*

b/a De Chef van den Staf,

J. J. L. WILLINGE.

CONCEPT

(Verkorte procedure voor den Zeekrijgsraad en instelling van een Militairen politierechter.)

Artikel 1.

De commandeerende officier, die over de verwijzing naar den

Krijgsraad heeft te beslissen, kan, mits overeenkomstig het advies van den fiscaal, bepalen dat in een zaak informatiën niet zullen worden genomen. Alsdan zal, indien de genoemde officier niet is de commandant, tot wiens bevoegdheid het bijeenroepen van den Krijgsraad behoort, onverwijld worden gehandeld overeenkomstig de bepaling van artikel 22 van de Regtspleging bij de Zeemagt en zal de fiscaal, na de ontvangst der stukken, onverwijld rapport doen aan den laatstgemelden commandant.

Die commandant zal alsdan, binnen drie dagen daaraan volgende, of, ingeval door hemzelf overeenkomstig den eersten zin van het voorgaande lid is bepaald, onverwijld, na den fiscaal te hebben gehoord, bij schriftelijk bevel, tegen een daarbij aan te geven dag en uur het bijeenkomen van den Krijgsraad bevelen. In dit bevel wordt de beslissing, dat informatiën niet zullen worden genomen, vermeld.

Artikel 2.

Ingeval volgens het voorgaand artikel het bijeenkomen van den Krijgsraad is bevolen, zal worden nagekomen hetgeen bij het derde tot en met het zevende Hoofdstuk van den tweeden Titel van de Regtspleging bij de Zeemagt is vastgesteld, behoudens:

a. dat de termijn, bedoeld in het derde lid van artikel 112 van de Regtspleging bij de Zeemagt, is van ten minste vijf dagen;

b. dat de bepalingen betrekkelijk de schriftelijke opgave der wederzijdsche getuigen en deskundigen niet toepasselijk zijn;

c. dat, wanneer de Krijgsraad verstaat dat de zaak zal worden gehouden voor voldongen, de fiscaal zal worden geautoriseerd om zijn eisch mondeling voor te dragen, in welk geval van dezen eisch geen schriftuur zal worden overgelegd, ten ware de Krijgsraad van oordeel is en uitdrukkelijk bepaalt dat een schriftuur van eisch behoort te worden ingediend op de wijze als in de artikelen 174 en volgende van de Regtspleging bij de Zeemagt is aangegeven;

d. dat op de behandeling der zaak ter terechtzitting van den Krijgsraad van overeenkomstige toepassing zijn de artikelen 126, 278, 280, 281, 283—288, 285 (tweede lid), 290—292, 298—305, 309, 311 (behoudens het hierboven onder c. voorgeschrevene), 312—314, 316 (eerste lid), 326, 331 en 345 van het Wetboek van Strafvordering, en met dien verstande, dat hetgeen daarin ten aanzien van de rechtbank, den voorzitter, de rechters, den officier van justitie, den griffier, den rechter-commissaris en den verdachte voorkomt, ook geldt ten aanzien van respectievelijk den Krijgsraad, den president en de leden van den Krijgsraad, den fiscaal, den secretaris, den officier-commissaris en den beklaagde, dat het proces-verbaal der terechtzitting door den secretaris in de notulen van den Krijgsraad wordt opgenomen en dat de getuigen, die ten verzoeken van den fiscaal worden gehoord, eerst door dezen, en de getuigen, die ten verzoeken van den beklaagde worden gehoord, eerst door den beklaagde of zijn raadsman, en vervolgens door den president worden ondervraagd en dat de getuigen, overeenkomstig de bepalingen van

de Regtspleging bij de Zeemagt, door den president worden beëdigd na het afleggen hunner verklaring.

De behandeling der zaak geschiedt overigens overeenkomstig de voorschriften van de Regtspleging bij de Zeemagt.

Artikel 3.

De commandeerende officier, bedoeld in het tweede lid van artikel 1, is bevoegd bij den Krijgsraad eene uit één lid bestaande (enkelvoudige) kamer in te stellen, voor de vereenvoudigde behandeling van strafzaken.

Het lid dezer kamer draagt den titel van militairen politierechter.

Artikel 4.

Op de benoeming van den militairen politierechter en den vervangenden militairen politierechter zijn van toepassing de bepalingen, geldende voor den president en vervangenden president van den Krijgsraad, als vermeld in het vierde en vijfde Hoofdstuk van den Tweeden Titel van de Regtspleging bij de Zeemagt.

De militaire politierechter legt, vóór het in functie treden, naar de wijze zijner godsdienstige gezindheid, den eed of belofte af, als in artikel 267 van de Regtspleging van de Zeemagt is voorgescreven voor den president en de leden van den Krijgsraad, met dien verstande dat daarin de woorden „Lid (President) van den Krijgsraad” worden vervangen door het woord „Militaire Politierechter” en de woorden „bij den Krijgsraad” door de woorden „bij mij”.

Hij, die bij den Krijgsraad de functie van president of lid bekleedt, de functie van vervangende president en vervangend lid daaronder begrepen, kan tevens benoemd worden tot militaire politierechter of vervangende militaire politierechter. In dat geval legt hij, vóór het in functie treden, zoowel den eed of de belofte, voorgescreven voor den president of het lid, als die voor den militairen politierechter af.

Artikel 5.

Op het rechtsgeding voor den militairen politierechter vinden de artikelen 1 en 2 overeenkomstige toepassing, voor zoover hieronder niet anders wordt bepaald, en met dien verstande dat de militaire politierechter tevens de bevoegdheden bezit, die aan den president van den Krijgsraad toekomen en dat de militaire politierechter, na in allen gevalle daarop den fiscaal te hebben gehoord, op het verzoek van beklagde kan bepalen, dat diens tegenwoordigheid bij het onderzoek ter terechtzitting niet wordt vereischt.

Artikel 6.

Het rechtsgeding wordt voor den militairen politierechter vervolgd, indien, naar het aanvankelijk oordeel van den in artikel 1 bedoelden commandeerenden officier, mits overeenkomstig het advies

van den fiscaal, de zaak van eenvoudigen aard is, bepaaldelijk ook ten aanzien van het bewijs en de toepassing der wet, en daarin geen zwaardere hoofdstraf dan gevangenisstraf van ten hoogste één jaar dient te worden opgelegd.

Artikel 7.

De militaire politierechter is niet bevoegd tot oplegging van gevangenisstraf van langeren duur dan één jaar.

Indien de militaire politierechter oordeelt, dat de zaak voor den vollen Krijgsraad moet worden behandeld, verwijst hij de zaak daarheen.

De in het tweede lid van artikel 1 bedoelde commandeerende officier zal alsdan, na den fiscaal te hebben gehoord, binnen drie dagen daaraan volgende, bij schriftelijk bevel, tegen een daarbij aan te geven dag en uur, het bijeenkomen van den Krijgsraad bevelen.

De zaak wordt dan op de bestaande tenlastelegging voor den vollen Krijgsraad aanhangig gemaakt door beteekening vanwege den fiscaal aan den beklagde van het in vorig lid bedoelde schriftelijke bevel.

De zaak wordt vervolgd op de wijze als aangegeven in de artikelen 1 en 2, met dien verstande dat de beraadslaging, bedoeld in artikel 185 van de Regtspleging bij de Zeemagt, mede geschiedt naar aanleiding van het onderzoek op de terechtzitting van den militairen politierechter, zooals dit volgens de notulen dier terechtzitting heeft plaatsgehad, behalve voor zoover betreft aldaar afgelegde verklaringen van getuigen en deskundigen.

Echter mag voor het bewijs gebruik gemaakt worden van de verklaringen van getuigen en deskundigen, zooals zij volgens de notulen der terechtzitting van den militairen politierechter zijn afgelegd, voor zoover uit den inhoud dier notulen blijkt, dat zij aldaar niet zijn betwist.

Indien de militaire politierechter de zaak verwijst naar den vollen Krijgsraad, wordt als de dag van eerste terechtzitting aangemerkt den dag van de eerste terechtzitting van den militairen politierechter.

Artikel 8.

De militaire politierechter geeft onmiddellijk na de sluiting van het onderzoek op de terechtzitting mondeling vonnis. Van dit vonnis wordt in de notulen der terechtzitting aangeteekend de beslissing over de punten, bij artikel 185 van de Regtspleging bij de Zeemagt vermeld, alsmede, in geval van veroordeeling, de artikelen der wet welke worden toegepast en de straf of straffen, waartoe de beklagde wordt veroordeeld.

Zoodra de notulen der terechtzitting, waarin het vonnis is aangeteekend, zijn geteekend, kunnen de beklagde en zijn raadsman daarvan kennis nemen.

Artikel 9.

De militaire politierechter is bevoegd, en op vordering van den fiscaal of op verzoek van den beklagde verplicht, te bepalen, dat schriftelijk vonnis zal worden gewezen; in dat geval kan de uitspraak worden uitgesteld.

Artikel 10.

In de gevallen, waarin de uitspraak wordt uitgesteld, mag zij in geen geval later plaats vinden dan op den zevenden dag na de sluiting van het onderzoek.

Indien de militaire politierechter, of de plaatsvervanger, die over de zaak geoordeeld heeft, tot de uitspraak van het schriftelijk vonnis buiten staat is, geschiedt zij in het eerste geval door den plaatsvervanger en in het tweede geval door den militair politierechter of een anderen plaatsvervanger.

Tot veler teleurstelling heeft dit voorstel niet tot eene eindbeslissing in den verwachten zin geleid.

Thans, nu de periode der noodwetgeving voorbij is, moet de moeilijke en omslachtige weg van regeling bij de wet weder worden gevolgd en zou eenige vereenvoudiging in de mogelijke voorbereiding van een wetsontwerp gebracht kunnen worden, indien de beide militaire Ministers, rekening houdende met de oorlogservaringen van alle onderdeelen der Nederlandsche Strijdkrachten, het eens konden worden omtrent het al of niet geven van blijvenden vorm aan een militair politierechter.

Indien wij aan dit thans medegedeelde voorstel eenige beschouwingen willen wijden, zou het in de eerste plaats zijn die, antwoord gevende op deze vraag: is een militaire politierechter voor strafzaken met militaire verdachten noodig indien de omschrijving van wat onder krijgstuchtelijke vergrijpen wordt verstaan, wordt verruimd in den geest van art. 2 sub 1° van het wetsontwerp tot regeling van enkele onderwerpen van interregionaal militair strafrecht (M.R.T. XXXVI blz. 264)?

Door deze verruiming zouden immers de bevoegdheden van de commandeerende officieren — die in eersten aanleg voor de handhaving van de tucht bij hunne ondergeschikten verantwoordelijk zijn — belangrijk uitgebreid worden en zou eenerzijds de wetgever en anderzijds de commandeerende officieren ten aanzien van minder ernstige en meer eenvoudige strafbare feiten bevrijd zijn van de overweging van de vraag, of die feiten behooren te worden opgenomen, respectievelijk vallen onder de zoogenaamde oneigenlijke krijgstuchtelijke vergrijpen. Waarom is bv. eenvoudige diefstal wel disciplinair strafbaar maar moet eenvoudige verduistering steeds naar den militair rechter worden verwezen? Waarom mocht het geval, berecht bij vonnis van 13 Maart 1946 van den Krijgsraad te

velde te Georgetown (Penang), toen een officier wegens medeplichtigheid aan ongeoorloofde afwezigheid van collega's in tijd van oorlog gedurende vijf dagen, tot de straf van één dag gevangenis, nog wel voorwaardelijk, werd veroordeeld ¹⁾ niet krijgstuuchtelijk worden afgedaan? Deze vraag mag ook gedaan worden ten aanzien van het geval van een adjudant-onderofficier, die wegens ongeoorloofde afwezigheid in tijd van oorlog gedurende drie dagen bij vonnis van dienzelfden krijgsraad van 14 Maart 1946 voorwaardelijk tot veertien dagen gevangenisstraf werd veroordeeld ²⁾ omdat het college voor die daad een alleszins deugdelijke verontschuldiging aanwezig achtte.

Het mag toch wel onbillijk genoemd worden, dat dergelijke gevallen moeten leiden tot beslissingen, welke op de strafbladen der veroordeelden moeten worden vermeld en hen in hun verder leven ook als oud-militair blijven bezwaren bij het zoeken naar een of anderen burgerlijken werkring, terwijl disciplinaire afdoeningen van kleine diefstallen of van ongeoorloofde afwezigheid in tijd van oorlog van één dag en in tijd van vrede van acht dagen op die strafbladen onvermeld blijven.

Dergelijke gevallen leiden onvermijdelijk tot het aanvaarden van de bovenbedoelde uitbreiding van de oneigenlijke krijgstuuchtelijke vergrijpen, terwijl, zooals in de toelichting op dat commissoriaal voorstel reeds voldoende is uiteengezet, voor misbruik niet behoeft te worden gevreesd. Aldus zou deze belangrijke hindernis op het grensgebied tusschen tucht- en strafrecht — op welk terrein ook het vraagstuk van een militairen politierechter opgegroeid is — opgeruimd zijn.

Alvorens nu tot de bespreking van dit vraagstuk over te gaan, achten wij het noodig in herinnering te brengen, om welke redenen de disciplinaire afdoening van meer eenvoudige strafbare feiten in het leven is geroepen.

De oudst bekende wettelijke regeling hiervan, het op 24 Februari 1687 door Prins Willem Hendrik van Oranje en van Nassau voor de troepen van de Republiek der Vereenigde Nederlanden vastgestelde „Reglement op de proceduren der militairen in saecken van geringe „importantie” berustte op de noodzakelijkheid om „sooveel mogelijk „af te snyden den langen treyn van proceduren tusschen de militairen in saecken van geringe importantie” ³⁾. Nadat in art. I was bepaald dat de krijgsraden in strafzaken bij arrest, dat is in laatste ressort, zouden beslissen, droeg art. III het presidiaat van zoodanig college op aan den gouverneur of commandeur van het garnizoen; deze bevelhebber werd echter bevoegd verklaard om die functie ter presentie van den garnizoens-auditeur te doen uitoefenen door „een ander bequaem hooftofficier” op zoo kort mogelijke termijnen.

¹⁾ Zie blz. 294 v. van dezen jaargang.

²⁾ Blz. 372 v. t.z.p.

³⁾ Groot Placaetboek voor Holland en Zeeland, deel IV, blz. 166.

Deze hoofdofficier was verplicht van „het gebesoigneerde of ge„resolveerde” verslag uit te brengen aan zijn lastgever, die op zijn beurt de gevallen beslissing moest doen ten uitvoer leggen.

Art. IV verbood aan deze commandeurs of gouverneurs uitdrukkelijk het verlenen van ap- of improbatie van deze vonnissen, veeleer nog het verlenen van gratie of remissie, welk verbod art. V verduidelijkte door te bepalen, dat ook een tweede behandeling van een zaak door dezelfde of door andere officieren uitgesloten moest zijn.

Doch art. VI luidde het hoofddoel van de regeling in: indien de gouverneur of commandeur van oordeel was, dat een vonnis niet strookte met de strafwetten — „met den articulbrief, onse placaten „ofte de wetten van den lande” — behoorde hij de tenuitvoerlegging op te schorten en de processtukken met het vonnis aan den Stadhouder te zenden ter beslissing hoe ten meesten dienste van den Lande te handelen ware.

Art. VII sloot zich hierbij aan door te bepalen, dat, wanneer een officier of soldaat zich had schuldig gemaakt aan „eenigh delict „ofte faute”, verboden „bij den articulbrief, onse placaten ofte de „wetten van den oorlogh” en bedreigd met zwaardere straf dan „spitsroeden, het houte paert, het dragen van musquetten ofte zadels, „het stellen van te water ende te broodt, het stellen bij den provoost „ende in arrest ofte diergelijke”⁴⁾, dan moest de verdachte in arrest worden gesteld bij den provoost-geweldige en moest de gouverneur of commandeur ter zake informatiën doen inwinnen, vervolgens den krijgsraad over de zaak bijeenroepen en de beslissing op de aangegeven wijze doen executeeren.

De clou van de regeling bevatte echter art. VIII, waarbij ten aanzien van „saecken van geringe importantie” (waarmede bedoeld werden achterblijven van verlof, oneerbiedig gedrag tegenover meederen, dronkenschap en vergrijpen, voor welke doorgaans volstaan kon worden met de zooveen vermelde lichte straffen), werd bepaald, dat „opdat de krijgsraeden niet geduyrigh met geringe saecken „mogen werden geoccupeert” de deswege op te leggen straffen „privativelijck by de collonels ofte commanderende officieren, naer „gelegentheynt van saecken sullen mogen worden gedecreteert, soo „danigh als sy in conscientie ende goede justitie sullen bevinden te „behooren”. Ter voorkoming van misbruik moest de strafoplegger van hetgeen geschied was rapport doen aan den garnizoenscommandant: deze moest toezien op en maatregelen nemen tegen commanderende officieren, die aldus zouden trachten „sware delicten ofte „fauten te conniveren ofte ooghluycken” en te handelen „tegen den „openbaren teneur van den articulbrief, onse placaten ofte de wetten „van den lande”. Deze behoorden, gelijk wij zagen, uitsluitend aan de krijgsraden ter beoordeeling te worden voorgelegd.

Zoals de lezers wel weten, is deze maatregel sedert blijven voort-

⁴⁾ Zie over deze straffen M.R.T. XXXVIII, blz. 109 v.

bestaan. Herinnerd moge hier slechts worden aan de uitbreiding, welke de militaire strafwetgeving van 1814 en 1815 hierin ter verbetering van de contrôle op de toepassing heeft gebracht door middel van het klachtrecht voor gestraften. Volgens de praktijk mocht geklaagd worden eerst bij den naasthooger chef van den strafoplegger en daarna „zelfs” bij den krijgsraad. Aldus was de oude band tusschen tucht- en strafrecht vernieuwd en versterkt.

Doch de consequenties van deze regeling waren onvoldoende overdacht. De garnizoens-commandant mocht eene door haar eenvoudig karakter disciplinair afgedane zaak alsnog brengen voor den rechter. Deze was echter verplicht om, ook al was hij het met dien eenvoud eens, de zaak tot eene rechtszaak te maken.

Ook verder heeft de wetgever niet van beter inzicht in deze materie doen blijken. Dat de plaatselijke of garnizoenscommandanten, welke oudtijds in het garnizoen de hoogste militaire autoriteit, de commandeerende generaal was, in den loop van de vorige eeuw, bij den achteruitgang in strategische beteekenis van de vroegere vestingen en bij de toenemende strategische beteekenis van den bewegingsoorlog, hun positie zagen verlopen en dat de wetgever verzuimde om dienovereenkomstig de verwijzingsbevoegdheid in andere, daartoe meer aangewezen bevelvoerende handen over te brengen, dit althans mogelijk te maken, deed de incongruïteit ontstaan, dat die gedeclasseerde plaatselijke of garnizoenscommandanten, die nog steeds, militair-rechtelijk gesproken, de meerderen zijn van de commandeerende officieren van artikel 39 W.K., volgens artikel 42 W.K. slechts beschikken over een meer beperkte strafbevoegdheid en over een meer beperkt aantal disciplinaire straffen dan laatstgenoemde officieren. Van het moderne standpunt gezien is dit echter juist: de commandeerende officieren zijn aansprakelijk voor tucht en orde in hun rechtsgebied, de naasthogere bevelhebbers zijn bestemd om over klachten over strafoplegging door lagere collegas te beslissen en de hoogste bevelhebber in eene militair-rechtelijke eenheid behoort in de thans gebruikelijke terminologie verwijzingsofficier te wezen.

De verwijzingsofficier nu heeft te waken, dat de commandeerende officieren de hun toegekende disciplinaire strafbevoegdheid niet misbruiken op de in 1687 reeds voorziene wijze: art. 57 W.K. laat daartoe thans den weg open. Het behoeft geen betoog, dat in de waardeering van de „importantie” van een strafbaar feit verschil van opvatting kan bestaan en tot ongelijke behandeling van delinquenten kan leiden. Dit is niet te voorkomen, al kan de verwijzingsofficier individueel meer eenheid brengen en al kan de rechter, na hem, dank zij de ervaring in zijn grooter ressort, die eenheid nog vergrooten. Wel heeft de wetgever in oorlogstijd de maxima van de disciplinaire straffen verhoogd⁵⁾; de moeilijke bereikbaarheid van

⁵⁾ Zie het wetsbesluit van 22 October 1942 (Stb. no. C 65), hiervóór blz. 132 v.

den krijgsraad zal daartoe wel hebben medegewerkt. Maar de aantrekkelijkheid om zaken van iets zwaarder allooï disciplinair af te doen werd dientengevolge grooter en het is de vraag of daarmee de militaire opvoeding en de militaire justitie uiteindelijk gebaat zijn geworden.

Anderzijds ontging aan de meeste militaire rechters, die klachten van gestraften te beoordeelen kregen, het ware karakter van die klachten. Zooals uit de historie blijkt, bestond er in de oogen van den wetgever van 1687 slechts een gradueel, geen principieel verschil tusschen tucht- en strafzaken. Dit beginsel is gehandhaafd in de wetgeving van 1814 en 1815, welke eveneens onderscheidene misdrijven en overtredingen voor disciplinaire afdoening vatbaar verklaarde; dit stelsel nam de Wet op de Krijgstucht op haar beurt over. Door nu aan de gestraften het klachtrecht „zelfs” bij den Krijgsraad toe te kennen, bracht zoodanige klacht de behandeling terug bij de instantie, bij welke de zaak oorspronkelijk had thuis behoord en welke haar van den beginne af, zoowel als zij belangrijk of als zij minder belangrijk was, te beoordeelen had.

Waarschijnlijk onder den invloed van de omstandigheid, dat in de burgerlijke samenleving zoodanige verhouding tusschen tucht- en strafrecht om verklaarbare redenen onbekend was en dat men hier tusschen beiden een principieel onderscheid placht te maken, heeft deze opvatting steun gegeven aan de meening, dat het militaire recht dit „voorbeeld” moest volgen, uit welke meening ten onrechte voortvloeide eene beperking van de vrijheid van den militairen rechter, als zou het hem niet geoorloofd zijn van een tuchtzaak een strafzaak te maken en omgekeerd.

Dit wanbegrip, eenmaal aanvaard zijnde, werd nog versterkt door de meer dan zonderlinge opvatting, welke de practijk omtrent dit klachtproces ging huldigen. Men ging de indiening van zoodanige klacht namelijk beschouwen als het instellen—door den gestrafte?—van een strafactie tegen den strafoplegger, zoodat, wanneer deze een hoofd-, vlag- of opperofficier was, de klacht niet voor een krijgsraad, maar voor het Hoog Militair Gerechtshof moest worden gebracht, voor welk college deze hoogere officieren hun forum hebben. Ja zelfs is er een tijd geweest, dat dit hoogste college last had gegeven om een zoodanig hooger officier, die niet anders dan tot het geven van inlichtingen over de motieven van eene door hem opgelegde straf voor den Hove moest verschijnen, te nopen zijn sabel af te leggen, omdat het Hof van meening was, dat beklaagden ongewapend voor hun rechter behoorden te verschijnen. Later is het Hof van deze dwaling teruggekeerd tot de juiste opvatting.

Doch de wetgever had intusschen den grondslag van de onjuiste opvatting onweersproken in art. 67 W.K. neergelegd en er zich geen rekenschap van gegeven, dat de klager over een opgelegde discipli-

naire straf zich vrijwillig in de positie van beklaagde voor zijn rechter stelde. ⁶⁾

Na dit overzicht van het ontstaan en van de gebrekkige doorvoering van het gradueel verschil tusschen militair straf- en tucht-recht en van de actueele daaraan te pas komende instanties bij de landmacht, moge in de eerste plaats worden aangeteekend, dat bij de zeemacht dit onderwerp minder ingewikkeld is gebleven, omdat de verwijzingsofficieren steeds de hoogste in hun vlootonderdeelen commandeerende officieren zijn geweest. Het Reglement van 1687 heeft wel is waar voor de zeemacht geldigheid gemist, doch de strafwetgeving voor de zeemacht van 1814 heeft, zooals ieder weten kan, dit onderwerp op analoge wijze als voor de landmacht geschiedde, omschreven. De W.K. heeft die regeling voor beide onderdeelen van de krijgsmacht overgenomen, met inbegrip dus van dezelfde onjuistheid ten aanzien van het Hoog Militair Gerechtshof.

In de tweede plaats moge thans onder het oog worden gezien de vraag: wat geschiedt er, indien tusschen deze instanties naar het voorbeeld van de burgerlijke strafvordering een politierechter wordt ingeschoven? Het motief, ontleend aan ontlasting van de militair-rechterlijke colleges, is reeds van stal gehaald en gebezigd ten behoeve van de invoering van discipline afdoening (met in hoofdzaak straffen van dezelfde soort als die van de wetboeken van militair en algemeen strafrecht) van eigenlijke en oneigenlijke krijgstuchtelijke vergrijpen. Dat de burgerlijke strafvordering, welke deze evolutie van straf- en tuchtrecht niet gekend heeft, ter verwezenlijking van hetzelfde doel de politierechter heeft aanvaard, is alleszins te begrijpen. Doch de vóórgeschiedenis van het militair strafen tuchtrecht toont aan, dat instelling van een politierechter op dezen grond niet meer te verdedigen is.

Bovendien zou deze organieke fout nog andere specifiek militaire moeilijkheden medebrengen.

Wie zou als politierechter in militaribus moeten worden aange-
wezen?

Een, bij voorkeur juridisch geschoold, lid van een krijgsraad, zegt men. Dat zou beteekenen, dat een subaltern officier — juridisch gevormde hoofdofficieren zullen er wel niet voor beschikbaar zijn — tot taak zou hebben om over naar den militairen rechter verwezen strafzaken, ook al zouden die reeds disciplinair zijn afgedaan, recht te spreken met gebruikmaking van veel zwaardere strafmaxima dan aan de commandeerende en aan de verwijzingsofficieren — meest alle vlag-, opper- of hoofdofficieren zijnde — tuchtrechtelijk ter beschikking staan, terwijl hij mist de kennis van de persoonlijkheid

⁶⁾ Zooals oudtijds geschiedde bij het in commissie komen, bij het zich ter purge stellen en, iets minder duidelijk, bij de procedure ingevolge de artt. 65-72 P.I.

van den beklagde en de verantwoordelijkheid voor diens militaire opvoeding.

Hoe verkeerd deze militair-hierarchieke incongruïteit kan werken laat zich aantoonen met gebruikmaking van het boven aangehaalde voorbeeld van medeplichtigheid aan ongeoorloofde afwezigheid van drie officieren, welk drietal als vertegenwoordigers van het gezagsbataljon Indië inlichtingen wilden gaan inwinnen omtrent de positie van dat bataljon. Deze inlichtingen hadden deze officieren vermoedelijk in het belang van hun dienst noodig en de majoor onder wiens bevel zij dienden, wilde hun hetzij die inlichtingen hetzij de gelegenheid om die te gaan vragen, niet verschaffen. De beklagde, een kapitein, tevens oudste officier, had hun toen onrechtmatig die gelegenheid verschaft; het drietal vertrok en was op ongeoorloofde wijze afwezig, naar aanleiding waarvan de medeplichtige kapitein terecht stond. Uit het vonnis blijkt de schuldigverklaring aan zijn misdrijf en de lichtste strafoplegging welke mogelijk was: één dag voorwaardelijke gevangenisstraf. Een typisch geval voor een militairen politierechter zou men oppervlakkig zeggen.

Doch wat leest men tusschen de regels door? Eene aan de lichtheid van de straf omgekeerd evenredige afkeuring van het beleid, zooal niet van het boos opzet van den majoor om aan de weetgierige officieren te onthouden wat de krijgsraad noodig oordeelde om hun onzekerheid op te heffen. Acht men het nu waarschijnlijk dat een subaltern officier-politierechter een dergelijke in haar wezen lichte strafzaak op eigen naam en verantwoordelijkheid zou willen afdoen en daarmee wellicht oorzaak worden, dat tegen den bewusten meerdere administratieve maatregelen zouden worden genomen, welke dezen in zijn verderen militairen loopbaan zeer zouden kunnen benadeelen? Wij zouden meenen, dat die rechter zich veeleer zou tooien met een fictie of wassen neus, op welke, volgens *Mr. Franken* op blz. 234 van dezen jaargang, juristen verzot zijn; hij zou de zaak ingewikkeld noemen teneinde haar van zich af te schuiven en te endosseeren aan den volledigen krijgsraad, welks leden zich door het raadkamergeheim als gepantserd zouden mogen beschouwen. Daarmede zou echter de instelling van den alleen-rechtsprekenden militairen politierechter o.i. als practisch onbruikbaar veroordeeld zijn.

Hiermede zouden wij deze beschouwingen kunnen eindigen. Voor de beoefenaars van het militair straf- en tuchtrecht, dat veel oudere rechten heeft dan het gemeene, blijkt alweer, hoe noodig het is, elk vraagstuk op dit gebied te bezien in de eigen sfeer, geheel los van hetgeen het eerst in de 19e eeuw ontstane gemeene strafrecht als neerslag in de wetgeving heeft opgeleverd.

Doch wij willen nog ter overweging aan onze lezers aanbieden eenige wijzigingen in de bestaande wetgeving, welke zouden kunnen geacht worden voort te vloeien uit hetgeen het voorafgaand résumé der historische ontwikkeling ons heeft doen zien.

Naast de bovenbesproken uitbreiding van de omschrijving der disciplinaire vergrijpen en de bevoegdverklaring van den militairen rechter van den klager over eene hem opgelegde disciplinaire straf om diens „zaak” te onderzoeken, ware in de eerste plaats R.L. 14 en R.Z. 9 zoodanig aan te vullen, dat ook een klacht van een krijgstuchtelijk gestrafte over de hem opgelegde straf grondslag mag zijn voor het inwinnen van informatiën. Aangezien volgens art. 65 W.K. diens „zaak” moet worden onderzocht, een bepaling, welke krachtens art. 67 ook voor den rechter geldt, zou het aanneemelijk zijn in de wet vast te leggen, dat zoowel de militaire instantie als de militaire rechter (deze laatste als van oudsher) vrij zouden zijn de „zaak” naar ieders inzicht en bevoegdheid, te sturen in tuchtrechtelijke of strafrechtelijke richting. Voor de militaire instantie leidt die weg langs art. 57 W.K.

Aan den militairen rechter zou de keus moeten worden gelaten om de „zaak” af te doen hetzij door gegrondverklaring van de klacht, hetzij tot ongegrondverklaring van de klacht, eventueel met verzwaring van de krijgstuchtelijke straf, hetzij door er een strafzaak van te maken en des noodig het nemen van informatiën te gelasten. Dezelfde keuze zou voor den militairen rechter moeten open staan in zaken, welke hem zonder klacht al of niet via art. 57 W.K. bereiken. Dan zou de militaire rechter weder de positie hebben verkregen, welke hem vroeger was toebedeeld en aan welke door misverstand van latere wetgevers is gederogerd. Dan zou ook art. 58 W.K. als met die traditie in strijd, behooren te vervallen.

Iets geheel nieuws zou deze wijzigende aanvulling van de wet den militairen rechter niet brengen. Zooals reeds gezegd laat de rechter bij ongegrondverklaring van de klacht de disciplinaire afdoening voortbestaan. Voorts brengen de artt. 59 en 60 W.K. den militairen rechter bemoeienis met krijgstuchtelijke vergrijpen, het eerste bij beklag over ten onrechte opgelegde disciplinaire straf na veroordeeling bij vonnis, het tweede bij toemeting van straf op een met een krijgstuchtelijk vergrijp samenlopend strafbaar feit. Deze mogelijkheden zijn ondanks het boven beschreven misverstand blijven bestaan. Ook werden en worden wellicht nog bij lichtvaardig beklag over opgelegde disciplinaire straffen, wegens oneerbiedigheid tegenover meerderen, aan de gestraften extra-disciplinaire straffen opgelegd.

Tot zoover wat betreft den politierechter bij de Zeemacht. De hierboven afgedrukte brief bevat, in de punten 11 en volgende, nog een voorstel over de trapsgewijze en de voorwaardelijke verlaging als tuchtstraf, zij het dan dat terzake van deze desiderata geen concept wetsbesluit werd bijgevoegd. Wij willen niet nalaten, over dit onderwerp een enkele opmerking te maken.

Het kan niet worden ontkend dat de straf van verlaging voor onderofficieren in zwaarte ver boven de overige tuchtstraffen uitsteekt. Zooals in het voorstel terecht vermeld wordt, resulteert de

straf van verlaging voor onderofficieren (met den rang van sergeant en hooger) in de practijk dan ook gewoonlijk in het breken van de carrière van den delinquent, hetgeen een consequentie is die voor tuchtrecht nauwelijks te aanvaarden schijnt. Bij de Zeemacht, waar de onderofficieren in hutten en het onderofficiersverblijf verkeerden, brengt een „terugzenden” naar het volksverblijf, een zóó volkomen verandering van levenswijze aan boord van het schip met zich, dat betrokkenen daar heel vaak niet meer bovenop komen en van het eene vergrijp in het andere vervallen. Niet te verwonderen dus dat commandeerende officieren aarzelen om tot verlaging van een onderofficier over te gaan.

Door het voorstel zou dit nadeel beperkt blijven tot de jongste leden van het onderofficiersverblijf: de sergeanten, die door verlaging tot den naastvoorgaanden rang wel in het volksverblijf terecht komen, doch aldaar komen te behooren tot de bevoorrechte klasse der korporaals, wellicht zelfs met (zooals aan boord van grootere schepen gebruikelijk) een eigen korporaalsverblijf. Voor de hogere, de hoofd-onderofficieren, zou een degraadeering van milieu voorkomen worden.

Wij willen dan ook een wijziging van artikel 4 (en eventueel ook van artikel 31) van de Wet op de Krijgstucht in den zin als voorgesteld door de B.S.O. — wanneer de tijd daar zal zijn om de militaire wetten te verbeteren aan de hand van de in den oorlog opgedane ervaringen — aanbevelen en daarbij voorstellen dat trappsgewijze verlaging imperatief worde en niet, zooals uit het voorstel blijkt, facultatief naast de mogelijkheid van absolute verlaging (ontneming van rang).

Getuigenverhoor ter terechtzitting.

Wij publiceerden op blz. 233 v. een brief van den President van den Zeekrijgsraad te 's-Gravenhage, gericht tegen de wijze, op welke enkele officieren-commissarissen te hunnen overstaan afgelegde getuigenverklaringen plachten te verbaliseeren. Deze President en waarschijnlijk ook de leden van dat college stelden er prijs op, dat officieren-commissarissen met inachtneming van wat in de wetenschap der strafvordering genoemd wordt het onmiddellijkheidsbeginsel, voortaan zouden verbaliseeren datgene, wat getuigen omtrent de zaak, in welke hunne verklaringen gevorderd worden aan hem, die het verhoor afneemt, hebben verklaard. In ten minste even sterke mate is het voor den rechter noodig, dat hij de getuigen, op wier verklaring het bewijs in eene strafzaak moet rusten, zelf hoort of, wanneer dit om praktische redenen niet of bezwaarlijk mogelijk is, de getuigen doet hooren door een als gedelegeerd rechter te beschouwen officier-commissaris, bijgestaan door den secretaris. Niet dan bij hooge noodzaak mag hij afgaan op tijdens het onderzoek afgelegde en door een onderzoekings-ambtenaar geverbaliseerde verklaringen.

Daarom trok het hieronder volgend uittreksel uit de notulen van een krijgsraad onze bijzondere aandacht. Eene strafzaak, welke aldus behandeld is, heeft niet den eisch gehad, welke de wet aan die behandeling stelt en welke om die reden, vooral in een door een krijgsraad te velde gevoerd proces, af te keuren is.

„Het bevelschrift tot bijeenkoming van den Krijgsraad te Velde, met de aan den voet daarvan gestelde telastelegging en het exploit, van beteekening en aanzegging wordt door den Auditeur-Militair, voorgelezen, waarna deze voorstelt beklagde op vrije voeten te laten, en vervolgens verklaart van voorlezing van de processtukken af te zien.

„Beklaagde verzoekt voorlezing van de processtukken, welke hem worden getoond en voorgehouden.

„De President tot beklagde: Bekent dan wel ontkent gij U aan, het U te laste gelegde te hebben schuldig gemaakt?

„Beklaagde bekennt en wordt op zijn voor den Officier-Commisaris afgelegde verklaringen gerecoleerd.

„De Auditeur-Militair deelt mede, dat hij geen getuigen heeft, gedagvaard en gehoord wenscht te zien.

„De verdediger deelt mede, dat hij geen getuigen heeft gedagvaard teneinde ter terechtzitting te worden gehoord.

„De President geeft het woord aan den beklagde. De verklaringen van den beklagde komen vrijwel overeen met die, door hem tijdens het nasporingsonderzoek afgelegd, weshalve daarnaar wordt verwezen.

„De President tot beklagde: Zijt gij voorheen reeds veroordeeld?

„Beklaagde: Neen.

„De Krijgsraad is van oordeel, dat de getuigen, die tijdens het nasporingsonderzoek zijn beëdigd, niet ter terechtzitting behoeven te worden gehoord en dat hunne vroegere verklaringen, als ter terechtzitting afgelegd, zullen worden aangemerkt.

„De President vraagt den Auditeur-Militair, den beklagde en diens raadsman of dezen nog eenige daad van onderzoek verlangen, waarop Auditeur-Militair, beklagde en raadsman ontkennend antwoorden.

„Het onderzoek ter terechtzitting hiermede afgeloopen zijnde, voert de Auditeur-Militair het woord en legt zijne vordering na voorlezing aan den Krijgsraad over.

„De Raadsman draagt zijn pleidooi voor.

„De Auditeur-Militair repliceert.

„Den beklagde wordt het recht gelaten, het laatst te spreken.

„Hij heeft niets meer te zeggen.

„De Krijgsraad begeeft zich in de raadkamer.

„Na beslissing in raadkamer wordt het vonnis in den vollen Krijgsraad, in tegenwoordigheid van den Auditeur-Militair, den beklagde en zijn raadsman en den beëdigden tolk, uitgesproken.”

Zóó mag, naar onze meening, een Nederlandsch militair rechts-

college en vooral een krijgsraad te velde, die in hoogste ressort vonnis velt, geen „recht" doen!

Zeekrijgsraad te 's-Gravenhage.

Met belangstelling ontvingen wij het hier volgende overzicht van de werkzaamheden van den Zeekrijgsraad binnen het Rijk in Europa te 's-Gravenhage gedurende de eerste maanden sedert zijne eerste zitting en zijne installatie op 2 Mei 1946, practisch dus gedurende het tweede en derde kwartaal van dit jaar.

Na de instelling op 1 April 1946 (M.R.T. XXXIX pag. 34) hield de Krijgsraad voor de Zeemacht binnen het Rijk in Europa zijn eerste zitting op 2 Mei 1946. Tot 11 Juli moest worden gebruik gemaakt van de zaal van den Krijgsraad te Velde te 's-Gravenhage, welke daartoe welwillend was afgestaan door den heer President van dezen Raad.

Op 11 Juli 1946 kon een eigen zaal in het gebouw Johan van Oldenbarneveltlaan 3 te 's-Gravenhage in gebruik worden genomen. Het aantal te behandelen zaken was groot. Van den Fiscaal bij den voormaligen Zeekrijgsraad te Londen werd een 40-tal zaken ontvangen, welke nog geheel of gedeeltelijk moesten worden geïnstrueerd. Voor dit werk waren twee Officier-Commissaris beschikbaar.

Ondanks deze bezetting bleek het onmogelijk om den bestaanden achterstand op korten termijn in te halen. De toeneming van het aantal zaken, bleek zelfs geen gelijken tred te houden met de snelheid, met welke de Officier-Commissaris hun onderzoek konden beëindigen.

Dank zij de tijdelijke medewerking van een derden Officier-Commissaris gedurende de maand Juni kon voorkomen worden, dat de achterstand zich al te zeer uitbreidde.

De Zeekrijgsraad deed in deze periode 67 zaken af. In 11 gevallen werd hooger beroep ingesteld. Twee zaken werden ter verdere behandeling verwezen naar den tot straffen bevoegden commandeerenden officier. Dit betrof een commun delict en een militair delict. De overige 65 zaken waren voor de helft militaire voor de helft commune misdrijven. Hieronder waren 27 veroordeelingen terzake van een vermogensdelict en 22 terzake van desertie. Voor verdere gegevens wordt verwezen naar den hierna volgenden staat.

Zaken afgedaan in het tweede en derde kwartaal van 1946.	Personen, op wie de zaken van de kolommen 1 en 2 betrekking hebben.	Personen, vermeld in kolom 3 en 4 zijn te verdeelen als volgt:						
		T.a.v. welke geen straf werd opgelegd, doch aan den commandeerenden officier werd overgelaten of termen voor toepassing van een krijgstuchtelijke bestrafing aanwezig zijn.	Veroordeelden.		Vrijgesproken	Voorkwamen ex art. 74 Swb. verdere vervolging door: Transactie		
Onvoorwaardelijk	Voorwaardelijk							
Bij vonnis	Buiten proces (art. 74 W.v.S.)	Officieren	Onderofficieren en manschappen	5	6	7	8	9
67 ¹⁾	40	8	104	2	54	16 ²⁾	5	40

1) w.o. 3 zaken met 8 beklaagden.

2) w.o. 5 voorwaardelijk veroordeelden, aan wie tevens eene onvoorwaardelijke straf werd opgelegd, z.g. gecombineerde straffen.

Revue de droit pénal et de criminologie.

Op voorstel van de Directie van het herrezen Belgische Tijdschrift, welks naam wij hierboven vermeld hebben, is onze Commissie van Redactie, dankbaar gebruik makende van de haar geboden gelegenheid om op de hoogte te komen en te blijven van hetgeen op strafrechtelijk gebied bij onze zuidelijke naburen belangstelling ondervindt, met genoemde Directie in ruilverkeer getreden van de wederzijdsche publicaties. Hoewel het Belgische Tijdschrift zich op ruimer terrein beweegt dan wij het onze mogen noemen, heeft de eerste ontvangen aflevering van de maand October 1946 al aanstonds bewezen, dat een onderwerp wordt behandeld, met hetwelk de Nederlandsche militaire justitie ook bemoeienis heeft en, zooals de inhoud aantoonst, omtrent hetwelk de Nederlandsche strafwet de Belgische in belangrijke mate vooruit is, het vraagstuk van de voorwaardelijke veroordeeling.

De aflevering opent met de magistrale rede van den Procureur-Generaal *M. Léon Cornil*, getiteld *Propos sur le droit criminel*, gehouden bij de plechtige opening van het zittingsjaar 1946-1947 van het Hof van Cassatie te Brussel. Deze rede bedoelt, de noodzakelijkheid aan te toonen, dat de in België sedert 1888 bestaan hebbende regeling van de voorwaardelijke veroordeeling aanvulling behoeft met die, welke wij reeds kennen in de mogelijkheid van het verleenen van bijstand aan voorwaardelijk veroordeelden, welke bijstand ten aanzien van zich in werkelijken militairen dienst bevindende veroordeelden niet dan met goedvinden van diens commandeerenden officier mag worden uitgeoefend.

De hooggeachte spreker wijdt daarna aandacht aan onderscheiden met dit vraagstuk samenhangende onderwerpen uit de regeling van het materieel en formeel strafrecht. Zoo betoont hij zich voorstander van eene tweeledige indeeling der strafbare feiten, in den geest van die van ons strafrecht, van specialisatie van de strafrechters die — anders dan bij ons de ambtenaren van het O.M. en de openbare aanklagers in *militaribus* — zijns inziens op den uitslag van de „probation” der veroordeelden zouden moeten toezien, van veroordeeling voor onbepaalden duur en — dit geldt echter uitsluitend de burgerlijke strafvordering — van eene betere verdeling van de voor instructie van strafzaken vereischte werkzaamheden tusschen openbaar ministerie en rechter-commissaris, bij welke laatste autoriteit ook de verdediger toegang behoort te hebben tot het inbrengen van bezwaren tegen de wijze op welke het openbaar ministerie, als belast met het opsporingsonderzoek, deze functie van rechterlijke politie heeft uitgeoefend.

Bij deze zeer lezenswaardige redevoering sluit zich prachtig aan een résumé van een rapport, uitgebracht aan de Union belge de droit pénal, dat in de vergadering van dit lichaam van 16 November zou worden behandeld, in welk rapport zijn aangegeven de wijziging welke noodig geacht worden in de regeling van de Belgische voor-

waardelijke veroordeeling en in hare aanvulling met „la mise sous „probation”. Het rapport laat de keuze tusschen twee stelsels: opschorting van de uitvoering der straf en opschorting van de rechterlijke beslissing in de strafzaak en het geeft een overzicht van regelingen in vreemde wetgevingen. Het te onzent geldende stelsel verdient, volgens de rapporteurs, bijzondere aandacht: bezwaar hiertegen werd gevonden in de tenuitvoerlegging van het niet voorwaardelijk opgelegde gedeelte der straf, welke eenerzijds de preventieve werking van de strafbedreiging — vrees voor de gevangenis — verzwakt zoo al niet opheft, anderzijds de reclasseering en de hervatting van de normale werkzaamheden door den veroordeelde toch bemoeilijkt. Niettemin, zoo zegt het rapport: „Une chose nous parait, en tout „cas, devoir être retenue, c'est que le législateur Hollandais s'est „rendu compte, de la nécessité de ne pas se contenter d'une condamnation conditionnelle, avec condition générale de se bien conduire, „mais de la nécessité de recourir à une surveillance.” De voorstellen tot welke het rapport adviseert, zijn te omvangrijk om hier over te nemen; zij liggen dan ook meer op het gebied van het commune strafrecht, wat niet in de eerste plaats het onze is.

Genoeg om te doen zien, dat het Belgische tijdschrift in het oog dient te worden gehouden door hen, wien internationale samenwerking tot verspreiding en bevordering van de kennis van strafrecht en van criminologie ter harte gaat.

Errata.

Tot ons leedwezen zijn er bij het laten verlopen van de pagina's van de gecombineerde derde en vierde aflevering twee vergissingen begaan, welke wij aan onze lezers willen aanwijzen.

1°. De laatste alinea van de op bladzijde 205 onderaan voorkomende noot is terechtgekomen onderaan bladzijde 206.

2°. Op bladzijde 211 had de vermelding „Artikel 6” moeten staan tusschen den tweeden en derden regel van boven.

INGEKOMEN BIJDRAGEN.

De Militaire Rechtspraak bij de Zeemacht in het Oosten gedurende den Tweeden Wereldoorlog

door

W. H. VERMEER,

Fiscaal bij den Zeekrijgsraad bij de strijdkrachten
in het Oosten van 15 Juni 1942 tot 1 April 1946.

INHOUD

Hoofdstuk 1. Inleiding.

Hoofdstuk 2. Nederlandsch-Indië (10 Mei 1940—Maart 1942).

- § 21. Tijd van oorlog.
- § 22. Qualificatie der afwezigheidsdelicten.
- § 23. Militairisatie.
- § 24. Verordeningen van het Militair Gezag.
 - § 241. Verordening No. 43.
 - § 2411. Doel.
 - § 2412. Geldigheid.
 - § 2413. Verordening of noodordonnantie.
 - § 2414. Redactie.
 - § 242. Verordening No. 116.

Hoofdstuk 3. Colombo (Maart 1942—October 1945).

- § 31. Instelling Zeekrijgsraad.
- § 32. Type van den Krijgsraad — Plaats der zittingen.
- § 33. Competentie over landmacht-militairen.
- § 34. Landmacht-officieren als raadsman.
- § 35. Jurisprudentie.
 - § 351. Geallieerde krijgsbelangen.
 - § 352. Artikel 150 Wetb. van Mil. Strafr.
 - § 353. Gebruik van tolken.
- § 36. Executie.
 - § 361. Fiat executie.
 - § 362. „Civil Prisons” — „Remission”.
 - § 363. „Military Prison”.
 - § 364. Opschorting der executie.

Hoofdstuk 4. Slotopmerking.

- § 41. Slotopmerking.
- § 42. Statistisch overzicht.

Bijlagen 1—4.

HOOFDSTUK 1.

INLEIDING.

In een der vorige afleveringen van dit Tijdschrift ¹⁾ werden de beschouwingen opgenomen van den officier van administratie der 1e klasse H. Bakker, over „de toepassing van het militaire strafen tuchtrecht bij de zeemacht gedurende den oorlog in het Vereenigd Koninkrijk van Groot Brittannië en Noord Ierland”.

De ervaringen, in dezen oorlog opgedaan bij de toepassing van het militaire recht in het Oosten, en de moeilijkheden die aldaar overwonnen moesten worden, loopen in hoofdzaak parallel met hetgeen de Heer Bakker beschreef. Het heeft n.m.m. dan ook geen zin, herhalingen te verbloemen door een andere methode van het beschrijven van dezelfde materie. Ondervolgende regelen, die beoogen de ervaringen te beschrijven, welke werden opgedaan bij de militaire rechtspraak bij de zeemacht in het Oosten, dienen dus beschouwd te worden als een op het Oosten toepasselijke aanvulling van hoogervermelde verhandeling.

HOOFDSTUK 2.

NEDERLANDSCH-INDIË (10 Mei 1940—1 Maart 1942)

§ 21. *Tijd van oorlog.*

Toen in Mei 1940 de rechtspraak van den Zeekrijgsraad te Willemsoord gewelddadig werd verstoord en die militaire rechtspraak naar Engeland werd overgebracht, had zij in het Oosten bij den Zeekrijgsraad te Soerabaja nog tot 1 Maart 1942 voortgang. Niettemin trad daar op 10 Mei 1940 een diepgaand verschil in. Immers, van dien datum af werd „tijd van oorlog” aanwezig geacht. Uiteraard had de Zeekrijgsraad te Soerabaja, Nederlandsch recht toepassende, met dezen toestand reeds eerder rekening moeten houden, aangezien „tijd van oorlog” formeel onmiddellijk van kracht was bij de aanwezigheid van oorlogsgevaar (Koninklijk Besluit van 27 September 1938, Stbl. 182) en de buitengewone oproeping uitwendige veiligheid in Nederland (Koninklijk Besluit van 27 September 1938, Stbl. 181). Deze uitsluitend op de interpretatie van artikel 87 van het Wetboek van Strafrecht gebaseerde toestand — die zelfs in Nederland met daadwerkelijken oorlog reeds weinige uitwendige overeenkomst had — was in Indië vóór 10 Mei 1940, toen mobilisatie nog niet plaats had gehad, zóó onwerkkelijk, dat men er niet toe overging, hem in de qualificaties tot uitdrukking te brengen. Het Hoog Militair Gerechtshof van Nederlandsch-Indië sanctioneerde dit vasthouden aan de vredes-qualificaties, zooals o.a. blijkt uit de sententie van 10 November 1939 (zie M.R.T. XXXV, blz. 593, noot 2). Toen echter op 10 Mei 1940 de vijand het rijk in Europa binnenviel en

¹⁾ Zie blz. 55 v. van dezen jaargang. Red. M.R.T.

oorlog met Nederland werkelijkheid was geworden en toen in Indië tevens de staat van beleg werd afgekondigd (Gouvernements Besluit van 10 Mei 1940, No. 1 z, Ind. Stbl. 134), ging het (militaire) strafrecht in Indië tot „tijd van oorlog” over.

§ 22. *Qualificatie der afwezigheidsdelicten.*

Het formeel ietwat willekeurig gekozen tijdstip van den aanvang van „tijd van oorlog” had een typisch gevolg in de qualificatie der afwezigheidsdelicten. Een aantal militairen der zeemacht was op 10 Mei 1940 ongeoorloofd afwezig, sommigen reeds gedurende een tijdvak dat resulteerde in de qualificatie „desertie”, anderen korter dan 30 dagen. Deze militairen keerden na 10 Mei 1940 terug, dan wel werden gearresteerd, na verschillende tijdvakken van afwezigheid in tijd van oorlog, waardoor verschillende schakeeringen van combinatie-qualificaties werden verworven, loopende van: „1. desertie in tijd van vrede; 2. desertie in tijd van oorlog” tot „1. opzettelijke ongeoorloofde afwezigheid in tijd van vrede van den duur van meer dan 1 dag en niet langer dan 30 dagen; 2. opzettelijke ongeoorloofde afwezigheid in tijd van oorlog”.

Van belang is wellicht hierbij op te merken dat de Zeekrijgsraad te Soerabaja in deze gevallen voortgezette handeling aannam en het element „tijd van oorlog” objectiveerde, zich daarbij niet verdiepende in de vraag of de schuldige wist dat de vijand in Nederland binnengevallen was. Voor zoover ik mij herinner werden deze vonnissen door het Hoog Militair Gerechtshof van Nederlandsch-Indië bevestigd.

§ 23. *Militairisatie.*

Reeds vóór de afkondiging van den staat van beleg was de Gouvernements Marine in Nederlandsch-Indië gemilitairiseerd, waardoor het personeel daarvan — niet alleen Europeanen, maar ook Inheemschen — doordat zij deel gingen uitmaken van de zeemacht, onttrokken werden aan het Indische strafrecht en onder de vigeur van het Nederlandsche strafrecht kwamen. Vooral het Inheemsche gedeelte van het personeel, in hoofdzaak bestaande uit de minder ontwikkelde lagen der bevolking, begreep in den beginne van de militairisatie en van de strafrechtelijke gevolgen daarvan, weinig.

Over deze materie werd een aantal belangwekkende vonnissen gewezen, die echter tengevolge van de Japansche bezetting als verloren moeten worden beschouwd. Eén enkele is bewaard gebleven, aangezien ik hetzelfde destijds inzonder aan het „Indisch Tijdschrift „van het Recht”, dat daarvoor plaatsruimte beschikbaar stelde. Het wordt, met mijn onderschrift, als bijlage 1, onder deze regelen vermeld.

§ 24. *Verordeningen van het Militair Gezag.*

§ 241. De staat van beleg bracht het uitvaardigen van Verordeningen van het Militair Gezag met zich.

Hoewel er in den loop van den tijd verschillende van deze verordeningen zijn uitgevaardigd die wijzigingen brachten in het militaire straf- en tuchtrecht (het materieele zoowel als het formeele), wil ik hier volstaan met de m.i. belangrijkste, t.w. No. 43 en No. 116 (resp. als bijlagen 2 en 3 hieronder opgenomen).

§ 2411. Door de Verordening No. 43 werd — hetgeen tevoren langs normaal-legislatieven weg nimmer gelukt was — een einde gemaakt aan de veel-gecritiseerde verhouding, die de wet en de jurisprudentie hadden gevestigd tusschen Nederlandsche (zeemacht-) militairen en Indische (K.N.I.L.-) militairen op Indisch grondgebied. De oplossing, die de V.M.G. No. 43 bood, moge niet in alle opzichten ideaal geweest zijn, niettemin heeft zij een eind weten te maken aan den paradoxalen toestand, dat een meerdere van de Indische landmacht geen meerdere, en dat een Indisch ambtenaar geen ambtenaar was voor den zeemacht-militair (vide vonnis van den Zeekrijgsraad te Soerabaja van 6 Maart 1934, M.R.T. XXX, blz. 196 en Sententie van het Hoog Militair Gerechtshof van 8 September 1933, M.R.T. XXIX, blz. 468 e.v.).

§ 2412. Niet ideaal was zij omdat de Regeling op den staat van oorlog en beleg (Koninklijk Besluit van 13 September 1939, Ind. Stbl. 582) in artikel 37 het militaire gezag in een in staat van beleg verklaard gebied slechts toestaat te infringeeren op de bepalingen van „algemeene verordeningen”, waaronder verstaan zou kunnen worden: 1) Rijkswetten met Indische werking (zoals bijvoorbeeld de Indische Staatsregeling, de Wet op het Onderdaanschap, de Wet op het Nederlandschap e.d.), 2) Ordonnantien, 3) Regeeringsverordeningen en 4) verordeningen van lagere Indische organen, zoodat daaronder specifiek Nederlandsche wetten (zoals de in de V.M.G. No. 43 genoemde WMSR., WK., RZ., InvMSTR., PI(Ned) niet begrepen zouden zijn.

Bij wijze van „test-case” werd de eerste beklagde, die voor den Zeekrijgsraad te Soerabaja terechtstond wegens een tenlastelegging, gebaseerd op deze V.M.G. No. 43, op bovenvermelde gronden vrijgesproken. Het Hoog Militair Gerechtshof van Nederlandsch Indië verwierp in hooger beroep echter die gronden en wees een veroordeelende sententie; de door deze sententie uitgedrukte opvatting is door den Krijgsraad verder gevolgd. (Zoowel het vonnis als de sententie moeten thans als verloren beschouwd worden).

§ 2413. Het hierboven beschreven, door den Krijgsraad aangevoerde, bezwaar was niet het eenige dat men voelde tegen het opnemen van de voorschriften nopens de toepasselijkheid van het Indische strafrecht op de militairen der zeemacht in een Verordening van het Militair Gezag. Van ernstiger aard was het nadeel van de onbestendigheid dezer verordeningen, die daardoor minder geschikt werden geacht voor het behandelen van deze stof, die immers een meer permanent karakter had dan de staat van beleg. De opstellers van het concept hadden dan ook aanbevolen dat deze materie bij zgn. noodordonnantie (zie artikel 93 van de Indische Staatsregeling)

geregeld zou worden. Hierdoor zou voorkomen worden dat met den staat van beleg tevens de verordening zou verdwijnen.

[Uit de dagbladen blijkt dat eenige dagen geleden ¹⁾ de staat van beleg in den Grooten Oost, Borneo, Bangka en Biliton is opgeheven. Hiermede zijn in die gebieden de Verordeningen van het Militair Gezag vervallen en is de hierboven aangestipte paradoxale toestand aldaar weergekeerd. Ware de inhoud van V.M.G. No. 43 bij noodordonnantie geregeld, dan zou zij haar verbindende kracht hebben behouden, totdat zij bij Wet zou zijn ingetrokken (vide artikel 94 van de Indische Staatsregeling).]

§ 2414. Opmerkelijk is nog dat de V.M.G. No. 43 in artikel 1 (a) de toepasselijkheid van het Indische strafrecht op den (Nederlandschen) militair beperkt tot „feiten”, derhalve, voor zoover het het Indische Wetboek van Strafrecht betreft, tot het tweede en derde boek van dat Wetboek. Inderdaad kan het eerste boek niet toepasselijk worden verklaard, aangezien bijvoorbeeld de specifiek Indische bepalingen inzake den omvang van de werking en het straffenstelsel bepaaldelijk niet overgenomen dienden te worden. Bij de subsumptie werd pas naar het Indische strafrecht gegrepen, wanneer het Nederlandsche, militaire zoowel als gemeene, op het tenlastegelegde en bewezen verklaarde feit geen straf stelde. Hierbij werd het begrip „feit” uitgelegd in den zin van de nieuwe leer van den Hoogen Raad inzake den samenloop, d.w.z. dat, wanneer bijvoorbeeld de keuze bestond tusschen „diefstal” volgens het Nederlandsche strafrecht en „lichte diefstal” volgens het Indische strafrecht, het Indische wetsartikel niet toegepast werd, aangezien het desbetreffende rechtsbelang beschermd werd door het Nederlandsche strafrecht; wanneer echter de keuze bestond tusschen „belediging” volgens de Nederlandsche strafwet en „belediging van een ambteenaar terzake van de rechtmatige uitoefening zijner bediening” van het Indische strafwetboek, werd het Indische wetsartikel toegepast.

§ 242. Een andere zeer belangrijke regeling — ingegeven door het nijpende gebrek aan militair personeel ten tijde toen de landsverdediging critiek werd — gaf de V.M.G. No. 116. Den Krijgsraad werd opgedragen om ten aanzien van veroordeelden terzake van misdrijven, vóór 8 December 1941 begaan, na te gaan of het verder ondergaan van de opgelegde vrijheidsstraf noodzakelijk was. Een aantal veroordeelden werd aldus uit de gevangenis vrijgelaten. (Zie voor den tekst van deze verordening bijlage 3).

HOOFDSTUK 3.

COLOMBO (Maart 1942—October 1945)

Op 1 Maart 1942 kwam de evacuatie van Java. De Marine kreeg haar hoofdkwartier te Colombo, van waaruit ook de schepen opeerden. Een onder-hoofdkwartier werd gevestigd te Melbourne.

¹⁾ Dit opstel werd voltooid op 23 Juli 1946.

Op dat tijdstip bestond reeds de Zeekrijgsraad in het Vereenigde Britsche Koninkrijk, en door gebrek aan officieren genoodzaakt, meende de Bevelhebber der Strijdkrachten in het Oosten aanvaardbaar, het in het Oosten zonder Krijgsraad te kunnen stellen. Het geëvacueerde personeel was echter in den beginne begrijpelijkerwijze gedeprimeerd, hetgeen de stemming niet ten goede kwam en enkele malen tot uiting kwam in afwezigheidsdelicten en ongehoorzaamheid. Bovendien hadden de Britsche bondgenooten ervaren dat een Krijgsraad in Engeland ten aanzien van in het verre Oosten gepleegde feiten slechts een zeer gedeeltelijke en vaak problematische preventieve werking had; gebleken was dat een aantal Britsche militairen zich aan de ondergeschiktheid of aan hunne dienstverplichtingen vergrepen met het doel, naar Engeland gezonden te worden, daarbij de op te leggen straf op den koop toe nemende.

Zij die in Engeland geweest waren, wisten uit ervaring dat dit land veel meer aan vertier en ontspanningsmogelijkheden bood dan Britsch Indië en in het bijzonder Ceylon, alwaar voor Janmaat niets te beleven viel. En zij die niet uit ervaring spraken, stelden zich Engeland als een wonderland van recreatiemogelijkheden voor, op grond van verhalen van hen die er geweest waren.

§ 31. *Instelling van den Zeekrijgsraad.*

Op grond van boven aangestipte omstandigheden werd al zeer spoedig besloten tot het instellen van een Krijgsraad in het Oosten. De Regtspleging bij de Zeemagt (anders dan die bij de Landmagt in hoogere mate op mobiliteit gebaseerd) maakte het formeel niet moeilijk, een Krijgsraad in te stellen en na een bespreking met de Britsche autoriteiten in verband met de tenuitvoerlegging der vonnissen, werd bij beschikking van 15 Juni 1942 de Zeekrijgsraad bij de Strijdkrachten in het Oosten benoemd; reeds op 25 Juni 1942 werd het bijeenkomen van den Raad ter behandeling van de eerste zaak ter terechtzitting op 7 Juli 1942 bevolen. Op blz. 29 v. van dit deel van het Militair Rechtelijk Tijdschrift zijn de notulen afgedrukt van die eerste zitting, waarbij de Krijgsraad met eenig ceremonieel door den Bevelhebber der Strijdkrachten in het Oosten werd geïnstalleerd. Ter voorkoming van herhaling moge hier thans volstaan worden met naar die notulen te verwijzen.

Het samenstellen van een Krijgsraad was formeel een eenvoudige zaak; minder eenvoudig waren de bezwaren van praktischen aard die overwonnen moesten worden. Gebrek aan officieren noopte ertoe, de functies van President, Leden, Fiscaal, Officier-Commissaris en Secretaris te combineeren met functies op het Hoofdkwartier te Colombo; praktisch algeheel gebrek aan literatuur en jurisprudentie deed een ernstig beroep op het geheugen van hen, die tevoren in een justitieele functie werkzaam waren geweest.

§ 32. *Type van den Krijgsraad — Plaats der zittingen.*

Van de verschillende typen van Krijgsraden bij de Zeemacht die

de Wet onderscheidt (zie vierde en vijfde hoofdstuk van den tweeden titel van de Regtspleging bij de Zeemagt) moest de Krijgsraad te Colombo het type van den „Krijgsraad bij eene Vloot, een Eskader of minder Smaldeel” zijn en ingevolge artikel 123 van genoemde Wet moest hij zitting houden „aan boord van het Schip of de „Schepen, door den Commandant van de Vloot, Eskader of minder „Smaldeel... daartoe aangewezen”. Aan dezen eisch heeft de Krijgsraad steeds zooveel mogelijk vastgehouden. In het eerste vonnis dat door dien Raad gewezen werd, zitting houdende aan boord van het Marinedepotschip „Plancius” te Colombo, werd overwogen ¹⁾: „dat de Bevelhebber der Strijdkrachten in het Oosten bij zijne be„schikking van 25 Juni 1942, No. Int. 8/1/15, als plaats waar de „Zeekrijgsraad bij genoemde Strijdkrachten gehouden zal worden, „heeft aangewezen het Marinedepotschip „Plancius”; dat artikel „123 sub b van de Regtspleging bij de Zeemagt voorschrijft dat de „Krijgsraad, elders dan binnen het Rijk in Europa, gehouden zal „worden aan boord van het schip of de schepen, door den Comman„dant van de vloot, het eskader of minder smaldeel daartoe aan„gewezen; dat weliswaar dit artikel niet met zoovele woorden voor„schrijft dat het schip of de schepen, aan boord waarvan de Krijgs„raad gehouden zal worden, deel behoort uit te maken van de vloot, „het eskader of minder smaldeel, doch dat zulks uit het verband, „waarin de woorden „schip” en „schepen” in dat artikel voorkomen, „duidelijk blijkt; dat derhalve behoort te worden onderzocht of het „Marinedepotschip „Plancius” deel uitmaakt van de Strijdkrachten „in het Oosten; dat naar 's Raads oordeel naar den geest van ge„noemd artikel echter niet tevens geëischt wordt dat het betrekke„lijke schip is een „oorlogsvaartuig” in den zin der Wet, zoodat „deze omstandigheid niet in het onderzoek behoeft te worden be„trokken; dat de Raad de vraag, of het Marinedepotschip „Plancius” „deel uitmaakt van de Strijdkrachten in het Oosten, bevestigend „beantwoordt en zulks op grond van de instructie, den gezagvoerder „van genoemd schip door den Bevelhebber der Strijdkrachten in het „Oosten verstrekt; dat immers uit het eerste lid van deze instructie „blijkt dat het ss. „Plancius” met ingang van 9 April 1942 in „gebruik is genomen ten behoeve van de Koninklijke Marine en dat „bedoelde gezagvoerder daardoor onder de rechtstreeksche bevelen „van meergenoemden Bevelhebber is komen te staan”.

Eenige malen, wanneer het Marinedepotschip wegens dokken of proefstoomen niet beschikbaar was voor zittingen, werden deze gehouden aan boord van Hr. Ms. Gemilitariseerd Gouvernements Stoomschip „Zuiderkruis”.

Het principe van zittingen aan boord is volgehouden totdat na terugkeer in Nederlandsch Indië de noodzaak dwong tot afwijken van het voorschrift, namelijk toen het Marinedepotschip „Plancius”

¹⁾ Zie vonnis van den Zeekrijgsraad bij de Strijdkrachten in het Oosten van 28 Juli 1942 hiervóór blz. 165.

door de Koninklijke Marine teruggegeven was aan zijn maatschappij en — behalve een onderzeeboot, die uiteraard tot het houden van zittingen te eenen male ongeschikt was — geen vaartuigen der zeemacht in de haven van Batavia lagen. Toen werd ingevolge een desbetreffende schriftelijke beschikking van den Commandant der Zeemacht (hierna opgenomen als bijlage No. 4) op 29 Maart 1946 een zitting gehouden aan den wal, in het gebouw van het Hoog-gerechtshof van Nederlandsch Indië. De aanwijzing en het accepteren van deze plaats werd echter niet stilzwijgend voorbij gegaan: in de desbetreffende notulen van de terechtzitting werd overwogen dat de door den Commandant der Zeemacht aangewezen plaats formeel in strijd was met de Wet, doch dat gezien de omstandigheden die hiertoe noopten, tegen deze zittingsplaats en derhalve tegen deze afwijking geen overwegende bezwaren bestonden, omdat daardoor noch het proces en de procesvormen geschaad werden, noch de beklagde en zijn verdediging benadeeld werden. Sedertdien worden de zittingen van den Zeekrijgsraad (na terugkeer in Nederlandsch Indië den titel voerende van Krijgsraad bij de Zeemacht in het Oosten) te Batavia aan den wal gehouden.

§ 33. *Competentie over Landmacht-militairen.*

Voor den Zeekrijgsraad bij de Strijdkrachten in het Oosten stonden te Colombo ook de militairen van het Korps „Insulinde” (een op Ceylon gestationneerde afdeeling van de Koninklijke Nederlandse Brigade „Prinses Irene”) terecht, zulks op grond van het bepaalde in artikel 86 van de Invoeringswet Militair Straf- en Tucht-recht. 's Raads bevoegdheid ten aanzien van deze militairen is éénmaal door een verdediger in twijfel getrokken; het interlocutoire vonnis, terzake gewezen en concludeerende tot bevoegdverklaring, is op blz. 158 v. van dit tijdschrift opgenomen.

In 1942, toen het Koninklijke Nederlandschindische Leger in Australië nog niet over een Krijgsraad beschikte, werd een drietal in Australië dienende landmacht-militairen naar den Zeekrijgsraad bij de Strijdkrachten in het Oosten verwezen, eveneens op grond van genoemd artikel 86. De landmacht in Australië maakte namelijk deel uit van de Strijdkrachten in het Oosten en deed derhalve dienst onder bevel van een militair der zeemacht (de Bevelhebber der Strijdkrachten in het Oosten was de Vice-Admiraal — thans Luitenant-Admiraal — Helfrich); bovendien waren de leden van die landmacht gelijkgesteld met militairen in den zin van het Wetboek van Militair Strafrecht (vide artikel 63) aangezien zij zich buiten de „koloniën of bezittingen” bevonden. Nadat dit drietal naar den Zeekrijgsraad was verwezen, is bij het Koninklijke Nederlandschindische Leger in Australië een Krijgsraad te Velde ingesteld; de Zeekrijgsraad heeft echter de drie bedoelde zaken geheel afgehandeld. Deze verwijzingen betroffen namelijk samenspanning tot militair verraad, zaken welke niet onvervolgd konden blijven of langdurig

uitgesteld konden worden op grond van het niet aanwezig zijn van een landmacht-krijgsraad.

Later werd in Australië ook een afzonderlijke zee-krijgsraad ingesteld, waardoor het opzenden van aldaar dienende beklaagden werd voorkomen en het tijdroovende karakter van het proces werd verminderd. Vóórdien waren in Australië — en trouwens eveneens aan boord van de grootere schepen — plaatsvervangende Officier-Commissaris en Secretarissen benoemd.

§ 34. *Landmacht-officieren als Raadsman.*

De berechting van landmacht-militairen bracht den Krijgsraad tot een afwijking van den letter van de wet en wel van artikel 114 van de Regtspleging bij de Zeemagt. Volgens dit artikel kunnen aan beklaagden „officieren bij de Zeemagt” als raadsman worden toegevoegd. Het was niet onlogisch dat de landmacht-beklaagden toevoeging als raadsman verzochten van één van hun eigen officieren. Hoewel de wet dit niet toeliet, werd niettemin in dergelijke gevallen op verzoek van den beklaagde een landmacht-officier toegevoegd. De Raad overwoog bij het eerst voorkomende geval in den breede dat het beginsel van de militaire rechtspraak en ook van de bevoegdheidsverdeeling tusschen de krijggraden bij de zeemacht en die bij de landmacht is, dat de militairen voor een rechter terecht zullen staan, samengesteld uit hun „eigen” officieren; het terechtstaan van een landmacht-militair voor een zee-krijgsraad en omgekeerd is een op utilisme gebaseerde uitzondering. Kennelijk is bij de redactie van artikel 114 van de Regtspleging bij de Zeemagt niet gedacht aan het geval dat een landmacht-militair voor een zee-krijgsraad terecht zou staan; uit de redactie van dat artikel blijkt echter dat men den beklaagde zeer zeker niet tekort heeft willen doen in de verdediging. Het zou met de strekking van deze beginselen in strijd zijn, een landmacht-militair, in de gevallen dat hij berecht wordt door een zee-krijgsraad, een raadsman uit zijn eigen omgeving te ontzeggen, een raadsman die hem in het voor zijn gevoel gunstiger geval van terechtstaan voor een „eigen” krijgsraad zeker niet geweigerd zou worden. Waar tenslotte — aldus de overwegingen van den Krijgsraad — het proces en de procesvormen daardoor niet benadeeld worden, werd, alhoewel in strijd met den letter van de wet, op zoodanig verzoek een landmacht-officier als raadsman toegewezen.

§ 35. *Jurisprudentie.*

Het is niet mijn bedoeling hier een overzicht te geven van de uitspraken van den Zee-krijgsraad bij de Strijdkrachten in het Oosten en van de jurisprudentie, die daarbij gevormd is. Dit zou leiden tot een voor deze verhandeling onpractisch volume en zou voorts vallen buiten het bestek en de bedoeling van deze regelen, namelijk het vermelden van de bijzondere omstandigheden welke bij de militaire rechtspraak bij de Zeemacht in het Oosten golden, en dit dan nog

voor zoover die bijzondere omstandigheden afwijken van hetgeen door den Officier van Administratie der 1e klasse H. Bakker in zijn verhandeling ten aanzien van het Westen werd vermeld.

Zonder dan ook op de jurisprudentie van den Zeekrijgsraad nader in te gaan — waarbij ik aanneem dat de uitspraken, die van belang geacht kunnen worden, haar weg naar de bladzijden van dit Tijdschrift zullen vinden — zijn er enkele overwegingen, waarvan het vermelden binnen het kader van deze verhandeling valt.

§ 351. Doordat de Nederlandsche Strijdkrachten op geallieerd gebied opereerden, heeft de Zeekrijgsraad bij de Strijdkrachten in het Oosten een aantal begrippen, waarvan hier te noemen „eene inrichting van de zee- of landmacht” (ex artikel 78 van het Wetboek van Militair Strafrecht) en „eene oorlogsbehoefte” (ex artikel 160 van genoemd Wetboek) geïnterpreteerd op eene wijze, welke hoogstwaarschijnlijk ligt buiten de bedoeling van den Wetgever, doch blijft binnen den letter van de wet. De Krijgsraad was van oordeel dat onder bepaalde omstandigheden genoemde begrippen niet mochten worden beperkt tot Nederlandsche inrichtingen en oorlogsbehoeften, doch dienden te worden uitgestrekt tot geallieerde inrichtingen en oorlogsbehoeften. In het hierboven in § 33 aangestipte geval van samenspanning tot militair verraad, waarbij de hoofdschuldige zich tevens schuldig gemaakt had aan verspieding op een Australisch militair vliegveld, overwoog de Raad „dat artikel 78 van het Wetboek van Militair Strafrecht in het eerste lid onder 1° „straf verbindt aan het aldaar nader omschreven trachten inrichtingen in te winnen, wanneer zulks geschiedt (o.m.) in eene „inrichting van de zee- of landmacht; dat in een gemeenschappelijken „oorlog en onder de omstandigheden, waaronder de Nederlandsche „weermacht thans (vonnis van 16 Augustus 1943 — W.H.V.) verkeert, namelijk optredende buiten Nederlandsch grondgebied, onder „„eene inrichting van de zee- of landmacht” niet alleen verstaan „dienen te worden de Nederlandsche inrichtingen, doch dat daar „onder tevens behooren te worden begrepen de inrichtingen van „geallieerde weermachten, voor zoover de Nederlandsche weermacht „van die inrichtingen af opereert, of daartoe toegang heeft”. Analooq is de volgende overweging terzake van in de Britsche Marine-magazijnen te Colombo opgeslagen oorlogsbehoeften, in een vonnis op grond van overtreding van artikel 160 van het Wetboek van Militair Strafrecht: „dat in een gemeenschappelijken oorlog als deze „voor het betrokken wetsartikel om het even is of de oorlogsbehoefte „in kwestie toebehoort aan de Nederlandsche dan wel aan een geallieerde mogendheid; dat zulks in casu te meer geldt, nu de Britsche „rechterlijke macht beklaagde aan den Nederlandschen militairen „rechter ter berechting heeft afgestaan”.

§ 352. Schreef de Officier van Administratie der 1e klasse H. Bakker in zijn vaker aangehaalde verhandeling, dat de werking van artikel 150 van het Wetboek van Militair Strafrecht op Britsch

gebied gefrustreerd werd door section 5 van de „Allied Powers „(War Service) Act, 1942”, niettemin hebben twee Nederlanders zich voor den Zeekrijgsraad bij de Strijdkrachten in het Oosten voor overtreding van genoemd wetsartikel te verantwoorden gehad, beide keeren resulterende in eene veroordeeling.

Het eerste geval betrof een in Britsch Indië wonenden Nederlander, die op grond van de bepalingen van het Koninklijk Besluit van 28 Februari 1941, No. B. 26, automatisch was ingelijfd en die bij herhaling opzettelijk had nagelaten te voldoen aan een wettige oproeping, gedaan door den Consul der Nederlanden te Bombay, om zich bij de Nederlandsche Strijdkrachten te voegen. Deze Nederlander had zich tenslotte op bevel van den Consul Generaal te New Delhi naar Colombo begeven en had zich in het Hoofdkwartier van den Bevelhebber der Strijdkrachten in het Oosten aangemeld.

Het tweede geval betrof een in Zuid Afrika wonenden Nederlander, die niet had voldaan aan herhaalde wettige oproepingen voor werkelijken dienst, gedaan door het Hoofd van de Nederlandsche Militaire Missie te Pretoria. Betrokkene werd, toen zich een Nederlandsch oorlogsschip in een der havens van de Unie van Zuid Afrika bevond, door de Zuidafrikaansche politie gearresteerd en aan boord van dat oorlogsvaartuig afgegeven.

In beide gevallen had de Krijgsraad geen bezwaren een veroordeelend vonnis te wijzen, aangezien de betrokkenen voor de Nederlandsche wet schuldig waren en de bepalingen van de Allied Powers Act — hoewel schijnbaar (doch zulks uiteraard ten onrechte) een inbreuk makend op de Nederlandsche voorschriften inzake de rechterlijke competentie — slechts betrekking konden hebben op het al of niet verlenen van medewerking door de Britsche autoriteiten om een strafvervolgning mogelijk te maken. In het eerste geval was die medewerking niet noodig geweest; in het tweede geval was zij, niettegenstaande de Allied Powers Act, door de Britsche autoriteiten verleend.

§ 353. Anders dan de Zeekrijgsraad in het Vereenigde Britsche Koninkrijk heeft de Zeekrijgsraad bij de Strijdkrachten in het Oosten steeds vastgehouden aan den eisch dat ten processe — en ook bij de verhooren voor den Officier-Commissaris — geen vreemde taal gebruikt mocht worden. Bij alle verhooren en bescheiden in een andere dan de Nederlandsche taal (niet alleen die in Tamil, Sighalesch, Urdu e.d., maar ook die in voor den Rechter verstaanbaar Engelsch) werd gebruik gemaakt van een beëdigden tolk, zelfs al betrof het brieven, door den beklagde zelf in de vreemde taal geschreven.

§ 36. *Executie.*

§ 361. Zooals meer dan één Krijgsraad in dezen oorlogstijd, heeft ook de Zeekrijgsraad bij de Strijdkrachten in het Oosten zich gestooten aan het voorschrift van het fiat executie. Gelukkig was dit stooten zachtvaardig en betrof niet het weigeren van het fiat executie,

zoals den Temporairen Krijgsraad te Hollandia overkwam (vonnis van 21 October 1944); de door die weigering ontstane impasse werd aldaar opgelost door het vonnis aan te houden totdat de Commandant was vervangen door een ander, die geen bezwaar had, de verëischte verklaring op het vonnis te stellen.

De bezwaren van den Zeekrijgsraad te Colombo waren slechts gericht op het onpractische en tijdroovende van het na de volledige behandeling van een zaak te moeten terugkeeren ter zitting (aan boord van het Marindepotschip „Plancius”, achter in de haven van Colombo ten anker liggende) ter pronuntiatio van het vonnis, en voorts tegen het voor den beklagde gewoonlijk onbegrijpelijke dat hij aan het eind van de zitting, na de voordracht van den eisch en het pleidooi van zijn verdediger, als anti-climax te hooren kreeg, dat het vonnis weliswaar geweest was, maar dat de beslissing hem eerst later bekendgemaakt zou worden.

In den beginne heeft de Krijgsraad deze anti-climax verzacht door, nadat de beklagde uit de zittingszaal weggevoerd was, ondershands aan den verdediger de qualificatie en de opgelegde straf mede te deelen; de verdediger gaf deze gegevens dan aan zijn client door. Later gaf de Krijgsraad de uitspraak onmiddellijk na de behandeling in raadkamer, waarbij den veroordeelde medegedeeld werd dat het vonnis onderhevig was aan en dat de tenuitvoerlegging der uitgesproken straf afhankelijk was van het door den Bevelhebber der Strijdkrachten in het Oosten te verleenen fiat executie.

Het lijkt mij hier niet de plaats, gedachten en voorstellen over een moderniseering van het fiat executie uit te werken.

§ 362. Aangezien Colombo slechts over een zeer geringe militaire gevangenisruimte beschikte, werd overeengekomen, dat vrijheidsstraffen van langeren duur dan drie maanden ondergaan zouden worden in een der „civil prisons” te Ceylon.

Bij frequente bezoeken aan een aantal dezer inrichtingen op Ceylon is mij gebleken, dat het régime aldaar zeer lenient was: de opsluiting geschiedde alleen gedurende den nacht en dan gezamenlijk met \pm 20 personen op een zaal. Slechts als interne tuchtmaatregel kwam afzonderlijke opsluiting voor. Bovendien werd wegens goed gedrag in deze gevangnissen op straffen van een jaar en minder bij wijze van „remission” een vermindering van 50%, en op langere straffen van 25% van den duur verleend. Deze regeling, in beginsel toe te juichen als systeem van belooning voor goed gedrag en gunstig ter handhaving van tucht en orde in het gesticht, was in de praktijk zoodanig verwaterd dat den veroordeelde bij aankomst in de gevangenis den ontslagdatum, na toepassing van de regelen der „remission”, werd medegedeeld. Het gevolg hiervan was, dat de remissie niet gevoeld werd als een belooning voor goed gedrag, maar als een recht, waarop bij wijze van straf inbreuk gemaakt werd. Inplaats van den ingeslotene door het in het vooruitzicht stellen van een belooning aan te sporen om zich goed te gedragen, werd wrevel

opgewekt wanneer in geval van slecht gedrag aan den ontslagdatum werd getornd.

De Krijgsraad heeft zich steeds op het standpunt gesteld, dat hij zich bij de op te leggen straf niet aan de „remission” wilde storen, zijnde dit een omstandigheid van executie en niet van strafoplegging.

Aangezien de remissie niet berekend werd van de door den rechter uitgesproken straf maar van het gedeelte daarvan dat in het strafgesticht ondergaan moest worden, was het ter voorkoming van een persoonlijk element in de executie noodzakelijk de verschillende formaliteiten en handelingen, verband houdende met het overbrengen van de veroordeelden, volgens een bepaald schema te verwerken. Immers, een paar dagen eerder of later overbrengen naar de gevangenis van een veroordeelde, wiens voorarrest in mindering gebracht werd, kon hem in bepaalde gevallen drie maanden te ondergane straf schelen. (Als toelichting moge de volgende casus-positie dienen: Indien het in de gevangenis te ondergane gedeelte der straf, na aftrek van het voorarrest, 366 dagen zou bedragen, zou de veroordeelde in de klasse van 25% remissie vallen en dus ongeveer 9 maanden in de gevangenis moeten doorbrengen. Zou de executie één dag uitgesteld worden, dan zou het te ondergane gedeelte nog maar 365 dagen bedragen, waardoor hij in de klasse van 50% remissie zou komen en dus ongeveer 6 maanden werkelijk hebben te ondergaan.)

Na terugkeer der Strijdkrachten in het Oosten naar Nederlandsch Indië, toen overwogen werd de nog te Colombo aanwezige gevangenen naar Java te doen overbrengen, werd het vraagstuk van deze specifieke Ceylon-remissie nader bezien. Onder de in Colombo ingesloten deden zich namelijk gevallen voor van veroordeelden die reeds eenige jaren ingesloten waren en wier ontslag, bij toepassing van de regelen van de remissie, na enkele maanden zou volgen. Zouden zij worden overgebracht naar Java, waar die regelen niet golden, dan zou het te ondergane restant der straf in enkele gevallen meer dan een jaar worden. En hoewel zulks in den gedachtengang van den Krijgsraad, die ook met de voordeelen van het remissiestelsel geen rekening had gehouden, geaccepteerd zou kunnen worden, aangezien de veroordeelde door de overbrenging niet positief benadeeld zou worden doch slechts een in het vooruitzicht gesteld en aan voorwaarden gebonden voordeel zou verliezen, kon ik mij hierbij niet neerleggen. Aan een veroordeelde die op last van den Minister van Marine naar Nederland moest worden overgebracht en die daardoor in dezelfde omstandigheden kwam te verkeerren, adviseerde ik te requestreeren om bij wijze van gratie strafvermindering te verkrijgen van den duur der remissie periode. Ten aanzien van de later naar Java overgebrachte veroordeelden zijn overeenkomstige maatregelen genomen.

§ 363. Zooals hooger vermeld bood de „Military Prison” te Colombo slechts zeer weinig ruimte, waardoor zij niet gebruikt mocht worden voor insluitingen van langeren duur dan 3 maanden.

Het régime in deze militaire gevangenis was veel straffer dan in de burgerlijke gevangenissen: de opsluiting geschiedde afzonderlijk, de werkzaamheden bestonden voor een groot deel uit marcheeren en militaire exercitie, terwijl verplaatsingen in den looppas moesten geschieden. Op grond van dit régime en van den korten duur der insluitingen, waarvoor dit gesticht gebruikt kon worden, werd deze gevangenis gebezigd voor het doen ondergaan van de bijkomende straf van plaatsing in een strafklasse. De resultaten van deze strafklasse waren opvallend gunstig.

In de militaire gevangenis werd maximaal 30% remissie verleend. Hier was de remissie echter nog een belooning voor goed gedrag, geïnterpreteerd in den zin van opvallend goed gedrag, zoodat zij zelden ten volle werd genoten, anders dan in de civil prisons, waar bij verre van feilloos gedrag gewoonlijk de volle remissie verleend werd en waar zelfs verspeelde remissie-dagen weer terugverdiend konden worden.

Opgemerkt zou nog kunnen worden dat de drie opgelegde zeer langdurige gevangenisstraffen (resp. één van levenslang en twee van 20 jaren) werden ondergaan in een speciaal voor langdurige insluitingen ingerichte militaire gevangenis te Lucknow (United Provinces, India). De civil prisons op Ceylon werden, om het zachtvaardige régime en vooral omdat zij geacht werden onvoldoende waarborgen te bieden tegen ontsnappingspogingen (een dezer veroordeelden, ex-kampioen bokser, was een woesteling) voor deze langdurige gevangenisstraffen minder geschikt geoordeeld. Betrokken veroordeelden zijn thans naar Nederland overgebracht.

§ 364. Voordat het Koninklijk Besluit van 7 Juni 1943, No. D. 17, een einde maakte aan het op artikel 205 van de Regtspleging bij de Zeemagt gebaseerde recht van een veroordeelde om uitstel van executie te verkrijgen in verband met het indienen van een gratieverzoek, had de Zeekrijgsraad bij de Strijdkrachten in het Oosten de hieraan in oorlogstijd verbonden bezwaren opgelost door, in de zeer weinige gevallen dat de beklagde zich niet reeds in preventief arrest bevond, bij de uitspraak te bevelen dat de tot gevangenisstraf veroordeelde onmiddellijk in arrest zou worden gesteld, onder bepaling van aftrek van het arrest. Later, toen dit door genoemd Koninklijk Besluit niet meer noodig was ter voorkoming van uitstel van executie, heeft de Krijgsraad deze gewoonte van inarreststelling gecontinueerd, omdat hiervan een merkbare generale preventie uitging. Het sprak tot de militairen wanneer zij zagen dat een man, die ter zitting gedaagd was, niet meer terugkwam, totdat zijn straf er op zat.

HOOFDSTUK 4.

SLOTOPMERKING.

§ 41. *Slotopmerking.*

Ik heb gemeend deze verhandeling te moeten beperken tot de facetten, die ik hierboven belicht heb, en haar niet te moeten uitbreiden met verdere casuïstiek van 's Raads rechtspraak, noch daarin op te nemen de behandeling van enkele voorstellen van legislatieven aard, van het Oosten uit aan den Minister van Marine gericht.

Wel meen ik volledigheidshalve een statistisch overzicht te moeten laten volgen van de behandelde zaken, voorzoover het den Zeekrijgsraad bij de Strijdkrachten in het Oosten betreft; de gegevens van den Zeekrijgsraad te Soerabaja zullen, zooals reeds opgemerkt, als verloren beschouwd dienen te worden.

Amsterdam, 23 Juli 1946.

§ 42. Statistisch overzicht.

§ 421. Gerangschikt naar de gepleegde misdrijven:

	1942	1943	1944	1945	Totaal
Wetboek van Militair Strafrecht (2e boek)					
Titel I.					
Art. 77 (Militair verraad)	3	—	—	—	3
Art. 78 (Verspieding)	1	—	—	—	1
Titel II.					
Art. 85 (Misleiding enz. van het Krijgs- volk)	1	—	—	—	1
Art. 88 (Schadelijke bekendmaking) . . .	—	2	—	1	3
Titel III.					
Art. 96 (Culpose afwezigheid)	2	—	—	—	2
Art. 97 (Doleuze afwezigheid)	4 ¹⁾	—	1	2	7
Art. 98 (Desertie)	29 ²⁾	13	3	8 ³⁾	53
Art. 100 (Desertie naar den vijand) . . .	3	—	—	—	3
Titel IV.					
Art. 108 (Belediging, bedreiging enz.) . .	5	3	2	1	11
Art. 110 (Belediging door feitelikheden)	1	—	—	—	1
Art. 114 (Opzettelijke ongehoorzaamheid) .	17 ¹⁾	3	5	4	29
Art. 116 (Feitelijke bedreiging met geweld)	—	—	—	1	1
Titel V.					
Art. 120 (Feitelijke insubordinatie)	5	2	1	2	10
Art. 124 (Militair oproer)	3	—	—	—	3
Art. 129 (Plichtsverzaking wachthebbende)	—	1	—	2	3
Art. 132 (Non-revelatie)	1	—	—	—	1
Art. 134 (Verijdeln v. e. dienstmaatregel)	1	1	—	1	3
Art. 150 (Niet voldoen aan oproep dienst- plicht)	—	—	2	—	2
Titel VI.					
Art. 152 (Diefstal door wachthebbende) .	—	—	—	1	1
Titel VII.					
Art. 160 (Wegmaken enz. v. e. oorlogsbê- hoeft)	—	2	1	—	3
Wetboek van Strafrecht.					
Art. 180 (Wederspannigheid)	—	—	—	1	1
Art. 188 (Valsche aangifte strafbaar feit)	—	1	—	—	1
Art. 207 (Meineed)	—	1	—	1	2
Art. 225 (Valschheid in geschrift)	—	1	1	—	2
Art. 285 (Bedreiging met een misdrijf tegen het leven)	1	—	—	—	1
Art. 302 (Zware mishandeling)	—	—	—	1	1
Art. 307 (Dood door schuld)	—	—	—	1	1
Art. 308 (Lichamelijk letsel door schuld) .	—	—	—	2	2
Art. 310 (Diefstal)	—	1	2	2	5
Art. 321 (Verduistering)	—	2	1	1 ¹⁾	4
Art. 417 bis (Schuld-heling)	—	—	1	—	1
Vrijspraak	77	33	20	32	162
Totale	—	—	1	1	2
Totale	77	33	20	33	164

¹⁾ w.o. 1 recidivist. ²⁾ w.o. 4 recidivisten. ³⁾ w.o. 2 recidivisten.

Opmerking. In bovenstaand overzicht werd poging tot een misdrijf onder het betreffende misdrijf en werden de afzonderlijke feiten van samenloop ieder voor zich vermeld.

§ 422. Gerangschikt naar de opgelegde straffen.

	Geldboete	Militaire detentie	Voorw. veroord. (w.o. gedeelt. V.V. en V.V. gecomb. m. geldboete)	Gevangenisstraf				
				tot 6 mnd.	meer dan 6 mnd., tot en met 1 jaar	meer dan 1 jaar, tot en met 3 jaren	meer dan 3 jaren, tot en met 6 jaren	meer dan 6 jaren
1942	—	—	9 %	4 %	33 %	35 %	8 %	11 %
1943	—	—	10 %	10 %	30 %	50 %	—	—
1944	7 %	7 %	40 %	16 %	7 %	16 %	7 %	—
1945	—	—	20 %	40 %	12 %	20 %	8 %	—
Totaal	1 %	1 %	16 %	14 %	24 %	33 %	6 %	5 %

Bijkomende straffen:

	Ontslag met ontzetting	Ontslag zonder ontzetting	Strafklasse	Verlaging*)	
				Strafklasse	Verlaging*)
1942	7 %	2 %	18 %	37 %	
1943	—	—	—	42 %	
1944	—	—	16 %	32 %	
1945	—	4 %	4 %	4 %	

*) Hierbij niet opgenomen de automatisch aan strafklasse verbonden verlaging.

BIJLAGE 1.

ZEEKRIJGSRAAD SOERABAJA,

Brouwer (Pres.), Huyer, Siegers, Alstede en Luchten (plv.) leden;
vonnis van 10 December 1940.

Artt. 1—103 Sr. 1); artt. 60 en 97 Ned. W.M.S.R. (Indische) Stbl. 1930 nr. 364 (voorschriften betreffende de militairisatie der Gouvernements-marine).

Schuldvereischte t.a.v. een zg. geobjectiveerd element van een misdrijf.

Aangezien het militair-zijn een element vormt van de delictsomschrijving van het den beklaagde ten laste gelegde misdrijf (ongoorloofde afwezigheid) en beklaagde geen verwijt kan treffen, dat hij ten tijde van het plegen van het hem ten laste gelegde niet wist, dat hij militair (gemilitairiseerd schepeling der Gouvernements-marine) was, dient hij wegens gemis van alle schuld ten aanzien van dit element van het strafbaar feit te worden vrijgesproken. 2)

De Zeekrijgsraad te Soerabaja, zitting houdende in de zaak tegen S., (enz.), laatstelijk voor de verwijzing naar den Zeekrijgsraad gediend hebbende als gemilitairiseerde djoeroemoedi bij de gouvernementssmarine, gerequireerde,

Gezien enz.,

Gezien het bevelschrift tot bijeenkomen van den Zeekrijgsraad van den 21en November 1940, No. A. 16/15/12, aan den voet van welk stuk door den fiscaal aan den beklaagde wordt ten laste gelegd:

„dat hij, dienende als gemilitairiseerde djoeroemoedi bij de „gouvernements-marine aan boord van HMs. gemilitairiseerd gouvernementsschip „Eridanus”, liggende te Tandjoeng Priok, aldaar „op of omstreeks den 8en Maart 1940 met het oogmerk om zich „voorgoed aan zijne dienstverplichtingen te onttrekken, althans „opzettelijk ongeoorloofd, van passagieren is achtergebleven en „sindsdien opzettelijk, voortdurend en zonder vergunning afwezig „is gebleven, totdat hij op den 9en April 1940 door de politie te „Tandjoeng Priok is aangehouden en aldaar aan boord van HMs. „gemilitairiseerd gouvernementsschip „Fazant” is overgebracht;”

Gezien enz.;

Gezien de schriftuur van eisch door den fiscaal ingediend en gehoord de voorlezing van de daarin opgenomen conclusie, strekkende tot terugverwijzing van de zaak, onder mededeeling van alle stukken, naar den tot straffen bevoegden commandeerenden officier;

Overwegende dat den beklaagde op zijn daartoe strekkend verzoek als raadsman is toegewezen de officier van administratie der 2e klasse N. J. Backers;

1) D.w.z. van het Indische wetboek van strafrecht, overeenkomende met de artikelen 1—91 van het Nederlandsche wetboek. Red. M.R.T.

2) Zie het naschrift.

Gelet op hetgeen door den raadsman van beklagde mondeling ten processe is aangevoerd;

Overwegende dat de beklagde zich op den 25en September 1939 vrijwillig als djoeroemoedi onder reg. no. 13157 voor den tijd van een jaar bij de gouvernements-marine in Nederlandsch Indië heeft verbonden en dat hij thans nog als gemilitariseerde djoeroemoedi bij de gouvernements-marine in Nederlandsch Indië dient;

Overwegende dat beklagde ten processe aangaande het hem ten laste gelegde heeft opgegeven:

dat hij op 25 September 1939 vrijwillig in dienst is getreden bij de gouvernements-marine als djoeroemoedi; dat hij bij zijn aanneming een papier geteekend heeft, doch niet weet wat dit inhield; dat hij kan lezen noch schrijven en dat de inhoud van het papier hem niet medegedeeld is; dat hij over de dagen in September 1939 f 0,60 per dag aan gage heeft ontvangen en vervolgens ongeveer f 30,— per maand; dat hij, nadat hij te Soerabaja aangenomen was, per trein opgezonden werd naar Batavia, alwaar hij te werk gesteld werd bij het havenbedrijf van Tandjoeng Priok; dat hij destijds van den havenmeester een stel uniform — werkkleding — van de gouvernements-marine heeft ontvangen; dat hij tijdens zijn tewerkstelling bij den havendienst deze uniform gedragen heeft; dat hij toen niet wist dat hij militair was en ook geen oranje band met het opschrift „Gemilitariseerde Gouvernements Marine” heeft ontvangen;

dat hij op 2 of 3 Maart 1940 overgeplaatst werd naar het gouvernementsstoomschip „Eridanus” dat toen te Tandjoeng Priok lag; dat hij vóór zijn overplaatsing het door hem ontvangen werkpak moest inleveren en dat hij aan boord van HMs. „Eridanus” gewerkt heeft in burgerkleding, nl. in een witte broek en een wit hemd; dat hij op den 7en Maart d.a.v. na de uitbetaling aan den 2en officier gevraagd heeft om ontslag, omdat hij geen dienstkleding verstrekt kreeg; dat de 2e officier hem daarop geantwoord heeft om te wachten; dat hij vervolgens in den avond van den 7en Maart 1940 is gaan passagieren; dat hij den volgenden morgen om 6 uur 30 aan boord van zijn schip terug moest zijn maar dat hij, omdat hij nog steeds geen uniformkleding gekregen had, niet is teruggekeerd, totdat hij op 9 April 1940 door de politie te Tandjoeng Priok werd aangehouden en teruggebracht werd aan boord van HMs. „Fazant”; dat hij, toen hij ongeoorloofd van passagieren achterbleef, de bedoeling had om eenige dagen weg te blijven doch dat hij naderhand uit vrees niet teruggekeerd is; dat hij ongeveer 15 dagen nadat hij door de politie teruggebracht was, aan boord van HMs. „Gemma” uniform-kleding ontvangen heeft; dat hij toen tevens een oranje band met het opschrift „gemilitariseerde Gouvernements Marine” ontving en dat hem toen werd medegedeeld dat hij onder militaire tucht stond;

Overwegende dat ten processe aanwezig is:

een extract uit het scheepsjournaal van HMs. „Eridanus”, o.a. inhoudende: onder „8 Maart 1940”: „S., djoeroemoedi, reg. no. 13157, „niet van passagieren teruggekeerd”;

een extract uit het scheepsjournaal van HMs. „Fazant”, inhoudende: onder „9 April 1940”: „Door politie aan boord teruggebracht „djoeroemoedi S., reg. no. 13157, achtergebleven schepeling van „HMs. „Eridanus”;

Overwegende dat de navolgende getuigen ten processe onder eede hebben verklaard:

1. P.J.J.V., gemilitariseerd eerste officier der gouvernements-marine, bevelvoerend officier van het gouvernements-stoomschip „Aldebaran”, oud 36 jaren:

dat hij op 25 September 1939 S. heeft aangenomen als schepeling bij de gouvernements marine en dat het hem ten processe getoonde afschrift-aannemingsbiljet daarop betrekking heeft; dat hij den inhoud van dat biljet aan S. verklaard heeft en nadien nog eens door een Inlandschen schrijver heeft doen verklaren; dat het aannemingsbiljet niet inhoudt, dat betrokkene van stonde af militair is; dat hij zich ook niet herinnert of hij S. dat heeft medegedeeld; dat hij vervolgens in verband met een bekomen order, S., gekleed in burgerkleeding, naar Batavia heeft gedirigeerd om zich te melden op het Hoofdkantoor van Scheepvaart aldaar;

2. D., gemilitariseerde eerste stoker bij de gouvernements-marine, schrijver aan boord van het G.S.S. „Aldebaran”, oud 26 jaren:

dat hij op 25 September 1939 aan S. in de Maleische taal heeft voorgehouden het op de achterzijde van het afschrift aannemingsbiljet (dat getuige ten processe wordt getoond) vermelde, waarna S. het origineele biljet heeft onderteekend; dat na deze voorlezing S. hem heeft medegedeeld, dat hij den inhoud had begrepen; dat aan S. na de aanneming geen uniformkleeding is verstrekt; dat hij niet weet waarom dit niet is geschied; dat hij — getuige — aan S. bij diens aanneming niet gezegd heeft, dat het grootste deel der gouvernements-marine toen al was gemilitariseerd;

3. J.C.A.C., onderhavenmeester te Tandjoeng Priok, oud 34 jaren:

dat kort na het uitbreken van den oorlog zes man gemilitariseerd personeel der gouvernements-marine ter beschikking van den havenmeester te Tandjoeng Priok gesteld was; dat S. een van hen was; dat aan deze lieden een stel blauwe uniform-kleeding in bruikleen is gegeven; dat zij en ook S. deze kleeding wederom hebben ingeleverd toen zij na eenigen tijd werden overgeplaatst naar HMs. „Eridanus”; dat voor zoover hem — getuige — bekend, gedurende de tewerkstelling bij het havenkantoor niet aan S. is medegedeeld, dat hij onder militaire tucht stond; dat hij op het havenkantoor geen militair onderricht heeft ontvangen; dat hij ook geen band verstrekt

heeft gekregen of gedragen met het opschrift „Gemilitariseerde „Gouvernements Marine”; dat echter zijn indruk was, dat S. heel goed wist dat hij militair was;

Overwegende dat beklaagdes verweer hierop neerkomt, dat hij ten tijde van het plegen van het hem ten laste gelegde feit niet gemilitariseerd en dus geen militair was;

Overwegende dienaangaande:

dat uit het ten processe aanwezige afschrift van beklaagdes aannemingsacte blijkt, dat beklaagde op 25 September 1939 als djoeroemoedi in dienst is getreden bij de gouvernements-marine en dat hij zich bij zijn aanmelding heeft verbonden om gedurende den tijd, dat hij in dienst is bij de gouvernements-marine, militaire diensten te verrichten, wanneer hij daartoe in geval van oorlog of oorlogsgevaar, zoomede in andere buitengewone omstandigheden, in werkelijken dienst wordt opgeroepen;

dat bij beschikking van den Commandant der Zeemacht van 12 September 1939 No. Sch. 144/2/2 — krachtens machtiging der Regeering — gerekend van 2 September 1939, met uitzondering van het ss. „Aldebaran”, alle schepen, behoorende tot het materieel der gouvernements-marine, alsmede het op die schepen en op het ss. „Aldebaran” geplaatste personeel, bestemd zijn voor het verrichten van militaire diensten;

dat hierdoor derhalve is komen vast te staan dat beklaagde, toen hij op 8 Maart 1940 opzettelijk ongeoorloofd achterbleef van HMs. gemilitariseerd gouvernementsschip „Eridanus”, militair was in den zin van artikel 60, eerste lid aanhef en 2e van het Wetboek van Militair Strafrecht;

dat beklaagde zich immers vrijwillig had verbonden voor het verrichten van militaire diensten, zoo hij daartoe in bijzondere omstandigheden zou worden opgeroepen; dat een dergelijke oproep had plaats gehad voor het personeel der gouvernements-marine, geplaatst aan boord der gouvernements-schepen en dat beklaagde op 8 Maart 1940 tot de bemanning van een dier schepen behoorde, immers geplaatst was aan boord van HMs. gemilitariseerd gouvernementsschip „Eridanus”;

dat echter het militair-zijn een element vormt van de delictomschrijving van het aan beklaagde tenlastegelegde (tw. van artikel 98 aanhef en 1e, subsidiair artikel 97 aanhef en 1e van het Wetboek van Militair Strafrecht);

dat, hoewel het element niet wordt beheerscht door het in die delictomschrijvingen vermelde opzet (c.q. oogmerk), het in strijd zou zijn met den geest van het Nederlandsche strafrecht om ten aanzien hiervan elk schuldverband terzijde te stellen;

dat derhalve dient te worden nagegaan, of beklaagde in casu had kunnen en moeten weten, dat hij tijdens het plegen van het hem tenlastegelegde militair was;

Overwegende dat hieromtrent ten processe gebleken is:

dat aan beklaagde bij zijn aanneming wel de op het aannemingsbiljet voorkomende zgn. „militairisatie-verklaring” is voorgehouden, doch dat beklaagde zich, door die verklaring te onderteekenen, slechts verbond om militaire diensten te verrichten, wanneer hij daartoe opgeroepen zou worden;

dat echter is nagelaten — zoowel aan boord van het ss. „Aldebaran” als aan boord van HMs. „Eridanus” — hem mede te deelen dat hij — doordat hij deel uitmaakte van de bemanning van een schip der gouvernements-marine — inderdaad was opgeroepen en dus militair was;

dat hem toen ook niet — conform het vereischte van artikel 60 van het Wetboek van Militair Strafrecht — is medegedeeld, dat hij onder militaire tucht stond, terwijl hem evenmin het voor hem vastgestelde militaire kenteeken is verstrekt;

dat hij zelfs aan boord van HMs. „Eridanus” zijn dienst moest verrichten in burgerkleeding;

dat in het ten processe aanwezige zakboekje van beklaagde weliswaar is vermeld „m.i.v. 25-9-1939 gemilitariseerd als matroos „1e kl.”, doch dat deze aantekening haar waarde geheel verliest door de — latere — vermelding „27-4-40 gemilitariseerd en onder „militaire tucht gesteld”;

Overwegende dat door het bovenstaande wel is komen vast te staan dat zoowel aan boord van het ss. „Aldebaran” als aan boord van HMs. „Eridanus” is nagelaten aan beklaagde ook maar op eenige wijze kenbaar te maken, dat hij militair was;

dat beklaagde dan ook — mede gezien zijn ontwikkeling — geen verwijt kan treffen, dat hij ten tijde van het plegen van het hem tenlastegelegde niet wist dat hij militair was en alzoo onder de militaire strafwet viel;

Overwegende dat, hoewel door de opgaven van beklaagde, de verklaringen der getuigen en den inhoud van de ten processe aanwezige schriftelijke bescheiden het wettig en overtuigend bewijs is geleverd van de subsidiair aan beklaagde ten laste gelegde feiten — alsmede van zijn schuld daaraan — beklaagde dient te worden vrijgesproken van de omstandigheid dat hij het feit zou hebben gepleegd als gemilitariseerde schepeling der gouvernements-marine, daar ten aanzien hiervan bij beklaagde een gemis is van alle schuld;

Overwegende dat het bewezen verklaarde noch in het militaire, noch in het gemeene strafrecht strafbaar is, doch dat deze gedragingen onbestaanbaar zijn met de militaire tucht of orde aan boord van HMs. gouvernementsschepen t.a.v. iemand die feitelijk bij de krijgsmacht dient;

Gezien de artikelen:

1 en 60 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

185 en 190 van de Regtspleging bij de Zeemagt;

2 (1) en 58 van de Wet op de Krijgstucht;

Recht doende:

Verklaart het den beklagde ten laste gelegde wettig en overtuigend bewezen, als hiervoren werd overwogen;

Verklaart hem daaraan schuldig;

Spreekt hem vrij van hetgeen hem meer is ten laste gelegd dan bewezen verklaard;

Verstaat dat het bewezen verklaarde een krijgstuuchtelijk vergrijp, volgens de daarvan in artikel 2 No. 1 van de Wet op de Krijgstuuch gegeven omschrijving, oplevert;

Verwijst deze zaak — onder mededeeling van alle stukken — ter verdere behandeling naar den tot straffen bevoegden commandeerenden officier;

Beveelt de teruggave van het ten processe aanwezige zakboekje aan het Hoofd van den Dienst van Scheepvaart te Batavia-C, na verloop van acht dagen nadat het vonnis in kracht van gewijsde zal zijn gegaan.

Naschrift.

Bovenstaand vonnis, hoewel een uitspraak van den militairen rechter en betrekking hebbend op een militairen delinquent, is echter wellicht ook voor niet-militairen van belang, ook al omdat de man, die terechtstond, zelf zich van zijn militair-zijn niet bewust was. Niettemin voldeed hij aan de omschrijving van het begrip „militair”, gegeven in artikel 60 aanhef en 2e van het Wetboek van Militair Strafrecht, luidende: „Onder militairen worden verstaan: (2e) alle „andere vrijwilligers bij de krijgsmacht . . . zoo vaak en zoo lang zij „in werkelijken dienst zijn . . .”. Zooals uit het vonnis blijkt was S. een vrijwilliger bij de krijgsmacht wiens dienstverband niet tot doorloopenden werkelijken dienst verplichtte en was hij ten tijde van het plegen van het hem ten laste gelegde in werkelijken dienst tengevolge van den oproep voor het verrichten van militaire diensten, gericht tot de gouvernements-marine in Nederlandsch Indië, waarvan hij toen deel uitmaakte. Betrokkene echter wist dit niet en kon dit ook niet weten, daar verzuimd was hem mede te deelen of hem op eenige andere wijze te laten blijken, dat hij gemilitairiseerd was. De Krijgsraad nam ten aanzien van het militair-zijn van beklagde aan een gemis van alle schuld.

Hoewel sedert het — ik zou haast zeggen „beroemde” — arrest van den Hoogen Raad van 14 Februari 1916 (W. 9958) het principe „geen straf zonder schuld” regel is geworden, ook in de militaire strafrechtspraak¹⁾, gaat bovenstaand vonnis verder dan tot nog toe in de practijk het geval was. De mij bekende uitspraken op dit gebied toch betreffen alle overtredingen, delicten waarvan de omschrijving geen schuld-element bevat, terwijl dit vonnis schuld eischt ook ten

¹⁾ Zie o.a. Sententie van het Hoog Militair Gerechtshof van 27 October 1916 (W. 10010).

aanzien van een geobjectiveerd element van een strafbaar feit, in de delictomschrijving waarvan andere elementen door opzet (oogmerk) beheerscht worden. Het onderhavige geval zou echter tot onbillijkheid leiden, zoo beklaagde veroordeeld werd wegens het plegen van een specifiek militair misdrijf, terwijl hij niet wist (noch kon weten) dat hij de qualiteit van militair bezat.

Nu het bewezen verklaarde gedeelte van de tenlastelegging — dat geen militair misdrijf opleverde — ook niet strafbaar was gesteld in het (Nederlandsche) gemeene strafrecht — immers het overeenkomende artikel van het Wetboek van Strafrecht, 391, eischt nog dat gevaar te duchten is voor het schip, de opvarenden of de lading, waarvan i.c. noch in de tenlastelegging, noch in feite sprake was — zou beklaagde, volgens het gemeene strafprocesrecht, dienen te worden ontslagen van alle rechtsvervolging. Deze uitspraak is echter in het militaire strafproces niet bekend; wel is in een dergelijk geval mogelijk de terugverwijzing naar den tot straffen bevoegden commandeerenden officier. Deze materie is, merkwaardigerwijs, niet geregeld in de Regtspleging bij de Zeemagt, maar in de Wet op de Krijgstucht. Hoewel het op het eerste gezicht meer voor de hand schijnt te liggen dat de Krijgsraad, na uitgemaakt te hebben dat het bewezen verklaarde een krijgstuchtelijk vergrijp oplevert, meteen zelf de krijgstuchtelijke straf oplegt, is zulks bij de totstandkoming van het Wetboek bepaaldelijk niet gewild en wel omdat de verantwoordelijkheid voor de handhaving der krijgstucht berust bij den commandeerenden officier en voorts omdat een dergelijke uitspraak in strijd zou zijn met het principe van scheiding tusschen rechterlijke en disciplinaire macht ¹⁾.

W. H. V.

¹⁾ Hoewel dergelijke scheiding tusschen rechterlijke en disciplinaire macht de instemming had van Prof. *van der Hoeven* — zie deel III, blz. 358 — is zij militair-rechtelijk op grond van hare geschiedenis niet juist. Zie over dit onderwerp onze aantekeningen op de bladzijden 443 v. van deze aflevering, in het bijzonder het gedeelte op bladzijde 446.

BIJLAGE 2.

**Verordening van het militair gezag in Nederlandsch-Indië van
4 October 1940, no. 43, tot tijdelijke wijziging der Militaire
Strafwetgeving t.a.v. militairen der zeemacht h.t.l.**

Artikel 1.

Het Wetboek van Militair Strafrecht (Ned. Stb. 1903 Nr. 111, zooals sindsdien gewijzigd en aangevuld) ondergaat de volgende wijzigingen:

- a. Artikel 2 wordt aangevuld met een tweede lid, luidende:
„onder het gemeene recht genoemd in het eerste lid van dit artikel wordt mede begrepen het in Nederlandsch-Indië geldende gemeene strafrecht voor zoover betreft feiten, welke niet in het Nederlandsche gemeene strafrecht zijn omschreven.”
- b. Na artikel 5 wordt ingelascht een nieuw artikel 5a, luidende:
„De in het tweede lid van artikel 2 bedoelde bepalingen van het in Nederlandsch-Indië geldende gemeene strafrecht zijn toepasselijk:
 - 1e. op den militair, die zich in Nederlandsch-Indië aan enig strafbaar feit schuldig maakt;
 - 2e. op ieder, die zich in tijd van oorlog in Nederlandsch-Indië schuldig maakt aan een strafbaar feit, waarvan onder die omstandigheden de kennisneming aan den militairen rechter behoort.”
- c. Artikel 7 wordt aangevuld met een derde lid, luidende:
„De in of krachtens dit wetboek gegeven voorschriften met betrekking tot de oplegging en de uitvoering van de doodstraf zijn mede van toepassing in de gevallen, waarin deze straf wordt uitgesproken ter zake van een feit als bedoeld in het tweede lid van artikel 2.”
- d. In artikel 15 wordt in stede van „nos. 2—6” gelezen „nos. 2—7”.
- e. Artikel 54 wordt aangevuld met een tweede lid, luidende:
„Onder klachten in den zin van den VIIen Titel van het Wetboek van Strafrecht wordt mede verstaan een klacht ingediend en ontvangen door de daartoe in het Nederlandsch-Indische recht bevoegd verklaarde personen, met inachtneming van de hieromtrent voor hen geldende wettelijke voorschriften.”
- f. Na artikel 63 wordt ingelascht een nieuw artikel 63a, luidende:
„De militairen van het Koninklijk Nederlandsch-Indische leger zijn, voor zoover betreft de in artikel 67 van dit wetboek bedoelde verhouding en de te hunnen aanzien gepleegde feiten, in Nederlandsch-Indië, met inachtneming van den door hen bekleeden rang, gelijkgesteld met militairen in den zin van dit wetboek.”

Artikel 2.

De Wet op de Krijgstucht (Ned. Stbl. 1903 Nr. 112, zooals sindsdien gewijzigd en aangevuld) ondergaat de volgende wijzigingen:

- a. In artikel 2 wordt na het voorkomende onder 6° toegevoegd:
 „7°. de feiten bedoeld in het tweede lid van artikel 2 van het Wetboek van Militair Strafrecht, waarop als hoofdstraf is gesteld hetzij hechtenis of geldboete, hetzij geldboete alleen, indien het begane feit naar het oordeel van den in nr. 2 vermelden meerdere onbestaanbaar is met de militaire tucht of orde, doch tevens van zoo lichten aard, dat de zaak buiten strafrechtelijke behandeling kan worden afgedaan.”
- b. In artikel 58 wordt in stede van „nos. 2—6” gelezen „nos. 2—7”.
- c. Aan artikel 61 wordt een zin toegevoegd, luidende:
 „Indien echter in Nederlandsch-Indië een zoodanige tot straffen bevoegde meerdere ontbreekt, kan het beklag worden gedaan bij het Hoog Militair Gerechtshof van Nederlandsch-Indië.”
- d. Artikel 67 wordt aangevuld met een derde lid, luidende:
 „Heeft het Hoog Militair Gerechtshof van Nederlandsch-Indië overeenkomstig het bepaalde in den tweeden zin van art. 61 het beklag in eerste instantie behandeld, dan geldt de genomen beslissing als eindbeslissing.”

Artikel 3.

Na artikel 211 van de Regtspleging bij de Zeemagt — gearresteerd bij besluit van den Souvereinen Vorst der Vereenigde Nederlanden van 20 Juli 1814 (Ned. Stbl. No. 85), zooals zij nadien is gewijzigd en aangevuld — wordt ingelascht een nieuw artikel 211a luidende:

„Tegelijk met het instellen van het appèl kan het verzoek worden gedaan om toevoeging van een raadsman, alsmede om in appèl in persoon voor het Hoog Militair Gerechtshof te mogen verschijnen; deze verzoeken moeten worden opgenomen in de in het eerste lid van artikel 211 bedoelde verklaring.”

Artikel 4.

De Invoeringswet Militair Straf- en Tuchtrecht (Ned. Stbl. 1921 No. 841) ondergaat de volgende wijzigingen:

- a. Art. 82 wordt gelezen als volgt:
 „Behoudens het bepaalde in het tweede lid van dit artikel neemt het Hoog Militair Gerechtshof in eersten en laatsten aanleg kennis van de strafbare feiten begaan door hen, die een hooger militair rang dan dien van luitenant te zee der 1e klasse of van kapitein bij de landmacht bekleeden.
 Het Hoog Militair Gerechtshof van Nederlandsch-Indië neemt in eersten en laatsten aanleg kennis van de strafbare feiten begaan door de onder de bevelen van den commandant der zeemacht

in Nederlandsch-Indië dienende officieren der zeemacht, die een hooger en militairen rang bekleeden dan dien van luitenant ter zee der eerste klasse."

b. Art. 83 wordt gelezen als volgt:

„Behoudens het bepaalde in het derde lid van dit artikel neemt het Hoog Militair Gerechtshof in eersten en laatsten aanleg bij voorkeur kennis van de strafbare feiten begaan door een aan de rechtsmacht van een der krijgswraden onderworpen persoon in deelneming met een persoon als bedoeld in het eerste lid van het voorgaand artikel.

Ingeval van gelijktijdige vervolging bij het Hoog Militair Gerechtshof en bij een der krijgswraden blijft uitsluitend bevoegd de rechter bij wien de vervolging het eerst is aangevangen.

Het Hoog Militair Gerechtshof van Nederlandsch-Indië neemt in eersten en laatsten aanleg bij voorkeur kennis van de strafbare feiten begaan door een aan de rechtsmacht van een der krijgswraden onderworpen persoon in deelneming met een persoon als bedoeld in het tweede lid van het voorgaand artikel.

Ingeval van gelijktijdige vervolging bij het Hoog Militair Gerechtshof van Nederlandsch-Indië en bij een der krijgswraden blijft uitsluitend bevoegd de rechter bij wien de vervolging het eerst is aangevangen."

c. Na artikel 85 wordt ingelascht een nieuw artikel 85a, luidende: „Bij de uitoefening van rechtsmacht, welke voortvloeit uit het bepaalde in het tweede lid van artikel 82 en in het derde lid van artikel 83, zal het Hoog Militair Gerechtshof van Nederlandsch-Indië zich hebben te gedragen overeenkomstig hetgeen in de Provisioneele Instructie voor het Hoog Militair Gerechtshof in Nederland, gelijk deze thans luidt of in den vervolge mocht komen te luiden, is voorgeschreven omtrent de wijzen van delibereeren, de rechtspleging, den advocaat-fiscaal, den griffier, de gevangen- of provoosthuizen en de kosten."

Artikel 5.

De Provisioneele Instructie voor het Hoog Militair Gerechtshof — gearresteerd bij besluit van den Souvereinen Vorst der Vereenigde Nederlanden van 20 Juli 1814 (Ned. Stbl. No. 85), zooals zij nadien is gewijzigd en aangevuld — ondergaat de volgende wijzigingen:

a. Artikel 76c wordt gelezen als volgt:

„In appèl wordt de zaak aanhangig gemaakt door de bij artikel 216 van de Regtpleging bij de Zeemagt bedoelde inzending der processtukken aan het Hof.

In appèl kan een vonnis waarbij de doodstraf is opgelegd niet worden bevestigd dan wel bij sententie de doodstraf niet worden opgelegd, zonder dat de beklaagde is opgeroepen om in persoon voor het Hof te verschijnen.

Overigens wordt de beklagde alleen opgeroepen wanneer het Hof zulks noodig oordeelt of gunstig beschikt op het verzoek van den beklagde, gedaan op de wijze als aangegeven in artikel 211a van de Regtspleging bij de Zeemagt.

De beklagde wordt opgeroepen door een beteekening vanwege den advocaat-fiscaal."

b. Artikel 76d wordt gelezen als volgt:

„De beraadslaging geschiedt in appèl naar aanleiding van het onderzoek ter terechtzitting in eersten aanleg zooals dit volgens de notulen dier terechtzitting heeft plaatsgehad en, indien de beklagde in persoon is verschenen, tevens naar aanleiding van het onderzoek ter terechtzitting in hooger beroep."

Artikel 6.

De Provisioneele Instructie voor het Hoog Militair Gerechtshof van Nederlandsch-Indië — vastgesteld bij het besluit van Commissarissen-Generaal van 10 Januari 1819 No. 7 (Ind. Stbl. Nr. 21), zooals zij nadien is gewijzigd en aangevuld — ondergaat de navolgende wijzigingen:

a. De eerste volzin van het eerste lid van artikel 2 wordt gelezen als volgt:

„(1) Het hoog militair gerechtshof bestaat uit 6 leden, te weten twee rechtsgeleerden, van wie één president zal zijn, zoodmede twee, hetzij actief dienende, hetzij gepensioneerde hoofd- of opperofficieren der landmacht en twee hetzij actief dienende, hetzij gepensioneerde hoofd- of vlag-officieren der zeemacht."

b. Artikel 26 wordt aangevuld met een derde lid, luidende:

„(3) In zaken waarin het hof overeenkomstig het bepaalde in het tweede lid van artikel 82 en in het derde lid van artikel 83 der invoeringswet militair straf- en tuchtrecht (Ned. Stbl. 1921 Nr. 841) in eersten aanleg recht spreekt, zullen zich onder de rechters moeten bevinden twee officieren van de zeemacht."

c. Artikel 96 wordt gelezen als volgt:

„(1) Het hoog militair gerechtshof van Nederlandsch-Indië neemt in eersten en laatsten aanleg kennis van de strafbare feiten begaan door de onder de bevelen van den commandant der zeemacht in Nederlandsch-Indië dienende officieren der zeemacht, die een hooger militair rang bekleeden dan dien van luitenant ter zee der eerste klasse.

(2) Het hoog militair gerechtshof van Nederlandsch-Indië neemt in eersten en laatsten aanleg bij voorkeur kennis van de strafbare feiten begaan door een aan de rechtsmacht van een der krijggraden onderworpen persoon in deelneming met een persoon als bedoeld in het eerste lid van dit artikel.

- (3) Het hoog militair gerechtshof van Nederlandsch-Indië oordeelt bij wege van hooger beroep over vonnissen in Nederlandsch-Indië door krijgsraden bij de zeemacht gewezen, overeenkomstig de voorschriften bij de wet gesteld en nader te stellen."

Artikel 7.

Deze verordening wordt afgekondigd door plaatsing in de Java-sche Courant en wordt bekend gemaakt in het Staatsblad van Nederlandsch-Indië. Zij treedt onmiddellijk in werking.

Jav. Crt. Nr. 83a.

Afgek. 4 October 1940.

BIJLAGE 3.

**Verordening van het militair gezag in Nederlandsch-Indië
no. 116. Invrijheidstelling veroordeelde militairen der zeemacht.**

Artikel 1.

- (1) De zee krijgsraad te Soerabaya beslist — na ingewonnen advies van den fiscaal — zoo spoedig mogelijk ten aanzien van ieder, die, behoorende tot het militaire personeel der zeemacht, zich tot het ondergaan van een vrijheidsstraf in een daarvoor bestemde strafinrichting in Nederlandsch-Indië bevindt, of hij al dan niet in vrijheid zal worden gesteld.
- (2) Een zoodanige beslissing wordt alleen genomen ten aanzien van hem, die een of meer vrijheidsstraffen ondergaat ter zake van feiten gepleegd vóór 8 December 1941.

Artikel 2.

Invrijheidstelling als in artikel 1 bedoeld is niet mogelijk ten aanzien van hem, die veroordeeld is ter zake van een of meer van de hieronder te noemen misdrijven, poging daartoe of medeplichtigheid daaraan, te weten:

- 1e. alle misdrijven omschreven in den eersten en tweeden titel van het Tweede Boek van het Nederlandsche Wetboek van Strafrecht of van het Wetboek van Strafrecht voor Nederlandsch-Indië;
- 2e. alle misdrijven omschreven in den eersten en tweeden titel van het Tweede Boek van het Wetboek van Militair Strafrecht, vastgesteld bij de wet van 27 April 1903 (Staatsblad No. 111), zooals dit sedert is gewijzigd en aangevuld;
- 3e. alle misdrijven waarop de doodstraf is gesteld;
- 4e. de misdrijven omschreven in de verordeningen van het militair gezag No. 12 en No. 79;
- 5e. de misdrijven omschreven in de artikelen 131, 132, 133, 134, 135, 136, 140, 157, 168, 170, 172, 174, 287, 302 en 303 van het Nederlandsch Wetboek van Strafrecht en in de artikelen 153 bis tot en met 165, 169, 171, 187, 198, 200, 202, 204, 338, 354 en 355 van het Wetboek van Strafrecht voor Nederlandsch-Indië;
- 6e. de misdrijven omschreven in de artikelen 124, 125, 126, 146 en 153 van het Wetboek van Militair Strafrecht, vastgesteld bij de wet van 27 April 1903 (Staatsblad No. 111), zooals dit sedert is gewijzigd en aangevuld.

Artikel 3.

- (1) De zee krijgsraad, daartoe op een door zijn president te bepalen

tijdstip bijeenkomende, beraadslaagt wie van de veroordeelden, bedoeld in artikel 1, voor invrijheidstelling in aanmerking kunnen worden gebracht.

- (2) De zee krijgsraad doet deze veroordeelden voor zich verschijnen en kan hun zoodanige vragen stellen als hij geraden zal achten.
- (3) Ten aanzien van de wijze van beraadslaging gelden de bepalingen van de „Regtspleging bij de Zeemagt”.
- (4) Van des krijgsraads beslissing wordt aanteekening gehouden in de notulen.
- (5) De secretaris van den krijgsraad verstrekt onverwijld een extract uit de notulen betreffende elke beslissing tot invrijheidstelling als in deze verordening bedoeld:
 - a. aan den directeur der betrokken strafinrichting;
 - b. aan hem, die in vrijheid wordt gesteld;
 - c. aan den fiscaal bij den zee krijgsraad;
 - d. aan den commandant der zeemacht;
 - e. aan den commandant der marine te Soerabaya.
- (6) De fiscaal bij den zee krijgsraad is belast met de tenuitvoerlegging van de dispositie tot invrijheidstelling dadelijk nadat zij is genomen.

Artikel 4.

Een overeenkomstige beslissing als in artikel 1 van deze verordening bedoeld wordt genomen ten aanzien van ieder, die na het inwerkingtreden van deze verordening tot een vrijheidsstraf wordt veroordeeld, zoo spoedig mogelijk nadat de rechterlijke uitspraak in kracht van gewijsde is gegaan, met dien verstande, dat de invrijheidstelling ook voorwaardelijk kan worden bevolen, onder door den krijgsraad vast te stellen voorwaarden.

Artikel 5.

Deze verordening treedt onmiddellijk in werking.

Jav. Crt. Nr. 101a van 20 December 1941.

BIJLAGE 4.

No. J. 2/7/23.

**De Vice-Admiraal commandant der zeemacht in
Nederlandsch-Indië.**

Gelezen zijne beschikking van den 9en Maart 1946, No. J. 2/6/8, waarbij het bijeenkomen van den krijgsraad bij de Zeemacht in het Oosten in de zaak van den luitenant ter zee der 1e klasse J.P.A.D. werd bevolen;

Overwegende dat als plaats, waar deze zitting zal worden gehouden, is vermeld Hr. Ms. „Zuiderkruis”, liggende te Tandjoeng Priok;

Overwegende dat Hr. Ms. „Zuiderkruis” Tandjoeng Priok heeft verlaten;

Gelet op artikel 123 van de Regtspleging bij de Zeemagt;

Beveelt dat de zitting van den Zeekrijgsraad in deze zaak op Vrijdag den 29en Maart 1946 zal plaats hebben in het gebouw van het Hoog Gerechtshof van Nederlandsch-Indië, gelegen aan het Waterlooplein te Batavia-C, voorts dat de zitting zal aanvangen ten 10 uur 15 des voormiddags.

Geeft hiervan door middel van afschrift kennis aan:

1. den President van den Zeekrijgsraad,
2. den Fiscaal bij den Zeekrijgsraad,
3. den Secretaris van den Zeekrijgsraad,
4. den beklagde voornoemd.

Aldus gedaan te Batavia, den 27en Maart 1946.

De Vice-Admiraal voornoemd,

A. S. PINKE.

**De uitoefening van de verordenende bevoegdheid door het
militair gezag gedurende den bijzonderen staat van beleg**

door

MR. H. WINKEL.

Tot mijn leedwezen heb ik eerst nu ontdekt, dat in mijne op de bladzijden 255—273 van dezen jaargang onder bovenstaanden titel voorkomende verhandeling nog twee aanvullingen van het op pag. 266/7 gegeven overzicht moeten worden gemaakt, te weten:

1. Onder 6 wordt vermeld, dat de Verordening Uitvoering Warenwet (nr. 53) is overgenomen door het K.B. van 27/12/45 (Stb. nr. F 326). Hieraan moet worden toegevoegd:
en door de wet van 5/4/46 (Stb. nr. G 85).

2. Tusschen 7) en 8) van genoemd overzicht moet worden ingevoegd als nieuw nummer:

De Verordening delictomschrijving economische delicten (nr. 61) is wat betreft art. 4, overgenomen door art. 2 van de wet van 5/4/46 (Stb. nr. G 86).

Belangstellende lezers zullen wel met deze aanvullingen rekening willen houden.

BOEKAANKONDIGINGEN.

Nederlandsch recht in oorlogstijd, in Engeland ontstaan en toegepast. Uitgegeven in 1945 door The Netherland Publishing Company Limited. 7 Parklane. London W1. — 244 blz.

De uitgave van dit verzamelwerk in overleg met den Regeerings Voorlichtingsdienst beoogt, zooals de Commissie van redactie in haar „voorwoord” doet uitkomen, van het voornaamste van hetgeen in Engeland op wetgevend gebied is tot stand gekomen en gewerkt heeft en op het terrein der rechtspraak en administratie is verricht, een overzicht te geven, voor zoover dit voor de rechtstoepassing in bevrijd Nederland van belang is. Dit overzicht, dat niet op een hoogstaand wetenschappelijk peil aanspraak maakt, is het werk van verschillende personen, die daarvoor naast een drukken werkkring tijd gemaakt hebben, en is bestemd om eenige aanvankelijke voorlichting te geven aan hen, die wet en recht te hanteeren hebben. Dit voorwoord is van Mei 1945 doch de verschijning schijnt eerst ongeveer een jaar later te mogen worden gesteld.

Aan deze bestemming schijnt het boek alleszins te voldoen. Wij spreken dit oordeel uit, afgaande op hetgeen er op militair-rechtelijk gebied in voorkomt. Daartoe behooren de volgende opstellen:

3. *Nederlandsche militair recht, in Engeland ontstaan en toegepast*, door Mr. H. Winkel, Reserve-majoor, werkzaam bij het Militair Gezag.

12. *Het Nederlandsch Prijsrecht*, door Dr. J. H. Zeeman, Tweede Gezantschapssecretaris aan het Gezantschap der Nederlanden te Bern, tijdelijk verbonden aan het Ministerie van Handel, Nijverheid en Landbouw te Londen.

14. *Krijgsraad te Velde bij de Nederlandsche Troepen in Groot-Britannië, Noord-Ierland en Canada*, door Kapt. Jhr. Mr. D. Bas Backer †, Reserve-Kapitein der Artillerie, auditeur-militair te velde bij de Nederlandsche troepen in Engeland van October 1940 tot Januari 1945.

15. *De Zeekrijgsraad bij de Zeestrijdkrachten in het Vereenigd Koninkrijk*, door H. Bakker, Officier van Administratie der 1e klasse, Fiscaal bij den Zeekrijgsraad bij de Zeestrijdkrachten in het Vereenigd Koninkrijk.

Mr. Winkel behandelt in hoofdzaak de toepassing van de dienstplichtwet tot versterking van de Nederlandsche strijdkrachten met personen, die buiten Nederland woonplaats hadden; voorts wijzigingen in het personen-, het erf-, het vermogens- en het ambtenarenrecht voor militairen en den invloed van buitenlandsch recht op wijzigingen en aanvullingen van het Nederlandsche militaire recht.

Dr. Zeeman beschrijft wat er bestaat op het gebied van Nederlandsch prijsrecht, onderdeel van het gelukkig lang slapend gebleven

oorlogsrecht, hetwelk den gemiddelden jurist niet anders bekend is dan uit art. 89 R.O., dat aan den Hoogen Raad rechtspraak in eersten aanleg opdraagt van alle geschillen in zaken van prijs en buit. Een beknopt overzicht van de bestaande wetgeving uit de negentiende eeuw en van de nieuwere uit 1940—1941 zal velen welkom zijn, in afwachting van een meer omvangrijk handboek, dat de schrijver van dit opstel in bewerking heeft.

Jhr. Mr. *Bas Backer* behandelde de oprichting en de werkzaamheden van een kriegsraad te velde, de wijzigingen, welke bij noodwetgeving in de op deze krijgswet betrekking hebbende bepalingen van de Regtspleging bij de Landmagt werden aangebracht, de soepele bepaling van art. 249 van dat wetboek, de noodzaak om bij de militaire justitie militaire juristen te gebruiken en andere details. Ook geeft hij een overzicht van de Engelsche wetgeving ten aanzien van militaire machten van geallieerde mogendheden, van den procesgang te velde en van belangrijke rechterlijke beslissingen.

De Heer *Bakker* geeft soortgelijke beschouwingen over de rechtspraak bij de Zeemacht. Blijkens de noot op blz. 71 v. van dezen jaargang is de aldaar opgenomen verhandeling met bijlagen eene meer uitgebreide en vermeerderde bewerking van hetgeen in dit opstel voorkomt.

Al met al een handig boekje ter oriëntering van hen, die in Nederland zijn achtergebleven, omtrent den gedachtengang op velerlei gebied van onze in Engeland werkzaam geweest zijnde Regeering. Maar toch: zooals ons klokje thuis tikt, tikt het nergens.

J. van Waning, De taak van een militair politieorgaan. N. Samsom N.V. Alphen aan den Rijn, 1945. — 24 blz.

De Redactie ontving ter aankondiging de brochure, geschreven door een Kapitein der Kon. Maréchaussée, met de bedoeling om een deugdelijke basis voor het militair politieorgaan aan te geven. *Het* militair politieorgaan, en niet meer twee van die organen zooals vroeger bestonden: het Wapen der Koninklijke Maréchaussée, dat, hoewel ernstig mishandeld, is blijven voortbestaan, en het opgeheven Korps Politietroepen. De schrijver heeft getracht de taak van deze militaire politie te omschrijven. Die omschrijving is, naar het schijnt, niet overal even duidelijk; telkens vermeldt de schrijver een eisch tot samenwerking met de burgerpolitie, wat den lezer doet gevoelen dat een geheel afgescheiden taak ook den schrijver niet steeds even helder voor den geest heeft gestaan. Wel keurt hij bepaalde werkzaamheden af, zooals het verrichten van — zooals ieder weet bijzonder gewaardeerde — algemeene politiediensten ten plattelande, tengevolge waarvan de specialisatie voor bijzondere voor het leger op oorlogsvoet noodige functies te lijden heeft gehad. Zou de

schrijver niet goed doen zich van de taak der politie in het algemeen en van haar functie in ons staatsbestel wat meer uitvoerig op de hoogte te stellen door in zijne studie te betrekken het bekende werk van wijlen Prof. Mr. C. van Vollenhoven, Staatsrecht overzee 1934, in welke verhandeling aan de politie een afzonderlijke overheidsfunctie is toegeschreven, op gelijke lijn staande met bestuur, rechtspraak en regeling of wetgeving? Aan de hand van deze theoretische studie is het mogelijk het geheele arbeidsveld der politie beter te overzien en in dat arbeidsveld, rekening houdende met wat de tuchthandhaving in het leger bereiken kan en moet, de taak van de militaire politie meer nauwkeurig te bepalen.

De eerste poging in deze brochure belichaamd, is intusschen een goed begin. Moge de andere helft van dit werk nog betere vruchten afwerpen.

MILITAIRE RECHTSPRAAK.

Zeekrijgsraad te Soerabaja.

Vonnis van 13 Mei 1941.

President: Hoofdoff. v. Adm. 2e kl. F. A. Kuhn.

Leden: Off. v. Adm. 1e kl. J. Nottrot, Luit. ter Zee 1e kl. Jhr. G. A. Berg, Luit. ter Zee 1e kl. A. D. A. Peereboom Voller en Off. MSD. 1e kl. K. L. J. Lugten.

Fiscaal: Off. v. Adm. 1e kl. A. Lensvelt.

Raadsman: Luit. ter Zee 2e kl. KMR. C. R. A. M. Vermeulen.

Berechting van een gemilitariseerd werktuigkundige bij de Gouvernements-Marine wegens een feit, strafbaar gesteld bij art. 359 (Indisch) Wb. v. Sr. ¹).

Strafrechtelijke aansprakelijkheid van leerling-bestuurder van en toezichthouder op een auto in verband met de (Nederlandsche) motor- en rijwielwet en de (Nederlandsch-Indische) wegverkeersordonnantie.

De feitelijke bestuurder draagt de verantwoordelijkheid van zijn daden, die hij eigendunkelijk of in strijd met — dan wel overschrijding van — aanwijzingen of bevelen van dengene, onder wiens toezicht hij bestuurt, verricht.

Nu het voorbijkrijden van den vrachtauto geschiedde met goedvinden, althans medeweten van den inheemschen chauffeur (toezichthouder), berust de strafrechtelijke verantwoordelijkheid voor dit oordeelkundig en roekeloos handelen bij den chauffeur en niet bij beklagde (feitelijken bestuurder) ²).

DE ZEEKRIJGSRAAD TE SOERABAJA,

Zitting houdende in de zaak tegen M. F. B., oud 24 jaren, geboren te Amsterdam, laatstelijk voor de verwijzing naar den Zeekrijgsraad gediend hebbende als gemilitariseerd 3e werktuigkundige bij de Gouvernements-Marine, aan boord van het G.S.S. „Aldebaran”, gerequireerde,

Gezien de beschikking tot verwijzing naar den Zeekrijgsraad van den Commandant der Zeemacht in Nederlandsch-Indië van den 6en Januari 1941 No. A. 16/G/1/3;

Gezien het bevelschrift tot bijeenkomen van den Zeekrijgsraad van den 26en April 1941 No. A. 16/G/1/17, aan den voet van welk stuk door den Fiscaal aan den beklagde wordt ten laste gelegd:

„dat hij te Soerabaia op den 20en Maart 1940, te ongeveer 12 uur

¹) M.m. overeenkomende met art. 307 van het Nederlandsche wetboek.

²) Zie de naschriften.

„30 des namiddags, als bestuurder van een auto, gekenteekend „L 7083, daarmede hoogst roekeloos en hoogst onvoorzichtig den „voor het openbaar verkeer opengestelden Oedjoengweg aldaar heeft „bereden, door zonder zich voldoende rekenschap te geven van het „toentertijd op genoemden weg aanwezige overige verkeer op onoor- „deelkundige en roekelooze wijze te trachten een voor hem uit „rijdende vrachtauto te passeeren, tengevolge waarvan de naast hem „zittende inheemsche chauffeur Djajin, onder wiens toezicht hij „— beklaagde — zich toen in het besturen van een auto oefende, „in de besturing van voornoemden auto L 7083 moest ingrijpen en, „om een aanrijding met bedoelden vrachtauto te voorkomen, het stuur „eerst naar links en toen naar rechts moest omwerpen, terwijl hij „— beklaagde — daarna het stuur nog eens wederom naar links „getrokken heeft, tengevolge van al welke handelingen de auto „L 7083 slipte en omsloeg en genoemde Djajin daaruit werd geslin- „gerd en zoodanig letsel aan een rechterrib en rechterlong bekwam. „dat hij tengevolge daarvan op dienzelfden dag in de Centrale „Burgerlijke Ziekeninrichting te Soerabaia is overleden, zijnde het „alzoö aan zijn beklaagdes, grove schuld te wijten dat Djajin voor- „noemd het vorenomschreven letsel heeft bekomen en dat het voren- „genoemde gevolg is ingetreden”;

Gezien enz.;

Gezien de schriftuur van eisch door den Fiscaal ingediend en gehoord de voorlezing van de daarin opgenomen conclusie, strekkende tot vrijspraak;

Overwegende, dat beklaagde op zijn daartoe strekkend verzoek als raadsman is toegewezen den luitenant ter zee der 2e klasse (K.M.R.) C. R. A. M. Vermeulen;

Gelet op hetgeen door den raadsman van beklaagde mondeling ten processe tot verweer is aangevoerd;

Overwegende, dat de beklaagde op den 5en Mei 1938 vrijwillig bij de Gouvernements-Marine in dienst is getreden en dat hij thans nog als gemilitariseerde 3e werktuigkundige bij de gemilitariseerde Gouvernements-Marine dient;

Overwegende, dat beklaagde aangaande het hem ten laste gelegde ten processe heeft opgegeven:

dat hij dient als gemilitariseerde 3e werktuigkundige bij de Gouvernements-Marine aan boord van het G.S.S. „Aldebaran”; dat hij op 20 Maart 1940 te omstreeks 12 uur 30 n.m. aan het Noordelijke einde van den Oedjoengweg te Soerabaia plaats genomen heeft in een huurauto, gekenteekend L 7083; dat hij, met goedvinden van den inlandschen chauffeur van dezen auto, plaats genomen heeft achter het stuurwiel, met het voornemen om den auto te besturen gedurende den rit van de Oedjoeng naar de bovenstad Soerabaia; dat hij niet in het bezit was van een geldig rijbewijs en nog nimmer een dergelijk bewijs heeft bezeten; dat hij zich echter meent te herinneren dat hij al eens een keer tevoren met denzelfden chauffeur gereden heeft en toen ook achter het stuurwiel heeft plaats genomen; dat hij den

chauffeur heeft medegedeeld dat hij niet in het bezit was van een rijbewijs; dat de chauffeur echter geen bezwaren maakte toen hij hem vroeg om den auto te mogen besturen; dat hij den taxi wilde besturen om zich in het besturen van auto's te bekwamen; dat hij, aldus optredende als feitelijke bestuurder, met genoemden auto L 7083 den voor het openbaar verkeer opengestelden Oedjoengweg heeft bereiden in Zuidelijke richting; dat de chauffeur naast hem plaats genomen heeft op de voorbank; dat hij, nadat hij korten tijd gereden had, voor zich op den weg een vrachtauto zag, rijdende in dezelfde richting als waarin hij zich voortbewoog; dat de vrachtauto ongeveer het midden van den weg bereed, doch meer aan den linker dan aan den rechterkant; dat hij, zich achter dezen vrachtauto bevindende, een claxon-sigitaal gegeven heeft, ten teeken, dat hij wilde passeeren; dat de vrachtauto hierop naar links uitweek; dat hij daarop den vrachtauto rechts passeerde, onder het geven van een signaal, onderwijl, op aanwijzing van den naast hem gezeten inlandschen chauffeur, de snelheid van den door hem bestuurden auto wat opvoerende; dat hij tevoren gereden had met een snelheid van ± 25 km/u; dat, toen de door hem bestuurde auto zich rechts naast genoemden vrachtauto bevond, deze laatste wat naar rechts begon uit te wijken; dat hij dus ook naar rechts gedrongen werd; dat zich aan den rechterkant van den weg een lantaarnpaal bevond en dat hij vreesde, met den door hem bestuurden auto beklemd te zullen raken tusschen den vrachtauto en dezen paal; dat hij, om uit deze gevaarlijke positie te geraken — wederom op aanwijzing van den naast hem gezeten chauffeur — de snelheid van den auto; welken hij bestuurde, nog meer heeft opgevoerd; dat hij, nadat hij den lantaarnpaal was gepasseerd, naar rechts uitgestuurd heeft, als het ware om den lantaarnpaal heen; dat de naast hem gezeten inlandsche chauffeur daarop het stuurrad greep en hieraan trok, waardoor de auto naar links zwenkte; dat hij zich niet herinnert, wat er verder gebeurd is en eerst wederom bij bewustzijn kwam, toen hij op den Oedjoengweg lag; dat hij toen zag dat de taxi, welke hij bestuurd had, op een der zijden op den Oedjoengweg lag; dat hij voorts aan den Westelijken kant van den weg den inlandschen chauffeur zag liggen; dat korten tijd later de chauffeur en hij zelf per ziekenauto naar de Centrale Burgerlijke Ziekeninrichting zijn vervoerd; dat na aankomst aldaar een dokter hem mededeelde, dat de chauffeur was overleden; dat hij later een schadevergoeding betaald heeft aan de nabestaanden van dezen chauffeur; dat hij zich niet meer kan herinneren wat er in den door hem bestuurden auto gebeurd is, nadat de inlandsche chauffeur het stuur naar links trok; dat hij niet opgemerkt heeft dat zich op den Oedjoengweg, voor den vrachtauto, een dogcart bevond, rijdende in dezelfde richting als beide auto's; dat meergenoemde vrachtauto, toen hij wilde passeeren, geen teeken gegeven heeft dat naar rechts uitgeweken zou worden; dat hij althans zoo een teeken niet gezien heeft; dat een aanrijding tusschen den door hem bestuurden auto met dezen vrachtauto of met den lantaarnpaal, waarover hiervoren ge-

sproken wordt, niet heeft plaats gehad; dat hij er dan ook van overtuigd is dat, hadde de inlandsche chauffeur van de taxi niet in de besturing daarvan ingegrepen, er in het geheel geen ongeluk zou hebben plaats gehad;

Overwegende, dat de navolgende getuigen ten processe onder eede hebben verklaard:

1. Toebagoes Arsad, inlandsch stoker-olieman, oud ongeveer 34 jaren;

dat hij op een dag, thans (datum van verhoor 17 Januari 1941) ongeveer een jaar geleden, als bestuurder gereden heeft met een vrachtauto van de marinekazerne „Oedjoeng” over den Oedjoengweg te Soerabaia van Noordelijke in Zuidelijke richting; dat aan zijn linkerhand de matroos Van Soldt had plaats genomen, terwijl rechts van hem de burger chauffeur Karsio zat; dat de door hem bestuurde vrachtauto op een oogenblik dat hij een dogcart voorbij reed en zich dus niet aan den uitersten linker wegkant bevond, gepasseerd werd door een taxi; dat hij, nog voor deze taxi hem geheel voorbij gereden was, dezen eenige malen over den kop zag slaan; dat hij, voordat hij dezen taxi zag, geen geluidsignalen gehoord heeft; dat hij zag dat voordat hij met den vrachtauto naar rechts uitweek, de naast hem gezeten Karsio teekenen gaf aan het achteropkomende verkeer, dat snelheid verminderd werd; dat hij, nadat hij den vrachtauto tot stilstand had gebracht, zag dat een in de uniform van officier bij de Gouvernements-Marine gekleed persoon op het wegdek lag, vlak voor of onder het rechter voorwiel van den vrachtauto; dat hij daarop iets achteruit gereden is, waarna deze persoon opstond; dat hij even later zag dat een aantal personen iets of iemand naar den voor hem rechterkant van den weg brachten; dat hij later hoorde, dat dit de chauffeur van den taxi was;

2. J. F. van Soldt, matroos der 1e klasse, oud 25 jaren;

dat hij op een dag nu (datum van aflegging verklaring 15 Januari 1941) al meer dan een half jaar geleden, des middags tusschen 12 en 13 uur gereden heeft als passagier in een vrachtauto van de marinekazerne „Oedjoeng”; dat met dezen vrachtauto gereden werd op den Oedjoengweg te Soerabaia, van Noordelijke in Zuidelijke richting; dat hij gezeten was op de voorbank aan den linkerkant; dat de vrachtauto bestuurd werd door een inheemschen stoker van de Koninklijke Marine onder toezicht van een burger chauffeur; dat de snelheid waarmede gereden werd niet meer was dan 40 km/u; dat gereden werd op het linker weggedeelte; dat op een gegeven oogenblik, toen de vrachtauto wat meer naar rechts reed om een zich in dezelfde richting voortbewegende dogcart voorbij te rijden, hij claxon-signalen hoorde, komende van achter den vrachtauto, waarin hij zat; dat hij daaruit begreep, dat er zich achter den vrachtauto een andere auto bevond, die wilde passeeren; dat hij onmiddellijk hierna een anderen auto zag, komende van achteren en naar het uiterlijk te oordeelen een taxi, die rechts van den vrachtauto passeerde; dat, toen deze taxi bijna gepasseerd was, door dit voertuig scherp naar links

gestuurd werd, naar hij vermoedt om een aanrijding te vermijden met een lantaarnpaal, welke iets verder aan den voor hem rechter wegkant stond; dat de taxi door dit scherpe uithalen vrijwel loodrecht op de rijrichting van den vrachtauto, waarin hij zat, kwam te staan en dwars op den weg, met het voorste gedeelte gekeerd in de Oostelijke richting; dat de taxi daarna nog tweemaal bijna 180° omdraaide — eenmaal rechtsom en eenmaal linksom — en daarbij nog op de wielen bleef; dat zij nog een derde maal draaide en toen omsloeg; dat de taxi, na dit omslaan, ongeveer 270° om haar lengte-as draaide; dat de chauffeur van de vrachtauto warin hij zat, dezen tot stilstand bracht; dat hij er toen uitgesprongen is en voor het rechter voorwiel een manspersoon zag liggen, gekleed in de uniform van officier bij de Gouvernements-Marine; dat hij van dezen officier vernam dat hij de taxi had bestuurd; dat hij voorts aan den Westkant van den weg een manspersoon van inheemschen landaard zag liggen; dat deze laatste persoon erg bloedde uit een wonde aan het hoofd; dat hij maatregelen heeft genomen om den P.G.D. en de politie van het voorgevallene op de hoogte te stellen;

Overwegende, dat ten processe aanwezig is een proces-verbaal van de Algemeene Politie te Soerabaia, waarbij gevoegd is een door den Inspecteur van Politie der 1e klasse E.L.A. Catoire op den ambtseed, afgelegd bij de aanvaarding zijner bediening, opgemaakte teekening van den toestand ter plaatse na het ongeval;

Overwegende, dat door de opgaven van den beklagde en de verklaringen der getuigen is komen vast te staan, dat beklagde ten tijde en ter plaatse als in de tenlastelegging is vermeld, is opgetreden als feitelijke bestuurder van den auto L 7083, terwijl toen de inheemsche chauffeur Djajin naast hem was gezeten en op het besturen door beklagde toezicht hield; dat derhalve dient te worden uitgemaakt, wie van beiden — beklagde of de inheemsche chauffeur Djajin — in het onderhavige geval strafrechtelijk verantwoordelijk is te stellen voor het ingetreden gevolg;

dat artikel 1 sub 4 van de Motor- en Rijwielwet onder „bestuurder” verstaat hij, die het motorrijtuig bestuurt of hij, die het rijtuig onder zijn onmiddellijk toezicht doet besturen; dat in artikel 1 sub 7 van de Wegverkeersordonnantie een dergelijke bepaling voorkomt; dat genoemde wet en ordonnantie in het onderhavige geval dus den inheemschen chauffeur als bestuurder aanmerken en niet beklagde; dat zulks echter alleen kan gelden in verkeers-technischen zin en niet zonder meer ook de strafrechtelijke verantwoordelijkheid kan betreffen; dat het immers niet aangaat dengene, onder wiens onmiddellijk toezicht het besturen plaats vindt, voor alle handelingen, die de feitelijke bestuurder verricht, ook strafrechtelijk aansprakelijk te stellen; dat aangenomen moet worden dat deze toeziende bestuurder slechts strafrechtelijk aansprakelijk gesteld kan worden voor hetgeen de feitelijke bestuurder ingevolge zijn aanwijzingen of bevelen, ofwel met zijn medeweten of goedvinden doet en dat de feitelijke bestuurder de verantwoordelijkheid draagt van zijn daden die

hij eigendunkelijk of in strijd met — dan wel in overschrijding van — aanwijzingen of bevelen van dengene, onder wiens toezicht hij bestuurt, verricht;

dat in het onderhavige geval voor hetgeen in de bewuste taxi is voorgevallen, slechts wordt beschikt over beklagdes eigen opgaven;

dat volgens deze opgaven — die door de na het ongeval gebleken feiten en omstandigheden niet worden tegengesproken — beklagde, achter den vrachtauto rijdende, claxon-sigitaal heeft gegeven, ten teeken dat hij wilde passeeren; dat hierdoor het gevolgde passeeren van den vrachtauto geschiedde met medeweten van den inheemschen chauffeur; dat zulks nog wordt versterkt door de — volgens beklagdes opgaven — door den chauffeur gegeven aanwijzing om bij het inhalen de snelheid van de taxi wat op te voeren;

dat dit inhalen onder de gegeven omstandigheden ontoelaatbaar was, daar de vrachtauto tezelfder tijd een dogcart ging inhalen, waardoor de ruimte rechts van den vrachtauto te klein werd om behoorlijk te kunnen passeeren; dat beide bestuurders — beklagde en Djajin — hierop hebben getracht den taxi, die toen met versnelde vaart ongeveer naast den vrachtauto reed, tusschen den vrachtauto en een lantaarnpaal door te sturen, met tenslotte de in de tenlastelegging nader omschreven gevolgen; dat deze pogingen noch roekeloos, noch onvoorzichtig waren, doch geboren waren uit drang naar zelfbehoud in de toen bestaande hachelijke omstandigheden;

dat derhalve het strafrechtelijk laakbare handelen geacht moet worden te liggen in het (trachten te) passeeren van den vrachtauto onder de gegeven omstandigheden: zonder zich voldoende rekenschap te geven van het overige verkeer ter plaatse;

dat — zooals boven overwogen — dit passeeren geschiedde met goedvinden, althans met medeweten van den inheemschen chauffeur, hebbende immers beklagde op een dusdanig tijdstip uiting gegeven aan zijn voornemen om te gaan inhalen, dat Djajin dit nog had kunnen verhinderen;

dat dan ook de strafrechtelijke verantwoordelijkheid voor dit onoordeelkundig en roekeloos handelen berust bij genoemden Djajin en niet bij beklagde, zoodat beklagde van het hem ten laste gelegde dient te worden vrijgesproken;

Gezien de artikelen 185 en 189 van de Regtspleging bij de Zeemagt;

Recht doende:

Spreekt hem vrij van het hem ten laste gelegde.

Naschrift I.

De verdeeling der strafrechtelijke aansprakelijkheid tusschen den toezienenden en den feitelijk bestuurer ten aanzien van een ongeval, veroorzaakt door een onder toezicht bestuurden auto, is in de jurisprudentie in Nederland in het algemeen aldus geregeld, dat wanneer het ongeval niet anders oplevert dan een verkeersovertreding, de toezienende bestuurder verantwoordelijk wordt gesteld, doch dat de

ficte van bestuurderschap van artikel 1 sub 4 van de Motor- en Rijwielwet (conform artikel 1 sub 7 Wegverkeersordonnantie) zich niet uitstrekt tot het Wetboek van Strafrecht, zoodat, wanneer bij het ongeval persoonlijk letsel is veroorzaakt, de feitelijke bestuurder hiervoor verantwoordelijk wordt gesteld.

Zoo besliste de Rechtbank te Amsterdam bij vonnis van 31 Maart 1928 (W. 11910) (met vernietiging van het veroordeelende vonnis van den kantonrechter) dat getuige M. en niet verdachte — die als bestuurder van een vierwielig motorrijtuig de vrijheid en de veiligheid van het verkeer had belemmerd en in gevaar gebracht — moest worden beschouwd als bestuurder in den zin van artikel 1 aanhef en 4e M. en R.W.

In een vonnis van 30 April 1935 (W. 12948) overwoog de Rechtbank te Arnhem „dat niet opgaat het verweer dat niet verdachte, doch getuige K., onder wiens toezicht hij reed, ten deze de strafrechtelijk aansprakelijke persoon zou zijn, aangezien de gelijkstelling van dengene onder wiens toezicht een ander — onbevoegd — een motorrijtuig bestuurt, met den bestuurder, vervat in artikel 1 der M. en R.W., tot die wet is beperkt en met name niet kan leiden tot disculpatie van den bestuurder bij dood door schuld”.

Hiermede in overeenstemming is de uitspraak van den Hoogen Raad van 20 Januari 1936 (N.J. 1936 No. 313), „dat een beroep op de omstandigheid dat de naast requirant zittende chauffeur V. bestuurder in den zin van artikel 1, 4e M. en R.W. was, kan worden voorbij gezien als niet ter zake dienende”, zulks conform de conclusie van den Procureur Generaal Besier, die „geneigd is de vraag of artikel 1 (4) M.R.W. zijn werking zoover uitstrekt, dat daarmede ook rekening moet worden gehouden bij de toepassing van artikel 308 Sr., ontkennend te beantwoorden”.

Het wil mij voorkomen dat deze stelling: het verantwoordelijk stellen van den toezienden bestuurder voor verkeersovertredingen en van den feitelijken bestuurder voor veroorzaakt persoonlijk letsel, in haar algemeenheid niet wel houdbaar is en bij consequente doorvoering tot ongewilde resultaten aanleiding kan geven. Het lijkt mij nl. zeer wel mogelijk dat in bepaalde gevallen de feitelijke bestuurder voor begane verkeersovertredingen verantwoordelijk dient te worden gesteld, al was het alleen al omdat dergelijke overtredingen ook opzettelijk kunnen worden gepleegd. Het spreekt toch wel van zelf dat het niet aangaat den toezienden bestuurder aansprakelijk te stellen wanneer zijn leerling — om een voorbeeld te noemen — geheel onverwacht het stuur van den auto wendt en daardoor op een voetpad komt te rijden. Maar niet alleen bij dolus, ook bij culpa is aansprakelijkheid van den feitelijken bestuurder voor verkeersovertredingen denkbaar: wanneer de leerling, de aanwijzingen en bevelen van zijn leermeester ten spijt, de snelheid van den door hem bestuurden auto op ontoelaatbare wijze opvoert of tracht een ander voertuig te passeeren, waar zulks niet mogelijk is, zoodat daardoor de veiligheid van het verkeer in gevaar wordt gebracht.

Ook het omgekeerde van genoemde stelling is denkbaar: dat den toezienden bestuurder schuld treft ten aanzien van veroorzaakt persoonlijk letsel; dat zal n.m.m. het geval zijn wanneer de toeziende bestuurder, zonder aanwijzingen te geven en zonder in te grijpen, niettegenstaande hij zulks gemakkelijk kan doen, toelaat dat zijn leerling zich in een gevaarlijke positie brengt, waarvan dan persoonlijk letsel het gevolg is.

Tegen een dergelijk te consequent doorvoeren van genoemd beginsel komt prof. Mr. Pompe op in een noot onder bovenvermeld arrest van den Hoogen Raad, waarin hij de vraag stelt of het feit, dat een leermeester naast een sturenden leerling zit, dan geen beteekenis heeft voor de toepassing van artikel 308 Wetboek van Strafrecht. Hij beantwoordt deze vraag aldus: „M.i. wel degelijk. Een leerling maakt, juist omdat hij leerling is, allicht fouten, zelfs ernstige fouten. De leermeester naast hem moet zorgen dat geen fouten en geen ongelukken gemaakt worden”.

Min of meer in de richting van dit laatste gaat het arrest van het Hooggerechtshof van 29 April 1941 (voor zoover mij bekend niet gepubliceerd). Het Hof acht nl. de schuld van den toezienden bestuurder hierin gelegen, „dat hij, hoewel hij toezicht hield op de besturing van de beklaagde, geen maatregel genomen heeft om te beletten, dat de 1e beklaagde met bovenbedoelde snelheid den voorrijdenden auto genaderd is”. In dit geval werd echter ook de feitelijke bestuurster schuldig verklaard en tot straf veroordeeld. Haar werd verweten dat zij verkeersfouten had gemaakt, nl. dat zij den voorrijdenden auto heeft willen passeeren, terwijl deze daartoe geen gelegenheid gaf en niet reageerde op de door haar gegeven lichtsignalen en voorts, dat zij niet had mogen trachten voorbij te rijden, zonder zekerheid te hebben dat de voorrijdende auto met dat voornemen bekend was, te meer niet, waar deze auto zich bij een viersprong bevond en opvallend langzaam reed, hetgeen haar de grootste voorzichtigheid in acht had moeten doen nemen. Aangezien voor het voorzien van de hier bedoelde mogelijkheid dat de voorrijdende auto bij den viersprong rechtsaf zou slaan een zekere (en voor een leerling vrij groote) mate van verkeers-ervaring noodig is, had m.i. een dergelijke ervaring bij de leerling niet aanwezig mogen worden verondersteld, doch had deze behooren te worden aangetoond, alvorens zij voor bedoeld gemis aan voorzienigheid strafrechtelijk aansprakelijk kon worden gesteld, te meer daar den toezienden bestuurder verweten is, dat hij niet heeft belet, dat de auto in de aangegeven gevaarlijke positie kwam te verkeerem.

Veel verder gaan echter de overwegingen van den Krijgsraad te Tjimahi in het veroordeelende vonnis van 7 Mei 1937 (zie noot op blz. 277 van M.R.T. deel XXXV) tegen een sergeant die gezeten was op een duozit van een motorrijwiel, waarmede een inheemsche met doodelijk gevolg was aangereden. De schuld van dezen sergeant werd daarin gezien, dat hij „en als ervaren motorrijder en als meerdere tijdig had moeten ingrijpen”, zulks niettegenstaande de Krijgs-

raad in het (eveneens veroordeelende) vonnis tegen den feitelijken bestuurder van het motorrijwiel had overwogen „dat van eenig bepaald toezicht of eenige bepaalde instructie van de zijde van den duorijder niet bepaaldelijk kan worden gesproken... blijkende uit zijn (beklaagdes) opgaven voldoende dat hij, nagelaten hebbende den sergeant M. mede te deelen, dat hij zich als bestuurder niet safe voelde en te verzoeken op zijn rijden toezicht uit te oefenen, zichzelf ten opzichte van sergeant M. als verantwoordelijk bestuurder heeft beschouwd”.

In het bovenstaande vonnis van den Zeekrijgsraad te Soerabaia wordt de stelling ontwikkeld dat de toeziende bestuurder slechts strafrechtelijk aansprakelijk gesteld kan worden voor hetgeen de feitelijke bestuurder ingevolge zijn aanwijzingen of bevelen, ofwel met zijn medeweten of goedvinden doet, en dat de feitelijke bestuurder de verantwoordelijkheid draagt van zijn daden, die hij eigendunkelijk of in strijd met, dan wel in overschrijding van aanwijzingen of bevelen van dengene, onder wiens toezicht hij bestuurt, verricht.

Na het voorgaande behoeft deze stelling naar mijn meening geen nadere toelichting.

W. H. VERMEER.

Naschrift II.

Met het bovenstaande vonnis van den Zeekrijgsraad te Soerabaia kan ik mij niet vereenigen.

De Krijgsraad komt na zijn beschouwingen over de feitelijke omstandigheden van het geval tot de conclusie, dat het strafrechtelijk laakbare handelen geacht moet worden te liggen in het (trachten te) passeeren van den vrachtauto onder de gegeven omstandigheden zonder zich voldoende rekenschap te geven van het overige verkeer ter plaatse, om daarna te overwegen, dat nu dit passeeren geschiedde met goedvinden, althans met medeweten van den inheemschen chauffeur, hebbende immers beklagde op een dusdanig tijdstip uiting gegeven aan zijn voornemen om te gaan inhalen, dat Djadin dit nog had kunnen verhinderen, de strafrechtelijke verantwoordelijkheid voor dit onoordeelkundig en roekeloos handelen berust bij genoemden Djadin en niet bij beklagde, zoodat beklagde dient te worden vrijgesproken.

Deze overweging sluit aan bij de tevoren aangenomen stelling, dat de feitelijke bestuurder de verantwoordelijkheid draagt van zijn daden, die hij eigendunkelijk of in strijd met — dan wel overschrijding van — aanwijzingen of bevelen van dengene, onder wiens toezicht hij bestuurt, verricht.

Deze stelling komt mij in haar algemeenheid niet juist voor. Degene die de bewegingen van het motorrijtuig leidt, de feitelijke bestuurder dient in de eerste plaats verantwoordelijk gesteld te worden voor zijn gedragingen als bestuurder en de gevolgen daarvan. De omstandigheid, dat hij onder toezicht bestuurt, doet daaraan

niets af, maar kan aanleiding geven tot het stellen van de vraag of ook de toezichthouder aansprakelijk gesteld kan worden ex artikel 359/360 Sr. (vgl. Leerink, de verkeersveiligheid op den weg bldz. 483). De beantwoording van deze vraag zal afhangen van de feitelijke omstandigheden van het bepaalde geval.

Nu zullen er gevallen denkbaar zijn, waarbij de strafrechtelijke aansprakelijkheid den toezichthouder zoo zwaar treft, dat er voor den feitelijken bestuurder geen schuld in strafrechtelijken zin meer overblijft. Dit zou in de door den Zeekrijgsraad behandelde zaak het geval kunnen zijn, wanneer de raad had aanvaard de door den beklagde gegeven voorstelling van zaken, dat er in het geheel geen ongeluk zou hebben plaats gehad, indien de inlandsche chauffeur van den taxi niet in de besturing daarvan had ingegrepen.

Blijkens den inhoud van het vonnis heeft de Zeekrijgsraad deze voorstelling van zaken niet aanvaard en het gevolg daarvan is, dat in de eerste plaats had moeten worden onderzocht of beklagde voor het passeeren van den vrachtauto en de gevolgen daarvan strafrechtelijk verantwoordelijk gesteld diende te worden. Het uitgangspunt, dat uitgemaakt zou moeten worden wie van beiden, beklagde of de inheemsche chauffeur, strafrechtelijk aansprakelijk is komt mij dan ook niet juist voor.

Waar de Zeekrijgsraad de schuld gelegen acht in het passeeren van den vrachtauto zonder zich voldoende rekenschap te geven van het overige verkeer ter plaatse, bestond er m.i. alle aanleiding voor een veroordeeling van beklagde.

Immers van elk normaal persoon, die achter het stuur van een auto plaats neemt, zal men mogen eischen, dat hij zich rekenschap geeft van het verkeer op den weg, dat hij bij de besturing van den auto ontmoet. Weliswaar zal men van een leerling niet hetzelfde inzicht in de verwickelingen van het verkeer mogen verwachten als van een ervaren bestuurder, maar aan den anderen kant zal van hem zelf ook een grootere mate van voorzichtigheid mogen worden verlangd.

Ten aanzien van de vraag in hoeverre de leerling zich zal moeten en mogen laten leiden door de aanwijzingen van zijn toezichthouder komen in het onderwerpelijk geval de navolgende omstandigheden ter sprake.

Beklagde heeft zelf het initiatief genomen voor het voorbijrijden van den vrachtauto. Er zal dan ook hoogstens van een stilzwijgend goedvinden van den chauffeur gesproken kunnen worden.

Volgens de verklaring van getuige Van Soldt reed de vrachtauto met een snelheid van hoogstens 40 km per uur. Voor het ongehinderd passeeren diende de snelheid van het door beklagde bestuurde motorrijtuig dus in elk geval tot boven de 40 km per uur te worden opgevoerd, een snelheid die voor een leerling-bestuurder in het algemeen te hoog dient te worden geacht en zeker op een drukken verkeersweg als de Oedjoenweg te Soerabaia.

Beklagde bestuurde niet voor het eerst een auto en eenig meer

inzicht in de gevaarlijkheid van de situatie mocht dan ook ten aanzien van hem worden aangenomen.

Ook de ontwikkeling en het beroep van beklagde brengen mee, dat van hem meer inzicht in het verkeer mag worden verwacht dan van een normalen leerling-bestuurder.

Bovendien komt hierbij te pas de verhouding van een willekeurigen inheemschen taxi-chauffeur tot een Europeeschen, zeer waarschijnlijk in uniform gekleeden werktuigkundige bij de Gouvernements-Marine.

In dit verband dient tenslotte de vraag gesteld te worden of in dit geval de verhouding leerling en toezichthouder wel daadwerkelijk aanwezig was, aangezien beklagde ook volgens zijn eigen opgaven zich niet tegenover den taxi-chauffeur heeft uitgelaten, dat hij zich in het besturen van een motorrijtuig wilde bekwamen. Bovendien zal de Oedjoengweg bezwaarlijk gerekend kunnen worden tot de wegen, die voor het lesnemen in het besturen van motorrijtuigen zijn aangewezen, tenzij de leerling reeds zoover gevorderd is, dat hij tot deelneming aan het verkeer op iederen willekeurigen weg kan worden toegelaten, hetgeen in deze zaak niet is gebleken.

Beschouwd in verband met het vorenstaande is m.i. ten onrechte aangenomen dat het goedvinden, althans het medeweten van den chauffeur de opheffing van de strafrechtelijke aansprakelijkheid van beklagde voor zijn handelen tengevolge heeft gehad.

Naar mijn oordeel dient de vrijspraak van beklagde dan ook te worden betreurd.

VAN MAANEN.

(Overgenomen uit het Indische Tijdschrift van het Recht.)

**Zeekrijgsraad aan boord van het Marine-depôtchip
„Oranje Nassau”.**

Vonnis van 25 Augustus 1943.

President: Kapitein ter Zee W. F. van Langeveld.

Leden: Kap.-Luit. ter Zee K.M.R. J. J. Logger, Hoofdoff. M.S.D.
2e kl. H. L. ten Cate, Off. M.S.D. 1e kl. N. A. Gons en Off. v.
Adm. 1e kl. J. M. Giel.

Veroordeeling wegens het opzettelijk een dubbel huwelijk aangaan, waarbij de schuldige aan de wederpartij zijn gehuwden staat heeft verzwegen.

In het belang van generale preventie eene zwaardere straf opgelegd dan die in de conclusie van den fiscaal was geeischt geworden.

DE ZEEKRIJGSRAAD AAN BOORD VAN HET MARINE-DEPÔTSCHIP
„ORANJE-NASSAU”,

In de zaak van den fiscaal tegen A., oud 39 jaren, geboren te Amsterdam, laatstelijk voor de verwijzing naar den Zeekrijgsraad gediend hebbende als sergeant-machinist bij het 320ste Squadron R.D.N.A.S., gedurende de behandeling zijner zaak op vrije voeten,

Gezien het bevel tot bijeenroeping van den Zeekrijgsraad aan den voet van welk stuk door den fiscaal aan den beklagde wordt ten laste gelegd:

„dat hij, dienende als sergeant-machinist bij de Koninklijke Marine „in het Vereenigd Koninkrijk, op den 12en November 1941 in het „district Sleaford & East Kesteven, Lincoln, opzettelijk een dubbel „huwelijk heeft aangegaan door alstoen en aldaar in het huwelijk „te treden met H. M. K., zulks terwijl hij wist, althans zeer wel „heeft begrepen, immers geen enkele betrouwbare aanwijzing had „voor het tegendeel, dat het huwelijk, dat hij voordien op 16 Decem- „ber 1926 in de gemeente Amsterdam in Nederland met W. C. M. „had aangegaan, niet was ontbonden, hebbende hij eerstbedoeld „huwelijk gesloten onder verzwijging tegenover H. M. K. voornoemd, „dat hij reeds gehuwd was”;

Gezien de stukken van het proces, voor zooveel daarvan wordt gebruik gemaakt aan den beklagde vertoond en voorgehouden:

Gelet op de schriftuur van eisch van den fiscaal, strekkende tot schuldigverklaring van den beklagde aan: „Het opzettelijk een dubbel huwelijk aangaan, waarbij de schuldige aan de wederpartij zijn gehuwden staat heeft verzwegen”, en veroordeeling deswege tot eene gevangenisstraf voor den tijd van een jaar;

Gehoord de pleidooien;

Overwegende, dat de beklagde op 10 Juni 1922 vrijwillig bij de Koninklijke Marine in dienst is getreden en sindsdien in den zee-

dienst is verbleven, terwijl hij weet, dat hij onder de militaire tucht staat;

Overwegende, dat beklagde ten processe onder meer het volgende heeft verklaard:

„Ik ben op 16 December 1926 te Amsterdam gehuwd met W. C. M., geboren te Amsterdam op 7 Juni 1898, van echt gescheiden echtgenoot van W. F. W. Het was een geforceerd huwelijk, aangezien zij een baby van mij verwachtte. Deze baby, een dochter, werd geboren 10 Juni 1927. Uit dit huwelijk werd nog een zoon geboren op 5 September 1933. Mijn huwelijk is nimmer een goed huwelijk geweest, daar mijn vrouw mij steeds vergeleek met haar vroegeren echtgenoot, bij wien zij het volgens haar zeggen altijd beter had gehad. Gevallen van echtelijken ontrouw hebben zich wat mij betreft nooit voorgedaan en voorzoover mij bekend heeft mijn vrouw zich nooit met andere mannen bemoeid. Van ± eind April 1936 tot December 1939 heb ik in West-Indië gediend aan boord van Hr. Ms. „Johan Maurits van Nassau”, Hr. Ms. „Gelderland” en Hr. Ms. „Jan van Brakel”. Mijn vrouw en kinderen hebben dien tijd op Curaçao gewoond. Ik heb verschillende malen met mijn vrouw over echtscheiding gesproken en heb zelfs een tijd bij mijn vader ingewoond, omdat het thuis eenvoudig niet langer ging. Sedert mijn verblijf in Engeland — ik ben ongeveer 17 Mei 1940 met Hr. Ms. „Jan van Brakel” in Engeland aangekomen na als overlevende van Hr. Ms. „Johan Maurits van Nassau” door dat schip te zijn opgepikt — heb ik eenmaal in 1940, ik geloof in September, een in de Fransche taal gesteld Roodekruis-bericht zonder text, met alleen den naam van mijn vrouw als afzender, ontvangen.

Omstreeks Januari/Februari 1941 heb ik een brief via Portugal aan mijn vrouw gezonden, waarop ik nooit antwoord heb ontvangen. Bovengenoemd Roodekruis-bericht is het eenige bericht, dat ik ooit uit Holland heb ontvangen.

In April 1941, terwijl ik gedetacheerd was op een Engelsch vliegveld te Cranwell, voor het volgen van een radiocursus, ontmoette ik aldaar H. M. K., die op dat vliegveld als WAAF in de kombuis werkzaam was. Wij vatten vriendschap voor elkander op en ik nam haar regelmatig mee uit. Wij werden verliefd op elkaar. Ik merkte wel aan haar, dat ze graag met me wilde trouwen. Ze had geen gelukkig tehuis. Haar moeder leefde in armelijke omstandigheden. Ik heb haar nooit verteld, dat ik in Holland getrouwd was en kinderen had. Hoe ik er toe gekomen ben om haar te trouwen, terwijl ik mij zeer wel bewust was dat mijn vrouw in Holland leefde, kan ik niet verklaren. Ik moet volkomen mijn hoofd zijn kwijt geweest. Op 12 November 1941 ben ik aan de „Register Office” in Sleaford, een plaatsje gelegen dicht bij het vliegveld te Cranwell, met H. M. K. getrouwd. Wij trouwden op een „special licence” waarvoor zij had gezorgd. Ik gaf op aan den „registrar” dat ik vrijgezel was. Het huwelijk was heelemaal niet gedwongen. Voordat ik met haar trouwde heb ik nooit eenige intimiteit gehad met H. M. K. Ik

heb verschillende malen na mijn huwelijk het voornemen gehad om aan haar te vertellen, dat ik al getrouwd was, maar ik durfde niet omdat ik bang was voor de gevolgen. Ik vreesde dat zij zich het leven zou benemen, wanneer ik haar dit vertelde. Ik heb geen mededeeling gedaan van dit huwelijk aan mijn commandant, omdat bij de marine bekend was, dat ik in Holland getrouwd was.

In Juni 1942 werd ik bij den commandant van het 320ste squadron R.D.N.A.S., den luitenant ter zee der 1e klasse J. van Olm, geroepen, die mij de vraag stelde, wat de „WAAF” girl K. voor mij beteekende. Ik heb den commandant daarop medegedeeld dat ik met haar getrouwd was. Ik ben daarop gehoord door de commissie bestaande uit de officieren MSD. Hajenius en Geudeker. Bij het bovengenoemde onderhoud met mijn commandant vroeg ik hem, of hij het raadzaam achtte, dat ik nu mijn Engelsche echtgenoot zou inlichten. Ltz. van Olm antwoordde daarop: „Ik zou daar voorloopig nog maar „even mee wachten”.

Mijn vrouw wilde graag een baby hebben. Op 6 November 1942 werd een dochter geboren, in een nursing home te Whitby (Yorkshire), die door mij werd aangegeven, als H. M. A. Mijn Engelsche echtgenoot woont thans met de baby bij haar moeder te Whitby.

Toen ik in Mei 1940 met Hr. Ms. „Johan Maurits van Nassau” uit Nederland vertrok, woonde mijn vrouw in den Helder, waar zij na haar terugkeer uit West-Indië was gaan wonen. Begin April 1940 ben ik voor het laatst voor drie of vier dagen met verlof thuis geweest, in den Helder. Ik ben van plan om voorzoover het mij mogelijk is, na afloop van den oorlog goed te maken, wat ik tegenover H. M. K. heb misdaan. Ik zal probeeren van mijn echtgenoot te scheiden en Miss K. daarna te trouwen. Mijn tegenwoordig huwelijk is zeer gelukkig.”

Overwegende, dat H. M. K., oud 22 jaar, ten processe als getuige onder eede gehoord, onder meer het navolgende heeft verklaard:

„When I met A. on Cranwell airdrome in April 1941 I was serving as a cook in the WAAF. We went out together a great deal. I fell in love with him. On July 26th we got engaged to be married. When I first met him I asked him if he was married. His answer was „no”. On about November 6th he came on leave to Cranwell from Leuchars, where he was stationed, and asked the WAAF officer to give me leave to get married. I got a week's leave. I got a special licence because in that way we had to wait only three days whereas otherwise it would have taken three weeks. We were married on November 12th 1941 at the Registrar's office at Sleaford (Lincs.) We had no intimacy before we got married. The baby was born on 6th November 1942 in a nursing home at Whitby. A wanted me to go to a nursing home and told me that half of the expenses were going to be paid by the Netherlands Government. Whether this has been settled I don't know. Furthermore there is a doctor's bill of approx. £ 4.10.— that hasn't been paid. I have been very happy with A. all the time and he did everything for me that he could.

I have nothing to grumble about. I didn't have the slightest doubt about him being unmarried until I got his letter this morning. I still feel the same about him and I'll wait for him. I give you his letter dated 28th June 1943 and the child's birth certificate herewith."

Overwegende dat het feit, dat beklaagde het in de telastelegging vermeldde, in Nederland gesloten, huwelijk heeft aangegaan, behalve door beklaagdes eigen opgave, wordt bewezen door het bij de stukken ten processe onder letter H aanwezige uittreksel uit het register van huwelijken en echtscheidingen der gemeente Amsterdam, gedateerd 12 Januari 1943, op welk uittreksel de handtekening van den ambtenaar van den Burgerlijken Stand is gelegaliseerd door den President der Arrondissements-Rechtbank te Amsterdam;

Overwegende dat beklaagdes in de telastelegging genoemd in het Vereenigd Koninkrijk gesloten huwelijk, behalve door de eigen opgave van beklaagde en de beëdigde verklaring van de getuige K., wordt bewezen door het bij de stukken ten processe onder letter I aanwezige afschrift der huwelijksacte betreffende dit huwelijk, gewaarmerkt door den ambtenaar genaamd „registrar for het District Sleaford & East Kestoven, Lincoln" op 30 Juni 1943;

Overwegende dat beklaagde heeft bekend dat hij, toen hij met getuige K. in het huwelijk trad, niet beter wist of zijn in Nederland gesloten huwelijk was nog in stand, alsmede dat hij zulks tegenover getuige K. heeft verzwegen;

Overwegende dat, waar vaststaat dat geen enkele aanwijzing voor het tegendeel beklaagde kan hebben bereikt, op grond van zijn voormelde bekentenis zijn opzet om een dubbel huwelijk aan te gaan is bewezen;

Overwegende dat, teneinde te doen vaststaan dat, naast beklaagdes daarop gericht opzet, een dubbel huwelijk ook inderdaad tot stand is gekomen, het noodig is dat ten processe wordt vastgesteld dat het door beklaagde in Nederland gesloten huwelijk op 12 November 1941, den datum van zijn in het Vereenigd Koninkrijk gesloten huwelijk, niet op een der wijzen, genoemd in artikel 254 van het Burgerlijk Wetboek, was ontbonden;

Overwegende dat zulks:

- 1e. voor wat betreft de omstandigheid dat bedoeld huwelijk op 12 November 1941 niet was ontbonden door den dood van beklaagdes echtgenoot, wordt bewezen door de zich bij de stukken ten processe onder letter G bevindende attestatie de vita ten aanzien van beklaagdes echtgenoot, op 7 Januari 1943 afgegeven en ondertekend door den burgemeester van Amsterdam en
- 2e. voor wat betreft de omstandigheid dat vorenbedoeld huwelijk op 12 November 1941 niet op een der andere in artikel 254 van het Burgerlijk Wetboek voorziene wijzen was ontbonden, door het hooger genoemde uittreksel uit het register van huwelijken en echtscheidingen te Amsterdam, waarop geen kant-

teekening betreffende de ontbinding van het huwelijk is gesteld; Overwegende dat de aan beklagde ten laste gelegde strafverzwarende omstandigheid dat hij zijn gehuwden staat aan getuige K. heeft verzwegen is komen vast te staan op grond van zijn eigen opgave en de verklaring van de genoemde getuige;

Overwegende dat beklagde tot zijn verweer heeft aangevoerd, dat zijn huwelijk nooit een goed huwelijk is geweest en hij met zijn echtgenoot meermalen over eene echtscheiding heeft gesproken en hij zelfs een tijd bij zijn vader heeft ingewoond, omdat het thuis eenvoudig niet langer ging; dat hij en getuige K. verliefd op elkaar waren en haar niet heeft durven vertellen, dat hij gehuwd was, daar hij vreesde dat zij zich het leven zou benemen;

Overwegende ten aanzien van dit verweer, dat dit beklagde in geen deele disculpeert en dan ook hoogstens kan worden beschouwd als eene toelichting van de omstandigheden waaronder beklagde tot zijn daad is gekomen;

Overwegende dat derhalve op grond van de eigen opgave van beklagde alsmede van de verklaring van getuige K. en voorts op grond van de hooger genoemde ten processe aanwezige schriftelijke bescheiden, te weten:

- a. het uittreksel uit het register van huwelijken en echtscheidingen der gemeente Amsterdam betreffende het door beklagde in Nederland gesloten huwelijk, gemerkt H.;
- b. het gewaarmerkt afschrift der acte betreffende het door beklagde in het Vereenigd Koninkrijk gesloten huwelijk, gemerkt I.;
- c. de attestatie de vita, afgegeven door den burgemeester der gemeente Amsterdam op 7 Januari 1943, gemerkt G.,

al deze verklaringen en schriftelijke bescheiden in onderling verband en samenhang beschouwd, wettig en overtuigend, met zijn schuld daaraan, is bewezen hetgeen beklagde is ten laste gelegd;

Overwegende, dat het aldus bewezen verklaarde moet worden gequalificeerd als: „Het opzettelijk een dubbel huwelijk aangaan, waarbij de schuldige aan de wederpartij zijn gehuwden staat heeft verzwegen”;

Overwegende ten aanzien van de op te leggen straf, dat deze daad van beklagde in hooge mate afkeurenswaardig is ten opzichte van zijne echtgenoot in Nederland, die, levende onder de tegenwoordige omstandigheden, met haar kinderen een kammervol bestaan moet leiden; dat hij ook tegenover de getuige K. een zeer laakbare daad heeft begaan, aan wie hij heeft verzwegen dat hij in Nederland reeds gehuwd was, zonder welke verzwijging zij zeker niet met hem in het huwelijk zou zijn getreden, een huwelijk dat, zoowel naar de Nederlandsche als naar de Britsche wetsbepaling als nul en van geener waarde zal worden beschouwd, hetgeen onvermijdelijke en te betreuren consequenties ten aanzien van het uit dit huwelijk gesproten kind met zich medebrengt;

Overwegende dat aan beklaagde wegens den ernst van het feit en de bezwarende omstandigheden waaronder het is gepleegd een zware straf in den vorm van gevangenisstraf zal moeten worden opgelegd; dat bovendien, waar het door beklaagde gepleegde misdrijf geenszins op zichzelf staat en de mogelijkheid tot het aangaan van een dubbel huwelijk door de omstandigheden, waaronder de Nederlandsche militairen in Engeland verkeerden wordt vergemakkelijkt, het noodzakelijk is, dat het afkeurenswaardige van het door beklaagde gepleegde feit een ieder scherp onder oogen wordt gebracht;

Gezien de artikelen:

1, 4, 5 en 60 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

237 van het Wetboek van Strafrecht;

185, 188 en 189 van de Rechtspleging bij de Zeemacht;

Recht doende in naam der Koningin,

Verklaart het den beklaagde ten laste gelegde in dier voege als hooger werd overwogen wettig en overtuigend bewezen;

Verklaart hem daaraan schuldig;

Qualificeert het wettig en overtuigend bewezen verklaarde als hooger werd aangegeven;

Veroordeelt beklaagde deswege tot eene gevangenisstraf voor den tijd van een jaar en drie maanden.

Fiat executie.

Londen, den 25en Augustus 1943.

w/n. Commandant der Marine,

(JHR.) E. J. VAN HOLTHE.

Zeekrijgsraad aan boord van het Marine-depôtsschip „Oranje Nassau”.

Vonnis van 26 Januari 1944.

President: Kapitein ter Zee W. F. van Langeveld.

Leden: Kap. ter Zee K.M.R. J. J. Logger, Kap.-Luit. ter Zee W. van Lier, Off. v. Adm. 1e kl. J. M. Giel en Off. M.S.D. 1e kl. C. J. A. van Wijngaarden.

Veroordeeling wegens het opzettelijk een dubbel huwelijk aangaan, waarbij de schuldige aan de wederpartij zijn gehuwden staat heeft verzwegen.

Zware strafoplegging in het belang van generale preventie vereischt; nochtans rekening gehouden met eene de schuld verlichtende omstandigheid.

DE ZEEKRIJGSRAAD AAN BOORD VAN HET MARINE-DEPÔTSCHIP
„ORANJE-NASSAU”,

In de zaak van den fiscaal tegen B., oud 43 jaren, geboren te Bennebroek, laatstelijk voor de verwijzing naar den Zeekrijgsraad gediend hebbende als stoker VRH aan boord van H.Ms. „Marken”, gedurende de behandeling zijner zaak op vrije voeten,

Gezien het bevel tot bijeenroeping van den Zeekrijgsraad aan den voet van welk stuk door den fiscaal aan den beklaagde wordt ten laste gelegd:

„dat hij, dienende als stoker VRH. bij de Koninklijke Marine „in het Vereenigd Koninkrijk, op den 13en October 1942 in het „district Anglesey West in de Country of Anglesey, Engeland, „opzettelijk een dubbel huwelijk heeft aangegaan, door alstoen en „aldaar in het huwelijk te treden met A. J. R., zulks terwijl hij „wist, althans zeer wel heeft begrepen, immers geen enkele betrouwbare aanwijzing had voor het tegendeel, dat het huwelijk, dat hij „voordien op 4 Januari 1933 in de gemeente Haarlem in Nederland „met W. H. O. had aangegaan, niet was ontbonden, hebbende hij „eerstbedoeld huwelijk gesloten onder verzwijging tegenover A. J. R. „voornoemd, dat hij reeds gehuwd was”;

Gezien de stukken van het proces, voor zooveel daarvan wordt gebruikt gemaakt aan den beklaagde vertoond en voorgehouden:

Gelet op de schriftuur van eisch van den fiscaal, strekkende tot schuldigverklaring van den beklaagde aan: „het opzettelijk een dubbel huwelijk aangaan, waarbij de schuldige aan de wederpartij zijn gehuwden staat heeft verzwegen” en veroordeeling deswege tot eene gevangenisstraf voor den tijd van een jaar en drie maanden;

Gehoord de pleidooien;

Overwegende, dat de beklaagde op den 17en November 1939 als stoker VRH. voor den tijd van 5 jaar in den zeedienst is getreden en sindsdien in dienst is verbleven, terwijl hij weet, dat hij onder de militaire tucht staat;

Overwegende, dat beklaagde ten processe onder meer het volgende heeft verklaard:

„Op 4 Januari 1933 ben ik te Haarlem in het huwelijk getreden met W. H. O. Tevoren was ik reeds gehuwd geweest met K., die op 13 Januari 1929 overleden was tengevolge van longtuberculose. Uit dit huwelijk was een zoon geboren in 1925. Uit mijn tweede huwelijk zijn geen kinderen geboren. Mijn tweede huwelijk was niet zeer gelukkig. Toen ik in Mei 1940 Holland verliet woonde mijn vrouw te Haarlem. Vanuit Engeland heb ik verschillende malen roodekruisberichten aan mijn vrouw gezonden. Ik heb daarop twee keer antwoord ontvangen van mijn vrouw. Het laatste bericht heb ik aan mijn vrouw verzonden in Maart 1942. De inhoud luidde: „Miep en Kees ben gezond hoop van jullie hetzelfde”. Ik heb op dit bericht antwoord ontvangen in September 1942 van mijn vrouw. Dit bericht ben ik kwijt geraakt. In Augustus 1940 maakte ik in

Holyhead kennis met A. J. R. Wij raakten al spoedig op zeer vriendschappelijken voet. Ik was echter oorspronkelijk niet van plan om met haar te trouwen. Dit plan vatte ik eerst op toen in 1942 bleek, dat zij een kind van mij verwachtte. Wij zijn daarop op 13 October 1942 op het Registrar Office te Anglesey West getrouwd. Kort na mijn huwelijk heb ik aan A. R. verteld, dat ik in Holland reeds getrouwd was. De baby is tenslotte misgeloopen. Ik ben van plan te trachten in Holland van mijn vrouw te scheiden. Ofschoon ik wist, dat het niet goed was wat ik heb gedaan, kwam ik pas tot het besef dat ik mij aan een ernstig misdrijf had schuldig gemaakt, toen ik in het begin van dit jaar aan boord van de „Oranje-Nassau” was geplaatst. Ik ben hier in Engeland getrouwd om mijn vrouw uit de moeilijkheden te helpen”;

Overwegende, dat A. J. R., oud 30 jaar, ten processe als getuige onder eede gehoord, onder meer het navolgende heeft verklaard:

„I met B. in Holyhead in August 1940. We soon got friendly. He told me, that he was a widower and had a son in Holland. We soon made up our minds to get married in Holland after the war. He told me that he did not like to get married before. In July 1942 I got pregnant. Then we decided to get married straightaway. We married on the 13th October 1942 at the Registrar Office at Anglesey West. A few weeks afterwards he told me, that he was married and that his wife was living in Holland. What he told me upset me so much, that I had a miscarriage. I am very happy with B. and I mean to stick to him, whatever may happen”;

Overwegende dat het feit, dat beklagde het in de telastelegging vermeld, in Nederland gesloten, huwelijk heeft aangegaan, behalve door beklagde's eigen opgave, wordt bewezen door het bij de stukken ten processe onder letter „F” aanwezige afschrift van de huwelijksacte in het register van den burgerlijken stand der gemeente Haarlem, gedateerd 23 October 1943, op welk afschrift de handteekening van den ambtenaar van den burgerlijken stand is gelegaliseerd door den president der Arrondissements Rechtbank te Haarlem;

Overwegende, dat het door beklagde in de telastelegging genoemd in het Vereenigd Koninkrijk gesloten huwelijk, behalve door de eigen opgave van beklagde en de beëdigde verklaring van getuige R., wordt bewezen door het bij de stukken ten processe onder letter „G” aanwezige afschrift der huwelijksacte betreffende dit huwelijk, geaarmerkt door den ambtenaar genaamd „Registrar of Marriages for the District of Anglesey West in the County of Anglesey” op 20 Augustus 1943;

Overwegende, dat ten einde te doen vast staan dat een dubbel huwelijk ook inderdaad is tot stand gekomen, het noodig is dat ten processe wordt vastgesteld, dat het door beklagde in Nederland gesloten huwelijk op 13 October 1942, den datum van zijn in het Vereenigd Koninkrijk gesloten huwelijk, niet op een der wijzen, genoemd in artikel 254 van het Burgerlijk Wetboek, was ontbonden;

Overwegende, dat zulks:

- 1e. voor wat betreft de omstandigheid dat bedoeld huwelijk op 13 October 1942 niet was ontbonden door den dood van beklagdes echtgenote, wordt bewezen door de zich bij de stukken ten processe onder letter „H” bevindende attestatie de vita ten aanzien van beklagdes echtgenote, op 14 October 1943 afgegeven en onderteevend voor den burgemeester der gemeente Haarlem door den chef van de 6e afdeeling der gemeentesecretarie aldaar;
- 2e. voor wat betreft de omstandigheid dat vorenbedoeld huwelijk op 13 October 1942 niet op een der andere in artikel 254 van het Burgerlijk Wetboek voorziene wijzen was ontbonden, door het hooger genoemd afschrift van de huwelijksacte in het register van den burgerlijken stand der gemeente Haarlem, waarop geen kanttekening betreffende de ontbinding van het huwelijk is gesteld;

Overwegende, dat de aan beklagde ten laste gelegde strafverzwarende omstandigheid, dat hij zijn gehuwden staat aan getuige R. heeft verzwegen is komen vast te staan op grond van zijn eigen opgave en de verklaring van de genoemde getuige;

Overwegende, dat derhalve op grond van de eigen opgaven van beklagde alsmede van de verklaring van getuige R. en voorts op grond van de hooger genoemde ten processe aanwezige schriftelijke bescheiden, te weten:

- a. het afschrift van de huwelijksacte in het register van den burgerlijken stand der gemeente Haarlem betreffende het door beklagde in Nederland gesloten huwelijk, gemerkt „F”;
- b. het afschrift der acte betreffende het door beklagde in het Vereenigd Koninkrijk gesloten huwelijk, gemerkt „G”;
- c. de attestatie de vita, afgegeven voor den burgemeester der gemeente Haarlem op 14 October 1943, gemerkt „H”;

al deze verklaringen en schriftelijke bescheiden in onderling verband en samenhang beschouwd, wettig en overtuigend, met zijn schuld daaraan is bewezen hetgeen beklagde is ten laste gelegd;

Overwegende, dat het alzoo wettig en overtuigend bewezen verklaarde moet worden gequalificeerd als: „Het opzettelijk een dubbel huwelijk aangaan, waarbij de schuldige aan de wederpartij zijn gehuwden staat heeft verzwegen”;

Overwegende ten aanzien van de op te leggen straf, dat deze daad van beklagde in hooge mate afkeurenswaardig is ten opzichte van zijne, in Nederland thans ongetwijfeld onder zeer moeilijke omstandigheden levende, echtgenote; dat hij ook tegenover getuige R. een zeer laakbare daad heeft begaan, aan wie hij heeft verzwegen dat hij in Nederland reeds gehuwd was, zonder welke verzwijging zij zeker niet met hem in het huwelijk zou zijn getreden, een huwelijk dat, zoowel naar de Nederlandsche- als naar de Britsche wetsbepalingen als nul en van geener waarde zal worden beschouwd;

dat aan beklagde wegens den ernst van het feit en de bezwarende

omstandigheden waaronder het is gepleegd een zware straf in den vorm van gevangenisstraf zal moeten worden opgelegd; dat bovendien, waar het door beklaagde gepleegde misdrijf geenszins op zichzelf staat en de mogelijkheid tot het aangaan van een dubbel huwelijk door de omstandigheden, waaronder de Nederlandsche militairen in Engeland verkeerden wordt vergemakkelijkt, het noodzakelijk is, dat het afkeurenswaardige van het door beklaagde gepleegde feit een ieder scherp onder oogen wordt gebracht; dat echter bij de strafbepaling ten gunste van beklaagde rekening kan worden gehouden met de omstandigheid, dat beklaagde, naar hij heeft verklaard, slechts tot zijn daad is gekomen toen hem bekend werd, dat getuige R. een kind van hem verwachtte en hij voorkomen wilde dat getuige R.'s naam in opspraak zou worden gebracht;

Gezien de artikelen:

1, 4, 5 en 60 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

237 van het Wetboek van Strafrecht;

185, 188 en 189 van de Regtspleging bij de Zeemagt;

Recht doende in naam der Koningin,

Verklaart het den beklaagde ten laste gelegde in dier voege als hooger werd overwogen wettig en overtuigend bewezen;

Verklaart hem daaraan schuldig;

Qualificeert het wettig en overtuigend bewezen verklaarde als hooger werd aangegeven;

Veroordeelt beklaagde deswege tot eene gevangenisstraf voor den tijd van een jaar.

Fiat executie.

Londen, den 26en Januari 1944.

De Schout bij Nacht,
Commandant der Marine,
J. W. TERMIJTELEN.

Zeekrijgsraad bij de Strijdkrachten in het Oosten.

Vonnis van 7 September 1945.

President: Kap.-Luit. ter Zee F. J. van de Poll.

Leden: Luit. ter Zee 1e kl. G. B. Fortuyn, Luit. ter Zee 1e kl.
A. H. Deketh, Luit. ter Zee 1e kl. D. J. van Doorninck en Luit.
ter Zee 1e kl. KMR J. Nieuwenhuyzen.

Fiscaal: Off. v. Adm. 1e kl. W. H. Vermeer.

Raadsman: Off. Zeewaarnemer 2e kl. KMR W. J. A. Brummelkamp.

Veroordeeling wegens eene (door de brievenzensuur aan het licht gekomen) poging tot het in tijd van oorlog eene bijzonderheid, welker

ruchtbaarheid eenig krijgsbelang kan schaden, opzettelijk bekend maken zonder daartoe van ambtswege verplicht of bevoegd te zijn; en wegens het als militair opzettelijk, zonder daartoe bevoegd te zijn, de brievencensuur, zijnde deze een maatregel in het belang der krijgsmacht ondernomen, belemmeren, gepleegd in tijd van oorlog.

DE ZEEKRIJGSRAAD BIJ DE STRIJKKRACHTEN IN HET OOSTEN,

In de zaak van den Fiscaal, ratiōne officii, tegen N. M., oud 22 jaren, geboren te Bandoeng, laatstelijk voor de verwijzing naar den Zeekrijgsraad gediend hebbende bij den Marineluchtvaartdienst in het Oosten als sergeant-vliegtuigschutter-zeemilicien, gerequireerde,

Gezien de beschikking tot verwijzing naar den Zeekrijgsraad van den 17en Juli 1945, No. Int. 8/6/24 ZG;

Gezien het bevelschrift tot bijeenkoming van den Zeekrijgsraad van den 28en Augustus 1945, No. Int. 8/8/17, aan den voet van welk stuk door den Fiscaal aan den beklaagde wordt ten laste gelegd:

„dat hij in tijd van oorlog, toen hij als sergeant-vliegtuigschutter-zeemilicien diende bij den Marine Luchtvaart Dienst in het Oosten te Ceylon, op verschillende dagen in of omstreeks Mei 1945, eene bijzonderheid en/of gebeurtenis, welke ruchtbaarheid eenig krijgsbelang kon schaden, opzettelijk heeft bekend gemaakt, althans heeft pogen bekend te maken, zonder dat hij daartoe van ambtswege bevoegd of verplicht was, zulks door in een aantal doorlopend genummerde brieven, gericht aan zijne in Australië verblijvende echtgenoot, telkens een of twee op zichzelf staande letters te vermelden en aan zijne echtgenoot te schrijven dat zij, teneinde het aldus versluisde bericht te onderkennen, deze letters in de volgorde van de nummers der betreffende brieven, waarin deze letters voorkwamen, achter elkaar diende te plaatsen,

„en door voorts deze brieven te verzenden dan wel ter verzending aan te bieden of af te geven, met het oogmerk dat zij zijne echtgenoot zouden bereiken en door haar zouden worden gelezen en dat het in deze brieven versluisde bericht door haar zou worden onderkend,

„hebbende hij, door het aldus vormen van de woorden „Cocos is” of „Cocos Isl” aan zijne echtgenoot medegedeeld, althans pogen mede te deelen, dat hij met een onderdeel van den Marineluchtvaartdienst zou worden verplaatst naar de Kokos eilanden,

„zijnde zijn hoogerbeschreven voornemen niet voltooid, uitsluitend tengevolge van de van zijnen wil onafhankelijke omstandigheid of omstandigheden dat een aantal dezer brieven door den censor niet ter verdere verzending is doorgelaten en zijne echtgenoot niet heeft bereikt, zoodat zijne echtgenoot het door hem opgestelde, versluisde bericht niet heeft kunnen onderkennen,

„hebbende beklaagde door bovenomschreven handelingen, opzettelijk, zonder daartoe bevoegd te zijn, eenen in het belang van de Krijgsmacht of den dienst ondernomen of bevolen maatregel, te

„weten het door middel van de censuur tegengaan dat gegevens worden bekend gemaakt, waarvan geheimhouding door de krijgsmacht van belang is, verijdeld, althans belemmerd, dan wel pogen te verijdelen of te belemmeren;”

Gelet op het exploit van beteekening en dagvaarding van den 28en Augustus 1945, waarbij de beklagde is opgeroepen om op Vrijdag den 7en September 1945 des voormiddags ten negen ure ter terechtzitting van den Krijgsraad, zitting houdende aan boord van het Marindepotschip „Plancius”, te verschijnen;

Gelet op de schriftuur van eisch, door den Fiscaal voorgedragen en daarna in den Krijgsraad overgegeven, daartoe strekkende dat de Krijgsraad den beklagde schuldig verklare aan:

- 1) „Poging tot het in tijd van oorlog eene bijzonderheid, welke ruchtbaarheid eenig krijgsmacht belang kan schaden, opzettelijk be- kend maken, zonder daartoe van ambtswege verplicht of bevoegd te zijn”;
- 2) „Als militair opzettelijk, zonder daartoe bevoegd te zijn, eenigen maatregel in het belang der krijgsmacht ondernomen, belem- meren, gepleegd in tijd van oorlog”;

en hem deswege veroordeele tot eene gevangenisstraf voor den tijd van twee maanden, hem verlage tot den stand van vliegtuigmaker 3e klasse zeemilicien, en bevele dat de beklagde onmiddellijk in voorloopig arrest zonder waarneming van dienst worde gesteld met bepaling dat het ondergane arrest bij de tenuitvoerlegging der gevangenisstraf vanaf den 7en September 1945 geheel in mindering zal worden gebracht;

Gezien de stukken van het proces, voor zoover daarvan gebruik gemaakt den beklagde vertoond en voorgehouden;

Overwegende dat de beklagde het verzoek heeft gedaan zich ter terechtzitting door een raadsman te doen bijstaan;

Overwegende dat aan dit verzoek is voldaan en dat de officier-zeewaarnemer der 2e klasse KMR W. J. A. Brummelkamp aan den beklagde als raadsman is toegevoegd, die ten processe is verschenen en de verdediging heeft voorgedragen;

Gelet op hetgeen door den beklagde en namens hem door den raadsman ter verdediging is naar voren gebracht;

Overwegende dat de beklagde, zich bevindende op vrije voeten en mitsdien gerequireerde, op den 1en Juli 1941 te Soerabaja als militie-vliegtuigmaker is opgekomen in werkelijken dienst en dat hij thans als sergeant-vliegtuigschutter-zeemilicien bij de Koninklijke Marine dient;

Overwegende ten aanzien van het bewijs:

dat Jan Gerrit Meyer, reserve-kapitein bij de Luchtvaartartillerie, oud 41 jaren, ten processe als getuige onder eede heeft verklaard:

dat hij sedert Februari 1943, in opdracht van den Commandant van den Marineluchtvaartdienst in het Oosten, belast is met de functie van censor bij genoemden dienst; dat hij op 11 Mei 1945 tusschen de te censureeren brieven er een vond, afkomstig van be-

klaagde en geadresseerd aan zijne echtgenoot te Melbourne, Australië; dat de brief gesteld was in de Engelsche taal en gedateerd was 10 Mei 1945; dat deze brief een passage inhield, welke hij heeft gecopieerd;

Overwegende dat vorengenoemde Jan Gerrit Meyer, ten processe beëdigd als tolk voor de Engelsche taal, heeft opgegeven dat hoogerbedoelde passage uit beklagdes brief in de Nederlandsche taal inhoudt:

„Er is een mogelijkheid van een tweede tocht. . . . nu kan er een „tijd komen dat er, naar ik geloof, een zekere onderbreking zal zijn „voor jou in de ontvangst van mijn brieven. Deze onderbreking kan „een aanwijzing zijn, dat ik ben overgeplaatst, ofschoon, let wel, „niets bekend is wat dit betreft. Ergens in mijn brieven, zelfs op „de enveloppe, moet je zoeken naar een letter, of waarschijnlijk „twee letters. Je moet al deze aan elkaar voegen tot zij woorden of „zinnen vormen, b.v. „Ik houd van jou”. Het is een soort van raadsel, „waarschijnlijk met een gelukkig einde.”

Overwegende dat hooger aangeduide getuige nader heeft verklaard:

dat hij de mogelijkheid aanwezig heeft geacht dat de code opgesteld was met een onschuldig doel en dat hij derhalve den bedoelden brief heeft doorgelaten; dat hij echter scherp op de volgende brieven van beklagde heeft gelet;

dat hij op 19, 20, 21 en een deel van 22 Mei 1945 geen correspondentie heeft gecensureerd, daar hij met permissie geweest is wegens ziekte van zijn vrouw; dat het hem daardoor door het hoofd gegaan is om zijn opvolger op de hoogte te stellen van het geval; dat hij na zijn terugkeer bij den Marineluchtvaartdienst een aan diens echtgenoot geadresseerden brief van beklagde, gedateerd 22 Mei 1945 en op de adreszijde genummerd „65”, heeft gecensureerd; dat in de krul van de onderteekening de letter „c” was aangebracht; dat hij eenige dagen later een brief van beklagde aan diens echtgenoot, genummerd „66” en gedateerd 24 Mei 1945, heeft gecensureerd; dat op de derde pagina van dezen brief, aan het einde van de zestiende regel, de letter „o”, tusschen twee punten, voorkwam en op de vijfde pagina, geheel rechts op den ondersten regel, de letter „s” tusschen twee punten; dat hij weer eenige dagen later een brief van beklagde aan zijne echtgenoot, gedateerd 27 Mei 1945 en op de enveloppe genummerd „67”, heeft gecensureerd; dat hij in het midden van den zestienden regel van de tweede pagina de letters „i.s.” aantrof; dat hij toen bij den Britschen security-officer heeft geïnformeerd wat „is” kon beteekenen, waarop hem ten antwoord werd gegeven dat dit de officieele afkorting was van „islands”;

dat hij de in zijn verklaring genoemde brieven heeft aangehouden en niet ter verdere verzending heeft doorgelaten; dat hij deze brieven thans ten processe aanwezig ziet; dat de onderstrepingen in rood van de hierboven genoemde letters c, o, s, i en s, door hem — getuige — zijn aangebracht;

dat hij deze brieven heeft aangehouden omdat hij begreep dat

bedoelde letters deel uitmaakten van de woorden „Cocos Islands”, waarvan de eerste twee letters aan zijn aandacht ontsnapt zijn gedurende zijn afwezigheid van 19 tot 22 Mei 1945;

dat hij bij geruchte vernomen had dat een gedeelte van den Marine-luchtvaartdienst zou worden gedetacheerd naar de Kokos Eilanden; dat het uiteraard verboden is volgens de censurbepalingen om vermeldingen, betrekking hebbende op de verplaatsing van eenheden, door te laten;

Overwegende dat ten processe aanwezig zijn:

- a) een postblad (een zgn. „air letter”), geadresseerd aan „Mrs. N. M., c/o N.E.I. Army Headquarters, 431 St. Kilda Road, Melbourne, Vict. Australia” en afkomstig van beklagde, welke op het voor het adres bestemde gedeelte het cijfer „65” draagt; dat in een der krullen van de onderteekening de letter „c”, rood onderstreept, voorkomt;
- b) een brief met daarbij behorende enveloppe, geadresseerd aan „Mrs. N. M., c/o 224 Albion Street, Brunswick West N. 12, Melbourne, Vict. Australia” en voorts voorzien van het nummer „66”, welke brief gedateerd is 24 Mei 1945 en waarin (rood onderstreept) resp. op de vierde en vijfde pagina de letters „o” en „s” voorkomen;
- c) een brief met daarbij behorende enveloppe, geadresseerd als onder a) aangegeven, genummerd „67” en gedateerd 27 Mei 1945, in het midden van de tweede pagina de letters „i.s.”, rood onderstreept, vertoonende;

Overwegende dat bovenomschreven brieven den beklagde ten processe zijn vertoond en dat beklagde terzake heeft opgegeven:

dat hij vanaf December 1944 als sergeant-vliegtuigschutter-zee-milicien heeft gediend bij den Marineluchtvaartdienst in het Oosten te China Bay (Ceylon); dat er in Mei 1945 geruchten liepen dat zij overgeplaatst zouden worden, o.a. naar Amerika; dat er echter tevens een gerucht was dat zij operationeel zouden gaan vliegen en niet met Ceylon als basis; dat hij toen met een paar collegas op een kaart heeft gekeken en dat zij toen overwogen hebben dat de Kokoseilanden de meest gunstige basis zou zijn;

dat hij meende dat er door zoodanige overplaatsing een onderbreking zou komen in zijn brieven aan zijn vrouw en dat hij haar daarom heeft willen laten weten dat zulks te wijten zou zijn aan een overplaatsing; dat hij meende dat als hij iets verkeerd zou doen door zijn overplaatsing aan zijn vrouw mede te deelen, de censor hem wel bij zich zou laten komen;

dat hij inderdaad aan zijn vrouw de methode, waarop hij haar het bericht zou overbrengen, heeft geschreven; dat hij voornemens was haar aldus de woorden „cocos islands” mede te deelen en haar daardoor te laten weten dat hij dichter bij Australië geplaatst zou worden; dat hij niet met zekerheid kan zeggen of aan de hem ten processe getoonde brieven er één, met de letters „c” en „o” en genummerd „64” is voorafgegaan of twee, resp. inhoudende de

letters „c” en „o” en resp. genummerd „63” en „64”; dat het zijn bedoeling was geweest om het woord „islands” in de volgende brieven af te maken doch dat hij zulks niet gedaan heeft omdat hij terzake ter verantwoording is geroepen en is gestraft met 8 dagen streng arrest;

dat hij thans wel begrijpt dat de ruchtbaarheid van deze verplaatsing naar de Kokos Eilanden ten tijde van het plegen van het feit eenig krijgsbelang kon schaden doch dat hij zich zulks toen niet gerealiseerd heeft, omdat hij slechts een vermoeden kenbaar maakte; dat hij van ambtswege niet bevoegd of verplicht was tot het bekendmaken van de verplaatsing van zijn eenheid naar de Kokos Eilanden; dat hij de voor zijne echtgenoot bestemde brieven altijd ter post bezorgde in een brievenbus, welke in de eetzaal van de onderofficieren opgehangen is;

Overwegende dat door de opgaven van den beklaagde, de verklaring van den getuige en de bezichtiging der ten processe aanwezige brieven met bijbehorende enveloppen, wettig en overtuigend is bewezen, met beklaagdes schuld daaraan, hetgeen hem is ten laste gelegd, meer in het bijzonder:

wat de eerste alinea betreft, het subsidiaire en met uitzondering van de woorden „en/of gebeurtenis”;

wat de derde alinea betreft, met uitzondering van de woorden „dan wel ter verzending aan te bieden of af te geven”;

wat de vierde alinea betreft, het subsidiaire;

en wat de laatste (zesde) alinea betreft, het subsidiaire (derhalve met uitzondering van de woorden „verijdelde althans” en de woorden „dan wel pogen te verijdelen of te belemmeren”);

Overwegende dat het bewezen verklaarde dient te worden gequalificeerd als:

- 1) „Poging tot het in tijd van oorlog eene bijzonderheid, welker „ruchtbaarheid eenig krijgsbelang kan schaden, opzettelijk bekend maken, zonder daartoe van ambtswege verplicht of bevoegd „te zijn”;
- 2) „Als militair opzettelijk, zonder daartoe bevoegd te zijn, eenigen „maatregel in het belang der krijgsmacht ondernomen, belemmeren, gepleegd in tijd van oorlog”;

Overwegende aangaande de op te leggen straf:

dat door beklaagde, mede bij monde van zijn raadsman, ten processe is aangevoerd, dat hij als een zeer goed militair staat aangeschreven; dat hij meer dan vijftig bomvluchten boven Frankrijk heeft uitgevoerd en dat hij vele malen zijn leven heeft gewaagd; dat van zoo iemand niet verwacht kan worden dat hij opzettelijk het krijgsbelang zou willen schaden;

dat hij meende er niets verkeers aan te doen, de door hem aanstaaend geachte overplaatsing aan zijne echtgenoot mede te deelen, daar hij verwachtte dat de censor hem wel bij zich zou laten komen als hij er iets onjuists mee deed;

Overwegende dienaangaande:

dat beklaagdes verweer als een uitvlucht behoort te worden beschouwd; dat hij immers in zijn diensttijd (zooals elke andere militair in dezen oorlostijd) bij herhaling geweest is op de waarde van de zgn. „security” en de gevaren, verbonden aan het weggeven van militaire gegevens; dat het bestaan van dit besef bij beklaagde geïllustreerd wordt door de wijze waarop hij zijn bericht heeft trachten door te geven; dat in dit verband geweest wordt op het door beklaagde aan zijne echtgenoot gegeven voorbeeld van de door hem te vormen berichten, namelijk „ik houd van jou”, hetgeen door den onschuldigen inhoud geschikt is, achterdocht te voorkomen; dat beklaagde voorts de code zoodanig in zijn brief heeft verstoken, dat de letters slechts bij aandachtige lezing van den geheelen brief opvallen, zoodat alle kans bestond dat een vluchtig lezende censor ze over het hoofd zou zien;

dat door bovenstaande overwegingen tevens beklaagdes verweer, als zoude hij ten tijde van het plegen niet hebben ingezien dat door de ruchtbareheid van de verplaatsing naar de Kokos Eilanden eenig krijgsbelang kon worden geschaad, wordt verworpen; dat zijn handelwijze deze opgave ten volle tegenspreekt, dit geheel afgezien van het feit dat opzet ten aanzien van dit element door artikel 88 van het Wetboek van Militair Strafrecht niet is vereischt;

dat tenslotte in het licht van de gebeurtenissen, namelijk de kort op het gepleegde gevolgde daadwerkelijke verplaatsing van een deel van den Marineluchtvaartdienst in het Oosten naar de Kokos Eilanden, onaannemelijk is dat beklaagde de mogelijkheid van deze overplaatsing uitsluitend zou hebben geconcludeerd uit het bestudeeren van de kaart;

dat aan den ernst van het misdrijf niet afdoet dat thans, ten tijde van de terechtzitting, de operationeele taak van het detachement Kokos Eilanden is opgehouden en dat de wapenstilstand met het Japansche Keizerrijk is gesloten; dat immers, zonder de groote opmerkzaamheid van den censor, ten tijde van het plegen van het misdrijf de gevolgen zeer ernstig hadden kunnen zijn;

dat bij de bepaling der strafmaat rekening dient te worden gehouden met de terzake reeds toegepaste krijgstuuchtelijke straf van 8 dagen streng arrest;

dat er termen aanwezig worden geacht het voorarrest vanaf den 7en September 1945 in mindering te brengen;

Gezien de artikelen:

1, 60, 88(3), 134 van het Wetboek van Militair Strafrecht,

27, 45, 57 van het Wetboek van Strafrecht,

57 van de Wet op de Krijgstucht,

185, 189, 197 van de Regtspleging bij de Zeemagt;

Recht doende in naam der Koningin,

Verklaart wettig en overtuigend bewezen, hetgeen den beklaagde is ten laste gelegd, zooals hiervoren werd overwogen;

Verklaart hem daaraan schuldig;

Spreekt hem vrij van hetgeen hem meer of anders is ten laste gelegd dan bewezen verklaard;

Qualificeert het wettig en overtuigend bewezen verklaarde als hiervoren werd aangegeven;

Veroordeelt hem deswege tot eene gevangenisstraf voor den tijd van een maand en twee weken, met de bepaling dat de tijd, door den veroordeelde vóór de tenuitvoerlegging van het vonnis in preventief arrest doorgebracht, bij de tenuitvoerlegging van deze gevangenisstraf geheel in mindering zal worden gebracht vanaf den 7en September 1945;

Fiat executie.

Op heden, den 18en September 1945, is door mij, Luitenant-Admiraal, Bevelhebber der Strijdkrachten in het Oosten, tot bovenstaand vonnis het fiat executie verleend.

C. E. L. HELFRICH.

Zeekrijgsraad bij de Strijdkrachten in het Oosten.

Vonnis van 18 Januari 1946.

President: Hoofdoff. v. Adm. 2e kl. H. J. G. van Giessen.

Leden: Luit. ter Zee 1e kl. K. G. Tiel, Luit. ter Zee 1e kl. KMR. (OV) J. F. G. Haentjens, Luit. ter Zee 1e kl. KMR. W. M. Houwing en Luit. ter Zee 1e kl. KMR. B. Knopper.

Fiscaal: Off v. Adm. 1e kl. W. H. Vermeer.

Raadsman: Off. v. Adm. 2e kl. E. S. H. van Assendelft de Coningh.

Bevoegdheid van een zeekrijgsraad buiten het Rijk in Europa wordt niet bepaald door een aangewezen rechtsgebied, doch door de commando-verhouding tusschen den delinquent en de autoriteit, die in concreto met de verwijzing ter zake van het gepleegde feit was belast. Bij tusschentijdsche verbreking van die verhouding door overplaatsing moet art. 88, 3° Inv. M.S.T. overeenkomstige toepassing vinden.

De ten laste gelegde ongehoorzaamheid niet bewezen verklaard omdat de krijgsraad art. 74 Inv. M.S.T. niet heeft willen toepassen.

Desertie in tijd van oorlog.

Onmiddellijke inarreststelling van den veroordeelde bevolen.

Uittreksel uit de conclusie van eisch bijgevoegd.

DE ZEEKRIJGSRAAD BIJ DE STRIJDKRACHTEN IN HET OOSTEN,

In de zaak van den Fiscaal, razione officii, tegen L. M., oud 42 jaren, geboren te Sangir, Menado, laatstelijk voor de verwijzing naar den Zeekrijgsraad gediend hebbende bij den Onderzeedienst der Koninklijke Marine te Perth (Australië), als inheemsch korporaalmachinist,

Gezien de beschikking tot verwijzing naar den Zeekrijgsraad van den Commandant der Marine in Australië, dd. 2 Juni 1945, No. VIII/2/39/Int.;

Gezien het bevelschrift tot bijeenkomen van den Zeekrijgsraad van den wnd. commandant der Zeemacht, dd. 4 Januari 1946, aan den voet van welk stuk door den Fiscaal aan den beklagde wordt ten laste gelegd:

„dat hij op of nabij het terrein van de kazerne voor den Onderzeedienst te Soerabaja-Oedjoeng, ten ongeveer 3 uur in den middag van den 1en Maart 1942, in tijd van oorlog, toen hij als inlandsch korporaal-machinist behoorde tot de bemanning van „Hr.Ms. „K. XI”, zich toen bevindende in het Marine-etablisement te Soerabaja-Oedjoeng, en hij deel uitmaakte van een werkploeg onder leiding van den majoor-machinist W. A. Merkkx, opzettelijk heeft nagelaten te gehoorzamen aan het door voornoemden meerdere gegeven dienstbevel, om zich naar Hr.Ms. „K. XI” te begeven;

„hebbende hij in stede daarvan, met het oogmerk om zich voorgoed aan zijne dienstverplichtingen te onttrekken, althans opzettelijk ongeoorloofd, zich van zijn schip en van de Marine-terreinen te Soerabaja-Oedjoeng verwijderd en zijnde hij sindsdien voortdurend, opzettelijk en zonder vergunning afwezig gebleven van zijn schip en in ieder geval van de plaats of de plaatsen, waar hij zich ter vervulling van de op hem rustende dienstverplichtingen behoorde te bevinden, totdat hij na zijne bevrijding uit Japansche krijgsgevangenschap op of omstreeks 14 Juli 1944, bij Nederlandsche Marine-autoriteiten te of nabij Nieuw-Guinea, althans in Australië, is aangebracht;

„hebbende hij door vooromschreven afwezigheid de reis van „Hr.Ms. „K. XI” van Soerabaja naar Colombo, althans naar zee, welke reis op of omstreeks den 1en Maart 1942 is aangevangen en waartoe het bevel hem bekend was, althans redelijkerwijs door hem kon worden vermoed, in het geheel niet medegemaakt;”

Gelet op het exploit van beteekening en dagvaarding van den 8en Januari 1946, waarbij de beklagde is opgeroepen om op Vrijdag, den 18en Januari 1946 des voormiddag ten 08.30 ure ter terechtzitting van den Krijgsraad, zitting houdende aan boord van het Marine-depôt-schip „Plancius”, te verschijnen;

Gelet op den schriftuur van eisch, door den Fiscaal voorgedragen en daarna in den Krijgsraad overgegeven, daartoe strekkende dat de Krijgsraad den beklagde schuldig verklare aan:

- 1) „Opzettelijke ongehoorzaamheid in tijd van oorlog”,
- 2) „Desertie in tijd van oorlog”,

en hem deswege veroordeele tot:

eene gevangenisstraf voor den duur van zeven maanden, met bepaling dat de tijd door den beklagde in voorloopig arrest doorgebracht bij de tenuitvoerlegging der gevangenisstraf geheel in mindering zal worden gebracht,

bevele dat de beklaagde onmiddellijk in arrest zonder waarneming van dienst zal worden gesteld;

Gezien de stukken van het proces, voor zooveel daarvan gebruik gemaakt aan beklaagde vertoond en voorgehouden;

Overwegende dat de beklaagde het verzoek heeft gedaan zich ter terechtzitting door een raadsman te doen bijstaan;

Overwegende dat aan dit verzoek is voldaan en dat de officier van administratie der 2e klasse E. S. H. van Assendelft de Coningh aan den beklaagde als raadsman is toegevoegd, die ten processe is verschenen en de verdediging heeft voorgedragen;

Gelet op hetgeen door den beklaagde en namens hem door den raadsman ter verdediging is naar voren gebracht;

Overwegende ten aanzien van de bevoegdheid van den Krijgsraad bij de Zeemacht in het Oosten om van deze zaak kennis te nemen: dat beklaagde bij beschikking van den Commandant der Marine in Australië naar den Zeekrijgsraad is verwezen en dat de informatiën hebben plaats gevonden voor den door dezen benoemden officier-commissaris;

dat de competentie van den Krijgsraad bij de Zeemacht buiten het rijk in Europa — in tegenstelling tot die van de Krijgsraden binnen het rijk in Europa — niet bepaald wordt door een rechtsgebied, doch door de commando-verhouding tusschen den delinquent en de autoriteit, die in concreto met de verwijzing van het gepleegde strafbare feit was belast; dat de Invoeringswet Militair Straf- en Tucht recht niet voorziet in het geval welke krijgsraad bevoegd is tot kennisneming van het gepleegde feit indien — zooals in casu — die oorspronkelijk bestaan hebbende verhouding door overplaatsing wordt opgeheven;

dat naar de meening van den Raad in een dergelijk geval het bepaalde in artikel 88 (3^e) van de Invoeringswet Militair Straf- en Tucht recht van analogische toepassing moet worden geacht, waartegen de geest van de wet zich niet verzet; dat mitsdien de Krijgsraad bij de Zeemacht in het Oosten geacht moet worden bevoegd te zijn te oordeelen over het dezen beklaagde ten laste gelegde feit;

Overwegende dat beklaagde ten aanzien van het hem ten laste gelegde heeft opgegeven:

dat hij op 1 Maart 1942 als inlandsch korporaal-machinist diende aan boord van Hr.Ms. „K. XI”; dat hij dien dag, Zondag 1 Maart 1942, niet op of nabij het terrein van de kazerne Onderzeedienst te Soerabaja-Oedjoeng is geweest en dat hij geen order van den majoor-machinist Merckx heeft gehad; dat hij dien geheelen dag thuis is geweest en dat hij eerst op Maandagmorgen, 2 Maart 1942, ten ongeveer 6 uur 30 in genoemde kazerne was en dat Hr.Ms. „K. XI” verdwenen was;

dat in die dagen het machinekamerpersoneel in drie ploegen werkte; dat iedere ploeg 8 uren wacht had en vervolgens 16 uren vrij was; dat hij ingedeeld was bij de werkploeg van 15 tot 24 uur en dat hij in den nacht van Vrijdag, 27 Februari 1942 op Zaterdag,

28 Februari 1942, nadat hij van wacht afgekomen was, naar zijn huis te Soerabaja is gegaan; dat hij den volgenden middag, 28 Februari 1942, ten 15 uur wederom in de kazerne present moest zijn, doch dat hij thuis gebleven is en dat hij eerst in den vroegen morgen van 2 Maart 1942 naar de kazerne is gegaan; dat hij thuis is gebleven in verband met het voortdurende luchtalarm; dat hij om dezelfde reden ook den volgenden dag, Zondag 1 Maart 1942, thuis is gebleven;

dat hij heelemaal geen idee had, wanneer Hr.Ms. „K. XI” naar zee zou vertrekken, doch wel begreep dat Hr.Ms. „K. XI”, evenals andere oorlogsschepen, gereedgemaakt werd voor vertrek naar zee; dat hij nimmer het plan heeft gehad om zich voorgoed aan zijn dienstverplichtingen te onttrekken;

dat hij op 2 Maart 1942, aangezien hij in de kazerne komend daar niemand meer aantrof, naar huis is gegaan en dat hij zich op 27 Maart 1942, naar aanleiding van een algemeen oproep, op het gemeentehuis te Soerabaja heeft gemeld; dat hij toen als krijgsgevangene is geïnterneerd geworden en later naar Nieuw-Guinea is getransporteerd; dat hij voor de Japanners moest werken, slecht behandeld werd en weinig voedsel kreeg; dat hij in 1944 met eenige Amboineezen is gevlucht met het doel zich bij de Nederlandsche troepen te melden; dat hij op 14 Juli 1944 op het vliegveld te Hollandia is aangekomen, alwaar hij zich bij de Amerikaansche autoriteiten heeft aangemeld; dat hij vandaar via Merauke naar Perth (Australië) is gebracht, alwaar hij geplaatst werd bij den onderzeedienst aldaar;

Overwegende dat de volgende getuigen ten processe onder eede hebben verklaard:

1. Wilhelmus, Adrianus Merckx, majoor-machinist, oud 42 jaren: dat Hr.Ms. „K. XI”, aan boord van welk schip hij als majoor-machinist diende, ten omstreeks 9 uur in den avond van Zondag, 1 Maart 1942, van het Marine-etablisement te Soerabaja naar de reede en vandaar, naar hij meent in den avond van Dinsdag 3 Maart 1942, naar zee is vertrokken; dat gedurende de voorgaande dagen het machinekamerpersoneel in drie ploegen werkte; dat iedere ploeg acht uren werkte en daarna zestien uren vrij had; dat hij behoorde tot de ploeg die van ongeveer 3 uur 's middags tot ongeveer 12 uur 's nachts werkte; dat beklagde tot zijn, getuiges, werkploeg behoorde;

dat hij ten ongeveer 3 uur in den middag van Zondag, 1 Maart 1942, met eenige tot zijn werkploeg behorende menschen bij de kazernepoort heeft staan praten; dat toen de chef-machinekamer van Hr.Ms. „K. XI”, de officier van den marinestoomvaartdienst der 2e klasse van Bergen van der Grijp, hem geroepen heeft en hem gezegd heeft de zaak in orde te maken, aangezien het schip 's avonds uit zou gaan; dat juist op dat oogenblik beklagde kwam aanloopen van de kazerne en gaande in de richting van hem, getuige, terwijl hij nog bij de kazernepoort stond; dat beklagde een fiets aan de

hand had met een bundeltje kleeren erop bevestigd; dat hij beklaagde toen heeft aangesproken en hem gezegd heeft al vast naar boord te gaan om de zaak in orde te maken, aangezien het schip 's avonds zou vertrekken; dat beklaagde niets antwoordde doch tegen hem, getuige, glimlachte; dat hij vervolgens gezien heeft dat beklaagde op zijn fiets stapte en wegreed in de richting van de onderzeebootsteigers; dat hij eenigen tijd later zelf aan boord is gekomen en daar alleen den korporaal-machinist Posthuma aantrof; dat hij dezen heeft gevraagd waar M. was; dat deze antwoordde M. niet gezien te hebben; dat hij later beklaagde ook niet meer heeft gezien;

dat dien middag door den schipper Wolf ten omstreeks 2 uur bekend gemaakt was, dat er geëvacueerd moest worden; dat de geheele kazerne daarvan op de hoogte was en dat hij aanneemt dat ook beklaagde dat wel geweten heeft;

2. Markus Talumantak, inlandsch stoker-olieman, oud 49 jaren: dat hij op 1 Maart 1942 diende aan boord van Hr.Ms. „K. XI” en dat hij behoorde tot de werkploeg onder sergeant-machinist Straub, die van 23.00 uur tot 07.00 uur dienst had; dat hij dien Zondag, 1 Maart 1942, nadat hij 's morgens om 07.00 uur van wacht afgekomen was, in de kazerne voor den onderzeedienst te Soerabaja-Oedjoeng is gebleven; dat hij ten omstreeks 2 uur in den middag van dien dag beklaagde in de slaapzaal van die kazerne bezig zag met het uitpakken van diens kast; dat hij beklaagde tot driemaal toe gevraagd heeft: „Waar gaat U heen, korporaal?” doch dat beklaagde hem daarop geen antwoord heeft gegeven; dat hij, getuige, toen de slaapzaal heeft verlaten en dat hij ongeveer een kwartier later daarin terugkeerde; dat beklaagde toen verdwenen was; dat hij beklaagde niet meer heeft gezien totdat hij hem jaren later in Australië ontmoette;

Overwegende dat ten processe aanwezig is een extract uit het scheepsjournaal van Hr.Ms. „K. XI” over het tijdvak 23 Februari 1942 tot 1 Maart 1942, o.m. inhoudende:

„Krijgen order zoo spoedig mogelijk gereed te maken om naar de „reede te stoomen.... maken gereed voor vertrek.... 22.00 ontmeeren, man. electr. naar buiten en ankeren ten 22.30 Oostgrens „reede, nabij zwart baken.

„Mankeert: Inl. korp.mach. M.,...”;

Overwegende aangaande het bewijs der ten laste gelegde feiten: dat beklaagde ontkent zich schuldig gemaakt te hebben aan opzettelijke ongehoorzaamheid en voorts heeft opgegeven dat zijne ongeoorloofde afwezigheid niet aan zijn schuld te wijten was, daar hij door luchtaanvallen gedwongen was thuis te blijven, zoodat hij niet tijdig voor zijn werkzaamheden zich kon melden;

dat de opgaven van den beklaagde in het licht van de verklaringen van de getuigen Merx en Talumantak geen geloof verdienen; dat immers uit deze verklaringen blijkt dat beklaagde ten omstreeks 2 uur in den namiddag van den 1en Maart 1942 in de kazerne en op de terreinen van den Onderzeedienst te Soerabaja-Oedjoeng is

geweest; dat getuige Merkx heeft verklaard, beklaagde bevel te hebben gegeven, zich naar boord te begeven; dat deze getuige-verklaring weliswaar krachtens artikel 74 Invoeringswet Militair Straf- en Tucht recht in casu volledig bewijs kan opleveren, doch dat de Raad, gelet op de omstandigheden waaronder de order aan beklaagde is gegeven en in verband met het feit dat ten tijde van het gebeurde velen onder groote spanning leefden, het niet uitgesloten acht, dat de order niet voldoende tot beklaagde is doorgedrongen en derhalve het bewijs van het opzet op de hem ten laste gelegde ongehoorzaamheid niet uitsluitend op de verklaring van getuige Merkx wil aannemen;

dat afgezien van het hierboven overwogene geenszins ten processe vast is komen te staan of beklaagde zich al dan niet aan boord van Hr.Ms. „K. XI” heeft begeven; dat uit de verklaring van den getuige Merkx blijkt, dat beklaagde de richting van de onderzeebootsteigers is uitgegaan, dat hij, getuige, eenigen tijd later aan boord is gegaan en dat toen bleek dat M. daar door niemand gezien was en ook niet of niet meer aan boord was;

dat de Raad echter wel van meening is dat beklaagde, toen hij zich op of in de nabijheid van zijn schip en van de onderzeebootsteigers ophield, duidelijk moet zijn geworden dat zijn schip op het punt stond naar zee te vertrekken, te meer daar hij, deel uitmakend van een der werkploegen, wist dat met groote haast de onderzeeboot vaarklaar gemaakt werd;

dat beklaagde verklaard heeft, zich op den 27en Maart 1942, gehoor gevend aan een algemeenen oproep, gemeld te hebben bij het gemeentekantoor te Soerabaja en den volgenden dag als krijgsgevangene geïnterneerd te zijn; dat beklaagde krijgsgevangene is geweest en dat er geen reden bestaat bovengenoemden datum in twijfel te trekken; dat hij naar 's Raads meening door deze melding bij de in de capitulatieorder aangewezen Overheid zijn desertie deed ophouden;

dat ten processe niet is komen vast te staan dat beklaagde het oogmerk heeft gehad om zich voorgoed aan zijne dienstverplichtingen te onttrekken;

dat op grond van het bovenvermelde wettig en overtuigend is bewezen, met beklaagdes schuld daaraan, hetgeen hem in de tweede alinea subsidiair is ten laste gelegd met dien verstande dat de desertie wordt geacht te zijn opgehouden op den 27en Maart 1942 en voorts hetgeen hem in de derde alinea primair is ten laste gelegd;

Overwegende dat het bewezen verklaarde dient te worden gequalificeerd als:

„Desertie in tijd van oorlog”;

Overwegende aangaande de op te leggen straf:

dat getuige Merkx nog heeft verklaard dat hij in verband met de te verrichten werkzaamheden zijn menschen hard noodig had; dat beklaagde dan ook door zijn handelwijze den dienst onder moeilijke omstandigheden ernstig afbreuk heeft gedaan;

dat daar tegenover staat dat ten processe aanwezig is een brief van den Commandant van den Onderzeedienst in Australië van 15 Mei 1945, No. 4/1/4, o.m. inhoudende:

„M. heeft gedurende den tijd, dat hij bij den Onderzeedienst te „Perth geplaatst was, deelgenomen aan twee oorlogspatrouilles en „heeft ook tijdens zeer ernstige dieptebomaanvallen tot tevredenheid „van zijn chef M. K. zijn werk naar behooren verricht”;

dat de Raad bij het bepalen van de straf rekening wil houden met beklagdes gedrag en goede plichts vervulling in daadwerkelijke actie; dat op grond hiervan noch de straf van verlagings, noch van ontslag uit den militairen dienst wordt toegepast;

Gezien de artikelen:

1, 60, 98 van het Wetboek van Militair Strafrecht,

27 van het Wetboek van Strafrecht,

185, 189, 197 van de Regtspleging bij de Zeemagt;

Recht doende in naam der Koningin,

Verklaart wettig en overtuigend bewezen, hetgeen den beklagde is ten laste gelegd, zooals hiervoren werd overwogen;

Verklaart hem daaraan schuldig;

Spreekt hem vrij van hetgeen hem meer of anders is ten laste gelegd dan bewezen verklaard;

Qualificeert het wettig en overtuigend bewezen verklaarde als hiervoren werd aangegeven;

Veroordeelt hem deswege tot eene gevangenisstraf voor den duur van zes maanden, met bepaling dat de tijd door den veroordeelde in voorloopig arrest doorgebracht, geheel in mindering zal worden gebracht vanaf den 18en Januari 1946; beveelt dat de veroordeelde onmiddellijk in arrest zonder waarneming van dienst zal worden gesteld.

Fiat executie.

Op heden, den 4en Februari 1946, is door mij, Schout-bij-Nacht, Commandant der Zeemacht in het Oosten, tot bovenstaand vonnis het fiat executie verleend.

A. S. PINKE.

EXTRACT UIT DE CONCLUSIE VAN EISCH,

op 18 Januari 1946 den Krijgsraad bij de Zeemacht in het Oosten overgegeven in de zaak, aanhangig tusschen:

den Fiscaal, razione officii, ter eenre en L. M., inlandsch korporaal-machinist, te anderer zijde.

DE FISCAAL BIJ DEN KRIJGSRAAD BIJ DE ZEEMACHT IN HET OOSTEN,

Overwegende.... enz.

Overwegende ten aanzien van de bevoegdheid van den Krijgsraad bij de Zeemacht in het Oosten om van deze zaak kennis te nemen: dat beklagde bij beschikking van den Commandant der Marine

in Australië naar den Krijgsraad is verwezen en dat de informatiën hebben plaats gehad voor den officier-commissaris van den Zeekrijgsraad in Australië;

dat het rechtsgebied van den Zeekrijgsraad in Australië omvat het gebied en de aangrenzende wateren van Australië en het Oostelijk deel van den Nederlandschindischen archipel;

dat het rechtsgebied van den Krijgsraad bij de Zeemacht in het Oosten omvat het gebied van het Oostelijke deel van Zuid-Afrika tot en met den Nederlandschindischen archipel, inclusief Australië;

dat derhalve het rechtsgebied van den Zeekrijgsraad in Australië door het rechtsgebied van den Krijgsraad bij de Zeemacht in het Oosten wordt geabsorbeerd en van laatstgenoemd rechtsgebied een onderdeel uitmaakt; dat hierdoor de Krijgsraad bij de Zeemacht in het Oosten geacht wordt bevoegd te zijn te oordeelen over zaken, welke naar den Zeekrijgsraad in Australië zijn verwezen, zijnde laatstgenoemde krijgsraad te beschouwen als een tweede kamer van dezen Raad, met beperkt rechtsgebied;

Overwegende . . . enz.

Overwegende aangaande het bewijs der ten laste gelegde feiten:

dat beklagde ontkent zich schuldig gemaakt te hebben aan opzettelijke ongehoorzaamheid en voorts heeft opgegeven dat zijne ongeoorloofde afwezigheid niet opzettelijk was doch dat hij door de luchtaanvallen gedwongen was thuis te blijven, zoodat hij zich niet tijdig voor de werkzaamheden kon melden;

dat deze opgaven van beklagde in het licht van de verklaringen van de getuigen onder eede Merckx en Talumantak geen geloof verdienen; dat immers uit deze zeer positieve verklaringen blijkt dat beklagde ten omstreeks 2 uur in den namiddag van 1 Maart 1942 in de kazerne voor den onderzeedienst is geweest;

dat weliswaar voor de ten laste gelegde ongehoorzaamheid, meer in het bijzonder voor het ontvangen van het bevel, slechts beschikt wordt over de getuigenis van getuige Merckx, doch dat, nu beklagdes opgaven wegens onwaarheid dienen te worden verworpen, aan deze verklaring van Merckx geloof wordt gehecht; dat deze verklaring, met een beroep op artikel 74 van de Invoeringswet Militair Straf- en Tucht recht, volledig bewijs kan opleveren en dat dit bewijs in casu aanwezig wordt geacht;

dat ten processe niet is komen vast te staan dat beklagde het oogmerk heeft gehad, om zich voorgoed aan zijne dienstverplichtingen te onttrekken;

dat weliswaar de afzonderlijke getuigenis van den meerdere slechts volledig bewijs kan opleveren ten aanzien van misdrijven tegen de ondergeschiktheid, zoodat dit bewijs zich — in het onderhavige geval — niet kan uitstrekken tot beklagdes bekendheid met de voorgenomen reis van het schip; dat het echter onlogisch en onwerkelijk zou zijn om, nu bewezen geacht wordt dat beklagde het bevel heeft gekregen om zich naar boord te begeven om de zaak in orde te maken in verband met het aanstaande vertrek van het schip,

slechts bewezen te achten dat beklaagde verstaan en begrepen heeft „zich naar boord te begeven om de zaak in orde te maken” en niet „in verband met het aanstaande vertrek van het schip”; dat dan ook de in de laatste alinea der tenlastelegging bedoelde bekendheid van beklaagde eveneens bewezen wordt geacht;

dat op grond van het bovenstaande wettig en overtuigend bewezen is, met beklaagdes schuld daaraan, hetgeen hem:

in de eerste alinea,

in de tweede alinea subsidiair, en

in de derde alinea primair

is ten laste gelegd;

Overwegende dat het bewezen verklaarde behoort te worden gequalificeerd als:

1) „Opzettelijke ongehoorzaamheid in tijd van oorlog”,

2) „Desertie in tijd van oorlog”;

Overwegende aangaande de op te leggen straf:

..... enz.

De toenmalige Fiscaal, de Officier van Administratie 1e klasse W. H. Vermeer, die ons bovenstaand vonnis en zijne conclusie van eisch in extract toezond, teekende hierbij nog het navolgende aan:

Dit vonnis komt mij niet onbelangrijk voor in verband met de overwegingen inzake de bevoegdheid van den Krijgsraad en inzake het bewijs en voorts in verband met het actuele van het strafbare feit.

Aangezien beide hierboven aangegeven overwegingen nogal sterk afwijken van hetgeen terzake in de schriftuur van eisch wordt voorgedragen, heb ik bij het afschrift-vonnis een extract van die schriftuur bijgevoegd.

Zooals men ziet heb ik in den Eisch getracht de bevoegdheid van den Krijgsraad te construeeren op feitelijke gronden; de Krijgsraad, hoewel tot dezelfde conclusie van competentie gerakend, nam deze gronden niet over, doch bezigde een argumentatie, gebaseerd op analogische wetstoepassing.

Toegevende dat ik in de schriftuur van eisch beter had kunnen spreken van het bevelsgebied van den B.S.O., resp. van den Marinecommandant Australië dan van het rechtsgebied van de desbetreffende Zeekrijgsraden, voel ik in zooverre meer voor de constructie van den Eisch, omdat daardoor niet aan den letter van de wet behoefde te worden getornd.

Wat de in de tweede plaats genoemde overweging (die inzake het bewijs) betreft, vind ik de ten laste gelegde ongehoorzaamheid sterker bewezen dan de achterzeiling. Toen ik destijds de uitspraak vernam, kon ik mij dan ook niet onttrekken aan een gevoel van bevreemding. Mijns inziens moet, bij het laten vallen van de ongehoorzaamheid, ook de achterzeiling wegvallen. Neemt men aan (en dat doet de Krijgsraad uitdrukkelijk) dat M. onwaarheid spreekt en dat hij inderdaad op 1 Maart 1942 in de kazerne door majoor Merck

is aangesproken, dan staat m.i. het krijgen van het bevel vast en is het opzettelijk niet opvolgen van het bevel evident. Men zou uit 's Raads overwegingen kunnen lezen dat (aangezien in de tenlastelegging slechts opgenomen is het bevel „om zich naar Hr.Ms. „K. XI” te begeven” en niet tevens om daar te blijven en aan het werk te gaan) de Raad niet bewezen acht, dat beklagde opzettelijk heeft nagelaten aan dat in de tenlastelegging omschreven bevel te voldoen. Het is echter m.i. moeilijk aan te nemen dat de Raad het geen ongehoorzaamheid zou achten wanneer beklagde zich naar het schip had begeven en onmiddellijk daarna gedeserteerd was; jurisprudentie immers te over voor het feit dat een bevel niet slechts een letterlijke, maar in de eerste plaats een logische betekenis heeft (ik noem hiervan Sententie HMG 7 Sept. 1934, MRT XXX, 403 — er zijn uiteraard nog meer voorbeelden, waarover ik echter, doordat mijn boeken op Java achterbleven, niet beschik). Dit een en ander afgescheiden van het feit dat onaannemelijk is dat beklagde, zij het ook maar voor enkele oogenblikken, naar zijn schip gegaan is.

Daartegenover vind ik de constructie van het bewijs voor de achterzeiling op de gronden van den Raad bepaaldelijk zwak. Uit niets blijkt dat er tevoren reeds hard aan de boot gewerkt werd om haar met spoed vaarklaar te maken; dit vaarklaar maken zou pas in den middag van 1 Maart 1942 beginnen (vide de order van den Officier M. S. D. van Bergen van der Grijp, gerelateerd door Merckx) en als beklagde de order van Merckx niet verstaan en/of begrepen heeft, dan kan hij van die spoedopdracht tot vaarklaar maken ook niets geweten hebben.

Ik geef toe dat de bewijsconstructie van het achterzeilen, door mij in den Eisch voorgesteld en gebaseerd op artikel 74 van de Invoeringswet M.S.T.R., een extensieve interpretatie van dit artikel inhoudt; ik baseerde deze interpretatie op de visie van den inzender van de sententie van het HMG van N.I van 4 Sept. 1936, MRT XXXI, 371, zulks niettegenstaande het Indische Hof het met die visie niet eens was. Als de Raad niet aan een dergelijk gebruik van artikel 74 vnd. had gewild, had hij de achterzeiling kunnen laten vallen en onbewezen kunnen achten, zonder dat zulks verandering in de qualificatie had gebracht. De weg die thans gevolgd is, vind ik minder fraai en weinig overtuigend.

Opmerkelijk is tenslotte nog het tijdstip van het einde der afwezigheid, door den Raad aangenomen, welk tijdstip niet uit de tenlastelegging te halen is.

Op grond van het bovenstaande lijkt mij dat publicatie van dit vonnis niet van belang ontbloot is.

Zeekrijgsraad bij de Strijdkrachten in het Oosten.

Wij publiceerden hieronder drie vonnissen van bovengenoemden zeekrijgsraad, onderscheidenlijk van 1 Februari, 5 April en 24 Mei 1946, alle drie handelende over het afvuren van schoten uit een vuurwapen op medemenschen. Deze samenvatting onder één hoofd vindt hare verklaring in de omstandigheid, dat de Officier van Administratie der 1e klasse W. H. Vermeer, die in de eerste van deze strafzaken als fiscaal is opgetreden, ons bij de toezending van de afschriften eene vergelijkende aanteekening deed toekomen, aan welke wij achter het derde van deze vonnissen gaarne plaats hebben afgestaan.

Red. M.R.T.

Vonnis van 1 Februari 1946.

President: Hoofdoff. van Adm. 2de kl. H. J. G. van Giessen.

Leden: Luit. ter Zee 1e kl. K. G. Tiel, Luit. ter Zee 1e kl. KMR. (OV) J. F. G. Haentjens, Luit. ter Zee 1e kl. KMR. W. M. Houwing en Luit. ter Zee 1e kl. KMR. B. Knopper.

Fiscaal: Off. v. Adm. 1e kl. W. H. Vermeer.

Raadsman: Off. v. Gez. 2e kl. KMR. L. B. E. van Hoogenhuyze.

Toebrengen van schotwonden aan twee personen, waarvan de eene, na door beklagde als schildwacht te zijn aangemaand om te blijven stilstaan, zich hard loopende verwijderde, en de andere zich in diens nabijheid bevond.

Veroordeeling wegens zware mishandeling, tweemaal doch in voortgezette handeling gepleegd, tot twaalf maanden gevangenisstraf van welke straf acht maanden voorwaardelijk.

Onmiddellijke inarreststelling van den veroordeelde bevolen.

DE ZEEKRIJGSRAAD BIJ DE STRIJDKRACHTEN IN HET OOSTEN,

In de zaak van den Fiscaal, razione officii, tegen: D. B., oud 27 jaren, geboren te Semarang, laatstelijk voor de verwijzing naar den Zeekrijgsraad gediend hebbende aan boord van Hr.Ms. „Tromp” als matroos der 2e klasse-zeemilicien,

Gezien de beschikking tot verwijzing naar den Zeekrijgsraad van den 8en November 1945, No. Int. 8/10/6, van den wnd. Commandant der Zeemacht;

Gezien het bevelschrift tot bijeenkomen van den Zeekrijgsraad van den 17en Januari 1946, No. J. 2/1/14, aan den voet van welk stuk door den Fiscaal aan den beklagde wordt ten laste gelegd:

„dat hij in den morgen van den 7en October 1945, toen hij als „matroos der 2e klasse-zeemilicien diende bij de Koninklijke Marine „en hij als schildwacht, immers gewapend met geweer — een z.g. „tommy-gun” — op post was gesteld bij de poort van de gebouwen „van het Departement der Marine te Batavia, uit zijn „tommy-gun” „een vuurstoot van ongeveer drie schoten heeft afgegeven op een „man van Indonesischen landaard, Bondang geheeten, toen deze, na

„door beklaagde aangemaand te zijn om te blijven staan, zich hard loopende verwijderde, en tevens op een man van Indonesischer landaard, Poniran geheeten, die in de nabijheid stond en het voorvallende gade sloeg, tengevolge waarvan:

„Bondang voornoemd twee schotverwondingen in den buik, vier doorboringen van den dunnen darm en twee doorboringen van den dikken darm heeft gekregen, waaruit levensgevaar is ontstaan en waarvoor Bondang tot 27 October 1945 in een ziekenhuis is verpleegd geworden, en

„Poniran voornoemd een schotwond heeft gekregen in het linker bovenbeen ter hoogte van de knie, tengevolge waarvan hij gedurende meer dan een maand in een ziekenhuis verpleegd is;”

Gelet op het exploit van beteekening en dagvaarding van den 19en Januari 1946, waarbij de beklaagde is opgeroepen om op Vrijdag, den 1en Februari 1946, des voormiddags ten 08.30 ure ter terechtzitting van den Krijgsraad, zitting houdende aan boord van het Marindepôtschip „Plancius”, te verschijnen;

Gelet op de schriftuur van eisch, door den Fiscaal voorgedragen en daarna in den Krijgsraad overgegeven, daartoe strekkende dat de Krijgsraad den beklaagde schuldig verklare aan:

„Zware mishandeling, twee malen, doch in voortgezette handeling gepleegd”

en hem deswege veroordeele tot eene gevangenisstraf voor den tijd van twaalf maanden;

bepale dat van deze gevangenisstraf een gedeelte van den duur van acht maanden niet zal worden ondergaan tenzij de rechter later anders mocht gelasten op grond dat de veroordeelde binnen den proeftijd van een jaar zich heeft schuldig gemaakt aan eenig strafbaar feit of, militair zijnde, aan een krijgstuchtelijk vergriep als bedoeld in artikel 15 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

bevele dat de veroordeelde onmiddellijk zal worden gesteld in arrest zonder waarneming van dienst en dat dit arrest bij de tenuitvoerlegging van het onvoorwaardelijk te ondergane gedeelte der gevangenisstraf geheel in mindering zal worden gebracht;

Gezien de stukken van het proces, voor zoover daarvan gebruik gemaakt den beklaagde vertoond en voorgehouden;

Overwegende dat de beklaagde het verzoek heeft gedaan zich ter terechtzitting door een raadsman te doen bijstaan;

Overwegende dat aan dit verzoek is voldaan en dat de Officier van Gezondheid der tweede klasse KMR. L. B. E. van Hoogenhuyze aan den beklaagde als raadsman is toegevoegd, die ten processe is verschenen en de verdediging heeft voorgedragen;

Gelet op hetgeen door den beklaagde en namens hem door den raadsman ter verdediging is naar voren gebracht;

Overwegende dat beklaagde ten processe heeft bekend zich aan het hem ten laste gelegde te hebben schuldig gemaakt en terzake nader heeft opgegeven:

dat hij in den morgen van 7 October 1945 terwijl hij als matroos

der 2e klasse-zeemiliciën bij de Koninklijke Marine diende, gewapend met een tommy-gun als schildwacht op post was gesteld bij de poort van het Departement der Marine te Batavia; dat hij ten 9 ure, toen hij op post gekomen was, van zijn voorganger als consignes had overgekregen om alles wat binnen kwam aan te houden en te onderzoeken en om uit te kijken naar eventuele verdachte personen en ongeregeldheden; dat hij van zijn voorganger verder niets overgekregen had, maar dat hij den dag tevoren van anderen had gehoord dat de sergeant de Loos gezegd zou hebben dat, als er een auto met Inlanders zou passeeren die „Merdeka” schreeuwden, die auto moest worden aangehouden, desnoods door op de banden te schieten; dat er voor zijn post geen geschreven consignes waren, doch dat de Luitenant ter Zee Okkerse, de commandant van de wacht, ongeveer eens in de drie dagen algemeen had bekend gemaakt dat de schildwachten alleen mochten schieten op orders van hem persoonlijk en dat bij een aanval de wacht gealarmeerd moest worden;

dat ten omstreeks 9 uur in voormelden morgen, toen hij aldus op post stond, een Indonesiër naderde, die een draagstok met twee manden droeg; dat deze Indonesiër op ongeveer 4 meters afstand stil bleef staan en, onder het uiten van de woorden: „Merdeka bangsa”, een soort Hitler-groet bracht; dat dit ten opzichte van een Nederlandschen schildwacht een groote brutaliteit was en dat hij daarom den man toeriep om halt te houden (door de woorden: „Brenti atau saja pasang”), zulks met de bedoeling om hem te onderzoeken; dat hij n.l. dacht, dat iemand die zoo brutaal optrad, best wapens bij zich kon hebben of iets anders van zins zou kunnen zijn wat niet in den haak was; dat bedoelde Indonesiër echter niet stil bleef staan, doch hard wegliep naar den overkant van den weg, alwaar zich tramrails en vervolgens een gracht bevond; dat hij meende als schildwacht verplicht te zijn te schieten, aangezien de man niet voldeed aan zijn bevel; dat hij daarom uit zijn tommy-gun een korte vuurstoot gaf, waarop de man op den grond viel; dat bedoelde Indonesiër vervolgens naar den kant van den weg kroop; dat op korten afstand een andere Indonesiër stond, waarvan hij zich herinnert, dat die een rood-wit lint droeg en aanvankelijk spottend en vervolgens dreigend naar hem, beklagde, keek; dat hij daarom, toen hij de hierboven bedoelde vuurstoot op den eersten Indonesiër afgaf, tevens op laatst bedoelden Indonesiër heeft geschoten en hem in de knie heeft getroffen; dat deze laatste weliswaar niets deed, doch dat deze zóó gemeen keek, dat hij elk oogenblik verwachtte dat hij iets zou doen;

dat op 7 October 1945 het huis tegenover het Departement der Marine nog bezet was door „Rood-wit” en dat in de stad dikwijls ongeregeldheden voorkwamen, waarbij de Indonesiërs altijd onverwachts op de Europeanen schoten; dat er uit de trams zonder aanleiding handgranaten werden geworpen naar de Europeesche bevolking, dat vrouwen en kinderen werden aangerand en van hun bezittingen werden beroofd; dat daarom de militairen zeer op hun hoede moesten zijn en moesten zorgen om, als er geschoten werd,

numero één te zijn, aangezien zij anders te laat zouden zijn en zelf doodgeschoten zouden worden;

dat hij, toen de Indonisiër tegen zijn sommatie in weg liep, meende dat deze zou probeeren van uit een gunstige positie b.v. een handgranaat naar hem, beklaagde, te werpen;

dat hij kort tevoren, toen hij met Hr.Ms. „Tromp” te Semarang was, tevergeefs naar zijn familie heeft gezocht; dat hij omstreeks dien tijd veel gevallen hoorde van moorden door Indonesiërs op Indo-Europeanen;

Overwegende dat de navolgende getuigen ten processe onder eede hebben verklaard:

I. Marinus Okkerse, Luitenant ter Zee der 2e klasse, oud 25 jaren:

dat hij op 7 October 1945 commandant was van den bewakingsdienst op het Departement der Marine; dat hij ten omstreeks tien uur in den morgen van dien dag, toen hij zich in de stafkamer van het Departement bevond, plotseling een korte vuurstoot hoorde; dat hij hierop naar buiten is gerend en bij de poort den beklaagde met zijn tommy-gun in den aanslag zag staan kijken naar den overkant van den weg, waar twee Indonesiërs lagen; dat één daarvan in de sloot aan den overkant van den weg kroop; dat hij naar dezen man toegelopen is en hem gevraagd heeft of hij getroffen was; dat de man bevestigend antwoordde, doch tevens trachtte te ontkomen door een riool; dat hij den man gezegd heeft, dat hij niet bang behoefde te zijn en dat hij hem uit de sloot heeft laten halen; dat de gewonden toen zijn overgegeven aan den dokter van Hr.Ms. „Tromp”;

dat hij vervolgens is teruggekeerd naar den beklaagde en gevraagd heeft waarom hij geschoten had; dat beklaagde spierwit zag en zeer overstuur was en hem antwoordde: „Die Inlander riep „Merdeka” en dan mag ik schieten”; dat hij beklaagde gevraagd heeft van wien hij die order gekregen had, waarop beklaagde antwoordde: „Van één van die lui”, daarbij wijzende in de richting van het wachtlokaal; dat hij beklaagde toen heeft ontwapend en hem voorloopig streng arrest heeft aangezegd;

dat voor de schildwachten geen schriftelijke orders waren gemaakt, doch dat mondelinge orders dien dag en de vorige dagen duidelijk waren gegeven; dat deze orders o.a. waren, dat een schildwacht bij de poort alleen mocht vuren op order van den wachtcommandant en dat schieten slechts geoorloofd was ingeval van een rechtstreekse aanranding van den schildwacht zelf;

dat beklaagde zeer fel was in verband met het leed dat zijn familie door Indonesiërs was aangedaan en dat beklaagde daardoor vaak onbeheerscht was in zijn optreden tegenover inheemschen;

II. Oscar Arend van Rosmalen, Matroos der 2e klasse-zeemiliëen, oud 23 jaren:

dat hij op 7 October 1945 deel uitmaakte van het detachement ter bewaking van het Departement der Marine te Batavia; dat hij op den voormiddag van dien Maandag, gewapend met een „tommy-gun”,

samen met beklaagde als schildwacht op post stond, hij ter linkerzijde en beklaagde ter rechterzijde van den ingang van het Departement; dat hij van zijn voorganger had overgekregen om elke auto waarin gewapende Indonesiërs zaten die „Merdeka” riepen, aan te houden, desnoods door vóór de auto te schieten; dat de consignes inhielden dat er zonder order slechts geschoten mocht worden indien de schildwacht rechtstreeksch werd aangevallen of indien dieven trachtten met gestolen goederen zich uit het Departement te verwijderen;

dat hij op een gegeven oogenblik, toen hij met beklaagde op post stond, iemand „Brenti” hoorde roepen; dat hij zich omdraaide en onmiddellijk daarop een vuurstoot van 3 à 4 schoten hoorde vallen; dat hij op hetzelfde oogenblik een Indonesiër, die van de poort hardlopende schuin den weg overstak, nabij de trambaan zag vallen; dat hij gezien heeft dat deze Indonesiër vervolgens naar de gracht toe kroop; dat hij later gezien heeft dat er ook een tweede persoon gewond was;

dat de schoten vielen zeer kort nadat hij „Brenti” had hooren roepen; dat beklaagde, nadat hij geschoten had, in de richting van den getroffene wilde loopen, doch dat hij teruggeroepen werd door den Luitenant ter Zee Okkerse, die tegen beklaagde vloekte en hem verweet dat hij niet had mogen schieten zonder orders daartoe;

Overwegende dat ten processe aanwezig zijn:

1. een van den Commandant van Hr.Ms. „Tromp” ontvangen telegram; onder meer inhoudende:

„één man levensgevaarlijk buikschot komma één man verminkt „knie doorschoten stop e/h verleend door ovg Renssen punt beide „naar Carolus ziekenhuis overgegeven aan ovg Ouwerkerk”.

2. een schrijven, ongedateerd, van den Geneesheer-Directeur van het Carolus Ziekenhuis te Batavia, Dr. L. W. van Ouwerkerk, inhoudende:

dat Bondang en Poniran op 7 October 1945 in het Carolus Ziekenhuis te Batavia werden opgenomen; dat de verwondingen van eerstgenoemde bestonden uit 2 ronde wonden met een doorsnede van ongeveer 1 c.m. in de rechterbuikholte; dat tijdens de operatie 4 doorboringen in het onderste van den dunnen darm en 2 in het begin van den dikken darm aan den dag traden; dat betrokkene vlot herstelde en in vrij goeden toestand op 27 October 1945 ontslagen werd; dat volkomen herstel te verwachten was;

dat Poniran een wond met een doorsnede van ongeveer 1 c.m. vertoonde aan de buitenzijde van het linkerbovenbeen, een handbreed boven de gewrichtsspleet van de knie, voorts op dezelfde hoogte aan de binnenzijde van het been een wat grootere wond; dat het dijbeen op deze hoogte verbrijzeld was; dat geen infectie optrad; dat stoornis van de functie van de knie niet uitgesloten was;

3. een schrijven van 14 December 1945 van den officier van gezondheid der 1e klasse L. Elsbach, werkzaam in het Carolus Ziekenhuis, welk schrijven o.m. inhoudt:

dat Poniran, hoewel nog niet heelemaal hersteld, eerstdaags ontslagen zou worden teneinde verdere genezing thuis af te wachten;

dat een buigingsbeperking van het linker kniegewricht van 90% bestond en dat volkomen herstel vermoedelijk niet verwacht zou kunnen worden;

4. een verslag van den officier van gezondheid der 2e klasse KMR. A. Wenderhold, psychiater-neuroloog, als deskundige in deze zaak opgeroepen en beëdigd, onder meer luidende:

dat beklagde, zoon van een Javaansche moeder en Hollandschen vader, gerekend kan worden tot het nerveuze type, dat geneigd is „bingoeng” te worden als hij in zeer groote spanning geraakt, moeilijk tot kalm overleg komt en snel afreageert in daden, daardoor ook snel geneigd tot voorbijzien van eens gegeven regelen, vooral als daar niet de noodige nadruk op gelegd wordt; dat beklagde een normalen indruk maakt en over een normale intelligentie beschikt; dat door de ontdekking van het verdwijnen van zijn familie, door de schijnbaar weerlooze houding van het Nederlandsche gezag (door beklagde met een eenigszins primitief gebleven gevoelsontwikkeling moeilijk te verwerken), beklagdes ambivalente gevoelsinstelling ten opzichte van den Javaan (eensdeels minachting, andersdeels vrees) zeer acuut gemaakt is en hem ten prooi heeft gemaakt aan een niet te onderschatten gevoel van chronische vernedering;

dat beklagde waarschijnlijk niet geheel in staat was te beseffen, in hoeverre dit ambivalente gevoelscomplex te betrekken was op de situatie, d.w.z. in hoeverre hij zich inderdaad door beide Indonesiërs bedreigd behoefde te gevoelen; dat beklagde beseft moet hebben door zijn daad zijn consignes te hebben overtreden;

dat hij, deskundige, concludeert dat beklagde, uit hoofde van de gevoelsinstelling waarin hij opgevoed en opgegroeid is, slechts gedeeltelijk in staat moet worden geacht om het maatschappelijk ongeoorloofde van zijn handelingen te beseffen, voorts dat hij in de zeer opgewonden toestand waarin hij verkeerde, geacht moet worden niet geheel vrijelijk zijn wil ten aanzien van zijn handelingen te hebben kunnen bepalen;

Overwegende dat beklagde als schildwacht zich erop beroept dat hij niet onrechtmatig handelde;

dat artikel 74 van de Invoeringswet Militair Straf- en Tucht recht aan den schildwacht een rechtsvermoeden in het voordeel verschaft, met dien verstande dat hij geacht wordt rechtmatig te hebben gehandeld, ten ware het tegendeel mocht blijken;

Overwegende te dezen aanzien:

a. voor wat betreft het aan Bondang toegebrachte letsel:

dat beklagdes consignes luidden dat de schildwacht niet mocht schieten, behoudens ingeval hij daartoe opdracht zou krijgen en behoudens het geval dat de schildwacht daadwerkelijk werd aangevallen; dat beklagde niet tegenspreekt dat deze consignes voor hem als schildwacht golden ten tijde van het tenlastege-

legde feit; dat hieruit volgt dat beklaagdes handeling — het afgeven van een vuurstoot op Bondang, terwijl deze zich van beklagde verwijderde — in strijd met zijn consignes en onrechtmatig was; dat ook een beroep op noodweer niet opgaat omdat van een onmiddellijke of onmiddellijk dreigende aanval (nog) geen sprake was;

- b. voor wat betreft het aan Poniran toegebrachte lichamelijke letsel:

dat hetgeen ten aanzien van Bondang werd overwogen, eveneens van toepassing is op beklaagdes handeling ten aanzien van Poniran, doch zulks dan nog in aanmerkelijk sterkere mate, aangezien Poniran eenvoudig toeschouwer was;

Overwegende dat door de opgaven van den beklagde, de verklaringen van de getuigen en den inhoud der ten processe aanwezige schriftelijke bescheiden, wettig en overtuigend is bewezen, met beklagdes schuld daaraan, hetgeen hem is ten laste gelegd;

Overwegende dat ten processe niet is komen vast te staan dat betrokkene het oogmerk heeft gehad om Bondang en Poniran of een van deze beiden van het leven te berooven;

dat trouwens de tenlastelegging voor een qualificatie, waarin een dergelijk oogmerk tot uitdrukking zou worden gebracht, geen ruimte laat;

dat het toegebrachte letsel geacht wordt te zijn zwaar lichamenlijk letsel, eensdeels wegens het optreden van levensgevaar en andersdeels wegens het uitzicht op niet volkomen herstel;

dat zoodanig letsel een normaal gevolg geacht wordt te zijn bij het schieten met een automatisch wapen op personen en dat dan ook de groote kans op zwaar lichamenlijk letsel door beklagdes opzet geacht wordt te zijn beheerscht;

Overwegende dat het bewezen verklaarde dient te worden gequalificeerd als:

„zware mishandeling, tweemaal doch in voortgezette handeling „gepleegd“;

Overwegende aangaande de op te leggen straf:

dat beklagde zich heeft beroepen op het feit dat zijn ouders door Javanen leed was aangedaan en voorts op het feit dat hij zich door het optreden van den bewusten Indonesiër bedreigd gevoelde;

dat het in de eerste plaats opgegevene beklagde niet kan baten aangezien beklagdes wraakoefening plaats vond op een anderen tijd en andere plaats dan het onrecht dat zijn ouders zou zijn aangedaan, voorts dat het een onbekenden Indonesiër betrof, waardoor het dus ook voor beklagde waarschijnlijk moet zijn geweest dat deze Indonesiër niets uitstaande had met het zijn ouders aangedane onrecht; dat geheel afgezien hiervan straf- en wraakoefeningen niet op den weg van beklagde lagen;

dat, gezien de situatie, zooals die door beklagde en door de getuigen is geschilderd, van een daadwerkelijke dreiging van beklagde door Bondang (nog) geen sprake was, en zulks nog veel

minder van de zijde van Poniran; dat echter ter beoordeeling van het gevoel van bedreiging rekening moet worden gehouden met hetgeen door den psychiater-neuroloog in diens verslag ten aanzien van beklagdes ambivalente gevoelsinstelling is vermeld;

dat ten slotte bij de straftoemeting de Raad rekening wil houden met de beleediging aan beklagde als vertegenwoordiger van het Nederlandsche gezag door het optreden van Bondang aangedaan, welke wijze van vernedering door beklagde, als Indo-Europeaan van Javaanschen afkomst, zeer scherp moet zijn gevoeld;

dat hieruit de onbeheerschte woede moet zijn voortgekomen, welke door den deskundige wordt beschreven en waarop beklagdes verminderde toerekeningsvatbaarheid voor een deel wordt gebaseerd;

dat ten aanzien van de op te leggen straf het instituut der voorwaardelijke veroordeeling kan worden toegepast, waartegen het militair belang zich niet verzet, doch dat het den Raad noodzakelijk voorkomt om een gedeelte der gevangenisstraf onmiddellijk op beklagde te executeeren;

Gezien de artikelen:

1, 2, 13, 15, 60, 69 van het Wetboek van Militair Strafrecht,
14a, 14b, 27, 41, 56, 302 van het Wetboek van Strafrecht,
74 (2) van de Invoeringswet Militair Straf- en Tuchtrecht,
185, 189, 197 van de Regtspleging bij de Zeemagt;

Recht doende in naam der Koningin,

Verklaart wettig en overtuigend bewezen, hetgeen den beklagde is ten laste gelegd, zooals hiervoren werd overwogen;

Verklaart hem daaraan schuldig;

Spreekt hem vrij van hetgeen hem meer of anders is ten laste gelegd dan bewezen is verklaard;

Qualificeert het wettig en overtuigend bewezen verklaarde als hiervoren werd aangegeven;

Veroordeelt hem deswege tot:

eene gevangenisstraf voor den duur van twaalf maanden;

bepaalt dat van deze gevangenisstraf een gedeelte van den duur van acht maanden niet zal worden ondergaan, tenzij de rechter later anders mocht gelasten op grond dat de veroordeelde binnen den proeftijd van een jaar zich heeft schuldig gemaakt aan eenig strafbaar feit of, militair zijnde, aan een krijgstuchtelijk vergrijp als bedoeld in artikel 15 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

Beveelt dat de veroordeelde onmiddellijk zal worden gesteld in arrest zonder waarneming van dienst en dat dit arrest bij de tenuitvoerlegging van het onvoorwaardelijk te ondergane gedeelte der gevangenisstraf geheel in mindering zal worden gebracht.

Fiat executie.

Op heden, den 26en Februari 1946, is door mij, Vice Admiraal, Commandant der Zeemacht in het Oosten, tot bovenstaand vonnis het fiat executie verleend.

A. S. PINKE.

Vonnis van 5 April 1946.

President: Kapitein ter Zee I. W. Reynierse.

Leden: Luit. ter Zee 1e kl. A. D. A. Peereboom Voller, Luit. ter Zee 1e kl. KMR. W. M. Houwing, Luit. ter Zee 1e kl. KMR. B. Knopper en Luit. ter Zee 1e kl. KMR. J. de Bruyn.

Fiscaal: Hoofdoff v. Adm. 2e kl. H. J. G. van Giessen.

Raadsman: Tweede Luit. Mariniers KMR. Mr. J. H. Verstegen.

Poging tot doodslag door te trachten een of meer inzittenden van een auto, welke na door beklaagde te zijn aangeroepen, doorreed, met een pistoolschot te treffen.

Als militair opzettelijk een meerdere feitelijk (door naar zijn pistool te grijpen) met geweld bedreigen, in dienst gepleegd.

DE ZEEKRIJGSRAAD BIJ DE STRIJDKRACHTEN IN HET OOSTEN,

In de zaak van den Fiscaal, ratione officii, tegen: W. M., oud 19 jaren, geboren te Nijmegen, laatstelijk voor de verwijzing naar den Zeekrijgsraad gediend hebbende aan boord van het Marine-depôtchip „Plancius” als Matroos der 3e klasse OVW.,

Gezien de beschikking tot verwijzing naar den Zeekrijgsraad van den Commandant der Zeemacht in het Oosten, dd. 20 Februari 1946, no. J. 2/4/9;

Gezien het bevelschrift tot bijeenkomen van den Zeekrijgsraad van den 23en Maart 1946, No. J. 2/7/15, aan den voet van welk stuk door den Fiscaal aan den beklaagde wordt ten laste gelegd:

„dat hij in den avond van den 21en Januari 1946, te Batavia, „op of in de omgeving van den Schoolweg, toen hij als Matroos der „3e klasse OVW bij de Koninklijke Marine diende;

„a. heeft gepoogd J. N. Wurtz, van beroep Kapitein der Mariniers KMR., toen deze, als bestuurder in een auto gezeten, hem, „beklaagde, passeerde en deze auto niet deed stoppen toen hij door „beklaagde werd aangeroepen, en/of een of meer inzittenden van „dien auto, van het leven te berooven door uit een „parabellum”- „pistool een schot op Wurtz vnd. althans op dien auto te lossen;

„zijnde beklaagdes hoogerbeschreven voornemen niet voltooid „uitsluitend door de van zijnen wil onafhankelijke omstandigheid „dat hij, toen hij het pistool had getrokken en op den wegrijdenden „auto had gericht, door den matroos der 3e klasse OVW J. Boom- „gaard bij den arm gegrepen werd, waardoor het schot in een andere „richting afging;

„b. opzettelijk zijn meerdere, den Inlandschen kwartiermeester „Sitaniapessy, feitelijk met geweld heeft bedreigd dan wel in diens „tegenwoordigheid door een gebaar of daad met eenig kwaad heeft „bedreigd door, toen hij door dezen ter zake van zijn incorrect „optreden werd ondervraagd, naar zijn pistool te grijpen en te „trachten dit pistool uit den holster te trekken”;

Gelet op het exploit van beteekening en dagvaarding van den 23en Maart 1946, waarbij de beklaagde is opgeroepen om op Vrijdag, den 5en April 1946, des voormiddags ten 09.00 ure ter terechtzitting van den Krijgsraad, zitting houdende Nassauboulevard 13 te Batavia, te verschijnen;

Gelet op de schriftuur van eisch, door den Fiscaal voorgedragen en daarna in den Krijgsraad overgegeven, daartoe strekkende dat de Krijgsraad den beklaagde schuldig verklare aan:

1. „*Poging tot doodslag*”;
2. „*Als militair opzettelijk een meerdere feitelijk bedreigen met geweld, in dienst gepleegd*”,

en hem deswege veroordeele tot eene gevangenisstraf voor den duur van: vier maanden;

bepale dat het ondergane voorarrest, vanaf den 22en Januari 1946, bij de tenuitvoerlegging der gevangenisstraf geheel in mindering zal worden gebracht;

Gezien de stukken van het proces, voor zoover daarvan gebruik gemaakt den beklaagde vertoond en voorgehouden;

Overwegende dat de beklaagde het verzoek heeft gedaan zich ter terechtzitting door een raadsman te doen bijstaan;

Overwegende, dat aan dit verzoek is voldaan en dat de 2e Luitenant der Mariniers KMR. Mr. J. H. Verstegen aan den beklaagde als raadsman is toegevoegd, die ten processe is verschenen en de verdediging heeft voorgedragen;

Gelet op hetgeen door den beklaagde en namens hem door den raadsman ter verdediging is naar voren gebracht;

Overwegende, dat beklaagde ten processe heeft ontkend zich aan het hem ten laste gelegde te hebben schuldig gemaakt, zulks onder opgave dat hij dronken was en niet wist wat hij deed en derhalve niet kan bekennen;

dat beklaagde ten processe nog heeft opgegeven:

dat hij op 21 Januari 1946 als matroos der 3e klasse OVW. diende bij de Koninklijke Marine te Batavia en dat hij behoorde tot den post aan den Thibaultweg aldaar; dat hij in den namiddag van dien dag is gaan passagieren en dat hij tegen 6 uur in de geallieerde cantine op Rijswijk is gekomen, alwaar hij een drietal flesschen bier gedronken heeft; dat hij zich toen niet lekker begon te voelen en naar huis wilde doch dat zijn kameraden hem hebben overgehaald om nog te blijven; dat hij nadien nog ongeveer 4 glazen bier gedronken heeft;

dat hij later met een matroos huiswaarts is gegaan; dat hij wist dat hij naar den Thibaultweg moest doch dat hij bemerkte dat zij op weg waren naar Goenoeng Sahari; dat hij daarom ertoe overgegaan is, auto's aan te houden, echter zonder resultaat; dat hij zich vanaf dat moment niets meer herinnert; dat het mogelijk is dat hij, toen hij door de commissie verhoord werd, zich de details beter herinnerde;

Overwegende dat ten processe aanwezig is een procesverbaal van voorloopig onderzoek in deze zaak, op 22 Januari 1946 opgemaakt door een commissie, bestaande uit den luitenant ter zee der 1e klasse E. C. J. van der Horst en den luitenant ter zee der 2e klasse (KMR.-VSD.) K. Woltman, waarin als verklaring van beklagde o.m. voorkomt:

„Ter hoogte van de Britschindischen post a/d Schoolweg trok ik zonder eenige reden mijn parabellum en hield deze omhoog, waarop plotseling een schot afging, zonder dat dit echter mijn bedoeling was geweest....”;

Overwegende dat als getuigen ten processe onder eede hebben verklaard:

1. J. Boomgaard, matroos der 3e klasse OVW., oud 18 jaren: dat hij op 21 Januari 1946 ondergebracht was in het perceel Schoolweg 35 te Batavia; dat hij dien dag licht arrest onderging en dat hij omstreeks 9 uur 15 in den avond van dien dag bij het hek van genoemd perceel stond; dat toen een voorbijganger hem waarschuwde dat verderop een dronken matroos lag te schreeuwen en te tieren; dat hij zich in de aangewezen richting heeft begeven en op een afstand van ongeveer 500 meter ter hoogte van het Engelsche Hospitaal, op den hoek nabij Paser Baroe, een in khaki gekleeden en gewapenden matroos op den grond zag liggen; dat hij dezen matroos herkende als beklagde, die thuis behoorde op den post Thibaultweg; dat beklagde naar den Thibaultweg wilde doch dat hij, daar het al laat was en iedereen om 10 uur binnen moest zijn, beklagde wilde medenemen naar den post aan den Schoolweg; dat beklagde haast niet op zijn beenen kon staan en raasde en tierde; dat hij onmiddellijk getracht heeft, beklagde diens pistool af te nemen, doch dat beklagde antwoordde: „Laat maar zitten, ik „schiet er niet mee”; dat beklagde verschillende auto's aanriep, onverschillig de richting, waarin zij reden, doch dat die allemaal doorreden;

dat hij op een gegeven oogenblik, toen een auto naderde, zag dat beklagde het pistool in de hand had; dat het een parabellumpistool was en dat beklagde het in de rechterhand had; dat hij den toestand van beklagdes pistool heeft gecontroleerd of het op veilig stond en dat hij beklagde tweemaal heeft verzocht het weer in den holster te steken, doch dat beklagde weigerde, zeggende dat hij er toch niet mee zou schieten; dat beklagde, op het oogenblik dat de auto passeerde, riep: „Bastard, stop!”; dat de auto echter doorreed; dat beklagde toen het pistool op den auto heeft gericht; dat hij, getuige, toen beklagdes pols heeft gegrepen om hem te verhinderen te schieten; dat bij de daarop volgende worsteling het pistool afging, in de richting van het Britschindische Hospitaal; dat beklagde daarop het pistool in den holster stak en opmerkte: „Ik heb toch een schot gelost”;

dat zij hun weg hebben vervolgd naar den post Schoolweg, alwaar hij een schildwacht toegang verzocht, welke hem verleend werd;

dat een eindje verderop eenig wachtsvolk stond; dat beklaagde hun „Bastards” toeschreeuwde; dat de onderofficier van de wacht, een Inheemsche kwartiermeester, op hen af kwam en vroeg of beklaagde wel wist dat hij tegen den onderofficier van de wacht sprak; dat beklaagde antwoordde dat hem dat niets kon schelen en dat hij toen gezien heeft dat één van het wachtsvolk, naar hij meent de onderofficier van de wacht, beklaagde een kaakslag toediende; dat hij niet den indruk kreeg dat beklaagde een dreigende houding aannam tegen den kwartiermeester; dat beklaagde doorging met razen en tieren en dat hij daarop van een ander lid van het wachtsvolk nog een kaakslag kreeg, waarop beklaagde op den grond viel; dat de kwartiermeester beklaagde daarop nog een schop tegen de kaak gaf, zonder dat daartoe aanleiding bestond;

dat hij zeker weet dat beklaagde het pistool niet uit den holster heeft gehaald en dat hij ook niet gezien heeft dat beklaagde naar het pistool gegrepen heeft; dat hij, toen beklaagde op den grond lag, gewaarschuwd heeft dat beklaagde weleens kon schieten en dat men hem beter het pistool kon afnemen, hetgeen toen geschied is;

2. J. N. Wurtz, Kapitein der Mariniers (KMR.), oud 33 jaren:

dat hij ten omstreeks kwart voor tien in den avond van den 21en Januari 1946 als bestuurder in een auto over den Schoolweg te Batavia heeft gereden in de richting van Paser Baroe; dat naast hem gezeten waren Mejuffrouw de Bree en Mevrouw Mol; dat de weg bijzonder slecht was, vol diepe kuilen, en dat hij al zijn aandacht bij het besturen van den auto had; dat hij ongeveer 200 meter voorbij den post Schoolweg twee Nederlandsche matrozen heeft gezien, die, elkander stevig vasthoudende, zich in de richting van dien post begaven en die op luiden toon met elkaar spraken; dat hij, nadat hij de matrozen gepasseerd was, één hunner hoorde schreeuwen: „Godverdomme, laat mij los”; dat ongeveer op hetzelfde moment een pistoolschot afging; dat hij in de nabijheid geen andere personen had opgemerkt dan deze twee matrozen;

dat hij uitgestapt is en zich in de richting van beide matrozen heeft begeven; dat zij echter reeds den post Schoolweg waren binnengegaan en dat hij toen eerst de beide dames naar het Hoofdkwartier, gevestigd in de algemeene Volkscredietbank, heeft gebracht en later naar den post Schoolweg is gegaan; dat hem daar bleek, dat W. M. geschoten had;

3. J. Sitaniapessy, Inlandsch kwartiermeester, oud 35 jaren:

dat hij in den avond van 21 Januari 1946 vanaf 8 uur dienst heeft gedaan als onderofficier van de wacht op den post Schoolweg; dat hij tegen kwart voor tien dien avond, van den Schoolweg, van de richting van de stad, een schot heeft gehoord, waarop hij zich naar het voorterrein heeft begeven en den schildwacht tot extra waakzaamheid heeft gemaand; dat hij even later, kort vóór 10 uur, door den schildwacht aangeropen werd; dat hem bleek dat twee matrozen bij den schildwacht stonden waarvan de eene dronken was en de andere niet; dat de dronken matroos — beklaagde —

tegen den schildwacht riep: „Vuile bastard, fuck you” en dergelijke uitdrukkingen; dat de schildwacht hem, getuige, rapporteerde dat de dronken matroos met hem had willen vechten; dat hij den matroos gevraagd heeft op welk schip zij thuis behoorden; waarop hij echter geen antwoord kreeg; dat de dronken matroos hem toeschreeuwde: „Fuck you, vuile bastaard”; dat hij dezen matroos gevraagd heeft of hij wel wist dat hij tegen den onderofficier van de wacht sprak, waarop deze met de rechtermuist een gebaar maakte om hem, getuige, te slaan; dat de nuchtere matroos zich tusschen hem en beklaagde plaatste en op zijn, getuige, herhaalde vraag antwoordde dat beklaagde hier niet thuis behoorde doch dat hij hem op straat had gevonden;

dat beklaagde plotseling achteruit sprong en met zijn rechterhand een greep deed naar het parabellum-pistool, dat langs zijn heup hing; dat matroos Kernkamp van het wachtsvolk beklaagde toen een klap heeft gegeven tegen het hoofd; dat beklaagde hierop wankelde en een paar passen achteruit maakte, nog steeds trachtend het pistool te grijpen; dat de matroos Schrijver van het wachtsvolk beklaagde daarop een slag heeft gegeven, waardoor beklaagde op den grond viel; dat beklaagde, op den grond liggende, nog steeds trachtte het pistool uit den holster te krijgen; dat hij beklaagde toen een schop tegen den rechterbovenarm heeft gegeven; dat Kernkamp en Schrijver beklaagde toen het pistool afgenomen hebben;

dat het erg donker was, zoodat men op meer dan tien passen geen gezichten meer kon herkennen;

4. F. W. Kernkamp, militie-matroos, oud 23 jaren:

dat hij even voor tien uur in den avond van 21 Januari 1946, toen hij de wacht deed op den Marinepost aan den Schoolweg, een schot heeft hooren vallen; dat hij kort daarop op het voorterrein ruzie hoorde maken en dat hij zich daarheen begeven heeft; dat hij, naderbij gekomen, den onderofficier van de wacht tegen een aldaar aanwezigen dronken matroos — die later beklaagde bleek te zijn — heeft hooren vragen of hij wel wist dat hij met den onderofficier van de wacht te doen had en dat hij als antwoord hoorde: „Dat kan mij niet schelen”; dat hij voorts gezien heeft dat beklaagde een paar passen achteruit ging en naar zijn pistool greep; dat hij, om beklaagde te beletten te schieten, hem een vuistslag tegen de kaak heeft toegediend; dat beklaagde wankelde doch wederom naar het pistool greep, waarop de matroos Schrijver, die inmiddels aan was komen loopen, beklaagde ook een vuistslag tegen de kaak toediende; dat beklaagde voorover op den grond zakte, zich oprichtte en wederom naar het pistool greep; dat de kwartiermeester Sitaniapessy, onderofficier van de wacht, beklaagde daarop een schop tegen de rechterhand heeft gegeven; dat Schrijver en hij beklaagde toen het pistool hebben afgenomen;

Overwegende, dat beklaagde ten processe heeft ontkend zich aan het hem ten laste gelegde te hebben schuldig gemaakt, opgevende dat hij zich van het voorval niets kan herinneren;

dat het evident is, dat een ontkenenis op basis van amnesie geen waarde is;

dat dan ook het bewijs van het ten laste gelegde geconstrueerd behoort te worden uit de verklaringen van de getuigen;

Overwegende ad aanhef en a.:

dat door het onderling verband van de verklaringen van alle getuigen vast staat, dat beklaagde ten tijde en ter plaatse als in de tenlastelegging vermeld, een pistoolschot heeft gelost; dat de vage verklaring die beklaagde voor de commissie van voorloopig onderzoek ten deze heeft afgelegd, weinig waarde heeft doch dat wel van waarde is de verklaring van getuige Boomgaard, namelijk dat beklaagde, na tevergeefs getracht te hebben den door getuige Wurtz bestuurden auto door aanroepen te stoppen, zijn pistool op dien auto richtte, en dat hij maatregelen genomen heeft om te verhinderen dat beklaagde zou schieten;

dat in dit verband nog van bijzonder belang is dat getuige Boomgaard kort tevoren gecontroleerd had dat beklaagdes pistool op „veilig” was gesteld en dat, toen deze getuige beklaagdes pols greep om hem te beletten op den weggrijdenden auto en de inzittenden te schieten, het schot afging, waaruit volgt dat het wapen inmiddels van den toestand „veilig” af gezet was;

Overwegende ad aanhef en b.;

dat getuige Boomgaard heeft verklaard zeker te weten dat beklaagde het pistool niet heeft getrokken en voorts niet gezien te hebben dat beklaagde naar het pistool heeft gegrepen;

dat ten deze met de heerschende duisternis rekening moet worden gehouden en dat voor dit deel der tenlastelegging voorts wordt beschikt over de zeer positieve verklaringen van de getuigen Kernkamp en Sitaniapessy, waaruit blijkt dat beklaagde, tijdens een onmilitair gesprek met den kwartiermeester, een stap achteruit deed en naar het pistool greep; dat onder deze omstandigheden zulk een handeling zeer zeker een dreiging inhoudt;

Overwegende, dat dan ook door de hoogervermelde bewijsmiddelen, in onderling verband en samenhang beschouwd, wettig en overtuigend is bewezen, met beklaagdes schuld daaraan, hetgeen hem is ten laste gelegd;

dat de door beklaagde gepleegde bedreiging evenzeer „feitelijk” als „door een daad” heeft plaats gevonden doch dat in de keuze tusschen de toepasselijke artikelen 108 en 116 van het Wetboek van Militair Strafrecht, het laatste toepasselijk wordt geacht omdat beklaagdes bedreiging niet slechts een kwaad in het algemeen, doch in het bijzonder „geweld” inhield;

dat dan ook het bewezen verklaarde dient te worden gequalificeerd als:

1. „*Poging tot doodslag*”.
2. „*Als militair opzettelijk een meerdere feitelijk bedreigen met geweld, in dienst gepleegd*”;

Overwegende aangaande de op te leggen straf:

dat beklaagde zeer jeugdig is en in dronkenschap heeft gehandeld, doch dat beklaagde geacht wordt nog voldoende besef van zijn omgeving gehad te hebben om hem schuld te kunnen toerekenen; dat immers beklaagde besefte dat hij naar den Thibaultweg moest en dat hij terzake van de herhaalde vraag om het pistool af te geven weliswaar stijfhoofdige en vasthoudende, doch niettemin niet onverstandige antwoorden heeft gegeven; dat echter ook overigens de noodzaak van generale preventie ten aanzien van in dronkenschap gepleegde daden den eisch heeft gesteld, dat een groot deel der aansprakelijkheid wordt verschoven naar het tijdstip, onmiddellijk vóór het tot zich nemen van den alcohol; dat immers de gevolgen van drankgebruik algemeen bekend zijn, zoodat handelingen als door beklaagde gepleegd, door ieder normaal mensch voorzienbaar zijn indien de schuldige onder drankinvloed verkeert;

dat beklaagde voorts door zijn schieten in den nacht ten tijde van het gepleegde, gezien de toen heerschende zeer précaire politieke toestanden in Batavia, groote onrust heeft verwekt; dat aangenomen mag worden dat vele schietpartijen in Batavia aangevangen zijn met één ondoordacht schot, zooals van beklaagde;

dat met al deze omstandigheden rekening houdende een gevangenisstraf van na te noemen duur geacht wordt te staan in een goede verhouding met het gepleegde, gelet op de persoonlijkheid van den dader;

Overwegende dat er termen aanwezig zijn, het door beklaagde sedert 22 Januari 1946 ondergane preventieve arrest geheel in mindering te brengen;

Gezien de artikelen:

1, 2, 60, 116 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

27, 45, 57, 287 van het Wetboek van Strafrecht;

185, 188, 189 van de Regtspleging bij de Zeemagt;

Recht doende in naam der Koningin,

Verklaart wettig en overtuigend bewezen, hetgeen den beklaagde is ten laste gelegd, zooals hiervoren werd overwogen:

Verklaart hem daaraan schuldig;

Spreekt hem vrij van hetgeen hem meer of anders is ten laste gelegd dan bewezen verklaard;

Qualificeert het wettig en overtuigend bewezen verklaarde als hiervoren werd aangegeven;

Veroordeelt hem deswege tot een gevangenisstraf voor den duur van acht maanden met bepaling dat het ondergane voorarrest, vanaf den 22en Januari 1946, bij de tenuitvoerlegging der gevangenisstraf geheel in mindering zal worden gebracht.

Fiat executie.

Op heden, den 23en April 1946, is door mij, Vice-Admiraal, Commandant der Zeemacht in het Oosten, tot bovenstaand vonnis het fiat executie verleend.

A. S. PINKE.

Vonnis van 24 Mei 1946.

President: Kapitein ter Zee I. W. Reynierse.

Leden: Luit. ter Zee 1e kl. G. B. Fortuyn, Luit. ter Zee 1e kl. A. C. M. de Neeve, Luit. ter Zee 1e kl. KMR. B. Knopper en Luit. ter Zee 1e kl. KMR. J. de Bruyn.

Fiscaal: Hoofdoff. v. Adm. 2e kl. H. J. G. van Giessen.

Raadsman: Tweede Luit. Mariniers: Jhr. Mr. W. J. Snouck Hurgronje.

Zware mishandeling.

Bewering van beklagde dat het geweeschot, hetwelk de verwonding van het slachtoffer had veroorzaakt, bij het schoonmaken van het geweer was afgegaan, verworpen.

Beklaagde bleek, na psychiatrische expertise, gehandeld te hebben in onverschilligheid voor de gevolgen en de rechtsbelangen van het slachtoffer. Drie en een half jaar gevangenisstraf opgelegd onder aftrek van preventief arrest.

Tot het bewijs hebben medegewerkt de verklaringen van twee getuigen, onderscheidenlijk oud 9 en 14 jaar, zonder dat blijkt dat deze buiten eede zijn gehoord.

DE ZEEKRIJGSRAAD BIJ DE STRIJDKRACHTEN IN HET OOSTEN,

In de zaak van den Fiscaal, razione officii, tegen: C. W. V., oud 19 jaren, geboren te 's-Hertogenbosch, laatstelijk voor de verwijzing naar den Zeekrijgsraad gediend hebbende bij de Eerste Mariniers Brigade, als Marinier der 3e klasse OVW.,

Gezien de beschikking tot verwijzing naar den Zeekrijgsraad van den Commandant der Zeemacht in Nederlandsch Indië, ddo. 9 Maart 1946 No. J. 2/5/18;

Gezien het bevelschrift tot bijeenkomen van den Zeekrijgsraad van den 14en Mei 1946 No. J. 2/11/6, aan den voet van welk stuk door den Fiscaal aan den beklagde wordt ten laste gelegd:

„dat hij, dienende als marinier der 3e klasse bij de Koninklijke „Marine, ten omstreeks 1 uur 30 in den namiddag van den 13en „Februari 1946, terwijl hij in half liggende houding gezeten was „op een bed in een kamer van een perceel, gelegen aan den Mataram- „weg te Batavia, opzettelijk, na kalm beraad en rustig overleg, heeft „gepoogd een jongen, H. W. Baumer geheeten, van het leven te „berooven door, toen genoemde jongen hem plaagde of geplaagd „had, het tot zijn uitrusting behoorende geweer over de knie te „leggen, zoodat de tromp van het geweer op genoemden jongen was „gericht, het geweer te laden door het achteruit brengen en wederom „in voorsten stand doen geraken van den grendel, waardoor een „patroon in de kamer van het geweer kwam, en door vervolgens dit

„geweer, het nog steeds op genoemden jongen gericht houdende, af
„te vuren,

„tengevolge waarvan het afgeschoten projectiel links in den buik
„van Baumer vnd. binnendrong en rechts zijwaarts uittrad en o.a.
„een scheur in de lever veroorzaakte, door welke verwonding levens-
„gevaar is ontstaan;

„zijnde beklagde's voornemen als hoogervermeld niet voltooid
„uitsluitend tengevolge van omstandigheden, van zijn wil onafhan-
„kelijk, te weten het snelle en doelmatige ingrijpen van den behan-
„delenden medicus en de constitutie van het slachtoffer”;

„subsidiar:

„ten tijde en ter plaatse als hoogervermeld en door de handelingen,
„aldaar omschreven, opzettelijk den jongen, H. W. Baumer, zwaar
„heeft mishandeld door hem het beschreven zware lichamelijke
„letsel toe te brengen;

„meer subsidiar:

„ten tijde en ter plaatse als hoogervermeld, toen hij zijn geweer
„op roest en onreinheden nazag en daarbij den grendel achteruit
„had gehaald en weer naar voren had doen geraken, tengevolge
„waarvan hij wist, althans kon en moest vermoeden, dat een patroon
„in de kamer van het geweer was gekomen, en terwijl hij voorts wist,
„althans kon en moest vermoeden, dat het geweer, dat hij over zijn
„knieën had liggen, gericht was op een jongen, H. W. Baumer
„geheeten, roekeloos en hoogst onvoorzichtig en zonder eenige nood-
„zaak den trekker van het geweer heeft overgehaald, daarbij nage-
„laten hebbende het geweer op „veilig” te stellen, althans het op
„2 „veilig” stellen van het geweer onvoldoende of onjuist uitgevoerd
„hebbende en in ieder geval zonder zich er deugdelijk van overtuigd
„te hebben, dat het geweer op „veilig” stond, door welk een en ander
„een schot is afgegaan en het projectiel links in den buik van voor-
„noemden jongen is binnengedrongen en aan de rechterzijde wederom
„is uitgetreden, waarbij o.m. een scheur in de lever werd veroorzaakt;

„zijnde het aldus aan beklagde's roekeloosheid en onverantwoor-
„delijkheid, derhalve aan zijn grove schuld te wijten, dat Baumer
„voornoemd het beschreven zware lichamelijke letsel heeft bekomen,
„waardoor hij gedurende geruimen tijd in een ziekeninrichting ver-
„pleegd is geworden”;

Gelet op het exploit van beteekening en dagvaarding van den
18en Mei 1946, waarbij de beklagde is opgeroepen om op Vrijdag,
den 24en Mei 1946, des voormiddags ten 9 ure ter terechtzitting
van den Krijgsraad, zitting houdende Nassauboulevard 13 te Batavia,
te verschijnen;

Gelet op de schriftuur van eisch, door den Fiscaal voorgedragen
en daarna in den Krijgsraad overgegeven, daartoe strekkende dat de
Krijgsraad den beklagde schuldig verklare aan:

„Het aan zijne schuld te wijten hebben, dat een ander zwaar
„lichamelijk letsel bekomt”,

en hem deswege veroordeele tot eene gevangenisstraf voor den duur van zes maanden met bepaling, dat het ondergane voorarrest, vanaf 13 Februari 1946, bij de tenuitvoerlegging der gevangenisstraf geheel in mindering zal worden gebracht;

Gezien de stukken van het proces, voor zoover daarvan gebruik gemaakt den beklagde vertoond en voorgehouden;

Overwegende dat de beklagde het verzoek heeft gedaan zich ter terechtzitting door een raadsman te doen bijstaan;

Overwegende dat aan dit verzoek is voldaan en dat de 2e Luitenant bij het Korps Mariniers Jhr. Mr. W. J. Snouck Hurgronje aan den beklagde als raadsman is toegevoegd, die ten processe is verschenen en de verdediging heeft voorgedragen;

Gelet op hetgeen door den beklagde en namens hem door den raadsman ter verdediging is naar voren gebracht;

Overwegende, dat beklagde ontkend heeft zich aan het primair en aan het subsidiair tenlastegelegde te hebben schuldig gemaakt, doch dat hij bekend heeft zich aan het meer subsidiair tenlastegelegde te hebben schuldig gemaakt en ter zake nader heeft opgegeven:

dat hij, dienende als marinier der 3e klasse bij de Koninklijke Marine, op 13 Februari gelegerd was in een perceel aan den Mataranweg te Batavia; dat hij dien namiddag te ongeveer 1.30 op zijn bed in een kamer van genoemd perceel lag met een wond aan een zijner voeten; dat op dat tijdstip een drietal jongens, te weten: Chris Reurhoff, Johnny Schultz en een jongen, die Babby werd genoemd en wiens achternaam hij niet weet, bij hem in zijn kamer kwamen; dat de beide eerstgenoemde jongens op zijn bed naast hem plaats namen en dat Babby naast zijn bed bleef staan; dat hij ongeveer een half uur met de jongens heeft zitten praten; dat Chris Reurhoff toen tegen de andere jongens zeide: „Laten wij naar huis gaan”; dat hij, beklagde, toen tegen eerstgenoemde jongens gezegd heeft: „Ik pak mijn karabijn om te kijken of die roestig is”; dat hij daarop zijn geweer van onder zijn bed te voorschijn haalde toen in zittende houding de karabijn op zijn knieën legde; dat hij vervolgens de houder uit het geweer heeft gehaald om te zien of die roestig was; dat zulks niet het geval bleek te zijn; dat hij vervolgens den houder, waarin zich 7 patronen bevonden, weer in het geweer heeft geduwd en daarna den grendel van het geweer heeft gesloten; dat hij toen wist, dat zich een patroon in de kamer van het geweer bevond; dat bij deze manipulatie de loop van het geweer op „Babby” was gericht; dat hij niet weet, welke reden hij had om dien loop in de richting van Babby te leggen; dat hij vervolgens de veiligheidspal van veilig op vuren heeft gezet; dat de jongens toen nog allen op de aangegeven plaats waren; dat hij daarna aan den trekker heeft getrokken, waarop een schot uit zijn geweer afging; dat, toen het schot gevallen was, hij opkeek en Babby met de handen in de hoogte zag wegloopen; dat hij zijn karabijn toen op zijn bed heeft laten vallen; dat hij geen bepaald doel had om den loop van het geweer in de richting van Babby te houden; dat Babby hem niet heeft geplaagd

en dat hij zelfs geen woord met den jongen gewisseld heeft; dat hij bij de mariniers geen training met het geweer had gehad; maar dat hij in de ondergrondsche beweging wel geleerd had, hoe hij met vuurwapens moest omgaan; dat hij spijt van het gebeurde heeft, doch dat hij niet met opzet heeft gedaan na kalm beraad en rustig overleg;

Overwegende dat de navolgende personen ten processe als getuigen gehoord, hebben opgegeven:

1. Heinrich Carel Baumer, oud 9 jaar;

dat hij op omstreeks 13 Februari 1946 met zijn vriendjes Chris en Johnny, met wie hij toen speelde, in de kamer waar de marinier V., die zich „Sammy” noemde, op bed lag; dat hij Sammy kende, want dat die wel eens bij hem thuis kwam; dat zij met hun drieën op een bed zijn gaan zitten, met Sammy praatten en dat hij Sammy een beetje plaagde door te zeggen, dat hij twee meisjes had en dat Sammy hem toen uitschold en zei: „You’er fucking Japanese” en zei, dat hij een Duitschen naam had; dat hij, getuige, inmiddels aan het voeteneind van Sammy’s bed stond; dat hij heeft gezien dat Sammy een geweer van onder diens bed te voorschijn haalde; dat Sammy vervolgens op het bed ging zitten, den grendel van het geweer achteruit haalde en weer naar voren liet komen; dat hij niet gezien heeft, dat Sammy den houder in het geweer heeft aangeraakt; dat hij niet gehoord heeft, dat Sammy gedreigd zou hebben hem met een mitrailleur dood te schieten; dat hij heeft gezien, dat Sammy de veiligheids-pal indrukte; dat hij tenslotte zag, dat Sammy aan den trekker trok; dat het geweer toen op hem, getuige, was gericht; dat hij een schot hoorde afgaan en toen ineens niet meer kon adem halen; dat hij toen zag dat er bloed uit den linkerkant van zijn buik door zijn kleeren vloeide; dat hij toen wist, dat hij geraakt was; dat hij na verbonden te zijn in het St. Carolus Ziekenhuis gedurende ruim 3 weken is verpleegd; dat hij is geraakt aan den linker bovenkant van zijn buik, iets links van het midden; dat de patroon aan de rechterzijde van zijn buik zijn lichaam heeft verlaten;

2. Chris Reurhoff, oud 14 jaar;

dat hij beklaagde onder den naam van Sam kende; dat hij op een dag in Februari met zijn vriendjes, Johnny Schultz en Heinrich Baumer, — die zich altijd Babby noemde — naar den Mataramweg te Batavia is gegaan en daar het huis binnen is gegaan, waar de mariniers gelegerd waren, om daar verstoppertje te spelen; dat zij, na eenigen tijd gespeeld te hebben, naar de kamer van Sam zijn gegaan, die toen op bed lag met een dikken voet en niet kon loopen; dat zij daarop gezamenlijk op het bed van Sam zijn gaan zitten; dat op een gegeven moment Babby Sam begon te plagen met twee meisjes; dat Babby altijd graag plaagt; dat Sam een beetje lachte en tegen Babby zei: „Als mijn poot beter is, schiet ik je hardstikke dood met een mitrailleur”; dat Babby daarop lachend wegliep, op een paar meter afstand van het bed van Sam bleef staan en riep: „Hardstikke dood, ha, ha, ha!”; dat Sam toen tegen Babby zeide: „Shut

up" en toen erg boos keek; dat Sam verder niets zei, zijn geweer van onder zijn bed haalde en op zijn knieën legde; dat het geweer toen in de richting van Babby wees; dat hij heeft gezien, dat Sam den grendel van het geweer achteruit haalde en weer naar voren liet gaan; dat hij, getuige, toen een patroon in den loop zag gaan; dat Sam toen op een knopje drukte, waardoor het geweer op onveilig kwam te staan; dat hij dacht, dat Sam het voor de grap deed en niet weet of Sam wilde schieten; dat hij wel een beetje zenuwachtig was, omdat het geheel er zoo gevaarlijk uitzag, al deed Sam het voor de grap; dat hij plotseling een schot hoorde afgaan, een rook en een vuurstraal uit het geweer van Sam zag komen; dat hij direct daarna een straaltje bloed uit Babby's buik zag vloeien; dat hij zeker weet, dat beklagde den houder niet uit het geweer heeft gehaald; dat beklagde steeds naar diens geweer heeft gekeken, dus geweten moet hebben, dat er een patroon in de kamer was gekomen;

3. Hendrik Gerardus Goedhart, oud 29 jaar, korporaal der mariniers;

dat hij op 13 Februari 1946 te ongeveer 12 u. op zijn bed lag in een huis aan den Mataramweg te Batavia, waar de mariniers toen gelegerd waren; dat zijn bed naast dat van beklagde was; dat hij plotseling wakker werd door het afgaan van een schot en dat hij toen zag, dat een Indisch jongetje, dat hij niet bij naam kende, hard wegliep onder de uitroep: „Sammy schiet, Sammy schiet”; dat beklagde toen in half liggende houding op diens bed lag met de rechterhand aan de kolf van het geweer nabij den trekker; dat hij opspringende tegen beklagde zei: „G.v.d., wat doe je nou”; dat beklagde antwoordde: „Dat heb ik gedaan” en dat hij, getuige, toen zag, dat beklagde bleek was; dat beklagde in zijn peloton zat en dat hij wist, mede door gehouden lessen „geweer”, dat beklagde op de hoogte was van de werking hiervan;

Overwegende dat ten processe aanwezig is het navolgende schriftelijke bescheid, luidende:

„St. Carolus Hospitaal, Batavia, 18 Februari 1946.
 „Geneeskundige verklaring betreffende Heinrich Wilhelm Baumer.
 „Bij binnenkomst in shock, Plasma druppel infuus. Mediane leparatomie tusschen navel en sternum.
 „Bloed in de buik. Er bestaat een dwars verlopende scheur over de „geheele rechter leverkwab, ongeveer 5 cm diep.

„Tamponnade met omentum majus. Situatie hechtingen.
 „Buik zonder drainage gesloten.
 „Inschot links van de mediaan-lijn onder linker ribbenboog.
 „Uitschot rechts in de flank onder rechter angulus costarum.

„De behandelende geneesheer,

„wg. Dr. F. Elsbach,

„Off v. Gez. 1ste klasse”;

Overwegende dat ten processe aanwezig is een psychiatrische expertise, opgemaakt door den Officier van Gezondheid der 2e klasse KMR. SD. A. Wenderhold, psychiater-neuroloog, onder meer inhoudende:

dat beklaagde een persoon is die weinig consideratie heeft ten opzichte van zijn verhouding tegenover zijn medemenschen; dat deze mentaliteit, ofschoon een daartoe geschikte bodem aanwezig moet zijn, gegroeid en gevormd is door het feit, dat beklaagde als Israëliet gedurende de bezetting van Nederland ondergedoken is geweest en velen van zijn familie verloren zou hebben; dat beklaagde het hem ten laste gelegde heeft gepleegd in een onverschillig aggressieven gemoedstoestand en zonder misschien honderd procent zekerheid te hebben gehad van het effect ervan, doch in een houding van „nou maar eens te willen zien, wat daarvan zou komen”; dat n.z.m. hiertoe misschien heeft medegewerkt, dat het slachtoffer een eenigszins Japansch aandoend uiterlijk heeft en bovendien van Duitsche afkomst is, (ofschoon beklaagde dit zelf ontkent);

dat beklaagde in geenen deele psychotisch is of in een toestand is geweest van niet te kunnen beseffen wat hij deed;

Overwegende ten aanzien van het bewijs:

wat betreft het primair ten laste gelegde,

dat ten processe niet is komen vast te staan, dat beklaagde gehandeld heeft ter uitvoering van een te voren opgemaakt plan of na kalm beraad en rustig overleg; dat immers niet is gebleken, dat zijn handelwijze voor wat betreft besluit en uitvoering niet als een geheel zou moeten worden aangemerkt, noch dat hij naar buiten geopenbaarde haat of wraak-gevoelens had en ter voldoening daarvan zou gehandeld hebben;

dat ten processe evenmin is komen vast te staan, dat beklaagde heeft gepoogd opzettelijk H. W. Baumer van het leven te berooven; dat hij immers niet zijn geweer in den aanslag heeft gehad, richtend op een lichaamsdeel, door het treffen waarvan de dood een onvermijdelijk gevolg zou zijn geweest; dat hij wel zijn geweer in de richting van Baumer heeft gehouden en dat wel het afvuren van een schot den dood ten gevolge kan hebben, doch dat ten processe niet is komen vast te staan, dat beklaagde op zulk een deel van Baumer's lichaam heeft gericht; dat dit richten toch wel moet worden geacht noodig te zijn om opzet ten aanzien van doodslag aan te kunnen nemen; dat dit temeer klemmt, waar beklaagde's militaire training nog niet voltooid was en niet is gebleken, dat hij een dergelijke vaardigheid in het hanteeren van vuurwapens bezat, dat hij liggende en uit „de vrije hand” op zulk een lichaamsdeel zou kunnen richten; dat de Raad dan ook niet ten processe de overtuiging heeft gekregen, dat beklaagdes opzet is gericht geweest op het doden van Baumer; dat het primair ten laste gelegde dan ook niet bewezen kan worden geacht;

wat betreft het subsidiair ten laste gelegde;

dat uit de ten processe aanwezige verklaringen is gebleken, dat

de handelingen van den beklaagde door zijn opzet zijn beheerscht; dat zijn verweer, dat hij zijn geweer wilde schoonmaken, slechts zou kunnen opgaan voor wat betreft het uitnemen van den houder en het kijken of deze al dan niet roestig was; dat wel is waar geen der getuigen deze bewering bevestigt doch, aangenomen dat deze bewering waar zou zijn, dan nog wordt dit verweer gelogenstraft door de handelingen, die daarop gevolgd zijn en door beklaagde zelf zijn opgegeven, te weten: het wederom insteken van den houder in het geweer, het achterover halen van den spangreep, het weer naar voren laten komen daarvan, — daarbij voelende dat een patroon in de kamer komt — het stellen van den veiligheidspal van „rust” op „vuren” en vervolgens het naar achteren bewegen van den trekker; dat al deze handelingen toch in geen deele behooren te worden gesteld bij het schoon maken van een geweer; dat beklaagde gedurende deze handelingen het geweer heeft gericht gehouden op Baumer en zich ervan heeft overtuigd, even voor hij den trekker overhaalde, dat deze situatie nog bestond; dat beklaagde naar 's Raads meening een voorstelling moet hebben gehad van de onvermijdelijkheid van het gevolg van zijn handelwijze en dat hij zich ondanks het vooruitzicht van dit gevolg, in casu noodzakelijkerwijs zware mishandeling, niet heeft laten weerhouden de opzettelijk gestelde handelingen na te laten; dat dan ook het constitutief gevolg van zijn handelwijze door zijn opzet is beheerscht geweest;

dat derhalve uit de ten processe aanwezige bewijsmiddelen in onderling verband en samenhang beschouwd wettig en overtuigend is bewezen met beklaagdes schuld daaraan, hetgeen hem subsidair is ten laste gelegd;

Overwegende, dat het toegebrachte letsel geacht wordt te zijn zwaar lichamelijk letsel, eensdeels wegens het optreden van levensgevaar, anderdeels wegens het blijvend gevolg van het letsel; dat een zoodanig letsel een normaal gevolg is bij het schieten met een semi-automatisch wapen op personen;

Overwegende, dat het bewezen verklaarde dient te worden gequalificeerd als:

„Zware mishandeling”;

Overwegende aangaande de op te leggen straf:

dat beklaagde zich heeft beroepen op het feit, dat hij zeer weinig militaire training heeft gehad en voorts op het feit, dat hij geen enkel motief had, dit leed aan Baumer toe te brengen;

dat het in de eerste plaats opgegevene beklaagde niet kan baten, aangezien hij zelf nog heeft verklaard in de zgn. „ondergrondsche” in Nederland te zijn geweest en daar vaak met vuurwapens te hebben omgegaan en dat, al moge hij daar andere wapens gebruikt hebben dan deze karabijn van Amerikaansch model, de grond-principes van deze verscheidene soorten wapens voor wat betreft het afvuren dezelfde zijn; dat bovendien de getuige Goedhart heeft verklaard, — dat zij — beklaagde zat in hetzelfde peloton als de getuige — verschillende malen les „geweer” hebben gehad;

dat wat het in de tweede plaats opgegevene betreft, de Raad zich geheel kan vereenigen met de expertise van den psychiater en eveneens den indruk heeft gekregen, dat beklagde heeft gehandeld onverschillig voor de rechtsbelangen van anderen; dat een dergelijk misdrijf den beklagde ongeschikt maakt nog langer in militairen dienst te blijven; dat naast deze bijkomende straf, een zware gevangenisstraf dient te worden opgelegd;

dat er termen aanwezig worden geacht het reeds ondergane voorarrest vanaf 13 Februari 1946 geheel in mindering te brengen;

Gezien de artikelen:

1, 2, 23, 60 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

27, 82, 302 van het Wetboek van Strafrecht;

185, 189, 197 van de Regtspleging bij de Zeemagt;

Recht doende in naam der Koningin,

Verklaart wettig en overtuigend bewezen hetgeen den beklagde is ten laste gelegd, zooals hiervoren werd overwogen;

Verklaart hem daaraan schuldig;

Spreekt hem vrij van hetgeen hem meer of anders is ten laste gelegd dan bewezen verklaard;

Qualificeert het wettig en overtuigend bewezen verklaarde als hiervoren werd aangegeven;

Veroordeelt hem deswege tot eene gevangenisstraf voor den duur van drie jaar en zes maanden met bepaling dat het reeds ondergane voorarrest, in den vorm van arrest zonder waarneming van dienst vanaf 13 Februari 1946, bij de tenuitvoerlegging van de gevangenisstraf, voor den geheelen duur in mindering zal worden gebracht;

En ontslaat hem uit den militairen dienst met ontzetting van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen.

Fiat executie.

Op heden, den 7en Juni 1946, is door mij, Vice-Admiraal, Commandant der Zeemacht in Ned. Indië, tot bovenstaand vonnis het fiat executie verleend.

A. S. PINKE.

Aanteekening bij deze drie vonnissen van den Officier van Administratie der 1e klasse W. H. Vermeer.

De drie hierboven afgedrukte vonnissen van den Zeekrijgsraad bij de Strijdkrachten in het Oosten vertoonen, voor zoover het de gepleegde handelingen betreft, groote overeenkomst: elk dezer gevallen immers heeft betrekking op het afvuren van schoten uit een vuurwapen op een of meer medemenschen. Verschillend zijn echter de gevolgen der handelingen: in het eerste en derde geval werden personen getroffen, waardoor levensgevaarlijk letsel ontstond, terwijl in het tweede geval geen slachtoffers vielen. Verschillend is ook de juridische waardeering dezer handelingen. Echter, anders dan men

zou verwachten, werden de twee gevallen, die wat de gevolgen betreft feitelijk de zwaarste zijn, gesubsumeerd onder een wets-artikel van lichter en graad dan het feitelijk lichtere geval.

Ik wil deze schijnbare incongruentie tusschen feitlijken en formeelen ernst nader bezien en daartoe eerst het eerste en het tweede vonnis naast elkander leggen.

Zooals vermeld, heeft in beide gevallen de beklagde met een vuurwapen op medemenschen geschoten; in het eerste geval resulteerde dit in levensgevaarlijk letsel, terwijl in het tweede geval niemand getroffen werd. Niettemin qualificeerde de Raad in het eerste geval als „zware mishandeling” en in het tweede als „poging tot doodslag”;

Het eerste vonnis beziende in het licht van het tweede, zou kunnen leiden tot de gevolgtrekking dat de Raad tot zijn qualificatie „zware mishandeling” gedrongen was, omdat de tenlastelegging geen ruimte liet om tot „poging tot doodslag” te geraken. Zoodanige veronderstelling zou echter niet juist zijn, immers, niet een te enge tenlastelegging leidde tot deze qualificatie, doch 's Raads eigen overtuiging, want ook bij een tenlastelegging die poging tot doodslag mede zou hebben ingehouden, zou de subsumptie niet anders geweest zijn. Dit blijkt uit de uitdrukkelijke — en voor wat het laatste gedeelte daarvan betreft, m.i. zelfs eenigszins overbodige — overweging: „dat ten processe niet is komen vast te staan dat beklagde het „oogmerk heeft gehad om B. en P. of een van beiden van het leven te berooven; dat trouwens de tenlastelegging voor een qualificatie, „waarin een dergelijk oogmerk tot uitdrukking zou worden gebracht, „geen ruimte laat.”

Terecht laat de Raad de keuze tusschen mishandeling en poging tot doodslag afhangen van 's daders opzet (waarbij n.m.m. echter ten onrechte oogmerk instede van opzet als criterium wordt genomen¹⁾). Ook in het derde geval, waarin de tenlastelegging den rechter veel meer ruimte laat dan in het eerste, wordt deze keuze door het opzet bepaald.

Uit deze overwegingen mag dus geconcludeerd worden dat in het tweede geval, waarbij de Raad tot poging tot doodslag geraakte, het opzet om één of meer inzittenden van den auto van het leven te berooven, bij den dader aanwezig werd geacht. In dit vonnis wordt echter geen enkele overweging aangetroffen, die aangeeft hoe zich het bewijs van dit opzet voor den Raad heeft gevormd. Hoezeer zoo-

¹⁾ Voor poging is, naar het mij wil voorkomen, oogmerk geen absoluut vereischte; volstaan kan worden met opzet.

Wanneer iemand gestuit wordt in de uitvoering van zijn voornemen om een ander met een glazen bloemvaas op het hoofd te slaan, is 's daders oogmerk gericht op mishandeling; zijn opzet in de schakeering van zekerheidsbewustzijn beheerscht echter het breken van de vaas. Poging tot mishandeling niet strafbaar zijnde, zal het gepleegde n.m.m. straffbare poging tot zaakbeschadiging (art. 350 WvSr) opleveren. De overweging dat deze poging, op gronden van utiliteit, wel niet vervolgd zal worden, doet n.m.m. niet aan de theoretische waarde van den casus af.

danig opzet bij den dader aanwezig geweest kan zijn, het is m.i. door de gepleegde handelingen en de omstandigheden niet zonder meer evident en zeker niet meer voor de hand liggend dan in het eerste geval.

Temeer opvallend is de afwezigheid van een overweging over het opzet in het licht van het derde vonnis, waarin uitgebreid en in een zeer voorzichtig betoog het gemis aan een op levensberoving gericht opzet uitgewerkt wordt. De desbetreffende overweging (door mij gemakshalve gecomprimeerd) luidt: „dat niet is komen vast te staan dat beklagde op zulk een deel van B.'s lichaam heeft gericht, door het treffen waarvan de dood een onvermijdelijk gevolg zou zijn geweest, terwijl dit richten toch wel moet worden geacht noodig te zijn om opzet ten aanzien van doodslag aan te kunnen nemen.” Deze overweging gaat veel verder dan (om een recent voorbeeld uit de militaire jurisprudentie te noemen) het door het Hoog Militair Gerechtshof bevestigde vonnis van den Krijgsraad voor de Landmacht te 's Gravenhage van 1 Augustus 1940 (vide M.R.T. XXXVI pag. 363), luidende: „dat naar 's Krijgsraads oordeel met het . . . stuk ijzer, . . . door de zwaarte en daardoor groot slagvermogen — terwijl men, slaande met het stuk ijzer, den slag niet meer kan controleren of inhouden — verwondingen met doodelijken afloop kunnen worden toegebracht”. De qualificatie luidde: „poging tot „moord”. Waar de Krijgsraad te 's-Gravenhage (en, klaarblijkelijk, ook het Hof) genoeg nam met de mogelijkheid, werd in het onderhavige vonnis van den Zeekrijgsraad de onvermijdelijkheid van den dood als gevolg van de handeling geeischt, om het opzet van den dader bewezen te kunnen achten. Naar mijne meening gaat zoodanige eisich te ver en gaat daardoor zelfs, het terrein van het opzet verlatende, eenigszins in de richting van een betoog over de (relatieve) ondeugdelijkheid van de poging. Gezien de gepleegde handelingen en de omstandigheden, waaronder zij werden begaan, en gelet op het feit dat de Krijgsraad in het tweede vonnis qualificeerde als „poging tot doodslag”, had n.m.m. ook in het derde vonnis als poging tot doodslag behooren te worden gequalificeerd.

In het vonnis tegen W. M. (hierboven aangeduid als het tweede geval) komt nog van belang voor de overweging over de qualificatie der bedreiging, met name de keuze tusschen de toepasselijkheid van artikel 108 en 116 van het Wetboek van Militair Strafrecht. M.i. terecht is de Raad van oordeel dat artikel 116 toegepast moet worden. Er is hier echter sprake van eendaadschen samenloop (geen verhouding van *lex specialis* en *lex generalis*, doordat de strafbepaling, die „geweld”, een bijzonder kwaad, als inhoud der bedreiging strafbaar stelt (116), niet het element van openbaarheid of tegenwoordigheid bevat, welke de andere strafbepaling (108) inhoudt), zoodat artikel 55 (1) van het Wetboek van Strafrecht bij de aangehaalde artikelen had behooren te zijn opgenomen. Gewoonlijk worden bij eendaadschen samenloop alle betrokken qualificaties vermeld (zie bijv. Sententie H.M.G.v.N.I. van 4 September 1936 (M.

R.T. XXXII, pag. 371 en noot 3 op pag. 379); Sententie H.M.G. van 16 Februari 1934 (M.R.T. XXX, pag. 277 e.v.); Sententie H.M.G. van 27 December 1938 (M.R.T. XXXIV, pag. 542).

Zeekrijgsraad bij de Strijdkrachten in het Oosten.

Vonnis van 15 Maart 1946.

President: Hoofdoff. v. Adm. 2e kl. H. J. G. van Giessen.

Leden: Luit. ter Zee 1e kl. A. D. A. Peereboom Voller, Luit. ter Zee 1e kl. KMR. W. M. Houwing, Luit. ter Zee 1e kl. KMR. B. Knopper en Luit. ter Zee 1e kl. KMR. J. de Bruyn.

Fiscaal: Off. v. Adm. 1e kl. W. H. Vermeer.

Raadsman: Kapitein der Mariniers KMR. M. A. Kaub.

Desertie in tijd van oorlog.

Betekenis van veiligheidstroepen in art. 100 sub 2° W.v.M.Sr.: een van eene troepenafdeeling afgezonderd gedeelte, waaraan de rechtstreeksche beveiliging van het geheel tegen plotselinge aanvallen van den vijand wordt toevertrouwd.

Ongeoorloofde afwezigheid niet beeindigd door aanmelding bij een ander onderdeel der krijgsmacht of bij de politie — zooals in vredes-tijd aangenomen werd — doch naar analogie van het bepaalde in art. 106 W.v.M.Sr., alleen door aanmelding ter plaatse waar hij zich ter vervulling van zijne dienstverplichtingen behoort te bevinden, dan wel door het in krijgsgevangenschap geraken bij den vijand.

Het zich, als militair, behoorende tot eene op voet van oorlog gebrachte krijgsmacht, opzettelijk en eigendunkelijk ontdoen van eenige hem van Rijkswegen verstrekte wapens en munitie (art. 160 W.v.M.Sr.).

De verdachte wordt toerekeningsvatbaar geacht en hij wordt aanstonds in voorloopig arrest gesteld, dat in mindering komt van de opgelegde gevangenisstraf.

DE ZEEKRIJGSRAAD BIJ DE STRIJDKRACHTEN IN HET OOSTEN,

In de zaak van den Fiscaal, razione officii, tegen: R. J. A., oud 38 jaren, geboren te Koudekerke, laatstelijk voor de verwijzing naar den Zeekrijgsraad gediend hebbende bij de Marine-Bewakingsafdeeling Batavia, als Korporaal der Mariniers,

Gezien de beschikking tot verwijzing naar den Zeekrijgsraad van den Commandant der Zeemacht, dd. 9 Februari 1946, no. J. 2/3/10;

Gezien het bevelschrift tot bijeenkomen van den Zeekrijgsraad van den Commandant der Zeemacht, dd. 1 Maart 1946, aan den voet van welk stuk door den Fiscaal aan den beklagde wordt ten laste gelegd:

„dat hij op of omstreeks 7 of 8 Maart 1942, doch vóór de alge-
 „meene capitulatie van Java, toen hij als korporaal der Mariniers
 „bij de Koninklijke Marine diende en hij ten tijde van de invasie
 „van de Keizerlijke Japansche Legers op Java behoorde tot een op
 „voet van oorlog gebrachte krijgsmacht en hij deel uitmaakte van de
 „veiligheidstroepen, te of in de omgeving van Dampit, zich, met het
 „oogmerk om zich voorgoed aan zijne dienstverplichtingen te ont-
 „trekken, althans opzettelijk ongeoorloofd, uit het kantonnement
 „aldaar heeft verwijderd en sindsdien voortdurend, opzettelijk en
 „zonder vergunning van zijn sectie of eenheid afwezig is gebleven,
 „totdat hij zich ongeveer 10, althans langer dan 4 dagen, later in
 „krijgsgevangenschap heeft gemeld, althans totdat hij zich na eenige
 „uren bij eene medische colonne van het Koninklijke Nederlandsch-
 „indische Leger heeft aangesloten, hebbende hij zich bij zijne ver-
 „wijdering als boven beschreven, eigendunkelijk ontdaan van de hem
 „van Rijkswege verstrekte wapenen”;

Gelet op het exploit van beteekening en dagvaarding van den
 4en Maart 1946, waarbij de beklagde is opgeroepen om op Vrijdag,
 den 15en Maart 1946, des voormiddags ten 9 ure ter terechtzitting
 van den Krijgsraad, zitting houdende aan boord van Hr.Ms. „Zuider-
 „kruis” te verschijnen:

Gelet op de schriftuur van eisch, door den Fiscaal voorgedragen
 en daarna in den Krijgsraad overgegeven, daartoe strekkende dat de
 Krijgsraad den beklagde schuldig verklare aan:

1. „desertie in tijd van oorlog van de veiligheidstroepen”;
2. „als militair, behorende tot eene op voet van oorlog gebrachte
 „krijgsmacht, zich opzettelijk en eigendunkelijk ontdoen van
 „eenige hem van Rijkswege verstrekte wapenen en munitie”,
 en hem deswege veroordeele tot eene gevangenisstraf van den duur
 van vier weken,
 hem verlage tot den stand van marinier der eerste klasse,
 bevele dat beklagde onmiddellijk zal worden gesteld in voor-
 loopig arrest zonder waarneming van dienst en,
 bepale dat dit arrest bij de tenuitvoerlegging der gevangenisstraf
 geheel in mindering zal worden gebracht;

Gezien de stukken van het proces, voor zoover daarvan gebruik
 gemaakt den beklagde vertoond en voorgehouden;

Overwegende dat de beklagde het verzoek heeft gedaan zich ter
 terechtzitting door een raadsman te doen bijstaan;

Overwegende dat aan dit verzoek is voldaan en dat de Kapitein
 der Mariniers KMR. M. A. Kaub aan den beklagde als raadsman
 is toegevoegd, die ten processe is verschenen en de verdediging heeft
 voorgedragen;

Gelet op hetgeen door den beklagde en namens hem door den
 raadsman ter verdediging is naar voren gebracht;

Overwegende dat beklaagde ten processe heeft bekend zich aan het hem ten laste gelegde te hebben schuldig gemaakt zulks onder voorbehoud, dat hij niet het oogmerk heeft gehad om zich voorgoed aan zijne dienstverplichtingen te onttrekken;

dat beklaagde terzake nader heeft opgegeven:

dat hij op den dag vóór de capitulatie van Java, naar hij meent op den 7en Maart 1942, als korporaal der Mariniers diende bij de veiligheidstroepen onder bevel van den Luitenant-Kolonel der Mariniers Roelofsen; dat zij gelegerd waren in sectie-verband in leegstaande huizen te Dampit, in de bergen nabij Malang; dat zijn, beklaagdes, sectie-commandant was de 1ste Luitenant der Mariniers Den Hartog;

dat hij ten omstreeks 7 à 8 uur in bedoelden avond het huis, waarin hij ingekwartierd was, heeft verlaten en eenige uren door Dampit en omgeving is gaan dwalen; dat hij de hem van Rijkswegen verstrekte wapenen, een zgn. „tommy gun” met 100 patronen en een of twee handgranaten, bij zijn verwijdering uit het kampement Dampit in zijn kwartier heeft achtergelaten, zonder ze bij iemand in bewaking te geven;

dat hij, op den grooten weg aangekomen, een militaire colonne zag staan; dat hij niet weet waarheen die weg voerde; dat hij in een der voertuigen van die colonne, een autobus, gestapt is en dat kort daarna de colonne wegreed; dat na eenige uren rijden gestopt werd en dat hij is uitgestapt; dat toen een luitenant-dokter op hem afgekomen is en dat hij, beklaagde, desgevraagd heeft gezegd, dat hij de korporaal der Mariniers A. was en dat hij zich bij de eerste de beste autoriteit wenschte te melden;

dat deze Luitenant, die De Wijn genaamd bleek te zijn, hem antwoordde dat het te laat was, dat het n.l. reeds na middernacht was, en dat hij zich den volgenden morgen kon melden;

dat hij ten omstreeks 8 uur in den morgen van den volgenden dag bij een Kapitein-dokter, Arends genaamd, werd geroepen; dat hij dezen officier gezegd heeft dat hij niet wist wat hij gedaan had en dat hij nu diep in den put zat; dat genoemde officier hem aanzegde voorloopig bij zijn afdeeling te blijven; dat hij in den namiddag van dien dag, na de capitulatie, gestuurd werd naar een kapitein van de Infanterie, doch dat deze hem wederom terugzond naar de medische colonne;

dat de colonne zich op den 16en of 17en Maart 1942 heeft verplaatst naar Malang en dat toen allen, waaronder hij, beklaagde, zijn overgebracht naar het Xe bataljon aldaar, alwaar hij in krijgsgevangenschap is geraakt;

dat hij niet weet hoe hij er toe gekomen is, van het kantonnement Dampit weg te loopen; dat hij 4 jaren lang gepeinsd heeft, doch geen motief heeft kunnen vinden;

Overwegende, dat ten processe als getuigen onder eede hebben verklaard:

1. J. G. M. Nass, Majoor der Mariniers, oud 34 jaren:

dat hij op den 7en Maart 1942 als Eerste Luitenant der Mariniers diende en dat hij Commandant was van een compagnie Mariniers, waarvan een der secties werd gecommandeerd door den Eersten Luitenant der Mariniers Den Hartog;

dat beklagde deel uitmaakte van bedoelde sectie en dat hem in den nacht van den Zaterdag op den Zondag aan de capitulatie voorafgaande (van 7 op 8 Maart 1942) werd gerapporteerd, dat beklagde gedeserteerd was uit het kantonnement Dampit, alwaar zij destijds gelegerd waren; dat dien avond rekening werd gehouden met de mogelijkheid van een vijandelijken aanval en dat zulks aan den troep bekend was;

dat op Zaterdag den 7en Maart 1942, reeds geruchten over capitulatie liepen, hetgeen een demoraliseerenden invloed had op den troep; dat hij in verband hiermede den troep straf in de hand hield;

2. C. Arends, Officier van Gezondheid der 1e klasse K.N.I.L., oud 38 jaren:

dat hij omstreeks 7 Maart 1942, toen hij hoofd was van een veld-hospitaal-afdeeling van de 3e Divisie van het K.N.I.L., met deze eenheid was ondergebracht op een onderneming op ongeveer 5 kilometer van Dampit; dat in den vroegen morgen van den 7en of 8sten Maart 1942, in ieder geval vóórdat hem iets bekend was van de capitulatie van Java, hem werd gerapporteerd, dat in één van de voertuigen van zijn onderdeel een korporaal van de mariniers in slapenden toestand was aangetroffen; dat hij opgedragen heeft dezen korporaal bij hem te brengen; dat zijn naam bleek te zijn A.; dat deze A. in een zeer nerveuzen toestand was, huilbuien had, er slecht uitzag en zeer vermoeid was; dat hij zich meent te herinneren, dat hij geen wapens bij zich had; dat hij, getuige, hem gevraagd heeft, waarom hij hier was; dat A. hem toen vertelde, dat hij was weggelopen van zijn onderdeel en dat hij niet wist welke redenen hem daartoe hadden gebracht; dat zijn, getuiges, eerste reactie boosheid was op A., daar hij hem als deserteur beschouwde; dat hij later echter overwoog, gezien A.'s zeer overspannen toestand, dat hij hem zóó niet weg kon sturen; dat hij besloot hem eenigen tijd in observatie te houden; dat hij A. gezegd heeft bij het hospitaal-onderdeel te blijven; dat A. toen bij hem is gebleven, totdat hij op 18 Maart 1942 met het onderdeel in Japansche krijgsgevangenschap is geraakt;

dat de Japansche vijand in de dagen van 7 en 8 Maart door hen ieder oogenblik verwacht werd aan te vallen; dat positieve gegevens over troepen toen echter niet in zijn bezit waren;

dat hij omstreeks dienzelfden tijd verschillende deserteurs heeft gezien en geobserveerd en dat A. een heelen anderen indruk maakte dan die overige, die doelbewust waren gedeserteerd; dat A. tijdens zijn verblijf bij het onderdeel een zeer betrouwbaren indruk maakte en dat naar zijn, getuiges, meening zijn daad een product is van oververmoeidheid, overspannenheid en onvoldoende slaap;

Overwegende dat ten processe aanwezig zijn:

1. een proces-verbaal van voorloopig onderzoek in deze zaak, gedateerd op den 19en December 1945, waarin onder meer zijn opgenomen:

a. de verklaring van den korporaal der Mariniers G. J. Th. Brouwer, oud 33 jaren, onder meer inhoudende:

dat beklaagde in den avond van den 7en Maart 1942 in verband met de getroffen veiligheidsmaatregelen op post moest komen in het bivak Dampit, alwaar het Marine Bataljon onder commando van den Luitenant-Kolonel Roelofsen in defensieve stelling lag; dat beklaagde mankeerde en dat bij navraag bleek dat hij zonder zijn wapens met een Roode-Kruis-auto in de richting Passirian vertrokken was;

dat een ieder dien dag in een min of meer nerveuze stemming was, tengevolge van het mortiervuur dat zij ondervonden hadden; dat beklaagde echter door zijn buitengewone zenuwachtigheid opviel; dat dit steeds erger werd, zoo zeer, dat hij noch rusten, noch eten kon en later zelfs zijn drinken niet binnen kon houden;

dat hij op den 17en Maart beklaagde in Malang als krijgsgevangene heeft teruggezien, dienst doende als ziekenverpleger; dat hij, vermoedelijk uit verlegenheid, contact met Marine-personeel vermeed, doch dat deze houding later veranderde door soepelheid van zijn omgeving;

b. de verklaring van den korporaal der Mariniers H. P. van de Schelde, oud 45 jaren, onder meer inhoudende:

dat hij op den 7en Maart 1942 in het kantonement Dampit gezien heeft, dat beklaagde erg overstuur was, dat beklaagde moeilijk sprak en dat beklaagde een glas limonade, dat hij te drinken kreeg, onmiddellijk weer uitspuwde;

dat beklaagde den volgenden morgen, 8 Maart 1942, mankeerde toen zij Dampit verlieten; dat hij later in het krijgsgevangenkamp te Malang, beklaagde weer is tegengekomen en dat beklaagde toen op zijn vragen alleen maar antwoordde, dat hij, toen hij tot zijn positieven kwam, in een ziekenhuis lag, voorts dat hij een verklaring had van een kapitein-dokter, die hij goed moest bewaren;

2. een verklaring, gedateerd op Batavia op den 15en December 1945 en geteekend door den Kapitein der Mariniers H. S. den Hartog, inhoudende, dat genoemde officier zich herinnert dat in den nacht van 7 op 8 Maart 1942 te Dampit iemand van zijn sectie deserterde, doch dat hij niet met zekerheid kan zeggen dat die persoon de koporaal der Mariniers A. was;

Overwegende aangaande het bewijs der feiten:

dat de getuigen Brouwer en Van de Schelde bezwaarlijk ten processe konden worden gehoord; dat dan ook genoeg moest worden genomen met de onderteekende verklaringen, neergelegd in het pro-

ees-verbaal van voorloopig onderzoek; dat echter door beklaagdes volledige bekentenis — behoudens ten aanzien van het oogmerk als hooger vermeld — door de verklaringen van de getuigen en den inhoud van de schriftelijke bescheiden, alles in onderling verband en samenhang beschouwd, wettig en overtuigend bewezen is met beklaagdes schuld daaraan, hetgeen hem is ten laste gelegd, met dien verstande, dat ten processe niet is komen vast te staan, dat beklaagde het hem ten laste gelegde oogmerk heeft gehad, en voorts dat het onderdeel waartoe beklaagde origineel behoorde niet kan worden beschouwd als „veiligheidstroepen”; dat immers een veiligheidstroep is een van eene troepenafdeeling afgezonderd gedeelte, waaraan de rechtstreeksche beveiliging van het geheel tegen plotse-linge aanvallen van den vijand wordt toevertrouwd; dat integendeel gebleken is, dat aan beklaagde was toegestaan op een begrensd terrein op te loopen; dat beklaagde derhalve van deze twee onderdeelen van de tenlastelegging dient te worden vrijgesproken;

Overwegende dat beklaagdes ongeoorloofde afwezigheid geacht wordt niet te zijn beëindigd door zijne aanmelding bij de medische colonne van het Koninklijke Nederlandschindische Leger; dat weliswaar in vredetijd rechtspraak was, dat ongeoorloofde afwezigheid geacht werd een einde te nemen bij aanmelding, zoowel bij het leger als bij politie of binnenlandsch bestuur, doch dat een dergelijke praktijk in geval van oorlog — zooals in casu — onbevredigend zou zijn en onwettig zou aandoen; dat immers — en zulks naar analogie van artikel 106 van het wetboek van Militair Strafrecht — beklaagde, niettegenstaande zijne aanmelding bij de medische colonne, afwezig bleef van de plaats of plaatsen waar hij zich ter vervulling van de op hem rustende dienstverplichtingen behoorde te bevinden; dat in vredetijd aangenomen zou kunnen worden dat op den militair, door zijne melding bij het bevoegde gezag, andere, nieuwe, verplichtingen gaan rusten, doch dat zulk een stelling in casu niet kan worden aanvaard;

dat dan ook beklaagdes opzettelijke ongeoorloofde afwezigheid geacht wordt een einde te nemen door zijne gevangenneming door den Japanschen overheerscher;

Overwegende dat het bewezen verklaarde dient te worden gequalificeerd als:

1. „desertie in tijd van oorlog”;
2. „als militair, behorende tot eene op voet van oorlog gebrachte „krijgsmacht, zich opzettelijk en eigendunkelijk ontdoen van „eenige hem van Rijkswege verstrekte wapens en munitie”;

Overwegende ten aanzien van de op te leggen straf, dat ten processe aanwezig is een deskundig rapport van den officier van gezondheid der 2e klasse KMR. TV. A. Wenderhold, psychiater neuroloog, welk verslag o.m. inhoudt:

dat beklaagde een fatsoenlijk man lijkt met veel plichtsbesef en geen bijzonderen indruk maakt; dat hem eigen is een zekere boersch-

heid, gebrek aan vlotheid en aanpassingsvermogen; dat men sterk den indruk krijgt uit de ten processe aanwezige stukken, dat beklagde ten tijde van het hem ten laste gelegde in een toestand van ernstige lichamelijke oververmoeidheid en geestelijke uitputting verkeerde; dat het bekend is, dat een dergelijke toestand bij overigens vrij normale menschen soms een eigenaardigen staat van bewustzijnsverlaging en -vernauwing kan veroorzaken, eenigszins lijkende op die van een slaapwandelaar, vooral wanneer de normale relaxatie en ontspanning verhinderd wordt door een groote onrust of gespannenheid; dat, of deze toestand bij beklagde heeft bestaan tijdens het plegen van het hem ten laste gelegde, niet te bewijzen is, maar z.i.z. wel waarschijnlijk is; dat dan ook beklagde tijdens het plegen van zijn daad waarschijnlijk zeer weinig of in het geheel niet in staat was de strekking en het maatschappelijk ongeoorloofde van zijn daad te beseffen; dat hij niet of zeer weinig over zijn vrijen wil beschikte;

Overwegende te dien aanzien:

dat de deskundige tot de conclusie komt, dat beklagde naar waarschijnlijkheid verminderd toerekeningsvatbaar moet worden geacht, daarbij tevens de mogelijkheid openlatend, dat beklagde geheel niet toerekeningsvatbaar is geweest ten tijde van het hem ten laste gelegde; dat het den Raad, gezien de destijds heerschende toestanden en afgaande op hetgeen in de ten processe aanwezige betrekkelijke stukken voorkomt, dat ten tijde van het gebeurde, de beklagde wel leed aan een ziekelijke storing van zijn geestvermogens echter niet in die mate, dat hem daardoor het ten laste gelegde feit in het geheel niet toegerekend zou kunnen worden; dat immers uit beklagde's handelingen als o.a. het zich aansluiten bij een Roode-Kruis-Afdeeling en het blijven bij deze afdeeling, blijkt — al moge de opzet hierop niet duidelijk naar voren komen — dat hij besepte, dat hij zoolang hij bij deze afdeeling verbleef, niet daadwerkelijk aan het gevecht zou behoeven mede te doen; dat in zooverre beklagdes handelingen zeer laakbaar moeten worden geacht; dat op grond van het bovenstaande beklagde tengevolge van de door hem, als onder-officier van het Korps Mariniers, gepleegde misdrijven ongeschikt wordt geacht om bij de gewapende macht te dienen; dat het opleggen van een strenge hoofdstraf rekening houdende met beklagdes straffeloozen staat van dienst gedurende 23 jaren, met den tijd sedert het plegen zijner misdrijven en met zijn toestand gedurende het gepleegde, niet noodzakelijk voorkomt;

dat er termen aanwezig worden geacht den beklagde onmiddellijk in voorloopig arrest te stellen en voorts om dit arrest in mindering te brengen van de op te leggen gevangenisstraf;

Gezien de artikelen:

1, 23, 60, 98, 106, 160 van het Wetboek van Militair Strafrecht;
27 en 27a van het Wetboek van Strafrecht;
185, 189 en 197 van de Regtspleging bij de Zeemagt;

Recht doende in naam der Koningin,

Verklaart wettig en overtuigend bewezen, hetgeen den beklaagde is ten laste gelegd, zooals hiervoren werd overwogen;

Verklaart hem daaraan schuldig;

Spreekt hem vrij van hetgeen hem meer of anders is ten laste gelegd dan bewezen verklaard;

Qualificeert het wettig en overtuigend bewezen verklaarde als hiervoren werd aangegeven;

Veroordeelt hem deswege tot eene gevangenisstraf van den duur van twee maanden; ontslaat hem uit den militairen dienst zonder ontzetting van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen;

Beveelt dat beklaagde onmiddellijk zal worden gesteld in voorloopig arrest zonder waarneming van dienst;

Bepaalt dat dit arrest bij de tenuitvoerlegging der gevangenisstraf geheel in mindering zal worden gebracht.

Fiat executie.

Op heden, den 9en April 1946 is door mij, Vice-Admiraal, Commandant der Zeemacht in het Oosten, tot bovenstaand vonnis het fiat executie verleend.

A. S. PINKE.

Zeekrijgsraad bij de Strijdkrachten in het Oosten.

Vonnis van 29 Maart 1946.

President: Hoofdoff. v. Adm. 2de kl. H. J. G. van Giessen.

Leden: Luit. ter Zee 1e kl. A. D. A. Peereboom Voller, Luit. ter Zee 1e kl. KMR. W. M. Houwing, Luit. ter Zee 1e kl. KMR. B. Knopper en Luit. ter Zee 1e kl. KMR. J. de Bruyn.

Fiscaal: Off. v. Adm. 1e kl. W. H. Vermeer.

Raadsman: Mr. P. R. d'Arnaud Gerkens.

Misdrijf vervolgbaar op klachte. Klacht deswege ingediend bij den fiscaal als openbaar aanklager niet ongeldig verklaard.

Veroordeeling wegens belediging.

DE ZEEKRIJGSRAAD BIJ DE STRIJDKRACHTEN IN HET OOSTEN,

In de zaak van den Fiscaal, razione officii, tegen Z., oud 45 jaren, geboren te Nijmegen, laatstelijk voor de verwijzing naar den Zeekrijgsraad gediend hebbende aan boord van Hr.Ms. „Tromp”, als sergeant-machinist,

Gezien de beschikking tot verwijzing naar den Zeekrijgsraad van den Commandant der Zeemacht in het Oosten, dd. 6 Februari 1946, No. J. 2/2/6;

Gezien het bevelschrift tot bijeenkoming van den Zeekrijgsraad van den 15en Maart 1946, No. J. 2/9/19, aan den voet van welk stuk door den Fiscaal aan den beklagde wordt ten laste gelegd: „dat hij op 16 December 1945 opzettelijk in het openbaar mondeling vrouwe P. Q., echtgenoot van den sergeant-machinist IJ., heeft beleedigd door in het onderofficiersverblijf van Hr.Ms. „Tromp”, zich toen bevindende ter reede van Singapore, ten aanhoore van een aantal aldaar aanwezige onderofficieren, tegen voornoemden IJ. en kennelijk doelende op voornoemde P. Q., te zeggen: „Jouw vrouw is een hoer en ze heeft het ook met de Japanners gehouden”, althans woorden van overeenkomende beleedigende strekking;”

Gelet op het exploit van betekening en dagvaarding van den 25en Maart 1946, waarbij beklagde is opgeroepen om op Vrijdag, den 29en Maart 1946, des voormiddags ten 09.00 ure ter terechtzitting van den Krijgsraad, zitting houdende in het gebouw van het Hooggerechtshof, te verschijnen;

Gelet op de schriftuur van eisch, door den Fiscaal voorgedragen en daarna in den Krijgsraad overgegeven, daartoe strekkende dat de Krijgsraad den beklagde schuldig verklare aan: „eenvoudige beleediging” en hem deswege veroordeele tot eene gevangenisstraf voor den duur van twee weken;

Gezien de stukken van het proces, voor zoover daarvan gebruik gemaakt den beklagde vertoond en voorgehouden;

Overwegende dat de beklagde het verzoek heeft gedaan, zich ter terechtzitting door een raadsman te doen bijstaan;

Overwegende dat aan dit verzoek is voldaan en dat Mr. P. R. d'Arnaud Gerkens aan den beklagde als raadsman is toegevoegd, die ten processe is verschenen en de verdediging heeft voorgedragen;

Gelet op hetgeen door den beklagde en namens hem door den raadsman ter verdediging is naar voren gebracht;

Overwegende dat beklagde ten processe heeft bekend zich aan het hem ten laste gelegde te hebben schuldig gemaakt, met dien verstande dat hij, onder de omstandigheden als in de tenlastelegging vermeld, wel heeft gezegd: „Jouw vrouw is een hoer”, doch dat hij niet heeft gebezigd de woorden: „Ze heeft het ook met de Japanners gehouden”;

dat beklagde terzake heeft opgegeven:

dat hij op 16 December 1945 diende als sergeant-machinist aan boord van Hr.Ms. „Tromp”, welk schip toen ten anker lag op de reede van Singapore; dat hij ten omstreeks half één in den middag in het onderofficiersverblijf van genoemden bodem heeft gezeten in gezelschap van onder anderen den sergeant-machinist IJ., den sergeant-machinist van Breda, den majoor-machinist Sorel en een aantal dames-gasten; dat op een gegeven oogenblik de majoor-

machinist Sorel is opgestaan, zich beklagende dat iedereen al bericht had omtrent zijne echtgenoot, maar hij nog niet; dat sergeant IJ. den majoor Sorel tegenhield en op een onaangename, hatelijken toon zeide: „Ze huilen altijd om die vrouwen; ik ben blij dat ik niet „om mijn vrouwtje behoef te huilen”;

dat hij, beklaagde, daarop zoo driftig werd dat hij gezegd heeft: „Nou, je hoeft om die hoer niet te huilen”, daarbij doelende op de echtgenoot van den sergeant-machinist IJ.; dat het mogelijk is dat hij deze woorden nogmaals herhaald heeft, doch dat hij zulks niet met zekerheid kan zeggen;

.....
 Overwegende dat de navolgende getuigen onder eede ten processe hebben verklaard:

1. IJ., sergeant-machinist, oud 42 jaren:

.....
 2. C. K. A. van Breda, sergeant-machinist, oud 43 jaren:

.....
 Overwegende dat ten processe aanwezig is:

een acte, waaruit blijkt dat vrouwe P. Q., echtgenoot van IJ., sergeant-machinist der Koninklijke Marine, op den 21en Januari 1946 is verschenen voor den Fiscaal bij dezen Krijgsraad en aangifte heeft gedaan dat door den sergeant-machinist Z. op 16 December 1945, in het onderofficiersverblijf aan boord van Hr.Ms. „Tromp”, in het openbaar, in tegenwoordigheid van een aantal daar aanwezige onderofficieren, tegen haar echtgenoot, voornoemden sergeant-machinist IJ., en sprekende over haar, comparante, zou hebben gezegd: „Jouw vrouw is een hoer en ze heeft het ook met de Japanners „gehouden”, door welke woorden zij zich in haar eer en goeden naam aangetast gevoelt; voorts, dat zij aan den Fiscaal verzocht heeft terzake een strafvervolgning te doen instellen tegen Z. voornoemd;

Overwegende dat het uiten van de beleedigende woorden plaats vond in het onderofficiersverblijf van een oorlogsvaartuig, hetgeen overeenkomstig de te dezer zake geldende jurisprudentie geacht wordt te zijn „in het openbaar”, immers in tegenwoordigheid en ten aanhoore van het militaire publiek; dat bovendien in casu, zooals uit de opgave van beklagde blijkt, dames-gasten in het onderofficiersverblijf aanwezig waren;

Overwegende dat door de opgaven van den beklagde en de verklaringen van de getuigen wettig en overtuigend is bewezen, met beklagdes schuld daaraan, hetgeen hem is ten laste gelegd, met uitzondering van de woorden: „en ze heeft het ook met de Japanners „gehouden”;

Overwegende dat het bewezen verklaarde behoort te worden gequalificeerd als „*eenvoudige belediging*”;

Overwegende aangaande de op te leggen straf:

dat beklaagde zich erop heeft beroepen dat IJ. aanleiding is geweest tot het uiten der beledigende woorden, doordat IJ. tergend en onnoodig krenkend optrad tegen den majoor-machinist Sorel; dat echter uit de verklaringen, zoowel van IJ. als van Van Breda, aannemelijk is, dat een dergelijke aanleiding door IJ. niet gegeven is; dat de beledigende woorden te schrijnender zijn, nu de echtgenoot van IJ. kortelings bevrijd was uit een drie-en-een-half-jarige interneering onder de Japansche bezetting; dat het niet ongewoon geacht wordt indien IJ. den schuldige was aangevlogen en dat, nu IJ. zulks niet gedaan heeft en daardoor een beroep heeft gedaan op den rechter, dit beroep dient te worden gerealiseerd;

dat de Raad van meening is dat in casu rekening gehouden moet worden met de goede conduite van den beklaagde in den dienst verworven; dat dan ook deze zaak met een geldboete kan worden afgedaan;

Gezien de artikelen:

1, 2, 60 van het Wetboek van Militair Strafrecht;
23, 261, 266 van het Wetboek van Strafrecht;
185, 189, 197 van de Regtspleging bij de Zeemagt;

Recht doende in naam der Koningin,

Verklaart wettig en overtuigend bewezen, hetgeen den beklaagde is ten laste gelegd, zooals hiervoren werd overwogen;

Verklaart hem daaraan schuldig;

Spreekt hem vrij van hetgeen hem meer of anders is ten laste gelegd dan bewezen verklaard;

Qualificeert het wettig en overtuigend bewezen verklaarde als hiervoren werd aangegeven;

Veroordeelt hem deswege tot eene geldboete van één honderd gulden (Nederlandsch Courant), met bepaling dat bij achterwege blijven van betaling of verhaal deze geldboete zal worden vervangen door hechtenis voor den duur van twee weken.

Fiat executie.

Op heden, den 9en April 1946 is door mij, Commandant der Zeemacht in het Oosten, tot bovenstaand vonnis het fiat executie verleend.

A. S. PINKE.

Het militaire procesrecht bevat niet eene bepaling als artikel 164 e.v. van het Wetboek van Strafvordering, betreffende de aanwijzing van de ambtenaren, die tot het ontvangen van een klacht bevoegd en verplicht zijn. Dit is eene leemte in de wet, die, in gevallen dat een militair zich heeft schuldig gemaakt aan een alleen op klachte vervolgbaar misdrijf, wel eens aanleiding gegeven heeft tot eenige onzekerheid.

In het algemeen wordt in leemten, voorkomende in het formeele militaire strafrecht, voorzien door overeenkomstige regelingen uit het gemeene strafprocesrecht daarheen over te brengen. Dit overbrengen dient echter zoodanig te gebeuren, dat het verband van het militaire procesrecht blijft bestaan en haar beginselen geen geweld wordt aangedaan. Het zonder meer stoppen van het gat met een wetsartikel van het gemeene recht kan tot ongewenschte consequenties leiden

Dergelijke consequenties blijken o.a. uit het vonnis van den Zee-krijgsraad te Willemsoord van 31 Mei 1933 (bevestigd door sententie van het Hoog Militair Gerechtshof van 8 September 1933, vide M.R.T. XXXIX, pag. 468 en 474). In het door dien Raad behandelde geval werd hooger genoemde leemte gevuld door het invoegen van het overeenkomstige voorschrift van het (Curaçaosche) strafprocesrecht: de klacht wegens een door een militair der zeemacht gepleegd klachtdelict werd ingediend bij een hulpofficier van justitie te Curaçao. De Krijgsraad en het Hof achtten dezen Curaçaoschen ambtenaar niet te zijn de bevoegde ambtenaar ex artikel 164 van het Wetboek van Strafvordering en beklaagde werd terzake van het gepleegde klachtdelict vrijgesproken.

Aanalogische inpassing van het bepaalde van genoemd artikel 164 in het systeem van het militaire procesrecht, zou leiden tot de aanwijzing van den verwijzingsautoriteit als ambtenaar, bevoegd en verplicht tot het ontvangen van de klacht. De verwijzingsofficier toch is de persoon, die over het instellen van een strafactie beslist en het „verzoek tot vervolging” ex artikel 164 kan derhalve slechts tot hem met recht gericht worden.

Een zoodanig verhelpen van de leemte zou echter weinig praktisch zijn. De verwijzingsbevoegdheid is immers slechts een klein onderdeel van de functies van den met die bevoegdheid bekleeden officier en het is duidelijk dat zijn overige functies nauwelijks toelaten dat hij aangiften van strafbare feiten aanhoort en terzake processen-verbaal opmaakt. De praktijk eischt derhalve dat deze werkzaamheden gedelegeerd worden.

Voor de zeemacht is eene regeling op dit gebied te vinden in het hoofdstuk „Justitieele Zaken” van de Verordeningen der Koninklijke Marine. In artikel 24(4) van dit hoofdstuk (hetwelk bedoelt wenken en raadgevingen te verschaffen inzake het strafproces bij de zeemacht) wordt de commandant van den verdachte voor het ontvangen van de klacht aangewezen, wanneer het betreft een aan boord van een oorlogsschip gepleegd feit; ten aanzien van aan den wal gepleegde feiten verwijst dat artikel naar het Wetboek van Strafvordering, artikel 164.

Hoewel de aanwijzing van den commandant van den verdachte niet onlogisch is in het systeem van het militaire strafproces — deze commandant immers staat hiërarchisch onder den met het verwijzingsrecht bekleeden commandant — voel ik persoonlijk meer voor eene nauwere aanpassing aan de regeling van het Wetboek van

Strafvordering. Conform de aanwijzing, in het burger strafproces, van den openbaren aanklager als den tot het ontvangen van de klacht bevoegden ambtenaar, acht ik in het militaire strafproces den fiscaal, resp. den auditeur-militair de aangewezen ambtenaren daartoe. Daarnaast dient dan, op grond van overwegingen van utilisme, de mogelijkheid te blijven bestaan om de klacht in te dienen bij den commandant. Aan een beperking van die bevoegdheid tot aan boord van schepen gepleegde klachtdelicten, zooals artikel 24(4) „Justitieele Zaken” doet, ontbreekt echter, naar het mij voorkomt, alle grond: de feiten, waarvoor eene bijzondere regeling in de eerste plaats noodig is, namelijk alle in de overzeesche gebiedsdeelen aan den wal gepleegde klachtdelicten (ten aanzien waarvan de in artikel 164 genoemde ambtenaren onbereikbaar zijn) vallen thans buiten de regeling van het voorschrift „Justitieele Zaken”. Bovendien is het evenzeer denkbaar dat een opvarende van een bepaald schip aan boord een klachtdelict pleegt jegens een aldaar niet thuis behoorend persoon als omgekeerd, namelijk dat aan den wal een klachtdelict wordt gepleegd jegens een bij den schuldige aan boord geplaatsten militair. In het eerste geval heeft de regeling dat 's daders commandant de klacht kan ontvangen weinig zin, in het tweede geval doet het feit dat het delict aan den wal gepleegd is niet af aan het nut dat de commandant gerechtigd zou zijn tot het ontvangen van de klacht.

De eerstgenoemde positie deed zich voor in het hierboven afgedrukte vonnis: aan boord van Hr.Ms. „Tromp” maakte een der opvarenden zich schuldig aan belediging jegens een persoon, die niet tot de bemanning behoorde. Weliswaar meende in casu de sergeant IJ. dat hij tot het indienen van de klacht gerechtigd was, in verband waarmede hij bij den commandant van Hr. Ms. „Tromp” aangifte van het gepleegde had gedaan, vergezeld van een verzoek tot het instellen van een strafvervolging, doch deze klacht werd terzijde gelegd aangezien niet deze onderofficier zelf, doch zijne echtgenoot de beledigde persoon was. Gronden tot toepassing van artikel 67a van het Wetboek van Strafrecht werden niet aanwezig geacht, zoodat voor een strafvervolging een klacht van de beledigde noodzakelijk was. Deze klacht werd ingediend bij den Fiscaal van den Zeekrijgsraad en de Raad heeft haar, zooals uit het vonnis blijkt, zonder nadere overweging als geldig aanvaard.

Voor zoover ik kan nagaan behandelt dit vonnis het eerste geval van een bij den Fiscaal ingediende klacht. Toch schijnt het, dat ook van andere zijde aan een dergelijke mogelijkheid is gedacht. Op pag. 262 e.v. van het XXXVIe deel van dit tijdschrift komt namelijk een concept-wetsvoorstel voor, opgemaakt door eene commissie, belast met het nagaan van noodzakelijke regelingen op inter-regionaal militairrechtelijk gebied. Artikel 1 sub 10 van dat concept (t.a.p. pag. 264) stelt voor om als bevoegden ambtenaar tot het ontvangen van klachten aan te wijzen „iederem commandeerenden officier van de krijgsmacht” en „iederem openbaren aanklager”. Met

deze laatste term kunnen, gezien den tekst van artikel 131 Regtspleging Zeemagt en artikel 126 Regtspleging Landmagt, slechts de Fiscaals en Auditeurs-Militair bedoeld zijn, aangezien de openbare aanklagers van het burgerlijke strafproces in aangehaald artikel afzonderlijk zijn genoemd. W. H. V.

Aanteekening van de Redactie.

Naar het schijnt, maakt art. 292 R.L. en art. 243 R.Z. den openbaren aanklager nu reeds bevoegd tot het ontvangen van klachten ter zake van klachtdelicten. Door dergelijke klacht wordt het strafbaar feit „hun aangebragt” en uit hetgeen in die bepalingen volgt, blijkt wat hun met die klacht te doen staat. Een meer uitdrukkelijke opdracht komt echter ook ons wenschelijk voor; vandaar die bovenbedoelde aanvulling van de bestaande wetgeving ook voor de openbare aanklagers, onder welke de advocaat-fiscaal bij het H.M.G. ook gerekend moet worden te behooren. Red. M.R.T.

Zeekrijgsraad te 's-Gravenhage.

Vonnis van 28 Juni 1946.

President: Mr. D. B. A. Franken.

Leden: Off. MSD. 1e kl. P. Vlam, Luit. ter Zee 1e kl. A. J. Quanjer, Luit. ter Zee 1e kl. J. W. C. Calten Houwing en Luit. ter Zee 1e kl. S. H. Rosier.

Fiscaal: Hoofdoff. v. Adm. 2e kl. Mr. R. J. Brunner.

Ten laste was gelegd: dat beklagde, dienende als marinier der 1e klasse bij het Marine Kustbewakingsdetachement IJmuiden, detachement Zandvoort, aldaar op 7 Januari 1946, in tijd van oorlog, opzettelijk van een hem verleend verlof is achtergebleven totdat hij zich op 2 Februari 1946 bij dat detachement heeft teruggemeld.

Een beroep op taalkundige onjuistheid en onbewijsbaarheid van den inhoud der tenlastelegging werd verworpen.

Veroordeeling wegens desertie in tijd van oorlog gepleegd.

DE ZEEKRIJGSRAAD TE 'S-GRAVENHAGE,

In de zaak van den fiscaal tegen A. V., oud 44 jaren geboren te Vledder, laatstelijk voor de verwijzing naar den Zeekrijgsraad gediend hebbende als marinier der 1ste klasse KMR. TV. bij het Kunstbewakingsdetachement IJmuiden, gedurende de behandeling zijner zaak in arrest,

Gezien het bevel tot bijeenroeping van den Zeekrijgsraad aan den voet van welk stuk door den fiscaal aan den beklagde wordt ten laste gelegd:

„dat hij, dienende als marinier der 1ste klasse bij het Marine „Kustbewakingsdetachement IJmuiden, detachement Zandvoort, „aldaar op 7 Januari 1946, in tijd van oorlog, opzettelijk ongeoorloofd

„van een hem verleend verlof is achtergebleven, totdat hij zich op „2 Februari 1946 bij dat detachement heeft teruggemeld”;

Gezien de stukken van het proces, voor zooveel daarvan wordt gebruik gemaakt aan den beklagde vertoond en voorgehouden;

Gelet op de schriftuur van eisch van den fiscaal, strekkende tot schuldigverklaring van den beklagde aan hetgeen den beklagde is ten laste gelegd, qualificatie daarvan als „desertie in tijd van oorlog” en veroordeeling deswege tot eene gevangenisstraf voor den tijd van twee maanden, met bepaling, dat de tijd door den veroordeelde voor de tenuitvoerlegging dezer uitspraak sedert 7 Juli 1946 in voorloopig arrest doorgebracht, bij de uitvoering van deze gevangenisstraf geheel in mindering zal worden gebracht en de ondergane 81 dagen licht arrest voor een derde gedeelte;

Gehoord de pleidooien, waarin de raadsman concludeert tot vrij-spraak op grond van onjuiste omschrijving van de feiten in de dag-vaarding en, wanneer de raad dit verweer niet mocht accepteren, tot een straf gelijk aan het voorarrest of de door den fiscaal geëischte straf, maar dan voorwaardelijk tenuitvoer te leggen.

Overwegende, dat de beklagde op 16 October 1945 is aangenomen als marinier der 1ste klasse KMR. TV. en thans nog als zoodanig bij de zeemacht dient;

Overwegende, dat A. V., oud 44 jaar, ten processe, als beklagde, zakelijk gerelateerd, heeft verklaard:

dat hij op 4 Januari 1946, terwijl hij diende als marinier der 1ste klasse bij het marinekustbewakingsdetachement te IJmuiden, detachement te Zandvoort, vandaar met verlof, dat tot 7 Januari 1946 duurde, is vertrokken; dat hij op 7 Januari 1946 opzettelijk ongeoorloofd niet van het hem verleende verlof is teruggekeerd en hij sedertdien ongeoorloofd afwezig gebleven is tot op 2 Februari 1946, op welken datum hij zich vrijwillig heeft teruggemeld bij het marinekustbewakingsdetachement te Zandvoort;

Overwegende, dat ten processe aanwezig is en voorgelezen:

- a. een brief van den Commandant Marinekustbewakingsdetachement te IJmuiden, houdende o.m., dat de marinier der 1ste klasse A. V. op 7 Januari 1946 te 8.30 niet van passagieren is teruggekeerd;
- b. een uittreksel scheepsjournaal Marinekustbewakingsdetachement IJmuiden, houdende o.m., dat marinier A. V. van verlof mankeert sinds 7 Januari 1946 te 13.00, de volgende dagen blijft mankeeren, op 24 Januari 1946 wordt afgevoerd als deserteur en op 2 Februari 1946 zich terugmeldt;

Overwegende, dat door den inhoud van vorenstaande bewijsmid-delen wettig en overtuigend is bewezen, met beklagde's schuld eraan — zijnde het immers van algemeene bekendheid, dat het

gedurende het tijdvak van 7 Januari 1946 tot 2 Februari d.a.v. tijd van oorlog was — hetgeen beklaagde is ten laste gelegd;

Overwegende, dat beklaagde bij monde van zijn raadsman als verweer heeft gevoerd:

dat het woord „aldaar” in de telastlegging taalkundig nergens anders op kan slaan dan op „Zandvoort”;

dat dan de telastlegging inhoudt, dat beklaagde op 7 Januari 1946 te Zandvoort is achtergebleven;

dat beklaagde echter uit Zandvoort is vertrokken en aldaar niet is teruggekeerd, doch zeer zeker op 7 Januari 1946 niet te Zandvoort is achtergebleven, immers wel elders in Nederland;

dat mitsdien de telastlegging taalkundig onjuist is, haar inhoud niet bewezen, zelfs niet bewijsbaar, zoodat beklaagde daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende ten aanzien van dit verweer:

dat blijkbaar de beklaagde en zijn raadsman de woorden „detachement Zandvoort” niet hebben gelezen in den zin van een bepaald detachement, genaamd Zandvoort, welk detachement op een in de telastlegging niet nader aangegeven plaats is gevestigd, doch wel in de beteekenis, waarin de woorden ook gelezen behooren te worden van detachement, gevestigd te Zandvoort;

dat ware het anders — quod non — het woord „aldaar” noch op het detachement te Zandvoort noch op eenige andere plaats in ruimtelijken zin zou slaan en de telastlegging niet zou vermelden „waar ter plaatse het feit zou zijn begaan”, weshalve de telastlegging nietig zou zijn;

dat de raadsman voorts onder „achterblijven” verstaat „terugblijven op een plaats”, hetgeen taalkundig juist is, doch men bij de Marine, zij het minder juist, daaronder verstaat „wegblijven van een plaats”;

dat art. 106 W.M.S.R. met betrekking tot de misdrijven in Titel II van het 2de boek van het W.v.M.S.R. eveneens spreekt van „achterblijven van de plaats, waar de militair zich ter vervulling van de op hem rustende dienstverplichtingen behoort te bevinden”;

dat voor beklaagde op 7 Januari 1946 de *norm* gold, dat hij zich op dien datum bij het detachement te Zandvoort ter vervulling van de op hem rustende dienstverplichtingen behoorde te bevinden, ook al was hij *in feite* elders;

dat dit in de telastlegging terecht o.a. door het woord „aldaar” is weergegeven, wordende immers volgens vaste jurisprudentie een omissiedelict gepleegd, niet ter plaatse waar in feite wordt nagelaten aan den norm te voldoen, doch ter plaatse waar gehandeld moet worden om de door de wet gestelde verplichting na te komen, in casu dus het detachement te Zandvoort;

dat het verweer mitsdien wordt verworpen;

Overwegende, dat het bewezenverklaarde behoort te worden gequalificeerd als: „Desertie, in tijd van oorlog gepleegd”;

Overwegende, dat een gevangenisstraf voor den tijd van twee maanden staat in goede verhouding tot den ernst van het gepleegde feit, in verband met de omstandigheden, waaronder dit is begaan, en de persoonlijkheid van den beklaagde, terwijl er termen bestaan om den tijd door beklaagde sedert 7 Juni 1946 in voorloopig arrest doorgebracht bij de uitvoering der op te leggen gevangenisstraf geheel in mindering te brengen en van den tijd door hem vóór dien datum in voorloopig arrest doorgebracht 27 dagen in mindering te brengen;

Gezien de artikelen:

98, aanhef, sub 2° en laatste lid van het Wetboek van Militair Strafrecht;

27 van het Wetboek van Strafrecht;

185, 188 en 189 van de Rechtspleging bij de Zeemacht;

Recht doende in naam der Koningin,

Verklaart het den beklaagde ten laste gelegde in dier voege als hooger werd overwogen wettig en overtuigend bewezen;

Verklaart hem daaraan schuldig;

Qualificeert het wettig en overtuigend bewezen verklaarde als hooger werd aangegeven;

Veroordeelt beklaagde deswege tot eene gevangenisstraf voor den tijd van twee maanden, met bepaling, dat de tijd door den veroordeelde voor de tenuitvoerlegging dezer uitspraak in voorloopig streng arrest sedert 7 Juni 1946 doorgebracht geheel in mindering zal worden gebracht en dat van den tijd door den veroordeelde vóór dien datum in voorloopig arrest doorgebracht 27 dagen in mindering zullen worden gebracht.

Zeekrijgsraad te 's-Gravenhage.

Vonnis van 9 Augustus 1916.

President: Mr. D. B. A. Franken.

Leden: Luitenants ter Zee 1e klasse F. B. Veenstra, J. W. C. Calten
Houwing, F. T. J. Janssen en D. J. van Doorninck J.A.zn.

Fiscaal: Hoofdoff. v. Adm. 2e kl. Mr. R. J. Brunner.

Veroordeeling wegens opzettelijke ongehoorzaamheid in tijd van oorlog, hebbende de schuldige tevens een anderen militair tot het misdrijf aangezct.

Toestanden en verhoudingen in de arrestanten-barakken van het Camp Davis.

Schoonmaken van commaliewan van wachtsvolk gaf aanleiding tot ongeregeldheden. De gepleegde weigering kwam niet voort uit volkomen gebrek aan militaire tucht maar moet beschouwd worden als een over de schreef gaan ten gevolge van opwinding.

170 dagen vóórarrest mochten niet in mindering van de straf komen omdat dat arrest was opgelegd wegens een ander feit en men verzuimd had hem daaruit te ontslaan toen beslist was, dat dit feit niet vervolgd zou worden. In verband met dit verzuim wordt hem nu slechts één dag gevangenisstraf opgelegd.

DE KRIJGSRAAD VOOR DE ZEEMACHT BINNEN HET RIJK IN EUROPA
TE 'S-GRAVENHAGE,

In de zaak van den fiscaal tegen J. G., oud 21 jaren, geboren te Zutphen, gerequireerde gedetineerde, laatstelijk voor de verwijzing naar den Zeekrijgsraad gediend hebbende als marinier der 3e klasse OVW bij het Dépôt Korps Mariniers,

Gezien de beschikking tot verwijzing naar den Zeekrijgsraad dd. 4 Mei 1946 No. CZM/JZ/463/16/13/46;

Gezien het bevel tot bijeenkoming van den Zeekrijgsraad dd. 26 Juli 1946 aan den voet van welk stuk door den Fiscaal aan den beklagde wordt ten laste gelegd:

„dat hij, dienende als tijdelijk korporaal der mariniers bij het „detachment U.S.A. en zich met een aantal andere militairen der „zeemacht in voorloopig arrest bevindende in Camp Davis (North „Carolina U.S.A.) aldaar op of omstreeks 28 November 1945, in „tijd van oorlog, toen de wachtscommandant, de tijdelijke sergeant „der mariniers A. Wiegerinck, in verband met het feit, dat de „wacht onderbemand, het wachtsvolk vermoeid was en hun borden „gewasschen moesten worden, aan de arrestanten in het algemeen „opgedragen had die borden schoon te maken en toen aan dit bevel „geen gevolg werd gegeven, aan iederen arrestant en ook aan hem, „beklaagde, gelast had zulks te doen, opzettelijk heeft geweigerd „en nagelaten heeft aan dat bevel te gehoorzamen, zeggende, dat de „kapitein van Luik had medegedeeld, dat het wachtsvolk zijn eigen „vuile borden moest afwasschen;

„hebbende hij tevens zijn medearrestanten aangezet om de order „van dien sergeant niet uit te voeren door tot hen te zeggen: „Jon- „gens, jullie moeten de platen niet afwasschen, luister maar niet „naar den sergeant, want de kapitein van Luik heeft gezegd, dat „de wacht dit zelf maar moest doen;”

Gezien het exploit van beteekening en dagvaarding dd. 2 Augustus 1946 waarbij bovenvermeld bevel en de daarop gestelde tenlastelegging den beklagde zijn beteekend en hij is gedagvaard om te verschijnen ter zitting van den Zeekrijgsraad op 9 Augustus 1946;

Gezien de stukken van den processe, voor zooveel daarvan gebruik gemaakt aan den beklagde vertoond en voorgehouden;

Gezien de schriftuur van eisch door den Fiscaal overgelegd en gehoord de voorlezing van de daarin opgenomen conclusie, strekkende tot:

bewezenverklaring van hetgeen aan beklagde is ten laste gelegd, zoomede zijn schuld daaraan, qualificatie daarvan als:

„opzettelijke ongehoorzaamheid in tijd van oorlog, tweemaal gepleegd, beide feiten eene voortgezette handeling uitmakende, hebbende de schuldige tevens een ander militair tot het misdrijf aangezegt;”

en veroordeeling deswege tot eene gevangenisstraf voor den tijd van een dag;

Gelet op de verklaring namens beklagde door diens raadsman afgelegd, dat hij afstand doet van het recht om een schriftuur van antwoord in te dienen;

Gehoord de pleidooien: waarbij de raadsman zich refereert aan het requisitoir van den fiscaal;

Overwegende, dat de beklagde op 7 Juni 1945 in den zeedienst is aangenomen als marinier III OVW. en thans nog als zoodanig bij de zeemacht dient;

Overwegende dat ten processe, zakelijk gerelateerd, hebben verklaard:

1. J. G., oud 21 jaren, als beklagde:

dat hij op 28 November 1945 diende als tijdelijk korporaal der mariniers bij het detachement Mariniers U.S.A. en sinds eenige weken in voorarrest was overgebracht in een van de arrestantenbarakken in het kamp Davis, North Carolina U.S.A., in welke barak nog een 50 à 60-tal medearrestanten — allen militairen der zeemacht — lag; dat de sergeant der Mariniers Wiegerinck in de barak kwam en zonder zich tot iemand speciaal te wenden zei: „Er moeten „platen gewasschen worden”, met platen, borden bedoelende; dat hij tegen den sergeant zeide, dat ingevolge mondelinge orders van den kapitein Van Luik de borden van de wacht door het wachtsvolk zelf moesten worden gewasschen; dat de sergeant daarop den marinier Van Vlaanderen wakker maakte en dezen opdracht gaf de vuile platen af te wasschen; dat hij daarop tegen Van Vlaanderen zeide, dat het niet hun platen waren, maar dat het hier vuile platen van de wacht betrof;

2. A. Wiegerinck, oud 31 jaren, als getuige:

dat hij op een der laatste dagen in de maand November 1945 als tijdelijk sergeant der Mariniers diende bij het detachement Mariniers U.S.A. in Camp Davis, North Carolina U.S.A.; dat hij dien dag wachtscommandant was; dat er vuile borden van het wachtsvolk moesten worden afgewasschen, welke werkzaamheid in het algemeen door het wachtsvolk zelf moest worden verricht; dat de wacht dien dag onderbemand was en zijn wachtsvolk vermoeid was; dat hij als wachtscommandant den arrestanten werkzaamheden kon opdragen, zoodat hij vermeende dien middag het afwasschen van de vuile borden van het wachtsvolk door de arrestanten te moeten doen verrichten; dat hij, vergezeld van den korporaal der mariniers Gevers,

in een van de barakken, waarin arrestanten waren ondergebracht, is binnengegaan en toen aldaar aan de aanwezige arrestanten — naar schatting een tiental — in het algemeen heeft opgedragen om de borden van het wachtsvolk af te wasschen; dat, toen aan zijn bevel geen gevolg werd gegeven, hij naar iederen arrestant afzonderlijk is toegegaan en hun stuk voor stuk heeft gelast om de borden van het wachtsvolk schoon te maken; dat bij deze arrestanten zich ook J. G. bevond; dat J. G. uitdrukkelijk weigerde om aan het bevel gevolg te geven, zeggende, dat kapitein Van Luik hun had gezegd, dat het wachtsvolk zelf zijn vuile borden moest wasschen; dat hij de weigeraars er op heeft gewezen, dat zij de laatste order, dus de zijne, hadden op te volgen; dat J. G. zich nu richtte tot degenen, die aanstalten hadden gemaakt om zijn bevel op te volgen en tegen hen iets zeide in den geest van: „Jongens doe het niet, de sergeant heeft niets te vertellen, want de kapitein heeft gezegd, dat het niet hoeft”; dat diegenen tot wie J. G. zich richtte, militairen zonder rang waren, die na bovenbedoelde woorden van beklagde weer de barak binnen kwamen en evenmin als de anderen zijn bevel hebben opgevolgd; dat hij toen J. G. afzonderlijk in streng arrest heeft laten zetten;

3. E. J. A. Gevers, oud 41 jaren, als getuige:

dat op een der laatste dagen in de maand November 1945 de wachtcommandant bij het detachement Mariniers U.S.A. in het Camp Davis N.C.U.S.A. de sergeant der Mariniers Wiegerinck in de arrestantenbarak aldaar, waarin zich 15 tot 20 man bevonden, zich in het algemeen tot alle aanwezigen richtte en hun zeide, dat de borden van het wachtsvolk afgewasschen moesten worden; dat niemand der arrestanten aanstalten maakte om het bevel op te volgen; dat de sergeant toen o.a. J. G. bij zich riep en dezen opdracht gaf om de platen van het wachtsvolk af te wasschen; dat J. G. hierop uitdrukkelijk weigerde om het bevel op te volgen; dat daarna J. G. zei: „Jongens jelui moeten de platen niet afwasschen, luister maar „niet naar den sergeant, want de kapitein Luik heeft gezegd, dat de „wacht dat zelf maar moet doen”, althans woorden van gelijke beteekenis en strekking;

Overwegende dat door den inhoud van vorenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend is bewezen, met de schuld van beklagde eraan — zijnde het immers van algemeene bekendheid, dat het op 28 November 1945 tijd van oorlog was — hetgeen hem is tenlaste gelegd;

Overwegende dat het bewezen verklaarde behoort te worden gequalificeerd als:

„Opzettelijke ongehoorzaamheid, in tijd van oorlog, hebbende de schuldige tevens een anderen militair tot het misdrijf aangezet”;

Overwegende dat het door beklagde gepleegde feit van zeer ernstigen aard is en op dergelijke feiten streng dient te worden ge-

reageerd doch anderzijds niet uit het oog dient te worden verloren, dat de toestanden in de arrestanten-barakken van het Camp Davis verre van fraai waren en de verhoudingen tusschen arrestanten en wachterspersoneel gespannen;

dat vooral het schoonmaken van het commaliewant van het wachtersvolk door de arrestanten een factor vormde, geschikt om die spanning tot haar maximale kracht te doen opvoeren, de arrestanten de banden der discipline te doen verbreken en zonder toom of rem hun krachten te doen uitvieren, des te gereeder nu Kapitein Van Luik reeds eerder had beslist, dat de arrestanten niet als privé-zeuntjes voor elken man van het wachtersvolk zouden worden gebruikt; dat het na het aanvankelijk psychologisch minder juiste bevel van sergeant Wiegerinck niet tot ernstige ongeregelheden gekomen is, zeer zeker niet geweten moet worden aan het verdere juiste optreden van dien sergeant zonder meer, maar vooral ook daaraan, dat ondanks de sterk emotionneerende invloeden van het oogenblik, welke zoo vernauwend werkten op het bewustzijn der arrestanten, dit bewustzijn niet geheel door die opwindende voorstellings-complexen werd bezet, doch daarin de militaire tucht, waaraan bij het korps mariniers op zoo bijzondere wijze de hand wordt gehouden, als sterk remmende tegenvoorstelling bleef functionneeren;

dat de door beklagde gepleegde feiten dan ook niet in de aller-eerste plaats moeten worden gezien als een uiting van volkomen gebrek aan militaire tucht, maar meer als een over de schreef gaan tengevolge van opwinding; dat gelet op dit alles een gevangenisstraf voor den duur overeenkomende met een door beklagde ondergaan voorarrest van 170 dagen passend wordt geacht; dat in casu aftrek van dit voorarrest niet mogelijk is, vermits beklagde dit voorarrest heeft ondergaan ter zake van een feit, waarvoor hij strafrechterlijk niet is vervolgd en, ware dit wel het geval geweest, art. 27, 2e lid van het Wetboek van Strafrecht aftrek niet toelaat, omdat zulks alleen ook mogelijk is indien bij gelijktijdige vervolging wegens meerdere feiten de veroordeeling wordt uitgesproken van een ander feit dan waarvoor *de veroordeelde zich in voorloopige hechtenis bevindt*;

dat de beklagde zich bij de veroordeeling niet in voorloopige hechtenis bevindt; dat de beklagde op 11 November 1945, kort voor het vertrek van de bemanning van het kamp Davis naar Nederlandsch-Indië, in arrest is gesteld, verdacht van het feit omschreven in art. 188 van het Wetboek van Strafrecht, na het vertrek der bemanning in Camp Davis is achtergebleven en de Marineautoriteit ter plaatse vergeten heeft hem uit zijn arrest te ontslaan, terwijl er verdere vervolging van voornoemd art. 188 niet plaats had en hij eerst in Nederland op 30 April 1946 uit dit arrest werd ontslagen;

dat hoewel dit arrest van 170 dagen derhalve niet in mindering kan worden gebracht bij de straffoemeting, met deze vrijheidsbeneming wel degelijk rekening dient te worden gehouden — immers de dienst functionneert niet op risico van den enkeling — weshalve

een gevangenisstraf voor den tijd van 1 dag passend wordt geacht;

Gezien de artikelen:

114, 1e en 2e lid, 3e lid aanhef en sub 4°. van het Wetboek van Militair Strafrecht;

185, 188 en 189 van de Regtspleging bij de Zeemagt;

Recht doende in naam der Koningin,

Verklaart het den beklaagde ten laste gelegde in dier voege als hooger werd overwogen wettig en overtuigend bewezen;

Verklaart hem daaraan schuldig;

Qualificeert het wettig en overtuigend bewezen verklaarde als hooger werd aangegeven;

Veroordeelt beklaagde deswegen tot eene gevangenisstraf voor den tijd van een dag.

Zeekrijgsraad te 's-Gravenhage.

Vonnis van 29 Augustus 1946.

President: Mr. D. B. A. Franken.

Leden: Hoofdoff. MSD. 2e kl. E. Wijvekate, Luit. ter Zee 1e kl. J. W. C. Calten Houwing, Luit. ter Zee 1e kl. F. T. J. Janssen en Off. v. Adm. 1e kl. J. A. Deelder.

Fiscaal: Hoofdoff. v. Adm. 2de kl. Mr. R. J. Brunner.

Het medeplegen van opzettelijk eene ontploffing teweegbrengen, waarvan:

- a. *gemeen gevaar voor goederen te duchten is,*
- b. *levensgevaar voor een ander te duchten is.*

Verklaringen van twee beklaagden slechts als bewijs gebruikt tegen hem, die haar heeft afgelegd en niet de verklaring van den eenen beklaagde tegen den anderen en omgekeerd.

Tusschen beide beklaagden bestond bewuste samenwerking.

Beklaagden, die ter zake reeds eene krijgstuchtelijke straf hadden ondergaan, tot voorwaardelijke gevangenisstraf veroordeeld met aftrek van eerstbedoelde straf.

DE KRIJGSRAAD VOOR DE ZEEMACHT BINNEN HET RIJK IN EUROPA
TE 'S-GRAVENHAGE,

In de zaak van den fiscaal tegen:

1. B., oud 27 jaren, geboren te Blinjoë (Banka), gerequireerde, laatstelijk voor de verwijzing naar den Zeekrijgsraad gediend hebbende als OMSD. 2e klasse bij het Marine-opleidingskamp te Hilversum,

2. D., oud 32 jaren, geboren te Amsterdam, gerequireerde, laatstelijk voor de verwijzing naar den Zeekrijgsraad gediend hebbende

als bottelier 3e klasse OVW. bij het Marine-opleidingskamp te Hilversum,

Gezien de beschikking tot verwijzing naar den Zeekrijgsraad dd. 28 Maart 1946 no. CMR/Adm/16/9/3G '46;

Gezien het bevel tot bijeenkoming van den Zeekrijgsraad dd. 15 Augustus 1946, aan den voet van welk stuk door den Fiscaal aan de beklagden wordt ten laste gelegd:

primair: aan B. en D.:

„dat zij op 4 Februari 1946 te Hilversum op een plek, welke „ongeveer 400 meter van het midden van het Marine opleidings- „kamp en ongeveer 800 meter van het Sanatorium Zonnestraal was „verwijderd, tezamen en in vereeniging, opzettelijk een bom van „ruim 100 kilogram met een lengte van ongeveer 75 centimeter en „een maximum diameter van ongeveer 20 centimeter tot ontploffing „hebben gebracht, waarvan gevaar voor dat kamp, dat sanatorium „en andere zich in de nabijheid bevindende gebouwen, zoomede „levensgevaar voor daarin en in de omgeving daarvan aanwezige „personen te duchten was;”

subsidiar: a. aan B.:

„dat hij op 4 Februari 1946 te Hilversum D. opzettelijk behulp- „zaam is geweest bij het door dezen, op een plek, welke ongeveer „400 meter van het midden van het Marine-opleidingskamp en „ongeveer 800 meter van het Sanatorium Zonnestraal was verwij- „derd, opzettelijk tot ontploffing brengen van een bom van ruim „100 kilogram met een lengte van ongeveer 75 centimeter en een „maximum diameter van ongeveer 20 centimeter, waarvan gevaar „voor dat kamp, dat sanatorium en andere zich in de nabijheid „bevindende gebouwen, zoomede levensgevaar voor daarin en in de „omgeving daarvan aanwezige personen te duchten was”;

b. aan D.:

„dat hij op 4 Februari 1946 te Hilversum, op een plek, welke „ongeveer 400 meter van het midden van het Marine opleidings- „kamp en ongeveer 800 meter van het Sanatorium Zonnestraal was „verwijderd, opzettelijk een bom van ruim 100 kilogram met een „lengte van ongeveer 75 centimeter en een maximum diameter van „ongeveer 20 centimeter tot ontploffing heeft gebracht, waarvan „gevaar voor dat kamp, dat sanatorium en andere zich in de nabij- „heid bevindende gebouwen, zoomede levensgevaar voor daarin en „in de omgeving daarvan aanwezige personen te duchten was”;

Gezien het exploit van beteekening en dagvaarding dd. 16 Augustus 1946 waarbij bovenvermeld bevel en de daarop gestelde tenlastelegging de beklagden zijn beteekend en zij zijn gedagvaard om te verschijnen ter zitting van den Zeekrijgsraad op 29 Augustus 1946 te 09.00 uur;

Gezien de stukken van den processe, voor zooveel daarvan wordt gebruik gemaakt aan de beklagden vertoond en voorgehouden;

Gezien de schriftuur van eisch door den Fiscaal overgelegd en gehoord de voorlezing van de daarin opgenomen conclusie, strekkende tot schuldigverklaring van den beklaagden aan het hun primair ten laste gelegde, qualificatie daarvan als:

- I. *Het medeplegen van het opzettelijk eene ontploffing teweeg brengen, waaraan gemeen gevaar voor goederen te duchten is;*
- II. *Het medeplegen van het opzettelijk eene ontploffing teweeg brengen, waarvan levensgevaar voor anderen te duchten is;*

en veroordeeling deswege tot eene gevangenisstraf voor den tijd van 2 maanden ten aanzien van beklaagde B. en van 1 maand ten aanzien van beklaagde D., met bepaling dat deze straffen niet zullen worden ten uitvoer gelegd, tenzij de rechter later anders mocht gelasten op grond dat de veroordeelden zich voor het einde van een proeftijd van twee jaar hebben schuldig gemaakt aan een strafbaar feit, of, militair zijnde, aan een krijgstuuchtelijk vergrijp, vallende onder artikel 2 no. 1 van de Wet op de Krijgstucht, dat van ernstigen aard is, of aan een krijgstuuchtelijk vergrijp, vallende onder artikel 2 nos. 2—6 van dien wet;

Gelet op de verklaring namens beklaagden door hun raadsman afgelegd, dat hij afstand doet van het recht om een schriftuur van antwoord in te dienen;

Gehoord de pleidooien waarbij de raadsman zich aansluit bij het requisitoir van den fiscaal, doch verscheidene verklaringen overdreden acht;

Overwegende, dat de beklaagde B. en beklaagde D. respectievelijk op 1 September 1938 als adelborst MSD. en op 13 Augustus 1945 als bottelier 3de klasse OVW. in den zeedienst zijn getreden en thans nog respectievelijk als officier MSD. 2de klasse en bottelier 3de klasse bij de zeemacht dienen;

Overwegende, dat ten processe, zakelijk gerelateerd, hebben verklaard:

1. B., oud 27 jaren, als beklaagde:

dat op 4 Februari 1946 in het Marinekamp te Hilversum D. hem kwam zeggen, dat deze in het kamp twee bommen had zien liggen, waarop hij dezen zeide, dat zij meteen de bom tot ontploffing zouden brengen; dat zij naar de plaats, waar de bom lag — even buiten de grens van het kamp — zijn gegaan en hij aldaar een tweetal vliegtuigbommen zag liggen, ieder ongeveer 75 cm lang en de grootste diameter circa 20 centimeter, elk een gewicht van ongeveer 100 kilogram; dat hij een der bommen naar het midden van een hangar heeft laten rollen, waarna hij tegen D. heeft gezegd, dat deze de aanvuurlading kon aanbrengen en toen dat geschied was en hij geconstateerd had, dat alles veilig was, tegen D. gezegd heeft, dat deze het vuurkoord kon aansteken; dat hij daarop naar een hangar gegaan is en even later D. zich daar bij hem voegde; dat

hij ongeveer 30 à 40 seconden daarna de explosie hoorde; dat hij er zich rekenschap van had gegeven, dat er na de ontploffing scherven van de bom in het kamp zouden terecht komen;

2. D., oud 31 jaren, als beklagde:

dat hij op 4 Februari 1946 in het Marinekamp te Hilversum den heer B. vertelde, dat hij twee bommen vlak bij het kamp had zien liggen, waarop deze zeide, dat zij dadelijk maar even moesten gaan kijken; dat na ter plaatse waar de bommen lagen te zijn aangekomen, de heer B. zeide, dat zij meteen maar een van de twee moesten laten springen; dat hij het gewicht der bommen op 250 kilogram schatte; dat de lengte ongeveer 80 centimeter, de grootste breedte ongeveer 40 cm bedroeg; dat hij een der bommen naar het midden van een hangar heeft gerold en de heer B. gezegd heeft: „Maak de zaak maar „klaar”, waarna hij het eene eind van het vuurkoord in de opening van het slagkwikpijpje heeft gestopt, vervolgens het open einde van dat pijpje met zijn tanden heeft dichtgebeten, daarna met een potlood een opening gemaakt in de springgelatine, daarin het slagkwikpijpje geduwd en toen dit heele geval heeft gestopt in het open gedeelte van de platte achterzijde van de bom; dat de heer B. naar de afgesproken plaats is gegaan, aldaar het afgesproken sein van veilig heeft gegeven, waarop hij het vuurkoord met een lucifer heeft aangestoken; dat zoodra hij zag, dat het koord brandde, hij snel naar den heer B. is gelopen en daar aangekomen, na 50 seconden, een geweldige klap hoorde en een groote rookkolom en stofwolk boven de hangar uit zag; dat toen hij de bom tot ontploffing bracht, hij er wel van bewust was, dat gebouwen in het kamp dichtbij waren, n.l. op afstanden van ruim 100 tot 500 Meter van de hangar;

3. C. H. van Eeghen, oud 29 jaren, als getuige:

dat hij op een dag in begin Februari 1946 in het Marine-opleidingskamp te Hilversum een geweldige klap hoorde; dat na ongeveer 10 minuten een patrouille kwam, die hem een flinke scherf van een projectiel liet zien, dat beide militairen der patrouille hem zeiden, dat zij de scherf zoojuist daar in de buurt hadden gevonden en dat hij nog warm was, hetgeen hij toen zelf ook heeft geconstateerd; dat er tijdens de ontploffing meerdere personen in het kamp buiten werkzaamheden hadden en er ook personen in verschillende gebouwen van het kamp aanwezig waren; dat die gebouwen tijdens de ontploffing bewoond werden; dat na de explosie meerdere personen uit het kamp en daarbuiten, zoowel militaire als burgers kwamen vertellen, dat zij onmiddellijk na de explosie scherven hadden zien neervallen; dat naar schatting zeker meer dan 100 personen zich binnen een straal van 400 meter vanaf de plaats der explosie bevonden en zich binnen die straal ook een boerderij bevond, en toen bewoond werd door een gezin van circa 10 personen; dat van de in het kamp staande gebouwen enkele zolderramen zijn gesprongen; dat hij de bom welke tot ontploffing is gebracht te voren had gezien; dat ze een lengte van ongeveer 1 Meter 20 had, de grootste door-

sneede ongeveer 30 cm was en haar gewicht ongeveer 250 kilo; dat hij onmiddellijk na de explosie om zich heen geluiden heeft gehoord als van neerkomende scherven;

4. J. Humme, oud 22 jaren, als getuige:

dat hij op den eersten Maandag van de Maand Februari vlak bij het Marine-opleidingskamp te Hilversum heeft gezien, dat D. springlading heeft aangebracht in een holte van de afgeplatte achterzijde van een bom, lang ongeveer 80 cm, grootste diameter 25 cm, gewicht ongeveer 100 kg; dat later de ontploffing van de bom volgde;

5. A. E. Ploeg, oud 44 jaren, als getuige:

dat hij zich op 4 Februari 1946 bevond in het Sanatorium „Zon-,nestraal” te Hilversum en werd opgeschrikt door een hevigen klap; dat hij daarna onmiddellijk constateerde, dat er van het hoofdbouw een groot aantal ruiten gescheurd dan wel gesprongen was, welke ruiten tevoren onbeschadigd waren;

Overwegende, dat het tijdens den laatsten oorlog wel een feit van algemeene bekendheid geworden is, dat bij het ontploffen van een bom van de afmetingen en het gewicht als in de telastlegging genoemd, het licht mogelijk is, dat zich in de nabijheid bevindende gebouwen vernield of beschadigd zullen worden, zoomede van daarin en in de omgeving daarvan aanwezige personen, iemand het leven er bij zal inschieten;

Overwegende, dat mede gelet op voorenstaand feit van algemeene bekendheid, door den inhoud van hooger genoemde bewijsmiddelen, wordende de inhoud der verklaring van ieder der beklagden slechts gebruikt ten aanzien van hem, die haar heeft afgelegd en niet de verklaring van den eenen beklagde tegen den anderen en omgekeerd, wettig en overtuigend is bewezen, met ieders schuld eraan, dat zij op 4 Februari 1946 te Hilversum tezamen en in vereeniging opzettelijk een bom van ruim 100 kilogram met een lengte van ongeveer 75 centimeter en een maximum diameter van ongeveer 20 centimeter tot ontploffing hebben gebracht, waarvan gevaar voor zich in de nabijheid bevindende gebouwen, zoomede levensgevaar voor daarin en in de omgeving daarvan aanwezige personen te duchten was;

Overwegende, dat weliswaar hetgeen beklagde B. ter zake heeft verricht op zich zelve de ontploffing der bommen niet kon teweegbrengen, doch zijn handelingen moeten worden beschouwd in verband met die van beklagde D.; dat er tusschen beide beklagden bestond bewuste samenwerking en terwijl de handelingen van beklagde D. de ontploffing der bom tot onmiddellijk en rechtstreeksch gevolg hadden met het daarvan te duchten gevaar, waren de handelingen van beklagde B., t.w. het aanwijzen der plaats, waarheen de bom moest worden gerold, om tot ontploffing te worden gebracht, vervolgens zijn opdracht aan D., dat de vuurlading kon worden aangebracht en eindelijk zijn opdracht aan dezen, dat deze het vuurkoord kon aansteken, uitvoeringshandelingen in subjectieven

zin van het teweegbrengen der ontploffing, immers handelingen, waaruit zijn wil om de bom tot ontploffing te brengen voldoende duidelijk blijkt;

Overwegende, dat nu het primair ten laste gelegde is bewezen verklaard een onderzoek naar het subsidiair telastegelegde achterwege kan blijven en beklagden daarvan behooren te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat het bewezen verklaarde behoort te worden gequalificeerd ten aanzien van ieder der beklagden als:

1. *Het medeplegen van opzettelijk eene ontploffing teweegbrengen, waarvan gemeen gevaar voor goederen te duchten is;*
2. *Het medeplegen van opzettelijk eene ontploffing teweegbrengen, waarvan levensgevaar voor een ander te duchten is;*

Overwegende, ten aanzien van de op te leggen straf: dat terzake van hetzelfde feit reeds aan beklagde B. een krijgstuchtelijke straf van twee dagen streng arrest en aan beklagde D. van drie dagen streng arrest is opgelegd en ingevolge artikel 57 der Wet op de Krijgstucht bij de bepaling van de straf met de oplegging van deze krijgstuchtelijke straffen rekening dient te worden gehouden; dat de krijgsraad mitsdien bij de uitvoering van de aan de beklagden op te leggen gevangenisstraffen, welke, gezien den ernst van het gepleegde, in verband met de omstandigheden, waaronder dit is begaan en de persoon van ieder der beklagden, voor beklagde B. op 1 maand gevangenisstraf en voor beklagde D. op veertien dagen gevangenisstraf moet worden gesteld, ten aanzien van B. 2 dagen en ten aanzien van D. 3 dagen bij de uitvoering van de op te leggen gevangenisstraffen in mindering wenscht te brengen,

Overwëgende, dat er aanleiding bestaat om voornoemde straffen voorwaardelijk op te leggen, waartegen het militair belang zich niet verzet;

Gezien de artikelen:

13 en 15 van het Wetboek van Militair Strafrecht,
14a, 14b, 47, 57 en 157 van het Wetboek van Strafrecht,
57 van de Wet op de Krijgstucht,
185, 188 en 189 van de Regtspleging bij de Zeemagt;

Recht doende in naam der Koningin,

Verklaart het aan ieder der beklagden primair ten laste gelegde in dier voege als ten aanzien van ieder hunner hooger werd overwogen, wettig en overtuigend bewezen;

Verklaart ieder hunner daaraan schuldig;

Qualificeert het wettig en overtuigend bewezen verklaarde ten aanzien van ieder hunner als hooger werd aangegeven;

Veroordeelt beklagde B. deswege tot een gevangenisstraf voor den tijd van een maand en beklagde D. tot een gevangenisstraf voor

den tijd van veertien dagen, met bepaling, dat de duur van de aan B. en D. opgelegde en reeds geheel ondergane krijgstuchtelijke straffen van respectievelijk twee dagen en drie dagen streng arrest bij de uitvoering van de hun onderscheidelijk opgelegde gevangenisstraffen geheel in mindering zal worden gebracht;

Beveelt, ten aanzien van ieder hunner, dat de ieder hunner opgelegde straf niet zal worden ten uitvoer gelegd, tenzij later anders mocht worden gelast, op grond, dat de desbetreffende veroordeelde zich voor het einde van een proeftijd, ten aanzien van ieder hunner gesteld op een jaar, heeft schuldig gemaakt aan een strafbaar feit, of, militair zijnde, aan een krijgstuchtelijk vergrijp, vallende onder artikel 2 no. 1 van de Wet op de Krijgstucht, dat van ernstigen aard is, of aan een krijgstuchtelijk vergrijp, vallende onder artikel 2 no's 2—6 dier wet;

Spreekt ieder hunner vrij van hetgeen meer of anders is ten laste gelegd dan als bewezen is aangenomen.

Zeekrijgsraad te 's-Gravenhage.

Vonnis van 5 September 1946.

President: Mr. D. B. A. Franken.

Leden: Hoofdoff. MSD. 2e kl. E. Wijvekate en Luitenants ter Zee 1e kl. A. J. Quanjier, J. W. C. Calten Houwing en F. T. J. Janssen.

Fiscaal: Hoofdoff. v. Adm. 2e kl. Mr. R. J. Brunner.

Veroordeeling wegens feitelijke aanranding van de eerbaarheid en wegens een ander door eenige feitelijkheid wederrechtelijk dwingen iets te dulden, beide feiten als ééne voortgezette handeling beschouwd.

Niet bewezen was nl. dat de dwang, welke beklagde heeft uitgeoefend, geschiedde met geweld en dus niet was eene krachtdadige feitelijkheid.

Opgelegd werd negen maanden gevangenisstraf, van welke zes maanden voorwaardelijk met bepaling dat hij de veroorzaakte schade aan het slachtoffer behoort te vergoeden door storting van dat bedrag ten parkette van den fiscaal.

Hulp- en steun-verleening ter naleving van de bijzondere voorwaarde opgedragen aan de Afd. 's-Gravenhage van het Nederlandsch Genootschap tot Zedelijke Verbetering der gevangenen.

Zeven weken vóórarrest in mindering gebracht.

**DE KRIJGSRAAD VOOR DE ZEEMACHT BINNEN HET RIJK IN EUROPA
TE 'S-GRAVENHAGE,**

In de zaak van den fiscaal tegen L. B., oud 35 jaren, geboren te Amsterdam, gerequireerde, laatstelijk voor de verwijzing naar den

Zeekrijgsraad gediend hebbende als telegrafisten-maat bij de Oude Alexander kazerne te 's-Gravenhage,

Gezien de beschikking tot verwijzing naar den Zeekrijgsraad dd. 7 Mei 1946, no. CZM/JZ/463/174/5/46;

Gezien het bevel tot bijeenkoming van den Zeekrijgsraad dd. 21 Augustus 1946, aan den voet van welk stuk door den Fiscaal aan den beklaagde wordt ten laste gelegd:

1. „dat hij in den nacht van 6 op 7 Maart 1946 te 's-Gravenhage, „toen H. E. N. — met wie hij niet gehuwd was — op den grond „was gevallen, boven op haar is gaan liggen en — haar stevig „vasthoudende — tegen haar zin en ondanks haar verzet een „zijner handen onder haar rokken heeft gebracht en door een der „pijpen van haar directoire haar bloote vrouwelijkheid heeft „betast;
2. „dat hij even later in den nacht van 6 op 7 Maart 1946 te „'s-Gravenhage, toen H. E. N. hard wegliep en op den rijweg „kwam te vallen, boven over haar heen gevallen en op haar is „blijven liggen, haar rok omhoog heeft gedaan, haar directoire „tot over haar knieën naar beneden heeft getrokken en, ofschoon „deze vrouw hem sloeg en in de handen probeerde te bijten, met „een van zijn handen haar bloote vrouwelijkheid heeft betast;”

Gezien het exploit van beteekening en dagvaarding dd. 22 Augustus 1946, waarbij bovenvermeld bevel en de daarop gestelde tenlastelegging den beklaagde zijn beteekend en hij is gedagvaard om te verschijnen ter zitting van den Zeekrijgsraad op 5 September 1946 te 09.00 uur;

Gezien de stukken van den processe, voor zooveel daarvan wordt gebruik gemaakt aan den beklaagde vertoond en voorgehouden;

Gezien de schriftuur van eisch door den Fiscaal overgelegd en gehoord de voorlezing van de daarin opgenomen conclusie, strekkende tot schuldigverklaring van den beklaagde aan hetgeen hem is ten laste gelegd, qualificatie daarvan als

„Feitelijke aanranding van de eerbaarheid, tweemaal gepleegd, beide feiten beschouwd als een voortgezette handeling”

en veroordeeling deswege tot eene gevangenisstraf voor den tijd van een jaar met aftrek van het ondergane voorarrest; voorwaardelijk met proeftijd van drie jaren en de bijzondere voorwaarde: vergoeding van de veroorzaakte schade tot een bedrag van f 73,75, te voldoen binnen een termijn van drie maanden na aanvang van den proeftijd;

Gelet op de verklaring door beklaagde afgelegd, dat hij afstand doet van het recht om een schriftuur van antwoord in te dienen;

Gehoord de pleidooien, waarbij beklaagde verklaart van een verdediging af te zien;

Overwegende, dat de beklaagde in April 1929 als lichtmatroos in

den zeedienst is aangenomen en thans nog als telegrafistenmaat bij de zeemacht dient;

Overwegende, dat ten processe, zakelijk gerelateerd, hebben verklaard:

1. L. B., oud 35 jaren, als beklaagde:

dat hij om ongeveer 11 uur in den avond van 6 Maart 1946 te 's-Gravenhage met juffrouw N., met wie hij niet gehuwd was, aan het stoeien is geraakt, waarbij zij op den grond is gevallen; dat hij van deze gelegenheid gebruik gemaakt heeft om een van zijn handen onder de rokken van deze vrouw te brengen en door een der pijpen van haar directoire haar bloote vrouwelijkheid te betasten, onderwijl haar stevig vasthoudende; dat de handelingen niet haar toestemming hadden en zij zich daartegen verweerde; dat hij haar echter dwong dit toe te laten; dat zij zich hiertegen verweerde en probeerde uit zijn greep los te komen;

dat zij op een gegeven moment zijn opgestaan en de vrouw hard wegliep; dat hij haar achterna is geloopt; dat zij is komen te vallen op den rijweg; dat hij toen ook op den rijweg is terecht gekomen; dat hij haar toen weer heeft vastgegrepen en wederom haar bloote vrouwelijkheid met een van zijn handen heeft betast; dat die handelingen niet haar instemming hadden en zij zich hiertegen heeft verweerd; dat hij haar dwong het toe te laten;

2. H. E. N., oud 24 jaren, als getuige:

dat in den nacht van 6 op 7 Maart 1946 te 's-Gravenhage beklaagde, met wien zij niet gehuwd was, haar een zoen gaf, waarvan zij niet gediend was, waarna zij hard wegliep en beklaagde haar naliep; dat zij op den grond is gevallen; dat beklaagde toen boven op haar is gaan liggen, een van zijn handen onder haar rokken heeft gebracht en daarmee door een der pijpen van haar directoire haar bloote vrouwelijkheid heeft betast; dat dit tegen haar zin gebeurde en zij zich zoo goed mogelijk heeft verzet, doch beklaagde haar telkens weer neerdrukte, als zij weer trachtte zich op te richten; dat zij daarna weer zijn opgestaan; dat zij hard is weggeloopt; dat zij den rijweg hield; dat zij onderuit gleed en kwam te vallen; dat beklaagde over haar heen is gevallen en op haar is blijven liggen; dat deze na eerst haar rokken omhoog te hebben gedaan, haar directoire tot over haar knieën naar beneden trok; dat zij beklaagde toen heeft geslagen en geprobeerd heeft dezen in zijn handen te bijten; dat zij echter niet kon verhinderen, dat deze met een van zijn handen haar bloote vrouwelijkheid betastte;

Overwegende, dat door den inhoud van vorenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend is bewezen, met beklaagdes schuld eraan, hetgeen hem is ten laste gelegd;

Overwegende, dat de telastlegging niet speciaal vermeldt, dat beklaagde zijn handelingen bedreef met oneerbare bedoelingen of de vrouwelijkheid van H. E. N. ontuchtig betastte, doch uit de bewoor-

dingen der telastlegging op zich zelve die oneerbare bedoelingen en het ontuchtige van beklaagdes handelingen voldoende worden weergegeven;

Overwegende, dat uit de bewoordingen van het onder 2 telastgelegde wel blijkt dat juffrouw N. door beklaagde tot het dulden van zijn handelingen gedwongen werd, doch niet, dat de dwang, die beklaagde heeft uitgeoefend, geschiedde met geweld, daar het onder de in de telastlegging vermelde omstandigheden op de vrouw blijven liggen van beklaagde zonder meer niet is aan te merken als eenige *krachtdadige* feitelijkheid;

dat echter voornoemde handeling wel oplevert „eenige andere „feitelijkheid”, zooals die uitdrukking als tegenstelling van geweld in artikel 284 van het Wetboek van Strafrecht voorkomt;

dat voorts uit de bewoordingen van het onder 2 telastgelegde voortvloeit, dat de dwang tot het dulden der ontuchtige handelingen geschiedde tegen den wil en zonder toestemming van de vrouw, hetgeen noodzakelijk insluit dat deze dwang wederrechtelijk was;

Overwegende, dat mitsdien het bewezen verklaarde behoort te worden gequalificeerd als:

1. „*Feitelijke aanranding van de eerbaarheid*”;
2. „*Een ander door eenige feitelijkheid wederrechtelijk dwingen iets te dulden*”;
„*Beide feiten als eene voortgezette handeling beschouwd*”;

Overwegende, dat een gevangenisstraf voor den tijd van negen maanden staat in goede verhouding tot den ernst der gepleegde feiten, de omstandigheden, waaronder deze zijn gepleegd en de persoonlijkheid van den beklaagde; dat, gelet op het door het Nederlandsch genootschap tot Zedelijke Verbetering der gevangenen betreffende den beklaagde opgemaakte reclasseeringsrapport, er aanleiding bestaat deze straf voor den duur van drie maanden onvoorwaardelijk en voor den duur van zes maanden voorwaardelijk op te leggen onder het stellen van bijzondere voorwaarden en opdracht tot het verleenen van hulp en steun als bedoeld in artikel 14d van het Wetboek van Strafrecht, waartegen het militair belang zich niet verzet; dat mede als bijzondere voorwaarde dient te worden gesteld, dat beklaagde de door de strafbare feiten veroorzaakte schade tot een bedrag van f 73,75 zal vergoeden;

Overwegende, dat de krijgsraad het door beklaagde van 7 Maart 1946 tot en met 24 April d.a.v. ondergane voorarrest geheel in mindering wenscht te doen brengen bij de tenuitvoerlegging van het door beklaagde onvoorwaardelijk te ondergane gedeelte der opgelegde gevangenisstraf;

Gezien de artikelen:

13 en 15 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

14a, 14b, 14c, 14d, 27, 56, 246 en 284 van het Wetboek van Strafrecht;

185, 188 en 189 van de Regtspleging bij de Zeemagt;

Recht doende in naam der Koningin,

Verklaart het den beklagde ten laste gelegde in dier voege als hooger werd overwogen wettig en overtuigend bewezen;

Verklaart hem daaraan schuldig;

Qualificeert het wettig en overtuigend bewezen verklaarde als hooger werd aangegeven;

Veroordeelt beklagde deswege tot eene gevangenisstraf voor den tijd van negen maanden;

Beveelt dat deze straf voor den tijd van drie maanden onvoorwaardelijk zal worden ondergaan, maar voor den tijd van zes maanden niet zal worden ondergaan, tenzij later anders mocht worden gelast op grond, dat de veroordeelde zich voor het einde van een proeftijd van drie jaren heeft schuldig gemaakt aan een strafbaar feit, of, militair zijnde, aan een krijgstuuchtelijk vergrijp, vallende onder artikel 2 no. 1 van de Wet op de Krijgstucht, dat van ernstigen aard is, of aan een krijgstuuchtelijk vergrijp, vallende onder artikel 2 no's 2—6 van die wet, of gedurende dien proeftijd niet heeft nageleefd de hem te stellen bijzondere voorwaarde, dat hij zich niet schuldig zal maken aan drankmisbruik of niet binnen uiterlijk een jaar na den aanvang van dien proeftijd de door de strafbare feiten veroorzaakte schade ad *f* 73,75 heeft vergoed aan H. E. N., wonende te 's-Gravenhage, door storting van voornoemd bedrag ter parkette van den fiscaal bij den Krijgsraad te 's-Gravenhage;

Draagt aan de afdeeling 's-Gravenhage van het Nederlandsch Genootschap tot Zedelijke verbetering der Gevangenen op aan den veroordeelde ter naleving der bijzondere voorwaarden hulp en steun te verleen;

Bepaalt dat de tijd door den veroordeelde voor de tenuitvoerlegging dezer uitspraak van 7 Maart tot en met 24 April 1946 in voorarrest doorgebracht bij de uitvoering van het door hem onvoorwaardelijk te ondergane gedeelte der opgelegde gevangenisstraf geheel in mindering zal worden gebracht.

Zeekrijgsraad te 's-Gravenhage.

Vonnis van 19 September 1946.

President: Mr. D. B. A. Franken.

Leden: Hoofdoff. MSD. 2e kl. E. Wijvekate, Luit. ter Zee 1e kl. J. W. C. Calten Houwing, Luit. ter Zee 1e kl. F. T. J. Janssen en Off. v. Adm. 1e kl. J. A. Deelder.

Fiscaal: Hoofdoff. v. Adm. 2e kl. Mr. R. J. Brunner.

Veroordeeling wegens diefstal met braak, gepleegd op 15 Juni 1946.

Verdachte was wegens gelijk misdrijf bij vonnis van denzelfden

krijgsraad van 28 Juni 1946 tot vier maanden gevangenisstraf veroordeeld met ontslag uit den militairen dienst zonder ontzetting van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen.

Toepassing van art. 63 Wb. v. Sr. in verband met de artt. 14a en 57 van dat wetboek.

Art. 63 ziet op toepassing van de beginselen van samenloop van strafbare feiten, ook al zou bij zuivere cumulatie van straffen opeenvolging van executie uitgesloten zijn wanneer, zooals in casu, bij de latere veroordeeling de vroeger opgelegde straf geheel is geëxecuteerd.

De rechter blijft — mits hij binnen het wettelijk maximum straf oplegt — vrij om art. 14a volledig toe te passen; bij ongelijktijdige berechting is art. 57 niet van toepassing. Art. 63 sluit zuivere cumulatie van straffen uit.

Negen maanden, gedeeltelijk voorwaardelijke, gevangenisstraf opgelegd.

Daar de veroordeelde geen militair meer is, blijft het stellen van de bijzondere voorwaarde ex art. 15 Wb. v. Mil. Sr. achterwege. Andere voorwaarden worden gesteld met opdracht tot het verleenen van hulp en steun aan eene reclasseeringsvereniging.

DE KRIJGSRAAD VOOR DE ZEEMACHT BINNEN HET RIJK IN EUROPA
TE 'S-GRAVENHAGE,

In de zaak van den fiscaal tegen L., oud 18 jaren, geboren te Elst, laatstelijk voor de verwijzing naar den Zeekrijgsraad gediend hebbende als matroos 3e klasse OVW. bij de Oude Alexanderkazerne te 's-Gravenhage,

Gezien de beschikking tot verwijzing naar den Zeekrijgsraad dd. 26 Juli 1946, No. CZM/JZ/463b/62/3/46;

Gezien het bevel tot bijeenkomst van den Zeekrijgsraad dd. 4 September 1946, aan den voet van welk stuk door den Fiscaal aan den beklagde wordt ten laste gelegd:

„dat hij op 15 Juni 1946 te 's-Gravenhage zich den toegang tot „de kast van den stoker 2e klasse J. de Korte in de Alexander-„Kazerne heeft verschaft door den bovenkant van de deur van die „kast om te buigen en vervolgens met het oogmerk van wederrech-„telijke toeëigening daaruit heeft weggenomen een geldbedrag van „f 60,—, althans van f 50,—, toebehoorende aan voornoemden „de Korte”;

Gezien het exploit van betekening en dagvaarding dd. 7 September 1946, waarbij bovenvermeld bevel en de daarop gestelde tenlastelegging den beklagde zijn betekend en hij is gedagvaard om te verschijnen ter zitting van den Zeekrijgsraad op 19 September 1946 te 09.00 ure;

Gezien de stukken van den processe, voor zooveel daarvan wordt gebruik gemaakt aan den beklagde vertoond en voorgehouden;

Gezien de schriftuur van eisch door den Fiscaal overgelegd en

gehoord de voorlezing van de daarin opgenomen conclusie, strekkende tot bewezenverklaring van het den beklaagde ten laste gelegde, in dier voege, dat hij een bedrag van *f* 50,— heeft weggenomen, qualificatie daarvan als:

„diefstal, waarbij de schuldige het weg te nemen goed onder zijn bereik heeft gebracht door middel van braak”;

en veroordeeling deswege tot eene gevangenisstraf voor den tijd van negen maanden met aftrek voorarrest, waarvan drie maanden onvoorwaardelijk, en zes maanden voorwaardelijk te ondergaan, met een proeftijd van drie jaren en bijzondere voorwaarden; vrijspraak van hetgeen meer of anders is ten laste gelegd dan als bewezen is aangenomen;

Gelet op de verklaring namens beklaagde door diens raadsman afgelegd, dat hij afstand doet van het recht om een schriftuur van antwoord in te dienen;

Gehoord de pleidooien, waarbij de raadsman, op grond van artikel 63 jo 57 Wetboek van Strafrecht, de door den fiscaal gevorderde straf niet mogelijk acht;

Overwegende, dat de beklaagde op 5 Januari 1945 als matroos 3e klasse OVW. in den zeedienst is aangenomen en op 9 Juli 1946 krachtens het op dien datum in kracht van gewijsde gegane vonnis van den Zeekrijgsraad te 's-Gravenhage van 28 Juni 1946 uit den militairen dienst is ontslagen zonder ontzetting van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen;

Overwegende, dat ten processe, zakelijk gerelateerd, hebben verklaard:

1. L., oud 18 jaren, als beklaagde:

dat hij op 15 Juni 1946 zich toegang tot de kast van den stoker 2e klasse J. de Korte, welke kast zich bevond in een zaal van de Alexander-Kazerne te 's-Gravenhage, heeft verschafte door den bovenkant van de deur daarvan met zijn hand om te buigen, daar hij de kast, die op slot was, niet op normale wijze kon openen;

dat hij vervolgens daaruit een portefeuille greep en het zich daarin bevindend geld t.w. twee bankbiljetten van *f* 25,— wegnam, waarna hij de portefeuille weer in de kast heeft teruggelegd;

dat hij het geld heeft opgemaakt;

dat hij van niemand toestemming had gekregen om zich dit geldbedrag, dat, naar hij wist aan de Korte toebehoorde, toe te eigenen;

2. J. de Korte, oud 26 jaren, als getuige:

dat hij is stoker 2e klasse;

dat hij omstreeks 15 Juni 1946 zijn portefeuille, waarin twee bankbiljetten van *f* 25,— en vier van *f* 2,50,— waren, in zijn kast, zich bevindende in de Oude Alexander-kazerne te 's-Gravenhage, heeft gelegd;

dat hij daarna de portefeuille voor het eerst weer heeft gebruikt

op 16 Juni 1946 en toen zag, dat er in het geheel geen geld meer in aanwezig was;

dat hij niemand toestemming heeft gegeven om zich dat in die portefeuille zich bevindende geld, hetwelk hem toebehoorde, of een deel daarvan toe te eigenen;

dat hij zijn kast altijd op slot had;

Overwegende, dat door den inhoud van vorenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend is bewezen, met beklagde's schuld eraan, hetgeen hem is ten laste gelegd, met dien verstande, dat hij een geldsbedrag van f 50,— heeft weggenomen;

Overwegende, dat het bewezen verklaarde behoort te worden gequalificeerd als:

„Diefstal, waarbij de schuldige het weg te nemen goed onder zijn bereik heeft gebracht door middel van braak.”

Overwegende, ten aanzien van de op te leggen straf:

dat beklagde, die bij het in kracht van gewijsde gegane vonnis van den Zeekrijgsraad te 's-Gravenhage dd. 28 Juni 1946, terzake van diefstal met braak, werd veroordeeld tot een gevangenisstraf voor den tijd van vier maanden, met ontslag uit den militairen dienst zonder ontzetting van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen, thans opnieuw wordt schuldig verklaard aan misdrijf vóór die veroordeeling gepleegd, zoodat krachtens artikel 63 van het Wetboek van Strafrecht, met toepassing der bepalingen van den Viden titel van het Eerste boek van het Wetboek van Strafrecht, voor het geval van gelijktijdige berechting die vroegere straf in rekening behoort te worden gebracht;

dat de fiscaal, rekening houdende met de reeds opgelegde straf van vier maanden, en thans een gevangenisstraf van negen maanden vorderende, deels onvoorwaardelijk, deels voorwaardelijk te ondergaan, van oordeel is, dat hoewel door de cumulatie van straffen uiteindelijk een straf van dertien maanden deels onvoorwaardelijk, deels voorwaardelijk te ondergaan, zal worden opgelegd, de bepaling van artikel 14a van het Wetboek van Strafrecht, welke een voorwaardelijke of deels voorwaardelijke veroordeeling slechts toestaat bij veroordeeling tot gevangenisstraf van het hoogste een jaar, niet wordt gefrustreerd, vermits artikel 63 uitsluitend het oog heeft op het in acht nemen van de regels van *samenloop* en niet op voorschriften, welke — zooals artikel 14a — in andere titels voorkomen;

dat de raadsman hiertegen aanvoert, dat ook de bepalingen van den samenloop zich tegen een voorwaardelijke veroordeeling van een straf, die in feite langer dan een jaar bedraagt, verzetten, omdat in casu het toepasselijke artikel 57 van het Wetboek van Strafrecht bepaalt, dat één straf wordt uitgesproken;

dat echter het goedige artikel 63 slechts de bedoeling heeft om niet de toepasselijkheid der beginselen van *samenloop* te laten afhangen van feitelijke of processueele gronden, die het gelijktijdige of

ongelijkzijdige van de berechting bepalen, ook al zou bij zuivere cumulatie van straffen *opeenvolging van executie* toch volstrekt uitgesloten zijn, wanneer n.l. zooals in casu tijdens de latere veroordeeling de vroegere straf reeds is geëxecuteerd;

dat het geenszins de bedoeling van voormeld artikel kan zijn om den rechter — mits deze bij de *toemeting* der straf binnen het wettelijk maximum blijft — te beperken in zijn vrijheid om artikel 14a van het Wetboek van Strafrecht volledig toe te passen;

dat immers bij ongelijkzijdige berechting artikel 57, volgens hetwelk ééne straf wordt uitgesproken, niet naar den letter kan worden toegepast en artikel 63 met het „in rekening brengen van de vroegere „straf” bedoelt zuivere cumulatie uit te sluiten;

dat voorts dient te worden opgemerkt, dat artikel 57, bij samenloop van misdrijven, waarop gelijksoortige hoofdstraffen zijn gesteld, niet het absorptiestelsel huldigt, maar, zooals uit het tweede lid van dat artikel blijkt, het gematigde cumulatiesysteem, waarbij „ter wille der eenvoudigheid” de gecumuleerde straffen dan tot eene worden vereenigd;

dat de matiging alleen ligt in een verlaging van het wettelijk maximum voor het geheel;

dat vermits in verband met de ongelijkzijdige berechting vorenbedoelde eenvoudigheid niet kan worden betracht, er thans feitelijk en rechtens opnieuw een tweede straf behoort te worden opgelegd en niets den rechter belet om bij veroordeeling tot deze straf artikel 14a onbeperkt toe te passen;

dat een tegengestelde opvatting tot de vreemde consequentie zou voeren, dat, hoewel met toepassing van artikel 63 j^o artikel 57 in casu het maximum van het vereenigd bedrag van de hoogste straffen op de feiten gesteld, een gevangenisstraf van acht jaren zou mogen bedragen, dit maximum, ware bij de vorige berechting een voorwaardelijke gevangenisstraf opgelegd, tot een jaar zou zijn gereduceerd;

dat gelet op den ernst van het gepleegde feit, in verband met de omstandigheden, waaronder het is begaan, een gevangenisstraf voor den tijd van negen maanden passend wordt geacht, welke deels onvoorwaardelijk, deels voorwaardelijk behoort te worden ten uitvoer gelegd, waartegen het militair belang zich niet verzet;

dat er termen bestaan om den tijd door beklaagde van 27 Juni tot en met 12 Juli 1946 en sinds 10 Augustus '46 in voorarrest doorgebracht bij de uitvoering van het onvoorwaardelijke deel der op te leggen gevangenisstraf geheel in mindering te brengen;

dat gelet op het feit, dat beklaagde niet meer militair is, de algemeene voorwaarde genoemd in artikel 15 van het Wetboek van Militair Strafrecht niet behoort te worden gesteld, doch het stellen van bijzondere voorwaarden dienstig wordt geoordeeld als mede opdracht tot het verleenen van hulp en steun als bedoeld in artikel 14d van het Wetboek van Strafrecht;

Gezien de artikelen:

13 van het Wetboek van Militair Strafrecht;
14a, 14b, 14c, 14d, 27, 57, 63, 310, 311 aanhef en onder 5° van
het Wetboek van Strafrecht;
185, 188, 189 van de Regtspleging bij de Zeemagt;

Recht doende in naam der Koningin,

Verklaart het den beklagde ten laste gelegde in dier voege als
hooger werd overwogen wettig en overtuigend bewezen;

Verklaart hem daaraan schuldig;

Qualificeert het wettig en overtuigend bewezen verklaarde als
hooger werd aangegeven;

Veroordeelt beklagde deswege tot eene gevangenisstraf voor den
tijd van negen maanden;

Beveelt, dat de opgelegde gevangenisstraf voor den tijd van drie
maanden zal worden ondergaan, maar voor den tijd van zes maanden
niet zal worden ondergaan, tenzij later anders mocht worden gelast
op grond, dat de veroordeelde zich voor het einde van een proeftijd
van drie jaren, heeft schuldig gemaakt aan een strafbaar feit, dan
wel gedurende dien proeftijd niet heeft nageleefd de hem te stellen
bijzondere voorwaarden: dat hij zich wat betreft zijn gedrag, zijn
vrienden en vriendinnen, de keuze van zijn woon- of verblijfplaats
en werkkring zal houden aan de voorschriften hem te geven door
de Afdeeling Nijmegen van de Roomsch-Katholieke-Reclasseerings
vereniging;

Draagt aan de Afdeeling Nijmegen van voornoemde Vereeniging
op aan den veroordeelde terzake van de naleving der bijzondere
voorwaarden hulp en steun te verlenen;

Bepaalt, dat de tijd door den veroordeelde voor de tenuitvoerleg-
ging dezer uitspraak van 27 Juni 1946 tot en met 12 Juli d.a.v.
en sinds 10 Augustus 1946 in voorloopig arrest doorgebracht, bij de
uitvoering van het onvoorwaardelijk te ondergane gedeelte van de
opgelegde gevangenisstraf geheel in mindering zal worden gebracht;

Spreekt hem vrij van hetgeen hem meer of anders is ten laste
gelegd dan als bewezen is aangenomen.

Zeekrijgsraad te 's-Gravenhage.

Vonnis van 3 October 1946.

President: Mr. D. B. A. Franken.

Leden: Hoofdoff. 2e kl. MSD. E. Wijvekate, Luit. ter Zee 1e kl.
J. W. C. Catten Houwing, Luit. ter Zee 1e kl. D. J. van Door-
ninck J.Azn., Off. v. Adm. 1e kl. J. A. Deelder.

Fiscaal: Hoofdoff. v. Adm. 2e kl. Mr. R. J. Brunner.

Vervolging wegens:

- 1°. *het voor particulier doel gebruik maken van een militairen auto;*
- 2°. *het voor dezen rit zich wederrechtelijk toeigenen van aan het Rijk toebehoorende benzine, welke de beklaagde uit hoofde van zijne persoonlijke dienstbetrekking onder zich had.*

Het vergrĳp sub 1° levert niet op een strafbaar gesteld feit, doch de rechter moet daarmede, als krijgstuĳtelijke overtreding, ingevolge art. 60 W.K. rekening houden bij de straftoemeting wegens de sub 2° ten laste gelegde verduistering.

DE KRIJGSRAAD VOOR DE ZEEMACHT BINNEN HET RIJK IN EUROPA
TE 'S-GRAVENHAGE,

In de zaak van den fiscaal tegen J. D., oud 32 jaren geboren te Rotterdam, gerequireerde, laatstelijk voor de verwijzing naar den Zeekrijgsraad gediend hebbende als chauffeur 2e klasse KMR. TV. bij de Oude Alexander-kazerne te 's-Gravenhage,

Gezien de beschikking tot verwijzing naar den Zeekrijgsraad dd. 15 Juli 1946, no. CZM/JZ/463d/47/5/46;

Gezien het bevel tot bijeenkoming van den Zeekrijgsraad dd. 17 September 1946 aan den voet van welk stuk door den Fiscaal aan den beklaagde wordt ten laste gelegd:

„Dat hij op of omstreeks 21 Januari 1946 in Nederland met gebruikmaking van de auto, gekenmerkt K.M. 668 — welke van „Rijkswegē aan de Marinekazerne te Rotterdam uitsluitend ten „gebruike voor militaire doeleinden was verstrekt — zonder daartoe „gerechtigd te zijn voor een particulier doel, een rit heeft gemaakt „van Rotterdam naar Baarle-Nassau en terug, waartoe hij opzettelijk „wederrechtelijk zich heeft toegeeigend een aan het Rijk der Neder- „landen toebehoorende hoeveelheid benzine, die hem uit hoofde van „zijn persoonlijke dienstbetrekking of van zijn beroep van chauffeur „2e klasse KMR. TV. was verstrekt en die hij uit hoofde anders „dan door misdrijf onder zich had, tot een aantal van tenminste „circa veertig liter;”

Gezien het exploit van beteekening en dagvaarding dd. 20 September 1946, waarbij bovenvermeld bevel en de daarop gestelde tenlastelegging den beklaagde zijn beteekend en hij is gedagvaard om te verschijnen ter zitting van den Zeekrijgsraad op 3 October 1946 te 09.00 uur;

Gezien de stukken van den processe, voor zooveel daarvan wordt gebruik gemaakt aan den beklaagde vertoond en voorgehouden;

Gezien de schriftuur van eisch door den Fiscaal overgelegd en gehoord de voorlezing van de daarin opgenomen conclusie, strekkende tot bewezenverklaring van het aan beklaagde tenlastegelegde, alsmede diens schuld daaraan, qualificatie daarvan als:

„Verduistering, gepleegd door hem, die het goed uit hoofde van zijn persoonlijke dienstbetrekking onder zich heeft”

en veroordeeling deswege tot eene gevangenisstraf voor den tijd van twee maanden;

Gelet op de verklaring door beklaagde afgelegd, dat hij afstand doet van het recht om een schriftuur van antwoord in te dienen;

Overwegende, dat de beklaagde op 4 Juli 1945 als chauffeur 2e klasse KMR. TV. in den zeedienst is aangenomen en thans nog als zoodanig bij de zeemacht dient;

Overwegende, dat ten processe, zakelijk gerelateerd, hebben verklaard:

1. J. D., oud 32 jaren, als beklaagde:

dat hij in de maand Januari 1946 als chauffeur 2e klasse KMR. TV. bij de Koninklijke Marine diende;

dat hij op een dag in de maand Januari 1946 met gebruikmaking van den auto K.M. 668, welke naar hij begreep, van Rijkswegen aan de Marine-kazerne te Rotterdam was verstrekt uitsluitend ten gebruike voor militaire doeleinden, een rit van Rotterdam naar Baarle-Nassau heeft gemaakt;

dat hij na een kort verblijf te Baarle-Nassau met dien auto weer terug is gegaan, bij den Moerdijk is geïnspecteerd door de douane, opdracht kreeg naar Roozendaal te rijden en den volgenden dag naar Rotterdam is gereden;

dat deze rit een particulier doel betrof en dat niemand hem daartoe opdracht of vergunning had gegeven;

dat toen hij besloot den rit van Rotterdam naar Baarle-Nassau en terug voor een particulier doel te maken, hij op dien dag in de maand Januari 1946 te Rotterdam ook besloot daarvoor de in de tanks van de K.M. 668 aanwezige benzine te gebruiken;

dat die beide tanks elk 45 liter konden bevatten;

dat voordat hij de bedoelde rit aanving, één van die beide benzine-tanks geheel gevuld was en de andere gedeeltelijk;

dat deze benzine hem verstrekt was bij de benzinepomp in de Marine-kazerne te Rotterdam, uitsluitend voor het maken van dienst-reizen met den K.M. 668;

dat hij begreep, dat deze benzine toebehoorde aan het Rijk der Nederlanden en dat hij deze onder zich had in zijn ambt van chauffeur van de Koninklijke Marine;

2. C. Vijfwinkel, oud 27 jaren, als getuige:

dat in de maand Januari 1946 de chauffeur 2e klasse J. D. hem mededeelde, dat deze voor diens zwager V. wat goed moest ophalen uit Baarle-Nassau en dat deze van plan was daartoe den K.M. 668 te gebruiken, waarvan deze chauffeur was;

dat hij dienzelfden avond met J. D. en diens zwager naar Baarle-Nassau is gereden;

dat zij na in Baarle-Nassau den koffer van V. in den auto te hebben geladen, zijn teruggereden, bij de Moerdijkbrug door een ambtenaar werden gecontroleerd, waarna zij in opdracht van dien ambtenaar naar Roozendaal zijn gereden;

dat zij vandaar den volgenden dag naar Rotterdam zijn gereden;

3. A. Langerveld, oud 34 jaren, als getuige:

dat hij in den ochtend van den 22sten Januari 1946 op het transportbureau van de Marine-kazerne te Rotterdam, waar hij de functie van transportmajoor bekleedt, hoorde, dat er den vorigen avond uit Roosendaal telefonisch was medegedeeld, dat de chauffeur van de Koninklijke Marine, J. D., zich aldaar op het douane-kantoor bevond en dat hij daarheen met den vrachtauto K.M. 668 in opdracht van een douane-ambtenaar had moeten rijden;

dat de K.M. 668 van Rijkswegen aan de Marine-kazerne te Rotterdam was verstrekt uitsluitend ten gebruike voor militaire doeleinden;

dat J. D. in de maand Januari 1946 van het transportbureau van de Marine-kazerne te Rotterdam geen opdracht heeft gekregen om voor een particulier doel een rit te maken van Rotterdam naar Baarle-Nassau en terug;

dat aangezien J. D. ter beschikking was gesteld van den Commandant van de Banckert, alleen deze door middel van den Officier van de wacht reisopdrachten kon geven;

dat J. D. op 21 Januari voordat deze de rit naar Baarle-Nassau en terug maakte, 70 liter aan het Rijk der Nederlanden toebehorende benzine heeft ingenomen uit de pomp van het transportbureau van de Marine-kazerne te Rotterdam;

dat J. D. deze benzine onder zich had in zijn ambt van chauffeur bij de Koninklijke Marine en deze hem was verstrekt uitsluitend bestemd voor het maken van dienstreizen met de K.M. 668;

dat J. D. van het transportbureau van de Marine-kazerne te Rotterdam geen vergunning heeft gekregen om zich die benzine toe te eigenen;

Overwegende, dat ten processe aanwezig en voorgelezen zijn een tweetal telegrammen, onderscheidenlijk verzonden en ontvangen op 3 en 7 September 1946, waaruit blijkt, dat de Commandant van Hr.Ms. Banckert, de Luitenant ter Zee der 1e klasse Koudijs aan beklagde geen toestemming heeft verleend voor het maken van een particuliere rit met den auto K.M. 668 op 21 Januari 1946 van Rotterdam naar Baarle-Nassau en terug en zich de benzine in de tanks van den auto daarvoor toe te eigenen;

Overwegende, dat door den inhoud van vorenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend is bewezen, met beklagde's schuld eraan, hetgeen hem is ten laste gelegd;

Overwegende, dat het bewezen verklaarde behoort te worden gequalificeerd als:

„Verduistering, gepleegd door hem, die het goed uit hoofde van zijn persoonlijke dienstbetrekking onder zich heeft”;

Overwegende ten aanzien van de op te leggen straf:

dat aan beklagde zijn ten laste gelegd, dat hij zonder daartoe gerechtigd te zijn met gebruikmaking van een Marine-auto voor

een particulier doel een rit heeft gemaakt, van Rotterdam naar Baarle-Nassau en terug, de z.g. „joy-riding”, en voorts dat hij daartoe de hem als chauffeur verstrekte benzine heeft verduisterd;

dat de z.g. „joy-riding” niet oplevert een in eenige strafwet omschreven feit, doch aangezien het onbestaanbaar is met de militaire tucht of orde, wel is een krijgstuchtelijk vergrijp overeenkomstig de daarvan in artikel 2 no. 1 van de Wet op de Krijgstucht gegeven omschrijving;

dat aangezien er samenhang of verband tusschen den joy-riding en de verduistering bestaat, de militaire rechter van dit krijgstuchtelijke vergrijp en dit misdrijf krachtens artikel 60 der Wet op de Krijgstucht gelijktijdig kennis behoort te nemen en bij de bepaling der straf het krijgstuchtelijk vergrijp in aanmerking behoort te nemen;

dat echter beklagde ter zake van de „joy-riding” immers wegens: „Een dienstvrachtwagen voor particuliere doeleinden gebruikt” door zijn Commandant op 25 Januari 1946 werd gestraft met 8 dagen streng arrest;

dat krachtens artikel 57 der Wet op de Krijgstucht het recht tot strafvordering niet vervalt door toepassing van krijgstuchtelijke straf en ingeval van schuldigverklaring de rechter bij de bepaling van de straf met die toepassing rekening houdt;

dat mitsdien bij de bepaling van de wegens het begane misdrijf op te leggen straf de krijgsraad eenerzijds krachtens artikel 60 in aanmerking behoort te nemen het krijgstuchtelijk vergrijp, waaraan beklagde is schuldig verklaard, doch anderzijds krachtens artikel 57 rekening heeft te houden bij de bepaling der straf met de reeds terzake van dat krijgstuchtelijk vergrijp toegepaste straf van 8 dagen streng arrest;

dat rechtens het bepaalde in artikel 60 en dat in artikel 57 elkaar dus compenseren, zoodat het rechtmatig en doelmatig is om zoowel bij de toemeting der straf het telastgelegde en bewezen „joy-riding” als de terzake reeds opgelegde krijgstuchtelijke straf, geheel buiten beschouwing te laten;

dat rekening houdende met het vorenstaande, een gevangenisstraf voor den tijd van twee maanden, gelet op den ernst van het feit, de omstandigheden, waaronder het is begaan en de persoon van beklagde, passend wordt geacht;

Gezien de artikelen:

321 en 322 van het Wetboek van Strafrecht;

185, 188 en 189 van de Regtspleging bij de Zeemagt;

57 en 60 van de Wet op de Krijgstucht;

Recht doende in naam der Koningin,

Verklaart het den beklagde ten laste gelegde in dier voege als hooger werd overwogen wettig en overtuigend bewezen;

Verklaart hem daaraan schuldig;

Qualificeert het wettig en overtuigend bewezen verklaarde als hooger werd aangegeven;

Veroordeelt beklaagde deswege tot eene gevangenisstraf voor den tijd van twee maanden.

Zeekrijgsraad te 's-Gravenhage.

Vonnis van 17 October 1946.

President: Mr. D. B. A. Franken.

Leden: Hoofdoff. 2e kl. MSD. E. Wijvekate, Luit. ter Zee 1e kl. J. W. C. Calten Houwing, Off. v. Adm. 1e kl. J. A. Deelder en Luit. ter Zee 1e kl. D. J. van Doorninck J.Azn.

Fiscaal: Hoofdoff. v. Adm. 2de kl. Mr. R. J. Brunner.

Veroordeeling wegens mishandeling, den dood tengevolge hebbende. Schuldvraag. Causaliteit. Aansprakelijkheid voor gevolgen van de daad.

Een weinig typisch gevolg van de daad naderde zóó dicht de grens van casus, dat de billijkheid gebod daarmede bij de straftoemeting in ruime mate rekening te houden.

DE KRIJGSRAAD VOOR DE ZEEMACHT BINNEN HET RIJK IN EUROPA TE 'S-GRAVENHAGE,

In de zaak van den fiscaal tegen Z., oud 36 jaren, geboren te Zutphen, laatstelijk voor de verwijzing naar den Zeekrijgsraad gediend hebbende als bootsman bij het Marine-opleidingskamp te Hilversum,

Gezien de beschikking tot verwijzing naar den Zeekrijgsraad dd. 6 September 1946, No. CZM/JZ/463c/8/12/46;

Gezien het bevel tot bijeenkoming van den Zeekrijgsraad dd. 3 October 1946 aan den voet van welk stuk door den Fiscaal aan den beklagde wordt ten laste gelegd:

„dat hij op of omstreeks 13 Juli 1946 te Hilversum opzettelijk „geweldadig Dammis Klootwijk met zijn vuist een slag tegen diens „kin althans hoofd heeft toegebracht, waardoor deze achterover op „de straat is gevallen en een uitgebreide kneuzing van het hersen- „weefsel of bloeding in de hersenen heeft bekomen aan de gevolgen „waarvan voornoemde Klootwijk op 14 Juli 1946 is overleden”;

Gezien het exploit van beteekening en dagvaarding dd. 8 October 1946, waarbij bovenvermeld bevel en de daarop gestelde tenlastelegging den beklagde zijn beteekend en hij is gedagvaard om te verschijnen ter zitting van den Zeekrijgsraad op 17 October 1946 te 09.00 uur;

Gezien de stukken van den processe, voor zooveel daarvan wordt gebruik gemaakt aan den beklagde vertoond en voorgehouden;

Gezien de schriftuur van eisch door den Fiscaal overgelegd en gehoord de voorlezing van de daarin opgenomen conclusie strekkende tot bewezenverklaring van het aan beklaagde tenlastegelegde, alsmede diens schuld eraan, qualificatie daarvan als „*Mishandeling den dood tengevolge hebbende*” en veroordeeling deswege tot eene gevangenisstraf voor den tijd van acht maanden, met bepaling dat de tijd door den veroordeelde voor de tenuitvoerlegging dezer uitspraak in voorloopig arrest doorgebracht van en met 15 Juli 1946 bij de uitvoering van deze gevangenisstraf geheel in mindering zal worden gebracht;

Gelet op de verklaring namens beklaagde door diens raadsman afgelegd, dat hij afstand doet van het recht om een schriftuur van antwoord in te dienen;

Gehoord de pleidooien, waarbij de raadsman het vallen van Klootwijk een hoogst onwaarschijnlijk gevolg noemt van de toegediende slag en den krijgsraad verzoekt meer aandacht te besteden aan het militaire element; elementie verzoekend in verband met het feit dat beklaagde zoowel een physisch als moreel oorlogsslachtoffer genoemd kan worden, pleit de raadsman voor een onvoorwaardelijke straf gelijk aan het ondergane voorarrest of, bij een zwaardere straf, een gedeeltelijk onvoorwaardelijke en gedeeltelijk voorwaardelijke straf; voorts acht de raadsman onmiddellijke invrijheidstelling zeer gewenscht;

Overwegende, dat de beklaagde op 28 September 1928 als lichtmatroos in den zeedienst is aangenomen en thans nog als bootsman bij de zeemacht dient;

Overwegende, dat ten processe, zakelijk gerelateerd, hebben verklaard:

1e. Z., oud 36 jaren, als beklaagde:

dat in den avond van 13 Juli 1946 te ongeveer 23.00 in de danszaal „Tivoli” te Hilversum een vrouw Tini genaamd, met wie hij dien avond had doorgebracht en met wie hij had afgesproken dien nacht bij haar thuis te slapen, hem zeide vast naar buiten te gaan en op een nabijgelegen hoek van de straat te wachten, waar zij zich korten tijd later bij hem zou voegen; dat hij zich naar de afgesproken hoek van de straat begaf; dat hij kort daarop Tini met een matroos zag loopen; dat zij haar arm om het middel van dien matroos had en die matroos zijn arm over haar schouder; dat die matroos de hem bekende Klootwijk was; dat hij Tini vroeg: „En „Tini ga je nog mee, vergis jij je niet”; dat Tini zich plus minus een meter links van hem plaatste en tot hem zeide: „Nee ik ga „niet met jou mede”; dat hij haar antwoordde zoiets van: „Waarom „stuur je mij dan eerst naar den hoek van de straat en laat mij daar „wachten, als je toch niet van plan bent om met mij mee te gaan? „Waarom heb je mij gebruikt als lichtmatroos?”; dat zij daarop antwoordde ongeveer: „Dat vind ik juist fijn, hoe meer ik je kan „bedonderen, hoe liever ik het heb. Jij hebt mij de vorige keer

„bedonderd en nu bedonder ik jou”; dat hij haar toevoegde: „Je bent een rotmeid, je moest eigenlijk een pak op je duvel hebben”; dat hij vervolgens op haar toeliep, zijn handen op haar schouders legde en haar eenige malen krachtig door elkaar schudde, waarna hij haar met de toppen van zijn vingers een tik op haar hoofd gaf, haar omdraaide en vervolgens van zich afduwde, haar de woorden toevoegende: „Ga weg rotmeid”; dat hij daarna naar zijn fiets ging, deze opraapte en er op ging zitten; dat hij zijn linkervoet nog op het trottoir had toen hij zag, dat Klootwijk voor zijn fiets langs liep, op hem afkwam en de woorden uitte: „Wou jij die meid slaan, dan zal ik jou een pak op je donder geven, al ben je ook duizend keer bootsman”; dat hij daarop tot dezen zeide: „Toch moet je dat niet vergeten”; dat toen Klootwijk onder het uiten van evenbedoelde woorden op hem afkwam, hij met beide voeten weer op het trottoir ging staan, met de fiets tegen den voorkant van zijn lichaam; dat Klootwijk hem met diens linkerhand bij zijn jas, op borsthoogte, greep, waarbij deze een gedeelte van de rechter rij knopen van zijn jas beet vatte en tegelijkertijd met diens rechter vuist hem tegen de voorzijde van zijn lichaam stompte, waarna deze meteen diens bovenlichaam naar achteren bracht; dat onmiddellijk nadat hij den stomp ontvangen had, hij Klootwijk met zijn linker hand van zich heeft afgeduwd en dezen met zijn rechter hand een klap op diens onderlip heeft gegeven; dat hij Klootwijk dien afwerenden stomp gaf teneinde den afstand tusschen dezen en hemzelf te vergrooten om te voorkomen, dat Klootwijk nog eens zou slaan; dat Klootwijk na zijn stomp achterover op den grond viel en op diens rug bleef liggen; dat hij nadat Klootwijk hem een stomp gegeven had, hij tegenover dit door Klootwijk tegenover hem gepleegd geweld, heeft gereageerd door opzettelijk gewelddadig dezen met zijn vuist een slag tegen diens kin te geven;

2e. M., oud 26 jaren, als getuige:

dat in den avond van 13 Juli 1946 zij in de danszaal „Tivoli” te Hilversum zeide tot Z., met wien zij den avond had doorgebracht en met wien zij had afgesproken, dat deze dien avond met haar mee naar huis zou gaan, aan welke afspraak zij niet van plan was zich te houden, dat deze vóór haar „Tivoli” moest verlaten en buiten op een hoek van de straat op haar moest wachten; dat zij na het vertrek van Z. met Klootwijk de zaal verlaten heeft; dat toen zij met Klootwijk op den 's-Gravelandschenweg te Hilversum op het trottoir liep, Z. hen achterop fietste, stopte en op de fiets blijvende zitten tot haar zeide: „Kom eens hier”; dat zij voor de fiets omgelopen is en naast Z. op den rijweg ging staan; dat deze tegen haar zoiets zeide als: „Je moet niet denken, dat ik een gewoon matroos ben, die je kan besodemeteren”; dat zij daarop antwoordde: „Jij hebt het mij gedaan en nu heb ik het jou teruggedaan”; dat Z. haar daarop bij haar keel greep en haar een klap op haar voorhoofd gaf; dat Klootwijk voor de fiets van Z. langs liep, haar wegduwde, Z. bij diens jas greep, daarbij zeggende zoiets van „Jij moet geen

„vrouw slaan”; dat onmiddellijk nadat Klootwijk bootsman Z. vastgegrepen had, deze laatste Klootwijk een vuistslag onder diens kin gaf; dat Klootwijk daarop steil achterover viel op diens rug en achterhoofd op straat; dat Klootwijk met een klap op de straat terecht kwam; dat kort daarop Klootwijk een huis is binnengedragen;

3e. M. C. Walkier, oud 25 jaren, als getuige:

dat hij in den avond van 13 Juli 1946 te omstreeks 23.30 op den 's-Gravelandschenweg te Hilversum een oploopje zag; dat hij een matroos op diens rug zag liggen in wien hij Klootwijk herkende; dat bootsman Z. zich ook onder de omstanders bevond; dat hij geholpen heeft om Klootwijk een huis binnen te dragen; dat Klootwijk per ambulance-auto naar het kamp is vervoerd en deze aldaar door eenige ziekenverplegers den ziekenboeg is binnengedragen;

4e. F. N. van Reijssen, oud 38 jaren, als getuige:

dat hij in den nacht van 13 op 14 Juli 1946 te kwart over twaalf heeft geholpen om Klootwijk uit een ambulance-wagen in den ziekenboeg van het Marine-opleidingskamp te Hilversum te dragen; dat hem werd medegedeeld, dat Klootwijk een hersenschudding had; dat hij Klootwijk dien nacht dienovereenkomstig heeft verpleegd; dat Klootwijk een klein wondje op diens achterhoofd had, zoo te zien een schaafwondje; dat in den loop van den nacht patient steeds onrustiger werd en er zich af en toe verschijnselen van bewusteloosheid voordeden; dat omstreeks 7 uur in den morgen van 14 Juli Klootwijk per ziekenauto naar het hospitaal „Oog en Al” te Utrecht is vervoerd;

5e. P. M. van Wijk, oud 38 jaren, als getuige-deskundige:

dat hem in den nacht van 13 Juli 1946 omstreeks 12 uur werd medegedeeld, dat er iemand was binnengedragen in een huis op den 's-Gravelandschenweg te Hilversum; dat in den gang van dat huis een matroos op den grond lag; dat deze een oppervlakkige schaafwond aan het hoofd had, overigens geen uitwendig zichtbare afwijkingen; dat de wond aan het achterhoofd practisch niet vloeiende en hij het niet noodig vond om er een verband op te leggen; dat, daar hij een hersenschudding voor het waarschijnlijkst hield, hij patient per auto van den geneeskundigen dienst naar het Marinekamp liet vervoeren;

6e. J. A. W. C. Smit, oud 29 jaren, als getuige-deskundige:

dat in den morgen van 14 Juli 1946 Klootwijk door hem in het Militaire Hospitaal „Oog en Al” te Utrecht, waaraan hij is verbonden als chirurgisch-assistent, werd onderzocht; dat hij bij dezen algeheele bewusteloosheid constateerde; dat eenige uitwendige verwonding of bloeduitstorting niet werden geconstateerd; dat na eenige uren de polssnelheid verminderd was; dat des avonds ten omstreeks 20.30 de polssnelheid nog meer verminderd was en de algemeene toestand achteruit gegaan was; dat Dr. Kemp ter vermindering van de vermoedelijk bestaande verhoogde druk in den schedel ten omstreeks 21.30 lumbaal punctie verrichtte, waarbij

echter slechts een geringe hoeveelheid vocht afliep, waarschijnlijk door een circulatiestoornis tusschen schedelholte en ruggemergkanaal; dat patient hierop niet reageerde en zonder bij kennis gekomen te zijn ten omstreeks 22.30 is overleden;

Overwegende, dat ten processe aanwezig is en voorgelezen een rapport van uit- en inwendige schouwing van het lijk van Dammis Klootwijk, geboren 9 April 1921 en overleden 14 Juli 1946, verricht door Dr. A. de Minjer, arts, prosector bij de Pathologie van de Rijks-Universiteit te Utrecht en W. Ch. M. van Hinsbergh, arts, assistent bij de Pathologie aan de Rijks-Universiteit te Utrecht, op 16 Juli 1946, houdende o.m.:

- a. onder 3. Op den neusrug en den onderlip, vlakbij den linker mondhoek, zijn kleine versche, oppervlakkige ontvellingen, met geringe bloeduitstorting in het onderliggende weefsel;
- b. onder 5. Aan het achterhoofd zijn twee versche, oppervlakkige ontvellingen, één met een middellijn van 0,5 cm en één met een middellijn van 2 cm. De grootste is met ingedroogd bloed bedekt. In de onderliggende weefsels is bloed uitgestort;
- c. onder 25. Rondom de hersenen is tusschen de weeke hersenvliezen vrij veel bloed uitgestort, dat voor een gedeelte gestold is;
- d. onder 26. Beide voorhoofdskwabben van de hersenen vertoonen een nogal uitgebreide kneuzing van het weefsel, dat in een pappe met bloed doorloopen massa veranderd is. Ook de beide slaapkwabben vertoonen aan de voorzijde een matige kneuzing. Overigens vertoonen de hersenen, ook op doorsnede, geen afwijkingen;
- e. onder 27. In de schedelbasis is een barst, die begint ongeveer bij de punt van het linker rotsbeen en naar achter verloopt door de achterste schedelgroeve, even links van het achterhoofds gat, en eindigt ongeveer in het midden van het achterhoofdsbeen;
- f. *Samenvatting en conclusie.*
 - a. Het is het lijk van een krachtig gebouwden, goed gevoeden man. Er is algemeen lijkstijfheid en er zijn lijkevlekken aan de rugzijde van het lijk;
 - b. Aan het hoofd zijn enkele oppervlakkige, versche ingedroogde ontvellingen. In de schedelbasis is een barst, ongeveer van de punt van het linker rotsbeen tot aan het midden van het achterhoofdsbeen verloopende. De hersenen vertoonen aan de voorhoofds- en slaapkwabben een uitgebreide kneuzing van het hersenweefsel. Rondom de hersenen is vrij veel bloed uitgestort. Deze afwijkingen zijn het gevolg van mechanisch geweld. De kneuzing van de hersenen moet als dodelijk worden beschouwd.
 - c. Aan het lijk zijn geen afwijkingen gevonden, die den dood op natuurlijke wijze zouden kunnen verklaren.
Op grond van bovenstaande feiten en conclusies komen ondergeteekenden tot de slotsom:

De dood van Dammis Klootwijk is het gevolg van mechanisch geweld, dat het hoofd getroffen heeft en waarbij een kneuzing van de hersenen ontstaan is.

Overwegende, dat door den inhoud van vorenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend is bewezen, met beklagde's schuld eraan, hetgeen hem is ten laste gelegd;

Overwegende, dat weliswaar de raadsman van beklagde twijfel heeft uitgesproken omtrent de bevestigende beantwoording der vraag of de dood van Klootwijk, gegeven alle op het oogenblik van het toebrengen van den slag aanwezige omstandigheden, naar den normalen loop van zaken, als gevolg van den klap als waarschijnlijk te verwachten was, doch dat in deze vraagstelling de causaliteit wordt doorweven met en zelfs beheerscht door de schuldvraag;

dat echter de schuldvraag betreffende den dood van Klootwijk, gezien het standpunt der telastelegging, die kennelijk is ingesteld op de omschrijving van artikel 300, 3e lid jo 1e lid van het Wetboek van Strafrecht, irrelevant is, vermits in voornoemd 3e lid de dood als ingetreden gevolg met volkomen miskenning van het moderne adagium „Geen straf zonder schuld” als zuivere „Erfolghaftung” wordt strafbaar gesteld;

dat hoe onsympathiek men tegenover deze Germaansche rechtsgedachte, welke in ons wetboek niet thuishoort en het ontsiert, ook moge staan, dit geen aanleiding mag zijn om door middel van de adaequate theorie de causaliteitsvraag, welke men met de leer der *conditio sine qua non* intuïtief beantwoordt, met een schuldvraag te gaan doormengen;

dat immers de vraag of het waarschijnlijk of te voorzien dan wel redelijker wijze te verwachten is, dat een gevolg op een handeling zal volgen, niets beslist omtrent de vraag of het eene ook van het andere het gevolg is;

dat eerst wanneer dit laatste vaststaat, de formule der adaequate leer dienst kan doen en men onderscheid kan maken tusschen rechtstreeksche- en verder verwijderde-, tusschen voorzienbare- en niet voorzienbare-, tusschen normale- en abnormale-, tusschen gewone- en uitzonderlijke gevolgen, mits men zich koede voor een juridisch gezichtsbedrog, opgewekt door de onvoldaanheid, welke de leer der *conditio sine qua non* schenkt, omdat zij geen antwoord geeft op vragen, die men met haar hulp niet kan oplossen o.m. de vraag of het wel billijk is den dader het uitzonderlijke gevolg nog toe te rekenen, voor welke vraag de beantwoording niet ligt op het terrein der ervaring en logische deductie (causaliteit), doch op dat der juridische en ethische waardeering der feiten (schuld en aansprakelijkheid);

dat, daar in het onderhavige geval de door beklagde toegebrachte slag niet kan worden weggedacht zonder dat de dood van Klootwijk zou zijn ingetreden, de dood gevolg der toegebrachte slag is;

Overwegende, dat het bewezen verklaarde behoort te worden gequalificeerd als:

„*Mishandeling den dood tengevolge hebbende*”;

Overwegende, ten aanzien van de op te leggen straf:

dat de achtergrond van het gebeurde wordt gevormd door de zwoele en vunze sfeer van drank, erotiek en bedrog, waarin de laagste hartstochten hoogtij vierden, bij tijdelijk of permanent gemis aan besef van plicht, moraal en fatsoen van de bij het gebeurde drie betrokkenen, een kring, waarin beklagde ondanks zijn huwelijks-misère niet had mogen verdwalen;

dat de ernst en het sinistere van den dans om het zinsgenot culmineert in een slag, die fataal en letaal is, waardoor de feiten uit het ethisch laakbare over de grens van het juridisch laakbare worden getrokken;

dat hoewel de Wet voor dit doodelijke gevolg geen schuld eischt, niettemin voor de ethische en juridische waardeering van de aansprakelijkheid van beklagde dient te worden nagegaan in welke mate toerekening van dit gevolg adaequaat en billijk is;

dat de aard van de met geweld toegebrachte slag — in feite niet meer dan een „drooge klap” — hoewel in concreto inderdaad causaal, in het algemeen naar het normaal verloop van zaken weinig passend moet worden geacht om een gevolg als het ingetredene teweeg te brengen of te bevorderen;

dat dan ook gelet op alle tijdens de handeling aanwezige omstandigheden zoowel die, welke bekend waren ten tijde van de daad als die, welke bekend waren tijdens de berechting derzelve, het weinig typische gevolg dier daad zoo dicht de grens van casus nadert, dat de billijkheid gebiedt daarmede bij de strafmaat in ruime mate rekening te houden;

dat gelet op dit alles een gevangenisstraf van vier maanden passend wordt geacht, terwijl de tijd door beklagde sinds 15 Juli 1946 in voorarrest doorgebracht bij de uitvoering der op te leggen gevangenisstraf geheel in mindering behoort te worden gebracht;

Gezien de artikelen:

27, 300, eerste en derde lid van het Wetboek van Strafrecht; 185, 188 en 189 van de Regtspleging bij de Zeemagt;

Recht doende in naam der Koningin,

Verklaart het den beklagde tenlastegelegde in dier voege als hooger werd overwogen wettig en overtuigend bewezen;

Verklaart hem daaraan schuldig;

Qualificeert het wettig en overtuigend bewezen verklaarde als hooger werd aangegeven;

Veroordeelt beklagde deswege tot eene gevangenisstraf voor den tijd van vier maanden met bepaling, dat de tijd door den veroordeelde voor de tenuitvoerlegging dezer uitspraak in voorloopig arrest doorgebracht v/m 15 Juli 1946, bij de uitvoering van deze gevangenisstraf geheel in mindering zal worden gebracht.

BURGERLIJKE RECHTSPRAAK.

Arrondissements-Rechtbank Middelburg.

Bijz. Politierechter Mr. van Empel.

Vonnis van 5 Maart 1946.

De bijzondere politierechter voor berechting van economische delicten is niet bevoegd te oordeelen over een economisch delict, waarvan een militair is verdacht.

(Inv. wet Militair Straf- en Tucht recht art. 76; Besl. Berechting Econ. Delicten E 135 art. 5).

De Officier van Justitie, tegen C. M., fourier 1e klasse, te Zevenaar, 8e Compagnie Pioniers, Hotel Benen.

Gezien de dagvaarding aan den verdachte behoorlijk betekend ten einde terecht te staan ter zake dat hij op of omstreeks 3 November 1945 in Zuid-Beveland en Walcheren, opzettelijk in strijd met het krachtens het Organisatie Besluit Voedselvoorziening 1941 gestelde voorschrift van art. 2 der Tuinbouwvervoersverordening 1944 heeft vervoerd, althans heeft doen vervoeren een hoeveelheid appels en peren, zijnde fruit, in den zin van art. I der Tuinbouwafzetverordening 1943 I; enz.

O. dat verdachte ter terechtzitting zakelijk heeft verklaard dat hij op 3 November 1945 was, gelijk hij ook thans nog is, in militairen dienst als fourier 1e klasse, 8e Compagnie Pioniers te velde;

dat hij als zoodanig tijdelijk beheerder was van het E.F.I.-fonds, gevormd uit de opbrengst van 10% winst op den verkoop van verschillende artikelen in de militaire cantine;

dat uit dit fonds onder meer werden betaald aankopen van fruit verstrekt aan militairen boven hun rantsoenen;

dat hij ten behoeve van de tot de 8e Compagnie Pioniers te velde behorende militairen op 3 November 1945 bij verschillende telers van fruit, woonachtig op Zuid-Beveland in totaal 52 kisten fruit, appels en peren heeft gekocht en ten deele betaald met geld uit het E.F.I.-Fonds;

dat dit koopen van fruit en betalen met geld uit het E.F.I.-fonds geschiedde zonder dat hij, verdachte, hiervoor toestemming van zijn militaire supesieuren had gevraagd;

dat hij deze kisten met fruit dien zelfden dag met een militaire vrachtauto heeft doen vervoeren van Zuid-Beveland naar Vlissingen;

dat het vervoer van bovenbedoeld fruit geschiedde zonder dat dit was gedekt door een vervoersvergunning verleend door het Bedrijf-schap voor Groenten en Fruit;

O. dat uit bovenaangehaald ambtseedig proces-verbaal blijkt dat door voornoemde verbalisanten op 5 November 1945 in den kelder van het perceel Kasteelstraat 3 te Vlissingen zijn aangetroffen en in beslag genomen 38 kisten met appels en 14 kisten met peren;

O. dat verdachte ten tijde van het begaan van het hem ten laste gelegde feit was militair, en derhalve dient te worden nagegaan of wij desondanks bevoegd zijn over deze zaak te oordeelen;

O. dienaangaande dat art. 76 van de Invoeringswet Militair Straf- en Tucht recht van 5 Juli 1921 S. 841 bepaalt dat de militaire rechter kennis neemt van de strafbare feiten begaan door militairen behoudens de uitzonderingen bij de wet bepaald;

O. dat het Besluit Berechting Economische Delicten K.B. 31 Oct. 1944, E 135 in art. 5 de bepaling bevat, dat de kennisneming in eersten aanleg van de strafbare feiten in de artt. 1 en 3 genoemd behoort tot de uitsluitende bevoegdheid van den politierechter, die evenals zijn plaatsvervanger, bij elke arrondissements-rechtbank voor de berechting van deze feiten bijzonderlijk wordt benoemd, dan wel uit de reeds benoemde politierechters, om redenen van zijn deskundigheid te dezen, wordt aangewezen;

O. dat hierin door Ons niet meer vermag te worden gezien dan een bijzondere regeling voor de berechting der in genoemd K.B. opgesomde economische delicten binnen het gebied waar de burgerlijke rechter bevoegd is;

O. toch dat wij met name daaruit niet kunnen lezen een doorbreking van het beginsel, dat een militair behoudens wettelijke uitzondering zich voor den militairen rechter heeft te verantwoorden;

O. dat niets in den tekst en den considerans van het K.B. E 135 er op duidt dat de wetgever een gelijkstelling van burgers en militairen bij de beoordeeling der economische delicten door een en denzelfden burgerlijken rechter heeft beoogd en met name een uitdrukkelijk geformuleerde uitzondering als art. 76 Inv. wet Mil. Straf- en Tucht recht vordert, in dat besluit ontbreekt (vergelijk art. 405 der Invaliditeitswet);

O. dat als zoodanig niet kan gelden dat het K.B. E 135 is tot stand gekomen mede op voordracht der ministers van Oorlog en Marine, nu naast hen alle andere ministers worden genoemd;

O. dat de bedoeling van het K.B. E. 135 n.l. om een snelle en deskundige berechting te bevorderen allerminst dwingt tot de conclusie, dat de bijzondere politierechter ook over een militair die zich aan een economisch delict schuldig maakte zal hebben te oordeelen;

O. toch, dat een snelle en deskundige berechting van militairen door een burgerlijken rechter niet kan worden verwacht, nu dien rechter de deskundigheid ontbreekt omtrent de militaire verhoudingen en omstandigheden, waaronder de verdachte leeft en waarop hij in de praktijk zijn verweer pleegt te baseeren; dat toch nader onderzoek naar en voorlichting van den rechter hieromtrent de berechting vertraagt;

O. dat ook het verlangen dat tegen economische delinquenten, ook indien dit militairen zijn, zware straffen zullen worden uitgesproken, geen reden kan zijn om te concluderen dat de burgerlijke rechter in de plaats moet treden van den in het algemeen voor militairen bevoegden rechter;

O. toch, dat juist om een snelle en strenge berechting te verwezenlijken ernstige misdrijven in dezen na-oorlogstijd, ook wanneer zij door niet-militairen werden gepleegd, onder de competentie van den militairen rechter zijn gesteld;

O. dat Wij Ons op grond van het bovenstaande niet bevoegd achten over deze zaak te oordeelen, aangezien het K.B. E. 135 niet moet worden beschouwd als houdende een uitzondering bij de wet gemaakt, waarop art. 76 Invoeringswet Militair Straf- en Tucht-recht doelt;

Verklaren Ons onbevoegd over deze zaak te oordeelen.

(Overgenomen uit Nederlandsch Juristenblad no. 218).

HOOGE RAAD (Strafkamer).

Arrest van 9 April 1946.

(Mrs. Fick, v. d. Meulen, Sinninghe Damsté, Hijink, v. d. Flier).

Ontslag uit den militairen zeedienst door of vanwege den vijand nimmer van kracht geacht. Niettemin bevoegdheid van den burgerlijken strafrechter; bevoegdheid van den burgerlijken appèlrechter ook na de buitenwerkingtreding van het Besluit Secr.-Gen. Dep. v. Justitie (Verord. 56/1941) betr. opheffing militaire gerechten.

Requirant behoort tot de beroepsonderofficieren der Koninklijke Marine, die krachtens beschikking van het Hoofd van het Afwikkelingsbureau van het Departement van Defensie uit den zeedienst zijn ontslagen wegens opheffing van hun betrekking. Dit ontslag wordt ingevolge art. 3 van het Besluit F 129 geacht nimmer van kracht te zijn geweest en krachtens art. 4 van dit Besluit wordt requirant geacht op non-activiteit te zijn geweest. Burgerlijke Strafrechter is bevoegd wegens het Besluit betr. opheffing militaire gerechten (Verord. no. 56/1941).

Dit Besluit immers, geplaatst op lijst B.v.H. Besluit bezettingmaatregelen (E 93), is ingevolge art. 17 van het Besluit E 93 naar gelang het grondgebied van het Rijk in Europa door den vijand is ontruimd, in het bevrijde gebied buiten werking getreden; het moet dus geacht worden tijdens de bezetting van kracht te zijn geweest. Daarom was, zoowel gedurende het in de bewezen verklaarde telastlegging genoemde tijdvak als ten tijde van het vonnis der Rechtbank te Almelo (19 December 1944) en van het instellen van hooger beroep, de Ned. burgerlijke rechter de eenige bevoegde Ned. rechter om van deze strafzaak tegen een onderofficier der Kon. Marine, die geacht moet worden toen op non-activiteit te zijn geweest, kennis te nemen.

Ten tijde van het bestreden arrest (10 Oct. 1945) was dit Besluit wel geheel buiten werking getreden, maar hierdoor werd het bestaande recht op behandeling in hooger beroep niet aangetast; volgens de Nederlandsche wet is alleen de burgerlijke appèlrechter be-

voegd kennis te nemen van een hooger beroep, ingesteld tegen een uitspraak van den burgerlijken rechter in eersten aanleg.

Adv.-Gen. Jhr. van Asch van Wijck: De geheele regeling van F 129 betreft de materie van bevordering, financieele aanspraken, enz. en wil allerm minst nog de fictie, dat de ontslagen militair al die jaren zoodanig verband heeft gehouden met de nog elders bestaande Nederl. Zeemacht, dat door zijn strafbare feiten mede de krijgstuicht betrokken is geweest. Op dien grond is dan de burgerlijke straf-rechter bevoegd.

(Mil. Sr. art. 60; Besluit Secr.Gen. Justitie betr. opheffing militaire gerechten (Verord. 56/1941); Besluit (betr. militairen zeemacht tijdens bezetting F 129).

Op het beroep van D. de J., req. van cassatie tegen een arrest van het Gerechtshof te Arnhem van 10 October 1945, bevestigende in hooger beroep, behoudens na te noemen uitzondering, een vonnis van de Arr.-Rechtbank te Almelo van 19 Dec. 1944, waarbij requirant ter zake van „heling, meermalen gepleegd”, met aanhaling van de artt. 57, 416 Sr. is veroordeeld tot eene gevangenisstraf van drie maanden, hebbende het Hof dit vonnis vernietigd voor wat de aan verdachte opgelegde straf en de motiveering daarvan betreft en den requirant veroordeeld tot eene gevangenisstraf van vier maanden. (Gepleit door Mr. Th. Bakker, advocaat te 's-Gravenhage).

De Hooge Raad, enz.;

Gehoord het verslag van den Raadsheer van der Flier;

Gelet op het middel van cassatie, namens den requirant voorgesteld bij pleidooi, luidende:

„S. en/of v.t. van de artt. 60 Mil. Sr., 76 Inv. Mil. Straf- en Tucht recht en 1 tot en met 6 van het Besluit van 30 Juli 1945, houdende regelen omtrent de verbindende kracht en de rechtsgevolgen van benoeming, aanstelling, bevordering en ontslag van militaire ambtenaren in dienst bij de zeemacht gedurende de vijandelijke bezetting van Nederlandsch grondgebied door of vanwege den vijand verleend (Stb. no. F 129),

door het beroep van den verdachte op de onbevoegdheid van den burgerlijken strafrechter op grond dat verdachte was sergeantschrijver bij de Marine en zou vallen onder de militaire strafrechtsregeling, te verwerpen;

daaromtrent overwegende, dat verdachte in den tijd van 7 Juli 1941 tot 31 Aug. 1944, in welken tijd hij de strafbare feiten volgens de tenlastelegging heeft gepleegd, door de bezettende macht buiten dienstverband met de Nederlandsche militaire macht was geplaatst, zoodat het Hof aanneemt, dat hij in dien tijd geen militair was en onttrokken aan de militaire tucht en rechtspraak, zoodat de burgerlijke rechter bevoegd is, deze zaak te behandelen”;

Gehoord den Adv.-Gen. Jhr. van Asch van Wijck, namens den Proc.-Gen., in zijne conclusie, strekkende tot enz.;

O. dat bij het in zooverre bevestigde vonnis, met qualificatie als voormeld, is bewezen verklaard het den requirant tenlastegelegde, dat hij in het tijdvak van 1 Jan. 1944 tot Sept. 1944 in de gemeente Almelo meermalen telkens opzettelijk een door misdrijf verkregen hoeveelheid boter of vet ten geschenke heeft aangenomen;

O. wat het middel betreft,

dat blijkens het bestreden arrest requirant voor het Hof een beroep op de onbevoegdheid van den burgelijken strafrechter heeft gedaan op den in het middel vermelden grond en dit beroep door het Hof is verworpen op de eveneens in het middel weergegeven overwegingen;

dat tijdens de vijandelijke bezetting van het Nederlandsch grondgebied alle in Nederland aanwezige onderofficieren der Koninklijke Marine, behorende tot het beroepspersoneel, behoudens bepaalde uitzonderingen krachtens beschikking van het Hoofd van het Afwikkelingsbureau van het Departement van Defensie, uit den zeedienst zijn ontslagen wegens opheffing van hun betrekking en uit de in 's Hofs overwegingen vermelde feiten volgt, dat ook ten aanzien van requirant deze maatregel is genomen;

dat echter dit ontslag uit den militairen dienst ingevolge het bepaalde bij art. 3 van het Besluit van 30 Juli 1945 (Stbl. F 129) wordt geacht nimmer van kracht te zijn geweest, terwijl krachtens art. 4 van datzelfde besluit, requirant gedurende den in de bewezenverklaring genoemden tijd, toen hij leider was van de Centrale Keuken te Almelo en daar de in die bewezenverklaring bedoelde, uit die keuken afkomstige hoeveelheden boter of vet ten geschenke aannam, geacht wordt op non-activiteit te zijn geweest;

dat evenwel bij besluit van den Secr.-Gen. van het Dep. van Justitie betreffende de opheffing van de militaire Gerechten en de overbrenging van aanhangige strafzaken naar den gewonen strafrechter (Verordeningenblad no. 56/1941) de rechtspraak door de Nederlandsche militaire gerechten is opgeheven en dit besluit is opgenomen onder de door of vanwege den vijand uitgevaardigde bezettingsregelen, welke zijn vermeld op de aan het Besluit van 17 September 1944, E 93 (Besluit bezettingsmaatregelen) toegevoegde lijst B;

dat ingevolge art. 17 van laatstgenoemd Besluit voormeld Besluit (Verordeningenblad no. 56/1941) mitsdien naar gelang het grondgebied van het Rijk in Europa door den vijand is ontruimd, in het bevrijde gebied buiten werking is getreden en dus kennelijk geacht moet worden tijdens de bezetting van kracht te zijn geweest;

dat derhalve zoowel gedurende het in de bewezen verklaarde telastelegging genoemde tijdvak als ten tijde dat de Arr.-Rechtbank te Almelo in deze zaak haar vonnis wees en de requirant daarvan kwam in hooger beroep, de Nederlandsche burgerlijke rechter de eenige bevoegde Nederlandsche Rechter was om van deze zaak kennis te nemen;

dat nu wel ten tijde dat het bestreden arrest werd gewezen, voor-

meld Besluit (Verordeningsblad no. 56/1941) geheel buiten werking was getreden maar deze omstandigheid hier zonder belang is, aangezien hierdoor het bestaande recht op behandeling in hooger beroep niet werd aangetast en volgens de Nederlandsche wet alleen de burgerlijke appèlrechter bevoegd is kennis te nemen van een hooger beroep ingesteld tegen een uitspraak van den burgerlijken rechter in eersten aanleg;

dat dus het middel faalt;

Verwerpt het beroep.

(Anders, ofschoon ook concludeerende tot verwerping van het beroep, de Adv.-Gen. Jhr. van Asch van Wijck, die betoogde:

„Het is van algemeene bekendheid dat na de capitulatie in Mei 1940 de hier te lande nog aanwezige krijgsmacht, wat degenen betreft, die beneden den rang van officier waren, niet krijgsgevangen werd gemaakt, doch dat de Nederlandsche krijgsmacht als opgeheven werd beschouwd, weshalve dan ook telkens gesproken werd van de „voormalige Nederlandsche Land- en Zeemacht”. Zie b.v. Verord. Rijkscomm. 30 Juli 1940 no. 71 betreffende den Nederlandschen Opbouwdienst „De Opbouwdienst is bestemd om de leden van „de voormalige Nederlandsche Land- en Zeemacht in de gelegenheid „te stellen nuttig werk ten behoeve van de Nederlandsche Volks-„gemeenschap te verrichten”. Dit besluit is krachtens art. 17 van het te Londen uitgegeven Besluit Bezettingsmaatregelen 17 September 1944 E 93 buiten werking gesteld naar gelang het grondgebied van het Rijk in Europa door den vijand wordt ontruimd. Meerbedoeld Besluit komt dus voor op lijst B van E 93; en niet op lijst A, op welke laatste lijst voorkomen de bezettingsregelingen, uitgevaardigd door of vanwege den vijand, welke geacht worden nimmer van kracht te zijn geweest. Uit een en ander volgt dat ook naar opvatting der eigen regeering van een Nederlandsche land- en zeemacht hier te lande tijdens de bezetting geen sprake is geweest, hetgeen ook in overeenstemming is met de gevolgde praktijk. Zoo is op 15 Juli 1940 eervol uit den zeedienst ontslagen het beroepspersoneel wegens opheffing van hun betrekking, en zoo is ook requirant bij beschikking van het Hoofd van het Afwikkelingsbureau van het Departement van Defensie van 6 Juli 1940 IIIa Afd. A, no. 2, met ingang van 15 Juli 1940 uit den militairen dienst ontslagen. De vraag rijst of het in het middel aangehaalde Besluit F 129 tot een andere opvatting dwingt. M.i. is dat zeer zeker niet het geval. De considerans luidt „Overwegende dat het in verband „met de rechtszekerheid noodzakelijk is regelen te stellen omtrent „de verbindende kracht en de rechtsgevolgen van benoeming, aan-„stelling, bevordering en ontslag van militaire ambtenaren in dienst „bij de zeemacht gedurende de vijandelijke bezetting van Neder-„landsch Grondgebied door of vanwege den vijand verleend”; en de artikelen van het Besluit geven dan een nadere regeling. Uit die regeling blijkt, dat daarin wordt aanvaard (zie art. 4) het feit (het

kon trouwens moeilijk anders) dat eenige militaire dienst niet is verricht en dat zij dan ook worden beschouwd (de uitzondering is in casu niet van belang) als op non-activiteit te zijn geweest. De geheele regeling van F 129 betreft m.i. de materie van bevordering, financiële aanspraken, enz. en wil allerminst nog de fictie, dat de ontslagen militair al die jaren zoodanig verband heeft gehouden met de nog elders bestaande Nederlandsche Zeemacht, dat door zijn strafbare feiten mede de krijgstucht betrokken is geweest. Ik haal in dit verband aan van Dijk en Schepel, Wetboek van Mil. Sr. en wet op de Krijgstucht: „De strafbare feiten, door een militair gepleegd, „zullen, naast aanranding der algemeene rechtsorde, in het algemeen „tevens in zich sluiten, althans onder bepaalde omstandigheden in „zich kunnen sluiten, aanranding der militaire orde en discipline, „soms in ernstige, soms in geringe mate.”

„Wordt het feit nu strafrechtelijk vervolgd, dan zal de militaire „rechter bij de waardeering van het feit ook de schending der tucht „in aanmerking nemen.” De militaire jurisdictie is zoo eng verweven met het deel uitmaken van een in onderling hiërarchisch verband staande militaire macht, zoo eng verweven met uitgeoefend kunnende worden militaire tucht en discipline, dat zonder die verbondenheid van een aan den militairen strafrechter onderworpen zijn geen sprake kan zijn. Waar requirant in Juli 1940 was ontslagen, en niet gebleken is van eenig feitelijk verband met de nog elders opereerende Nederlandsche Zeemacht (trouwens requirant bleef hier te lande en kreeg een betrekking aan een Centrale Keuken, in welke betrekking hij de strafbare feiten pleegde) heeft het Hof terecht kunnen beslissen dat verdachte onttrokken was aan de militaire straf- en tuchtrechtspraak).

(Overgenomen uit Nederlandsch Juristenblad no. 308).

INHOUD

	Blz.
Aantijging. Valsche — tegen een meerdere	297
Aanvaringen op zee. Bevoegdheid H.M.G.	62
Achterzeilen. Al of niet bewezen	524
Afwezigheid. Ongeoorloofde — in tijd van oorlog. Medeplichtigheid	294
— . Ongeoorloofde — in tijd van oorlog. Medeplichtigheid	294
— . Ongeoorloofde — van niet meer dan 4 dagen buitenslands	297, 372
— . Qualificatie van afwezigheidsdelicten	455
— . Licht geval van ongeoorloofde — mocht niet disciplinair worden afgedaan	439 v., 445
— . Beëindigd door aanmelding ter plaatse van dienstvervulling of door krijgsgevangenschap	551
Arrest. Voorloopig arrest. Beslissing hierover	146
— . Ontslag onder handtasting af te schaffen	149
Zie ook onder <i>Voorarrest.</i>	
Auditeur-militair. Verkeerde omschrijving van de taak van den —	49, 52
— . — moet officier zijn. Wie is zijn chef?	137
— . Verhouding van den — tegenover den commandeerenden officier	49, 139, 145, 235
— . Beëdiging auditeurs-militair te velde	216
Bakker, H. Lid van de redactie M.R.T.	26
— . Militair straf- en tuchtrecht bij onze Zeemacht in het Vereenigd Koninkrijk van Groot-Brittannië en Noord-Ierland, door —	55
— . De Zeekrijgsraad bij de Zeestrijdkrachten in het Vereenigd Koninkrijk, door —	486
Bas Backer, Jhr. Mr. D. † Krijgsraad te velde bij de Nederlandsche troepen in Groot-Brittannië, Noord-Ierland en Canada, door —	486
Bedreiging. — met een tegen het leven gericht misdrijf, in dienst gepleegd	316
Beklag. In klachtzaken. Al of niet ontvankelijkheid van hooger beroep op het H.M.G.	416
— . Karakter van het — in klachtzaken. Klager stelt zich in de positie van beklaagde	443
Beleediging. Klachtdelict	558
Belemmeren. — van oorlogsmaatregelen in tijd van oorlog	278, 509

Bemmelen, Prof. Mr. J. M. van. Lid van de redactie M.R.T.	26
— Toespraak van — tot opening van de vierde jaarlijksche leden-vergadering van de Militair-rechtelijke vereeniging .	197
Bevel. — in een aangelegenheid, vreemd aan den dienst . .	360
Bevoegdheid. Betrekkelijke — van Zeekrijgsraden is in art. 88 Inv.wet M.S.T. te eng geredigeerd	95
— Een militair van het korps „Insulinde” (Landmacht in het Oosten) onder bevel van den B.S.O., mag, indien de B.S.O. een vlag-officier der Zeemacht is, ook voor een zeekrijgsraad terechtgesteld worden	158, 460
— Rechtsmacht geallieerde militaire gerechten	212, 218
— Welk college is bevoegd, Zeekrijgsraad in het Oosten, Hoog Militair Gerechtshof dan wel Bijzonder Gerechtshof?	327
— Temporaire Krijgsraad in Siam	364
— Van Zeekrijgsraad buiten Europa bepaald door commandoverhouding. Invloed van overplaatsing	516
— Politierechter voor economische delicten is niet bevoegd militairen te berechten	599
— Berechting van militairen tijdens de bezetting en daarna. Hooger beroep na bevrijding	417, 604
Bewijsrecht. Art. 74 sub 1°. Inv. M.S.T. alleen bij besliste noodzaak toe te passen	178
— Art. 74 Inv. M.S.T. niet toegepast	516, 525, 531
— Getuigen, oud resp. 9 en 14 jaren gehoord, zonder dat blijkt, dat dit buiten eede plaats had	541
— Verklaring van mededader	572
Bigamie. Kwam veel voor. Vereischten voor het bewijs	75
— Veroordeeling wegens —. Generale preventie eischte zware straf	500, 505
Binnenlandsche strijdkrachten. Rechtstoestand der —	396
— Krijgstuchtelijke strafbevoegdheid	408
Bladvulling. Gezagsverhouding	235
Boekaankondiging. <i>Mr. M. de Niet</i> , Verzameling van wettelijke regelingen betreffende het militair straf- en tuchtrecht bij de landmacht in Suriname. Aangekondigd door <i>Dr. L. M. Rollin Couquerque</i>	157
— Revue Belge de droit pénal et de criminologie. (Oct.)	451
— Nederlandsch recht in oorlogstijd in Engeland ontstaan en toegepast	486
— <i>J. van Waning</i> , de taak van een militair politie-orgaan	487
Bondgenooten. Inrichtingen en oorlogsbehoeften vallen onder art. 160 Mil. Swb.	462
Brigade „Prinses Irene”. Krijgsraad te velde	207
Brouwer, C. H. Benoemd President van den Zeekrijgsraad bij de strijdkrachten in het Oosten, spreekt bij de installatie.	31
Brunner, Mr. R. J. Lid van de redactie M.R.T.	26
— Spreekt als benoemd Fiscaal bij de installatie van den Zeekrijgsraad te 's-Gravenhage	37

	Blz.
— Handhaving van orde en tucht onder de Nederlandsche krijgsgevangenen te Singapore van 12 December 1942-15 Augustus 1945, door —	241
Bureau Expeditionnaire Macht. Van het Departement van Oorlog. Disciplinaire regeling	207
Bijzondere gerechtshoven. Besluit op de —. K.B. 22 December 1943 (Stb. D 62)	18, 218
— Militaire rechter ware meer aangewezen voor berechting van de aan de — toegewezen zaken	237
— Competent verklaard over het doen zinken van een schip .	328
— Grijpt in in de competentie van den militairen rechter. Vele zaken bleven daardoor onberecht	417
Censuur. — van brieven als oorlogsmaatregel	278, 509
Mr. P. J. A. Clavareau. In memoriam	26, 200
— „Geval van oorlog” van art. 78 Inv. M.S.T.R. door —	236
Commandeerend Officier. Verantwoordelijk voor de handhaving van de tucht en orde bij zijn onderhoorigen. Gevolgen van dit beginsel	34, 49v., 97, 235
— Steun aan — door den militairen rechter	418
— Positie van den — in klachtzaken	442, 443
Conclusie van eisch. Herstel van behoorlijk gemotiveerde schrifturen van eisch door openbare aanklagers gewenscht	423
Criminaliteit. Overzicht van door den Zeekrijgsraad berechte strafbare feiten 10 Mei 1940-10 Mei 1945	87-92
Departement van Oorlog. Bureau Expeditionnaire Macht. Disciplinaire regeling	207
Desertie. Opsporen, aanhouden en uitleveren van deserteurs in Engeland	58, 59
— Bij andere weermachten veel frequenter dan bij onze zee-macht	73
— Begin en einde der afwezigheid	73
— Verwijdering om naar Nederland terug te keeren, overloopen naar den vijand?	86
— Groot aantal afwezigheidsdelicten; motieven	88
— In tijd van oorlog in het buitenland	165
— In tijd van oorlog 170, 174, 235, 289, 297, 310, 516, 551,	564
— Vrijspraak omdat beklagde geen militair is	343
— Overgang van afwezigheid in desertie	455
— Desertie van een lid der gemilitariseerde bemanning van een Gouvernements-Marinevaartuig niet strafbaar omdat hem niet was medegedeeld dat hij onder militaire tucht stond en hij dus geen militair was	470
Detachement. — belast met de veiligheid van het Koninklijk Huis. Disciplinaire regeling	206

Diefstal. Door een militair gepleegd op eene onder zijne bijzondere bewaking gestelde plaats	376
— Eenvoudige diefstal disciplinair strafbaar	439
— Diefstal met braak. Samenloop	582
Dienst. Feiten gepleegd tijdens de tafel der officieren, zijn in dienst gepleegd	178
— Bevel om oppasserdienst te verrichten is geen dienstbevel	370
— Schoonmaken van commaliewant	567
Dienstplichtigen. Opgeroepen doch niet opgekomen —	59, 462
— Al of niet dienstplichtig	78, 80, 81
— Die het Nederlandschap hebben verloren	79
— Die Nederlandsche en Engelsche nationaliteit bezitten	81
— Competentie van bijzondere gerechtshoven in zaken van niet voldoen aan oproeping in werkelijken dienst	418
— Nederlandsch militair recht, in Engeland ontstaan en toegepast, door <i>Mr. H. Winkel</i>	486
Doodslag. Poging tot doodslag	534
Doodstraf. Gratieverzoek, schorsing van executie	65
— Mil. Swb. 7 geldt ook voor feiten, strafbaar volgens Ned. Indisch strafrecht	477
Doornbos, Mr. J. W. U. Installeert als President zich zelf en het H.M.G.	413
— Was vroeger officier en advocaat	417, 418
Dreyfuss. En het tegen hem gevoerde proces; invloed te onzent	35
Dulden. Wederrechtelijk dwingen om te —. Geweld niet be- wezen geacht	578 578
Eerbaarheid. Feitelijke aanranding der —	578
Errata. Op blz. 174	235
— Op de blz. 205 en 206 en op blz. 211	452
Fiat executie. Van vonnissen van krijgswraden te velde	44
— van vonnissen van zeekrijgswraden als bedoeld in R.Z. 199-203	69, 129, 463
— Af te schaffen voor vonnissen van krijgswraden te velde, behalve bij doodstraf, als gratie onmogelijk is	152
— Bedoeling van het — onzeker	152
— De hoedanigheid van de autoriteit, die het fiat executie heeft verleend, ten onrecht niet vermeld	353, 354
Fievez, A. H. J. L. — nam als kapitein van den generalen staf deel aan besprekingen over eene in de toekomst mogelijke oprichting van een rechtsgeleerden staf bij de landmacht	27
Fiscaal. Dienende taak, zonder vervolgingsbevoegdheid	35
— Verhouding tegenover commandeerend officier	235
Franken, Mr. D. B. A. Benoemd President van den Zeekrijgs raad in Nederland spreekt bij de installatie	34
— Brief van — als President van den Zeekrijgsraad aan Officieren Commissarissen over verbaliseeren van getuigenverklaringen	233, 445

Geallieerden. Besluit rechtsmacht geallieerde militaire ge- rechten	212,	218
— Door Britsche militaire overheid ingestelde brieven- suur is oorlogsmaatregel als bedoeld in art. 134 Wetb. v. Mil. Strafrecht		286
Geheimhouding. Ongeoorloofde bekendmaking van gegevens welke het krijgsbelang kunnen schaden		278
Geldboete. Opgelegd naast voorwaardelijke gevangenisstraf .		363
Gerechtshoven. Besluit op de Bijzondere —. K.B. 22 Decem- ber 1943 (Stb. D. 62)		18
Getuigenverklaringen. Bewijskracht van — in de informa- tiën afgelegd		149
— Verbaliseren van —. Brief van den President van den Zeekrijgsraad te 's-Gravenhage	233,	353
— Niet ter terechtzitting afgelegde verklaringen van ge- tuigen, die wel ter plaatse waren		353
— Zooveel mogelijk getuigenverhoor ter terechtzitting van den militairen rechter		448
— Zie ook bij <i>Bewijsrecht</i> .		
Geval van oorlog. Van art. 78 Inv. M.S.T.R. door wijlen <i>Mr.</i> <i>P. J. A. Clavareau</i>		236
Gouvernements Marine. Werktuigkundige bij de gemilitairi- seerde —		489
Gratie. Advies H.M.G. in gratiezaken		62
— Behandeling van gratieverzoeken in Engeland		64
— Toe te passen als nu fiat executie geweigerd wordt		153
— Bij doodstraf		153
— Opschortende werking van R.L. 206 afschaffen		153
— Van vonnissen buiten Nederlandsch Indië van krijgs- raden te velde van het K.N.I.L.		403
— Vrijlating van gevangenen bij nijpend gebrek aan mili- tair personeel	457,	482
Helfrich, C. E. L. Vice-admiraal — spreekt bij de installatie van den Zeekrijgsraad bij de strijdkrachten in het Oosten .		30
Heling. Voordeel trekken uit geplunderd goed		364
Herstelwetgeving. Onderdeelen		256
Hooge Krijgsraad. Afschaft in 1783		415
Hooge Militaire Vierschaar. Opgericht in 1802		415
Hooge Raad. Opening van de zitting na de invasie van de Duitschers. Wisseling van president		422
Hooger beroep op het H.M.G. In klachtzaken		416
— In andere zaken		417
— Openbare aanklager mag in beroep komen van een vonnis, dat onvoldoende rekening houdt met strenge eischen van de krijgstuicht		418
— Afschaffing van hooger beroep op het H.M.G. van Ned. Indië van vonnissen van zeekrijgsraden		420

—. Hetzelfde voor klachtzaken van militairen in of op weg naar Indië	421
Hoog Militair Gerechtshof. Tijdens de Duitse bezetting buiten werking	4, 61
—. Gevolgen hiervan	61, 69
—. Installatie op 2 November 1946	413
—. Opgericht in 1814	415
—. Opgeheven 20 Oct. 1941	4, 416
—. Advocaat-fiscaal bleef tijdens de bezetting in functie	417
—. Griffier zal worden bijgestaan door een of meer officieren	417
—. Eenheid in rechtspraak handhaven	419
—. Taak van het H.M.G.	420
—. Ten onrechte in alle gevallen aangewezen als rechter in klachtzaken	443
—. Purge-proces, procedure ex P.I. 65-72	444
Huishoudelijk onderzoek van militaire strafzaken. Overbodig geacht	143-145
Identiteit van een verdachte. Moeilijkheden bij de vaststelling	77, 83
Indagingsprocedure. Ten onrechte niet toegepast. Herstel gewenscht	423
Informatiën. Voorloopig arrest tijdens de —	146
—. Groote vrijheid voor onderzoek tijdens de —	147
—. Militair jurist als officier-commissaris	147
—. Als secretaris behoeft niet een officier te worden aangewezen	148
—. Achterwege laten van informatiën	148
—. Niet meer verhooren op vraagpunten	148
—. Bewijskracht van in de — afgelegde getuigenverklaringen	149
—. Recolement af te schaffen	149
—. Oproeping van te verhooren personen vereenvoudigd	149
—. Wijzigingen in afgelegde verklaringen	150
—. Vóór- of na-eed	150
—. Confrontatie verhooren vereenvoudigen	150
—. Informatiën bij klachtzaken	446
Insubordinatie. Feitelijke — in tijd van oorlog 178, 316, 354,	534
Internationaal militair strafrecht. Agreement for the prosecution and punishment of the major war criminals of the European axis. Charter of the International Military Tribunal	383
—. Besluit opsporing oorlogsmisdrijven	393
—. Beschouwing over dit Agreement en Charter	428
Internationaal recht. Bevoegdheid van een zeekeijzarsraad in Engeland naar internationaal recht	55
Interregionaal strafrecht. Militair straf- en procesrecht ten aanzien van de Nederlandsche landmacht in Nederlandsch Indië	40, 44

— Militair strafrecht h.t.l. ontstaan ook als vorm van inter-regionaal strafrecht. Articulbrieven	429
— Ten aanzien van de gemilitariseerde Gouvernements Marine in Nederlandsch Indië	455
— Ten aanzien van de Zeemacht in Nederlandsch Indië	456
— Toepasselijkheid van Indisch strafrecht	477
Jellinghaus, Mr. E. Oud-President van het H.M.G. herdacht	416
Kamp. Toestanden en verhoudingen in Camp Davis	567
Klachtdelicten. Klacht in te leveren bij daartoe door het Ned. Indische recht bevoegd verklaarde personen	477
— Klacht ingediend bij den fiscaal geldig geacht	558
Klachtzaken. Beklag. Al of niet ontvankelijk bij het H.M.G.	416
— Ten tijde van de oorspronkelijke R.L. en R.Z.	442, 443
— Klager stelt zich in de positie van beklaagde	443
— Lichtvaardig beklag	446
Koninklijk Huis. Detachement belast met de veiligheid van het Koninklijk Huis. Disciplinaire regeling	206
Krijgsgevangenen. Handhaving van orde en tucht onder de Nederlandsche — te Singapore 12 Dec. 1942-15 Aug. 1945, door <i>Mr. R. J. Brunner</i>	241
— Verslapping van de tucht bij krijgsgevangenen	427
— Krijgsgevangenschap doet ongeoorloofde afwezigheid eindigen	551
Krijgsraden bij het K.N.I.L. Temporaire, te velde	47, 425
Krijgsraden te velde. Voor Nederlandsche troepen in Nederlandsch-Indië. Aanwijzing van Commandeerend Generaal. Overdracht bevoegdheden. Secretaris	41
— Benoeming van leden enz.	45
— Bij de Koninklijke Nederlandsche Brigade „Prinses Irene”	207, 460
— Organisatie 1944	217
— Reorganisatie in Europa 1946	221
— Bij de Nederl. troepen in Engeland	407
— Hooger beroep nog niet mogelijk	419, 421
— Hoofd- en opperofficieren staan voor krijgsraden te velde terecht	421
— Van het K.N.I.L. te Batavia. Installatie. Beperkte taak van dezen krijgsraad	424
— Krijgsraad te velde bij de Nederlandsche Troepen in Groot Brittannië, Noord Ierland en Canada, door <i>Jhr. Mr. D. Bas Backer</i> †	486
Krijgstucht. Handhaving van strenge uiterlijke en innerlijke	
— In vreedstijd uiterlijke tucht niet laten verslappen	97, 136
— Poging om de krijgstucht te ondermijnen. Vrijspraak	278
— Beklaagde kon zich niet aanpassen aan militaire tucht en orde. Daarom verwijdering uit den zeedienst aanbevolen	297
— Zware straffen en krijgstucht	419

	Blz.
— Tegengaan van verslapping van krijgstucht	427
— Ruimere omschrijving voor oneigenlijke krijgstuchtelijke vergrijpen	439
— Misdrijf niet gepleegd uit gebrek aan — maar uit op- winding	567
Krijgstuchtelijke afdoening. Na vrijspraak	231, 475, 476
— Van lichte vormen van misdrijven	439
— Oudste instelling van deze afdoening	440
— Door den militairen rechter	446
Krijgstuchtelijke bevoegdheid. Ten aanzien van alle in het Vereenigde Britsche Koninkrijk garnizoen houdende onder- deelen der Koninklijke Landmacht. K.B. 2 December 1943 (Stb. D. 51)	9
— Uitgebreid ten aanzien van militairen der zeemacht	65, 93
— Detachement belast met de veiligheid van het Konink- lijk Huis	206
— Personeel Bureau Expeditionnaire Macht van het Departe- ment van Oorlog	207
— Uitgebreid bij de Landmacht	209
— Ten aanzien van in Londen vertoevende militairen der Koninklijke landmacht	397
— Ten aanzien van militaire deel van den dienst der grens- bewaking en van het militaire personeel van een grensvak van dien dienst	398
— Ten aanzien van vrijwilligers der binnenlandsche strijd- krachten	408
— Van Britsche militaire autoriteiten ten aanzien van Ne- derlandsche militairen	410
Krijgstuchtelijke straffen. Invloed van de persoonlijkheid en het doorgaand gedrag van den overtreder op de straf- toemeting	48
— Executabel in Engeland	70
— Ontslag wegens wangedrag aldaar niet toegepast	70
— Beklag bij het H.M.G. geeft in oorlogstijd ongewenschte vertraging in de afdoening	94
— Art. 57 W.K.	233
— Verzwaring van maxima tijdens den oorlog	442
— Zijn in hoofdzaak gelijksoortig als die van het militaire en commune strafrecht	444
Labour Unit. Op Ceylon ingesteld door den B.S.O. De daarin opgenomen Nederlandsche onderdanen zijn geen militairen en ook geen oorlogsvrijwilligers als bedoeld in Stb. 1944, no. E 129	343
Landmacht. Troepen van de Nederlandsche Landmacht in Nederlandsch Indië. Interregionaal strafrecht	40
— Rangs- en standsverhoudingen bij de zee- en landmachten	203
Lohmeijer, A. J. J. M. — In krijgsgevangenschap overleden;	

nam als majoor der infanterie deel aan besprekingen over eene in de toekomst mogelijke oprichting van eene rechtsgeleerden staf bij de landmacht	27
— Herdacht	200
Marine. Dank gebracht voor hetgeen onze Marine in den oorlog gepraesteerd heeft	39
— Rangs- en standsverhoudingen bij de zee- en landmachten	203
Marine-luchtvaart-dienst. Onderlinge verhouding van officieren bij den —	178
Marine-reserve. Regeling Mar. v.a.	404
Mar. v.a. Regeling Mar. v.a.	404
Meerdereren. Rangs- en standsverhoudingen bij zee- en landmachten	203
Militaire auto. Gebruik van een — voor particulier doel. Joy riding	588
Militaire gevangenen. In Engeland bestaande — zijn ook hier te lande gewensch	95
Militaire juristen. Aandeel van officieren van administratie der Marine in de vorming van militaire juristen	36, 52
— Een geuniformeerd jurist is nog geen militair jurist	51
— Zijn in het K.N.I.L. zeer noodig	52
— Bij de hanteering van het oude R.Z.	95
Militaire justitie. In 1940 opgeheven en overgedragen aan de burgerlijke justitie	4
— Behoort uitsluitend te ressorteeren onder de militaire ministers	52
— Steunpilaar voor het militair gezag	418, 424
Militairen. Verhouding van Nederlandsche militairen tot die van geallieerde mogendheden	71
— Bij een op voet van oorlog in dienstbetrekking	78
— Gemilitairiseerde arbeiders van de Labour Unit op Ceylon zijn geen militairen	343
— Schepeling van de gemilitairiseerde Gouvernements Marine in Nederlandsch Indië, aan wie niet medegedeeld is dat hij onder militaire tucht staat, is geen militair	470
Militaire politie. Noodig geacht doch beter georganiseerd	141
— De taak van een militair politieorgaan door <i>J. v. Waning</i>	487
Militaire politierechter. Ook in vreedstijd gewensch	154
— Voorstel tot invoering van een enkelvoudige kamer bij elken zekrijgsraad	433
— Bezwaren hiertegen	439, 444
— Wie zou militair politie-rechter moeten zijn?	444
Militaire rechtspleging en rechtspraak. De oude wetboeken hebben ook door hunne groote rekbaarheid in den oorlog goed voldaan	28, 95
— Invloed van het proces-Dreyfuss op de herziening van onze militaire rechtspraak	35
— Militaire rechtspraak is tuchtrechtspraak	52

— Toepassing van het militair straf- en tuchtrecht bij de zeemacht gedurende den oorlog in het Vereenigde Koninkrijk van Groot Brittannië en Noord Ierland, door <i>H. Bakker</i>	55,	486
— Tolken in Engeland vaak niet gebruikt		82
— Identiteit van een verdachte	77,	83
— Schriftelijke procedure moet gehandhaafd blijven		96
— Hervorming van de rechtspleging in militaire strafzaken, door <i>Mr. J. C. van Panthaleon Baron van Eck</i>	135-	156
— Huishoudelijk onderzoek kan vervallen		143
— De krijgsraad moet eene zaak buiten behandeling ter terechtzitting kunnen stellen		150
— Verstek-procedure		154
— Procedure bij krijgsraden te velde te verbeteren		155
— Snelle berechting noodig		418
— Toezicht op de regelmatige behandeling van militaire strafzaken		421
— Vereenvoudigde procedure (zonder voorloopige informatiën) toepasselijk te maken op misdrijven van eenvoudigen aard		433
— De militaire rechtspraak bij de Zeemacht in het Oosten gedurende den tweeden wereldoorlog, door <i>W. H. Vermeer</i>		453
— In submissie komen, purge-proces, procedure ingevolge P.I. 65-72. Noot op blz.		444
Militair Gezag. De uitoefening van de verordenende bevoegdheid door het — gedurende den bijzonderen staat van beleg, door <i>Mr. H. Winkel</i>	255,	485
— In Nederlandsch Indië was het — bevoegd om, na afkondiging van den staat van beleg, verordeningen vast te stellen in strijd met wetten, algemeene maatregelen van bestuur, ordonnantiën en regeeringsverordeningen	364,	456
Militairisatie. Van korpsen of van personen geschiedt slechts bij of krachtens Koninklijk besluit		343
— art. 6 en 7 van de Marine-mobilisatie-verordening 1939 (Ind. Stb. no. 720) werken niet voor zich buiten Nederlandsch Indië bevindende onderdeelen der Zeemacht		343
— Strafrechtelijke gevolgen voor het personeel. 455, 470,		489
Militair-rechtelijk Tijdschrift. Herrezen!		1
— Samenstelling van de redactie		26
— Werkplan der redactie		28
Militairrechtelijke Vereeniging. <i>Prof. Mr. J. M. v. Bemmelen</i> opent de vierde jaarlijksche leden-vergadering		197
Militair straf- en tuchtrecht. Gradueel verschil 52, 444,		476
— Oorsprong als interregionaal strafrecht ten tijde van de Republiek der Vereenigde Nederlanden		429
Ministers. De minister van justitie behoort zich niet meer te bemoeien met de militaire justitie		52

Mishandeling. Zware — den dood tengevolge hebbende gehad	348,	592
—. Mishandeling		360
—. Zware mishandeling tweemaal gepleegd		526
—. Zware mishandeling door schuld (onverschilligheid)		541
Misleiding van Krijgsvolk. In oorlogstijd		84
—. Poging om krijgsvolk te misleiden, te ontmoedigen of in verwarring te brengen. Vrijspraak		278
Mislukken van eene militaire operatie. Uit angst afbreken van een patrouillevlucht		85
Mouton, Mr. M. W. en zijne verhandeling over „Oorlogsmisdrijven”		431
Nederlanderschap, Door vreemden krijgsdienst verloren — werd niet teruggegeven		79
—. Dubbele nationaliteit		81
Nederlandsch Indisch Leger. Wederopbouw na den oorlog 52,		425
—. Militairen van het — in verhouding tot Nederlandsche militairen		477
Niet, Mr. M. de. Verzameling van wettelijke regelingen betreffende het militair straf- en tuchtrecht bij de landmacht in Suriname. Aangekondigd door <i>Dr. L. M. Rollin Couquerque</i>		157
Nysingh, Mr. A. E. J. Deken van de Orde van advocaten te 's-Gravenhage, spreekt bij de installatie van den Zeekrijgsraad aldaar		39
Officieren-commissarissen. Verbaliseeren van verhooren 233,		433
Ongehoorzaamheid. Niet voldoen aan het bevel van een schildwacht		354
—. — aan een dienstbevel in tijd van oorlog nadat op de strafbaarheid gewezen was		369
—. — en aanzetten van anderen tot dat misdrijf. Gepleegd in opwinding		567
Ontploffing. Het laten ontploffen van een bom		572
Ontslag uit den militairen dienst. Executie van de bijkomende straf van — in Engeland		59
—. — niet opgelegd omdat in Engeland moeilijk uitvoerbaar. Daarom aanbevolen verwijdering uit den zeedienst langs administratieve weg		297
—. Opgelegd	548, 558,	583
—. Door of van wege den vijand na bevrijding ongeldig		601
Onverschilligheid. Handelen uit —		541
Oorlog. Zie ook: Geval van oorlog. Tijd van oorlog		
Oorlogsbehoeften. Ook van bondgenooten		462
—. Zich ontdoen van —		551
Oorlogsgevaar. Koninklijk besluit van 27 September 1938 (Stb. 182)		274
Oorlogsmaatregel. Brievencensuur	278,	509

Oorlogsmisdrijven. Berechting van oorlogsmisdrijven	383, 393,	428
Oorlogsvrijwilligers. Arbeiders van de Labour Unit op Ceylon zijn geen — als bedoeld in Stb. 1944 no. E. 129		343
— Oorlogsvrijwilligersbesluit		399
Openbare aanklager. Dienende taak van den fiscaal, geen vervolgingsrecht	35,	49
— Niet gelijk te stellen aan een ambtenaar O.M.		51
— Mogen zich beroepen op het H.M.G. indien een vonnis onvoldoende rekening houdt met strenge eischen van de krijgstuicht		418
— Taak van de openbare aanklagers, correspondentie met den advocaat-fiscaal		421
— Behoorlijk gemotiveerde schrifturen van eisch gewenscht		423
— Assistentie verleen en bij redactie van vonnissen		434
— Bevoegd geacht tot aanneming van de klacht over een klachtdelict		558
Panthaleon Baron van Eck, Mr. J. C. van. Hervorming van de rechtspleging in militaire strafzaken, door —	135-156	
Politie. Haar taak		51
— Militaire —	141,	487
Politierechter. Bijzondere — voor economische delicten is niet bevoegd te oordeelen over militairen		599
— Zie ook: Militaire politierechter.		
Preventie. Generale — eischt zware straf	500,	505
Prijsrecht. Het Nederlandsche prijsrecht, door <i>Dr. J. H. Zee-man</i>		486
Raadsman. Contact met gearresteerden verdachte; kennisneming van processtukken tijdens informatiën		147
— Taak van den —	418,	422
— Geldelijke regeling voor advocaten geheel onvoldoende		423
— Landmachts-officiëren als raadsman bij zee krijgsraden		461
Rangen. Onderlinge rangs- en standsverhoudingen bij de zee- en landmachten		203
Rechtsgeleerde staf. Besprekingen over eene in de toekomst mogelijke oprichting van een — bij de landmacht		27
— Als voren bij het K.N.I.L.		52
— Rechtsgeleerde leden van militaire rechtscollèges		419
Redactie. Samenstelling van de —		26
— Wijziging in de samenstelling		235
Rechtspleging bij de Landmagt. Wijzigingen in acht te nemen voor de troepen der Nederlandsche Landmacht in Nederlandsch-Indië		41
— De herziene — in Nederlandsch Indië. Op den verkeerden weg Door <i>Dr. L. M. Rollin Couquerque</i>		49
— Te velde. Intrekking beschikkingen tot verwijzing en wijziging van telasteleggingen		210

	Blz.
—. Organisatiebesluit Rechtspleging te velde 1944	216
Remissie van straf. Door den commandeerend officier in Engeland	59, 464
Rollin Couquerque, Dr. L. M. Als oud-redacteur herdacht	2
—. Toegevoegd aan de redactie M.R.T.	2, 26
—. De herziene Rechtspleging bij de Landmacht in Nederlandsch-Indië. Op den verkeerden weg. Door —	49-54
—. Aankondiging van het boekwerk van <i>Mr. M. de Niet</i> , Verzameling van wettelijke regelingen betreffende het militair straf- en tuchtrecht bij de landmacht in Suriname	157
—. Opgenomen in de redactie	235
Rutgers, Prof. Dr. V. H. Herdacht	200
Samenloop. Eendaadsche — van Mil. Swb. 129 (5) en 98 174,	235
—. Twee na elkaar gepleegde diefstallen met braak, van welke de eerste reeds tot veroordeeling had geleid. Zuivere cumulatie van straf uitgesloten	582
Schildwacht , die zijn plicht niet nakomt. Dit misdrijf kwam tijdens den oorlog weinig voor	89
—. Samenloop van misdrijf van Mil. Swb. 129 (5) en 98	174
—. Ongehoorzaamheid aan het bevel van een —	354
—. — schoot na waarschuwing om te blijven staan	526
Schip. Marine-depotschip als zetel voor zee-krijgsraad	61, 165
—. Verloren doen gaan van een —. Welke rechter bevoegd?	327
Schuld. Cansaliteit. Aansprakelijkheid voor gevolgen. Casus en straftoemeting	592
Secretaris. Diens taak bij verhooren	433
Staat van beleg. De uitoefening van de verordenende bevoegdheid door het militair gezag gedurende den bijzonderen staat van beleg, door <i>Mr. H. Winkel</i>	255
—. Staat van oorlog en beleg in Nederlandsch Indië (Stb. 1939 no. 582)	364, 454
Statistiek. Van de werkzaamheden van den Zee-krijgsraad te 's-Gravenhage in 1946	447
—. — van den zee-krijgsraad bij de strijdkrachten in het Oosten	468
Steffen, Mr. A. F. Lid van de redactie M.R.T.	26
Stoeve, G. W. Vice-Admiraal — spreekt bij de installatie van den Zee-krijgsraad te 's-Gravenhage	38
Strafrecht. Besluit buitengewoon —	10
—. Oorspronkelijk —, burenoorlog, vrede. Strafrechtspraak. Strafwetgeving	428
—. Het commune — kent een andere verhouding tusschen straf- en tuchtrecht dan het militaire	444
Straftoemeting. Vóórarrest doorgaans in mindering gebracht	71
—. Langdurige vrijheidsstraffen hadden nuttig effect	72
—. Verzachtende omstandigheid afgeleid uit opzet	85
—. Als voren uit voorafgaand goed gedrag; moreele depressie	85
—. Motiveering van de strafmaat bezwaarlijk	152
—. Langdurige straf noodig	170

—.	Ontslag uit den dienst van een officier, die tot voorwaardelijke vrijheidsstraf is veroordeeld, ter voorkoming van meereel nadeel voor de Nederlandsche zeeofficieren in de oogen der Britsche gemeenschap, indien de vrijheidsstraf zou moeten worden ten uitvoergelegd. Geldboete	178
—.	Art. 57 W.K.	233
—.	Drankmisbruik, onverschilligheid en tegenzin tegen den militairen dienst beïnvloeden de strafmaat	316
—.	Lichte straf wegens gebrekkige militaire opleiding en vorming	354
—.	Lichte straf wegens geldig motief voor afwezigheid	372
—.	Lichte straf wegens casus	592
	Suriname. Militair straf- en tuchtrecht in —	157
	Telastelegging. De termijn van R.L. 114 is te streng; om slachtingheid te vermijden	150
—.	Wijziging der —	211
	Temporaire Krijgsraad. In Siam wettiglijk ingesteld. Zijne bevoegdheid en rechtsgebied	364
—.	Taak van temporaire krijgsraden	425
	Terechttzitting. Geen notulen maar proces-verbaal der —	151
—.	Beslissing over arrest	151
—.	Recolement overbodig	151
—.	Voorlezing van stukken, oproeping van getuigen eisch en antwoord te formeel; bij uitzondering schriftelijk	151
—.	Hooren van getuigen ter —	233, 353, 448
	Toerekeningsvatbaarheid. Beroep op verminderde — afge- wezen	278, 289, 311
—.	Verminderde — kent de strafwet niet; deze kent alleen invloed toe aan gebrekkige ontwikkeling of ziekelijke storing van geestvermogens, welke in casu niet in voldoende mate aanwezig waren	376
—.	— aanwezig geacht	551
	Tolken. Bij de militaire rechtspleging vaak niet gebruikt	82, 463
	Trachten. Beteekenis van — in Wb. v. Mil. Sr. 77, 78, 85 en 147	278
	Tijd van oorlog. Beteekenis volgens Ministers van Marine en van Oorlog in verband met Curaçaosche wetgeving	225
—.	— in het strafrecht, door <i>W. H. Vermeer</i>	274
—.	— nu Nederlandsche troepen op expeditie zijn	296
—.	— in Nederlandsch Indië voor de zeemacht	454
	Uitschelden. Van een mindere	360
	Veiligheidstroepen. Volgens art. 100 sub 2°. Mil. Swb.	551
	Verduistering. Wanneer voltooid	233
—.	Eenvoudige — niet disciplinair strafbaar	439
—.	Van Rijksbenzine door gebruik van een militairen auto voor joy riding	588

	Blz.
Verlaging. Uitgesproken	289
— Nadeelen van de straf van —. Tijdelijke en gedeeltelijke — gewenscht	434, 446
Vermeer, W. H. Benoemd Fiskaal bij den Zeekrijgsraad bij de strijdkrachten in het Oosten, spreekt bij installatie	33
— Opgenomen in de redactie	235
— Tijd van oorlog in het strafrecht, door —	274
— De militaire rechtspraak bij de zeemacht in het Oosten gedurende den tweeden wereldoorlog door —	453
Vernielen van oorlogsbehoeften. In de machinekamer van een mijnenveger	84
Vernieling. Van eenig goed dat aan een ander toebehoort	360
Veroordeelde militairen. Invrijheidstelling van — der zee- macht in Nederlandsch Indië	482
Verwijzingsbevoegdheid. Ten aanzien van in het Vereenigd Koninkrijk ter beschikking van den Commandant-Zeemacht- Nederland staande militairen	6
— Ten aanzien van Nederlandsche troepen in Nederlandsch- Indië	46
— Van commandeerende officieren	34, 49, 444
— Voorwaardelijke niet-verwijzing	68
— Dit stelsel onjuist geacht	138
— Intrekking der verwijzing	140, 209
— Klacht over niet-verwijzing	141
— Van garnizoens-commandanten	442
— Taak van verwijzingsofficieren	442
Vonnissen. Vaak ook op andere plaatsen voorgelezen dan bij de uitspraak, of bij extract in de vlootorders opgenomen 73,	170
— Vrijspraak en ontslag van rechtsvervolging te onder- scheiden	151
— Vermelding van toegepaste wetsartikelen is een te ruime eisch voor een vonnis	152
Voorarrest. Wegens een ander feit, dat niet vervolgd werd doch welk arrest niet was opgeheven, in mindering gebracht	568
— Bij voorwaardelijke veroordeeling	572
Voorwaardelijke veroordeeling. In Engeland weinig toe- gepast	95
— Opgelegd aan een officier omdat de vrijheidstraf anders in een Britsch strafgesticht zou moeten worden ondergaan	178
— Uitgesproken	289, 348
— — en bovendien geldboete	363
— Voorwaardelijke gevangenisstraf niet doelmatig geacht	376
— In België	451
— Voorarrest bij —	572
— Schadevergoeding als voorwaarde	578
— Hulp en steun verleend voor naleving van een bijzondere voorwaarde	578, 587
— Bijzondere voorwaarde ex art. 15 Mil. Swb. niet gesteld	

omdat de veroordeelde reeds bij een ander vonnis uit den militairen dienst ontslagen was	583
Vrijheidsstraffen. Executie van vrijheidsstraffen in Engeland 58-60,	94
— Wijzigingen in de militaire strafwetgeving in verband hiermede	63
— Langdurige — hadden nuttig effect	72
— Executie in Ceylon	464, 465
Wachtpersoneel. Niet nakomen van verplichtingen	174, 235
Waning, J. van. De taak van een militair politieorgaan	487
Wegverkeer. Aansprakelijkheid van leerling-bestuurder van en toezichthouder op een auto	489
Wetboek van Militair Strafrecht. Bijzondere bepalingen voor eenige misdrijven uit het —	11
— Bijzondere berechting daarvan	18
— Tijdelijke wijziging van art. 68	411
Wetboek van Strafrecht. Bijzondere bepalingen voor eenige misdrijven uit het —	11
— Bijzondere berechting daarvan	18
Wettelijke regelingen (Nederlandsche). <i>Koninklijke besluiten</i> ¹⁾ :	
— 6 Augustus 1910, Stb. no. 247, (rangs- en standsverhoudin- gen officieren, onderofficieren en minderen K.M., K.L. en K.N.I.L.)	203
— 22 October 1942, Stb. no. C 65 (tuchtrechtelijke bevoegd- heden bij den oorlog ter zee)	6, 66, 70, 93, 132
— 7 Juni 1943, Stb. no. D. 17 (tenuitvoerlegging vonnissen Ned. of Ned. Ind. krijgswaarden)	63, 65, 125, 131, 466
— 7 September 1943, Stb. no. D. 33 (behandeling van gratie- verzoeken)	65, 127, 130, 219
— 2 December 1943, Stb. D. 51 (krijgstuchtelijke strafbe- voegdheid)	9
— 22 December 1943, Stb. no. D. 61 (besluit buitengewoon strafrecht)	10, 153
— 22 December 1943, Stb. D. 62 (besluit op de bijzondere gerechtshoven)	18, 218
— 10 Januari 1944, Stb. no. E 3 (krijgstuchtelijke strafbe- voegdheid)	206
— 10 Januari 1944, Stb. no. E 5 (rechtspleging ex R.Z. 199, 202, 203)	65, 69, 129
— 1 Juni 1944, Stb. no. E 39 (krijgstuchtelijke strafbe- voegdheid)	207
— 13 Juli 1944, Stb. no. E 50 (krijgsraad te velde bij Bri- gade Irene)	207

¹⁾ Het cursief gedrukte getal duidt de bladzijde aan, op welke de tekst te vinden is of aanvangt.

— 27 Juli 1944, Stb. no. E 53 (tuchtrechtelijke strafbevoegdheid en rechtspleging te velde)	140, 155,	209
— 23 Augustus 1944, Stb. no. E 66 (rechtsmacht geallieerde gerechten)		212
— 23 Augustus 1944, Stb. no. E 67 (organisatie rechtspleging te velde 1944)	153, 155,	216
— 5 September 1944, Stb. no. E 62 (binnenlandsche strijdkrachten)	396,	409
— 7 September 1944, Stb. no. E 158 (krijgstuchtelijke strafbevoegdheid)		398
— 1 October 1944, Stb. no. E 129 (oorlogsvrijwilligersbesluit)		399
— 5 October 1944, Stb. no. E 126 (krijgstuchtelijke strafbevoegdheid)		397
— 31 October 1944, Stb. no. E 160 (Mar. v.a.)		404
— 21 December 1944, Stb. no. E 155 (gratierecht Ned. Ind.)		403
— 15 Februari 1945, Stb. no. F 9 (krijgsraad te velde in Engeland)		407
— 1 April 1945, Stb. no. F 32 (krijgstuchtelijke straffen voor binnenlandsche strijdkrachten)		408
— 5 April 1945, Stb. no. F 42 (strafbevoegdheid Britsche militaire autoriteiten)		410
— 18 Mei 1945, Stb. no. F 118 (wijziging art. 68 Wb. v. Mil. Strafrecht)		411
— 29 Mei 1945, Stb. no. F 85 (opsporing oorlogsmisdrijven)		393
— 12 Januari 1946, Stb. no. G 15 (vestiging zeekrijgsraad in Europa)		7
— 12 Januari 1946, Stb. no. G 16 (rechtsgebied zeekrijgsraad in Europa)		8
— 26 Juni 1946, Stb. no. G 157 (organisatie rechtspleging te velde)		221

Wettelijke regelingen militair gezag.

— Beschikking van den Bevelhebber der Zeestrijdkrachten te Londen van 30 October 1944 no. A 16/63/2/44		6
— Verordening van den Legercommandant in Nederlandsch-Indië van 31 Mei 1946, no. 505		41
— Beschikkingen betreffende reorganisatie van de rechtspleging te velde in het Rijk in Europa		221
— Strafreglement voor Nederlandsche krijgsgevangenen (te Singapore) 1942		249
— Opsomming der verordeningen van den Chef van het militair gezag in Nederland		269
— Verordening van het militair gezag in Nederlandsch-Indië van 4 October 1940 no. 43	41, 274, 456,	477
— Als voren no. 123		364
— Verordening van het militair gezag in Nederlandsch-Indië no. 116	457,	482

- Beschikking van den Commandant der zeemacht in Nederlandsch Indië van 27 Maart 1946 484
- Beschikking van den Commandant der zeemacht in Nederl. Indië van 27 Maart 1946 no. 2/7/23, tot aanwijzing van eene plaats aan den wal te Batavia voor eene zitting van den Zeekrijgsraad 484

Wettelijke regelingen (Engelsche).

- Allied forces act 1940 57, 61, 99
- Overeenkomst tusschen de Nederlandsche Regeering en die van het Vereenigd Koninkrijk betreffende de organisatie en het gebruik van de Nederlandsche strijdkrachten in het Vereenigd Koninkrijk van 5 Mei 1942 57, 102
- Allied forces (application of 23 Geo. S.c. 6) (no. 1) order 1940 58, 107
- Allied forces (penal arrangements) (no. 1) order 1940 58, 113, 126
- Administrative instructions relating to arrangements for detention or imprisonment of members of allied naval forces (in United Kingdom) under the Allied forces (penal arrangements) (no. 1) order 1940 58, 115
- Deserters and absentees without leave from allied naval forces in United Kingdom 58, 119
- Agreement for the prosecution and punishment of the major war criminals of the European axis. Charter of the international military Tribunal 383

Wettelijke regeling (Duitsche).

- Verordening van 15 October 1940 van den „Deutsche(n) Kommissar für die Demobilmachung der Niederländischen Wehrmacht" tot opheffing van de militaire justitie 4

Winkel, Mr. H. De uitoefening van de verordenende bevoegdheid door het militair gezag gedurende den bijzonderen staat van beleg, door — 255, 485

— Nederlandsch militair recht, in Engeland ontstaan en toegepast, door — 486

Wijs, E. G. de. Als oud-redacteur herdacht 2

— Genoemd als schrijver van eene in deel XXXV opgenomen verhandeling Militaire rechtspraak over burgers 236

— Werkzaamheden in het tweede en derde kwartaal van 1946. 449

Zeekrijgsraad bij de Mariniersbrigade. Voorstel t. oprichting 431

Zeekrijgsraad bij de strijdkrachten in het Oosten.

— Installatie van dezen zeekrijgsraad op 7 Juli 1942 29, 458

— Te Colombo, later te Batavia. Afzonderlijk in Australië. 33, 457

— Samen te stellen uit officieren met oorlogservaring 96, 458

— Mag wettig gehouden worden aan boord van een marine-depot-schip, dat geen oorlogsvaartuig is 61, 165, 459

— Zittingen aan den wal 459, 484

Zeekrijgsraad in Europa. In welke Marine-directie te houden. K.B. 12 Januari 1946 Stb. G 15	7
— Rechtsmacht van dezen zeekrijgsraad. K.B. 12 Januari 1946 Stb. G 16	8
— Istallatie te 's-Gravenhage	34
— In Engeland	61
— Geen krijgsraden a/b van schip alleen	68
— Schaarsche krijgsraadzittingen	72
— Overzicht van berechte strafbare feiten 87-92,	449
— Samenstelling uit officieren met oorlogservaring	96
— De zeekrijgsraad bij de zeestrijdkrachten in het Verenigd Koninkrijk, door <i>H. Bakker</i>	486
Zeeman, Dr. J. H. Het Nederlandsch prijsrecht, door —	486

WETSBEPALINGEN

behandeld of vermeld in deel XXXIX van het
Militair-Rechtelijk Tijdschrift

Artikelen

Bladzijden

Grondwet.

163	238.
193	238.
194	237.
195	238, 255.

Wetboek van Strafrecht.

1—8	11.
2	327.
5	78.
9, 10	173, 177, 286, 310, 315, 352, 363, 375.
12	369.
14a, 14b	195, 352, 363, 375, 577, 581, 583, 587, 593.
14c, 14d	581, 587.
23	195, 363.
27	169, 173, 177, 195, 233, 288, 315, 581, 587, 598.
28, 29	12.
31	13.
33	369.
37a	288, 293, 379.
44	15.
45	14.
47	577.
49	14.
55	174, 316, 328, 550.
56	328, 360, 581.
57	195, 288, 327, 363, 577, 583, 591.
60	14, 591.
63	583.
68	14, 15, 211.
84	16.

Artikelen	Bladzijden
87	228, 237, 454.
91	352.
92—114	11.
92—96	12.
97 <i>a</i>	12.
100	551.
101	16.
105	12.
108—110	12.
131—136	482.
131—134 <i>bis</i>	11, 12, 482.
137 <i>a</i>	11.
137 <i>b</i>	11.
140	482
141	11.
145	11.
148—151	11.
157	11, 482, 577.
161	11.
161 <i>bis</i>	11.
162	11.
164	11.
166	11.
168	11, 482.
170	11, 482.
172	11, 482.
174	482.
179	11, 12.
189	11, 12, 353.
192	214.
205	11, 16.
207	214
237	505, 509.
242—250	11.
246	581.
249	15.
250 <i>ter</i>	11.
261, 266	561.
278	11, 12.
279	11.
281—283	11.
284	11, 581.
285	316.
287	11, 482, 540.
288, 289	11.
300	11, 363, 598.

Artikelen	Bladzijden
301	11.
302	11, 352, 482, 533, 548.
303	11, 482.
304	11.
308	209.
310, 311	587.
321, 322	591.
350	363, 549.
359	489.
362	369.
363	11.
365	11, 12, 15.
391	476.
416—417bis	11, 12.
444	214.

Wetboek van Strafrecht voor Nederl. Indië.

165	482.
169	482.
171	482.
187	482.
198	482.
200	482.
202	482.
204	482.
338	482.
354	482.
355	482.

Wetboek van Militair Strafrecht.

1	169, 195, 274, 288, 293, 297. 327, 352, 363, 369 375.
2	274, 297, 340, 352, 363, 477.
4	11, 55, 274, 340, 375.
5	11, 55, 274, 369, 477.
5a	477.
6	297, 310, 315, 352, 369, 375.
7	369, 477.
9	153.
10	195, 297, 327, 352, 363, 375.
13	195, 293, 352, 363, 375, 577, 581.
14f	95.
14h	95.
15	293, 297, 352, 363, 375, 477, 533, 577, 581.

Artikelen	Bladzijden
17	12, 95.
20	293.
23	173, 195.
25	288, 293.
27	310.
35	12.
45	14, 153.
48	296.
49	14.
50	14.
54	477.
59	15, 154.
60	78, 169, 195, 288, 293, 297, 327, 346, 352, 363, 375, 473, 602.
61	78.
62	297, 352, 363.
63	297, 375, 460, 477.
63a	477.
67	357.
71	275.
75	71.
77	227, 229, 278.
77—95	11.
78	278, 462.
79	227.
84	201, 329.
84—86	229.
85	84, 229, 278.
87	85.
88	288.
96	229.
97	79, 209, 229, 296, 374.
97—99	310.
98	79, 169, 173, 174, 229, 293, 315, 346, 522, 567.
99	169, 293, 315.
100	86, 229.
103	371.
106	74, 375, 551, 566.
108	195, 316, 550.
113	310.
114	79, 209, 229, 360, 572.
116	540, 550.
117	195, 327, 360.
120	195, 229, 327, 360.
124—126	482.

Artikelen	Bladzijden
128	354.
129	89, 174.
134	278, 515.
135	71.
140	363.
141	363.
142	369.
143	11.
145	369.
146	11, 482.
147	278.
150	11, 59, 462.
152	379.
153	482.
160	84, 462, 551.

Crimineel Wetboek Landmacht.

6	238.
-------------	------

Crimineel Wetboek Zeemacht.

67	280.
--------------	------

Wet op de Krijgstucht.

2	65—68, 93, 209, 231, 293, 352, 363, 474, 478, 577, 582.
4	447.
25, 26	67.
31	447.
37	48.
39	9, 206, 207, 397, 398, 409.
41	9.
57	233, 288, 380, 446, 515, 577, 583, 588.
58	231, 446, 474, 478.
59	446.
60	446, 588.
61	478.
65	446.
67	62, 443, 446, 478.
68	62.

Reglement betreffende de Krijgstucht.

7, 8	197.
25	322.
27	322.

Artikelen

Bladzijden

Wet Rechterlijke Organisatie.

4, 5	24
14	24.
19	24, 25.
20—28	24.
96	24.
98, 99	24.
104—107	24.

Reglement Openbaar Bestuur No. 1.

3	24.
4	24.
16—21	24.
23—25	24.
26	24.
29—34	24.
46—51 <i>d</i>	24.
57—60 <i>b</i>	24.
61—71	24.

Reglement Openbaar Bestuur No. 2.

2	25.
-------------	-----

Regtspleging bij de Landmagt.

4, 5	5.
7	143, 146.
9	210.
12	210.
14	138, 446.
15	139.
54—56	149.
76, 92, 93	150.
98—112	150.
114	150.
116	147.
126	137.
133	137, 151.
161	149.
163	151.
167	211.
180—192	154.
185	136.
194 <i>a</i>	369, 372.
195	369, 372.

Artikelen	Bladzijden
197	152
199	369, 372.
206	153, 219.
221	369, 372.
227—229	164, 369.
231, 232	164, 369.
243	41, 42, 155, 216.
247	219.
249	149, 155.
250	42.
251	216.
253	238
254	41—44.
255	209.
256	41, 42, 44.
257	41, 44, 45.
258	364.
259	69.
260	216.
262	208.
274	50.
292	50, 52, 564.
316 (oud)	49.
338, 340	136.

Regtspleging bij de Zeemagt.

4—8	6.
8	133, 233.
9	446.
63	83.
93	83.
114	461
117	68
123	7, 61, 165.
142	8
185	116, 177, 195, 288, 293, 310, 315, 327, 346, 360, 381, 474, 494, 505, 509, 515, 522, 533, 540, 548, 557, 561, 567, 572, 577, 582, 587, 591, 598.
188	173, 177, 293, 310, 315, 360, 381, 505, 509, 540, 567, 572, 577, 582, 587, 591, 598.
189	169, 173, 177, 195, 288, 293,

Artikelen	Bladzijden
	310, 315, 327, 360, 381, 494, 505, 509, 515, 522, 533, 540, 548, 557, 561, 567, 572, 577, 582, 587, 591, 598.
190	474.
197	169, 195, 288, 327, 515, 522, 533, 548, 557, 561.
199	62, 69, 129.
202	62, 69, 129.
203	62, 69, 129.
204	73.
205	64, 126, 127, 130, 466.
209	61.
211a	478, 480.
216	479.
223	341.
228, 229	164.
231—233	164.
232	160.
234	62.
239	341.
243	233, 564.

Provisioneele Instructie H.M.G.

1	61.
65	62, 329, 341, 444.
74	62.
76c	479.
76d	480.

Provisioneele Instructie H.M.G. in Ned. Indië.

2	480.
26	480.
96	480.

Invoeringswet Militair Straf- en Tuchtrecht.

74	178, 321, 516.
76	214, 341, 599, 602.
77	78, 143, 217, 346.
78	143, 217, 230, 236v.
82	61, 204, 218, 341, 478, 480.
83	61, 218, 341, 479, 480.
85	479.
85a	479.
86, 87	158—164, 341, 460.
88	341, 516.

Artikelen	Bladzijden
88—92	95, 341.
89	61.
92	8.

Wetboek van Strafvordering.

Bk I Titel IV Afd. I	213.
52	214.
142	393.
164	561.

Dienstplichtwet.

1	79.
6	78, 197.
47	59.

Dienstplichtbesluit.

59v	79.
---------------	-----

Dienstplichtvergoedingsbesluit.

.	401.
-----------	------

Wethoudende Algemeene Bepalingen.

10	77.
--------------	-----

Burgerlijk Wetboek.

24	76.
25	76.
138	77, 78.
140	78.
254	76.
260	76.
276	76.

Décret impérial 24 December 1811.

103	237.
---------------	------

Wet van 23 Mei 1899 (Stb. 128).

40	239, 255.
--------------	-----------

Rijksambtenarenreglement.

19	402.
--------------	------

Arbeidsovereenkomstenbesluit.

17	402.
--------------	------

	K.B. 6 Augustus 1910 (Stb. 247).
Artikelen	Bladzijden
.	203.
	Algemeene vorderingswet 1939.
11	240.
	Prijsopdrivings- en hamsterwet 1939.
7	240.
	K.B. 22 October 1942 (Stb. C. 65).
.	6, 66, 70, 93, 132.
	K.B. 7 September 1943 (Stb. D. 33).
.	65, 127, 130, 219.
	K.B. 11 September 1943 (Stb. D. 60).
.	255.
	K.B. 22 December 1943 (Stb. D. 61).
.	10, 153.
1	329.
12	218.
26	11, 12.
27	11, 12.
	K.B. 22 December 1943 (Stb. D. 62)
.	18, 213.
12	329.
	K.B. 23 December 1943 (Stb. D. 65).
1	403.
	K.B. 17 September 1944 (Stb. E. 93).
17	601.
	K.B. 31 October 1944 (Stb. E. 135).
5	599.
	K.B. 30 Juli 1945 (Stb. F. 129).
1—6	602.
	Nederlandsch Indische Staatsregeling.
31, 32	346.
33	364.

Artikelen	Bladzijden
42	403.
91	346.
93	456.

Herziene Rechtspleging bij de Landmacht (Ned. Indië).

10	52.
18	52.
19	52.
21	52.
22	52.
28	53.
73	53.
74	53.
76	53.
146—148	54.

Curacaosche Staatsregeling.

31	225.
--------------	------

Curacaosch Wetboek van Militair Strafrecht.

1	226.
50	226
51	226.
